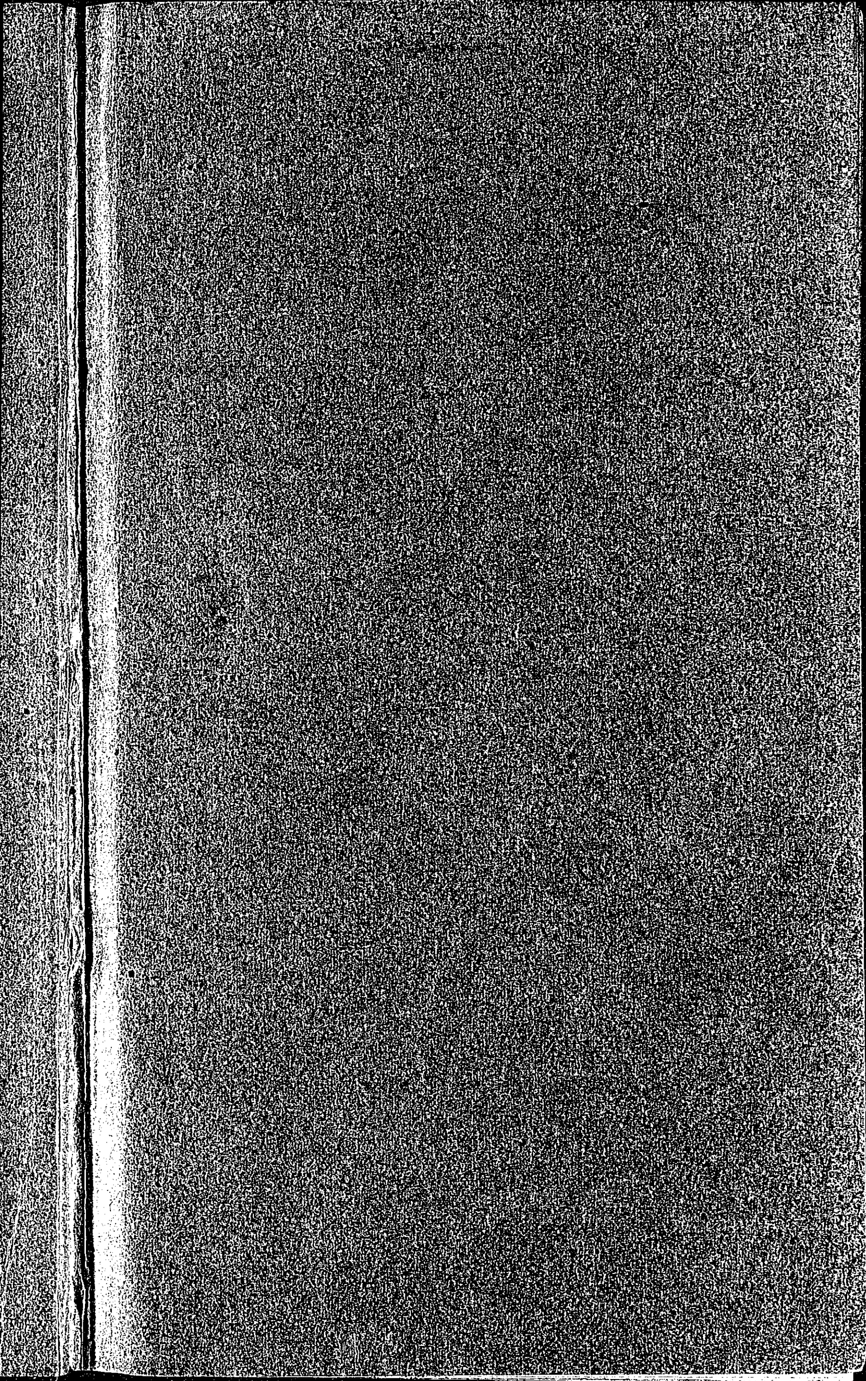

Theodoretus, bp. of Cyrus.

THEODORETI
GRAECARUM AFFECTIONUM CURATIO

AD CODICES OPTIMOS
DENUO COLLATOS RECENSUIT

IOANNES RAEDER

MCMIV
LIPSIAE
IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEUBNERI.

PRAEFATIO.

De textus recensendi ratione cum antea[1]) pluribus verbis disputaverim, hic brevius agi potest. Hi sunt codices, quibus in hac editione conficienda usus sum:

1) Vaticanus 2249 (olim Columnensis 88), membran., saec. X. — Signavi littera K.

2) Bodleianus Auct. E. II. 14 (misc. 42), membran., saec. XI. Deest in hoc codice exitus operis ab XI 37 (p. 283, 21 meae editionis), et lacunam quoque praebet a VI 16 (p. 154, 17) usque ad VI 32 (p. 160, 2). — Signavi littera B.

3) Laurentianus X 18, membran., saec. XI. Desunt ex initio folia aliquot, quae textum continuerunt usque ad I 3 (p. 5, 16); supplevit manus recentior, cuius rationem non habui. Cum vero foliorum, quae restant, primum foede vitiatum sit, ante I 20 (p. 10, 6) codicem conferre non potui, si paucos locos excipias, ubi litteras dispicere mihi licuerat. Multas praebet correctiones manus secundae. — Signavi littera L.

4) Marcianus 559, membran., saec. XII. In hoc codice duae lacunae maiores inveniuntur, a VII 38 (p. 191, 3) ad VIII 69 (p. 218, 27) et a X 24 (p. 249, 19) ad XI 16 (p. 276, 16). — Signavi littera M.

5) Bodleianus Canonicianus 27, chartac., saec. XVI. Hunc codicem, qui cum M satis bene congruit, iis tantum locis adhibui, ubi defecerat ille. — Signavi littera D.

1) In dissertatione, quae inscribitur *De Theodoreti Graecarum affectionum curatione* (Hauniae 1900), et in *Museo Rhenano* n. s. LVII p. 449 sqq. (1902).

6) Scorialensis *X*. II. 15 (372 Miller), membran., saec. XI. — Signavi littera S.

7) Parisinus Coislinianus 250, membran., saec. XI. Desinit hic codex in XII 92 (p. 322, 10) et lacunam quoque praebet a XII 51 (p. 312, 21) usque ad XII 61 (p. 314, 21). — Signavi littera C.

8) Vaticanus 626, bombyc., scriptus anno 1307, ut e subscriptione patet. Deest liber XII, et lacuna est a II 95 (p. 62, 2) usque ad III 37 (p. 78, 10); supplevit lacunam manus recentior, cuius rationem non habui. Hoc quoque praecipui habet hic codex, ut unicuique libro praemissum sit argumentum e praefatione Theodoreti desumptum; quod in apparatu indicare supersedi. — Signavi littera V.

In omnibus fere codicibus correctiones inveniuntur manus secundae; illis vero locis, ubi correctiones apparent, numero superaddito (K^1, K^2) indicavi, utri manui scriptura a me allata deberetur. Varias autem scripturas a prima manu in margine vel inter lineas additas (quae plurimae inveniuntur in M) litteris additis *γρ.* significavi. Vitia iam a prima manu correcta neglexi. Discrepantias codicum ad spiritum aut accentum pertinentes iis tantum locis annotavi, ubi sensus eo mutatus erat; ubi vero ex uno codice scriptura aliqua afferenda erat, etiam spiritus accentusque accurate exprimere studui. Iota, quod hodie subscribimus, in K codice plerumque appictum, in ceteris omissum esse moneo; ego discrepantias non annotavi. Neglexi etiam discrepantias, quae pertinent ad elisiones et ad scripturas compendiosas et ad *ν*, quod dicitur *ἐφελκυστικόν*. Ne illud quidem annotavi, utrum in codicibus *γίνομαι* an *γίγνομαι*, *ξύν* an *σύν* traditum esset. In talibus ita fluctuant codices, ut nullam ego rationem invenire potuerim. Iis codicum testimoniis, quae mihi praevalere videbantur, obtemperans, ipsi Theodoreto formas *γίνομαι* et *ξύν* semper tribui, inter verba e Scriptura sacra et quibusdam aliis scriptoribus ab eo allata *σύν* scripsi; et in apparatu quoque critico, si talia verba afferenda erant, brevitatis causa easdem formas dedi, quas

in textu posueram. Denique inter verba Theodoreti semper posui ττ litteras, in locis tamen Scripturae sacrae σσ; ita enim codices plerumque, sed ne hic quidem discrepantias annotavi.

Sufficiunt sine dubio codices supra enumerati ad verba Theodoreti restituenda.[1]) Sed inter se haud leviter discrepant. Praeferendi sunt codices KBL, qui multis locis consentiunt, ita tamen, ut magis congruant BL. Ab his codicibus maxime distat C, qui non solum scribendi erroribus satis multis, sed etiam interpolationibus gravissimis laborat. Cum hoc in priore operis parte consentit plerumque V, qui tamen in libris posterioribus (usque ab octavo) cum KBL magis consentit. Codices autem MS minus constanter se gerunt. Interpolationes plurimas (in tertio maxime libro) cum C communes habet M, sed nihilo minus cum KBL saepe consentit; illis interpola-

1) De codicibus recentioribus conferas dissertationem meam supra laudatam. Sed haud inutile erit omnes in unum locum componere. Cum codicibus BL conjungendi sunt Vaticanus Ottobonianus 38, Vaticanus 625, Vaticanus Palatinus 417, Monacensis 203, Scorialensis Σ. II. 9 (85 Miller), Vindobonensis suppl. 17 (24 Kollar), fortasse etiam Laurentianus VII 2 et Bononiensis bibliothecae communalis A. I. 12. Cum codicibus MD conjungendi sunt Taurinensis B. VI. 23 (263 Pasini), qui sine dubio ex illo descriptus est, Laurentianus X 17, Parisinus 1052. Cum codice S conjungendi sunt Laurentianus XI 3, Vaticanus Palatinus 214, Genuensis bibliothecae missionis urbanae 21 (31. 5. 3), Parisinus 851, Ambrosianus P. 30 sup., Monacensis 53, Vaticanus Urbinas 117 (hic lacunam praebet a I 71 ad VI 37); aliquantum distant ab eo Monacensis 487 et Vindobonensis theol. 212. Cum V denique codice conjungendus est Ambrosianus C. 230 inf. Primum solum librum continet Bodleianus Canonicianus 3, sextum Mutinensis 20 (III. A. 6), initium operis usque ad IV 44 Parisinus 572, usque ad I 65 Scorialensis Σ. III. 17, usque ad I 27 Vaticanus 1949. Fragmenta minora vel excerpta continent hi codices: Vaticanus 1898, Bodleianus misc. 134, Bodleianus Clarkianus 11 (vid. Crameri Anecd. Oxon. IV p. 250 sqq.), Parisinus 572, Vindobonensis philos. 42, Laurentianus VI 12, Scorialensis Φ. III. 11, Palatinus Heidelbergensis 129 (vid. Plotin. ed. Creuzer I p. XCII), Athous 4508.

tionibus vacat S, qui in libris posterioribus non solum interpolationes, sed etiam scribendi errores multos communes habet cum C. Denique cum C plerumque consentiunt L^2 et Mγρ.

Ratio codicum talis est, ut codices meliores non semper sequi liceat; praebent enim vitia nonnulla, quae deteriorum codicum ope corrigi possunt. Hic tamen caute agendum est, ne pro genuina scriptura interpolatio irrepat, et si ullo modo fieri potest, codices KBL sequendi sunt; ubi vero hi inter se dissentiunt, illa scriptura praeferenda est, quam confirmant deteriores. Sed multis locis aliud subsidium adhiberi potest. Nam ubi verba scriptoris alicuius vetustioris affert Theodoretus, quaerendum etiam est, quinam Theodoreti codices cum illis codicibus consentiant, quibus illius scriptoris verba nobis asservata sunt. Quod consentiunt plerumque KBL, documento est, hos codices integritate praevalere; locis tamen haud paucis e comparatione editionis scriptoris vetustioris vitio inquinati esse intelleguntur. At si discrepantiae maiores sunt, quam ut mero scribendi errore ortae esse possint, verendum est, ne codices deteriores codice aliquo scriptoris illius veteris adhibito interpolati sint. Earum certe scripturarum, quas litteris Mγρ. signavi, multae a scriptoribus a Theodoreto exscriptis sumptae sunt; quod etiam de aliis nonnullis suspicari licet. Ego ita egi, ut, ubi scripturam eandem Theodoreto tribueram, quam apud illum scriptorem legimus, nihil plerumque in apparatu critico annotaverim, ubi vero deteriorum codicum testimonium, quamquam ab illo confirmabatur, respueram, illius nomen in apparatu critico addiderim. Eodem modo egi in variis scripturis ex iis scriptoribus afferendis, qui ipsi Theodoretum exscripserunt. Est enim, ubi horum testimonia cum codicibus deterioribus consentiant, ita ut Theodoreti verba jam temporibus satis antiquis vitiis et interpolationibus inquinata esse existimanda sint.

Ut omnes variae scripturae e scriptoribus a Theodoreto exscriptis et e testimoniis desumptae afferrentur, fieri

non potuit; ita graves discrepantiae inveniuntur, ac praeterea eorum scriptorum, de quibus hic agitur, editiones fide dignae nondum prodierunt.[1]) Itaque qui omnes discrepantias perspicere desiderant, ipsi Theodoreti ceterorumque scriptorum libros comparent.

De auctoribus Theodoreti optime egit Carolus Roos in dissertatione, quae inscribitur *De Theodoreto Clementis et Eusebii compilatore* (Halis Saxonum 1883). Is rationibus, quibus contra dici non potest, maximas operis sui partes ac praecipue omnia fere, quae ex antiquis scriptoribus Graecis afferuntur, a Clemente et Eusebio Theodoretum sumpsisse demonstravit. Qua autem neglegentia illos exscripserit, idem exemplis allatis ostendit; plura vero illius neglegentiae exempla ipse attuli in dissertatione supra laudata. Videlicet in exscribendo saepius ita egit Theodoretus, ut Clementis aut Eusebii verborum sensum penitus turbaret. Obici sane poterit, culpam esse librariorum, sed cum sciri non possit, an ante Theodoreti aetatem illi librarii egerint — nam in ipsius Theodoreti verbis nihil tale librarii ausi sunt —, verba Theodoreti Clemente aut Eusebio adhibito iis tantum locis emendare licere apparet, ubi lenissima mutatione verba sensu plane carentia sanari possint.

Exscripsit praeterea Theodoretus Aëtium doxographum, quod certis rationibus demonstravit Hermannus Diels in *Doxographorum Graecorum* editione (vid. imprimis p. 45sqq.); ego, qua ratione exscripserit, investigare studui in dissertatione mea p. 78sqq. Neque tamen omnia, quae ex antiquis litteris Graecis Theodoretus affert, talibus auctoribus deberi demonstrari possunt; immo ipse litteris Graecis alienus fuisse credi non potest (vid. diss.

1) Eusebii Praeparationis editione Giffordiana uti non potui. Georgii Monachi Chronici editionis a Carolo de Boor confectae vol. I cum in lucem emissum est, dimidia fere pars huius libri typis descripta erat; nonnulla tamen inde sumere mihi licuit, sed eam descriptionem capitum ac librorum secutus sum, quae in editione Migniana invenitur.

mea p. 93 sqq.). In hac editione auctores Theodoreti, quotquot investigare potueram, infra ipsius verba indicavi. Quantum aliis debeat ille, facile inde apparet, neque tamen affirmare licet, eos locos scriptorum antiquorum, qui e nullo auctorum illorum sumpti esse indicentur, ipsum Theodoretum apud scriptores antiquos invenisse; fieri enim potest, ut eos quoque ab aliquo scriptore ecclesiastico sumpserit, qui nobis ignotus est. Litteris additis *cf.* significare volui, minus certum mihi videri, ex illo loco Theodoretum sua sumpsisse; litteris autem *Diss.* ad dissertationis meae *(De Theodoreti Graecarum affectionum curatione)* locos aliquos lectores relegavi, ubi de ea ratione, qua in auctoribus exscribendis Theodoretus usus est, pluribus verbis disputavi. Quas editiones in paginis fragmentisque numerandis secutus sim, in indicibus reperietur[1]; hoc tantum moneo, in locis e Scriptura sacra afferendis editiones Graecas a Tischendorfio confectas me secutum esse, illarum autem numeros ab iis, qui in recentioribus interpretationibus reperiuntur, nonnumquam dissentire. Pauca sunt etiam, quae antea omissa vel minus accurate indicata in indicibus supplevi vel tacite correxi.

Addidi etiam testimonia eorum scriptorum, qui Theodoreti verba excerpserunt. Hic vero venia mihi est petenda; neque enim ullo modo contendere ausim, omnia testimonia, quae afferenda essent, re vera me attulisse. Dedi, quaecumque inveneram, sed multa etiam e Byzantinorum latebris erui posse veri simile est. Spero tamen haud inutilia fore, quae attulerim.

Qui Theodoreti Curationi ante me operam navaverunt, hi fere sunt. Graeca editione nondum prolata, Latine interpretatus est atque edidit Zenobius Acciaolus (Parisiis 1519). Dein Fulvius Ursinus magnam curam impendit, cum e codicibus suaque conjectura varias scriptu-

1) In philosophorum placitis afferendis, ubi Aëtium secutus erat Theodoretus, ipsorum philosophorum locos vel fragmenta non addidi.

ras proderet; reperiuntur annotationes eius in codice Vaticano Ottoboniano 38[1]), unde translatae sunt in Vaticanum 1173 et a Garnerio editae in Theodoreti *Auctario* (Parisiis 1684). Graece primus edidit Fridericus Sylburg (Heidelbergiae 1592), et post eum Jacobus Sirmondus (Parisiis 1642), J. L. Schulze (Halis 1772), Th. Gaisford (Oxonii 1839), cuius editionem in Patrologiae vol. 83 expressit Migne.

Restat, ut iis viris doctis, qui mihi hanc editionem paranti consilio atque opera opitulati sunt, breviter gratias agam. Inter eos primus nominandus est Antonius Elter Bonnensis, qui mihi ante hos undecim annos auctor fuit, ut Theodoreto operam darem, postea autem annotationes haud paucas ad Theodoretum pertinentes benignissime mecum communicavit. Gratias ago etiam M. Cl. Gertzio et J. L. Heibergio Hauniensibus, praeceptoribus meis amicissimis, qui, cum dissertatio mea de Theodoreto conscripta publice defendenda esset, adversariorum partes ita egerunt, ut multa inde Theodoreto mihique utilia fluxerint, quae mihi postea permiserunt ut in rem meam converterem.

1) Vid. diss. mea p. 17 sqq.

Scr. Hauniae mense Maio.

Joannes Raeder.

Conspectus codicum.

K = Vaticanus 2249.
B = Bodleianus Auct. E. II. 14 (misc. 42).
L = Laurentianus X 18.
M = Marcianus 559.
D = Bodleianus Canonicianus 27.
S = Scorialensis *X*. II. 15.
C = Parisinus Coislinianus 250.
V = Vaticanus 626.

ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΠΑΘΗΜΑΤΩΝ.

ΠΡΟΘΕΩΡΙΑ.

Πολλάκις μοι τῶν τῆς Ἑλληνικῆς μυθολογίας ἐξηρτη- p. 1 Sy 1 *μένων ξυντετυχηκότες τινὲς τήν τε πίστιν ἐκωμῴδησαν τὴν ἡμετέραν, οὐδὲν ἄλλο λέγοντες ἡμᾶς τοῖς τὰ θεῖα παρ' ἡμῶν παιδευομένοις ἢ τὸ πιστεύειν παρεγγυᾶν, καὶ τῆς τῶν ἀποστόλων κατηγόρουν ἀπαιδευσίας, βαρβάρους ἀποκαλοῦντες, τὸ γλαφυρὸν τῆς εὐεπείας οὐκ ἔχοντας· καὶ τὸ γεραίρειν δὲ τοὺς μάρτυρας καταγέλαστον ἔφασκον, καὶ λίαν ἀνόητον τὸ πειρᾶσθαι τοὺς ζῶντας παρὰ τῶν τεθνεώτων ὠφέλειαν πορίζεσθαι· προσετίθεσαν δὲ καὶ ἕτερα ἄττα παραπλήσια τούτοις, ἃ διδάξει τὸ ξύγγραμμα. ἐγὼ δὲ πρὸς μὲν* 2 *ἐκείνους ἅπερ ἐχρῆν διεξῆλθον, τὰ κατηγορήματα διαλύων· ἀνόσιον δὲ ᾠήθην καὶ δυσσεβὲς παριδεῖν τοὺς ἁπλοῖς ἤθεσι κεχρημένους ὑπ' ἐκείνων ἀπατωμένους καὶ μὴ ξυγγράψαι καὶ διελέγξαι τῶν κατηγορημάτων τὸ μάταιον. καὶ διεῖλον* 3 *μὲν εἰς δυοκαίδεκα διαλέξεις τὴν πραγματείαν, τὸν ἀνειμένον δὲ χαρακτῆρα τοῖς λόγοις ἐντέθεικα· τῇ διδασκαλίᾳ γὰρ εἶναι τοῦτον ὑπείληφα πρόσφορον, ἄλλως τε καὶ ταῖς Πλάτωνος*

Apparatus. 1 *θεοδωρίτου* MV S e corr.: *τοῦ μακαρίου θεοδωρήτου* B: add. *ἐπισκόπου κύρου* BMC | 2 *ἑλληνικῶν παθημάτων θεραπευτική* B: *θεραπευτικὴ ἑλληνικῶν παθημάτων* SC | 3 *ἡ προθεωρία* B: *ὑπόθεσις* S: om. MCV | 5 *τε* om. CV | 6 *ἡμᾶς* om. V: *ἡμῖν* M | 7 *πιστεύειν*: *τῆς πίστεως* S | *καὶ* om. CV et 8 *κατηγοροῦντες* CV et *καὶ βαρβάρους* CV | 9 *εὐεπίας* K | *ἔχοντες* B | 10 *λίαν* om. B | 14 *ἅπεν* (*εν* in ras.) M | 16 *ὑπ' ἐκείνων ἀπατωμένους* om. S | 17—18 *διείλομεν* B | 18 *λέξεις* C | 19 *ἐπιτέθεικα* V

καὶ τῶν ἄλλων φιλοσόφων χρώμενον μαρτυρίαις ἔδει καὶ τοὺς λόγους μὴ παντάπασιν ἀπᾴδοντας ξυναρμόσαι, ἀλλ' ἔχοντάς τινα πρὸς ἐκείνας ἐμφέρειαν.

4 Ἡ δὲ πρώτη διάλεξις τὴν ὑπὲρ τῆς πίστεως καὶ τῆς τῶν ἀποστόλων ἀπαιδευσίας ἀπολογίαν ποιεῖται, ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν φιλοσόφων τὰς ἀποδείξεις προσφέρουσα.

5 Ἡ δὲ δευτέρα τῶν παρ' Ἕλλησιν ὀνομαστοτάτων σοφῶν καὶ τῶν μετ' ἐκείνους φιλοσόφων ἐπικληθέντων τὰς περὶ τῆς τῶν ὅλων ἀρχῆς ἀπαριθμεῖται δόξας· καὶ Μωϋσοῦ τοῦ πάντων ἐκείνων πρεσβυτάτου τὴν ἀληθῆ θεολογίαν ἐκ παραλλή-
2 λου τιθεῖσα, τὴν μὲν ἐκεί|νων διελέγχει ψευδολογίαν, τῆς δὲ τούτου διδασκαλίας ἀστράπτουσαν δείκνυσι τὴν ἀλήθειαν.

6 Ἡ δὲ τρίτη διδάσκει, τίνα μὲν περὶ τῶν δευτέρων παρ' Ἕλλησι καλουμένων θεῶν παρ' ἐκείνοις μεμυθολόγηται, τίνα δὲ περὶ τῶν ἀσωμάτων, κτιστῶν δὲ φύσεων ἡμᾶς ἡ θεία διδάσκει γραφή, ὥστε πάλιν τῇ παρεξετάσει καὶ τῶν παρ' ἡμῖν θρησκευομένων δειχθῆναι τὸ ἀξιέπαινον καὶ τῶν μυσαρῶν ἐκείνων μύθων τὸ δυσειδὲς καὶ δυσῶδες διελεγχθῆναι.

7 Ἡ δὲ τετάρτη περὶ τῆς ὕλης καὶ τοῦ κόσμου τὴν ὑπόθεσιν ἔχει καὶ δείκνυσι τὴν ἡμετέραν κοσμογένειαν πολλῷ τῆς Πλάτωνος καὶ τῶν ἄλλων πρεπωδεστέραν.

8 Περὶ δὲ τῆς τοῦ ἀνθρώπου φύσεως ἡ πέμπτη δέδεκται τὸν ἀγῶνα, καὶ τὰς Ἑλληνικὰς δόξας καὶ τὰς Χριστιανικὰς ἐπιδεικνῦσα καὶ ὅσον φωτὸς καὶ σκότους διδάσκουσα τὸ διάφορον.

9 Τὴν ἕκτην δὲ τάξιν ὁ περὶ τῆς προνοίας ἔλαχε λόγος. ἔδει γὰρ τοῖς περὶ Θεοῦ καὶ τοῖς ὑπὸ Θεοῦ γεγενημένοις τοῦτον ἀκολουθῆσαι τὸν λόγον, διελέγχοντα Διαγόρου μὲν τὸ ἄθεον, Ἐπικούρου δὲ τὸ βλάσφημον, τῆς Ἀριστοτέλους

1 χρώμενος V | καὶ om. V | 2 τοὺς ἰδίους λόγους S: τοὺς οἰκείους λόγους V | 3 τινας K: τι B | ἐκείνους V | 4 καὶ ἡ μὲν πρώτη MSVCγρ. | 6 φιλοσοφιῶν K | προφέρουσα MCV | 7 σοφῶν om. BMCV | 9 ἀπαρχῆς M | μωϋσέος MV: μωϋσέως C | 10 ἐκείνου V | 11 ἐλέγχει B | 13 διδασκαλία MC, corr. Mγρ. | 15 καὶ κτιστῶν δὲ V | 16 ἡμῶν KS | 20 κοσμογένειαν in κοσμογενίαν corr. S: κοσμογένιαν K: κοσμογονίαν Mγρ. | 22 τοῦ om. CV | 23 ἑλληνικὰς et χριστιανικὰς commutaverunt MCV | 24 οἷον KS | 27 θεοῦ posterius om. B | 28 μὲν διαγόρου μὲν K

δὲ προνοίας τὸ σμικρολόγον, ἐπαινοῦντα δὲ Πλάτωνος καὶ Πλωτίνου καὶ τῶν ἄλλων, ὅσοι τούτων εἰσὶν ὁμογνώμονες, τὰ περὶ τῆς προνοίας διδάγματα· καὶ φυσικοῖς δὲ λογισμοῖς ἐπιδείκνυσι ταύτην ἐν τῇ κτίσει θεωρουμένην καὶ ἐν ἑκάστῳ τῶν θεόθεν γινομένων προφαινομένην.

10 Ἐπειδὴ δὲ καὶ τῶν θυσιῶν ἔδει δεῖξαι τὸ περιττόν, ἡ ἑβδόμη διάλεξις τοῦτον περιέχει τὸν λόγον, φιλοσόφοις μὲν λόγοις τῶν θυσιῶν τῶν Ἑλληνικῶν κατηγοροῦσα, προφητικοῖς δὲ τὸ νηπιῶδες τῆς Ἰουδαίων νομοθεσίας ἐπιδεικνῦσα.

11 Τὴν δὲ κατὰ τῶν τοὺς νικηφόρους μάρτυρας γεραιρόντων κατηγορίαν, καὶ μέντοι καὶ τὴν ἀπολογίαν, ἡ ὀγδόη περιέχει, ταῖς τῶν φιλοσόφων καὶ ξυγγραφέων, καὶ μέντοι καὶ ποιητῶν μαρτυρίαις χρωμένη καὶ ἐπιδεικνῦσα, ὡς Ἕλληνες οὐ μόνον χοαῖς, ἀλλὰ καὶ θυσίαις τοὺς τεθνεῶτας ἐτίμων, τοὺς μὲν θεούς, τοὺς δὲ ἡμιθέους, τοὺς δὲ ἥρωας ὀνομάζοντες, καὶ τούτων τοὺς πλείστους ἀκολασίᾳ ξυνεζηκότας.

12 Προὔργου δὲ ᾠήθην καὶ τοῖς παρ' Ἕλλησιν ὀνομαστοτάτοις γεγενημένοις νομοθέταις τοὺς ἡμετέρους παρεξετάσαι, τοὺς ἁλιέας λέγω καὶ τὸν σκυτοτόμον καὶ τοὺς τελώνας, καὶ δεῖξαι πάλιν ἐκ ξυγκρίσεως τὸ διάφορον, καὶ ὡς ἐκεῖνοι μὲν οἱ νόμοι μετὰ τῶν τεθεικότων τῷ τῆς λήθης παρεδόθησαν ζόφῳ, οἱ δὲ τῶν ἁλιέων ἀνθοῦσιν οὐ μόνον παρ' Ἕλλησι καὶ Ῥωμαίοις, ἀλλὰ καὶ παρὰ Σκύθαις καὶ Σαυρομάταις καὶ Πέρσαις καὶ τοῖς ἄλλοις βαρβάροις. ταύτην δὲ τὴν παρεξέτασιν ἡ ἐνάτη περιέχει | διάλεξις. p.

13 Ἡ δὲ δεκάτη διδάσκει, ὁποῖα μὲν οἱ θεῖοι χρησμοὶ προηγόρευσαν, καὶ ὡς Θεῷ πρέποντα καὶ τοῖς εὖ φρονοῦσι τῶν ἀνθρώπων ἁρμόττοντα, τίνα δὲ ὁ Πύθιος καὶ ὁ Δωδωναῖος καὶ οἱ ἄλλοι τῶν Ἑλλήνων ψευδομάντεις προειπόντες

1 μικρολόγον CV | 2 τούτοις V | 3 τὰ om. K | 5 προφαινωμένην C | 6 ἐπιδὴ M[1] | ἔδει καὶ τῶν θυσιῶν K | 9 ἐπειδεικνῦσα V | 10—11 τὴν δὲ πρὸς τοὺς τῶν τοὺς νικηφόρους μάρτυρας γεραιρόντων κατηγοροῦντας ἀπολογίαν C: τὴν δὲ κατὰ τοὺς νικηφόρους μάρτυρας γεραιρούντων κατηγοροῦντας ἀπολογίαν V | 13 δεικνῦσα KS | 16 τοὺς om. B | 18 γεγενημένοις om. CV | 19 τὸν τελώνην CV | 21 τεθηκότων S: τεθνηκότων M | 24 ἐξέτασιν CV | 25 ἐννάτη SV | 26 δεκάτη δὲ K | post δεκάτη add. διάλεξις CV

ἐφωράθησαν μὲν ψευδόμενοι καὶ τῶν ἐσομένων οὐδὲν προγινώσκοντες, τοιαῦτα δὲ τεθεσπικότες, ὁποῖα οὐδὲ τῶν ἐπιεικῶν τις ἀνθρώπων ἠνέσχετο ἂν εἰσηγήσασθαι.

14 Ἐπειδὴ δὲ καὶ περὶ τέλους καὶ κρίσεως ἔδει γνῶναι τοὺς ἀγνοοῦντας, τίνα μὲν ἡμεῖς, τίνα δὲ ἐκεῖνοι διδάσκουσι, ταύτην ἡ πρώτη καὶ δεκάτη διάλεξις τοῖς ἐντυχεῖν βουλομένοις τὴν διδασκαλίαν προσφέρει.

15 Ἀλλὰ γὰρ καὶ τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς ἐπιδείκνυμι τὸ διάφορον, ἐπειδὴ μάλα καὶ τὴν Ἑλληνικὴν ξυμμορίαν ἐπὶ τοῖς πάλαι γεγενημένοις φιλοσόφοις βρενθυομένην ὁρῶ καὶ τὸν ἐκείνων βίον αἴρειν τοῖς λόγοις ἐπιχειροῦντας. ἐπιδείξει τοίνυν ἡ δευτέρα καὶ δεκάτη διάλεξις, ὡς ὁ ἐκείνων μὲν βίος οὐ μόνον φιλοσόφων, ἀλλὰ καὶ ἀνδραπόδων ἐπαινουμένων ἀνάξιος, ὁ δὲ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν ἐκείνοις ἑπομένων τῆς φύσεως τῆς ἀνθρωπίνης ὑπέρτερος καὶ τοῖς σωμάτων ἀπηλλαγμένοις καὶ τὸν οὐρανὸν περιπολοῦσι προσόμοιος.

16 Ὄνομα δὲ τῷ βιβλίῳ Ἑλληνικῶν θεραπευτικὴ παθημάτων ἢ Εὐαγγελικῆς ἀληθείας ἐξ Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας ἐπίγνωσις.

17 Ἐγὼ μὲν οὖν τῆς τε τῶν νοσούντων ἕνεκα θεραπείας καὶ τῆς τῶν ὑγιαινόντων προμηθούμενος ὠφελείας τοῦτον ἀνεδεξάμην τὸν πόνον· τοὺς δὲ τοῖς ἀλλοτρίοις ἐντυγχάνοντας πόνοις παρακαλῶ, εἰ μὲν ἅπαντα εὖ ἔχει τὰ γεγραμμένα, τὸν τούτων ἀνυμνῆσαι δοτῆρα καὶ τοῖς πεπονηκόσι προσευχὰς ἀντιδοῦναι· εἰ δέ τινα ἐλλείπει, μὴ πάντων ὁμοῦ τούτων εἵνεκα καταγνῶναι, ἀλλ' ἐκ τῶν εὖ εἰρημένων τὸ κέρδος κομίσασθαι.

1 καὶ τῶν ἐσομένων: τῶν ἐσομένων δὲ Mγρ. Cγρ. | οὐδὲν προγινώσκοντες KSBγρ. Mγρ. Cγρ.: οὐδὲ μέρος γινώσκοντες BMCV | 2 δὲ om. B | 3 ἀνθρώπων ἠνέσχετο τις CV | ἂν om. C | 6 ἑνδεκάτη M | ἐντυγχάνειν S | 7 προφέρει C | 8 ἀρετῆς om. V | ἐπιδείκνυται V | 9 μάλα om. M | καὶ om. K | 10 γενομένοις V | βρενθυνομένην S | 12 δευτέρα καὶ δεκάτη KVBγρ.: δευτέρα καὶ τρίτη C (δεκατ. m. sec.): δυοκαιδεκάτη B: δωδεκάτη MS | 12—13 ἐκείνων μὲν ὁ βίος B | 14 ἄξιος K | 15 τῆς ἀνθρωπίνης ὑπέρτερος φύσεως CV | 16 καὶ τοῖς σωμάτων ἀπηλλαγμένοις om. C | τοῖς τῶν σωμάτων SV | 18 τὸ V | 21 ἕνεκεν B: εἵνεκα S | 23 τοὺς: τοῖς B | 25 ἀποδοῦναι S | 26 τι M | ἕνεκα V | 27 εὖ om. BSCV

ΠΕΡΙ ΠΙΣΤΕΩΣ. Α.

Ἰατρικὴ θεραπεία ἔστι μέν που καὶ σώματος, ἔστι δ' 1 p
ἄρα καὶ ψυχῆς· καὶ γὰρ δὴ καὶ ταύτῃ κἀκείνῳ συχνὰ προσ-
γίνεται πάθη, ἀλλὰ τῷ μὲν ἀκούσια, τῇ δέ, ὡς ἐπίπαν,
αὐθαίρετα. τοῦτο οὖν εὖ εἰδώς, οἷα δὴ πάνσοφος ὁ Θεὸς 2
καὶ ψυχῶν καὶ σωμάτων καὶ τῶν ὅλων δημιουργός, ἑκατέρᾳ
φύσει προσένειμεν ἁρμόδια φάρμακα, καὶ μέντοι καὶ ἰατροὺς
ἐπέστησε, τοὺς μὲν ταύτην, τοὺς δὲ ἐκείνην ἐκπαιδεύσας
τὴν ἐπιστήμην, καὶ στρατηγεῖν καὶ ἀριστεύειν κατὰ τῶν
νοσημάτων ἐκέλευσεν. ἀλλ' οἱ μὲν τὸ σῶμα οὐκ εὖ δια- 3
κείμενοι καὶ τὴν νόσον δυσχεραίνουσι καὶ ὑγείας ἱμείρονται
καὶ τοῖς ἰατροῖς εἴκουσιν, οὐ μόνον ἤπια προσφέρουσι φάρ-
μακα, ἀλλὰ κἂν τέμνωσι, κἂν καίωσι, κἂν λιμώττειν κε-
λεύωσι, κἂν πικρῶν τινων καὶ ἀηδῶν μεστὰς προσφέρωσι
κύλικας· καὶ διὰ τοιαύτης ἀνιαρᾶς ἐπιμελείας τὴν ὑγείαν
καρπούμενοι, μισθὸν τοῖς οὕτως ἀκουμένοις ὀρέγουσι, καὶ
τὴν θεραπείαν δεχόμενοι τὴν τῶν φαρμάκων οὐ περιεργά-
ζονται σκευασίαν· τὴν γάρ τοι σωτηρίαν ποθοῦσιν, οὐ τὸν
ταύτης τρόπον ἀνερευνῶσιν. οἱ δὲ τῆς ἀπιστίας τὴν λώβην 4
εἰσδεδεγμένοι οὐ μόνον ἀγνοοῦσι τὴν παγχάλεπον νόσον,

1 ante περὶ πίστεως add. τοῦ αὐτοῦ B | λόγος ᾱ BM | 2 ἰατρεία καὶ θεραπεία KBγρ. | 3 τῆς ψυχῆς KM | καὶ tertium om. C | 5 εὖ om. K | ὁ om. K: post θεὸς posuit S | 6 ὅλων: ἄλλων K | 7 ἀπένειμεν CV | 8 ἐπέτησε M^1 | ἐκπαιδεύσοντας CMγρ., corr. Cγρ.: ἐκπαιδεύσαντας V | 10 νοσημάτων: σωμάτων B, sed corr. | 11 τῆς ὑγείας B | ἱμείρονται: ὀρέγονται BM, corr. Bγρ. | 13 κάωσι KB | καὶ λιμώττειν κελεύουσι C | 15 ὑγίειαν MSV | 16 τοῖς οὕτως ἀκουμένοις S^2: τοῖς οὕτως κακουμένοις K: τοῖς οὕτω κακουμένοις BMS^1 ut videtur: τούτοις CVMγρ.: τοῖς οὕτω προσφερομένοις κακούμενοι Mγρ. Cγρ. | 20 παγχάλεπον om. CV

ἀλλὰ καὶ τῆς ἄκρας εὐκληρίας ἀπολαύειν ὑπολαμβάνουσιν·
ἢν δέ τις τῶν ταῦτα θεραπεύειν ἐπισταμένων ἀλεξίκακον
φάρμακον τῷ πάθει προσενεγκεῖν ἐθελήσῃ, ἀποπηδῶσιν αὐ-
τίκα, καθάπερ οἱ φρενίτιδι κατεχόμενοι νόσῳ καὶ τὴν σφίσι
προσφερομένην ἀποσείονται θεραπείαν καὶ τὴν ἰατρείαν ὡς
5 ἀρρωστίαν ἀποδιδράσκουσιν. χρὴ μέντοι τοὺς ταύτην μετι-
όντας τὴν ἐπιστήμην καὶ χαλεπαίνοντας φέρειν καὶ λοιδο-
ρουμένων ἀνέχεσθαι, κἂν πὺξ παίωσι, κἂν λακτίζωσι· τοι-
αῦτα γὰρ δὴ ἄττα πλημμελοῦσιν οἱ παραπαίοντες· καὶ οὐ
δυσχεραίνουσι τούτων γινομένων οἱ ἰατροί, ἀλλὰ καὶ δεσμὰ
προσφέρουσι καὶ καταιονῶσι βίᾳ τὰς κεφαλὰς καὶ πᾶσαν
μηχανὴν ἐπινοοῦσιν, ὥστε τὸ πάθος ἐξελάσαι καὶ τὴν προ-
6 τέραν τῶν μορίων ἁρμονίαν ἀποδοῦναι τῷ ὅλῳ. τοῦτο δὴ
καὶ ἡμῖν ποιητέον, καὶ τῶν οὕτω διακειμένων ἐπιμελητέον
εἰς δύναμιν. εἰ γὰρ καὶ ὀλίγοι λίαν εἰσὶν οἱ τῷ πάθει
δεδουλωμένοι καὶ ἐοίκασιν ὑποστάθμῃ τινὶ παχείᾳ τῶν τοῦ
διϋλιστῆρος οὐ διϊκνουμένῃ πόρων διὰ παχύτητα, ἀλλ᾽ οὖν
οὐκ ἀμελητέον αὐτῶν οὐδὲ παροπτέον φθειρομένους ὑπὸ
τοῦ πάθους, ἀλλὰ πάντα πόρον ἐξευρητέον, ὥστε τὴν ἐπι-
κειμένην αὐτοῖς ὁμίχλην ἀποσκεδάσαι καὶ τοῦ νοεροῦ φωτὸς
5 7 ἐπιδεῖξαι τὴν αἴγλην. | οὐδεὶς γὰρ φιλόπονος γεωργὸς
τὰς μὲν πολλὰς ἀκάνθας ἐκτέμνει, τὰς δὲ ὀλίγας ἐᾷ, ἀλλὰ
κἂν δύο εὕρῃ, κἂν μίαν, πρόρριζον ἀνασπᾷ καὶ καθαρὸν
ἀποφαίνει τὸ λήϊον. πολλῷ δὴ οὖν μᾶλλον τοῦτο ποιητέον
ἡμῖν· οὐ γὰρ ἐκτέμνειν, ἀλλὰ μεταβάλλειν τὰς ἀκάνθας ὁ
8 τῆς ἡμετέρας γεωργίας παρακελεύεται νόμος. φέρε τοίνυν
καὶ ὡς ἀκάνθαις τὴν γεωργικὴν προσενέγκωμεν δίκελλαν

1 εὐκληρίας ἀπολαύειν: ἀπολαύειν ὑγείας C | εὐκληρίας: σωτηρίας S, corr. Sγρ.: ὑγείας CV: εὐτυχίας Mγρ. | 2 τὸν B | 3 ἀποπηδῶσιν: ἀπαγορεύωσιν S¹: ἀπαγορεύουσιν S², corr. Sγρ. | 4 νόσῳ om. CV | 9 δὴ om. L | 10 τούτων γινομένων om. V | 11 κατεονῶσι K: καταιονοῦσι MV | 13 τῶν — ὅλῳ: ὑγείαν ἀνακαλέσασθαι CV, corr. Cγρ. | δὲ KBLMCV | 14 ἐπιμελιτέον S | 16 τῶν: τὸν C | 17 ὑλιστῆρος K: διυληστῆρος S: διυλητῆρος C | διικνούμενοι CV | πόρον C | 21 οὐδὲ KSBγρ. | γεωργὸς: φυτουργὸς S | 25 ἐκτεμεῖν S | τὰς ἀκάνθας om. M, add. Mγρ. | 27 προενέγκωμεν K¹

καὶ τῇ μακέλλῃ τοῦ λόγου τὰς τῶν ἀκοῶν ἀνευρύνωμεν
αὔλακας, ἵνα μηδὲν τῶν ἐν μέσῳ κειμένων κωλυμάτων
ἐπίσχῃ τῆς ἀρδείας τὸ ῥεῖθρον· καὶ μὲν δὴ καὶ ὡς ἀρρω-
στοῦντας καταιονήσωμεν καὶ τὰ σωτήρια καὶ παιώνια προσ-
ενέγκωμεν φάρμακα.

Πρῶτον δέ γε τῶν ἄλλων τὸ τῆς οἰήσεως ἰατρεύσωμεν 9
πάθος. καὶ γάρ δή τινες αὐτῶν, ποιητικῶν καὶ ῥητορικῶν
λόγων μετεσχηκότες, τινὲς δὲ καὶ τῆς Πλάτωνος εὐεπείας
ἀπογευσάμενοι, καταφρονοῦσι μὲν τῶν θείων λογίων, ὡς
ἥκιστα κεκαλλιεπημένῃ φράσει κεκομψευμένων, οὐκ ἀξιοῦσι
δὲ παρ' ἀνδρῶν ἁλιέων μαθεῖν τὴν τοῦ ὄντος ἀλήθειαν.
καὶ τέχνης μὲν ἑκάστης δρεπόμενοι τοὺς καρπούς, τὰς τῶν 10
τεχνιτῶν οὐ περιεργάζονται γλώττας· οὐδὲ γὰρ Ἀττικοὺς
εἶναι τοὺς σκυτοτόμους ἀπαιτοῦσιν ἢ τοὺς χαλκέας ἢ τοὺς
τέκτονας ἢ τοὺς ζωγράφους ἢ τοὺς ναυπηγοὺς ἢ τοὺς κυ-
βερνήτας, ἀλλὰ κἂν Σκύθαι ὦσι, κἂν Σαυρομάται, κἂν
Ἴβηρες, κἂν Αἰγύπτιοι, μεθ' ἡδονῆς ἀπολαύουσι τῶν τεχνῶν,
μόνην ἀπαιτοῦντες τὴν τούτων ἀκρίβειαν, τὴν δὲ τῶν
ἐθνῶν διαφορὰν ἥκιστα δυσχεραίνουσιν. καὶ κιθαριστοῦ 11
μὲν ἀκούοντες, τῶν κρουμάτων μόνον ἀπαιτοῦσι τὴν ἁρμο-
νίαν, οὐ μὴν εἰ Ἕλλην ἐστὶν ἢ βάρβαρος ἐπιζητοῦσι μα-
θεῖν· μόνην δ' ἄρα τῆς ἀληθείας τὴν μάθησιν ἀπεριέργως
λαβεῖν οὐκ ἐθέλουσιν, ἀλλ' ἀτιμίαν ὑπολαμβάνουσιν, εἰ βάρ-
βαρος αὐτοὺς ταύτην τὴν γλῶτταν παιδεύοι· καὶ τοῦτον ἔχουσι
τὸν τύφον ἄνδρες οὐδ' εἰς ἄκρον τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας
ἐληλακότες, ἀλλ' ὀλίγων τινῶν, τὸ δὴ λεγόμενον, ἄκροις χείλεσι
γεγευμένοι καὶ σμικρὰ ἄττα ἔνθεν κἀκεῖθεν ἠρανισμένοι.

1 μακέλλῃ: μάστιγι B: ἀρότρῳ CVMγρ., corr. Bγρ. Cγρ. | post τὰς add. κεχερσωμένας CVMγρ., om. Cγρ. | τῶν ἀκοῶν om. CV | εὑρύνωμεν S | 2 καλυμμάτων M | 3 ἐπίσχει V | ἀρδίας K | ῥῆθρον M^1 | 4 κατεωνήσωμεν K | παιώνεια MV B e corr. | προενέγκωμεν K^1 | 6 δέ γε: γε τοι B, corr. Bγρ. | 7 αὐτῶν om. B: αὖ τῶν C | 8 εὐεπίας K | 9 λόγων L | 10 φράσει: litt. ρ om. C^1: φάρσει M^1 ut videtur | 13 τεχνητῶν M^2 | γὰρ om. CV | 14 χαλκεῖς CV | 15 τοὺς alterum om. CV | τοὺς tertium om. KMSCV | 16 κἂν (secundo et tertio loco): καὶ M | σαυρομμάται V | 20 κρουσμάτων S^2 | μόνων K | 24 ταύτην om. K: post γλῶτταν posuit S | παιδεύει V | 27 μικρὰ MCV | ἐρανισμένοι

ἐφωράθησαν μὲν ψευδόμενοι καὶ τῶν ἐσομένων οὐδὲν προγινώσκοντες, τοιαῦτα δὲ τεθεσπικότες, ὁποῖα οὐδὲ τῶν ἐπιεικῶν τις ἀνθρώπων ἠνέσχετο ἂν εἰσηγήσασθαι.

14 Ἐπειδὴ δὲ καὶ περὶ τέλους καὶ κρίσεως ἔδει γνῶναι τοὺς ἀγνοοῦντας, τίνα μὲν ἡμεῖς, τίνα δὲ ἐκεῖνοι διδάσκουσι, ταύτην ἡ π ρ ώ τ η κ α ὶ δ ε κ ά τ η διάλεξις τοῖς ἐντυχεῖν βουλομένοις τὴν διδασκαλίαν προσφέρει.

15 Ἀλλὰ γὰρ καὶ τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς ἐπιδείκνυμι τὸ διάφορον, ἐπειδὴ μάλα καὶ τὴν Ἑλληνικὴν ξυμμορίαν ἐπὶ τοῖς πάλαι γεγενημένοις φιλοσόφοις βρενθυομένην ὁρῶ καὶ τὸν ἐκείνων βίον αἴρειν τοῖς λόγοις ἐπιχειροῦντας. ἐπιδείξει τοίνυν ἡ δ ε υ τ έ ρ α κ α ὶ δ ε κ ά τ η διάλεξις, ὡς ὁ ἐκείνων μὲν βίος οὐ μόνον φιλοσόφων, ἀλλὰ καὶ ἀνδραπόδων ἐπαινουμένων ἀνάξιος, ὁ δὲ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν ἐκείνοις ἑπομένων τῆς φύσεως τῆς ἀνθρωπίνης ὑπέρτερος καὶ τοῖς σωμάτων ἀπηλλαγμένοις καὶ τὸν οὐρανὸν περιπολοῦσι προσόμοιος.

16 Ὄνομα δὲ τῷ βιβλίῳ Ἑ λ λ η ν ι κ ῶ ν θ ε ρ α π ε υ τ ι κ ὴ π α θ η μ ά τ ω ν ἢ Ε ὐ α γ γ ε λ ι κ ῆ ς ἀ λ η θ ε ί α ς ἐ ξ Ἑ λ λ η ν ι κ ῆ ς φ ι λ ο σ ο φ ί α ς ἐ π ί γ ν ω σ ι ς.

17 Ἐγὼ μὲν οὖν τῆς τε τῶν νοσούντων ἕνεκα θεραπείας καὶ τῆς τῶν ὑγιαινόντων προμηθούμενος ὠφελείας τοῦτον ἀνεδεξάμην τὸν πόνον· τοὺς δὲ τοῖς ἀλλοτρίοις ἐντυγχάνοντας πόνοις παρακαλῶ, εἰ μὲν ἅπαντα εὖ ἔχει τὰ γεγραμμένα, τὸν τούτων ἀνυμνῆσαι δοτῆρα καὶ τοῖς πεπονηκόσι προσευχὰς ἀντιδοῦναι· εἰ δέ τινα ἐλλείπει, μὴ πάντων ὁμοῦ τούτων εἵνεκα καταγνῶναι, ἀλλ' ἐκ τῶν εὖ εἰρημένων τὸ κέρδος κομίσασθαι.

1 καὶ τῶν ἐσομένων: τῶν ἐσομένων δὲ Μγρ. Cγρ. | οὐδὲν προγινώσκοντες KSBγρ. Μγρ. Cγρ.: οὐδὲ μέρος γινώσκοντες BMCV | 2 δὲ om. B | 3 ἀνθρώπων ἠνέσχετο τις CV | ἂν om. C | 6 ἑνδεκάτη M | ἐντυγχάνειν S | 7 προφέρει C | 8 ἀρετῆς om. V | ἐπιδείκνυται V | 9 μάλα om. M | καὶ om. K | 10 γενομένοις V | βρενθυνομένην S | 12 δευτέρα καὶ δεκάτη KVBγρ.: δευτέρα καὶ τρίτη C (δεκατ. m. sec.): δυοκαιδεκάτη B: δωδεκάτη MS | 12—13 ἐκείνων μὲν ὁ βίος B | 14 ἄξιος K | 15 τῆς ἀνθρωπίνης ὑπέρτερος φύσεως CV | 16 καὶ τοῖς σωμάτων ἀπηλλαγμένοις om. C | τοῖς τῶν σωμάτων SV | 18 τὸ V | 21 ἕνεκεν B: εἵνεκα S | 23 τοὺς: τοῖς B | 25 ἀποδοῦναι S | 26 τι M | ἕνεκα V | 27 εὖ om. BSCV

ΠΕΡΙ ΠΙΣΤΕΩΣ. Α.

Ἰατρικὴ θεραπεία ἔστι μέν που καὶ σώματος, ἔστι δ' 1 p.
ἄρα καὶ ψυχῆς· καὶ γὰρ δὴ καὶ ταύτῃ κἀκείνῳ συχνὰ προσ-
γίνεται πάθη, ἀλλὰ τῷ μὲν ἀκούσια, τῇ δέ, ὡς ἐπίπαν,
αὐθαίρετα. τοῦτο οὖν εὖ εἰδώς, οἷα δὴ πάνσοφος ὁ Θεὸς 2
καὶ ψυχῶν καὶ σωμάτων καὶ τῶν ὅλων δημιουργός, ἑκατέρᾳ
φύσει προσένειμεν ἁρμόδια φάρμακα, καὶ μέντοι καὶ ἰατροὺς
ἐπέστησε, τοὺς μὲν ταύτην, τοὺς δὲ ἐκείνην ἐκπαιδεύσας
τὴν ἐπιστήμην, καὶ στρατηγεῖν καὶ ἀριστεύειν κατὰ τῶν
νοσημάτων ἐκέλευσεν. ἀλλ' οἱ μὲν τὸ σῶμα οὐκ εὖ δια- 3
κείμενοι καὶ τὴν νόσον δυσχεραίνουσι καὶ ὑγείας ἱμείρονται
καὶ τοῖς ἰατροῖς εἴκουσιν, οὐ μόνον ἤπια προσφέρουσι φάρ-
μακα, ἀλλὰ κἂν τέμνωσι, κἂν καίωσι, κἂν λιμώττειν κε-
λεύωσι, κἂν πικρῶν τινων καὶ ἀηδῶν μεστὰς προσφέρωσι
κύλικας· καὶ διὰ τοιαύτης ἀνιαρᾶς ἐπιμελείας τὴν ὑγείαν
καρπούμενοι, μισθὸν τοῖς οὕτως ἀκουμένοις ὀρέγουσι, καὶ
τὴν θεραπείαν δεχόμενοι τὴν τῶν φαρμάκων οὐ περιεργά-
ζονται σκευασίαν· τὴν γάρ τοι σωτηρίαν ποθοῦσιν, οὐ τὸν
ταύτης τρόπον ἀνερευνῶσιν. οἱ δὲ τῆς ἀπιστίας τὴν λώβην 4
εἰσδεδεγμένοι οὐ μόνον ἀγνοοῦσι τὴν παγχάλεπον νόσον,

1 ante περὶ πίστεως add. τοῦ αὐτοῦ B | λόγος ᾱ BM | 2 ἰατρεία καὶ θεραπεία KBγρ. | 3 τῆς ψυχῆς KM | καὶ tertium om. C | 5 εὖ om. K | ὁ om. K: post θεὸς posuit S | 6 ὅλων: ἄλλων K | 7 ἀπένειμεν CV | 8 ἐπέτησε M[1] | ἐκπαιδεύσοντας CMγρ., corr. Cγρ.: ἐκπαιδεύσαντας V | 10 νοσημάτων: σωμάτων B, sed corr. | 11 τῆς ὑγείας B | ἱμείρονται: ὀρέγονται BM, corr. Bγρ. | 13 κάωσι KB | καὶ λιμώττειν κελεύουσι C | 15 ὑγίειαν MSV | 16 τοῖς οὕτως ἀκουμένοις S[2]: τοῖς οὕτως κακουμένοις K: τοῖς οὕτω κακουμένοις BMS[1] ut videtur: τούτοις CVMγρ.: τοῖς οὕτω προσφερομένοις κακούμενοι Mγρ. Cγρ. | 20 παγχάλεπον om. CV

ἀλλὰ καὶ τῆς ἄκρας εὐκληρίας ἀπολαύειν ὑπολαμβάνουσιν·
ἣν δέ τις τῶν ταῦτα θεραπεύειν ἐπισταμένων ἀλεξίκακον
φάρμακον τῷ πάθει προσενεγκεῖν ἐθελήσῃ, ἀποπηδῶσιν αὐ-
τίκα, καθάπερ οἱ φρενίτιδι κατεχόμενοι νόσῳ καὶ τὴν σφίσι
προσφερομένην ἀποσείονται θεραπείαν καὶ τὴν ἰατρείαν ὡς
5 ἀρρωστίαν ἀποδιδράσκουσιν. χρὴ μέντοι τοὺς ταύτην μετι-
όντας τὴν ἐπιστήμην καὶ χαλεπαίνοντας φέρειν καὶ λοιδο-
ρουμένων ἀνέχεσθαι, κἂν πὺξ παίωσι, κἂν λακτίζωσι· τοι-
αῦτα γὰρ δὴ ἄττα πλημμελοῦσιν οἱ παραπαίοντες· καὶ οὐ
δυσχεραίνουσι τούτων γινομένων οἱ ἰατροί, ἀλλὰ καὶ δεσμὰ
προσφέρουσι καὶ καταιονῶσι βίᾳ τὰς κεφαλὰς καὶ πᾶσαν
μηχανὴν ἐπινοοῦσιν, ὥστε τὸ πάθος ἐξελάσαι καὶ τὴν προ-
6 τέραν τῶν μορίων ἁρμονίαν ἀποδοῦναι τῷ ὅλῳ. τοῦτο δὴ
καὶ ἡμῖν ποιητέον, καὶ τῶν οὕτω διακειμένων ἐπιμελητέον
εἰς δύναμιν. εἰ γὰρ καὶ ὀλίγοι λίαν εἰσὶν οἱ τῷ πάθει
δεδουλωμένοι καὶ ἐοίκασιν ὑποστάθμῃ τινὶ παχείᾳ τῶν τοῦ
διυλιστῆρος οὐ διϊκνουμένῃ πόρων διὰ παχύτητα, ἀλλ' οὖν
οὐκ ἀμελητέον αὐτῶν οὐδὲ παροπτέον φθειρομένους ὑπὸ
τοῦ πάθους, ἀλλὰ πάντα πόρον ἐξευρητέον, ὥστε τὴν ἐπι-
κειμένην αὐτοῖς ὁμίχλην ἀποσκεδάσαι καὶ τοῦ νοεροῦ φωτὸς
5 7 ἐπιδεῖξαι τὴν αἴγλην. | οὐδεὶς γὰρ φιλόπονος γεωργὸς
τὰς μὲν πολλὰς ἀκάνθας ἐκτέμνει, τὰς δὲ ὀλίγας ἐᾷ, ἀλλὰ
κἂν δύο εὕρῃ, κἂν μίαν, πρόρριζον ἀνασπᾷ καὶ καθαρὸν
ἀποφαίνει τὸ λήϊον. πολλῷ δὴ οὖν μᾶλλον τοῦτο ποιητέον
ἡμῖν· οὐ γὰρ ἐκτέμνειν, ἀλλὰ μεταβάλλειν τὰς ἀκάνθας ὁ
8 τῆς ἡμετέρας γεωργίας παρακελεύεται νόμος. φέρε τοίνυν
καὶ ὡς ἀκάνθαις τὴν γεωργικὴν προσενέγκωμεν δίκελλαν

1 εὐκληρίας ἀπολαύειν: ἀπολαύειν ὑγείας C | εὐκληρΐας: σωτηρίας S, corr. Sγρ.: ὑγείας CV: εὐτυχίας Mγρ. | 2 τὸν B | 3 ἀποπηδῶσιν: ἀπαγορεύωσιν S¹: ἀπαγορεύουσιν S², corr. Sγρ. | 4 νόσῳ om. CV | 9 δὴ om. L | 10 τούτων γινομένων om. V | 11 κατεονῶσι K: καταιονοῦσι MV | 13 τῶν — ὅλῳ: ὑγείαν ἀνακαλέσασθαι CV, corr. Cγρ. | δὲ KBLMCV | 14 ἐπιμελιτέον S | 16 τῶν: τὸν C | 17 ὑλιστῆρος K: διυληστῆρος S: διυλητῆρος C | δικνούμενοι CV | πόρον C | 21 οὐδὲ KSBγρ. | γεωργὸς: φυτουργὸς S | 25 ἐκτεμεῖν S | τὰς ἀκάνθας om. M, add. Mγρ. | 27 προενέγκωμεν K¹

καὶ τῇ μακέλλῃ τοῦ λόγου τὰς τῶν ἀκοῶν ἀνευρύνωμεν αὔλακας, ἵνα μηδὲν τῶν ἐν μέσῳ κειμένων κωλυμάτων ἐπίσχῃ τῆς ἀρδείας τὸ ῥεῖθρον· καὶ μὲν δὴ καὶ ὡς ἀρρωστοῦντας καταιονήσωμεν καὶ τὰ σωτήρια καὶ παιώνια προσενέγκωμεν φάρμακα.

Πρῶτον δέ γε τῶν ἄλλων τὸ τῆς οἰήσεως ἰατρεύσωμεν 9 *πάθος. καὶ γὰρ δή τινες αὐτῶν, ποιητικῶν καὶ ῥητορικῶν λόγων μετεσχηκότες, τινὲς δὲ καὶ τῆς Πλάτωνος εὐεπείας ἀπογευσάμενοι, καταφρονοῦσι μὲν τῶν θείων λογίων, ὡς ἥκιστα κεκαλλιεπημένῃ φράσει κεκομψευμένων, οὐκ ἀξιοῦσι δὲ παρ' ἀνδρῶν ἁλιέων μαθεῖν τὴν τοῦ ὄντος ἀλήθειαν. καὶ τέχνης μὲν ἑκάστης δρεπόμενοι τοὺς καρπούς, τὰς τῶν* 10 *τεχνιτῶν οὐ περιεργάζονται γλώττας· οὐδὲ γὰρ Ἀττικοὺς εἶναι τοὺς σκυτοτόμους ἀπαιτοῦσιν ἢ τοὺς χαλκέας ἢ τοὺς τέκτονας ἢ τοὺς ζωγράφους ἢ τοὺς ναυπηγοὺς ἢ τοὺς κυβερνήτας, ἀλλὰ κἂν Σκύθαι ὦσι, κἂν Σαυρομάται, κἂν Ἴβηρες, κἂν Αἰγύπτιοι, μεθ' ἡδονῆς ἀπολαύουσι τῶν τεχνῶν, μόνην ἀπαιτοῦντες τὴν τούτων ἀκρίβειαν, τὴν δὲ τῶν ἐθνῶν διαφορὰν ἥκιστα δυσχεραίνουσιν. καὶ κιθαριστοῦ* 11 *μὲν ἀκούοντες, τῶν κρουμάτων μόνον ἀπαιτοῦσι τὴν ἁρμονίαν, οὐ μὴν εἰ Ἕλλην ἐστὶν ἢ βάρβαρος ἐπιζητοῦσι μαθεῖν· μόνην δ' ἄρα τῆς ἀληθείας τὴν μάθησιν ἀπεριέργως λαβεῖν οὐκ ἐθέλουσιν, ἀλλ' ἀτιμίαν ὑπολαμβάνουσιν, εἰ βάρβαρος αὐτοὺς ταύτην τὴν γλῶτταν παιδεύοι· καὶ τοῦτον ἔχουσι τὸν τύφον ἄνδρες οὐδ' εἰς ἄκρον τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας ἐληλακότες, ἀλλ' ὀλίγων τινῶν, τὸ δὴ λεγόμενον, ἄκροις χείλεσι γεγευμένοι καὶ σμικρὰ ἄττα ἔνθεν κἀκεῖθεν ἠρανισμένοι.*

1 *μακέλλῃ*: *μάστιγι* B: *ἀρότρῳ* CVMγρ., corr. Bγρ. Cγρ. | post *τὰς* add. *κεχερσωμένας* CVMγρ., om. Cγρ. | *τῶν ἀκοῶν* om. CV | *εὐρύνωμεν* S | 2 *καλυμμάτων* M | 3 *ἐπίσχει* V | *ἀρδίας* K | *ῥῆθρον* M¹ | 4 *κατεωνήσωμεν* K | *παιώνεια* MV B e corr. | *προενέγκωμεν* K¹ | 6 *δέ γε*: *γε τοι* B, corr. Bγρ. | 7 *αὐτῶν* om. B: *αὖ τῶν* C | 8 *εὐεπίας* K | 9 *λόγων* L | 10 *φράσει*: litt. ρ om. C¹: *φάρσει* M¹ ut videtur | 13 *τεχνητῶν* M² | *γὰρ* om. CV | 14 *χαλκεῖς* CV | 15 *τοὺς* alterum om. CV | *τοὺς* tertium om. KMSCV | 16 *κἂν* (secundo et tertio loco): *καὶ* M | *σαυρομμάται* V | 20 *κρουσμάτων* S² | *μόνων* K | 24 *ταύτην* om. K: post *γλῶτταν* posuit S | *παιδεύει* V | 27 *μικρὰ* MCV | *ἐρανισμένοι*

12 Οἱ δὲ τῶν Ἑλληνικῶν φιλοσόφων περιφανέστατοι, ὧν
ἡ μνήμη παρὰ τοῖς ἐλλογίμοις μέχρι καὶ τήμερον πολυθρύ-
λητος, Φερεκύδης ὁ Σύριος καὶ Πυθαγόρας ὁ Σάμιος καὶ
Θαλῆς ὁ Μιλήσιος καὶ Σόλων ὁ Ἀθηναῖος, καὶ μέντοι καὶ
Πλάτων ἐκεῖνος, ὁ Ἀρίστωνος μὲν υἱός, Σωκράτους δὲ
φοιτητής, εὐστομίᾳ δὲ πάντας ἀποκρύψας, οὐκ ὤκνησαν
ἕνεκα τοῦ τἀληθὲς ἐξευρεῖν καὶ Αἴγυπτον περινοστῆσαι καὶ
Θήβας τὰς Αἰγυπτίας καὶ Σικελίαν καὶ Ἰταλίαν, καὶ ταῦτα
οὐ μιᾶς βασιλείας τάδε τὸ τηνικαῦτα ἰθυνούσης τὰ ἔθνη,
p. 6 ἀλλὰ διαφόρων μὲν πολιτειῶν ἐν ταῖς πόλεσιν | οὐσῶν,
13 διαφόρων δὲ νόμων· αἱ μὲν γὰρ δημοκρατίαν, αἱ δὲ ὀλι-
γαρχίαν ἠσπάζοντο· καὶ οἱ μὲν ἐτυραννοῦντο, οἱ δὲ ἐννόμως
ἐβασιλεύοντο. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν αὐτοὺς τούτων ἐπέσχε τῶν
κωλυμάτων παρὰ βαρβάρους ἀνθρώπους δραμεῖν καὶ μαθεῖν
παρ' αὐτῶν, ἅπερ αὐτοὺς ἄμεινον γινώσκειν ἑαυτῶν ὑπε-
14 λάμβανον. φασὶ δὲ αὐτοὺς ἐν Αἰγύπτῳ οὐ μόνον παρ'
Αἰγυπτίων, ἀλλὰ καὶ παρ' Ἑβραίων τὰ περὶ τοῦ ὄντος
διδαχθῆναι Θεοῦ. καὶ ταῦτα διδάσκει μὲν Πλούταρχος ὁ
Βοιώτιος, διδάσκει δὲ καὶ Πορφύριος ὁ κατὰ τῆς ἀληθείας
λυττήσας, καὶ μέντοι καὶ Νουμήνιος ὁ Πυθαγόρειος καὶ
15 ἕτεροι πλεῖστοι. φασὶ δὲ τὸν Πυθαγόραν καὶ περιτομῆς
ἀνασχέσθαι, τοῦτο παρ' Αἰγυπτίων μεμαθηκότα· Αἰγύπτιοι
δὲ παρ' Ἑβραίων τόνδε τὸν νόμον παρέλαβον. Ἀβραὰμ γὰρ
τοῦ πατριάρχου παρὰ τοῦ Θεοῦ τῶν ὅλων τῆς περιτομῆς
δεξαμένου τὴν ἐντολήν, ἐφύλαξε μὲν ταύτην τὸ γένος· ᾤκησε

Auctores. 1—8: Eus. Pr. X 4, 13—20. 7, 10 ‖ 16—18: cf. Eus. Pr. X 1, 4 ‖ 18—21: cf. Plut. Sol. 2 de Is. et Osir. 10 Porph. vit. Pyth. 11 Clem. Str. I 22, 150 Eus. Pr. IX 6, 9—7 (Numen. fr. 7) XI 10, 14 ‖ 21—22: Clem. Str. I 15, 66 ‖ 23—25: Gen. 17, 10 sqq.

LM[2]: ἐρανισάμενοι CV, et sic etiam in S primum scriptum fuisse videtur | 2 πολυθρύλλητος SV, sed corr. S | 3 ἀσσύριος CV | καὶ utrumque om. CV | 4 καὶ primum om. CV | 6 ἅπαντας SCV | ὤκνησεν CV | 9 οὐδὲ μιᾶς S | τάδε om. MCV | τὸ om. KS | 11 δημοκράτειαν K | 12 ἠπάζοντο M[1] | ἐννόμως om. V | 15 ἑαυτῶν: αὐτῶν MSV: αὐτὸν C | 17 ὄντως MV | 19 βοιωτός V | 20 πυθαγόριος C | 22 ἀνέχεσθαι B | 24 τοῦ posterius om. M | 25 ἐφύλαξαν B | αὐτὴν S | ὤκει CV

δ' ἐπὶ πλεῖστον τὴν Αἴγυπτον, ἐξήλωσαν δὲ τοὺς Ἑβραίους Αἰγύπτιοι. ὅτι δὲ οὐκ ἦν πάλαι νόμος Αἰγυπτίοις περι- 10 τέμνειν τὰ βρέφη, ἡ τοῦ Φαραὼ θυγάτηρ ἀξιόχρεως μάρτυς· τῇ γὰρ ὄχθῃ τοῦ ποταμοῦ προσερριμμένον εὑροῦσα τὸν Μωϋσῆν, εὐθύς τε τὴν περιτομὴν εἶδε καὶ τὸ γένος ἐπέγνω καὶ τῶν Ἑβραίων ἔκγονον τὸ βρέφος ὠνόμασεν.

Οἱ μὲν οὖν διὰ πάσης ἐληλυθότες παιδείας τοσοῦτον 11 ἔρωτα εἶχον φιλομαθείας, ὡς καὶ πολέμων καὶ πελαγῶν μεγίστων καταφρονῆσαι καὶ βαρβάροις ἀνδράσι φοιτῆσαι καὶ πανταχόθεν ξυλλέξαι ὅπερ ἀναγκαῖον ἐνόμισαν· Σωκράτης δὲ ὁ Σωφρονίσκου, τῶν φιλοσόφων ὁ ἄριστος, οὐδὲ παρὰ γυναικῶν μαθεῖν τι χρήσιμον ὑπέλαβε φιλοσοφίας ἀνάξιον· τῷ τοι καὶ τὴν Διοτίμαν οὐκ ἠρυθρία προσαγορεύων διδάσκαλον, καὶ μέντοι καὶ παρὰ τὴν Ἀσπασίαν διετέλει θαμίζων. τούτων δέ γε οἱ πλεῖστοι μὲν οὐδὲ τὴν Μῆνιν ἴσασι 12 τὴν Ἀχιλλέως, ἐξ ἧς ἄρχεσθαι τῶν ἐλλογίμων μαθημάτων εἴωθε τὰ μειράκια· οἱ δέ, ὀλίγα μὲν παρὰ ποιητῶν, ὀλίγα δὲ παρὰ ῥητόρων ἐρανισάμενοι, τῶν δέ γε φιλοσόφων οὐδὲ αὐτὰς τὰς προσηγορίας μεμαθηκότες, πλὴν δυοῖν ἢ τριῶν τῶν ἐπισήμων, βάρβαρον μὲν τὴν θείαν γραφὴν ὀνομάζουσι, μαθεῖν δὲ τἀληθὲς παρ' αὐτῆς αἰσχρὸν ὑπειλήφασιν. ἐξ ἀγνοίας δὲ αὐτοῖς τὸ τῆς ἀλαζονείας ἐπιγίνεται πάθημα. εἰ γὰρ τὰς Ἑλληνικὰς ἀνεγνώκεσαν ἱστορίας, ἔγνωσαν ἂν 13 δήπουθεν, ὡς καὶ τὰς περιφανεῖς ἐπιστήμας καὶ τῶν τεχνῶν τὰς πλείστας παρὰ βαρβάρων ἐπαιδεύθησαν Ἕλληνες. γεωμετρίαν μὲν γὰρ καὶ ἀστρονομίαν Αἰγυπτίους πρώτους

2—6: Exod. 2, 5—6 (cf. Theod. Quaest. 3 in Exod.) ‖ 10—15: cf. Clem. Str. IV 19, 122 ‖ 25—p. 10, 10: Clem. Str. I 16, 74—75

Testimonia. 23—p. 10, 3: Georg. Mon. Chron. II 6 (p. 52)

2 αἰγυπτίοις: αἰγυπτίους BL | περιτέμνειν τὰ βρέφη: περιτέμνεσθαι CV | 3 ἀξιώχρεως C | 5 γε S | 6 ἔγγονον S | 7 παιδείας: σοφίας Syr. | 8 φιλομαθίας K: φιλοσοφίας B | πελαγῶν: ποταμῶν V | 11 δὲ om. BL | σοφρονίσκου M[1] | 12 τι μαθεῖν MSCV | 16 τὴν: τοῦ V | 19 δυεῖν C | 21 παρὰ ταύτης KBMS | 22 ἀγνοίας Neumann (Julian. c. Christ. p. 89): ἀνοίας codd. | ἀλαζονίας K | περιγίνεται V | 23 ἂν om. KM | 26 πρῶτον V

εὑρηκέναι φασίν· ἀστρολογία δὲ καὶ γενεθλιαλογία Χαλ-
7 δαίων εὕρημα λέγεται· Ἄραβες δὲ καὶ Φρύγες οἰωνο|σκοπι-
20 κὴν ἐπενόησαν πρῶτοι· ὅτι δὲ καὶ ἡ σάλπιγξ Τυρρηνῶν
ἐστιν ἔργον, καὶ αὐλοὶ Φρυγῶν, διδάσκουσι μὲν αἱ τραγῳ-
δίαι, διδάσκουσι δὲ μετὰ τούτων αἱ ἱστορίαι. καὶ τὰ γράμ-
ματα δέ γε Φοίνικας εὑρηκέναι λογοποιοῦσιν οἱ Ἕλληνες,
καὶ τὸν Κάδμον ταῦτα πρῶτον εἰς τὴν Ἑλλάδα κομίσαι·
ἰατρικῆς δὲ ἄρξαι τὸν Ἄπιν φασὶ τὸν Αἰγύπτιον, εἶτα τὸν
Ἀσκληπιὸν αὐξῆσαι τὴν τέχνην· σκάφος δὲ πρῶτον ἐν Λι-
21 βύῃ ναυπηγηθῆναι λέγουσιν. ὅτι δὲ καὶ τῶν Διονυσίων
καὶ τῶν Παναθηναίων, καὶ μέντοι καὶ τῶν Θεσμοφορίων
καὶ τῶν Ἐλευσινίων τὰς τελετὰς Ὀρφεύς, ἀνὴρ Ὀδρύσης,
εἰς τὰς Ἀθήνας ἐκόμισε καὶ εἰς Αἴγυπτον ἀφικόμενος τὰ
τῆς Ἴσιδος καὶ τοῦ Ὀσίριδος εἰς τὰ τῆς Δηοῦς καὶ τοῦ
Διονύσου μετατέθεικεν ὄργια, διδάσκει μὲν Πλούταρχος ὁ
ἐκ Χαιρωνείας τῆς Βοιωτίας, διδάσκει δὲ καὶ ὁ Σικελιώτης
Διόδωρος, μέμνηται δὲ καὶ Δημοσθένης ὁ ῥήτωρ καί φησι
22 τὸν Ὀρφέα τὰς ἁγιωτάτας αὐτοῖς τελετὰς καταδεῖξαι. ὅτι
δὲ καὶ τὰ τῆς Ῥέας ἢ τῆς Κυβέλης ἢ τῆς Βριμοῦς (ἢ ὅπως
ἂν ἐθέλητε, ὀνομάζετε· πολλὴ γὰρ εὐπορία παρ' ὑμῖν ὀνο-
μάτων, οὐχ ὑποκειμένων πραγμάτων) — ἀλλ' ὅμως ὅτι καὶ
ταύτης τὰς ἑορτὰς καὶ τὰ ἐν αὐταῖς τελούμενα ἀπὸ Φρυ-
γίας εἰς τὴν Ἑλλάδα μετεκόμισαν Ἕλληνες, οἱ προκληθέντες

10—17: Eus. Pr. X 8, 4 (Diod. I 96, 4—5) ‖ 17—18: Demosth. XXV 11 ‖ 18—p. 11, 1: Eus. Pr. II 2, 41—44 (Diod. III 58—59)

5—9: Georg. Mon. Chron. II 6 (p. 53) (Suid. s. v. *γράμματα*)

2 *εὕρεμα* CV | 3 *πρῶτοι ἐπενόησαν* CV | *ἡ* om. K | *τυρρηνέων* B | 4 *ἔργον ἐστὶν* CV | *φρυγίων* BL | *καὶ αἱ τραγωδίαι* V | 5 *μετὰ τούτων*: *καὶ* CV | 6 *γε* om. MCV | *hic incipit* L | *μυθολογοῦσιν* V | *οἱ* om. C | 8 *ἰατρικὴν* M¹ | 12 *ἐλευσηνίων* C | 13 *τὴν αἴγυπτον* BL | 14 *τοῦ* prius om. KBLMCV | *τῆς διοῦς* CM¹ ut videtur: *τοῦ διὸς* M² | *τὰ τοῦ διονύσου* BL | 15 *δινύσου* M¹ | 16 *χαιρωνίας* K: *χερωνείας* BC: *χερωνίας* M¹ ut videtur | *καὶ* om. KM | 17 *φασὶ* MSCV | 18 *ἁγιώτας* M¹ | *ἐπιδεῖξαι* S | 19 *κυβέλλης* V | 20 *ὀνομάζετε* KBγρ.: *ὀνομάζεσθαι* BL: *ὀνομάζειν* MSCV | 21 *οὐχ ὑποκειμένων πραγμάτων* om. V | 23 *προσκληθέντες* MSC, sed corr. S

ἤδη μάρτυρες διαρρήδην διδάσκουσιν. εἰ δὲ καὶ τὰς τέχνας 23
καὶ τὰς ἐπιστήμας καὶ τῶν δαιμόνων τὰς τελετὰς καὶ τὰ
πρῶτα στοιχεῖα παρὰ βαρβάρων ἐδιδάχθησαν Ἕλληνες καὶ
ἐπὶ τοῖς διδασκάλοις ἁβρύνονται, τί δήποτε ὑμεῖς, οὐδὲ
ξυνιέναι τὰ ὑπ' ἐκείνων ξυγγεγραμμένα δυνάμενοι, παραι-
τεῖσθε μαθεῖν τὴν ἀλήθειαν παρ' ἀνδρῶν θεόσδοτον σοφίαν
εἰσδεξαμένων; εἰ δέ, ὅτι οὐκ ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἐβλάστησαν, 24
τὰς ἀκοὰς αὐτοῖς ὑπέχειν οὐ βούλεσθε, ὥρα ὑμῖν μήτε
Θαλῆν ὀνομάζειν σοφὸν μήτε Πυθαγόραν φιλόσοφον μήτε
Φερεκύδην τὸν ἐκείνου διδάσκαλον. ὁ μὲν γὰρ Φερεκύδης
Σύριος ἦν, οὐκ Ἀθηναῖος οὐδὲ Σπαρτιάτης οὐδέ γε Κορίν-
θιος· τὸν δὲ Πυθαγόραν Ἀριστόξενος καὶ Ἀρίσταρχος καὶ
Θεόπομπος Τυρρηνὸν εἶναί φασιν, ὁ δὲ Νεάνθης Τύριον
ὀνομάζει· τὸν δὲ Θαλῆν οἱ μὲν Μιλήσιον λέγουσι, Λέαν-
δρος δὲ καὶ Ἡρόδοτος Φοίνικα προσηγόρευσαν· καὶ μέντοι
καὶ ὁ Ἀριστοτέλης Σταγειρίτης ἦν, Σινωπεὺς δὲ ὁ Διογένης,
καὶ Ἀλκμὰν ὁ Πειρίθου Κροτωνιάτης, ὃν πρῶτόν φασι
περὶ φύσεως ξυγγράψαι λόγον· Ἀκραγαντῖνος δὲ ὁ Ἐμπε-
δοκλῆς, Σικελικὴ δὲ αὕτη πόλις.

Εἰ δὲ ἄρα τοῦτό φατε, ὡς ἔξω μὲν τῆς Ἑλλάδος καὶ 25
ἔφυσαν οἵδε οἱ ἄνδρες καὶ ἐτράφησαν, τὴν δέ γε Ἑλληνικὴν
ἠσκήθησαν γλῶτταν, πρῶτον μὲν ὁμολογεῖτε καὶ ἐν ἄλλοις
ἔθνεσιν ἄνδρας γεγενῆσθαι σοφούς· καὶ γὰρ δὴ καὶ Ζά-

10—15: Clem. Str. I 14, 62 (Aristox. fr. 1 Theopomp. fr. 67 Neanth. fr. 17 Maeandr. fr. 2 Herod. I 170) ‖ 17—18: Clem. Str. I 16, 78 ‖ 23—p. 12, 2: Porph. vit. Pyth. 14 Clem. Str. I 15, 71—72

1 ἤδη: δὴ S | 3 στοιχία M[1] | 4 ἐναβρύνονται BL: οὐ βαρύνονται MCV | 5 ξυνεῖναι K | γεγραμμένα CV | παραιτεῖσθαι K | 7 εἰσδεδεγμένων V | ἐκ τῆς ἑλλάδος οὐκ S | ἐβλάστησε K | 8 ὅρα M[1] | 10 ὁ μὲν γὰρ φερεκύδης om. M, add. Mγρ. | 11 σύριος in τύριος corr. S | post σύριος add. γὰρ M, om. Mγρ. | γε om. MSCV | 13 τυρηνὸν C | 14 θαλῆν: litt. θα add. B[2] | 16 ὁ prius om. BLMCV | 17 πειρίνθου LC: πιρίνθου V: πειρρίθου in πειρίνθου corr. S | 19 σικελικαὶ KBγρ. | δὲ: γὰρ M, corr. Mγρ. | αὗται K | πόλεις KBγρ.: ἡ πόλις MCV | 20—21 οἵδε οἱ ἄνδρες καὶ ἔφυσαν CV | 21 οἱ om. KBL | γε om. K | 22 ἠσκήθησαν γλῶτταν: γλῶτταν ἐπαιδεύθησαν CV | ὁμολογεῖται K | 23 γενέσθαι S

8 μολξιν τὸν Θρᾷκα καὶ Ἀνάχαρ|σιν τὸν Σκύθην ἐπὶ σοφίᾳ
θαυμάζετε, καὶ τῶν Βραχμάνων πολὺ παρ' ὑμῖν τὸ κλέος·
26 Ἰνδοὶ δὲ οὗτοι, οὐχ Ἕλληνες. ἔπειτα δὲ καὶ ἑτέρωθεν ἐξ-
ελέγχεσθε οὐκ ὀρθῶς προτιθέντες τῆς ἀληθείας τὴν εὐέπειαν.
τὸν γάρ τοι Σωφρονίσκου Σωκράτην ὁμολογεῖτε δήπου καὶ
ὑμεῖς τῶν Ἑλληνικῶν φιλοσόφων ἄριστον γεγενῆσθαι· ἀλλ'
οὗτος ἐκ λιθοκόπου μὲν ἔφυ πατρός, ἐπὶ πλεῖστον δὲ τὴν
27 πατρῴαν μετελήλυθε τέχνην. καὶ τοῦτο πολλοὶ μὲν εἰρή-
κασι καὶ ἄλλοι, καὶ ὁ Πορφύριος δὲ ἐν τῷ τρίτῳ τῆς
Φιλοσόφου αὐτοῦ ἱστορίας ξυνέγραψεν· ἔφη δὲ οὕτως·
„λέγωμεν περὶ τοῦ Σωκράτους τὰ καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις μνή-
μης κατηξιωμένα, τὰ μὲν πρὸς ἔπαινον αὐτοῦ καὶ ψόγον
πολλαχῶς ὑπὸ τῶν λογίων ἀνδρῶν μεμυθευμένα ἐπ' ὀλίγον
φυλοκρινοῦντες, καταλιπόντες δὲ ἀνεξέταστον τὸ εἴτε αὐτὸς
εἰργάσατο ξὺν τῷ πατρὶ τὴν λιθοκοπικὴν τέχνην, εἴτε ὁ
πατὴρ αὐτοῦ μόνος. οὐδὲν γὰρ ἐνέκοπτεν αὐτῷ τοῦτο πρὸς
σοφίαν πρὸς ὀλίγον χρόνον ἐργασθέν. εἰ δὲ δὴ ἑρμογλύφος
ἦν, καὶ μᾶλλον· καθάριος γὰρ ἡ τέχνη καὶ οὐ πρὸς ὀνεί-
28 δους.“ καὶ τὰ ἑξῆς δὲ τῆς αὐτῆς ἔχεται διανοίας· εἰσάγει
γάρ τινας λέγοντας λιθουργικῇ τέχνῃ τὸν Σωκράτην χρη-
σάμενον. ἀλλ' ἴσως τὴν μὲν πρώτην ἡλικίαν λιθουργῶν
διετέλεσεν, ὕστερον δέ, λόγων ποιητικῶν καὶ ῥητορικῶν ἐρα-
29 σθείς, παιδείας μετέλαχεν. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ἔστιν εἰπεῖν·
πᾶν γὰρ τοὐναντίον εἶπεν ὁ Πορφύριος. λέγει δὲ οὕτως·
„εἶναι δὲ αὐτὸν πρὸς οὐδὲν μὲν ἀφυῆ, ἀπαίδευτον δὲ περὶ

9—p. 13,3: Porph. Phil. hist. fr. 11

2 βραγχμάνων S | 4 εὐέπειαν: αἰτίαν K | 5 σοφρονίσκου M[1] | σωκράτη K | 7 πατρὸς ἔφυ L | ἔφοι C | 8 μετεληλύθει S, sed ει in ras. | ταῦτα BL | 9 ὁ om. B | δὲ om. M | 10 αὐτοῦ: τοῦτο KS: om. CV | post ἱστορίας add. τοῦτο BL | 11 λέγω μὲν K: λέγομεν SV: λέγωμεν τὰ M: λέγομεν τὰ C | 12 ἠξιωμένα MCV | 14 φιλοκρινοῦντες KBLV, sed corr. K | καταλείποντες V | ἀν-εξέτασον M[1] | τὸ om. CV | 15 εἰργάσατο—εἴτε om. S | εἴργαστο K | θιθοπικὴν B | τέχνην om. CV | post εἴτε add. αὐτὸς KBLM | 16 οὐδὲ CV | τοῦτο om. CV | 17 ἐργάσασθαι CV | 18 καθά-ρειος LM | ὄνειδος M | 20 σωκράτη KMS | χρώμενον CV | 21 μὲν om. SV | 24 εἶπεν: φησὶν KS | 25 μὲν om. LCV | ἀφυᾶ S: εὐφυῆ Mγρ.

πάντα, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν· σχεδὸν γὰρ οὐδὲ γράμματα πάνυ
τι ἐπίστασθαι, ἀλλ' εἶναι γελοῖον, ὁπότε τι δέοι ἢ γράψαι
ἢ ἀναγνῶναι, βατταρίζοντα ὥσπερ τὰ παιδία.“ καὶ ὁ Πλά- 30
των δὲ αὐτὸν ἐν Ἀπολογίᾳ τοιάδε τέθεικε λέγοντα· „οὐ
μέντοι, νὴ Δία, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κεκαλλιεπημένους γε
λόγους, ὥσπερ οἱ τούτων, ῥήμασί τε καὶ ὀνόμασιν οὐδὲ
κεκοσμημένους, ἀλλ' ἀκούσεσθε εἰκῇ λεγόμενα τοῖς ἐπιτυ-
χοῦσιν ὀνόμασιν.“ καὶ μετ' ὀλίγα δὲ ταῦτα πάλιν προστέ-
θεικεν· „καὶ δὴ καὶ νῦν ὑμῶν τοῦτο δέομαι δίκαιον, ὥς γέ
μοι δοκῶ, τὸν σκοπὸν τῆς λέξεως ἐᾶν (ἴσως μὲν γὰρ χεί-
ρων, ἴσως δὲ βελτίων ἂν εἴη), αὐτὸ δὲ τοῦτο σκοπεῖν καὶ
τούτῳ τὸν νοῦν προσέχειν, εἰ δίκαια λέγω.“ ἀλλ' ὅμως καὶ 31
ἀμαθῆ γε γλῶτταν καὶ ἀπαίδευτον ἐσχηκώς, οὐ μόνον τῶν
ἄλλων ἁπάντων, ἀλλὰ καὶ Πλάτωνος τοῦ ἅπαντας Ἕλληνας
εὐεπείᾳ νενικηκότος αἰδοῦς ἀξιώτερος ἦν. καὶ τοῦτο οὐδ'
ἂν αὐτὸς ὁ Ἀρίστωνος ἀρνηθείη. πῶς γάρ, ὅ γε πάντας
ὅσους ὤδινε λόγους ἐκείνῳ προσαναθείς τε καὶ προσαρ-
μόσας καὶ τῆς ἐκείνου διανοίας ἐκγόνους εἶναι | παρασκευ- p.
άσας νομίζεσθαι; ὅτι δὲ καὶ οὗτος, ὁ ἅπαντας ἀνθρώπους 32
καὶ οὐ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς Ἀθη-
ναίους εὐγλωττίᾳ καὶ ὀνομάτων κάλλει πάμπαν ἀποκρύψας,
μὴ τῇ κομψείᾳ τῶν λόγων, ἀλλὰ τῇ τῶν ἐνθυμημάτων
ἁρμονίᾳ προσέχειν παρεγγυᾷ, ἀκούσατε αὐτοῦ διαρρήδην ἐν
τῷ Πολιτικῷ λέγοντος· „κἂν διαφυλάξῃς τὸ μὴ σπουδάζειν

3—8: Plat. Apol. p. 17 B—C ‖ 8—12: Plat. Apol. p. 18 A ‖ 23—p. 14, 2: Eus. Pr. XII 8, 4 (Plat. Polit. p. 261 E)

1 ἅπαντα CVMγρ. | τὰ γράμματα CV | 2 δέον S | ἢ om. CV | 3 βατταρίζοντα—παιδία om. C | τὰ om. B | 4 post τοιάδε add. ἄνδρες ἀθηναῖοι S | λέγων L | 5 νὴ δία ὦ θεοὶ S, sed del. haec verba | καὶ καλλιεπημένους C | 6 οὐδὲ κεκοσμημένους: εὖ διακεκοσμημένους CMγρ.: εὖ τε κεκοσμημένους V | 7 ἀκούσθε B | εἰκῇ: εἰ καὶ K | 8 δὲ—προστέθεικεν om. CV | 9 καὶ δὴ suprascr. B | καὶ posterius om. V | νῦν om. MCV: post τοῦτο posuit S | τοῦτο ὑμῶν K Pl. | 10 μοι: λοι B | τρόπον V Pl. | ἴσω M¹ | χεῖρον C | 13 γε om. CV | 14 πάντας CV | 15 εὐεπία K | 16 ὅ: ὁ M¹: ὅς M² | 17 οὓς BLMS | 18 ἐγγόνους C | 19 πάντας SCV | 20 ἄλλους om. S | μόνους KBLMC et S¹ ut videtur | αὐτοὺς: τοὺς L

ἐπὶ τοῖς ὀνόμασι, πλουσιώτερος εἰς τὸ γῆρας ἀναφανήσῃ
33 φρονήσεως.“ ἀκούσατε δὲ καὶ ἐν τῷ πέμπτῳ τῆς Πολιτείας
οἷά φησιν· „τούτους οὖν ἅπαντας καὶ τοὺς ἄλλους τοιούτων
τινῶν μαθηματικοὺς καὶ τοὺς τῶν τεχνυδρίων φιλοσόφους
θήσομεν; οὐδαμῶς, εἶπον, ἀλλ' ὁμοίους φιλοσόφοις. τοὺς
δ' ἀληθινούς, ἔφη, τίνας λέγεις; τοὺς τῆς ἀληθείας, ἦν δ'
ἐγώ, φιλοθεάμονας. οὐ γὰρ ἐν γεωμετρίᾳ, αἰτήματα καὶ
ὑποθέσεις ἐχούσῃ, φιλοσοφία, οὐδ' ἐν μουσικῇ, στοχαστικῇ
γε οὔσῃ, οὐδ' ἐν ἀστρονομίᾳ, φυσικῶν καὶ ῥεόντων καὶ εἰ-
κότων βεβυσμένῃ λόγων, ἀλλ' αὐτοῦ τἀγαθοῦ δι' ἐπιστήμης
34 καὶ τῆς ἀληθείας.“ ἀκούσατε, ὦ ἄνδρες, τοῦ φιλοσόφου
τοὺς μὲν τῆς μουσικῆς καὶ τῆς γεωμετρίας καὶ τῶν ἄλλων
τῶν τοιούτων ἐπιστήμονας οὐ φιλοσόφους, ἀλλ' ὁμοίους φιλο-
σόφοις προσαγορεύσαντος, τοὺς δὲ τῆς ἀληθείας διδασκάλους
35 ἀληθινοὺς ὄντως ὀνομάσαντος φιλοσόφους. καὶ ἐν τῷ τρίτῳ
δὲ τῶν Νόμων ταῦτά φησιν· „τοῦτο μὲν τοίνυν οὕτω κείσθω
δεδογμένον καὶ λεγόμενον, ὡς τοῖς ταῦτα ἀμαθαίνουσι τῶν
πολιτῶν οὐδὲν ἐπιτρεπτέον ἀρχῆς ἐχόμενον καὶ ὡς ἀγνοοῦσιν
ὀνειδιστέον, κἂν πάνυ λογιστικοὶ ὦσι καὶ πάντα κομψὰ καὶ
ὅσα πρὸς αὔξην τῆς ψυχῆς πεφυκότα διαπεπονημένοι ἅπαντα·
τοὺς δὲ τοὐναντίον ἔχοντας, τούτους ὡς σοφούς τε προσ-
ρητέον, κἄν, τὸ λεγόμενον, μήτε γράμματα μήτε νεῖν ἐπί-
στωνται, καὶ τὰς ἀρχὰς ἐγχειριστέον ὡς ἔμφροσιν.“

2—11: Clem. Str. I 19, 93 (3—7: Plat. Reip. V p. 475 E) || 15—23: Eus. Pr. XII 8, 2 (Plat. Legg. III p. 689 C—D)

1 τὸ om. CV | 2 πολιτείας αὐτοῦ L | 3 τοὺς om. M | 4 τῶν om. L¹ | τεχνιδρύων B | φηλοσόφους B | 5 φήσομεν Mγρ. | ὁμοίους μὲν φιλοσόφοις M | 6 τῆς om. K | 9 τε C | ἀστρομία M¹ | εἰκότως M | 10 δι': δεῖ SCV | 15 ὄντας M | τῷ om. M | 16 ταῦτα: τοιαῦτα SCV: οἱ ταῦτα Mγρ.: οὕτω K | 17 δεδεγμένον K | καὶ λεγόμενον om. LCV | μανθάνουσι Mγρ. Pl. | 18 ἐχομένων M, corr. Mγρ. | 19 πάντα τὰ κομψὰ Mγρ. Pl. Eus. | 20 ὅσα—πεφυκότα om. CV | αὔξησιν S: τάχος Mγρ. Pl. Eus. | διαπεπονημένα SCVMγρ. | ἅπαντα: ἐν λόγοις ἔχωσι CV: ἐν λόγοις ἔχουσι Mγρ. | 21 τούτους om. CV | σοφωτέρους CVMγρ. | 22 κἂν: καὶ C | γράμματα: γράφειν L² | νοεῖν S | ἐπίστανται MCV et S e corr. ut videtur, corr. Mγρ. | 23 ἐγχειριστέον Schulze: ἐγχειρητέον codd.: δοτέον Mγρ. Pl. Eus.

Πῶς ἂν τις ἀληθέστερόν τε καὶ σαφέστερον τὴν νῦν 36
δὴ κατέχουσαν ἀπαιδευσίαν ἐξελέγχοι καὶ οἴησιν; τῶν γὰρ
δὴ φιλοσόφων ὁ κολοφὼν οὐκ ἐν μαθήσει γραμμάτων, ἀλλ'
ἐν ἀληθείας γνώσει τὴν σοφίαν ὁρίζεται· καὶ τοὺς μὲν ταύ-
την ἐπισταμένους, κἂν μηδὲ τὰ πρῶτα στοιχεῖα γινώσκοιεν,
ὀνομάζει σοφούς· τοὺς δὲ διὰ πάσης ἐληλυθότας παιδείας,
ἀληθείας δὲ καὶ δικαιοσύνης τὴν ἐπιστήμην οὐκ ἔχοντας,
ἀποκρίνει καὶ ἐξελαύνει καὶ ἄρχειν οὐκ ἐπιτρέπει. καὶ μέν- 37
τοι κἀν τῷ Θεαιτήτῳ τοὺς μετεωρολέσχας διαβάλλων ὧδε
λέγει· „ὥσπερ καὶ Θαλῆν ἀστρονομοῦντα, ὦ Θεόδωρε, καὶ
ἄνω βλέποντα, πεσόντα εἰς φρέαρ, Θρᾷττά τις ἐμμελὴς καὶ
χαρίεσσα θεραπαινὶς ἀποσκῶψαι λέγεται, ὡς τὰ μὲν ἐν οὐ-
ρανῷ προθυμοῖτο εἰδέναι, τὰ δ' ὄπισθεν αὐτοῦ καὶ παρὰ
πόδας λανθάνοι αὐτόν.“ καὶ αὖθις ἐν τῷ αὐτῷ διαλόγῳ· 38
„ἄγροικον δέ τινα καὶ ἀπαίδευτον ὑπὸ ἀσχολίας οὐδὲν
ἧττον τῶν νομέων τὸν τοιοῦτον ἀναγκαῖον γίνεσθαι, σηκὸν
ἐν ὄρει τὸ τεῖχος περιβαλλόμενον. γῆς δὲ ὅταν μυρία πλέ-
θρα, | ἢ εἴ τι πλέον ἀκούσῃ ὥς τις ἄρα κεκτημένος θαυ- **p.**
μαστὰ πλήθη κέκτηται, πάντα σμικρὰ δοκεῖ ἀκούειν, εἰς
ἅπασαν εἰωθὼς τὴν γῆν βλέπειν.“ πρὸς δὲ τούτοις ἐπιλέγει 39
καὶ ταῦτα· „ἡ μὲν γὰρ τούτου γνῶσίς τε καὶ ἀρετὴ ἀληθινή,
ἡ δὲ ἄγνοια καὶ κακία ἐναργής, αἱ δὲ ἄλλαι δεινότητες

8—14: Eus. Pr. XII 29, 4 (Plat. Theaet. p. 174 A) ‖ 14—20: Eus. Pr. XII 29, 9 (Plat. Theaet. p. 174 D—E) ‖ 20—p. 16, 2: Eus. Pr. XII 29, 17 (Plat. Theaet. p. 176 C); vid. Diss. p. 127 sqq.

1 *τε καὶ σαφέστερον* om. S | 2 *δὴ* om. CV | *ἐξελέγχοι ἀπαιδευσίαν καὶ οἴησιν* CVMγρ.: *ἀπαιδευσίαν ἐξελέγξῃ ἀπαοίησιν* M | *ἐξελέγξοι* BL | 7 *δὲ*: *τε* MC | 8 *καὶ ἐξελαύνει* om. CV | 10 post *ὥσπερ* add. *γὰρ* BLM: *δὴ* S | 12 *ἀποσκῶψαι* CVMγρ. Pl. Eus.: *ἀποσκώπτουσα* KBLMS | *λέγεται* in *ἔλεγεν* corr. S | 13 *ὄπισθεν*: *ἔμπροσθεν* Mγρ. Pl. Eus. | *αὐτοῖς* C² | 14 *λανθάνοι αὐτόν* Mγρ. Pl. Eus.: *λανθάνει αὐτόν* CV: *λανθάνοντα* KBLMS | *αὐτῷ* om. V | 15 *δέ* om. S | *τινα* om. KS | 17 *περιβαλόμενον* M: *περιβεβλημένον* Mγρ. Pl. Eus. | 18 *εἴ τι*: *ἔτι* M, corr. Mγρ. | *πλεῖον* MCV | ante *κεκτημένος* add. *εἴη* KBLS | 19 *πλήθει* CMγρ. | *πάνσμικρα* Mγρ. | 21 *ἡ*: *εἰ* S | *τε* om. KS: *σοφία* M Pl. Eus. | *ἀληθεινή* K | 22 post *ἄγνοια* add. *ἀμαθία* M Pl. Eus. | *ἐνεργής* KBLSCV | post *δεινότητες* add. *τε* M Pl. Eus.

δοκοῦσαι καὶ σοφίαι γίνεσθαι ἐν μὲν πολιτείαις καὶ δυνα-
40 στείαις γινόμεναι, φορτικαί, ἐν δὲ τέχναις, βάναυσοι.“ οὕτως
ἄρα ᾔδεσαν ἀκριβῶς καὶ οἱ πᾶσαν λόγων ἰδέαν μεμαθηκότες,
ὁπόσον ἡ ἀλήθεια ῥημάτων τε καὶ ὀνομάτων τιμαλφεστέρα,
καὶ ὡς οὐδὲν ταύτην λωβᾶται τῆς τοιαύτης κομψείας ἡ ἄγνοια.
41 Ἀνθ' ὅτου δὴ οὖν, ὦ φίλοι ἄνδρες, τῆς ἀποστολικῆς
διδασκαλίας τὴν μὲν διάνοιαν καταμαθεῖν οὐκ ἐθέλετε, τὸ
δὲ βαρβαρόφωνον ὀνειδίζετε μόνον, καὶ ταῦτα τῶν ὑμετέρων
ἐπαΐοντες φιλοσόφων, ὡς Ἕλληνες μὲν τῆς ἀληθείας ἀπε-
42 πλανήθησαν, βάρβαροι δὲ μᾶλλον ταύτην ἐξεῦρον; καὶ γὰρ
Πορφύριος ἐκεῖνος, ὁ τὸν πρὸς ἡμᾶς ἐκθύμως ἀναδεξάμενος
πόλεμον, ἐν τοῖς Περὶ τῆς ἐκ λογίων φιλοσοφίας οὕτως
ἔφη· „χαλκόδετος γὰρ ἡ πρὸς θεοὺς ὁδός, αἰπεινή τε καὶ
τραχεῖα· ἧς πολλὰς ἀτραποὺς βάρβαροι μὲν ἐξεῦρον, Ἕλληνες
δὲ ἀπεπλανήθησαν· οἱ δὲ κρατοῦντες ἤδη καὶ διέφθειραν·
τὴν δὲ εὕρεσιν ὁ θεὸς Αἰγυπτίοις ἐμαρτύρησε, Φοίνιξί τε
43 καὶ Χαλδαίοις, Λυδοῖς τε καὶ Ἑβραίοις.“ εἰ δὲ καὶ ὁ πάν-
των ἡμῖν ἔχθιστος κατηγορεῖ μὲν Ἑλλήνων ὡς πλάνῃ δε-
δουλευκότων, Ἑβραίοις δὲ καὶ Φοίνιξι καὶ Αἰγυπτίοις καὶ
Χαλδαίοις μαρτυρεῖ τὴν ἀλήθειαν, καὶ ταῦτα τὸν Ἀπόλλω
ἔφησεν ἀνελεῖν, τί δήποτε μὴ πείθεσθε μὲν τῷ φιλοσόφῳ,
δέχεσθε δὲ τοῦ Δελφικοῦ τρίποδος τὸν χρησμὸν καὶ τὰς
ἀκοὰς τοῖς Ἑβραίων προφήταις καὶ ἀποστόλοις ὑπέχετε;
44 καὶ γὰρ ὁ Πύθιος τούτους εὑρετὰς ἀληθείας ὠνόμασεν. εἰ
δὲ καὶ Αἰγυπτίους καὶ Χαλδαίους καὶ Φοίνικας τούτοις

10—21: Eus. Pr. IX 10, 2—3. XIV 10, 4—5 (Porph. de phil. ex or. p. 141)

1 καὶ σοφίαι δοκοῦσαι CV | γίνεσθαι om. V | πολιτικαῖς δυναστείαις Mγρ. Pl. Eus. | δυναστίαις K | 2 ἐν: ἂν M | τέχναι S | 4 ὁπόσων BLMV | τιμαλφετέρα M | 7 οὐ θέλετε CV | 8 ὑστέρων L | 10 ταύτην μᾶλλον BL, sed μᾶλλον add. B inter lineas | ἐξηῦρον K | 12 τοῖς: τῇ CV | 13 αἰπινη C | καὶ ἀπλανής add. Mγρ. in marg. | 14 ἐξηῦρον KS | 16 αἰγυπτίοις ὁ θεὸς ἐμαρτύρησε BL: ὁ θεὸς αἰγυπτίοις διεμαρτύρησε M: ὁ θεὸς ἐμαρτύρησεν αἰγυπτίοις K | τε om. CV | 18 ἡμῖν om. M | πλάνω KS | 19 καὶ αἰγυπτίοις καὶ χαλδαίοις: καὶ τοῖς ἄλλοις CV, quae verba post χαλδαίοις add. M | 21 ἀνειπεῖν Mγρ. | 24 ἀληθείας εὑρετὰς B | ὠνόμασεν: ἀπέδειξεν CVMγρ., corr. Cγρ.

ξυνέζευξεν, ἰστέον ὡς καὶ Φοίνικες, πρόσχωροι τούτων ὄντες
καὶ ἀγχιτέρμονες, παρὰ τούτων ἔμαθον, εἴπερ ἔμαθον, τὴν
ἀλήθειαν. καὶ μέντοι καὶ Αἰγύπτιοι πλεῖστον ὅσον τῆς τού-
των μετοικίας ἀπώναντο· συχνὸν γὰρ ᾤκησαν χρόνον Ἑβραῖοι
τὴν Αἴγυπτον. καὶ Χαλδαῖοι δὲ ὡσαύτως ἐκ τούτων με- 45
γίστην ὠφέλειαν ἐδρέψαντο· ἀνδραποδίσαντες γὰρ αὐτοὺς
εἰς Βαβυλῶνα κατῴκισαν· εἶτα ἐκ τῶν αὐτόθι γεγενημένων
θαυμάτων περί τε τὴν κάμινον καὶ τοὺς λέοντας ἀξιοχρέους
εἶναι διδασκάλους ἀληθείας ὑπέλαβον. καὶ Κῦρος δὲ ὁ Καμ- 46
βύσου, τὸν Δανιὴλ ὁμοδίαιτον ἐσχηκώς, τῶν τῆς θεοσεβείας
μετέλαχε μαθημάτων· Λυδοὺς δὲ καταστρεψάμενος καὶ τού-
τους ὑποχειρίους λαβών, μετέδωκε δήπου τοῖς ὑπηκόοις ὧν
παρ' ἐκείνου μεμάθηκεν.

Ὅτι μὲν | οὖν Ἑβραίοις ἀλήθειαν καὶ ὁ Πύθιος ἐμαρ- 47 p.
τύρησε, καὶ ὁ Πορφύριος ἀπεμνημόνευσε τοῦ χρησμοῦ,
ἀπόχρη δηλῶσαι καὶ ταῦτα· ὅτι δὲ τῶν παρ' Ἕλλησι φιλο-
σόφων πλείστην ἄγνοιαν οὗτος πάλιν κατηγορεῖ, ἀκούσατε
οἷά φησιν ἐν οἷς Πρὸς Βοηθὸν περὶ ψυχῆς ἔγραψεν. λέγει 48
δὲ πρὸς πολλοῖς ἑτέροις καὶ ταῦτα· „τίς γὰρ λόγος τῶν ἐν
φιλοσοφίᾳ οὐκ ἀμφισβητήσιμος;“ καὶ πρὸς Ἀνεβὼ δὲ τὸν
Αἰγύπτιον τοιαῦτα γέγραφεν· „ἄρξομαι δὲ τῆς πρὸς σὲ φι-
λίας ἀπὸ θεῶν καὶ δαιμόνων ἀγαθῶν τῶν τε τούτοις ξυγ-
γενῶν φιλοσοφημάτων· περὶ ὧν εἴρηται μὲν πλεῖστα καὶ
παρὰ τοῖς Ἑλλήνων φιλοσόφοις, εἴρηται δ' ἐκ στοχασμοῦ
τὸ πλέον τὰς ἀρχὰς ἔχον τῆς πίστεως.“ καὶ αὖθις μετ'
ὀλίγα· „παρὰ μὲν γὰρ ἡμῖν λογομαχία τίς ἐστι πολλή, ἅτε

7—8: Dan. 3. 6 ‖ 18—20: Eus. Pr. XIV 10, 3 ‖ 20—25: Eus. Pr. XIV 10, 1 (Porph. ad Aneb. p. XXIX) ‖ 25—p. 18, 3: Eus. Pr. XIV 10, 2 (Porph. ad. Aneb. p. XLV); vid. Diss. p. 116 sqq.

2 παρ' αὐτῶν CV | εἴπερ ἔμαθον om. C | 3 καὶ posterius om. S | ὅσον bis MC | 5 ὡσαύτως om. BL | μεγίστην ἐκ τούτων K | 7 κατώκησαν B | 9 δέ γε S | καμβύσσου M | 12 ὧν: ἃ CV | 14 μαρτύρησε LM, sed corr. L | 16 post δὲ add. καὶ BL | 17 αὐτὸς K | πάλιν om. V | 18 βρίθον M, corr. Mγρ.: βρήθον C: βρῆθον V | 20 ἀναιβὼ S² | 21 τοιάδε K | δὴ K | 22 δαιμόνων ἀγαθῶν καὶ θεῶν L | τούτων BL: om. M | 25 ἐχόντων B: ἔχοντος M: ἔχοντα CV | αὖθις om. CV

ἐξ ἀνθρωπίνων λογισμῶν τοῦ ἀγαθοῦ εἰκαζομένου· οἷς δὲ
μεμηχάνηται πρὸς τὸ κρεῖττον ξυνουσία, ἀεὶ παρεῖται τὸ
49 μέρος τοῦτο εἰς ἐξέτασιν.“ εἰ τοίνυν ἀμφισβητήσιμα μὲν τὰ
τῶν φιλοσόφων δόγματα (λογισμῶν γάρ ἐστιν ἀνθρωπίνων
εὑρέματα), ἔρις δὲ πολλὴ παρ' αὐτοῖς καὶ λογομαχία τις
ἄσπονδος, ἄλλοις δέ τισι τὴν πρὸς Θεὸν ξυνουσίαν τε καὶ
ὁμιλίαν ὁ Πορφύριος μεμαρτύρηκε, τοῦ δὴ χάριν, ὦ φιλό-
της, τῶν μὲν ἀνθρωπίνων καὶ ἀμφιβόλων ἐξήρτησθε λόγων,
50 τῶν δὲ θεοφιλῶν ἀνδρῶν οὐ προσίεσθε τὰ μαθήματα; ὡς
βαρβάρους μὲν γὰρ εἰ παραιτεῖσθε, ἐναντία ὑμῖν αὐτοῖς
ἂν ποιοῖτε· πείθεσθε γὰρ καὶ Πυθαγόρᾳ, Τυρρηνῷ κατά
τινας ὄντι, Τυρίῳ δὲ καθ' ἑτέρους, καὶ τῷ Σταγειρίτῃ δὲ
κέχρησθε διδασκάλῳ καὶ τὸν Σινωπέα θαυμάζετε καὶ τοὺς
ἄλλους, οἳ πατρίδας οὐχ Ἑλληνικάς, ἀλλὰ βαρβάρους ἐσχή-
κασιν· ἀπεδείξαμεν δὲ καὶ τὸν Σόλωνα καὶ τὸν Πλάτωνα
51 πλεῖστα παρὰ βαρβάρων μεμαθηκότας· ἀκούομεν δὲ καὶ τοῦ
Αἰγυπτίου ἱερέως πρὸς τὸν Σόλωνα λέγοντος (τοῦ Πλάτω-
νος δὲ καὶ ταῦτα ἐν τῷ Τιμαίῳ γεγραμμένα)· „ὦ Σόλων,
Σόλων, Ἕλληνες ὑμεῖς ἀεὶ παῖδές ἐστε, γέρων δὲ Ἕλλην
52 οὐδείς· οὐ γὰρ ἔχετε χρόνῳ μάθημα πολιόν.“ εἰ δὲ νεώτερα
τὰ Ἑλλήνων μαθήματα, πρεσβύτατα δὲ καὶ παλαιότατα τὰ
Ἑβραίων, ἔχει δὲ καὶ τὴν ἀλήθειαν ἐπανθοῦσαν τῷ χρόνῳ,
προαιρετέα δηλονότι καὶ προκριτέα τῶν νέων καὶ ἀμφιβό-
λων, μᾶλλον δὲ ψευδῶν τε καὶ οὐ πιθανῶς πεπλασμένων.
53 ἀλλ' οὐδὲ τὸ ἀπαίδευτον τῆς γλώττης ἱκανὸν ὑμῖν εἰς παρ-

11—15: Clem. Str. I 14, 62 ‖ 15—20: Eus. Pr. X 4, 19—20 Clem. Str. I 15, 69 (Plat. Tim. p. 22 B)

2 μηχανᾶται S e corr., et post hoc verbum add. ἡ S | 3—4 τῶν φιλοσόφων τὰ KS | 4 ἀνθρώπων V | 5—6 ἄσπονδος λογομαχία CV (τις om.) | 6 post θεόν add. τε K | ἐξουσίαν M | 7 ὁμαλίαν B | καὶ ὁ πορφύριος CV | 10 post εἰ add. καὶ B | παραιτοῖσθε KLBγρ. | αὐτοῖς ἂν om. CV | 11 ποιῆτε KLMS: ποιεῖτε BCV | πύθεσθε K | 11—12 τυρρηνῷ—καθ' ἑτέρους: τυρίω ὄντι ἢ τυρρηνῶ κατά τινας CV | κεχρῆσθαι K | 15—16 ἀπεδείξαμεν—μεμαθηκότας: καὶ σόλων δὲ καὶ πλάτων πλεῖστα παρὰ βαρβάρων μεμαθήκασιν CV | 16 ἀκούωμεν M: ἀκούσωμεν S | 18 τῷ om. CV | σόλων ολων M | 19 ἀεὶ ὑμεῖς V | ἕλλην om. CV | 20 μάθημα χρόνω K | χρόνων S | 21 τὰ τῶν ἑλλήνων S | 24 πειθανῶς B | πεπλανημένων S

*αἴτησιν. ἐδείξαμεν γὰρ τὸν Σωκράτην, τῶν φιλοσόφων τὸν
κορυφαῖον, τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας ἀμύητον, καὶ τὸν Πλά-
τωνα πάσης ἐπιστήμης καὶ εὐγλωττίας προκρίνοντα τὴν
ἀλήθειαν.* |
Εἰ δὲ τοῦ τῆς πίστεως κατηγορεῖτε προσρήματος (ἤκουσα 54 p. 1
*γὰρ ὑμῶν καὶ τοῦτο λεγόντων, ὡς ἡμεῖς γε ἀπόδειξιν μὲν
οὐδεμίαν τῶν ἡμετέρων δογμάτων προσφέρομεν, πιστεύειν
δὲ μόνον τοῖς μαθητευομένοις παρεγγυῶμεν), μάλιστα μὲν
ἄντικρυς τὴν ἡμετέραν συκοφαντεῖτε διδασκαλίαν· αὐτῶν
γάρ τοι τῶν πραγμάτων τὴν μαρτυρίαν ἡμεῖς τοῖς ἡμετέροις
ξυναρμόττομεν λόγοις· πάλιν δ' αὖ ὑμεῖς τοῖς ὑμετέροις
βέβλησθε, κατὰ τὴν παροιμίαν, πτίλοις. καὶ γὰρ ὁ Πυθα-* 55
*γόρας ἐκεῖνος ὁ πολυθρύλητος, ὁ Μνησάρχου μὲν υἱός,
Φερεκύδου δὲ φοιτητής, ὁ τῆς Ἰταλικῆς αἱρέσεως ἡγησάμε-
νος, νόμον ἐτεθείκει τοῖς φοιτηταῖς πενταετῆ χρόνον σιγὴν
ἄγειν καὶ μόνον ὑπέχειν τῷ λόγῳ τὰς ἀκοάς, ἵνα ἀναμ-
φισβητήτως καὶ ἀδηρίτως δέχωνται τὰ λεγόμενα, πιστεύοντες
οὕτως ἔχειν καὶ μὴ πολυπραγμονοῦντες ὡς ἐνδοιάζοντες.
τῷ τοι καὶ οἱ ἐκεῖνον διαδεξάμενοι, εἴ τις ἀπήτησε τῶν* 56
*λεγομένων ἀπόδειξιν, „αὐτὸς ἔφα“ λέγειν εἰώθεσαν, πάσης
ἀποδείξεως ἰσχυροτέραν καὶ εἶναι νομίζοντες καὶ ἔχειν κε-
λεύοντες τὴν Πυθαγόρου φωνήν. εἰ δ' ἀποχρῆν εἰς πίστιν* 57
*ἐνόμιζον καὶ οἱ λέγοντες καὶ οἱ ἀκούοντες τὸ Πυθαγόρου
εἶναι δόγματα καὶ μαθήματα, τίς οὕτως ἄρα ἠλίθιος, μᾶλ-*

11—12: cf. Theod. Hist. eccl. III 8 ‖ 12—16: Clem. Str. I 14, 62. V 11, 67; vid. Diss. p. 130 ‖ 19—20: Clem. Str. II 5, 24

1 *σωκράτη* KLM | 3 *πάσης*: *τῆς* BL, corr. B*γρ.* | *προκρίναντα* MCV | 5 *τοῦ* om. L¹ | 7 *προφέρομεν* CV | 8 *μόνον*: *μᾶλλον* M | *μὲν* om. S: postea add. V: *δὲ* C | 9 *ὑμετέραν* MCV | 10—11 *ἡμε-τέροις—τοῖς* om. L¹ | 10 *ὑμετέροις* M | 11 *αὖ*: *αὐτοὶ* CVM*γρ.* | 12 *βλήσεσθε* KSL*γρ.*: *βληθήσεσθε* B*γρ.* | *παρυμίαν* C | *πτίλοις* KSCVB*γρ.* M*γρ.*: *πτεροῖς* BLM | 15—16 *ἐτεθείκει—μόνον* om. S, sed verba *ἐτεθείκει τοῖς φοιτηταῖς* add. S² | 15 *ἐτεθήκει* B | 17 *ἀδηρήτως* C: *ἀναντιρρήτως* BL: *ἀμαχήτως* S | *δέχονται* BSC: *λέχωνται* M | 18 *ἐνδυάζοντες* B: *ἐνδιάξοντες* M | 19 *ἐκεῖ-νον οἱ* S | *ἀπαιτήσοι* M, corr. M*γρ.* | 22 *δὲ καὶ ἀποχρῆν* V | 23 *τὸ* V: *τὰ* K: *τῶ* BL: *τοῦ* S: om. MC | 24 *μαθήματα*: *δι-δάγματα* B, corr. B*γρ.* | *ἄρα οὕτως* BL

λον δὲ ἄγαν ἐμβρόντητος, ὡς τοῦ Θεοῦ τῶν ὅλων διδάσκον-
τος ἐνδοιάσαι καὶ μὴ πιστεῦσαι τοῖς λεγομένοις καὶ μηδὲ
τοσοῦτον ἀπονεῖμαι σέβας τῷ τῶν ὅλων Θεῷ, ὅσον τῷ
Πυθαγόρᾳ προσένεμον οἱ τῆς ἐκείνου διδασκαλίας μετεσχη-
58 κότες; πῶς δέ γε, ὦ φίλοι ἄνδρες, οὐ σχέτλιον, τὸν μὲν
Πλάτωνα καὶ τοῖς ποιηταῖς ἀνενδοιάστως πιστεύειν παρεγ-
γυᾶν, ἡμῖν δὲ χαλεπαίνειν ὑμᾶς, ὅτι δὴ τῷ Θεῷ διδάσκοντι
59 παραινοῦμεν πιστεύειν; ἢ οὐ Πλάτωνος ἐκεῖνα τὰ ῥήματα;
„περὶ δὲ τῶν ἄλλων δαιμόνων εἰπεῖν καὶ γνῶναι τὴν γένεσιν
μεῖζον ἢ καθ' ἡμᾶς· πιστευτέον δὲ τοῖς εἰρηκόσιν ἔμπροσθεν,
ἐκγόνοις μὲν θεῶν οὖσιν, ὡς ἔφασαν, σαφῶς δέ πως τοὺς
ἑαυτῶν προγόνους εἰδότων. ἀδύνατον οὖν θεῶν παισὶν
ἀπιστεῖν, καίπερ ἄνευ εἰκότων καὶ ἀναγκαίων ἀποδείξεων
λέγουσιν, ἀλλ' ὡς οἰκεῖα φασκόντων ἀπαγγέλλειν ἑπομένους
60 τῷ νόμῳ πιστευτέον.“ ταῦτα ἐν τῷ Τιμαίῳ περὶ τῶν ποιη-
τῶν ὁ Πλάτων εἴρηκε καὶ προσέταξεν Ὁμήρῳ καὶ Ἡσιόδῳ
καὶ τοῖς ἄλλοις ποιηταῖς μυθολογοῦσι πιστεῦσαι καὶ οὐκ
ᾐδέσθη φάναι, ὅτι ἄνευ εἰκότων καὶ ἀναγκαίων ἀποδείξεων
λέγουσι, καὶ ταῦτα κωμῳδῶν ἀλλαχοῦ τὰ παρ' ἐκείνων λεγό-
61 μενα, ὡς ἐν ἑτέρῳ δὴ χωρίῳ σαφῶς ἐπιδείξομεν. εἰ δὲ
τοῖς τοὺς λήρους ἐκείνους μυθολογοῦσι καὶ τοὺς αἰσχροτά-
τους διαπλάττουσι μύθους πιστεύειν ὁ Πλάτων παρακε-
13 λεύεται καὶ μη|δεμίαν αὐτοὺς ἀπόδειξιν ἀπαιτεῖν, πολλῷ
μᾶλλον ὁσιώτερόν τε καὶ δικαιότερον τοῖς θεσπεσίοις ἀπο-
στόλοις καὶ προφήταις πιστεῦσαι, αἰσχρὸν μὲν οὐδὲν οὐδὲ
μυθῶδες οὐδὲ ἀπίθανον λέγουσι, θεοπρεπῆ δὲ ἅπαντα καὶ
παναγῆ διδάσκουσι καὶ σωτήρια.
62 Ὅτι δέ γε καὶ οἱ ταῖς δόξαις τῶν φιλοσόφων ἀκολου-

8—15: Eus. Pr. II 7, 1. XIII 1, 1. 14, 5 (Plat. Tim. p. 40D—E); vid. Diss. p. 130sq.

1 ἄγαν om. MSCV | 2 ἐνδυάσαι BC, sed corr. B | μηδὲ: μὴ B | 4 μετέχοντες CV | 7 δή: δεῖ B | 9 εἰπὼν K | 10 ἢ M^1 | 11 ἐγγόνοις S | 12 εἰδότων: ἰδόντων K: εἰδόσιν L^2M^2 | παισὶν: πεσεῖν C | 15 πιστεύων S | 16 καὶ προσέταξεν: ἐπέταξεν δὲ CVMγρ., corr. Cγρ. | 18 ἀναγκαίων om. BLM | 20 δὴ BL: δὲ K: γε MSCV | ἐπιδείξωμεν BL^1 | 21 καὶ τοῖς αἰσχροτάτους C | 23 καὶ om. CVMγρ. et ἀπαιτοῦντας CVMγρ. | 26 πιθανὸν CV | ἅπαντα: καὶ πάντα B, sed corr.

θήσαντες, πίστει χρώμενοι ποδηγῷ, οἱ μὲν τὰ τούτων, οἱ δὲ
τὰ ἐκείνων ἠσπάσαντο, μάλα ἄν τις μάθοι ῥᾳδίως, τὰς τῶν
δογμάτων διαφορὰς ἐξετάσας. οἱ μὲν γὰρ ἀθάνατον ἔφασαν 63
τὴν ψυχήν, οἱ δὲ θνητήν, οἱ δὲ μικτήν τινα ὡρίσαντο καὶ
τὸ μὲν αὐτῆς θνητόν, τὸ δὲ ἀθάνατον ἔφασαν· καὶ τὰ
δρώμενα οἱ μὲν ἀγένητα, οἱ δὲ γενητά, καὶ οἱ μὲν ἐκ γῆς,
οἱ δὲ ἐξ ὕλης, οἱ δὲ ἐξ ἀτόμων ξυστῆναι· καὶ οἱ μὲν ἔμ-
ψυχον εἶναι τὸ πᾶν, οἱ δὲ ἄψυχον. ἀλλ' ὅμως καὶ διά- 64
φορα λέγοντες, ἔσχον καὶ οὗτοι κἀκεῖνοί τινας τοῖς παρὰ
σφῶν λεγομένοις πιστεύοντας. οὐκ ἂν δὲ οἱ μὲν ταῦτα,
οἱ δὲ ἐκεῖνα εὖ ἔχειν ὑπέλαβον, εἰ μή τις αὐτοὺς πίστις
ἔπεισε δέξασθαι τὰ λεγόμενα. τῷ τοι καὶ ὁ Πλάτωνος Σω- 65
κράτης ἐν τῷ Γοργίᾳ, πολλὰ περὶ τῶν ἐν τῷ Ἅιδῃ κολαζο-
μένων εἰπών, καὶ μέντοι καὶ περὶ τῶν ἀνακηρυττομένων
ὡς εὐσεβῶν ἐπήγαγεν· „ταῦτά ἐστιν, ὦ Καλλίκλεις, ἃ ἐγὼ
ἀκηκοὼς πιστεύω ἀληθῆ εἶναι.“ καίτοι οὔτε δῆλα ἦν οὔτε 66
δρώμενα πράγματα, ἀλλὰ τοὺς πλείστους τῶν ἀνθρώπων
λανθάνοντα καὶ παρ' ὀλίγων ὁμολογούμενα· ἀλλ' ὅμως ἔφη
πιστεύειν ὡς ἀληθῆ ἐστι, καὶ τῆς πίστεως ἀπόδειξιν οὔτε
αὐτὸς προσενήνοχεν, οὔτε οἱ ἀκούσαντες ἀπητήκασιν. καὶ 67
μέντοι κἀν τῷ πρώτῳ τῶν Νόμων ὁ Πλάτων τὸν περὶ τῆς
πίστεως ἐβεβαίωσε λόγον. λέγει δὲ ὧδε· „ὑμῖν γὰρ εἰ καὶ
μετρίως κατεσκεύασται τὰ τῶν νόμων, εἷς τῶν καλλίστων
ἂν εἴη νόμων, μὴ ζητεῖν νέων μηδένα ἐᾶν, ποῖα καλῶς
αὐτῶν ἢ μὴ καλῶς ἔχει, μιᾷ δὲ φωνῇ καὶ ἐξ ἑνὸς στόμα-
τος πάντας ξυμφωνεῖν, ὡς πάντα καλῶς κεῖται.“ οὐδ' ἐν 68
τούτοις ἄρα ὁ Πλάτων περιεργάζεσθαι ξυγχωρεῖ, ἀλλὰ πιστῶς
δέχεσθαι τὰ νομοθετούμενα καὶ μὴ πολυπραγμονεῖν, εἴτε

3—5: Aëtius Doxogr. p. 392—393 ‖ 5—8: Aëtius p. 284—289. 329—332 ‖ 12—16: Eus. Pr. XII 6, 1—4 (15—16: Plat. Gorg. p. 524 A—B) ‖ 20—26: Eus. Pr. XII 1, 2 (Plat. Legg. I p. 634 D)

2 μάλα KMS: πάλαι BL: λίαν CVMγρ. | μάθη V | 6 ἀγέν-νητα BLMV | γεννητά BLMV | 9 αὐτοὶ CV | παρ' αὐτῶν V | 12 δέξασθαι om. B | 13 τῷ posterius om. B | 20 ἀπητήκασιν: ἐπεζήτησαν CVMγρ. | 21 τῆς om. B | 24 νέων om. B: νέον MV S e corr.: τῶν νέων Pl. | μηδένας B | ἐᾶν ποῖα: ἄν ποι BL | 25 ἔχειν BL: ἔχῃ C | 26 πάντας: πάντα K | 27 πιστῶς: ἐκ πίστεως MCV | 28 εἰ τὸ K

69 εὖ ἔχει, εἴτε καὶ μή. καὶ Θέογνις δὲ ὁ Σικελιώτης ποιητὴς
τῆς πίστεως ἀναγορεύει τὸν τρόφιμον καί φησιν· „πιστὸς
ἀνὴρ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου ἀντερύσασθαι ἄξιος ἐν χαλεπῇ,
Κύρνε, διχοστασίῃ.“ εἰ δὲ τὸν ἐν στάσει πιστὸν χρυσοῦ καὶ
ἀργύρου τιμιώτερον ἔφη, τίνος ἀντάξιον ἀποφήναιτο ἄν τις
70 τὸν τοῖς θείοις λογίοις ἀναμφιβόλως πιστεύοντα; ἀλλὰ γὰρ
ἀτεχνῶς οἶμαι ἁρμόττει τοῖς ὁμοίως ὑμῖν ἀντιλέγουσιν, ἅπερ
Ἡράκλειτος ὁ Ἐφέσιος εἴρηκεν· „ἀξύνετοι ἀκούσαντες κω-
14 φοῖς ἐοίκασι· φάτις αὐτοῖσι μαρτυρεῖ, παρε|όντας ἀπεῖναι.“
71 ξυμφωνεῖ δὲ τῷ Ἐφεσίῳ καὶ ὁ Ἀκραγαντῖνος Ἐμπεδοκλῆς λέ-
γων ὡδί· „ἀλλὰ κακοῖς μὲν κάρτα πέλει κρατέουσιν ἀπιστεῖν·
ὧδε γὰρ ἡμετέρης κέλεται πιστώματα Μούσης.“ τῆς τῶν
κακῶν ἄρα μερίδος κατὰ τὸν Ἀκραγαντῖνον οἱ ἄπιστοι·
ἀξύνετοι δὲ οἱ αὐτοὶ καὶ ἐοικότες κωφοῖς κατὰ τὸν Ἡρά-
72 κλειτον. ἀτὰρ δὴ καὶ Παρμενίδης ὁ Ἐλεάτης, ὁ τοῦ Κολο-
φωνίου Ξενοφάνους ἑταῖρος, πίστει τοῖς νοητοῖς προσβάλλειν
παρεγγυᾷ. φησὶ γάρ· „λεῦσσε δ' ὅμως ἀπεόντα, νόῳ παρε-
όντα βεβαίως.“ νῷ γὰρ μόνῳ πελάζειν τοῖς νοητοῖς δυνατόν·
δίχα δὲ πίστεως οὐδὲ ὁ νοῦς ὁρᾶν δύναται τὰ νοούμενα.
73 τοῦτο δὲ καὶ ὁ Σόλων αἰνίττεται· „γνωμοσύνης δ' ἀφανὲς
χαλεπώτατόν ἐστι νοῆσαι μέτρον, ὃ δὴ πάντα πείρατα μοῦ-
νον ἔχει.“ εἰ δὲ νοῆσαι χαλεπώτατον, εἰπεῖν ἄρα πάμπαν
74 ἀδύνατον. καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς δὲ περὶ τῶν ἀοράτων φησίν·

1—4: Eus. Pr. XII 2, 2 (Theogn. 77—78) ‖ 8—9: Clem. Str. V 14, 115 = Eus. Pr. XIII 13, 42 (Heraclit. fr. 34) ‖ 10—12: Clem. Str. V 3, 18 (Empedocl. fr. 5, 1—2) ‖ 15—18: Clem. Str. V 2, 15 (Parmen. fr. 2, 1) ‖ 20—22: Clem. Str. V 12, 81 (Solon. fr. 16) ‖ 23—p. 23, 3: Clem. Str. V 12, 81 (Empedocl. fr. 133)

1 ἔχοι K | 2 τῆς om. BL | 3 ἀντερύσασθαι Theogn. Eus.: ἀνταρύσασθαι codd. | 4 διχοστασίῃ: litt. η eras. S: διχοστάσῃ M[1] | 5 ἀποφῆναι S | 6 λόγοις S | 7 ὁμοίοις V | 9 φάσι τις M, corr. Mγρ. | παραρέοντας B | 11 ὧδε MS | κρατευσιν M, corr. Mγρ. | 12 πέλεται πιστώματα V: καλεῖται πιστότατα (e πιστώτατα corr.) S | 14 κοφοῖς C | 16 προσβαλεῖν CVMγρ. | 17 λεῦσε δ' ὅμως K: λεῦσσε δ' ὁμῶς BL: λεύσειδις ὅμως M: λεύσει δ' ὅμως SCVMγρ. | παρεόντα om. L[1] | 18 πελάζειν μόνω CV | δύναται CVMγρ. | 19 δέ γε K | 21 πάντων Clem. | πειρατὰ KS: πειρᾶται MCV et 22 ἔχειν MCV

„οὐκ ἔστιν πελάσασθαι ὀφθαλμοῖσιν ἐφικτὸν ἡμετέροις ἢ
χερσὶ λαβεῖν· ἧπερ τε μεγίστη πειθοῦς ἀνθρώποισιν ἁμαξιτὸς
εἰς φρένα πίπτει.“ καὶ Ἀντισθένης δέ, ὁ Σωκράτους μὲν 75
φοιτητής, τῆς δὲ Κυνικῆς αἱρέσεως ἡγησάμενος, περὶ τοῦ
Θεοῦ τῶν ὅλων βοᾷ· „ἀπὸ εἰκόνος οὐ γνωρίζεται, ὀφθαλμῷ
οὐχ ὁρᾶται, οὐδενὶ ἔοικε· διόπερ αὐτὸν οὐδεὶς ἐκμαθεῖν ἐξ
εἰκόνος δύναται.“ ἀναγκαία ἄρα ἡ πίστις τοῖς τὰ νοητὰ 76
κατιδεῖν βουλομένοις, ἐπειδήπερ οὐδὲ εἰκόνα ἐξευρεῖν αὐτοῖς
ξυμβαίνουσαν οἷόν τε. καὶ Ξενοφῶν δὲ ὁ Ἀθηναῖος ὁ
Σωκρατικός, ὁ Γρύλλου παῖς, ξυνῳδὰ τούτοις γέγραφεν.
φησὶ γάρ· „ὁ γοῦν πάντα σείων καὶ ἀτρεμίζων, ὡς μὲν 77
μέγας τις καὶ δυνατός, φανερός· ὁποῖος δέ ἐστι μορφήν,
ἀφανής.“ δεῖ δήπου πίστεως τοῖς τἀφανὲς ὀριγνωμένοις
καταμαθεῖν. ἀκούσαι δ' ἄν τις καὶ Βακχυλίδου λέγοντος 78
ἐν τοῖς Παιᾶσιν· „οὐδὲ γὰρ ῥᾷστον ἀρρήτων ἐπέων πύλας
ἐξευρεῖν.“ χρεία τοίνυν ἡμῖν νοερῶν ὀμμάτων εἰς τὴν τῶν
νοητῶν κατανόησιν, καὶ καθάπερ δεόμεθα τῶν τοῦ σώμα-
τος ὀφθαλμῶν εἰς τὴν θεωρίαν τῶν ὁρατῶν, οὕτω δήπου
χρῄζομεν πίστεως εἰς τὴν ἐποπτείαν τῶν θείων. ὅπερ γὰρ 79
δή ἐστιν ὀφθαλμὸς ἐν σώματι, τοῦτο ἄρα πίστις ἐν δια-
νοίᾳ· μᾶλλον δέ, ὥσπερ ὀφθαλμὸς δεῖται φωτὸς ἐπιδεικνύν-
τος τὰ ὁρατά, οὕτω δὴ αὖ καὶ ὁ νοῦς δεῖται πίστεως ἐπι-

3—7: Clem. Str. V 14, 108 = Eus. Pr. XIII 13, 35 (Antisth. fr. 24) || 9—12: Clem. Str. V 14, 108 = Eus. Pr. XIII 13, 35 (cf. Xen. Comm. IV 3, 13) || 14—16: Clem. Str. V 11, 68 (Bacchyl. fr. 14)

1 πελάσαι δ' ὀφθαλμοῖς [ὀφθαλμοῖσιν V] οὐκ ἔστιν ἐφικτόν CV | ante ὀφθαλμοῖσιν add. δ' M: οὐδ' KS: ἐν Clem.: ἐς Gertz | 2 πιθοῦς M | 4 τῆς δέ γε KS | 5 τοῦ om. LM | ὀφθαλμοῖς S | 6 οὐδεὶς αὐτὸν CV | 7 νοητὰ om. L¹ | 8 βουλομένοις: δυναμένοις M, corr. Mγρ. | 9 οἷόν τε: οἴονται M | 10 γρύλου BC | τούτω KS | 11 πατασσείων M | μὲν μέγας τις Clem. Eus.: μέγας τις BLM: μέγας τις μὲν KS: μέγας μέν τις CVMγρ. | 12 φανερός: καὶ φανερός L | 13 ὀρεγομένοις KS | 14 βαχχυλίδου K: βακχυλλίδου B V e corr. | 15 ἐπέων ἀρρήτων V | 16 ὑμῖν CV | καὶ νοερῶν S | 17 νοητῶν: νοημάτων M: ὄντων BCV | 18 τὴν θεωρίαν τῶν ὁρατῶν: τὴν [om. Mγρ.] τῶν αἰσθητῶν θεωρίαν CVMγρ. | 19 ἐποπτίαν KBL | 20 δή om. CV | ἄρα om. CV | 21—22 φωτὸς—δεῖται om. S | 21 ἐπιδεικνύοντος B | 22 αὖ om. BCV | ἐπιδεικνυούσης KMS: δεικνυούσης CV

δεικνύσης τὰ θεῖα καὶ τὴν περὶ τούτων δόξαν φυλαττούσης βεβαίαν.

80 *Τῶν δέ γε τὰ νοητὰ θεωρεῖν οὐ βουλομένων ἀκούσατε
ὅπως ὁ Πλάτων κατηγορεῖ· „ἄθρει γὰρ δή“ φησι „περισκοπῶν, μή τις τῶν ἀμυήτων ἐπακούσῃ. εἰσὶ δὲ οὗτοι, οἳ
οὐδὲν ἄλλο ἡγούμενοι εἶναι ἢ οὗ ἂν ἀπρὶξ ταῖς χερσὶ λα-*
15 *βέσθαι δύναιντο, πράξεις δὲ | καὶ γενέσεις καὶ πᾶν τὸ*
81 *ἀόρατον οὐκ ἀποδεχόμενοι ὡς ἐν οὐσίας μέρει.“ ταύτης δὲ
τῆς ξυμμορίας καὶ ὑμεῖς ἐστε· ἀλλὰ μὴ δυσχεράνητε τὸν
ἔλεγχον· μόνοις γὰρ τοῖς ὁρατοῖς προστετήκατε καὶ τὰ χειρόκμητα ξόανα σέβοντες, τὴν περὶ τῆς τοῦ ἀοράτου φύσεως*
82 *διδασκαλίαν οὐ δέχεσθε. καὶ ἴσως τοῖς οὕτω διακειμένοις
ἀνθρώποις Ἐπίχαρμος ὁ κωμικὸς τὸν ἴαμβον ἐκεῖνον προσήρμοσε· „φύσεις ἀνθρώπων, ἀσκοὶ πεφυσημένοι.“ ἀνδρῶν
δέ γε σωφρονούντων ἴδιον μὴ προλήψει δουλεύειν μηδὲ ἔθεσι
προσδεδέσθαι πατρῴοις, ἀλλὰ ζητεῖν τἀληθὲς καὶ τὸ χρήσι-*
83 *μον πανταχόθεν ξυλλέγειν. ἢ οὐ τοιαῦτα καὶ Σωκράτης
τῷ Κρίτωνι ἔλεγεν; „ὡς ἐγὼ οὐ μόνον νῦν, ἀλλὰ καὶ ἀεὶ
τοιοῦτος, οἷος τῶν ἐμῶν οὐδενὶ ἄλλῳ πείθεσθαι ἢ τῷ λόγῳ,
ὃς ἄν μοι λογιζομένῳ βέλτιστος φαίνοιτο.“ δηλοῖ δὲ διὰ
τούτων, ὡς λόγῳ χρώμενος ἐξευρεῖν ἐπόθει τὸ ξυμφέρον*
84 *καὶ οὔ τι νόμον εἶχε τὸ τῇ προλήψει δουλεύειν. οὕτω τὸν
Ἀλκιβιάδην πείθει μαθεῖν τὴν τῆς γνώσεως οἴησιν πρότερον*

4—8: Clem. Str. V 6, 33 (Plat. Theaet. p. 155 E) ‖ 13—14: Clem. Str. IV 7, 45 (Epicharm. fr. 246) ‖ 17—20: Eus. Pr. XIII 6, 1 (Plat. Crit. p. 46 B) ‖ 22—p. 25, 5: Clem. Str. V 3, 17 (Plat. Alcib. I p. 109 E)

13—15: Orion. Anth. II 3; vid. N. Jahrb. 135, 202

1 *περὶ τούτων*: *τούτον* BL: *τούτων* M, corr. M*γρ.* | 3 *τῶ* C | 4 *δή* om. CV | 6 *ἀναπρὶξ* B: *ἐὰν ἀπρὶξ* KSV: *ἐὰν πρὶξ* C | 7 *πρᾶξις* S | *γένεσις* S | 8 *ὁρατὸν* CVM*γρ.* | *ἐπιδεχόμενοι* S | *ὡς* suprascr. K: *οὐκ* BL | *μέρει*: *λόγω* CV | *δὴ* KS | 10 *χειρότμητα* KLSCV | 12 *δέχεσθαι* M¹ | 14 *φύσις* MSV: *αὔτα φύσις* Clem. | *δέ*: *τέ* S | 15 *μηδὲ*: *μήτε* K | 18 *τῷ* om. CV | *κρίττωνι* SC, sed corr. S | 19 *μηδενὶ* M*γρ.* Pl. Eus. | *πίθεσθαι* S¹ | 20 *ὡς* M, corr. M*γρ.* | *βέλτιον* B, sed corr. | *φαίνηται* M*γρ.* Pl. Eus. | 22 *τὸ* in *τῶ* corr. C | *τῇ* ex *τι* corr. C | 23 *πρότερον* om. BLMCV; cf. infra p. 25, 15.

ἐξορίσας. πρότερον μὲν γὰρ αὐτὸν ἐξήλεγξεν οὐκ εἰδότα· εἶτ'
ἐκείνου εἰρηκότος· „ἀλλ' οὐκ ἂν εὑρεῖν με ἡγῇ;“ ἐπήγαγεν·
„καὶ μάλα γε, εἰ ζητήσαις.“ ἐκείνου δ' αὖ φάντος· „εἶτα ζη-
τῆσαί με οὐκ ἂν οἴει;“ ὑπολαβὼν ἔφη· „ἔγωγε, εἰ οἰηθείης
γε μὴ εἰδέναι.“ ἀρχὴ ἄρα γνώσεως τῆς ἀγνοίας ἡ γνῶσις. 85
δεῖ δὲ πρὸς τούτῳ καὶ τὰ πονηρὰ μαθήματα τῆς ψυχῆς
ἐξελάσαι, εἶθ' οὕτως τὰ θεῖα προσδέξασθαι. καὶ τοῦτο δὲ
πάλιν ὁ Πλάτων ἐδίδαξεν εἰπών· „οὐ καθαρῷ γὰρ καθαροῦ
ἐφάπτεσθαι μὴ οὐ θεμιτὸν εἶναι.“ τοῦτο δὲ καὶ Ὀρφεύς 86
φησιν· „φθέγξομαι οἷς θέμις ἐστί, θύρας δ' ἐπίθεσθε βέβηλοι.“
ξυμφωνεῖ δὲ καὶ ὁ Εὐριπίδης βοῶν· „ἄρρητ' ἀβακχεύτοισιν
εἰδέναι βροτῶν.“ τοῖς γὰρ ἀμυήτοις πῶς ἄν τις προσενέγκοι
τὰ θεῖα παιδεύματα; πῶς δ' ἂν μυηθείη τις, μὴ τῇ πίστει
κρατύνας ἐν ἑαυτῷ τὰ παρὰ τῶν διδασκάλων προσφερόμενα
δόγματα; πῶς δ' ἂν πιστεύσαι, μὴ πρότερον ἐξορίσας τῆς
διανοίας τὰ κακῶς προεντεθέντα μαθήματα; ἀληθὴς ἄρα ὁ 87
τραγικὸς λόγος ἐκεῖνος, ὃν ἐν Φοινίσσαις εἴρηκεν Εὐριπί-
δης· „ὁ δ' ἄδικος λόγος νοσῶν ἐν ἑαυτῷ φαρμάκων δεῖται
σοφῶν.“ ὅτι δὲ καὶ ξυνεργεῖ ὁ Θεὸς τοῖς ἀπολαῦσαι θερα-
πείας ἐφιεμένοις, ὁ αὐτὸς τραγῳδοποιὸς ἔφη· „τῷ δ' αὖ πο-
νοῦντι καὶ θεὸς ξυλλαμβάνει.“ προυργιαίτατον ἄρα χρῆμα
ἡ πίστις. κατὰ γὰρ δὴ τὸν Ἐπίχαρμον, τὸν Πυθαγόρειον 88
λέγω, „νοῦς ὁρῇ, καὶ νοῦς ἀκούει, τἄλλα κωφὰ καὶ τυφλά.“

7—9: Clem. Str. V 4, 19 (Plat. Phaed. p. 67 B); vid. Diss. p. 112 sq. ‖ 9—10: Eus. Pr. XIII 12, 5 (Orph. fr. 6, 1) ‖ 11—12: Clem. Str. IV 25, 162 (Eur. Bacch. 472) ‖ 17—19: Clem. Str. I 8, 40 (Eur. Phoen. 471—472) ‖ 20—21: Clem. Str. VI 2, 10 (Eur. fr. 432) ‖ 22—23: Clem. Str. II 5, 24 (Epicharm. fr. 249)

2 εἰρηκότως M | με εὑρεῖν M | ἡγεῖ K | 3 ζητήσεις M: ζητήσειας S | 4 ἂν om. CV | οἴη M | οἰθείης SV | 6 τοῦτο K | νοσήματα K | τῆς: τὰ τῆς B | 7 ἀπελάσαι S | οὕτω K | τουτὶ MCV | 8 καθαρῷ: καθαρὸν B | 9 τουτὶ C | 10 φέγξομαι V | ἐπιθέσθαι K | 11 ὁ om. BL | εὐριππίδης M | βοῶν KS: εἰπὼν BLMCV | ἄρρητα μὴ βακχεύου τοῖσιν M | 14 αὐτῷ K | 15 πιστεῦσαι KBL: πιστεύσειε CVMγρ. S e corr. | 16 προσεντεθέντα K | 17 εὐριππίδης M | 19 ὁ om. KS | 20 τραγῳδιοποιὸς BL: om. CV | 22 πυθαγόρειον V e corr.: πυθαγόριον MC S e corr. | 23 λέγω om. CV: λέγοντα M | τὰ δ' ἄλλα SCVL² Clem.

καὶ ὁ Ἡράκλειτος δὲ πάλιν παρεγγυᾷ ξεναγεῖσθαι ὑπὸ τῆς
πίστεως, οὕτω λέγων· „ἐὰν μὴ ἐλπίζητε, ἀνέλπιστον οὐχ εὑ-
ρήσετε, ἀνεξερεύνητον ἐὸν καὶ ἄπορον.“ καὶ πάλιν· „χρυσὸν
16 *οἱ διζήμενοι γῆν | πολλὴν ὀρύσσουσι καὶ εὑρίσκουσιν ὀλίγον.“*
89 *εἰ δὲ ἐκεῖνοι ὀλίγων ἕνεκα ψηγμάτων πλεῖστον ὅσον ὑπο-*
μένουσι πόνον, καὶ μέντοι καὶ κίνδυνον, τίς οὕτως ἐστὶ
τῶν θείων ἀνέραστος, ὡς τὴν περὶ τῆς ἀληθείας διαδρᾶναι
διδασκαλίαν, μυριοπλάσιον ἔχουσαν κέρδος;
90 *Μηδεὶς τοίνυν, ὦ φίλοι, κατηγορείτω τῆς πίστεως. καὶ*
γὰρ δὴ τὴν πίστιν Ἀριστοτέλης κριτήριον ἐπιστήμης ἐκάλεσεν·
ὁ δέ γε Ἐπίκουρος πρόληψιν διανοίας αὐτὴν ἐκάλεσε· τὴν
δὲ πρόληψιν, προσλαβοῦσαν τὴν γνῶσιν, κατάληψιν γίνε-
91 *σθαι. κατὰ δὲ τὸν ἡμέτερον λόγον πίστις ἐστὶν ἑκούσιος*
τῆς ψυχῆς ξυγκατάθεσις, ἢ ἀφανοῦς πράγματος θεωρία, ἢ
περὶ τὸ ὂν στάσις καὶ κατάληψις τῶν ἀοράτων τῇ φύσει
ξύμμετρος, ἢ διάθεσις ἀναμφίβολος ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν
92 *κεκτημένων ἐνιδρυμένη. δεῖται μέντοι ἡ πίστις τῆς γνώ-*
σεως, καθάπερ αὖ ἡ γνῶσις τῆς πίστεως. οὔτε γὰρ πίστις
ἄνευ γνώσεως, οὔτε γνῶσις δίχα ἂν πίστεως γένοιτο. ἡγεῖ-
ται μέντοι τῆς γνώσεως ἡ πίστις, ἕπεται δὲ τῇ πίστει ἡ
γνῶσις, ἔχεται δὲ τῆς γνώσεως ἡ ὁρμή, ἀκολουθεῖ δὲ ταύτῃ
93 *ἡ πρᾶξις. δεῖ γὰρ πιστεῦσαι πρῶτον, εἶτα μαθεῖν, γνόντα*

1—3: Clem. Str. II 4, 17 (Heraclit. fr. 18) ‖ 3—4: Clem. Str. IV 2, 4 (Heraclit. fr. 22) ‖ 9—10: Clem. Str. II 4, 15 (cf. Arist. Top. V 3) ‖ 11—13: Clem. Str. II 4, 16—17 (Epicur. fr. 255) ‖ 13—16: cf. Clem. Str. II 6, 27. IV 22, 143 ‖ 17—p. 27, 1: cf. Clem. Str. V 1, 1. VI 8, 69

2 *ἐλπίζετε* BC | *εὑρήσεται* M | 3 *ἀνεξευρένητον* V: *ἀνεξεύρητον* LM: *ἀνεξεύρετον* B | 4 *διζόμενοι* LS | 5 *ἕνεκεν* CV | 7 *ἀνέραστα* C | *διαδιδράναι* V | 8 *μυριαπλάσιον* BL[1] | *ἔχουσα* S[1] | 10 *δὴ τὴν πίστιν*: *ταύτην* CVMγρ. | *τῆς ἐπιστήμης* K | 11 *ἐκάλεσε* BLMC: *ὠνόμασε* KV: *εἶπε* S | 12 *γενέσθαι* S | 15 *ἔνστασις* S | *τῆς φύσεως* BL | 16 *ἢ* om. KBLS | *ἀναμφίβολος* ex *ἀναμφιβόλως* corr. B | *ἐν* om. M | 17 *ἱδρυμένη* CV | *δεῖται* om. CVMγρ. | 17—18 *ἡ πίστις—αὖ* om. M, add. Mγρ. | *ἡ πίστις—τῆς*: *ἡ γνῶσις οὐ δίχα* CVMγρ., corr. Cγρ. | 17 *τῆς* om. Mγρ. Cγρ. | 18 *τῆς* om. BLMMγρ. Cγρ. | 18—19 *οὔτε—γνώσεως* om. M, add. Mγρ. | 18 *ἡ πίστις* L | 19 *ἡ γνῶσις* L | *ἂν* hoc loco K solus | *γένοιτο* KBL: *γένοιτ' ἄν* SCVMγρ.: *πήγνυται* M | 22 *δεῖται* CMγρ. | *γνόντα* S e corr.: *γνῶντα* C

δὲ ὁρμῆσαι, ὁρμήσαντα δὲ πρᾶξαι. οὐδὲ γὰρ τὰ πρῶτα
στοιχεῖα μαθεῖν οἷόν τε μὴ τῷ γραμματιστῇ πεπιστευκότα,
ὅτι τοιῶσδε χρὴ τὸ πρῶτον ὀνομάζειν καὶ τοιῶσδε τὸ δεύ-
τερον, καὶ τἄλλα ὡσαύτως. εἰ γὰρ δὴ εὐθὺς ἀντείποι, 94
φάσκων μὴ χρῆναι ἄλφα τὸ πρῶτον προσαγορεῦσαι, ἀλλ'
ἕτερον αὐτῷ ὄνομα ἐπιθεῖναι, οὐκ ἂν μάθοι τἀληθές· ἀλλ'
ἀνάγκη περιπλανᾶσθαι καὶ τὸ ψεῦδος ὑπολαμβάνειν ἀλή-
θειαν. εἰ δὲ πιστεύσας τῷ διδασκάλῳ, κατὰ τοὺς ἐκείνου
νόμους τὰ μαθήματα δέξαιτο, ἕψεται ὅτι τάχιστα τῇ πίστει
ἡ γνῶσις. οὕτω καὶ τῷ γεωμέτρῃ προσήκει πιστεῦσαι δι- 95
δάσκοντι εἶναι μέν τι σημεῖον, ὃ παντάπασίν ἐστιν ἀμερές,
εἶναι δέ τι μῆκος εὔρους ἐστερημένον. τοῦτο δέ γε λόγῳ
οὐδεὶς ἂν ἀποδεῖξαι ποτέ· εἰ γὰρ ἀφέλοι τοῦ μήκους τὸ
εὖρος, ξυναφανισθήσεται δήπουθεν τῷ πλάτει τὸ μῆκος.
ἀλλ' ὅμως οὕτω κελεύει νοεῖν ὁ γεωμέτρης· καὶ πείθεταί γε
καὶ πιστεύει προχείρως ὁ τὰ γραμμικὰ σχήματα ἐκεῖνα μα-
θεῖν ὀριγνώμενος. οὕτω τοῖς ἀστρονόμοις οἱ φοιτῶντες 96
πιστεύουσι, καὶ τῶν ἄστρων τὸν ἀριθμὸν λέγουσι καὶ τὰ
διαστήματα μετροῦσιν, οἷς ἀφεστήκασιν ἀλλήλων, καὶ πόσαις
μυριάσι σταδίων τῆς γῆς ἀφέστηκεν ὁ ὁρώμενος οὐρανός·
καὶ πολλῆς οὔσης ἐν τῷ μέτρῳ διαφωνίας, καὶ τῶν μὲν
τετρακοσίας καὶ ἑβδομήκοντα σταδίων μυριάδας εἶναι λεγόν-
των, τῶν δὲ ἐλάττους, τῶν δὲ πολλῷ πλείους, ὅμως πεί-
θονται οἱ φοιτηταὶ τοῖς διδασκάλοις καὶ τοῖς παρ' αὐτῶν
λεγομένοις πιστεύουσιν. καὶ αὖ πάλιν περὶ ἡλίου λογομαχία 97

19—23: Aëtius Doxogr. p. 362—363 ‖ 25—p. 28, 4: Aëtius p. 351

5 προσαγορεύεσθαι CV | 6 αὐτὸ B | ἐπιθεῖναι KS: ἐνθεῖναι BL: θεῖναι MCV | 7 ὑπολαβεῖν MCV | 10 πιστεύειν BLM, corr. Mγρ. | 11 μέν τι: μέντοι V | 12 γε om. MCV | 13 ἀποδείξειεν CVMγρ. | post ἀποδεῖξαι add. ἄν K | ποτέ om. CV | ἀφέλοι KS: ἀφέλοις BL: ἀφέλοιτο MCV | τοῦ μήκους τὸ εὖρος KS: τὸ μῆκος τοῦ εὔρους L: τὸ εὖρος τοῦ μήκους BL²: τοῦ εὔρους τὸ μῆκος MCV | 14 ξυνεξαφανισθήσεται CV | δήπου S | 16 μανθάνειν K | 17 ὀρεγόμενος S | οὕτω καὶ τοῖς V | 20 ἀφεστήκασι M | 21 καί τοι πολλῆς MC | 22 τετρακοσίας ἑβδομήκοντα CV: υο M | μυριάδας σταδίων L | 24 τοῖς διδασκάλοις οἱ φοιτηταί [φητηταί V] CV | 25 καὶ γὰρ αὖ BLMSCV | πάλιν om. V

7 παρ' ἐκείνοις πολλή. Ἀνα|ξίμανδρος μὲν γὰρ καὶ Ἀναξιμένης ἑπτακαιεικοσαπλασίονα τῆς γῆς τοῦτον ἔφασαν εἶναι, Ἀναξαγόρας δὲ Πελοποννήσου μείζονα, Ἡράκλειτος δὲ ὁ
8 Ἐφέσιος ποδιαῖον. τίς οὖν ἄρα ἀξίως τὴν τοιαύτην διαφωνίαν γελάσειεν; οὐδὲ γὰρ περὶ σμικροῦ τινος αὐτοῖς μέτρου γέγονεν ἡ διχόνοια, ἀλλὰ περὶ ἀπείρου, καὶ ὅσον οὐκ ἄν τις παραστήσαι τῷ λόγῳ. τίς γὰρ ἅπασαν μέτρῳ ἂν περιλάβοι τὴν γῆν, εἶτα ἑπτάκις καὶ εἰκοσάκις πολυπλασιάσας τὸ μέτρον, ξυναγάγοι τῆς ψήφου τὸν λογισμὸν καὶ τοῦτον
9 τῷ μέτρῳ τοῦ ἀνθρωπείου παραθείη ποδός; ἀλλ' ὅμως εἰσί τινες, οἱ μὲν τούτοις, οἱ δὲ ἐκείνοις τιθέμενοι· πιστεύοντες δέ, οἱ μὲν ταῦτα, οἱ δὲ ἐκεῖνα καταδέχονται λέγειν. τί δήποτε τοίνυν τὴν μὲν ἀλογωτάτην ἐκείνην ὑπερβαίνετε πίστιν, μόνης δὲ τῆς ἡμετέρας κατηγορεῖτε, τῶν μὲν τοιούτων μύθων καὶ λήρων ἀπηλλαγμένης, τὰ θεῖα δὲ καὶ νοητὰ νοητῶς δεχομένης;

00 Πρὸς δὲ τοῖς εἰρημένοις καὶ τόδε σκοπήσωμεν, ὡς ἕκαστος τῶν ἀνθρώπων, τέχνην μαθεῖν ἐθέλων τινά, φοιτᾷ μὲν τῷ διδάσκειν ἐπισταμένῳ, στέργει δὲ τὰ προσφερόμενα παρ' ἐκείνου μαθήματα· καὶ ὁ μὲν σκυτοτόμος ἐπιδείκνυσιν, ὅπως δεῖ τὸν περιτομέα κατέχειν καὶ τὰ δέρματα διατέμνειν, καὶ μέντοι καὶ ξυρράπτειν καὶ τῷ καλόποδι προσαρμόττειν· ὁ δὲ πιστεύει τοῖς λεγομένοις καὶ οὐκ ἀντιλέγει διδάσκοντι· καὶ ὁ μὲν ἔχει τῶν γινομένων τὴν γνῶσιν, ὁ δὲ στέργει τὴν πίστιν, κατὰ βραχὺ δέ γε διὰ τῆς πίστεως προσλαμβά-
01 νει τὴν γνῶσιν. οὕτω δὴ καὶ ὁ ναυπηγὸς ἐκπαιδεύει τὸν

1—4: Schol. Hom. *Α* 14 ed. Ludwich (Ind. lect. mens. aestiv. Regimont. 1895) Michael. Glyc. Ann. I p. 40

1 *γὰρ* om. C | 2 *ἑπτὰ καὶ εἰκοσαπλάσιον* KBL: *ἑπτὰ καὶ εἰκοσαπλασίονα* S: *ἑπτὰ καὶ εἰκοσιπλασίονα* MC: *ἑπτὰ καὶ εἴκοσι πλασίονα* V | 5 *γελάσοιεν* CMγρ.: *οὐ γελάσειεν* S | *τινος μικροῦ* M | *μέτρου γέγονεν αὐτοῖς* L (*αὐτοῖς* B in marg.) | 7 *παραστήσαιτο* Mγρ. | *ἂν* om. CV | 10 *ἀνθρώπου* K | 11 *τιθέμενοι*: *πειθόμενοι* CVMγρ. | 13 *τοίνυν* om. L: *τοι* L² | *ἀλογωτέραν* V | *ὑπεραίρετε* MCV | 17 *τοῦτο* BL | *σκοπήσομεν* K | 19 *δὲ* om. L | *προσφερόμενα* om. CV | 21 *διακόπτειν* CVMγρ. | 22 *καλάποδι* S | 25 *γε* om. CV

μαθεῖν ὀριγνώμενον, πῶς μὲν χρὴ διατείνειν τὴν στάθμην,
πῶς δὲ κινεῖν προσήκει τὸν πρίονα, πῶς δὲ τῷ σκεπάρνῳ
καὶ τῷ τερέτρῳ καὶ τῷ τρυπάνῳ κεχρῆσθαι· μανθάνει δὲ
τούτων ἕκαστον ὁ φοιτῶν, πᾶν γε τὸ κελευόμενον δρῶν καὶ
νόμους τοῦ διδασκάλου τοὺς λόγους ποιούμενος καὶ πιστεύων
γε δι' ἐκείνου κατορθώσειν τὴν τέχνην. οὕτω καὶ ὁ ἰατρὸς 102
οὐ μόνον ἐκπαιδεύει τὴν ἐπιστήμην, ἀλλὰ καὶ ἰατρεύει τοὺς
κάμνοντας· καὶ αὐτὸς μὲν οἶδε τῆς ἰατρείας τὸν λόγον, ὁ
δέ γε τῇ νόσῳ παλαίων τοῦτο μὲν οὐκ ἐπίσταται, τῆς νόσου
δέ γε πιστεύει διὰ τῆς ἰατρικῆς ἀπαλλαγήσεσθαι τέχνης.
καὶ μέντοι καὶ τὸ σκάφος ἰθύνειν μόνοι γε ἴσασιν οἱ τὴν 103
κυβερνητικὴν ἐπιστάμενοι τέχνην, οἱ δὲ πλωτῆρες δι' ἐκεί-
νων πιστεύουσι τοῖς ποθουμένοις λιμέσι προσορμισθήσεσθαι.
οὐκοῦν, ὦ φιλότης, κοινὸν μέν τι χρῆμα πάντων ἡ πίστις, 104
καὶ τῶν μαθεῖν τινα τέχνην ἐφιεμένων καὶ τῶν πλεόντων
καὶ γεωργούντων καὶ ἰατροῖς προσεδρευόντων· ἡ δὲ γνῶσις
οὐ πάντων, ἀλλὰ μόνων τῶν τὰς τέχνας ἐπισταμένων. αὐ- 105
τίκα τοίνυν ἣν ἐθελήσωμεν διαγνῶναι χρυσὸν δόκιμόν τε
καὶ ἄπεφθον, οὐχ ἡμεῖς τῇ βα|σάνῳ τοῦτον προσφέρομεν, p. 1
ἀλλὰ τὸν ἐπιστάμενον τὰ τοιαῦτα δοκιμάσαι κελεύομεν· ὁ
δέ, ἢ τῇ λίθῳ προσφέρων ἢ τῷ πυρί, ἢ κίβδηλον ἢ δόκι-
μον ἀποφαίνει. οὕτω καὶ πολυτελεῖς ὠνούμενοι λίθους,
οὐχ ἡμῖν αὐτοῖς τὴν τούτων διάγνωσιν ἐπιτρέπομεν, ἀλλ'
οἷς ὁ χρόνος καὶ ἡ πεῖρα τήνδε τὴν ἐπιστήμην ἐνέθηκεν.

1 μαθητὴν K | διατείνην C: διακρίνειν MS, corr. Mγρ. | 2 πῶς—πρίονα om. KBLM, add. Mγρ. | πῶς (posteriore loco): ὅπως S | 3 καὶ τῶ σκεπάρνω S | καὶ τῷ τρυπάνῳ om. V | 3—6 μανθάνει—ἐκείνου: ὁ δέ γε φοιτητὴς πᾶν τὸ κελενόμενον δρῶν καὶ τοὺς τοῦ διδασκάλου λόγους νόμους ποιούμενος πιστεύει CV | 4 γε om. BL: δὲ K | 6 γε om. L: τε BM: τὸ K e corr. | κατορθῶσαι MCV | ὁ om. KBLSC | 10 ἰατρείας CVMγρ. (τέχνης om.) | ἀπαλλαγήσεσθε V | 11 μόνον V | γε om. MCV | 13 προσορμησθήσεσθαι M, corr. Mγρ. | 14 καλὸν BL | μέν om. M | μέντοι SV et L¹ ut videtur | 18 δόκιμόν τε καὶ ἄπεφθον: εἰ δόκιμός ἐστιν CVMγρ. | 19 προσφέρωμεν M, corr. Mγρ. | 20 ἀλλὰ—κελεύομεν: ἀλλὰ τῶ ταῦτα δοκιμάζειν εἰδότι προσάγομεν CVMγρ. | δοκιμάζειν B² | 21 τῶ λίθω B | ante κίβδηλον om. ἢ CV | 22 ὀνούμενοι C | 24 ἡ πεῖρα καὶ ὁ χρόνος K | ἀνέθηκεν C

06 καὶ τὴν σηρικὴν δὲ καὶ ποικίλην καὶ χρυσόπαστον ἐσθῆτα εἴ τις πρίασθαι βούλεται, τοῖς τῆς ὑφαντικῆς ἐπιστήμοσιν ἐπιτρέπει τὴν ἀξίαν τούτοις ἐπιθεῖναι τιμήν. καὶ μὲν δὴ καὶ ὁ σταθμὸν σκευῶν τινων χρυσῶν ἢ ἀργυρῶν ἢ νομισμάτων ἐθέλων μαθεῖν τῷ τὴν στατικὴν ἐπισταμένῳ τέχνην ταῦτα προσφέρει καὶ παρ' ἐκείνου διδάσκεται τὸν σταθμὸν
07 καὶ πιστεύει καὶ οὐκ ἀντιλέγει μηνύοντι. οὔκουν ἁπάντων ἡ ἐπιστήμη, ἀλλὰ τῶν διδασκαλίᾳ καὶ χρόνῳ καὶ πείρᾳ ταύτην μεμαθηκότων· ἡ δέ γε πίστις ἁπάντων ἐστὶ τῶν μαθεῖν τι προθυμουμένων. ὑποβάθρα μέντοι καὶ κρηπὶς τῆς ἐπιστήμης ἡ πίστις. τὴν μὲν γὰρ πίστιν καὶ οἱ ὑμέτεροι φιλόσοφοι ὡρίσαντο εἶναι ἐθελούσιον τῆς ψυχῆς ξυγκατάθεσιν, τὴν δὲ ἐπιστήμην ἕξιν ἀμετάπτωτον ὑπὸ λόγου.
08 ἄτοπον δὲ καὶ λίαν παγχάλεπον, τοὺς μὲν τέχνης ἁπάσης διδασκάλους ἔχειν τὴν ἐπιστήμην, τοὺς δὲ φοιτῶντας τὴν πίστιν, ἐπὶ μόνων δέ γε τῶν θείων παιδευμάτων ἀνατετράφθαι τὴν τάξιν, καὶ πρὸ τῆς πίστεως ἀπαιτεῖσθαι τὴν ἐπιστήμην. οὐχ ἥκιστα γὰρ ἐπὶ τῶν ἀοράτων τῶν τῆς
09 πίστεως ὀμμάτων δεόμεθα. τῷ τοι καὶ ὁ θεῖος ἀπόστολος διαρρήδην βοᾷ· „πιστεῦσαι γὰρ δεῖ τὸν προσερχόμενον τῷ Θεῷ, ὅτι ἔστι καὶ τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν μισθαποδότης γίνεται.“ διά τοι τοῦτο καὶ ἡμεῖς τοῖς προσιοῦσι καὶ τὰ θεῖα ποθοῦσι μαθεῖν πρὸ τῶν ἄλλων ἁπάντων τὴν τῆς πίστεως διδασκαλίαν προσφέρομεν, εἶτα τελουμένοις καὶ μυουμένοις δηλοῦμεν, τίνων ἐστὶν αἰνίγματα τὰ γινόμενα.
10 καὶ παρ' ὑμῖν δέ γε ὡσαύτως τὸν ἱεροφαντικὸν οὐχ ἅπαντες

11—13: cf. Clem. Str. II 6, 27 ‖ 13: Clem. Str. II 2, 9 ‖ 19—22: Hebr. 11, 6

1 σιρικὴν K | τε K | 2 βούλοιτο CVMγρ. | 4 ὁ om. K | τιμῶν B | 7 οὐκ οὖν οὐχὶ M: οὐκ οὖν οὐχ C: οὐκοῦν οὐκ S: οὐκοῦν οὐχ VS[2] | 12 εἶναι om. V | ξυνκατάθεσιν K | 13 ὑπὸ K Clem.: μετὰ BLMSCV | 14 καὶ λίαν παγχάλεπον om. CV | πανχάλεπον L | 15 ante διδασκάλους add. τοὺς L[1] | 15—16 τοὺς— πίστιν om. BL | 15 φυτῶντας M[1] | 16 γε om. CV | διδαγμάτων CVMγρ. | 19 ὀνομάτων CMγρ. | τῷ om. CV | 22 τοι om. BLMCV | 23 ποθοῦσι: ζητοῦσι CV | πάντων K | 24 τελουμένοις: litt. τελ S[2] e corr. | καὶ μυουμένοις om KBLM, add. καὶ μυομένοις Mγρ.

ἴσασι λόγον, ἀλλ' ὁ μὲν πολὺς ὅμιλος τὰ δρώμενα θεωρεῖ, οἱ δὲ προσαγορευόμενοι ἱερεῖς τὸν τῶν ὀργίων ἐπιτελοῦσι θεσμόν, ὁ δὲ ἱεροφάντης μόνος οἶδε τῶν γινομένων τὸν λόγον, καὶ οἷς ἂν δοκιμάσῃ καταμηνύει. καὶ ὅτι μὲν ὁ 111
Πρίαπος Διονύσου καὶ τῆς Ἀφροδίτης υἱός, ἴσασι τῶν ταῦτα μεμυημένων τινές· ἀνθ' ὅτου δὲ τούτων υἱὸς ὀνομάζεται, καὶ σμικρῷ γε ὄντι ἐντίθεται μόριον ἐντεταμένον καὶ μέγιστον, ὁ τῶν μυσαρῶν μυστηρίων ἱεροφάντης ἐπίσταται, καὶ εἴ τις ἕτερος τοῖς ἐναγέσι βιβλίοις ἐκείνοις ἐνέτυχεν. τὴν γάρ τοι Ἀφροδίτην ἡδονὴν ὀνομάζοντες, τὸν δέ γε 112
Διόνυσον μέθην προσαγορεύοντες, τὸ ἐξ ἀμφοτέρων τελούμενον ἐκάλεσαν Πρίαπον· ἡδονὴ γὰρ προσλαβοῦσα μέθην τὴν τῶν παιδογόνων μορίων ἔντασιν ἀπεργάζεται. οὕτω 113
πά|λιν τὸν τοῦ Διονύσου φαλλόν (τὸ δὲ ἀνδρεῖον οὕτω p. 1
καλοῦσι μόριον οἱ τοῦ γέλωτος ποιηταί, καὶ ἐκαλεῖτό γε παρὰ τοῖς Ἕλλησι φαλλαγώγια ἡ τοῦ φαλλοῦ ἑορτή) — προσεκύνουν μὲν τοῦτον καὶ κατεφίλουν οἱ ὀργιάζοντες ἅπαντες, τὸν δὲ λόγον οὐκ ᾔδεσαν· ὁ δὲ καλούμενος ἱεροφάντης ᾔδει τὸν Ὄσιριν καὶ τὸν Τυφῶνα καὶ τὰ τοῦ Ὀσίριδος ὑπὸ τοῦ Τυφῶνος κατακοπτόμενα μέλη καὶ πανταχόσε διασπειρόμενα, τὴν δὲ Ἶσιν, τὴν τοῦ Ὀσίριδος ἀδελφήν, ταῦτα ξὺν πόνῳ ξυλλέγουσαν, μόνον δὲ τὸν φαλλὸν οὐχ εὑρίσκουσαν καὶ τούτου γε χάριν εἰκόνα τούτου κατασκευάζουσαν καὶ παρὰ πάντων προσκυνεῖσθαι κελεύουσαν — ταῦτα ἐκ τῆς Αἰγύπτου 114

4—13: cf. Eus. Pr. II 2, 12 ‖ 13—p. 32, 2: Eus. Pr. II 2, 13. II 1, 16—23

2 δέ γε MCV | 3 τὸν: τῶν C | 4 καταμηνύῃ L | διότι M, corr. Mγρ. | 5 πρίαπος: π posterius S² e corr. | 6 δὲ: δὴ S: δὲ ἢ V: δὲ cum rasura subsequenti C | 8 ὁ: καὶ B¹ | 9 ἐκείνοις om. C | 10 γε om. CV | 12 πρίηπον ἐκάλεσαν V | πρίαπον: pro litt. πο rasura in S | 13 ἔντασιν: ν prius S² e corr.: ἔνστασιν K | 14 ἀνδρῶν C | 15—16 καὶ ἐκαλεῖτο — ἑορτή: τῇ ἑορτῇ ἣν καλοῦσιν ἕλληνες φαλλαγώγια [φαλαγγώγια C] CV | 15 γε KBL: δὲ MS | 16 παρ' ἕλλησι K | φαλλαγώγιον M: φαλαγγώγια S (sed γ primum erasum est) | ante προσεκύνουν add. καὶ M | 17 μὲν om. CV | ἅπαντες om. CV | 18 ᾔδει ex ἤδη corr. B, ex εἴδει S | ᾔδει καὶ ταῦτα καὶ τὸν ὄσιριν MCV | 21 ξὺν πόνῳ om. S: ξυμπόνῳ KB, sed corr. B | 22 φαλλὸν e φαλὸν corr. S | 24 κελεύουσαν: διδάσκουσαν K

τὰ ὄργια μαθὼν ὁ Ὀδρύσης Ὀρφεὺς εἰς τὴν Ἑλλάδα μετήνεγκε καὶ τὴν τῶν Διονυσίων ἑορτὴν διεσκεύασεν.

Εἰ τοίνυν οὐδὲ τὰ δυσαγῆ ταῦτα καὶ βδελυρὰ ὄργια
πᾶσίν ἐστι γνώριμα, μόνοι δὲ αὐτὰ ᾔδεσαν οἱ ἱεροφάνται
καλούμενοι, μανία σαφὴς τῶν παναγῶν καὶ θείων μυστη-
15 ρίων πρό γε τῆς πίστεως τὴν γνῶσιν ἐπιζητεῖν. ἢ οὐδὲ
Πινδάρῳ τῷ λυρικῷ πείθεσθε σαφῶς ἀπαγορεύοντι· „μὴ πρὸς
ἅπαντας ἀναρρῆξαι τὸν ἀρχαῖον λόγον;“ ταὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ
ὁ Πλάτων παρεγγυᾷ· „εὐλαβοῦ“ γάρ φησι „μήποτε ἐκπέσῃ
ταῦτα εἰς ἀνθρώπους ἀπαιδεύτους. σχεδὸν γάρ, ὡς ἐμοὶ
δοκεῖ, οὐκ ἔστι τούτων τοῖς πολλοῖς καταγελαστότερα ἀκούσ-
ματα, οὐδ' αὖ πρὸς τοὺς εὐφυεῖς θαυμασιώτερά τε καὶ ἐν-
θουσιαστικώτερα. πολλάκις δὲ λεγόμενα καὶ ἀεὶ ἀκουόμενα
καὶ πολλὰ ἔτη μόλις ὥσπερ χρυσὸς ἐκκαθαίρεται μετὰ πολ-
λῆς πραγματείας.“ ἠκούσατε δὲ καὶ ἐν τοῖς πρόσθεν εἰρη-
κότος Ὀρφέως· „φθέγξομαι οἷς θέμις ἐστί, θύρας δ' ἐπίθεσθε
16 βέβηλοι.“ τοιγαροῦν ἡγείσθω ἡ πίστις, καὶ ἕψεται ἡ γνῶσις.
τοῖς γάρ τοι εἰλικρινῶς καὶ ἀκραιφνῶς πιστεύουσι παρέχει
τὴν γνῶσιν ὁ πιστευόμενος κύριος, προσγενομένη δὲ τῇ
πίστει ἡ γνῶσις τελεσιουργεῖ τῆς ἀληθείας τὴν ἐπιστήμην·
17 ὁ δέ γε ταύτην κεκτημένος ὄλβιος καὶ τρισόλβιος. καὶ τοῦτο
δὲ ὁ Πλάτων ἐν τοῖς Νόμοις δεδήλωκεν· „τὸν μέλλοντα“
γάρ φησι „μακάριον καὶ εὐδαίμονα ἔσεσθαι τῆς ἀληθείας
εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἶναι μέτοχον χρή, ἵν' ὡς ἐπὶ πλεῖστον

6—8: Clem. Str. I 10, 49 (Pind. fr. 180) ‖ 9—15: Eus. Pr. XII 7 (Plat. Epist. II p. 313E—314A) ‖ 16—17: Eus. Pr. XIII 12, 5 (Orph. fr. 6, 1) ‖ 21—p. 33, 1: Clem. Str. II 4, 18 (Plat. Legg. V p. 730 C); vid. Diss. p. 112

1 ὁ om. L[1]SC (ὀδρύσης C) | 3 δυσαγῆ ταῦτα καὶ om. CV | μυσαγῆ M | βδελλυρὰ L | 4 ταῦτα B | 5 πανάγνων M, corr. Mγρ.: παναγίων S | 6 γε om. CV | 7 πείθεσθαι K | 8 ἀναρῆξαι KS, sed corr. S | ταὐτὸ: τοῦτο MCV et τοῦτο om. CV | 9 ὁ om. V | 13 καὶ ἀεὶ ἀκουόμενα om. C[1] | ἀκουόμενα ἀεὶ S | αἰεὶ V | 14 καὶ πολλὰ ἔτη om. CV | καὶ εἰς πολλὰ ἔτη Mγρ. | ἐκκαθαίρεται: αι priore loco S[2] e corr. | 16 ἐπιθέσθαι K[1] | 17 ἡ πίστις ἡγείσθω L | 19 προσγινομένη M | ἡ γνῶσις τῇ πίστει V | 21 ὄλβιος καὶ om. CV | 21—22 τοῦτο δὲ: τόδε M | 23 εὐδέμονα M | 24 μέτοχον εἶναι LS

χρόνον ἀληθὴς ὢν διαβιῷ. τοῖς γὰρ δὴ μετασχοῦσι τῆς 118
ἀληθείας καὶ ταύτης ἀξίως βεβιωκόσιν οὐρανὸς εὐτρεπὴς
καὶ τὰ τῶν ἀγγέλων ἐνδιαιτήματα· ὁ δὲ ταύτης ἔρημος καὶ
ἀτέλεστος καὶ τῶν παναγῶν καὶ θείων ἀμύητος μυστηρίων
ἔρημος μὲν τῶνδε τῶν ἀγαθῶν γενήσεται, κολαστηρίοις δὲ
διηνεκέσι παραδοθήσεται. καὶ τοῦτο αὖ πάλιν καὶ ὁ Πλά- 119
των δεδήλωκεν ἐν τῷ Φαίδωνι. τοὺς γὰρ τὰς τελετὰς αὐ-
τοῖς παραδεδωκότας εἰρηκέναι φησίν, ὅτι „ὃς ἂν ἀμύητος
καὶ ἀτέλεστος εἰς Ἅιδου ἀφίκηται, ἐν βορβόρῳ κείσεται· ὁ
δὲ κεκαθαρμένος τε καὶ τετελεσμένος, ἐκεῖσε ἀφικόμενος,
μετὰ θεῶν οἰκήσει.“

Πείσθητε τοίνυν, ὦ φίλοι, τοῖς ὑμετέροις φιλοσόφοις, | 120
προτελοῦσιν ὑμᾶς καὶ τὰ ἡμέτερα προδιδάσκουσιν. ἀτεχνῶς p. 20
γὰρ ἐοίκασι τῶν ᾠδικῶν ὀρνίθων ἐκείνοις, οἳ τὴν μὲν ἀν-
θρωπείαν μιμοῦνται φωνήν, ἀγνοοῦσι δὲ τῶν λεγομένων
τὸν νοῦν· παραπλησίως γὰρ δὴ καὶ οὗτοι, περὶ θείων πρα-
γμάτων διαλεγόμενοι, οὐκ ἔγνωσαν ὧνπερ ἔλεγον τὴν ἀλή-
θειαν. ἔχουσι δὲ οἶμαι ἀμηγέπη ξυγγνώμην, οὔτε προφη- 121
τικῆς δᾳδουχίας οὔτε ἀποστολικῆς ἀπολαύσαντες φωταγωγίας,
μόνην δὲ τὴν φύσιν ποδηγὸν ἐσχηκότες, ἧς ὁ τῆς δυσσε-
βείας πλάνος τὰ θεοχάρακτα πάλαι διέφθειρε γράμματα·
ἀνενεοῦτο δέ τινα ὅμως τούτων ὁ ποιητὴς καὶ πάμπαν
ἐξίτηλα γενέσθαι οὐκ εἴα, τὴν οἰκείαν τοῖς ἀνθρώποις διὰ
τῆς κτίσεως προμήθειαν ἐπιδεικνύμενος. καὶ τοῦτο δεδή- 122

6—11: Plat. Phaed. p. 69 C, cf. Clem. Str. III 3, 17 ‖ 24—p. 34, 6: Act. apost. 14, 16—17

6—11: Georg. Mon. Chron. II 8 (p. 61 sq.) (Suid. s. v. *Πλάτων*)

1 *διαβιώη* S | *μετέχουσι* CVMγρ. | 2 *εὐπρεπὴς* KBL | 3 *καὶ αὐτὰ τὰ* M | *καὶ ἀτέλεστος* om. CV | 4 *πανάγνων* M: *παναγίων* S | *μυστηρίων ἀμύητος* CV | 5 *ἔρημος*: *ἀμέτοχος* CVMγρ. | 6 post *πάλιν* om. *καὶ* MCV, suprascr. B | 7 *φαίδονι* K | *μελέτας* CV | 8 *ἔφη* KBL | 9 *ἀτέλετος* L | 10 *τε* om. CV | 11 *οἰκήσῃ* M | 12 *σοφοῖς* CVMγρ. | 13 *ὑμέτερα* L¹ | 14 *μὲν* om. C | *ἀνθρωπίαν* KS | 16 *παραπλησίως*: litt. *σίω* B² | *αὐτοὶ* KBL | 18 *ἀμηγέπη*: *ἀγηπη*, additis litteris *τοί*, K | *ξυγνώμην* K | 19 *ἀπολαύοντες* BLM, corr. Mγρ. | 21 *πάλαι* om. CV | 22 *ὅμως τινὰ* K | 23—24 *προμήθειαν διὰ τῆς κτίσεως* [*κτήσεως* V] CV |

λωκεν ὁ θεῖος ἀπόστολος ἐν Λύστροις δημηγορήσας· πρὸς
γὰρ αὖ πολλοῖς ἑτέροις καὶ τάδε εἴρηκεν· „ὃς ἐν ταῖς παρῳ-
χημέναις γενεαῖς εἴασε πάντα τὰ ἔθνη πορεύεσθαι ταῖς ὁδοῖς
αὐτῶν· καίτοιγε οὐκ ἀμάρτυρον ἑαυτὸν ἀφῆκεν ἀγαθοποιῶν,
οὐρανόθεν ὑμῖν ὑετοὺς διδοὺς καὶ καιροὺς καρποφόρους,
123 ἐμπιπλῶν τροφῆς καὶ εὐφροσύνης τὰς καρδίας ὑμῶν.“ τὸ
μὲν γὰρ Ἀβραμιαῖον γένος καὶ νόμον θεῖον ἐδέξατο καὶ
προφητικῆς ἀπήλαυσε χάριτος· τὰ δέ γε ἄλλα ἔθνη διὰ τῆς
φύσεως καὶ τῆς κτίσεως ἐποδήγει πρὸς θεοσέβειαν τῶν
124 ὅλων ὁ πρύτανις. καὶ καθάπερ τὸν ὑετὸν διαφερόντως μὲν
τῇ γεωργουμένῃ γῇ τῆς τῶν ἀνθρώπων εἵνεκα χορηγίας ὁ
μεγαλόδωρος ἐνίησιν, ἐκ περιουσίας δὲ καὶ φιλοτιμίας κἀν
ταῖς ἐρήμοις κἀν τοῖς ὄρεσιν ὕει (καὶ ἡ μὲν ἀρουμένη τοὺς
ἡμέρους φύει καρπούς, ἡ δὲ ἀγεώργητος τοὺς ἀγρίους·
ὁρῶμεν δὲ ἔστιν ὅτε καὶ ἐν μνήμασι καὶ ἐν τοίχοις φυο-
μένας συκᾶς), οὕτω τὸ τῆς γνώσεως δῶρον ἐξαιρέτως μὲν
τοῖς εὐσεβέσι δεδώρηται, τοῖς δέ γε οὐ τοιούτοις, ὡς ταῖς
125 ἐρήμοις καὶ ταῖς λόχμαις ὁ ὑετός. ὅθεν πολλάκις καί τινα
ἐδώδιμα φύουσι καὶ τοὺς τῶν γεωργουμένων μιμοῦνται καρ-
πούς, ἐπίδηλα δὲ ὅμως ἐστίν, ὡς γεωργίας προφητικῆς οὐ
τετύχηκε· τραχύτης γάρ τις αὐτοῖς ἀναμέμικται καὶ πικρότης·
οἵ δέ γε διακρίνειν εἰδότες, τὸ χρειῶδες καρπούμενοι, τὸ
λοιπὸν χαίρειν ἐῶσι, καθάπερ οἱ τὰς ῥοδωνιὰς τρυγῶντες
καταλείπουσι μὲν τὰς ἀκάνθας, ξυλλέγουσι δὲ τὰς κάλυκας.
126 καὶ μὲν δὴ καὶ ταῖς μελίτταις οὗτος ὁ νόμος ἐμπέφυκεν·
οὐ γλυκέσι γὰρ μόνοις, ἀλλὰ καὶ πικροῖς ἄνθεσιν ἐφιζά-
νουσαι, τὴν μὲν γλυκεῖαν ἀνιμῶνται ποιότητα, τὴν δὲ

κτίσεως: πίστεως S, sed π e corr. | ἐπιδεικνύς K: ἐνδεικνύμε-νος CVMγρ. | 5 ἡμῖν V | υἱετοὺς LM | 6 ἡμῶν CV | 8 ἀπέ-λαυσε BL² | 9—10 ὁ τῶν ὅλων M | 11 ἕνεκα MC: ἕνεκεν V | χο-ρηγίας: χρείας Sγρ. Cγρ. | 12 ἐνίησιν om. KBLS | 13 καὶ τοῖς ὄρεσιν CV: κἂν ταῖς ὄρεσιν M¹ | υἵει L | 14 ἡμετέρους V | ἀγε-ώργητος: ἀνήροτος CVMγρ. | 15 ἔστιν ὅτε om. CV | τύχοις MC corr. Mγρ. | 18 λόγχμαις MV | υἱετός L | καὶ posterius om. KBL | 20 δὲ om. K: γε MC | 21 τις om. B | 24 καταλείπουσι—κά-λυκας: τὰς ἀκάνθας παρέντες τὰ ῥόδα ξυλλέγουσι CVMγρ. | καταλίπουσι B | 25 οὕτως V | πέφυκεν CV | 26 μόνοις: ς supra scr. S | ἐφιζάνουσι S | 27 ἀνειμῶνται KB, sed corr. B

πικρὰν ἀποστρέφονται καὶ ἐκ διαφόρων ποιοτήτων, πικρῶν
τε καὶ στρυφνῶν καὶ αὐστηρῶν καὶ δριμέων, τὸ γλυκύτατον
μέλι τοῖς ἀνθρώποις κατασκευάζουσιν. ταύτας δὴ καὶ ἡμεῖς 127
μιμούμενοι, ἐκ τῶν πικρῶν ὑμῶν λειμώνων τὸ γλυκὺ τῆς
ὠφελείας ὑμῖν κατασκευάζομεν μέλι. καὶ ὥσπερ οἱ τὰ σώ-
ματα θεραπεύοντες ἐκ | τῶν ἰοβόλων θηρίων ὀνησιφόρα p. 21
κατασκευάζουσι φάρμακα, καὶ τῶν ἐχιδνῶν τὰ μὲν ἀποβάλ-
λοντες, τὰ δὲ ἕψοντες, πολλὰς διὰ τούτων ἐξελαύνουσι
νόσους, οὕτως καὶ ἡμεῖς, τὰ τῶν ὑμετέρων ποιητῶν καὶ
ξυγγραφέων καὶ φιλοσόφων πονήματα μεταχειρισάμενοι, τὰ
μὲν ὡς δηλητήρια καταλείπομεν, τὰ δὲ τῇ τῆς διδασκαλίας
ἐπιστήμῃ διασκευάσαντες, ἀλεξιφάρμακον ὑμῖν θεραπείαν
προσφέρομεν· καὶ οὓς ἀντιπάλους ἡμῶν ὑπειλήφατε, τού-
τους τῶν ἡμετέρων λόγων ἀποφαίνομεν ξυνηγόρους καὶ τῆς
πίστεως δείκνυμεν διδασκάλους. οὕτω, ξὺν Θεῷ φάναι, καὶ 128
τὴν ἄλλην ὑμῖν διδασκαλίαν προσοίσομεν. ὑμεῖς δὲ μεμα-
θηκότες ὡς ἀναγκαῖον τὸ τῆς πίστεως χρῆμα, τὴν Πυθα-
γόρειον σιωπὴν ἀγαπήσατε καὶ τὰς ἀκοὰς ἡσυχῇ τῷ λόγῳ
παράσχετε, πιστῶς δεχόμενοι τὰ λεγόμενα· οὕτω γὰρ δὴ
κατὰ βραχὺ δυνήσεσθε μαθεῖν τὴν ἀλήθειαν.

17: Clem. Str. V 11, 67

2 στρυφνῶν: γλυκέων CVMγρ. | καὶ αὐστηρῶν: αὐστηρῶν τε CVMγρ. | δριμέων: γλυκέων M, corr. Mγρ. | 3 κατασκευάζουσιν: τεκταίνουσιν CVMγρ. | ταύτης V | δὲ KBLM | 4 ὑμῶν: ὑμῖν B | λιμώνων K | 7 τῆς ἐχίδνης CV | 8 τὰ δὲ: ἃ δὲ KBL: ὃ δὲ M, corr. Mγρ. | ἕψοντες B e corr. S e corr. Mγρ.: ἑψῶντες M | 9 καὶ prius om. KBLS | ποιητῶν τε MCV | καὶ ξυγγραφέων om. CV | 10 νοήματα CV | 11 καταλίπομεν B: κατελίπομεν MCV | 12 ἐπιστήμη ex ἐπιστήμην corr. S | ἀλεξίκακον (φάρμακον in marg.) B | 13 ἡμῶν B²: ὑμῶν K: ὑμῖνν M | 14—15 καὶ διδασκάλους τῆς πίστεως CV (δείκνυμεν om.) | 15 οὕτω δὲ KS | 17 ὡς ἀναγκαῖον om. CV et post χρῆμα add. ἀναγκαῖον ὑπάρχον CV | πυθαγόριον BC | 18 ἀσκήσατε B, corr. Bγρ. | 19 παράσχητε K: παρέχετε CV | πίστει K | 20 add. περὶ πίστεως K: περὶ πίστεως λόγος ᾱ M: περὶ πίστεως ᾱ S: τέλος τοῦ πρώτου λόγου τοῦ περὶ πίστεως C

ΠΕΡΙ ΑΡΧΗΣ. Β.

1 Τὸ φῶς τὸ αἰσθητόν, καὶ τὸ ἄνωθεν φερόμενον καὶ
τὸ κάτω παρ' ἀνθρώπων ἐπινοούμενον, ἐπιδείκνυσι τοῖς
ὁρῶσι, τί μὲν χρυσὸς καὶ τί ἄργυρος, τί δὲ χαλκὸς καὶ
σίδηρος καὶ κασσίτερος, καὶ τὰς ἄλλας ὕλας ὡσαύτως, καὶ
μὲν δὴ καὶ χρωμάτων καὶ σχημάτων καὶ φυτῶν καὶ ζῴων
διδάσκει διαφοράν, ἀλλ' οἱ τὰς ὄψεις ἐρρωμένοι μόνοι τήνδε
τὴν γνῶσιν δέχονται. οἱ γὰρ δὴ τυφλώττοντες οὐδὲν ἀπὸ
τῆς ἀκτῖνος ὀνίνανται· οὐδὲ γὰρ αὐτὴν τοῦ φωτὸς ὁρῶσι
2 τὴν αἴγλην. τούτοις ἐοίκασιν οἱ τὸ νοερὸν φῶς τῆς ἀλη-
θείας ἰδεῖν οὐκ ἐθέλοντες, ἀλλ' ἀσπασίως ἐν τῷ ζόφῳ τῆς
ἀγνοίας διάγοντες, καθάπερ τῶν πτηνῶν τὰ νύκτωρ πετό-
μενα, ἅπερ δὴ μάλα εἰκότως ἀπὸ τῆς νυκτὸς παρωνύμως
προσαγορεύονται· νυκτερίδες γάρ τοι καὶ νυκτικόρακες ἀπο-
φυγγάνουσι μὲν τὸ φῶς ὡς πολέμιον, τὸ δὲ σκότος ἀσπά-
3 ζονται ὡς σωτήριον. τούτοις μὲν οὖν δή τις οὐκ ἂν
νεμεσήσειε σωφρονῶν· ἡ γάρ τοι φύσις αὐτοῖς τὴν τοιάνδε
ζωὴν ἐξ ἀρχῆς ἀπεκλήρωσεν· οἱ δ' αὐθαιρέτως σφᾶς αὐ-
τοὺς τῷ σκότῳ ξυζεύξαντες ποίας ἂν τύχοιεν εἰκότως ξυγ-
γνώμης, μάλιστα τοῦ θείου φωτὸς ἅπασαν ἤπειρον καὶ
νῆσον τῆς ἀκτῖνος πληρώσαντος καὶ αὐτὰ κατειληφότος τῆς
4 οἰκουμένης τὰ τέρματα; οἱ μὲν γὰρ πρὸ τῆς θείας ἐπιφα-
νείας τῇδε τῇ πάθῃ περιπεσόντες ἔχουσί τινα μετρίαν οὕτω

1 ante περὶ ἀρχῆς add. τοῦ αὐτοῦ B | περὶ ἀρχῆς β' om V | λόγος β̄ BLMC | 2 καὶ πᾶν τὸ ἄνωθεν MCV | 3 κάτωθεν S | ἀνθρώποις CVMγρ. | 4 καὶ τί ἄργυρος B in marg.: τί δὲ ἄργυ ρος KV | 4—5 καὶ τί σίδηρος MCV | 5 καὶ κασσίτερος om. CV rasura in S | 7 διαφοράς CV | 8 διάγνωσιν CVMγρ. | γὰρ δὴ δέ γε CV | 9 ὀνίνονται K: ὀνήνανται C | 11 ἀσπασίως: ἀπαύ στως S | 12 πετώμενα KB | 14 νυκτοκόρακες C | ἀποφεύγουσι CVMγρ. | 16 οὖν om. KBL | οὐκ ἄν τις S | 17 νεμεσήσει K νεμέσειε L | σοφρονῶν C | 17—18 ἡ γάρ τοι — ἀπεκλήρωσεν ἡ γὰρ φύσις αὐτοῖς οὕτω δεδημιούργητο [δεδημιούργηται V CVMγρ., corr. Cγρ., omissis tamen verbis ἐξ ἀρχῆς | 17 αὐτῶν M corr. Mγρ. | 18 ἐξ ἀρχῆς: ἀπ' ἀρχῆς L: ἀπαρχῆς B | 19 ὁποία BLM | εἰκότως om. CV | 21 κατειληφότως M, corr. Mγρ. 22 τέρματα: πέρατα S | 23 τῇδε τῇ πάθῃ KBMγρ. Cγρ.: τῇδ

πως παραίτησιν, τῷ μηδέπω τῆς δικαιοσύνης ἀνατεῖλαι τὸν
ἥλιον, ἀλλ' ὥσπερ ἐν νυκτὶ διάγειν καὶ ὑπὸ μόνης δᾳδου-
χεῖσθαι τῆς φύσεως· ἐπειδὴ δὲ οὗτος οὐ μόνον ἀνέτειλεν,
ἀλλὰ καί, ποιητικῶς εἰπεῖν, „μέσον οὐρανὸν ἀμφιβέβηκε,“ τίς
ἀπολογίας ὑπολείπεται λόγος τοῖς νῦν ἐν μεσημβρίᾳ τυφλώτ-
τουσι καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς μύουσιν, ἵνα μὴ τοῦ φωτὸς
ἀπολαύσωσιν; | οὐκ ἐᾷ δὲ αὐτοὺς τὴν ἀχλὺν ἀποσκεδάσαι 5 p. 22
τῶν ὀφθαλμῶν τὸ τῆς οἰήσεως πάθος. πάντων γὰρ ἄμει-
νον εἰδέναι νομίζουσι τὴν ἀλήθειαν, ἐπειδὴ τοῖς τῶν ἐλλο-
γίμων ἀνδρῶν μαθήμασιν ἐνετράφησαν, καὶ ξυνιδεῖν οὐκ
ἐθέλουσιν, ὡς οἱ θαλάττιοι ἰχθύες ἐν ἅλμῃ μὲν τρέφονται
ὅτι μάλιστα πλείστῃ, ἁλῶν δὲ ὅμως εἰς σκευασίαν προσ-
δέονται. οὐδὲ μὴν ἐκεῖνο ξυνορῶσιν, ὡς τῆς ἀληθείας οὐ 6
πάντως ἡ εὐγλωττία διδάσκαλος. τί γὰρ τῆς Ὁμήρου ποι-
ήσεως ἥδιον; τί δὲ τῆς εὐεπείας ἐκείνης γλυκύτερον; ἀλλ'
ὅμως τοῦτον τῶν φιλοσόφων ὁ ἄριστος (ἐπέγνωτε δὲ δήπου
τὸν Ἀρίστωνος, ὡς ἡγοῦμαι) μύρῳ γε ἀλείψας, καθάπερ αἱ
γυναῖκες τὰς χελιδόνας, ἐκ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ξυντεθείσης ἀπέ-
πεμψε πόλεως, ἀκολασίας καλέσας καὶ δυσσεβείας διδάσκαλον.
„βλασφημεῖν“ γάρ φησιν „ἐκπαιδεύει τοὺς νέους καὶ πονηρὰς 7
αὐτοῖς περὶ τῶν θεῶν ἐντίθησι δόξας καὶ ἁπαλοῖς ἔτι οὖσι
μαθήματα πονηρὰ καὶ διεφθαρμένα ἐνίησιν.“ καὶ ἕτερα δὲ
ἅττα κατηγορήματα πάμπολλα ἐποιήσατο τοῦ κορυφαίου
τῶν ποιητῶν. οὔκουν ἅπας εὐγλωττίαν ἠσκημένος ἀξιό-
χρεως ἂν γένοιτο ἀληθείας διδάσκαλος. εἰ δὲ δὴ τοὺς 8

4: Hom. Θ 68. Π 777. δ 400 ‖ 15—19: Plat. Reip. III p. 398 A ‖ 20—22: Eus. Pr. II 7, 4—7. XIII 3, 3—6 (cf. Plat. Reip. II p. 377 E—378 D)

τῇ πάγῃ L: τῇδε τῇ μέθῃ S: τῷδε τῷ πάθει MCV | post ἔχουσι add. μὲν MS | τινα om. BLM | 1 πως παραίτησιν: προσπαραίτησιν L | τῷ: τὸ MV: διὰ τὸ K | μήπω CV | 2 νυκτὶ: σκότει S | 4 οὐρανοῦ S | 10 ξυνελθεῖν S, corr. Sγρ. | 11 ἐνστρέφονται L | 13 μὴν om. CV | post ἐκεῖνο add. δὲ C | 14 ἡ om. KBL | 15 ἡδεῖον K | εὐεπίας KB | 16 τούτων KS | 17 ὡς ἡγοῦμαι om. CV | ἀλίψας K | 21 τῶν om. MCV | 22 πονηρὰ: ἐναγῆ CV: ἐναγῆ καὶ πονηρὰ M | 23 ἐποιήσατο κατηγορήματα CV (πάμπολλα om.) | 24 ἅπασαν M, corr. Mγρ. | post ἅπας add. ὁ MC | σκημένος M[1] | 25 τῆς ἀληθείας CV | δὴ om. CV: δεῖ B

φιλοσόφους ἡμῖν προβάλλεσθε, εὖ ἴστε, ὡς καὶ οὗτοι πλά
νον ὑπέμειναν πάμπολυν. οὐ γὰρ δὴ μίαν ἅπαντες λεω
φόρον ἐσχήκασιν οὐδὲ τοῖς τῶν προωδευκότων ἠκολούθησα
ἴχνεσιν, ἀλλ' ἰδίαν ἕκαστος ἐτέμετο τρίβον καὶ μυρίας ἐπι
νενοήκασι † τρίβους· πολυσχιδεῖς γάρ που τοῦ ψεύδους α
ἀτραποί. καὶ τοῦτο διαρρήδην αὐτίκα δὴ μάλα δειχθήσετα
9 Θαλῆς μὲν γάρ, τῶν ἑπτὰ καλουμένων σοφῶν ὁ πρεσβύτα
τος, ἀρχὴν πάντων τὸ ὕδωρ ὑπέλαβεν, Ὁμήρῳ γε οἶμα
εἰρηκότι πιστεύσας· „Ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν καὶ μητέρ
Τηθύν.“ Ἀναξίμανδρος δέ, τοῦτον διαδεξάμενος, ἀρχὴν ἔφ
τὸ ἄπειρον· Ἀναξιμένης δέ, ὁ τούτου διάδοχος, καὶ Διογένη
ὁ Ἀπολλωνιάτης τὸν ἀέρα ξυμφώνως ἀρχὴν προσηγορευ
10 σάτην· Ἵππασος δὲ ὁ Μεταποντῖνος καὶ Ἡράκλειτος
Ἐφέσιος τῷ πυρὶ τὴν ἀρχὴν τῶν πάντων ἀπενειμάτην·
δὲ Ἀκραγαντῖνος Ἐμπεδοκλῆς τὰ στοιχεῖα ἔφη τὰ τέτταρα
Ξενοφάνης δὲ ὁ Κολοφώνιος τὸ πᾶν ἀΐδιον, ἐκ δὲ τῆς γῆ
τὰ πάντα· καὶ Παρμενίδης δὲ ὁ τούτου ἑταῖρος ὁ Ἐλεάτη
ὡσαύτως τόνδε τὸν λόγον ἐκράτυνε, ψεῦδος δὲ ἀπέφηνε τῶ
αἰσθήσεων τὸ κριτήριον, ἥκιστα λέγων ἐφικνεῖσθαι τοῦτ
11 τῆς ἀληθείας· Δημόκριτος δὲ ὁ Ἀβδηρίτης ἄπειρον τὸ πᾶ
εἴρηκε καὶ ἀγένητον· Ἐπίκουρος δὲ ὁ Νεοκλέους ὁ Ἀθη

7—p. 39, 4: vid. Doxogr. gr. ed. Diels p. 170 sq. (10: Hom
Ξ 201. 302)

7—10: Schol. Hom. Α 423 ed. Ludwich (Ind. lect. mens
aestiv. Regimont. 1895)

1 αὐτοὶ K | 3 προοδευκότων B | 4 ἔτεμε CV | 5 τρίβου
KBL: στίβους MSC [στείβους S1]: ὁδούς V | πολυσχεδεῖς MC
που om. CV | αἱ: ὡς M | 6 δὴ om. B | 9 εἰρηκότι πιστεύσας
πιστεύσας εἰπόντι CVMγρ. | τε om. CV | 12 ὁ om. M | ἀρχὴ
om. KBL | προσηγόρευσαν CV | 13 ὁ μεταποντῖνος om. CV
μεταπόντιος MS | ὁ ἐφέσιος om. CV | 14 τῶν: τὴν K | ἀπένει
μον C: ἀπένειμαν V | 14—15 ὁ δὲ—τέτταρα: ἐμπεδοκλῆς δὲ τ
τέτταρα ἔφη στοιχεῖα CV | 16 ὁ κολοφώνιος om. CV | 17 κα
om. CV | δὲ: γε KM, corr. Mγρ. | post τούτου add. γε S |
ἐλεάτης om. V | 18 ψευδὲς SCV | δὲ om. C | 20 ὁ ἀβδηρίτη
om. CV, add. C in marg. | 21 ἀγένητον C e corr.: ἀγέννητο
MV | ὁ νεοκλέους ὁ ἀθηναῖος om. CV, add. C in marg.

*ναῖος ἐκ τῶν ἀτόμων ἐξ ἀρχῆς ξυστῆναι τὸ πᾶν, εἶναι
μέντοι ἄναρχον καὶ ἀΐδιον· καὶ Μητρόδωρος δὲ ὁ Χῖος
καὶ Ζήνων ὁ Ἐλεάτης καὶ Διογένης ὁ Σμυρναῖος διαφό-
ρους ἀρχὰς τῶν ὅλων ὑπέθεντο. διά τοι τοῦτο καὶ Σωκρά-
της ὁ Σωφρονίσκου κωμῳδῶν αὐτοὺς διετέλει, ὅτι | τὰ ἀν-* p. 23
*θρώποις οὐκ ἐφικτὰ εἰδέναι λίαν ἰσχυριζόμενοι, πρὸς ἀλλή-
λους ἀεὶ διεμάχοντο, καινῶν προστατεύοντες καὶ ἐναντίων
δογμάτων, ᾗ φησιν ὁ Ξενοφῶν ἐν τοῖς Ἀπομνημονεύμασιν.
καὶ ὁ Πλάτων δὲ αὐτὸν ἐν τῷ Φαίδωνι γέγραφε λέγοντα·* 12
*„ἐγὼ γάρ, ὦ Κέβης, νέος ὤν, ὑπερφυῶς ὡς ἐπεθύμησα
ταυτησὶ τῆς σοφίας, ἣν δὴ καλοῦσι περὶ φύσεως ἱστορίαν.
ὑπερήφανον γάρ μοι ἐδόκει εἶναι εἰδέναι τὰς αἰτίας ἑκάστου,
διὰ τί γίνεται ἕκαστον, καὶ διὰ τί ἀπόλλυται, καὶ διὰ τί
ἔστιν.“ εἶτα πολλὰ τοιαῦτα διεξελθών, ἐπήγαγεν· „τεκμήριον* 13
*δέ σοι ἐρῶ ἱκανόν. ἐγὼ γάρ, ἃ καὶ πρότερον σαφῶς ἠπι-
στάμην, ὥς γε ἐμαυτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐδόκουν, ὑπὸ ταύ-
της τῆς σκέψεως οὕτω σφόδρα διετυφλώθην, ὥστ' ἀπέμαθον
καὶ ἃ πρὸ τοῦ ᾤμην εἰδέναι.“ καὶ αὖθις δέ, τῆς τῶν φιλο-* 14
*σόφων κατηγορῶν ἔριδος, τοιάδε ὁ Πλάτων ἐν τῷ Θεαι-
τήτῳ διέξεισιν· „ἀλλ' ἄν τινα ἔρῃ, ὥσπερ ἐκ φαρέτρας ῥημα-
τίσκια αἰνιγμάτων ἀνασπῶντες πονοῦσι· καὶ ἂν τούτου
ζητῇς λόγον λαβεῖν, τί εἰρήκασιν, ἑτέρῳ πεπλήξῃ καινῶς*

4—8: Eus. Pr. I 8, 14—16 (Xen. Comm. I 1, 11 sqq.) ‖ 9—14: Eus. Pr. I 8, 17 (Plat. Phaed. p. 96 A) ‖ 14—18: Eus. Pr. I 8, 18 (Plat. Phaed. p. 96 C) ‖ 18—p. 40, 13: Eus. Pr. XIV 4, 4—5 (Plat. Theaet. p. 180 A—C)

1 *ἐξ ἀτόμων* CV | *ἐξ ἀρχῆς* om. C | post *πᾶν* add. *εἶπεν* CV: *εἶπον* M | 2 *ὁ χῖος* om. CV, add. C in marg. | 3 *ὁ ἐλεάτης* om. CV, add. C in marg. | ante *διογένης* add. *ὁ* M | 4 *ὅλων*: *ὄντων* V: *ὅλων ὄντων* MC | 5 *διατελεῖ* MV, corr. Mγρ. | *τὰ*: *τοῖς* SV | 7 *ἐμάχοντο* C | *κενῶν* K | *ἐναντίων*: *ἰδίων* M, corr. Mγρ. | 9 *φαίδονι* C | 10 *ὦ ὁ κέβης* M | *ὡς* om. BLMCV | 11 *φιλοσοφίας* S | *δὲ* K | 15 *καὶ* om. S | *ἐπιστάμην* M | 16 *ὑπ' αὐτῆς* K | 17 *οὕτως* B | 18 *τοῦ* K Pl. Eus.: *τούτου* BLMSCV | 19 *ἔριδος κατηγορῶν* L | *τὰ τοιάδε* V | 20 *ἐρεῖ* K | 21 *πονοῦσι*: *πιαίνουσι* BL: *ἀποτοξεύουσι* Pl. Eus. | *ἐὰν* MCV | *τούτους* M² | 22 *ζητεῖς* M: *ζητοίης* CVMγρ. | *τὸν λόγον* S | *ἑταίρῳ* V | *πεπλήξει* K | *κενῶς* K

μετωνομασμένῳ, περανεῖς δὲ οὐδέποτε οὐδὲν πρὸς οὐδένα
αὐτῶν, οὐδέ γε ἐκεῖνοι πρὸς ἀλλήλους· ἀλλ' εὖ πάνυ φυ-
λάξουσι τὸ μηδὲν βέβαιον ἐᾶν εἶναι, μήτε ἐν λόγῳ μήτε ἐ
ταῖς αὐτῶν ψυχαῖς, ἡγούμενοι, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, αὐτὸ στάσι-
μον εἶναι· τούτῳ δὲ πάνυ πολεμοῦσι καὶ καθόσον ἂν δύ-
νωνται πανταχόθεν ⟨ἐκβάλλουσιν⟩. ἴσως, ὦ Θεόδωρε, τοὺ
ἄνδρας μαχομένους ἑώρακας, εἰρηνεύουσι δὲ οὐ ξυγγέγονας
οὐ γάρ σοι ἑταῖροί εἰσιν· ἀλλ' οἶμαι ταῦτα τοῖς μαθηταῖ
ἐπὶ σχολῆς φράζουσιν, οὓς ἂν βούλωνται ὁμοίους αὐτοῖ
ποιῆσαι. ποίοις μαθηταῖς, ὦ δαιμόνιε; οὐδὲ γίνεται τῶ
τοιούτων ἕτερος ἑτέρου μαθητής, ἀλλ' αὐτόματοι ἀναφύοντα
ὁπόθεν ἂν τύχῃ ἕκαστος αὐτῶν ἐνθουσιάσας, καὶ τὸν ἕτερον
15 ἕτερος οὐδὲν ἡγεῖται εἰδέναι.“ καὶ μετ' ὀλίγα πάλιν· „ὀλίγο
δ' ἐπελαθόμην, ὦ Θεόδωρε, ὅτι ἄλλοι αὖ τἀναντία τούτοι
ἀπεφήναντο, οἷον ἀκίνητον τελέθει τῷ παντὶ ὄνομα εἶνα
καὶ ὅσα Μέλισσοί τε καὶ Παρμενίδαι, ἐναντιούμενοι πᾶσ
16 τούτοις, διϊσχυρίζονται.“ καὶ μέντοι κἀν τῷ Σοφιστῇ τ
τοιαῦτα πάλιν αὐτῶν κατηγορεῖ, οὐκ ἀπόστολος οὐδέ γ
προφήτης, ἀλλὰ τῶν φιλοσόφων ὁ πρῶτος, εἴτε Πλάτων
τὸν Ἀρίστωνος ἐθέλοι τις λέγειν, εἴτε Σωκράτην τὸν Σω
φρονίσκου· Σωκράτους μὲν γὰρ τὰ ἐνθυμήματα, Πλάτωνο
17 δὲ τὰ ξυγγράμματα. εἴτε δὲ οὗτος, εἴτε ἐκεῖνος, οὕτ
φησίν· „μῦθόν τινα ἕκαστος φαίνεταί μοι διηγεῖσθαι παισὶ

13—17: Eus. Pr. XIV 4, 6 (Plat. Theaet. p. 180 D—E
(15: Parmen. fr. 8, 38) ‖ 23—p. 41, 10: Eus. Pr. XIV 4, 8 (Pla
Soph. p. 242 C—D)

1 οὐδέποτε οὐδὲν πρὸς om. KBLM | οὐδέν ποτε οὐδὲ CMγ
| οὐδέποτε om. S, sed erasum esse videtur | οὐδένα: οὐδὲ
M, corr. Mγρ. | 2 οὐδέ: εὖ δὲ V | γε om. BLMV | ἀλλ' ε
πάνυ om. CV | φυλάξωσι C | 4 ἑαυτῶν BL | 5 δὲ om. KBL
καὶ om. V | ἂν om. K | 6 ἐκβάλλουσιν Pl. Eus.: om. codd.
ἴσοις L | 8 ἕτεροί K | 9 φράουσιν M | αὐτοὺς KC, sed corr.
| 10 ποῖος μαθητής M, corr. Mγρ. | οὐδὲ γὰρ γίνεται MCV
12 τύχοι C | αὐτῶν om. V | 13 ὁ om. C | πάλιν om. CV | 14 α
ἄλλοι L | αὖ om. V | ἐναντία V | 15 τελέθει om. CV | τ
ὄνομα L² | 16 πᾶσι: ἴσασι M | 17 τὰ om. S | 18 γε om. BLC
| 20 ἐθέλει V | σωκράτη KLS | 23 φαίνεται ἕκαστος K | φα
νεῖται BL

ὡς οὖσιν ἡμῖν· ὁ μέν, ὡς τρία τὰ ὄντα· πολεμεῖ δὲ ἀλλή-
λοις ἐνίοτε αὐτῶν ἄττα πῃ· τοτὲ δὲ καὶ φίλα γινόμενα,
γάμους τε καὶ τόκους καὶ τροφὴν ἐκγόνων παρέχεται· δύο
δὲ ἕτερος εἰπών, ὑγρὸν καὶ ξηρόν, ἢ θερμὸν καὶ ψυχρόν,
ξυνοικίζει τε αὐτὰ καὶ ἐκδίδωσιν. τὸ δὲ παρ' ἡμῖν Ἐλεα-
τικὸν ἔθνος ἀπὸ Ξενοφάνους τε καὶ ἔτι πρόσθεν ἄρχεται,
ὡς ἑνὸς ὄντος τῶν ἁπάντων καλουμένων διεξέρχεται τοὺς
μύθους. | *ἤδη δὲ καὶ Σικελικαί τινες Μοῦσαι ξυνενόησαν,* **p. 24**
ὅτι ξυμπλέκειν ἀσφαλέστερον ἀμφότερα καὶ λέγειν, ὡς τὸ
ὂν πολλά τε καὶ ἕν ἐστιν, ἔχθρᾳ δὲ καὶ φιλίᾳ ξυνέχεται.“
καὶ τοιαῦτα ἄττα ἐφεξῆς εἰπών, ἐπάγει· „καὶ μὴν ἔοικέ γε 18
ἐν αὐτοῖς οἷον γιγαντομαχία τις εἶναι διὰ τὴν ἀμφισβήτησιν
περὶ τῆς οὐσίας πρὸς ἀλλήλους. πῶς; οἱ μὲν εἰς γῆν ἐξ
οὐρανοῦ καὶ περὶ τοῦ ἀοράτου πάντα ἕλκουσι, ταῖς χερσὶν
ἀτεχνῶς πέτρας καὶ δρῦς λαβόντες. τῶν γὰρ τοιούτων
ἐφαπτόμενοι πάντων, σφόδρα διϊσχυρίζονται τοῦτο εἶναι
μόνον, ὅπερ ἔχει προσβολὴν καὶ ἐπαφήν τινα, ταὐτὸν σῶμα
καὶ οὐσίαν ὁριζόμενοι.“

Ταῦτα οὐ Πέτρος ὁ ἡμέτερος οὐδὲ Παῦλος τῶν ὑμε- 19
τέρων κατηγόρησε φιλοσόφων, ἀλλὰ Πλάτων ὁ εὐγλωττότα-
τος καὶ Σωκράτης ὁ κατὰ τὴν Πυθίαν ἀνδρῶν ἁπάντων
σοφώτατος· καὶ ἔφασαν αὐτοὺς διϊσχυρίζεσθαι, τοῦτο εἶναι
μόνον, ὅπερ ἔχει προσβολὴν καὶ ἐπαφήν τινα, καὶ ταὐτὸν
σῶμα καὶ οὐσίαν ὁρίζεσθαι καὶ μηδὲν περαιτέρω τῶν ὁρω-
μένων φαντάζεσθαι. πῶς οὖν ἄν τις τούτοις χρήσαιτο ποδη- 20

11—18: Eus. Pr. XIV 4, 9—10 (Plat. Soph. p. 246 A)

1 *ὡς* prius om. BL | 2 *ποτὲ* BLC | 3 *ἀγάμους* M, corr. Mγρ. | *ἐγγόνων* S | 5 *ξυνοικίζει τε* K Pl. Eus.: *ξυνοικίζειται* (*αι* e corr.) C: *ξυνοικίζεται* BLMSV | 6 ante *ἀπὸ* add. *ὃ* S: *ὅπερ* V | *ἄρχεται*: *ἀρξάμενον* Pl. Eus. | 7 *διεξέρχεται*: *δὲ ἐξέρχεται* S | 8 *ξεν' ἐνόησαν* M, corr. Mγρ. | 10 post *ἕν* add. *ἔτι* M | 11 *καὶ* prius om. K | *ἄττα*: *τὰ* S | *ἐπάγει*: *ἐπέστη* K | *γε* CVMγρ. Pl. Eus.: *τε* KBLMS | 12 *ἐν*: *ἐπ'* CVMγρ. | *γηγαντομαχία* B | 13 *πῶς* om. V | 14 *πάντα* om. V | *ταῖς*: *τὰς ἐν* S | 16 *πάντων* om. BLMC | *σφόδρα* om. K Pl. Eus. | 17 *μόνον* om. KBLM | *ταὐτὸ* BL | 19 *ὁ* om. S | *οὐδὲ Παῦλος* om. M, add. Mγρ. | *ἡμε-τέρων* M* | 24 *περέτέρω* K | *τῶν ὁρωμένων* om. KBL | 25 *χρή-σαιτο*: litt *αιτο* S[2] e corr.: *χρήσαι* V

*γοῖς τῆς ἀληθείας, τοσοῦτον δὴ καὶ τοιοῦτον ὑπομείνασι πλά-
νον καὶ ἐναντίας γε ὠδίνασι δόξας καὶ σφοδρὸν κατ' ἀλλήλων
ἀναρριπίσασι πόλεμον; καὶ Τίμων δὲ αὐτοὺς ὁ Φλιάσιος, ὁ
Πύρρωνος ἑταῖρος, ἐν τοῖς σίλλοις ἐτραγῴδησεν· ἐγὼ δὲ ἐκ
μάλα πολλῶν ὀλίγων μνησθήσομαι· „σχέτλιοι ἄνθρωποι, κάκ'
ἐλέγχεα, γαστέρες οἶον, τοίων ἔκ τ' ἐρίδων ἔκ τε στοχασμῶν*
21 *πέπλησθε, ἄνθρωποι, κενεῆς οἰήσιος ἔμπλεοι ἀσκοί.“ οὐ μό-
νον ἄρα ἡμεῖς τὸ τῆς οἰήσεως ἐπιπροσθεῖν ὑμῖν εἰρήκαμεν πά-
θος· πάλαι γὰρ καὶ πρόπαλαι ταύτην ὁ Τίμων τῶν ὑμετέρων
φιλοσόφων τὴν κατηγορίαν πεποίηται. ἄλλο δέ ἐστιν εἰδέ-
ναι, καὶ ἄλλο τὸ οἴεσθαι εἰδέναι, μηδὲν ἐπιστάμενον. πολλῷ
γάρ τινι διαφέρουσιν, ὦ φιλότης, ἀλλήλοιν ἀλήθεια καὶ*
22 *στοχασμὸς ἀληθείας. ὁ μὲν γὰρ στοχασμὸς καὶ διαμαρτίας
ἔχει πολλάς. ἡ δὲ ἀλήθεια ἐκπαιδεύειν οὐδὲν ἐναντίον ἀνέ-
χεται. τοιγαροῦν ἄλλως τις ἀληθείας πέρι τεκμαιρόμενος
λέγει, καὶ ἄλλως αὐτὴ ἑαυτὴν ἑρμηνεύει· ἐπεὶ καὶ Ἀναξα-
γόρας ὁ Ἡγησιβούλου ὁ Κλαζομένιος, τῶν πρὸ αὐτοῦ
γεγενημένων φιλοσόφων οὐδὲν περαιτέρω τῶν ὁρωμένων
νενοηκότων, πρῶτος νοῦν ἔφησεν ἐφεστάναι τῷ κόσμῳ, καὶ
τοῦτον εἰς τάξιν ἐκ τῆς ἀταξίας ἀγαγεῖν τὰ στοιχεῖα· καὶ
Πυθαγόρας δὲ ὁ Μνησάρχου ἀρχὴν τῶν πάντων ἔφησε τὴν*

3—7: Eus. Pr. XIV 18, 28 (Timon. fr. 10—11) || 16—p. 43, 6: Eus. Pr. X 14, 12—15

20—p. 43, 1: Georg. Mon. Chron. IV 218 (p. 530)

1 *τῆς* om. MSCV | 3 *ἀναριπίσασι* C | ὁ posterius om. KBLMC | 4 *σίλοις* S | 5 *πολλῶν μάλα* CV | 6 *γαστέρες οἶον* om. V | *τοίων ἔκ τ' ἐρίδων* S, sed ante *ἔκ* erasum est *ν*: *τοί ἔκ τ' ἐρίδων* V: *τοιῶν νεκτερίδων* K: *τοίον νεκτερίδων* L: *τοίων νυκτερίδων* B: *τῶνυκτερίδων* M: *τῶν νυκτερίδων* C | *ἔκ τε στοχασμῶν* KSVB*γρ.*: *λίαν καὶ στοχασμῶν* CM*γρ.* (cf. infra v. 13): *ἐκ λεσχομάχων* BLM: *ἔκ τε στοναχῶν* Eus. | 7 *πεπλάνησθε* KLVB*γρ.* | 8 *ἐπιπροσθεῖν* CV: *ἐπίπροσθεν* S (sed *π* prius et litt. *εν* e corr.): *ἐπιπροσθένων* M: *ἔτι πρόσθεν* KBL | 10 *τὴν* om. V | 12 *ὦ φιλότης ἀλλήλοιν* om. CV | 13 *ἀληθείας* om. CV | *καὶ* om. V | 14 *ἐναντίον οὐδὲν ἐκπαιδεύειν* K | 15 *τις*: *τῆς* M, corr. M*γρ.* | *περὶ ἀληθείας* CV | *τεκμέρόμενος* K | 18 *γεγενημένων* om. CV | *περαιτέρω*: litt. *αι* S² e corr.: *περέτέρω* K | 19 *νοῦν*: *νῦν* C

μονάδα· κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον ἐγενέσθην Ἀναξαγόρας
καὶ Πυθαγόρας. ἀλλὰ τὴν Πυθαγόρου μὲν διατριβὴν ἡ 23
γαμετὴ Θεανὼ διεδέξατο καὶ Τηλαύγης καὶ Μνήσαρχος οἱ
τούτου παῖδες, Τηλαύγους δὲ Ἐμπεδοκλῆς ὁ Ἀκραγαντῖνος
ἐγένετο φοιτητής, τοῦ δ' Ἀναξαγόρου Ἀρχέλαος, Ἀρχελάου
δὲ Σωκράτης ὁ Ἀθηναῖος. καὶ Ἀναξαγόρας δὲ καὶ Πυθα-
γόρας εἰς Αἴγυπτον ἀ|φικόμενοι τοῖς Αἰγυπτίων καὶ **p. 25**
Ἑβραίων αὐτόθι σοφοῖς ξυνεγενέσθην καὶ τὴν περὶ τοῦ
ὄντος ἠρανισάσθην γνῶσιν. χρόνῳ δὲ ὕστερον καὶ ὁ Πλά- 24
των τήνδε τὴν ἀποδημίαν ἐστείλατο· καὶ τοῦτο λέγει μὲν
ἐν τοῖς Παραλλήλοις ὁ Πλούταρχος, λέγει δὲ καὶ Ξενοφῶν
ὁ Γρύλλου, ἐν οἷς πρὸς τὸν Σωκρατικὸν Αἰσχίνην ἐπέστειλε·
γράφει δὲ ὧδε· „Αἰγύπτου γὰρ ἠράσθησαν καὶ τῆς Πυθα-
γόρου τερατώδους σοφίας· ὧν τὸ περιττὸν καὶ μὴ μόνιμον
ἐπὶ Σωκράτει διήλεγχεν ἔρως τυραννίδος, καὶ ἀντὶ διαίτης
λιτῆς Σικελιῶτις γαστρὸς ἀμέτρου τράπεζα.“ τοιαῦτα περὶ 25
τοῦ Πλάτωνος ὁ Ξενοφῶν ἔγραψεν, ὅτι τῆς Σωκράτους
διδασκαλίας ὑπεριδών, τὴν τερατώδη Πυθαγόρου σοφίαν
ἐζήλωσε καὶ Διονυσίῳ τῷ Σικελίας τυράννῳ ξυνῆν, Συρα-
κουσίας ἀπολαύων χλιδῆς. ἔφη δὲ αὐτὸν καὶ τῆς Αἰγυπτίων
ἐρασθῆναι σοφίας. οὐκοῦν καὶ Πυθαγόρας καὶ Ἀναξαγόρας 26
καὶ Πλάτων αἰνίγματά τινα περὶ τοῦ ὄντος παρ' Αἰγυπτίων
καὶ Ἑβραίων ξυνέλεξαν· τί δήποτ' οὖν τούτοις μὲν οὐκ

9—11: Plut. Sol. 2 ‖ 11—16: Eus. Pr. XIV 12 (Xen. Epist. 1)

6—11: Georg. Mon. Chron. II 6 (p. 53 sq.) (Suid. s. v. δογματίζει)

1 ἐγενέσθην: ὑπῆρχον CVMγρ. | 4 ante ἐμπεδοκλῆς add. ὁ MC | ὁ ἀκραγαντῖνος om. CV | 5 ante ἀρχελάου add. καὶ MC | 6 ante ἀναξαγόρας om. καὶ CV | 8 ξυνεγενήσθην M: ξυνεγένοντο CVMγρ. | περὶ τὴν M, corr. Mγρ. | 9 ἠρανισάσθην γνῶσιν KLS: ἠρανίσθην γνῶσιν BM: γνῶσιν μεμύηντο CVMγρ. | 12 ἐπέστελεν L[1] | 13 γράφει: ἔχει BL | γὰρ om. L | ἠράσθησαν C Eus., cf. infra XII 70: ἠράσθην KBLS: ἠράσθης M: ἠράσθη V | 14 μὴ om. S | μὴ μόνιμον: μνημονικὸν KBL, corr. Lγρ. | 15 σωκράτη C | διέλεγχεν K | 16 σικελιώτης L | 18 διδασκαλίας: σοφίας V, sed corr. in marg. | τερατώδη: τοῦ τερατώδους BL | 20 χλιδῆς: τρυφῆς Mγρ. | 22 τινα KBL: πολλὰ MCV: τινα πολλὰ S | 23 ξυνέλλεξαν L

ἀκριβῶς τὰ θεῖα μεμαθηκόσι πιστεύετε, παρ' ὧν δὲ οὗτοι
27 ταῦτά γε ἔμαθον, μαθεῖν οὐκ ἐθέλετε; ὅτι γὰρ οἱ πρὸ τού-
των γενόμενοι ποιηταὶ καὶ φιλόσοφοι πλέον τῶν ὁρωμένων
οὐδὲν ὑπέλαβον εἶναι, ὁ Πλάτων ἐν τῷ Κρατύλῳ δεδήλωκεν·
„φαίνονται γάρ μοι“ φησίν „οἱ πρῶτοι τῶν ἀνθρώπων περὶ
τὴν Ἑλλάδα τούτους μόνους ἡγεῖσθαι θεούς, οὕσπερ νῦν
οἱ πολλοὶ τῶν βαρβάρων, ἥλιον καὶ σελήνην καὶ γῆν καὶ
ἄστρα καὶ οὐρανόν· ἅτε οὖν αὐτὰ ὁρῶντες ἰόντα δρόμῳ καὶ
θέοντα, ἀπὸ ταύτης τῆς φύσεως, τῆς τοῦ θεῖν, θεοὺς αὐ-
28 τοὺς ἐπονομάσαι.“ καὶ Ὅμηρος δὲ καὶ Ἡσίοδος παντάπασι
τὸν τοῦ παντὸς ἠγνόησαν ποιητήν· Ἡσίοδος μὲν γὰρ ἐκ
τοῦ Χάους ἔφησεν Ὠκεανὸν καὶ Τηθὺν γεγενῆσθαι, ἐκ δὲ
Ὠκεανοῦ καὶ Τηθύος τὸν Οὐρανὸν καὶ τὴν Γῆν, ἐκ δὲ
τούτοιν Κρόνον τε καὶ Ῥέαν καὶ τούτων τοὺς ἀδελφούς, ἐκ
δὲ Κρόνου καὶ Ῥέας τὸν Δία καὶ τὴν Ἥραν καὶ Ποσει-
29 δῶνα καὶ Πλούτωνα. ὁ δὲ Ὅμηρος τὸν Ὠκεανόν φησι
„θεῶν γένεσιν καὶ μητέρα Τηθύν·“ καὶ ὃν θεῶν καὶ ἀνδρῶν
ὀνομάζει πατέρα, ὡς ἐκ Κρόνου γεγενημένον, Κρονίδην
ἀποκαλεῖ. πολλῷ οὖν ἄρα καὶ οὗτοι δεδουλεύκασι πλάνῳ.
ἀλλ' ὅμως καὶ τοῦτο εὖ μάλα ὁ Πλάτων εἰδώς, πιστεύειν
αὐτοῖς που παρεγγυᾷ τὰ τοιαῦτα μυθολογοῦσι, καὶ ἄνευ
30 εἰκότων καὶ ἀληθῶν ἀποδείξεων λέγουσιν. καὶ ἀλλαχοῦ δὲ
ὁ Πλάτων φησίν· „κοῦφον γάρ τι χρῆμα καὶ ἱερὸν ποιητὴς
καὶ οὐχ οἷός τε ποιεῖν, πρὶν ἂν ἔνθεος καὶ ἔκφρων γένη-
ται.“ ὁ δὲ Ὀδρύσης Ὀρφεύς, καὶ αὐτὸς εἰς Αἴγυπτον ἀφι-

4—10: Eus. Pr. I 9, 12 (Plat. Cratyl. p. 397 C—D) ‖ 11—16: Eus. Pr. II 7, 2. XIII 1, 2. 14, 5 (Hes. Theog. 116 sqq.) ‖ 16—17: Hom. Ξ 201. 302 ‖ 20—22: Eus. Pr. II 7, 1. XIII 1, 1. 14, 5 (Plat. Tim. p. 40 D—E) ‖ 22—25: Plat. Ion. p. 534 B ‖ 25—p. 45, 1: Eus. Pr. X 8, 4

2 γε om. V | 4 οὐδὲν erasum in M | 6 ὥσπερ BL | 8 ἀστέρα KBL | 9 ταύτης om. MCV | ταύτης τῆς: τ' αὐτῆς S | θέειν CVMγρ. | 10 ἐπωνόμαζον M, corr. Mγρ.: ἐπωνόμασαν V | παντάπασι om. MCV | 12 ἔφη BLMCV | τηνθῦν S | γέγεννῆσθαι M | 14 τούτοιν: τούτων C | 15 ποσειδόνα C: τὸν ποσειδῶνα L | 18 κρόνου: προγόνου S | γεγεννημένον M | 19 ἄρα: δὴ ἄρα MCV | 20 ὁ πλάτων εὖ μάλα CV | 21 που om. V: οὐ MC | 22 ἀποδείξεων καὶ ἀληθῶν V | 23 ὁ πλάτων om. CV | 25 εἰς αἴγυπτον

κόμενος, τὰ περὶ τοῦ ὄντος οὕτω πως μεμάθηκε καὶ βοᾷ·
„εἷς ἔστ' αὐτοτελής, αὐτοῦ δ' ὑπὸ πάντα τελεῖται· | ἐν δ' p. 26
αὐτοῖς αὐτὸς περινίσσεται, οὐδέ τις αὐτὸν εἰσοράᾳ θνητῶν,
αὐτὸς δέ γε πάντας ὁρᾶται. αὐτὸν δ' οὐχ ὁρόω· περὶ γὰρ
νέφος ἐστήρικται· πᾶσι γὰρ θνητοῖς θνηταὶ κόραι εἰσὶν ἐν
ὄσσοις, μικραί, ἐπεὶ σάρκες τε καὶ ὀστέα ἐμπεφύκασιν.“ καὶ 31
πάλιν· „αὐτὸς δ' αὖ μέγαν αὖτις ἐπ' οὐρανὸν ἐστήρικται
χρυσέῳ ἐνὶ θρόνῳ, γαίη δ' ὑπὸ ποσσὶ βέβηκε· χεῖρα δὲ
δεξιτερὴν περὶ τέρμασιν Ὠκεανοῖο ἐκτέτακεν· ὀρέων δὲ
τρέμει βάσις ἔνδοθι θυμῷ· οὐδὲ φέρειν δύναται κρατερὸν
μένος· ἔστι δὲ πάντῃ αὐτὸς ἐπουράνιος καὶ ἐπὶ χθονὶ πάντα
τελευτᾷ, ἀρχὴν αὐτὸς ἔχων καὶ μέσσον ἠδὲ τελευτήν.“ ἀλλ' 32
ὅμως καὶ ταῦτα παρ' Αἰγυπτίων μεμαθηκώς, οἳ παρ'
Ἑβραίων μαθήματά τινα τῆς ἀληθείας παρέλαβον, παρέμιξε
τοῦ πλάνου τῇ θεολογίᾳ τινὰ καὶ τῶν Διονυσίων καὶ
Θεσμοφορίων τὰ δυσαγῆ παραδέδωκεν ὄργια, καὶ οἷόν τινι
μέλιτι περιχρίσας τὴν κύλικα, τὸ δηλητήριον πόμα τοῖς
ἐξαπατωμένοις προσφέρει. ταὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ Πλάτων 33
πεποίηκεν· ἀξιάγαστα γὰρ αὐτοῦ τῷ ὄντι τὰ περὶ τοῦ ὄν-
τος ἐν τῷ Τιμαίῳ ξυγγεγραμμένα. τίς γὰρ οὐκ ἂν ἀγασθείη
λέγοντος ἀκούων; „τί τὸ ὂν ἀεί, γένεσιν δὲ οὐκ ἔχον; καὶ
τί τὸ γινόμενον μὲν ἀεί, ὂν δὲ οὐδέποτε; τὸ μὲν δὴ νοήσει

2—3: Eus. Pr. XIII 12, 5 ‖ 3—6: Clem. Str. V 12, 78 (2—6: Orph. fr. 5) ‖ 7—12: Clem. Str. V 14, 124 = Eus. Pr. XIII 13, 51 Eus. Pr. XIII 12, 5 (Orph. fr. 6) ‖ 12—16: Eus. Pr. X 8, 4 ‖ 21—p. 46, 3: Eus. Pr. XI 9, 4 (Plat. Tim. p. 27E—28A)

20—p. 46, 14: Georg. Mon. Chron. II 8 (p. 59) (Suid. s. v. Πλάτων)

καὶ αὐτὸς K | 1 οὕτως V | πως: που MV, corr. Mγρ. | 2 αὐτογενής S | 3 περινείσεται KBL | εἰσορᾷ MS¹C: εἰσοράει V | 4 ὁρᾶται: ὁρᾷ MC | δ': δ' αὖ V | ὁρῶσι CVMγρ. | 5 θνητοῖσι MSC | ἐν ὄσσοις om. C¹V | 6 ὄσοις S¹ | μικραί om. CV | σάρκας S | καὶ πάλιν δ' M | 7 δ' αὖ om. V | αὖθις M | 8 ποσὶ M¹SC | 10 κάρτερον CVMγρ. | 12 αὐτὸς om. C | μέσσον Eus.: μέσον K: μέσσην LS: μέσσην BMCV | 16 δυσσεβῆ KBγρ. | παρέδωκεν M | τι τινὶ K | 17 περιχρῆσας K | 18 ἐξαπωμένοις S¹ | ταὐτὸ: τοῦτο MCV et τοῦτο om. CV | καὶ S² e corr. | ὁ πλάτων MC | 21 ἀκούον S | αἰεί MCV | 22 μὲν om. L¹ | αἰεί V

μετὰ λόγου περιληπτὸν ἀεὶ κατὰ τὸ αὐτὸ ὄν, τὸ δὲ αἰσθήσει
ἀλόγῳ δοξαστὸν γινόμενον καὶ ἀπογινόμενον, ὄντως δὲ οὐ-
34 δέποτε ὄν.“ προστίθησι δὲ καὶ τάδε τοῖς εἰρημένοις· „ταῦτα
γὰρ πάντα μέρος χρόνου, τὸ ἦν καὶ ἔσται, ἃ δὴ φέροντες
λανθάνομεν ἐπὶ τὴν ἀΐδιον οὐσίαν οὐκ ὀρθῶς. λέγομεν
γὰρ δή, ὡς ἦν ἔστι τε καὶ ἔσται· τῇ δὲ τὸ ἔστι μόνον
κατὰ τὸν ἀληθῆ λόγον προσήκει· τὸ δὲ ἦν καὶ τὸ ἔσται
περὶ τὴν ἐν χρόνῳ γένεσιν οὖσαν πρέπει λέγεσθαι. τὸ δὲ
ἀεὶ καὶ κατὰ τὰ αὐτὰ ἔχον ἀκινήτως οὔτε πρεσβύτερον οὔτε
35 νεώτερον προσήκει γίνεσθαι.“ τίς οὖν οὕτω φιλαίτιος καὶ
μεμψίμοιρος, ὡς νεμεσῆσαι τοῖς εἰρημένοις καὶ μὴ πᾶσαν
αὐτοῖς προσμαρτυρῆσαι ἀλήθειαν; τὸ γὰρ ὂν ἀεὶ γενέσεώς
ἐστιν ἁπάσης ὑπέρτερον· τὸ δὲ γινόμενον, ἀλλοιώσεις παμ-
πόλλους ἐπιδεχόμενον, εἰκότως ἔφη οὐδέποτε εἶναι· τὸ γάρ
τοι ἔμβρυον, γενόμενον βρέφος, οὐκέτι ἄρα ἐστὶν ἔμβρυον,
ἀλλὰ βρέφος· καὶ αὖ πάλιν τὸ βρέφος, παιδίον γενόμενον,
οὐκέτι προσαγορεύεται βρέφος· οὕτω τὸ παιδίον τὴν τοῦ
μειρακίου προσλαβὸν ἡλικίαν, τοῦτο καλεῖται, ὅπερ ἐγένετο·
καὶ ὅταν πάλιν εἰς ἄνδρας τελέσῃ, οὐκέτι μειράκιον, ἀλλ'
ἀνὴρ ὀνομάζεται· καὶ πρεσβύτης δὲ γεγονώς, τοῦτο αὖ
36 πάλιν προσαγορεύεται, ὅπερ δὴ καὶ ἐγένετο. εἰκότως οὖν
ἄρα οὐκ ὄντα ὠνόμασε τὰ γινόμενά τε καὶ ἀλλοιούμενα.
καὶ τῷ Κρίτωνι δὲ διαλεγόμενος ὁ Σωκράτης ἕνα πάντων
p. 27 ὀπτῆρά φησιν. λέγει δὲ ταῦτα· | „καὶ δὴ καὶ περὶ τῶν δι-

3—10: Eus. Pr. XI 9, 7 (Plat. Tim. p. 37 E—38 A) ‖ 23—p. 47, 7: Eus. Pr. XIII 6, 8 (Plat. Crit. p. 47 C—D)

1 αἰεὶ MCV | 2 ὄντος M | 3 προστίθησι—εἰρημένοις: εἶτά φησι CVMγρ. | 4 μέρος χρόνου πάντα L | καὶ τὸ ἔσται CV | 5 λαμβάνομεν CVMγρ., fort. S[1], corr. Cγρ. | 6 καὶ ἔσται om. S[1] | 7 τὸ posterius om. BLC | 9 αἰεὶ CV | οὔτε (priore loco): οὐ BL | 10 γενέσθαι CVMγρ. | οὕτω: ἔτι M: οὕτως ἔτι C | 11 μὴ τὴν πᾶσαν V | 12 ἀεὶ om. BL | 13 ἁπάσης ἐστὶν V | παμπόλλας M, corr. Mγρ.: παμπόλους C: πολλὰς S | 15 ἄρα om. S | 16 ἀλλὰ βρέφος om. V | 17 βρέφος om. K | οὕτω: οὔτε M | τὸ om. L | 18 προσλαμβάνον M, corr. Mγρ.: προσλαβὼν C | post τοῦτο add. δὴ S | 19 ἄνδρα C | τελέσει B: τελέσοι CV | 20 αὖ πάλιν om. CV | 23 κρείττονι C

καίων τε καὶ ἀδίκων καὶ αἰσχρῶν καὶ καλῶν καὶ κακῶν
καὶ ἀγαθῶν, περὶ ὧν νῦν ἡ βουλὴ ἡμῖν ἐστι, πότερον τῇ
τῶν πολλῶν δόξῃ δεῖ ἡμᾶς πείθεσθαι καὶ φοβεῖσθαι αὐτήν,
ἢ τῇ τοῦ ἑνός, ἥτις ἐστὶν ἐπαΐων, ὃν δεῖ καὶ αἰσχύνεσθαι
καὶ φοβεῖσθαι μᾶλλον ἢ ξύμπαντας τοὺς ἄλλους; ᾧ εἰ μὴ
ἀκολουθήσομεν, διαφθεροῦμεν ἐκεῖνο καὶ λωβησόμεθα, ὃ
τῷ μὲν δικαίῳ βέλτιον ἐγίνετο, τῷ δὲ ἀδίκῳ ἀπώλλυτο.“ καὶ 37
μετ' ὀλίγα πάλιν· „οὐκ ἄρα γε, ὦ βέλτιστε, πάνυ ἡμῖν οὕτω
φροντιστέον, τί ἐροῦσιν οἱ πολλοὶ ἡμᾶς, ἀλλ' ὅ τι ὁ ἐπαΐων
τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων, ὁ εἷς, καὶ αὐτὴ ἡ ἀλήθεια.“

Ὁρᾶτε, ὦ ἄνδρες, ὅπως ἐν τούτοις ὁ Πλάτων καὶ ὁ 38
Σωκράτης τὸν τῶν οὐκ ὄντων θεῶν ἐξήλασεν ὁρμαθὸν καὶ
μόνον τῶν ὅλων τὸν πρύτανιν αἰδεῖσθαι καὶ φοβεῖσθαι
παρεκελεύσατο, διδάσκων ὡς, εἴποτε πλειόνων ἐμνήσθη θεῶν,
διὰ τὸν ἐξηπατημένον τῶν Ἀθηναίων ὅμιλον τοῦτο ποιῆσαι
προσηναγκάσθη. εἰ γὰρ δὴ καὶ ταῦτα δεδρακὼς ὁ Σωκρά- 39
της οὐ διέφυγε τὴν τοῦ κωνείου φιάλην, τί οὐκ ἂν ἔπαθεν,
εἰ προφανῶς ἠρνήθη τὸν πολὺν ἑσμὸν τῶν θεῶν; καὶ
τοῦτο δῆλον ὁ Πλάτων πεποίηκεν, ἐν οἷς πρὸς Διονύσιον
ἔγραψεν. πρὸς γὰρ αὖ πολλοῖς ἑτέροις καὶ ταῦτα προστέ- 40
θεικεν· „περὶ δὲ δὴ τοῦ ξυμβόλου τοῦ περὶ τὰς ἐπιστολάς,
ὅσας τε ἐπιστέλλω σπουδῇ, καὶ ὅσας μή, οἶμαι μέν σε
μεμνῆσθαι· ὅμως δὲ νόει καὶ πρόσεχε τὸν νοῦν· πολλοὶ γὰρ
οἱ κελεύοντες γράφειν, οὓς οὐ ῥᾴδιον φανερῶς διωθεῖσθαι.

7—10: Eus. Pr. XIII 6, 11 (Plat. Crit. p. 48 A) ‖ 18—p. 48, 2: Eus. Pr. XI 13, 4 (Plat. Epist. XIII p. 363 A—B)

2—10: Georg. Mon. Chron. III 119 (p. 263)

2—3 τῇ περὶ τῶν πολλῶν K | 3 δεῖ S² e corr. | πείθεσθαι: ἕπεσθαι S | 4 ἥτις: εἴ τις MCV | δεῖ: δὴ L¹MS | 5 καὶ φοβεῖσθαι om. C | εἰ om. L | 6 ἀκολουθήσωμεν KBLS, sed. corr. S | ἐκεῖνοι V | 7 ἐγένετο MSC | ἀπώλετο MC: ἀπόλλυται S | 8 πάλιν om. CV | 9 ἀλλὰ τί CV | 12 ἐξήλασαν M | 13 τὸν τῶν ὅλων BS | ἐδεῖσθαι K | 14 παρεκελεύσαντο διδάσκοντες M | 15 ἐξηπατημένων M, corr. Mγρ. | 16 προσηναγκάσθη: ἐξεβιάσθη CVMγρ. | δεδραχὼς S | 17 οὐκ ἐξέφυγε S | κωνίου K: κονείου M: κονίου in κωνείου corr. S | 20 προστέθεικεν: τέθεικεν K | 24 ῥᾶιον K

τῆς μὲν οὖν σπουδαίας ἐπιστολῆς θεὸς ἀρχή, θεοὶ δὲ τῆς
41 ἧττον.“ πῶς ἄν τις σαφέστερον τὸν οἰκεῖον ἐπιδείξει σκοπόν; γυμνὴν γὰρ ἔδειξεν, ἣν εἶχε περὶ τῶνδε τῶν ὀνομάτων διαφοράν, μονονουχὶ λέγων· τῆς τῶν πολλῶν εἵνεκα δόξης τὸ πληθυντικὸν ὄνομα περὶ τοῦ Θεοῦ τίθημι, τὰς ἐξηπατημένας προλήψεις τῶν πολιτῶν ὑφορώμενος· σπουδαίως γὰρ ἐπιστέλλων καὶ θαρρῶν τῷ τε κομίζοντι καὶ τῷ δεχομένῳ τὰ γράμματα, ἑνικῶς τὸν Θεὸν ὀνομάζω καὶ τοῦτον ἀρχὴν
42 ποιοῦμαι τῶν λόγων. καὶ ἑτέρωθι δὲ περὶ τοῦ ὄντος τοιάδε γέγραφεν· „τὸν γὰρ πατέρα καὶ ποιητὴν τοῦδε τοῦ παντὸς εὑρεῖν τε ἔργον, καὶ εὑρόντα εἰς πάντας ἐξειπεῖν ἀδύνατον· ῥητὸν γὰρ οὐδαμῶς ἐστιν ὡς ἄλλα μαθήματα.“ ἀλλ' ὅ γε ἐν τούτοις ἀκριβῶς οὕτω θεολογήσας, ἐν ἄλλοις, ἢ τοὺς πολλοὺς ὀρρωδήσας ἢ τῷ ὄντι γε ἀγνοήσας, πολλῶν ἐποιήσατο μνήμην θεῶν καὶ πολλὴν ἐνεργάζεται τοῖς ἐντυγχάνουσι λώβην.

43 Ἀνθ' ὅτου δὴ οὖν, ὦ φίλοι, τὸ θολερὸν καὶ γεῶδες ἀρυόμεθα νᾶμα, καὶ μὴ τὴν πηγὴν ἐκείνην ζητοῦμεν τὴν διαυγῆ καὶ διαφανῆ, ἐξ ἧς οὗτος λαβὼν τῆς θεολογίας τὰς
p. 28 ἀφορμάς, τὸ ἰλυῶδες αὐτοῖς καὶ | γεῶδες ἀνέμιξεν; ἢ ἀγνοεῖτε, ὅτι Μωϋσῆς τῶν Ἰουδαίων ὁ νομοθέτης πάντων ἐστὶ τῶν ὑμετέρων ποιητῶν καὶ ξυγγραφέων καὶ φιλοσόφων πρεσβύτατος; εἰ δ' ἔτι καὶ νῦν ἐνδοιάζετε καὶ πλάττειν ἡμᾶς τόνδε τὸν λόγον ὑπολαμβάνετε, Πορφύριος γοῦν ὑμῖν μάρτυς ἀξιόχρεως ἔστω, ὃς τῆς ἀσεβείας γενόμενος πρόμαχος

10—12: Clem. Str. V 12, 78 (Plat. Tim. p. 28 C)

1 ἄρχει CMγρ.: ἀρχήν Cγρ. | 2 ἧττω Mγρ. | οἰκεῖον: ἴδιον S | ἐπιδείξῃ MC: ἐπιδείξοι V: ἐπιδείξειε Ursinus | 3 ἔχει K | 4 ἕνεκα SCV | 5 τοῦ om. CV | 7 προσεπιστέλλων M | τῷ (priore loco): τὸ L[1] | 10 γεγράφηκεν K | 11 εὑρόντας BS, sed corr. S | ἐξειπεῖν τε K | 15 πολὴν K | ἐργάζεται S | 18 ζητῶμεν BLMS, sed corr. S: ἐπιζητοῦμεν K | 19 αὐτὸς MCV | 20 post ἀφορμὰς add. διαφορμὰς M | αὐτοῖς: αὐτῇ MCV | 21 μωσῆς KBLMCV | πάντων ἐστὶ om. CV et 22 post φιλοσόφων add. ἐστὶ πάντων CV | 23 δέ τι V | 24 ὑπολαμβάνεται C | γοῦν: μὲν V | ἡμῖν SC | 25 ἔσται MCV | post ὃς add. ὡς M | ἀσεβείας: ἀληθείας M

κατὰ τοῦ Θεοῦ τῶν ὅλων τὴν ἀκόλαστον ἐκίνησε γλῶτταν.
ἀκούσατε οὖν αὐτοῦ ταῦτα λέγοντος, ἐν οἷς καθ' ἡμῶν
ξυγγέγραφεν· „ἱστορεῖ δὲ τὰ περὶ Ἰουδαίων ἀληθέστατα, ὅτι 44
καὶ τοῖς τόποις καὶ τοῖς ὀνόμασιν αὐτῶν τὰ ξυμφωνότατα,
Σαγχωνιάθων ὁ Βηρύτιος, εἰληφὼς τὰ ὑπομνήματα παρὰ
Ἱερομβάλου τοῦ ἱερέως τοῦ θεοῦ Ἰαώ, ὃς Ἀβεμβάλῳ τῷ
βασιλεῖ Βηρυτίων τὴν ἱστορίαν ἀναθείς, ὑπ' ἐκείνου καὶ
τῶν κατ' ἐκεῖνον ἐξεταστῶν τῆς ἀληθείας παρεδέχθη. οἱ δὲ 45
τούτων χρόνοι καὶ πρὸ τῶν Τρωϊκῶν πίπτουσι χρόνων καὶ
σχεδὸν καὶ τοῖς Μωϋσέως πελάζουσιν, ὡς αἱ τῶν Φοινίκης
βασιλέων μηνύουσι διαδοχαί. Σαγχωνιάθων δέ, ὁ κατὰ
τὴν Φοινίκων διάλεκτον φιλαλήθης, πᾶσαν τὴν παλαιὰν
ἱστορίαν ἐκ τῶν κατὰ πόλιν ὑπομνημάτων καὶ τῶν ἐν τοῖς
ἱεροῖς γραφῶν ξυναγαγὼν καὶ ξυγγράψας, ἐπὶ Σεμιράμεως
γέγονε τῆς Ἀσσυρίων βασιλίδος." ἐντεῦθεν ἔστι σαφῶς μα- 46
θεῖν, ὁπόσοις τῶν Τρωϊκῶν ὁ Μωϋσῆς πρεσβύτερος ἔτεσιν.
εἰ γὰρ ὁ τὴν Ἰουδαϊκὴν ἱστορίαν ξυγγράψας Σαγχωνιάθων
ἐπὶ Σεμιράμεως τῆς Ἀσσυρίων γέγονε βασιλίδος (ἱστόρησε
δὲ δηλονότι Σαγχωνιάθων τὰ πολλῷ χρόνῳ πρεσβύτερα),
Μωϋσῆς δὲ Ἰουδαίων νομοθέτης ἐγένετο, πολλοῖς ἄρα ἔτεσι
Σαγχωνιάθωνος πρεσβύτερος Μωϋσῆς. ὅτι δὲ πλείοσιν ἢ 47
χιλίοις ἔτεσιν ἡ Σεμίραμις τῶν Τρωϊκῶν πρεσβυτέρα, δηλοῦσι

2—15: Eus. Pr. I 9, 21. X 9, 12 (Porph. contra Christ. IV Phil. Bybl. fr. 2); vid. Diss. p. 121 sqq. ‖ 21—p. 50, 1: cf. Eus. Pr. X 9, 7—10

2 ταῦτα αὐτοῦ L | 3 ξυνέγραφεν M, corr. Mγρ.: γέγραφεν L | 4 ξύμφωνα CVMγρ. | 5 σαγχουνιάθων KBL | 6 τοῦ posterius om. K | ἰαώ ὃς: ἰάωος K | ἰαώ BL: ἰακώβ MCV et S ut videtur, sed in hoc rasura est post litt. ἰα | ἀβελβάλω CV S e corr. | 8 ἐκεῖνον: ἐκεῖνο K | παρεδείχθη M | 10 μωσέως KBLMCV | 11 βασιλέων μηνύουσι διαδοχαί: διδαχαὶ βασιλέων μηνύουσι C | μηνύουσι: διδάσκουσι L, corr. Lγρ. | διαδοχαί: διδαχαί KCMγρ. | σαγχουνιάθων K e corr. | 12 φοινίκην B | 14 ἱεροῖς om. L | ξυγγράψας: γράψας M | 15 ἀσυρίων V | ante ἐντεῦθεν add. καὶ KBL | 16 ὁπόσον CVS² | μωσῆς CV | ἔτεσιν BLM: ἔστιν KCV: ἔτεσίν ἔστιν S, sed ἔτεσιν erasum est | 17 σαγχουνιάθων K | 18 ἀσυρίων V | 19 δὲ om. BL | δηλονότι: δῆθεν ὅτι K | σαγχωνιάθων om. CV: σαγχουνιάθων KB | 20 μωσῆς CV | 21 σαγχουνιάθωνος KB | μωσῆς CV | 22 δηλώσουσι BL

σαφῶς οἱ τοὺς χρόνους ξυντεθεικότες. ἀλλὰ τὸ μὲν ἐξελέγ-
χειν τὸν Πορφύριον ὡς ἠγνοηκότα τοὺς χρόνους οὐ τοῦ
παρόντος καιροῦ· ἀπόχρη δέ μοι δηλῶσαι, πόσοις πρεσ-
βύτερος ἔτεσι τῶν Τρωϊκῶν Μωϋσῆς· Ὅμηρος δὲ καὶ Ἡσίο-
δος μετὰ πολὺν χρόνον τῶν Τρωϊκῶν ἐγενέσθην· Ὀρφεὺς
δέ, τῶν ποιητῶν ὁ πρῶτος, μιᾷ γενεᾷ πρεσβύτερος τῶν
Τρωϊκῶν· Ἰάσονι γὰρ καὶ Πηλεῖ καὶ Τελαμῶνι καὶ Ἡρακλεῖ
καὶ Διοσκούροις εἰς τὴν Κολχίδα ξυνέπλευσεν· Ἰάσονος δὲ
Εὔνηός ἐστιν υἱός, ὁ τὸν οἶνον εἰς Τροίαν πέμπων τοῖς
48 Ἀχαιοῖς, καὶ Τληπόλεμος Ἡρακλέους υἱός, ὃν ὁ Σαρπηδὼν
ἐν τῷ πολέμῳ τῷ Τρωϊκῷ κατηκόντισε, καὶ ὁ Αἴας δὲ Τελα-
μῶνος υἱός, καὶ Ἀχιλλεὺς Πηλέως· Κάστορα δὲ καὶ Πολυ-
δεύκην, τοὺς ἐπίκλην Διοσκούρους, ἰδεῖν ἀπὸ τοῦ τείχους
ἡ Ἑλένη ποθήσασα, οἷα δὴ ἀδελφούς, εἶτα τοῦ ποθουμένου
διαμαρτοῦσα πικρῶς ἀπωδύρατο, τεθνάναι τούτους ὑπολα-
49 βοῦσα. ταῦτα δὲ οὐκ ἀδολεσχῶν διεξῆλθον, ἀλλὰ σαφῶς
ἐπιδεῖξαι βουλόμενος, ὡς Ὀρφεὺς γενεᾷ μιᾷ πρεσβύτερος
p. 29 ἐγεγόνει τῶν Τρωϊκῶν. | Λῖνος δὲ καὶ Μουσαῖος ἀμφὶ τὰ
Τρωϊκὰ ἐγενέσθην, καὶ Θάμυρις μετὰ τούτων, καὶ Φιλάμ-
50 μων ὡσαύτως. εἰ τοίνυν τούτων μὲν κατὰ τὸν Πορφύριον
ὁ Μωϋσῆς πλείοσιν ἢ χιλίοις πρεσβύτερος ἔτεσιν, οὗτοι δὲ
παλαιότατοι τῶν ποιητῶν ἐγένοντο (μετὰ γὰρ τούτους καὶ
Ὅμηρος καὶ Ἡσίοδος ἐγενέσθην, καὶ οὗτοι δ' αὖ πάλιν
Θαλοῦ καὶ τῶν ἄλλων φιλοσόφων πολλοῖς ἔτεσιν ἀρχαιότε-

4—5: Eus. Pr. X 9, 24 ‖ 5—8: Eus. Pr. X 11, 28—29 Clem. Str. I 21, 131 ‖ 8—10: Hom. *H* 467 sqq. ‖ 10—11: Hom. *E* 628 sqq. ‖ 12—16: Hom. *Γ* 236 sqq. ‖ 18—20: Eus. Pr. X 11, 28—30 ‖ 22—p. 51, 1: Eus. Pr. X 9, 24. 11, 33—34

1 *ἐλέγχειν* MCV | 2 *τὸν* om. CV | *τὸν χρόνον* CV | 4 *μωσῆς* KCV, sed corr. K | *δὲ* om. L | 5 *πολὺν τὸν χρόνον* MCV | *ἐγένοντο* MCV | 7 *ἰάσωνι* SC, sed corr. S | *ἡρακλῆ* L[1] | 8 *ἰάσωνος* SC, sed corr. S | *δὲ* om. L | 9 *εὔνηός ἐστιν υἱός* BL: *εὔνηος υἱός* K: *ἐστιν υἱὸς ὁ εὔνηος* [*εὔνιος* M] MS: *υἱὸς εὔνηος* C: *υἱὸς ὁ εὔνηος* V | 10 *ἡρακλεὺς* K: *ἡράκλετος* S[1] | 11 *κατηκόντησεν* C | ante *τελαμῶνος* add. *ὁ* M | 12 *ὁ ἀχιλλεὺς* B | 13 *διοσκόρους* K | 14 *δελφούς* M, corr. Mγρ. | *εἶτα*: *οὐ τὰ* K | 16 *σαφῶς* om. CV | 19 *φιλάμων* S | 21 *ὁ* om. M | *ἔτεσι πρεσβύτερος* L | 22 *τούτοις* C

ροι, καὶ οἱ ἀμφὶ Θαλῆν τῶν μετ' αὐτοὺς πεφιλοσοφηκότων),
τί δήποτε μὴ τούτους πάντας καταλιπόντες πρὸς Μωϋσέα
τὸν τῆς θεολογίας ὠκεανὸν μεταβαίνομεν, „ἐξ οὗπερ," ποι-
ητικῶς εἰπεῖν, „πάντες ποταμοὶ καὶ πᾶσα θάλασσα;" καὶ γὰρ 51
Ἀναξαγόρας καὶ Πυθαγόρας καὶ Πλάτων ὕστερον ἐκεῖθεν
εἵλκυσαν σμικρὰ ἄττα τῆς ἀληθείας ἐναύσματα· καὶ ὁ Σω-
κράτης, Ἀναξαγόρᾳ καὶ Ἀρχελάῳ ξυγγεγονώς, παρ' ἐκείνων
μεμάθηκεν, ἃ περὶ τοῦ ὄντος ἐδίδαξε· Μωϋσῆς δὲ ὁ θειό-
τατος, οὐ λογισμοῖς ἀνθρωπίνοις ἑπόμενος καθάπερ οὗτοι,
τὴν θεολογίαν ξυνέγραψεν, ἀλλ' αὐτῆς ἐναργῶς τῆς τοῦ
ὄντος ἐπακούσας φωνῆς· τῆς γάρ τοι νομοθεσίας ἀρξάμενος
τῶν ὅλων ὁ ποιητὴς τὸν ἕνα σέβειν Θεὸν παρεγγύησεν·
„ἐγὼ γάρ εἰμι" ἔφη „Κύριος ὁ Θεός σου, ὁ ἐξαγαγών σε
ἐκ γῆς Αἰγύπτου." καὶ τῆς ἔναγχος γεγενημένης ἀναμνήσας 52
εὐεργεσίας, προσμεῖναι τῇ δουλείᾳ παρεκελεύσατο καὶ μὴ
μερίσαι τὸ σέβας, ἀλλὰ τῷ ὄντι μόνῳ προσνεῖμαι. „οὐκ ἔσον-
ται γάρ σοι" ἔφη „θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ." εἶτα διδάσκει
σαφῶς, ὡς οὐδὲν αὐτῷ τῶν δρωμένων προσέοικε, καὶ παν-
τάπασιν ἀπαγορεύει μηδεμίαν εἰκόνα πρὸς μίμησίν τινος
τῶν δρωμένων κατασκευάσαι καὶ νομίσαι τοῦτο δείκηλον
εἶναι καὶ ἴνδαλμα τοῦ ἀοράτου Θεοῦ. „οὐ ποιήσεις" γὰρ 53
ἔφη „σαυτῷ εἴδωλον οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐ-
ρανῷ ἄνω, καὶ ὅσα ἐν τῇ γῇ κάτω, καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασιν
ὑποκάτω τῆς γῆς· οὐ ποιήσετε ἑαυτοῖς οὐδὲ μὴ προσκυνή-
σετε αὐτοῖς· ὅτι ἐγώ εἰμι Κύριος ὁ Θεός σου." φωνῆς,
φησίν, ἀκήκοας, εἶδος δὲ οὐχ ἑώρακας· μηδένα οὖν τύπον

3—4: Hom. *Φ* 196 ‖ 4—8: Eus. Pr. X 14, 11—13 ‖ 13—14: Exod. 20, 2 ‖ 16—17: Exod. 20, 3 ‖ 21—25: Exod. 20, 4—5

1 *πεφηλοσοφηκότων* B | 2 *καταλειπόντες* MS, sed corr. S | *μωσέα* BL | 6 *μικρὰ* S | *ἄττα* om. KBLM | *ἐναύσματα*: *ἡδύσματα* K | 11 *ἀκούσας* V | 12 *ὅλων*: *πάντων* CV | *παρεγγύησεν* KS[1]: *παρηγγύησεν* BLMCVS[2] | 13 *ἔφη* om. LS | 14 *γενομένης* S | 16 *μόνῳ* om. S[1] | *προσμεῖναι* V | 19 post *μηδεμίαν* add. *οἱ* K: *αὐτῷ* C | 20 *δίκηλον* K: *δεῖ καλὸν* C | 21 *ἰνδάλματα* K | 22 *ὅμοια* K | 23 *ἄνω* om. M, add. Mγρ. | 24 *οὐ ποιήσετε ἑαυτοῖς* om. CV: *οὐ ποιήσητε αὐτοῖς* M | *οὐδὲ μή*: *οὐδ' οὐ μὴ* M: *οὐ* CV | *προσκυνήσητε* KBM: *προσκυνήσεις* CV | 25 *ἑαυτοῖς* L[1] | post *αὐτοῖς* add. *οὐδ' οὐ μὴ* [*οὐδὲ μὴ* C] *λατρεύσης αὐτοῖς* MCV | *εἰμι* om. BLMCV | 26 *μηδὲ* K

54 *κατασκευάσῃς, οὗ τὸ ἀρχέτυπον οὐκ ἐπίστασαι. καὶ ἑτέρωθι*
δέ, τοὺς ψευδωνύμους ἐξελέγχων θεοὺς καὶ τὸν Αἰγυπτίων
ἐξορίζων πλάνον, ἔφη πρὸς αὐτούς· „ἄκουε, Ἰσραήλ, Κύριος
ὁ Θεός σου κύριος εἷς ἐστιν.“
55 *Ταύτην ἔχει τὴν διδασκαλίαν τὰ Μωϋσοῦ τοῦ μεγάλου*
ξυγγράμματα· ταύτην δὲ τὴν θεολογίαν καὶ ταῖς ἱστορίαις
καὶ ταῖς νομοθεσίαις καὶ μὲν δὴ καὶ ταῖς προφητείαις
ξυνέζευξε· καὶ πέντε βίβλους ξυγγράψας, τὴν μὲν τῶν πολ-
λῶν καὶ νομιζομένων καὶ καλουμένων, οὐκ ὄντων δὲ θεῶν
ἀπαγορεύει τιμήν, μόνῳ δὲ τὸ σέβας τῷ τῶν ἁπάντων
κελεύει προσφέρειν δημιουργῷ. ταῦτα καὶ Ἰησοῦς, ὁ τῆς
ἐκείνου δημαγωγίας καὶ στρατηγίας διάδοχος, καὶ μέντοι
καὶ ἅπας τῶν προφητῶν ὁ χορὸς καὶ παραινῶν καὶ νομο-
56 *θετῶν διετέλεσεν. ἀλλὰ γὰρ ἴσως εἴποιτε ἄν, ὡς οὐδὲ*
p. 30 *ὑμεῖς τόνδε τὸν νόμον ἀνέπαφον τετηρήκατε· | τριάδα γάρ,*
οὐ μονάδα, πρεσβεύετε· Ἰουδαῖοι δέ, τοῖς Μωϋσοῦ καὶ
τῶν προφητῶν ἐντρεφόμενοι λόγοις, τὸν μὲν ἕνα τιμῶσι,
57 *τῆς δὲ ὑμετέρας τριάδος κατηγοροῦσιν. ἐγὼ δέ, ὦ φίλοι*
ἄνδρες, ὑμᾶς μὲν ξυγγνώμης εἶναι ἀξίους ὑπείληφα,
τὴν θείαν οὐκ ἐπισταμένους γραφήν· Ἰουδαίων δὲ τὴν
ἐσχάτην ἀμαθίαν ὀδύρομαι, ὅτι δὴ „αἰρόμενοι,“ κατὰ τὸν
προφήτην, „ἐκ κοιλίας“ καὶ παιδευόμενοι ἐκ παιδίου
58 *μέχρι γήρως τὰ θεῖα, τὴν τῆς θεολογίας ἀγνοοῦσιν ἀλή-*
θειαν. ἐν Αἰγύπτῳ γὰρ αὐτοὺς πλεῖστον διατρίψαντας
χρόνον καὶ τὴν πολύθεον τῶν Αἰγυπτίων μεμαθηκότας
θρησκείαν, ὁ πάνσοφος Κύριος οὐκ ἐναργῶς ἄγαν τὰ περὶ

3—4: Deut. 6, 4 ‖ 21—22: cf. Es. 1, 2

1 *ἀρχαίτυπον* K | 2 *τὸν*: *τῶν* SCVM*γρ.* | *αἰγύπτιον* M, corr. M*γρ.* | 3 *τὸν πλάνον* SCVM*γρ.* | 4 *κύριος* om. L[1] | 5 *μωυσέος* M: *μωσέως* V | 6 *ξυγράμματα* M | 8 *καὶ μέντοι πέντε* CV | *πάντε βίβλους* M[1]: *πάντα βίβλοις* M[2] | 10 *τῷ* om. S | 11 *δημιουργῷ προσφέρειν* CV | 12 *μέντοι καὶ ἅπας*: *ἅπας δὲ* CV | 13 *ὁ τῶν προφητῶν χορὸς* S | 14 *ὡς* om. S[1] | 15 *τόνδε* om. V | *τετηρήκετε* K: *ἐτηρήσατε* CV | 16 *μωυσέος* M | 18 *κατηγορῶσιν* K | 19 *εἶναι* om S[1] | 21 *δὴ αἰρόμενοι* BLS[2]: *δὴ ἐρόμενοι* SC: *δὴ ἀρούμενοι* V: *διαιρόμενοι* M[1]: *διαιρούμενοι* KM[2] | 25 *τῶν αἰγυπτίων πολύθεον* C | 26 *ἐνεργῶς* C | *ἄγαν τὰ* KS: *ἅπαντα* BL: *ἅπαντα τὰ* MCV

τῆς Τριάδος ἐξεπαίδευσε δόγματα, ἵνα μὴ πρόφασιν πολυ-
θεΐας λάβωσιν, εἰς τὸν τῶν Αἰγυπτίων ἐπιρρέποντες πλάνον·
οὐ μὴν παντάπασι τὰ περὶ τῆς Τριάδος ἀπέκρυψε δόγματα
τοῖς ὕστερον ἐσομένοις, τῆς ἐντελεστέρας θεολογίας κατα-
σπείρων τὰς ἀφορμάς. διά τοι τοῦτο μοναδικῶς μὲν νομο- 59
θετεῖ, αἰνιγματωδῶς δὲ τὴν Τριάδα μηνύει. τὸ γὰρ „ἄκουε,
Ἰσραήλ, Κύριος ὁ Θεός σου κύριος εἷς ἐστιν“ καὶ τὴν μο-
νάδα διδάσκει καὶ τὴν τριάδα δηλοῖ· ἅπαξ γὰρ εἰπὼν τὸ
„Θεός“ καὶ δὶς τὸ „Κύριος“ ὑπειπών, τῆς Τριάδος τὸν ἀριθμὸν
παρεδήλωσεν. ἐπαγαγὼν δὲ τὸ „εἷς ἐστιν,“ καὶ τὴν πρόσφο-
ρον Ἰουδαίοις διδασκαλίαν προσήνεγκε καὶ τὸ ταὐτὸν τῆς
θείας οὐσίας ἐμήνυσεν. μία γὰρ τῆς ἁγίας Τριάδος καὶ 60
οὐσία καὶ δύναμις καὶ μέντοι καὶ βούλησις. ταύτῃ τοι καὶ
τῶν ἀοράτων δυνάμεων οἱ χοροὶ τῷ Θεῷ τὸν ὕμνον προσ-
φέροντες, τρὶς μὲν τὸ „ἅγιος,“ ἅπαξ δὲ τὸ „Κύριος“ λέγουσι,
τῷ μὲν τῶν ἰδιοτήτων δηλοῦντες τὸν ἀριθμόν, τῷ δὲ τὸ
κοινὸν τῆς δεσποτείας μηνύοντες. ἀλλ' ἐν τούτοις μὲν δι' 61
αἰνιγμάτων τὰ τῆς θείας Τριάδος δεδήλωται, ἐν ἑτέροις δέ
γε σαφέστερον ταῦτα διδάσκουσιν οἱ θεσπέσιοι ἄνδρες.
Μωϋσῆς μὲν γὰρ ὁ θειότατος, τὴν κοσμογένειαν ξυγγράφων,
εἶτα τὴν τοῦ ἀνθρώπου διάπλασιν ἐξηγούμενος, ἔφη τὸν
τοῦ παντὸς εἰρηκέναι δημιουργόν· „ποιήσωμεν ἄνθρωπον
κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν.“ εἶτα ἐπήγαγεν, 62
ὡς „ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν
αὐτόν.“ καὶ Θεὸν ὠνόμασε τὸν πεποιηκότα τὸν ἄνθρωπον
καὶ τὸν οὗ πρὸς μίμησιν ἐξετύπωσεν ὃν διέπλασεν· οὐκ
ἐπειδὴ ἄλλο τούτου καὶ ἄλλο ἐκείνου τὸ εἶδος· μία γὰρ δὴ

6—7: Deut. 6, 4 ‖ 13—15: Apocal. 4, 8 ‖ 21—23: Gen. 1, 26 ‖ 23—25: Gen. 1, 27

1 τῆς om. MCV | 2 ἐπιρέποντες S[1] | 3 τῆς om. MCV | 6 μηνύει: δεικνύει V | ἄκου M[1] | 7 σου om. BL | 8 παραδηλοῖ CV | 9 καὶ τῆς τριάδος BL | 13 ταύτης B | 16 τὸ μὲν MC | τὸ δὲ MSC, sed corr. S | τὸ om. S | 17 τῆς οὐσίας καὶ δεσποτείας CV | 19 γε om. L | 21 τὸν om. L[1] | 22 θεόν τε καὶ δημιουργόν MCV | 24 ὡς: ὅτι C | 25 τόν τε πεποιηκότα S | πεποιημένον ἄν-θρωπον V | 26 καὶ: κατὰ V | οὐκ ἐξετύπωσεν CMγρ. | οὐκ ἐπειδή: οὐκέτι δὴ Mγρ. Cγρ. | 27 ἄλλο γε ἐκείνου KMS | δὴ om. CV

τῆς Τριάδος ἡ φύσις· τούτου γὰρ δὴ χάριν καὶ τὸν Θεὸν
ἔφησεν εἰρηκέναι· „ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμε-
63 τέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν.“ καὶ ἐπήγαγε „κατ' εἰκόνα Θεοῦ
ἐποίησεν αὐτόν,“ ἵνα δείξῃ τὸ τῶν προσώπων διάφορον.
καὶ δὴ καὶ τῷ Νῶε περὶ κρεηφαγίας νομοθετῶν καὶ τοῦ
αἵματος ἀπαγορεύων τὴν ἐδωδήν, ἔφη τὸν τῶν ὅλων εἰρη-
κέναι Θεόν· „ἔδεσθε πάντα ὡς λάχανα χόρτου· πλὴν κρέας
p. 31 ἐν αἵματι ψυχῆς οὐκ ἔδεσθε· | καὶ γὰρ τὸ ὑμέτερον αἷμα
ἐκζητήσω· ἐκ πάντων τῶν θηρίων ἐκζητήσω αὐτό, καὶ ἐκ
χειρὸς ἀνθρώπου ἀδελφοῦ αὐτοῦ. ὁ ἐκχέων αἷμα ἀνθρώ-
που, ἀντὶ τοῦ αἵματος αὐτοῦ ἐκχυθήσεται, ὅτι ἐν εἰκόνι
64 Θεοῦ ἐποίησα τὸν ἄνθρωπον.“ καὶ οὐκ ἔφη „ἐν εἰκόνι ἐμαυ-
τοῦ,“ ἀλλ' „ἐν εἰκόνι Θεοῦ,“ τῶν προσώπων πάλιν δεικνὺς
τὸ διάφορον. καὶ ἡνίκα δὲ κατὰ ταὐτὸν ξυλλεγέντες οἱ κατὰ
τοῦ πεποιηκότος λυττήσαντες, τὸν πύργον ἐκεῖνον ᾠκοδόμουν
τὸν μέγιστον, τῆς τῶν γλωττῶν ξυγχύσεως τὸν ἐπώνυμον,
φάναι τὸν Θεὸν εἴρηκεν ὁ νομοθέτης· „δεῦτε καὶ καταβάντες
65 συγχέωμεν αὐτῶν τὰς γλώσσας.“ καὶ τὸ μὲν „καταβάντες
συγχέωμεν“ δηλοῖ τὸ ὁμότιμον· οὐ γὰρ εἶπε „κατάβηθι“ ἢ
„καταβήτω,“ ὅπερ δὴ τοῖς ὑπηκόοις καὶ προσταττομένοις
ἁρμόττει, ἀλλὰ „καταβάντες συγχέωμεν,“ ὃ σαφῶς δηλοῖ τὴν
ἰσότητα. τὸ δὲ „δεῦτε“ τὸν Υἱὸν καὶ τὸ Πνεῦμα σημαίνει,
66 τῆς δημιουργίας τοὺς κοινωνούς. ἐπειδὴ γὰρ καὶ διαπλάτ-
των τὸν ἄνθρωπον ἔφη „ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα
ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν,“ εἰκότως ἄρα καὶ μερίζων εἰς
πολλὰς τὴν μίαν φωνὴν ξυνεργοὺς λαμβάνει τὸν Υἱὸν καὶ
67 τὸ πανάγιον Πνεῦμα. χρόνῳ δὲ ὕστερον πρηστῆρσι καὶ

7—12: Gen. 9, 3—6 ‖ 17—18: Gen. 11, 7

1 γὰρ om. CV | δὴ om. V | 5 τῷ νῶε: τῶν ὡς K: τῷ om. CV | κρεωφαγίας MSCV | 8 οὐκ ἔδεσθε: οὐ φάγεσθε BL | 9 post ἐκζητήσω prius add. αὐτό MC | 9—10 καὶ ἐκ — αὐτοῦ om. C | 10 post αὐτοῦ add. ἐκζητήσω αὐτό SV | 11 αὐτοῦ om. K | 12 καὶ om. S | ἔφη ἐν KV: ἔφησεν BLSC, sed in S σ erasum est: ἔφησεν ἐν M | 13 τοῦ θεοῦ BL | πάλιν om. CV | 14 διάφωρον S: διαφέρον BL | κατὰ (priore loco): κα S[1] | ξυλλέγοντες S[1] | 17 εἴρκενομοθέτης M[1] | καὶ om. CV | 19 κατάβητε V | 21 ὃ σαφῶς δηλοῖ: σαφῶς δηλῶν V | 22 δεῦτε: δεύτερον S | 27 ἅγιον V |

*κεραυνοῖς ἀναλῶσαι τὰ Σόδομα βουληθεὶς καὶ τὰς ἀγχιτέρ-
μονας πόλεις, τῆς ἀσεβείας καὶ παρανομίας τὰς κοινωνούς,
δυάδα Κυρίων ἡμῖν ἐπέδειξε, καί φησι Μωϋσῆς ὁ ταῦτα
ξυγγεγραφώς· „καὶ ἔβρεξε Κύριος παρὰ Κυρίου ἐπὶ Σόδομα
καὶ Γόμορρα πῦρ καὶ θεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.“ καὶ ἵνα μή* 68
*τις ὑπολάβῃ, τοῦτον μόνον τὸν προφήτην τὰ περὶ τῆς
θείας εἰρηκέναι Τριάδος, ἀκούσατε, ὦ φιλότης, καὶ τοῦ
θεσπεσίου βοῶντος Δαυίδ· „τῷ λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ
ἐστερεώθησαν, καὶ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα
ἡ δύναμις αὐτῶν.“ καὶ πάλιν· „εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ
μου· κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου
ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου.“ καὶ μετὰ βραχέα δὲ πρὸς τὸν
αὐτὸν Κύριον ὁ τοῦ Κυρίου λέγει πατήρ· „ἐκ γαστρὸς πρὸ
ἑωσφόρου ἐγέννησά σε.“ καὶ ἐν ἑτέρῳ ψαλμῷ· „ὁ θρόνος
σου ὁ Θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος· ῥάβδος εὐθύτητος
ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου· ἠγάπησας δικαιοσύνην καὶ
ἐμίσησας ἀνομίαν· διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ Θεὸς ὁ Θεός σου
ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου.“ τὴν αὐτὴν* 69
*δὲ ἡμῖν διδασκαλίαν καὶ Ἡσαΐας ὁ προφήτης καὶ Ἱερεμίας
καὶ Ἰεζεκιὴλ καὶ Δανιὴλ καὶ Ζαχαρίας καὶ Μιχαίας καὶ
ἅπας ὁ τούτων προσφέρει χορός· ἀλλὰ παρέλκον οἶμαι ταῦτα
ὑμῖν ἐπιδεικνύναι μηδέπω προσενηνοχόσι τὴν ὁμολογίαν τῆς
πίστεως.*

Ἐφ᾽ ἑτέραν τοίνυν μέθοδον διδασκαλίας τραπήσομαι 70

3—5: Gen. 19, 24 ‖ 8—10: Ps. 32, 6 ‖ 10—12: Ps. 109, 1 ‖ 13—14: Ps. 109, 3 ‖ 14—18: Ps. 44, 7—8

πριστῆρσι K | 1 *σώδομα* C | 3—4 *ἐπέδειξε—ξυγγεγραφώς*: *μωϋσῆς* [*μωσῆς* V] *ἐπέδειξε φησὶ γὰρ* CV | 4 post *κύριος* add. *πῦρ* M | *ἐπὶ*: *εἰς* BL | 5 *γόμορα* C | 6 *ὑπολάβοι* KS | *μόνον* om. BL | *τὰ*: *τὰς* S | 8 *βοῶντος*: *εἰρηκότος* BL | 9 *πᾶσαι αἱ δυνάμεις* KS | 12 *βραχέα*: *ὀλίγα* CV | *δὲ* om. CV | 12—13 *πρὸς—πατήρ* om. S | 13 *αὐτὸν* om. C | 14 *ἑωφόρου* L | *ἐξεγέννησα* K | *ἐν ἑτέρῳ ψαλμῷ*: *ἑτέρωθι* CV | 17 *ἀνομίαν*: *ἀδικίαν* M | *ἔχρησε* KMSC, sed corr. MS | 19 ante *ἡμῖν* add. *καὶ* M | *ἡσαΐας ὁ προφήτης*: *οἱ προφῆται* [*καὶ* add. C] *ἡσαΐας* CV: *οἱ προφῆται καὶ ἡσαΐας ὁ προφήτης* M | *ἱερεμίας καὶ ἰεζεκιήλ*: *ἰεζεκιὴλ ἱερεμίας* CV | 20 *καὶ μιχαίας* om. CV | 21 *πᾶς* K | *πάρεργον* MSCV | *ταῦτα* KCVMγρ.: *ταύτας* BLMS

καὶ δείξω τὸν Πλάτωνα καὶ τοὺς μετ' ἐκεῖνον ἐκ τούτων
μὲν τῶν θείων ἀνδρῶν τῆς θεολογίας σεσυληκότας τινά,
71 τοῖς δὲ σφετέροις ἐντεθεικότας ξυγγράμμασιν. καὶ γὰρ ὁ |
p. 32 Πλάτων, ἐν οἷς πρὸς Κορίσκον ἐπέστειλε, καὶ τάδε προστέ-
θεικεν· „ἐπομνύντας σπουδῇ τε ἅμα μὴ ἀμούσῳ καὶ τῇ τῆς
σπουδῆς ἀδελφῇ παιδείᾳ καὶ τὸν πάντων θεῶν ἡγεμόνα
τῶν τε ὄντων καὶ τῶν μελλόντων τοῦ τε ἡγεμόνος καὶ αἰ-
τίου πατέρα καὶ κύριον ἐπομνύντας, ὅν, ἐὰν ὀρθῶς φιλοσο-
φῆτε, εἴσεσθε.“ ταῦτα, ὦ φίλοι ἄνδρες, τοῦ Πλάτωνός ἐστι
72 δόγματα. ἀλλὰ τούτων τὰ μὲν ἀξιέπαινα καὶ τῆς ἀποστο-
λικῆς καὶ προφητικῆς διδασκαλίας ἐχόμενα, τὰ δὲ τῆς
73 Ἑλληνικῆς μυθολογίας κυήματα. τὸ μὲν γὰρ φάναι ἄλλον
εἶναι τὸν τοῦ παντὸς ἡγεμόνα καὶ αἴτιον, ἄλλον δὲ τὸν
τοῦ αἰτίου πατέρα, ἀτεχνῶς ἔδειξε τὴν ἀλήθειαν, ἐξ ἧς
ἀρυσάμενος τοὺς οἰκείους διεκάλλυνε λόγους· τὸ δέ γε θεῶν
αὐτὸν προσειπεῖν ἡγεμόνα, τῶν τε ὄντων καὶ τῶν μελλόν-
των, δυοῖν αἰνίττεται θάτερον, ἢ τῷ τῆς ἀγνοίας πάθει
περιπεσεῖν τὸν φιλόσοφον, ἢ τοὺς ταύτην νοσοῦντας ὑπο-
74 κρινόμενον ἀναμῖξαι τῇ ἀληθείᾳ τὸ ψεῦδος. πρὸς δὲ τού-
τοις δείκνυσι τοὺς καλουμένους θεοὺς οὐ φύσει ὄντας θεούς·
τίς γὰρ μὴ κομιδῇ παραπαίων καλέσαι ἂν θεὸν τὸν οὐκ
ἀεὶ ὄντα θεόν; οὗτος δέ γε ἐν χρόνῳ τούτους εἴρηκε γίνε-
σθαι· ἔφη γάρ· „τῶν τε ὄντων θεῶν καὶ τῶν μελλόντων.“
75 πῶς δ' ἂν εἴη τις θεὸς ὁ μηδέπω γενόμενος; πῶς δ' ἂν
τοῦ σεπτοτάτου μεταλάχοι ὀνόματος ὁ μηδέπω τὸ εἶναι λα-

3—9: Eus. Pr. XI 16, 2 (Plat. Epist. VI p. 323 D)

2 τινα τῆς θεολογίας σεσυληκότας CV | 3 ξυντεθεικότας L, sed corr. | 3—4 ἐν οἷς ὁ πλάτων BL | 4 ἐπέστελλε MCV | 5 ἅμα om. S | ἀμούσως V | 6 τὸν: τῶν K | θεὸν C | 7 τοῦ τε ἡγεμόνος: τοῦτόν γε μόνον SMγρ. Cγρ. | ἡγεμῶνος C | αἰτίου: litt. υ S[2] e corr. | 8 φιλοσοφῆτε KLMCS[2]: φιλοσοφεῖτε Bγρ.: φιλοσοφήσητε SV: φρονεῖτε B | 9 ἴσεσθε S[1] | 10 τὰ δόγματα CV | 11—12 τὰ δὲ—κυήματα om. S[1] | 12 τῶ KSCV | 13 καὶ om. C[1] | 14 τοῦ om. S | 15 ἀρρυσάμενος MC | οἰκείους: ἰδίους CVMγρ. | διεκάλυνε S | τῶ SCV | 16 αὐτὸν ex αὐτῶν corr. S | 18 ὑποκρινάμενον K | 22 εἴρηκε τούτους S | 23 θεῶν om. CV | 24 τις om. CV | μηδέπω KS: μήπω BLMCV | 25 σεμνοτάτου V | ὁ om. K

βῶν; τὰ δὲ θεῖα λόγια τῶν γεγονότων οὐδὲν φύσει προσ-
αγορεύει θεόν. ὀνόματος μὲν γὰρ ψιλοῦ μεταδέδωκε τοῖς 76
δικάζειν πεπιστευμένοις, καὶ μέντοι καὶ τοῖς τὴν θείαν εἰ-
κόνα ὡς οἷόν τε τετηρηκόσιν ἀκήρατον· φύσει δὲ Θεὸν τὸν
ἀεὶ ὄντα καὶ κατὰ ταὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχοντα μόνον εἴωθεν
ὀνομάζειν. ἀλλὰ τοῦτον εἰς ὕστερον τὸν λόγον φυλάξωμεν·
νῦν δέ γε ἀρκέσει δηλῶσαι, ὡς ὁ φιλόσοφος οἶδε τὸν τοῦ
παντὸς ἡγεμόνα καὶ αἴτιον καὶ τὸν τοῦ αἰτίου πατέρα. ἔστι 77
δὲ αὐτοῦ ἀκοῦσαι κἀν τῇ Ἐπινομίδι λέγοντος· „καὶ τιμὰς
ἀποδιδῶμεν, μὴ τῷ μὲν ἐνιαυτόν, τῷ δὲ μῆνα, τῷ δὲ μηνός
τινος μοῖραν τάττωμεν, μηδέ τινα χρόνον, ἐν ᾧ διεξέρχεται
τὸν αὐτοῦ πόλον, ξυναποτελῶν κόσμον, ὃν ἔταξε λόγος ὁ
πάντων θειότατος· ὃν ὁ μὲν εὐδαίμων πρῶτον μὲν ἐθαύ-
μασεν, ἔπειτα ἔρωτα ἔσχε καταμαθεῖν, ὁπόσα ἐνῆν τῇ φύσει
δυνατά.“ κἀν τούτοις τὸν λόγον ἔφησε τὰ πάντα διακοσμῆσαι,
οὐ τὸν τοῦ λόγου πατέρα. καὶ Διονυσίῳ δὲ γράφων τοιάδε 78
φησίν· „φραστέον δή σοι δι᾽ αἰνιγμάτων, ἵν᾽, ἄν τι δέλτος
ἢ πόντου ἢ γῆς ἐν πτυχαῖς πάθῃ, ὁ ἀναγνοὺς μὴ γνῷ.
ὧδε γὰρ ἔχει· περὶ τὸν πάντων βασιλέα πάντα ἐστί, καὶ
ἐκείνου γε εἵνεκα πάντα, καὶ ἐκεῖνό γε αἴτιον πάντων
καλῶν· δεύτερον δὲ περὶ τὰ δεύτερα, καὶ τρίτον περὶ
τὰ τρίτα.“

Ὁρᾶτε, πῶς ὀρρωδοῦντες καὶ δεδιότες τὰ τῆς ἀλη|θείας 79 p. 33

2—4: cf. Ps. 81 ‖ 8—15: Eus. Pr. XI 16, 1 (Plat. Epin. p. 986 C) ‖ 16—22: Eus. Pr. XI 20, 2 (Plat. Epist. II p. 312 D—E)

16—22: Georg. Mon. Chron. II 8 (p. 62)

1 *δέ γε θεῖα* M: *θεῖα δὲ* K | 2 *μεταδίδωσι* CVM*γρ.* | 3 *τὴν* om. K | 4 *οἷόν τε*: *οἷον* S[1]: *οἴονται* K | *τηρηκόσιν* M[1] | 5 *καὶ* prius om. BL | *μόνον* om. CV | 6 *ὀνομάζειν*: *δοκιμάζειν* B | *εἰς* om. M | *φυλάξομεν* S e corr. | 7 *γε* om. M | 8 *καὶ αἴτιον καὶ* om. S | *τοῦ αἰτίου* KS: *τούτου* BLMCV | 10 *ἀποδίδομεν* BL, sed corr. L | 11 *τινος*: *τι* B | *τάττομεν* K | 12 *πῶλον* B | *ὃν* om. K | *ἔταξε*: *διεκόσμησε* CVM*γρ.* | ante *λόγος* add. *ὁ* K | 13 *μὲν* prius om. BL | *πρῶτο* C | 14 *ἔπειτα δὲ* S | *τοῦ καταμαθεῖν* S | 15 *τὰ* om. C | 16 *δὲ* om. CV | *τοιάδε γράφων* CV | 17 *ἡ δέλτος* V | *δέλτου* S[2]: *δελφὸς* K | 20 *ἕνεκα* SCV | *ἐκεῖνός γε αἴτιος* MSCV | 23 *δεδειότες* K

*προσέφερον δόγματα καὶ αἰνιγματωδῶς, οὐ σαφῶς, ἐκήρυττον
τὴν ἀλήθειαν, τὸν τῶν πολλῶν ὑφορώμενοι πλάνον; τοῦτο*
80 *δέ γε τὸ δέος κἀν τῷ Τιμαίῳ δεδήλωκεν. λέγει δὲ οὕτως·
„νῦν δὴ οὖν τὸ παρ' ἡμῶν ὧδε ἐχέτω· τὴν μὲν οὖν πάντων
εἴτε ἀρχὴν εἴτε ἀρχάς, εἴτε ὅπῃ δοκεῖ τούτων πέρι, τὸ νῦν
οὐ ῥητέον· „δι' ἄλλο μὲν οὐδέν, διὰ δὲ τὸ χαλεπὸν εἶναι
κατὰ τὸν παρόντα λόγον τῆς διεξόδου τὰ δοκοῦντα δηλῶσαι.“*
81 *καὶ Νουμήνιος δὲ ὁ Πυθαγόρειος, ἐν οἷς τὰ περὶ τἀγαθοῦ
γέγραφε, σαφέστερον ταῦτα ἐδίδαξε· φησὶ γάρ· „οὔτε δημιουρ-
γεῖν ἐστι χρεὼν τὸν πρῶτον, καὶ τοῦ δημιουργοῦντος θεοῦ*
82 *χρὴ εἶναι νομίζειν πατέρα τὸν πρῶτον θεόν.“ καὶ Πλωτῖνος
δέ, ὁ τὴν Πλάτωνος φιλοσοφίαν ζηλώσας, περὶ τῶν τριῶν
ἀρχικῶν ὑποστάσεων βιβλίον ξυνέγραψεν, ἐν ᾧ καὶ τάδε
ἔφη· „τί οὖν χρὴ περὶ τοῦ τελειοτάτου λέγειν; οὐδὲν ἀπ'
αὐτοῦ, ἢ τὰ μέγιστα μετ' αὐτόν. μέγιστα δὲ μετ' αὐτὸν*
83 *νοῦς καὶ δεύτερον· καὶ γὰρ ὁρᾷ ὁ νοῦς ἐκεῖνον.“ καὶ
πάλιν· „ποθεῖ δὲ πᾶν τὸ γεννῆσαν καὶ τοῦτο ἀγαπᾷ, καὶ
μάλιστα ὅταν ὦσι μόνοι τὸ γεννῆσαν καὶ τὸ γεγεννημένον·
ὅταν δὲ καὶ τὸ ἄριστον ᾖ τὸ γεγεννημένον, ἐξ ἀνάγκης
ξύνεστιν αὐτῷ, ὡς τῇ ἑτερότητι μόνον κεχωρίσθαι. εἰκόνα
δὲ ἐκείνου εἶναι λέγομεν τὸν νοῦν· δεῖ γὰρ σαφέστερον*
84 *λέγειν.“ καὶ ἕτερα δέ γε πλεῖστα εἴρηται καὶ τούτῳ καὶ
Πλουτάρχῳ καὶ Νουμηνίῳ καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅσοι τῆς τού-*

3—7: Clem. Str. V 14, 89 = Eus. Pr. XIII 13, 3 (Plat. Tim. p. 48 C) ‖ 8—11: Eus. Pr. XI 18, 6 (Numen. fr. 10) ‖ 14—16: Eus. Pr. XI 17, 7 (Plotin. Enn. V 1, 6) ‖ 16—22: Eus. Pr. XI 17, 8 (Plotin. Enn. V 1, 6—7) ‖ 22—p. 59, 10: Eus. Pr. XI 10—11. 17, 9—18, 10 (Plut. de E ap. Delph. 19 Numen. fr. 10 Plotin. Enn. V 1, 8)

3—4 *λέγει—ἐχέτω*: *εἰπών* CVM*γρ.* | 4 *πάντων* om. C[1] | 5 *τὸ νῦν*: *τὸν νοῦν* C | 7 *λόγον* BLMS: *χρόνον* KCV: *τρόπον* Pl. Clem. Eus. | 8 *πυθαγόριος* S[1]C | 9 *ταῦτα* KS: *αὐτὰ* BLMCV | 10 *τὸν*: *τὸ* K | 15 *αὐτόν* (priore loco): *αὐτό* MSCV | *αὐτὸν* (posteriore loco) M: *αὐτὸ* SCV: *τοῦτο* KBL | 16 *ὁρᾷ* om. LM | *νοῦς* (posteriore loco) bis M | 17 post *γεννῆσαν* add. *τὸ γεννηθὲν* V | 18 *γεγενημένον* L[1] | 19 *τὸ* (ante *ἄριστον*) om. V | post *ᾖ* add. *καὶ* MC | *γεγενημένον* L[1] | 21—22 *δεῖ—λέγειν* om. CV | 22 *γε* om. SCV | 23 *τῷ πλουτάρχῳ* MC | *νωμηνίῳ* S[1] | *ὅσοι*: *οἱ* K

των ἦσαν ξυμμορίας. μετὰ γὰρ δὴ τὴν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν
ἐπιφάνειαν οὗτοι γενόμενοι, τῆς Χριστιανικῆς θεολογίας
πολλὰ τοῖς οἰκείοις ἀνέμιξαν λόγοις. αὐτίκα τοίνυν τὴν 85
Πλάτωνος διάνοιαν ἀναπτύσσοντες, καὶ ὁ Πλωτῖνος καὶ ὁ
Νουμήνιος τρία φασὶν αὐτὸν εἰρηκέναι ὑπέρχρονα καὶ ἀΐδια,
τἀγαθὸν καὶ νοῦν καὶ τοῦ παντὸς τὴν ψυχήν, ὃν μὲν
ἡμεῖς Πατέρα καλοῦμεν, Τἀγαθὸν ὀνομάζοντα, Νοῦν δέ, ὃν
ἡμεῖς Υἱὸν καὶ Λόγον προσαγορεύομεν, τὴν δὲ τὰ πάντα
ψυχοῦσαν καὶ ζωοποιοῦσαν δύναμιν Ψυχὴν καλοῦντα, ἣν
Πνεῦμα ἅγιον οἱ θεῖοι προσαγορεύουσι λόγοι. καὶ ταῦτα 86
δέ, ὡς ἔφην, ἐκ τῆς τῶν Ἑβραίων φιλοσοφίας τε καὶ θεο-
λογίας σεσύληται. ὁ γὰρ δὴ ὑμνοποιὸς Δαυίδ, τὸ θεῖον
ἀνακρουόμενος μέλος καὶ ὑπὸ τῆς θείας ἐνηχούμενος χάρι-
τος, κέκραγε λέγων· „τῷ λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώ-
θησαν, καὶ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύνα-
μις αὐτῶν.“ καὶ μὲν δὴ καὶ τῶν θείων εὐαγγελίων ὅ τε 87
Πλούταρχος καὶ ὁ Πλωτῖνος ἐπήκουσαν. δηλοῖ δὲ τοῦτο
σαφῶς ὁ Ἀμέλιος, ὁ τῆς Πορφυρίου πρωτεύσας διατριβῆς·
ὑπεράγαται γὰρ τὸ τῆς Ἰωάννου θεολογίας προοίμιον, οὑ-
τωσὶ λέγων· „καὶ οὗτος ἄρα ἦν ὁ λόγος, καθ᾽ ὃν ἀεὶ ὄντα 88
τὰ γινόμενα ἐγίνετο, ὡς ἂν καὶ ὁ Ἡράκλειτος ἀξιώσειεν,
καὶ νὴ Δία καὶ ὁ βάρβαρος ἀξιοῖ ἐν τῇ τῆς ἀρχῆς τάξει
τε καὶ ἀξίᾳ καθεστηκότα πρὸς θεὸν εἶναι καὶ θεὸν εἶναι,
δι᾽ οὗ πάντα ἁπλῶς γεγενῆσθαι, ἐν ᾧ τὸ γενόμενον ζῶν
καὶ ζωὴν καὶ ὂν πεφυκέναι | εἰς τὰ σώματα πίπτειν καὶ σάρκα p. 31

14—16: Ps. 32, 6 ‖ 17—p. 60, 5: Eus. Pr. XI 18, 26—19, 3 (19: Joh. 1, 1 sqq.)

1 δὴ om. V | 4 πλάτωνος om. L | 8—9 τὴν δὲ—καλοῦντα: ψυχὴν δὲ τοῦ παντὸς καλοῦντα τὴν [τὰ add. C] πάντα ψύχουσαν καὶ ζωοποιοῦσαν δύναμιν CV | 8 τὰ om. BLV | 9 ψυχὴν om. K | post ψυχὴν add. τοῦ παντὸς M | 10 προσονομάζουσι K | 11 φιλοσοφίας τε καὶ om. KCV | τε om. S | 15 πᾶσαι αἱ δυνάμεις K | 17 ὁ om. K | ἐπήκουσαν KBL: ὑπήκουσαν MCV: ὑπηκουσάτην S | τοῦτο om. K | 18 ὁ prius om. V | ὁ posterius om. KBLMSC | προτεύσας M¹S, sed corr. S | 19 ὑπεράγεται M¹ | τὸ: τῶ C | 20 ὄντα om. V | 22 νὴ δία καὶ om. V | 24 τὰ πάντα BLMCV | ζῶν: ζῆν K: ζῶον C | 25 post ζωὴν add. εἶναι MCV | πέφυκεν K | τὰ σώματα KCVMγρ. Eus.: τε σῶμα BLMS; in S

ἐνδυσάμενον φαντάζεσθαι ἄνθρωπον, μετὰ τοῦ καὶ τηνι-
καῦτα δεικνύειν τῆς φύσεως τὸ μεγαλεῖον, ἀμέλει καὶ ἀνα-
λυθέντα πάλιν ἀποθεοῦσθαι καὶ θεὸν εἶναι, οἷος ἦν πρὸ
τοῦ εἰς τὸ σῶμα καὶ τὴν σάρκα καὶ τὸν ἄνθρωπον κατα-
89 χθῆναι.“ οὕτως ἄγαν τὴν τοῦ βαρβάρου θεολογίαν τεθαύ-
μακεν ὁ τῇ Πλάτωνος καὶ τῶν ἄλλων φιλοσόφων ἐντραφεὶς
εὐεπείᾳ· καὶ ξυνωμολόγησε τὸν λόγον καὶ ἐν ἀρχῇ εἶναι
καὶ θεὸν εἶναι καὶ πρὸς τὸν θεὸν εἶναι καὶ τὰ πάντα
πεποιηκέναι καὶ ζωῆς τοῖς ἅπασιν αἴτιον ὑπάρχειν καὶ
χορηγὸν καὶ τῆς τῶν ὅλων ἕνεκα σωτηρίας σαρκὶ μὲν ξυγ-
κρύψαι τὸ μεγαλοπρεπὲς τῆς θεότητος, ἀποκαλύψαι δὲ ὅμως
κἀν τῇ σμικρᾷ καὶ παχείᾳ νεφέλῃ τὴν πατρῴαν εὐγένειαν.
90 καὶ γὰρ ὁ θεσπέσιος εὐαγγελιστὴς εἰρηκὼς „καὶ ὁ λόγος
σὰρξ ἐγένετο“ καὶ δείξας τὸ τῆς θείας φύσεως ἀναλλοίωτον,
ἐπήγαγε „καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν“ καὶ ἐδίδαξεν, ὡς καὶ σάρκα
περικείμενος τὴν ἄρρητόν τε καὶ ἄφθαρτον ἠφίει τῆς θεό-
τητος αἴγλην· „ἐθεασάμεθα“ γὰρ ἔφη „τὴν δόξαν αὐτοῦ,
δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός, πλήρης χάριτος καὶ
ἀληθείας.“ οὐκ ἠμαύρωσε γὰρ αὐτοῦ τὰς τῆς θεότητος
ἀκτῖνας ἡ περιβολὴ τῆς σαρκός, ἀλλὰ καὶ ταύτην ἀμπεχό-
91 μενος δῆλος ἦν, τίς τε ἦν, καὶ ἐκ τίνος ἐξέλαμψεν. εἰ δὲ
καὶ οἱ τῆς ἀληθείας ἀντίπαλοι οὕτω κομιδῇ θαυμάζουσι
τὴν ἀλήθειαν, ὡς καὶ βραχέσι μορίοις ἐκεῖθεν σεσυλημένοις
διακαλλύνειν τὰ οἰκεῖα ξυγγράμματα, καὶ πολλῷ ψεύδει
ταῦτα μιγνύμενα μὴ ἀμβλύνειν τὸ σφέτερον κάλλος, ἀλλὰ

13—19: Joh. 1, 14

vero post σῶμα 2 litterae erasae sunt | πίπτειν: πνεῖν CVMγρ., corr. Cγρ. | 1 καὶ τοῦ S | 5 ἄγαν KSCVMγρ.: ἄρα BLM | τοῦ om. L¹ | βαρβάρου: ἀβραὰμ C | 6 ὁ τῇ: ὁ τῇ τοῦ MV: ὅτι τοῦ C | 7 εὐεπία KC | ξυνομολόγησε S | καὶ (post λόγον) om. BL | 8 καὶ πρὸς — εἶναι om. BL | τὸν om. CV | 9 πᾶσιν K | 10 κρύψαι MSC | 13 post γὰρ add. καὶ LM | θεσπέσιος: θεῖος CV | 14 καὶ δείξας: ἔδειξε καὶ M | δείξας om. CVMγρ. et post φύσεως add. ἔδειξε CVMγρ. et 15 post ἐπήγαγε add. γάρ MCV | καὶ ἐδίδαξεν: ἐδίδαξε δὲ MSCV | 16 τε καὶ ἄφθαρτον om. CV | ἄφθαρτον: ἄφραστον K | ἀφίει M | post ἠφίει add. τὴν KBS, sed del. K | 18 πλήρη BL | 20 ἀπεχόμενος L¹ | 21 τίς τε ἦν om. C | 25 κάλλεσιν K

*κἂν φορυτῷ κειμένους τοὺς μαργαρίτας ἀστράπτειν καί, κατὰ
τὴν εὐαγγελικὴν διδασκαλίαν, „τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνειν
καὶ ὑπὸ τῆς σκοτίας μὴ κρύπτεσθαι“ ξυνιδεῖν εὐπετές, ὅπως
ἐστὶν ἀξιέραστα καὶ ἀξιάγαστα τὰ θεῖα μαθήματα, τοῦ ψεύ-
δους κεχωρισμένα. πολλὴν γάρ που διαφορὰν ἔχει μαργα-* 92
*ρίτης ἐν βορβόρῳ κείμενος καὶ ἐν διαδήματι λάμπων· καὶ
μὲν δὴ καὶ τῶν δακτύλων αἱ σκυταλίδες ἀφηρμοσμέναι τε
ἀλλήλων καὶ διεσκεδασμέναι, οὐ τὴν αὐτὴν ἔχουσιν εὐπρέ-
πειάν τε καὶ χάριν καὶ χρείαν, ὅσην ξυμπεφυκυῖαί τε ἀλλή-
λαις καὶ ξυνηρμοσμέναι ἔχουσαί τε καὶ ἐπιτελοῦσαι δρῶνται.
ἀκήρατον τοίνυν καὶ ἀμιγὲς τῆς ἀληθείας θεωρητέον τὸ* 93
*κάλλος. εἰ γὰρ καὶ χρώμασιν ἐναντίοις μιγνύμενον λάμπει,
δῆλον ὅτι λαμπρότερον φανεῖται τῶν πημαινόντων κεχω-
ρισμένον. ἐναργέστερον δὲ τοῦτο καταμάθοι τις ἄν, τὴν* 94
*Ἑλληνικὴν μυθολογίαν τῇ ἀποστολικῇ καὶ προφητικῇ διδα-
σκαλίᾳ παρατιθεὶς καὶ ἐκ παραλλήλου θεώμενος τὸ διάφορον.
Σαγχωνιάθων μὲν οὖν ὁ Βηρύτιος τὴν Φοινίκων θεολογίαν
ξυνέγραψε· μετήνεγκε δὲ ταύτην εἰς τὴν Ἑλλάδα φωνὴν
Φίλων, οὐχ ὁ Ἑβραῖος, ἀλλ' ὁ Βύβλιος (τὸν δὲ Σαγχωνι-
άθωνα λίαν τεθαύμακεν ὁ Πορφύριος)· Μάνεθως δὲ τὰ
περὶ Ἴσιδος καὶ Ὀσίριδος καὶ Ἄπιδος καὶ Σαράπι|δος καὶ* **p. 35**
τῶν ἄλλων θεῶν τῶν Αἰγυπτίων ἐμυθολόγησε· Διόδωρος 95
δὲ ὁ Σικελιώτης κοσμογένειαν ξυνέγραψε· τὴν δὲ τοῦ

2—4: Joh. 1, 5 ‖ 17—20: Eus. Pr. I 9, 20—21 ‖ 20—22: Eus. Pr. II prooem. 5—6. III 2, 7 (Manethon. fr. 74)

1 ante *φορυτῷ* add. *κοπρίᾳ* BL[1]: *κοπρίας* L[2]: *κοπρίᾳ καὶ* Sylburg e codd. recc. | *ἀστράπτει* M[1] | post *ἀστράπτειν* add. *λίαν* MCV | 3 *τῆς* om. V | *ξυνειδεῖν* K | *εὐχερές* BKγρ. | 4 *ἀξιέραστα καὶ* om. CV | *μαθήματα*: *διδάγματα* L | 5 *γὰρ δή που* MCV | 7 *ἐφηρμοσμέναι* CV | 8 *ἀλλήλαις* V | 9 *καὶ χάριν* om. V: post *χρείαν* posuit C | 9—10 *ὅσην—δρῶνται* om. V | 9 *τε* posterius om. L | 13 *φανεῖται*: *ἔσται* CV | *πημενόντων* MC | 14 *ἄν* om. CV | 15 *προφητικῇ καὶ ἀποστολικῇ* BL | *διδασκαλίᾳ*: *θεολογίᾳ* SCVMγρ. | 16 *θεόμενος* C | 17 *καὶ σαγχωνιάθων* C | *οὖν* om. KL | 19 *βίβλιος* KBLM[1]S[1]C | 21 *καὶ ὀσίριδος* om. S | *καὶ σαράπιδος* om. CV | 22 *θεῶν* L[2] e corr. | *τῶν* posterius bis M[1] | *θεῶν τῶν αἰγυπτίων*: *αἰγυπτίων θεῶν* CV | 23 *κοσμογονίαν* K

*Ἀσκραίου ποιητοῦ Θεογονίαν οἶδε καὶ τὰ μειράκια· ὁ δέ
γε Ὀδρύσης Ὀρφεὺς τὰς Αἰγυπτίων τελετὰς τοὺς Ἕλληνας
ἐξεπαίδευσε· Κάδμος δὲ τὰς Φοινίκων· Κορνοῦτος δὲ ὁ
φιλόσοφος τὴν Ἑλληνικὴν θεολογίαν ξυντέθεικε· Πλούταρχος
δὲ καὶ Ἀέτιος τὰς τῶν φιλοσόφων ἐκπαιδεύουσι δόξας· τὸν
αὐτὸν δὲ καὶ ὁ Πορφύριος ἀνεδέξατο πόνον, τὸν ἑκάστου*
96 *βίον ταῖς δόξαις προστεθεικώς. τούτοις ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες,
ἀξιῶ τὰ ἡμέτερα παραθεῖναι καὶ μαθεῖν ὡς οὐ μόνον, κατὰ
τὸν ποιητήν, „ὅσον οὐρανός ἐστ᾽ ἀπὸ γαίης“ ἀφέστηκεν, ἀλλ᾽
ὅσον ὁ καλούμενος Τάρταρος οὐρανοῦ. ἐγὼ δ᾽ αὐτοὺς θεῖναι
παραιτοῦμαι τοὺς μύθους, ἵνα μή μέ τις ἀδολέσχην ὀνο-
μάσῃ καὶ φλήναφον· ἐνίων δὲ καὶ μάλα ὀλίγων ἐν τῇ μετὰ
τήνδε, ξὺν θεῷ φάναι, γραφησομένῃ διαλέξει μνησθήσομαι,
ἵνα τῶν μυθολογουμένων περὶ τῶν καλουμένων θεῶν μὴ
μόνον τὸ ἀπίθανον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀνόητον καὶ δυσαγὲς ἐπι-*
97 *δείξω. εἰ δέ τῳ φίλον καὶ αὐτὴν διαγνῶναι τὴν ξύγκρισιν,
εὑρήσει ταύτην ἐν τοῖς Εὐσεβίου τοῦ Παλαιστίνου ξυγ-
γράμμασιν (Εὐαγγελικὴν δὲ προπαρασκευὴν τόνδε τὸν πόνον
ἐκεῖνος ὠνόμασεν)· ἐγὼ δὲ ξυντόμως ἐρῶ, ὡς Αἰγύπτιοι
καὶ Φοίνικες καὶ τῶν Ἑλλήνων οἱ ποιηταὶ καὶ φιλόσοφοι
ἢ τὰ ὁρώμενα στοιχεῖα θεοὺς ὑπετόπασαν ἢ ἀνθρώπων τοὺς
εὖ τι πεποιηκότας καὶ ἔν τισι πλεονεκτήμασι διαπρέψαντας*
98 *θεοὺς ἀνηγόρευσαν καὶ τεθνεῶσι ναοὺς ἐδομήσαντο· ἡμεῖς
δὲ τῶν μὲν ὁρωμένων θεολογοῦμεν οὐδέν, τῶν δὲ ἀνθρώ-
πων τοὺς ἐν ἀρετῇ διαπρέψαντας ὡς ἀνθρώπους ἀρίστους
γεραίρομεν, μόνον δὲ τὸν τῶν ὅλων προσκυνοῦμεν Θεὸν*

1—3: Eus. Pr. I 6, 4 ‖ 9: Hom. *Θ* 16 ‖ 19—23: Eus. Pr. I 9, 1. 5. 12. 29

1 *θεογονίαν ποιητοῦ* C | *θεολογίαν* K | 2 *δρύσης* L¹C | *lacuna incipit in* V | 3 *ἐπαίδευσεν* BLM, corr. Mγρ. | *κάμδμος* M | *ὁ φιλόσοφος* om. C | 5 *ἀέτος* KBL | 8 *ὡς* om. K | 9 ante *ἀφέστηκεν* add. *τοσοῦτον* S | 10 *αὐτὸς* MC | 12 *φλίναφον* B | *καὶ μάλα ὀλίγων* om. C | 14 *θεῶν* L² e corr. | 15 *ἀπήθανον* M | *τὸ* posterius om. BLM | 16 *τῳ φίλον*: *τὸν φιλόσοφον* S, sed ante haec verba add. *δεῖ* S² | *ταύτην* S | *ξύγκρισιν*: *ξυγγραφήν* CMγρ., corr. Cγρ. | 18 *παρασκευὴν* C | 21 *ὑπετώπασαν* B: *ὑπετόπησαν* KM: *ἐτύπωσαν* CMγρ. | 23 *ἐδωμήσαντο* K | 24 *μὲν* om. S | *ὁρωμένων μὲν* MC | *ἀνθρώπους ἀρίστους*: *θεοῦ φίλους* CMγρ.

*καὶ Πατέρα καὶ τὸν ἐκείνου γε Λόγον καὶ τὸ πανάγιον
Πνεῦμα. τὸν αὐτὸν δὲ καὶ Υἱὸν μονογενῆ καὶ Λόγον καὶ* 99
*Ζωὴν καὶ Φῶς καὶ Ἀλήθειαν ὀνομάζομεν, καὶ ἄλλοις δὲ
παμπόλλοις ὀνόμασι κεχρημένοι τὴν θείαν φύσιν ἀνυμνοῦμεν.
οὐ μόνον δὲ αὐτὴν ἀπὸ τῶν προσόντων ὀνομάζομεν, ἀλλὰ
καὶ ἀπὸ τῶν μὴ προσόντων προσαγορεύομεν· ἄναρχον γὰρ* 100
*καὶ ἄφθαρτον καὶ ἀθάνατον καὶ ἄπειρον καὶ ἀνώλεθρον
ἀόρατόν τε καὶ ἀνείδεον καὶ ἀσχημάτιστον ἀπερίγραφόν
τε καὶ ἀπερίληπτον καὶ ἀνέφικτον καλοῦμεν, ἀπό γε τῶν
μὴ προσόντων τὰς προσηγορίας τιθέντες. ἐπειδὴ γὰρ ὁρα-* 101
*τὸς οὐκ ἔστιν, ἀόρατος ὀνομάζεται καὶ ἀθέατος, καὶ ὡς
ὑπερβαίνων τοῦ νοῦ τὴν φαντασίαν, ἀνέφικτος δὴ κα-
λεῖται· καὶ αὖ πάλιν ἄπειρος, ὡς οὔτε ἀρχὴν οὔτε τέλος
ἔχων, καὶ ὡς φθορᾶς καὶ θανάτου κρείττων, ἄφθαρτος καὶ
ἀθάνατος· | καὶ τἄλλα δέ, ὅσα τούτοις ἔοικεν, ὧν ἡ θεία* 102 **p. 36**
*φύσις οὐκ ἔχει, τυγχάνει ὄντα δηλωτικά. τὸ δέ γε ἀγαθὸς
καὶ δίκαιος καὶ φῶς καὶ ζωὴ καὶ δημιουργὸς καὶ τῶν ὅλων
πρύτανίς τε καὶ κυβερνήτης καὶ τὰ τούτοις προσόμοια, ὧν
ἔχει τε καὶ ἐνεργεῖ, τὴν κτίσιν ἰθύνων καὶ τῶν ἀνθρώπων
τὴν φύσιν εὐεργετῶν, ὑπάρχει σημαντικά. οὕτως Υἱὸς ὀνο-* 103
*μάζεται, ὡς ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς γεγεννημένος, καὶ
Λόγος, ὡς ἀχρόνως καὶ ἀπαθῶς προελθὼν καὶ μὴ μερίσας
τὸν φύσαντα· καὶ αὖ πάλιν Ἀπαύγασμα δόξης, ὡς ξυναΐδιος*

1 *καὶ πατέρα* om. KBL | 1—3 *καὶ τὸ πανάγιον — ὀνομάζομεν: τὸν δὲ λόγον υἱὸν μονογενῆ καὶ ζωὴν καὶ φῶς καὶ ἀλήθειαν πιστεύομεν εἶναι· καὶ τὸ πανάγιον πνεῦμα, τὸ κύριον καὶ ζωοποιόν, ἓν τὰ τρία πιστεύοντες τῇ οὐσίᾳ καὶ τῇ θεότητι καὶ τὸ ἓν τρία ταῖς ἰδιότησι* CMγρ. | 2 *αὐτὸν δὲ καὶ* S: *αὐτόν τε καὶ* KBL: *δὲ αὐτὸν* M | *υἱὸν καὶ μονογενῆ* K | 3 *ἄλλοι* C | 4 *παμπόλοις* S: *πολλοῖς* C | 7 *ἄπειρον καὶ* om. L[1] | 8 *ἀπερίγραφόν τε καὶ* om. C, sed add. in marg. *καὶ ἀπερίγραφον* | *ἀπερίγραπτόν* K | 9 *ἀπερίληπτόν τε καὶ* C | *ἀποκαλοῦμεν* MC | *γε* om. C | 11 post *ὁρατὸς* add. *οὗτος* S | *ὀνομάζεται: προσαγορεύεται* BL | *καὶ ἀθέατος* om. C | 12 *δὴ καλεῖται* om. C: *δὲ καλεῖται* S | 13 *ὡς* om. S | 14 *καὶ* (ante *θανάτου*) om. S | 16 *τυγχάνει ὄντα: τυγχάνοντα* M | *ὄντα* om. SC | 17—18 *καὶ τῶν ὅλων δημιουργὸς καὶ πρύτανις* S | 18 *τε καὶ κυβερνήτης* om. C[1]: *τε* om. C[2] | 20 *σιμαντικά* M[1] | ante *υἱὸς* add. *οὖν* M: *ὁ* S | 21 *γεγενημένος* KL[1] | 22 *ἄχρονος* K | 23 *αὖ πάλιν* om. C

104 ὢν τοῦ γεννήσαντος. ἀλλὰ μὴ θορυβήσητε, καὶ ἐκ τοῦ
Πατρὸς καὶ ξὺν τῷ Πατρὶ τὸν Λόγον ἀκούσαντες. τῶν
γὰρ ἀτοπωτάτων Πλάτωνος μὲν ἀνέχεσθαι καὶ αἴτιον τῆς
ὕλης τὸν Θεὸν λέγοντος καὶ ξυναΐδιον τοῦ Θεοῦ τὴν ὕλην
ἀποκαλοῦντος καὶ τὰς ἰδέας ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ ξὺν τῷ Θεῷ
φάσκοντος εἶναι, τὸν δὲ τοῦ Θεοῦ Λόγον καὶ τὸ πανάγιον
Πνεῦμα μὴ πείθεσθαι καὶ ἐκ τοῦ Θεοῦ φῦναι καὶ ξὺν τῷ
105 Θεῷ εἶναι. εἰ γὰρ τὴν ἑτεροφυᾶ καὶ ἑτερογενῆ καὶ ἀλλό-
φυλον ὕλην καὶ ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ ξὺν τῷ Θεῷ εἶναι ὁ
φιλόσοφος ἔφη, πολλῷ δήπουθεν εὐλογώτερόν τε καὶ ἀλη-
θέστερον ὑποληπτέον τὸν ἡμέτερον λόγον. οὐ γὰρ ἑτεροφυᾶ
τὸν Υἱὸν, οὐδέ γε τὸ πανάγιον Πνεῦμα εἶναί φαμεν, ἀλλὰ
μίαν εἶναι τῆς Τριάδος τὴν οὐσίαν κηρύττομεν.
106 Εἰ δέ τις τῆς ὑπάρξεως τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύ-
ματος ἐπιζητεῖ τὸν τρόπον μαθεῖν, εἰπάτω δὴ πρότερος τὸν
τρόπον τῆς τοῦ ἀγεννήτου ὑπάρξεως, πῶς ἔστιν οὐκ ἔχων
τὸν αἴτιον. τοῦτο γὰρ δὴ παντελῶς ἄπορον καὶ μόνῃ γε
107 τῇ πίστει τῇ καθαρᾷ καὶ ἀκραιφνεῖ χωρητόν. τὸ μὲν γὰρ
ἐξ αἰτίου γενέσθαι τι ἢ γεννητὸν ἢ κτιστὸν δέξαιτ' ἂν ῥᾳ-
δίως ὁ λογισμός· τὸ δὲ εἶναί τι ἄτερ αἰτίου οὐδεὶς προσίε-
ται λογισμός, εἰ μή πῃ ἄρα φανείη τῆς πίστεως τὸ ἐχέγγυον.
εἰ δὲ πιστεύομεν εἶναί τι καὶ ἀγέννητον καὶ ἄναρχον καὶ
ἀναίτιον, πιστευτέον ἄρα, ὡς ἐκ τούτου νοῦ γε ὄντος ἐγεν-

3—6: Eus. Pr. XI 21—34 Clem. Str. III 3, 19—20

1 θορυβήσητε KL: θορυβήσετε S: θορυβηθῆτε BMC | 2 ἀκούοντες S | 5 εἰδέας BLC, sed corr. C | 6—9 φάσκοντος—θεῷ om. M, add. Mγρ. | 6 πανάγιον: ἅγιον αὐτοῦ CMγρ. | 7 μὴ πείθεσθαι om. CMγρ., sed add. infra post εἶναι | φῦναι L^2 e corr.: om. CMγρ. | 8 ἑτεροφυὰν K | καὶ prius om. C^1 | 9 ξὺν: ἐν CMγρ. | 10 δήπουθεν: δὴ πλέον K: δήπου C | τε om. C | 11 τὸν ἡμέτερον ὑποληπτέον L | οὐ: οὐδὲ C | 12 οὐδέ γε: οὐδὲ S: ἢ C | 13 εἶναι om. C | 14 ἁγίου om. K | 16 ἀγενήτου M | πῶς om. M, add. Mγρ. | 18 πίστει: litt. ει C^2 e corr. | ἀκραιφνῆ S | χωρητοί S^1: χορητόν C | 19 γίνεσθαι M, corr. Mγρ. | ἢ prius om. S | δέξετ' M: δέξεται K | 20 ὁ om. KBL | τι: τινα KBLM | προσείεται K | 21 πῆ τι ἄρα M | 22 καὶ primum om. S | ἀναίτιον καὶ ἄναρχον BLMC | 23 πιστεῦον L^1 ut videtur: πιστευτέον ἐστὶν L^2 | τούτου: τοῦ S: τούτου τοῦ M

νήθη ὁ Λόγος, καὶ προῆλθε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. ὅτι δὲ 108
καὶ τῶν παλαιῶν τινες ἀγέννητον καλοῦσι τὸν τῶν ὅλων Θεόν, ἀκούσαι ἄν τις καὶ Τιμαίου τοῦ Λοκροῦ λέγοντος· „μία ἀρχὰ πάντων ἐστὶν ἀγέννατος· εἰ γὰρ ἐγένετο, οὐκ ἂν ἦν ἔτι ἀρχά, ἀλλ' ἐκείνα, ἐξ ἆς ἀρχὰ ἐγένετο.“ Παρμενίδης δὲ ὁ Ἐλεάτης καὶ τὸν κόσμον ἀγέννητον εἶναι λέγων βοᾷ· „μοῦνον μουνογενές τε καὶ ἀτρεμὲς ἠδ' ἀγέννητον.“ καὶ Πλούταρχος δὲ ὁ Χαιρωνεὺς περὶ τοῦ ει τοῦ ἐν Δελφοῖς γράφων, οὕτως ἔφη· „τί οὖν ἐστι τὸ ἀΐδιον καὶ ἀγέννητον καὶ ἄφθαρτον, ᾧ χρόνος οὐδεὶς μεταβολὴν ἐπάγει;“ | εἰ 109 p. 37
τοίνυν φαμὲν εἶναί τι ἀγέννητον καὶ ἀναίτιον, κατὰ μὲν τὸν Παρμενίδην τὸν κόσμον, κατὰ δὲ τὸν Πλάτωνα καὶ Τίμαιον τὸν Λοκρὸν καὶ Πλούταρχον καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς τὸν τῶν ἁπάντων δημιουργόν, πολλῷ τούτου πιθανώτερον τὸ φάναι, ἐξ ἐκείνου γε τοῦ ἀγεννήτου φῦναι τὸν Λόγον καὶ τὸ πανάγιον Πνεῦμα, τὸν μέν, ὡς λόγον, ἐκ τοῦ νοῦ γεννώμενον, τὸ δέ, ὡς πνεῦμα, ἐκπορευόμενον· ξυμπρόεισι γὰρ τῷ Λόγῳ τὸ Πνεῦμα, οὐ ξυγγεννώμενον, ἀλλὰ ξυνὸν καὶ παρομαρτοῦν καὶ ἐκπορευόμενον. ἀλλ' οὔτε τὸ Πνεῦμα 110
πνοήν τινα στόματος εἶναί φαμεν (ἀξύνθετον γὰρ τὸ θεῖον καὶ ἀσχημάτιστον) οὔτε τὸν Λόγον τοῦτον τὸν εἰς ἀέρα χεόμενον, ἀλλ' ἐνούσιον Λόγον καὶ ἐνυπόστατον Πνεῦμα, καὶ ἐν τῷ Πατρὶ θεωρούμενα καὶ καθ' ἑαυτὰ πιστευόμενα,

3—5: Clem. Str. V 14, 115 = Eus. Pr. XIII 13, 42 ‖ 5—7: Clem. Str. V 14, 112 = Eus. Pr. XIII 13, 39 Eus. Pr. I 8, 5 (Parmen. fr. 8, 4) ‖ 7—10: Eus. Pr. XI 11, 10 (Plut. de E ap. Delph. 19)

1 ὁ om. KBLMC | 3 ἀκούσαιτο M | τιμαίου om. C[1] | 4 ἀρχὴ MC | ἀγέννητος KMSC | 5 ἦν om. C | ἀρχά (priore loco): ἀρχὴ MC | ἆς om. MC | ἀρχὰ (posteriore loco): ἀρχᾶς KLMC | ἐγένεντο K | παρμενείδης K | 6 ὁ ἐλεάτης om. C | ἐλεαιάτης L | ἀγένητον BC | λέγων εἶναι M | εἶναι om. C | 7 μονογενές SC | ἠδ': ἦν δ' S | ἀγένητον BCL[2] | καὶ posterius om. C | 8 δὲ: τε K | ὁ χαιρωνεὺς om. C | χερωνεὺς BLS | ante ει add. παρμενίδου C | ει: ἱεροῦ S | 9 καὶ om. S | ἀγένητον LC | 11 τι: τινα L[1] | ἀγένητον C | 12 τὸν posterius om. LMC | 13 τὸν λοκρὸν om. C | 14 ἁπάντων: ὅλων C | πειθανότερον C | 15 ἀγενήτου C | ante φῦναι add. καὶ C | 18 ξυγγενώμενον SC | 20 τὸ θεῖον om. M | 21 τὸν posterius erasum in S | 23 τῷ θεῷ καὶ πατρὶ C

καὶ ξυνημμένα καὶ διῃρημένα, τῷ μὲν ταὐτῷ τῆς φύσεως
ἡνωμένα, τῇ δὲ τῶν ἰδιοτήτων διαφορᾷ διῃρημένα καὶ καθ'
111 ἑαυτὰ νοούμενα. ταῦτα δὲ οὐκ ἔνεστι μαθεῖν ἀκριβῶς τὸν
μὴ τοῖς θείοις ἐντετυχηκότα λογίοις καὶ τὸ τῆς γνώσεως
φῶς παρὰ τῆς θείας ἐκδεξάμενον χάριτος.
112 Ἀναγνωστέον δὲ οὐ μόνον τὰ τῶν ἱερῶν ἀποστόλων
μαθήματα, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν θείων προφητῶν θεσπίσματα.
οὕτω γάρ τις καὶ τῆς παλαιᾶς καὶ τῆς καινῆς θεολογίας
τὴν ξυμφωνίαν ὁρῶν, θαυμάσεται τὴν ἀλήθειαν καὶ φεύξε-
ται μὲν Διαγόρου τοῦ Μιλησίου καὶ τοῦ Κυρηναϊκοῦ Θεο-
δώρου καὶ Εὐημέρου τοῦ Τεγεάτου τὸ ἄθεον· τούτους γὰρ
113 ὁ Πλούταρχος ἔφησε μηδένα νενομικέναι θεόν· φεύξεται δὲ
καὶ τῶν Στωϊκῶν τὴν ἀπρεπῆ περὶ τοῦ θείου δόξαν· σωμα-
τοειδῆ γὰρ οὗτοι τὸν θεὸν ἔφασαν εἶναι· βδελύξεται δὲ καὶ
Πρωταγόρου τοὺς ἀμφιβόλους περὶ τοῦ θεοῦ καὶ ἀπίστους
λόγους. ἐκείνου γάρ ἐστι τὰ τοιάδε· „περὶ μὲν οὖν τῶν
θεῶν οὐκ οἶδα, οὔτε εἰ εἰσίν, οὐθ' ὡς οὐκ εἰσίν, οὐθ'
114 ὁποῖοί τινες τὴν ἰδέαν εἰσίν.“ ἀποδράσει δὲ καὶ τῶν ἄλλων
μυθολόγων τὸν πλάνον· Πλάτωνος δὲ καὶ τῶν ἐκείνῳ παρα-
πλησίων, ὅσα μὲν ἐκ τῶν θείων λογίων κεκλόφασιν, εὑρήσει
τε καὶ θαυμάσεται, ὅσα δὲ τοῦ ψεύδους ἀνέμιξαν, ἀποξύσει καὶ
καθάπερ φορυτὸν ἀπορρίψει καὶ τῶν τῆς ψυχῆς ἀπελάσει χω-

10—12: Eus. Pr. XIV 16, 1 (Plut. de plac. phil. I 7) ‖ 12—14: Eus. Pr. XIV 16, 9 ‖ 14—18: Eus. Pr. XIV 3, 7. 19, 10 (Protag. fr. 2)

1 καὶ ξυνημμένα om. L: ξυνημμένα τε SC | 2 διῃρημένα om. KBLS | καὶ om. L | 4 ἐντετυχότα C | 5 ἐκδεξάμενον BL: εἰσδεξάμενον K: ἐνδεξάμενον M: δεξάμενον SCMγρ. | 7 τῶν θείων προφητῶν τὰ K | θείων om. C | 8 καὶ prius om. S | τῆς posterius om. K | καινῆς: νέας S | 9 θαυμάσαται M¹ | 10 τοῦ μιλησίου—θεοδώρου om. C | μηλισίου K: scribendum fuit μηλίου; cf. p. 69, 1 | κυρηναίου S | 11 τοῦ τεγεάτου om. C | τεγαιάτου S | 12 νενοηκέναι S | 13 τοῦ om. K | θεοῦ BL | σωματωειδῆ C | 14 βδελύζεται M | 15 προταγόρου B | 17 οὔτε εἰ: εἴτε M: εἰ Mγρ. | εἰ om. C¹ | εἰσίν: litt. εἰ S² e corr. | οὐδ' ὡς: εἴτε M, corr. Mγρ. | 17—18 οὐδ' ὁποῖοι M, corr. Mγρ. | 18 εἰδέαν BLSC, sed corr. S | τῶν om. C | 20 κεκλοφέναι φασίν M, corr. Mγρ. | εὑρήσει: litt. ει S² e corr. | 21 θαυμάσεται: litt. αι S² e corr. | ἀποξέσει CMγρ. | 22 καθάπερ: οἷα CMγρ. | φωρυτὸν KBC | ἀπορίψει S

ρίων, καὶ ὁρῶν τῆς κλοπῆς τὰ φώρια, τῷ Πυθαγορικῷ Νουμηνίῳ
πιστεύσει λέγοντι· „τί γάρ ἐστι Πλάτων ἢ Μωϋσῆς Ἀττικίζων;“
διὰ γὰρ δὴ τούτων ἀναφανδὸν ἔδειξεν ὁ Νουμήνιος, ὡς ὁπόσα 115
Πλάτων εὐσεβῶς εἴρηκεν, ἐκ τῆς Μωϋσοῦ θεολογίας σεσύληκεν.
Ὥρα δὴ οὖν, ὦ ἄνδρες, αὐτὴν ἀνιχνεῦσαι τῆς ἀληθείας 116
τὴν ῥίζαν· καὶ καθάπερ οἱ τὴν χρυσῖτιν καὶ ἀργυρῖτιν
μεταλλεύοντες γῆν, ὅταν μικρὰ ψήγματα εὕρωσιν, ἐκείνοις
ἑπόμενοι | πάσας διερευνῶσι τὰς φλέβας καὶ οὐ πρότερον p. 38
παύονται διορύττοντες, ἕως ἂν εὕρωσι τοῦ χρυσοῦ τὸ πλῆθος,
ἐξ οὗ διεσπάρη τὰ ψήγματα, οὕτως ὑμᾶς δεῖ τῶν Ἀναξαγόρου
καὶ Πυθαγόρου καὶ Πλάτωνος, καὶ μέντοι καὶ Νουμηνίου καὶ
Πλουτάρχου καὶ Πλωτίνου καὶ τῶν ἄλλων ἐπακούσαντας λόγων,
ἐπιζητῆσαι τὴν πηγήν, ἐξ ἧς ὀλίγα ἄττα τῶν θείων ναμάτων
ἀνιμησάμενοι οὗτοι τοὺς οἰκείους διεκόσμησαν λόγους, καὶ τὴν 117
τούτων πενίαν καταλιπόντας ἀντιλαβεῖν τῆς σοφίας τὴν ἄβυσ-
σον καὶ μαθεῖν ἀκριβῶς παρ᾽ ἐκείνης, τί μὲν ποιητής, τί δὲ
ποίημα, καὶ τίς μὲν ἡ τῶν ἀοράτων δημιουργημάτων ἀξία, τίς
δὲ τῶν ὁρωμένων ἡ χρεία. τοῦτο γὰρ μεμαθηκότες, οὐκέτι τὸ
θεῖον εἰς πολλὰ μερίσετε σέβας, ἀλλὰ τὸν ἀεὶ ὄντα καὶ ἀληθῶς
ὄντα καὶ τοῖς οὖσι τὸ εἶναι διὰ μόνην ἀγαθότητα δωρησάμε-
νον προσκυνήσετε, καὶ ἀντὶ πολεμίων καὶ δυσμενῶν οἰκεῖοι
καὶ φίλοι γενήσεσθε, καὶ πολλῆς, ὡς ξυνήθεις, ἀπολαύσεσθε
παρρησίας· καὶ οἱ ποδηγῶν ἐπὶ τοῦ παρόντος δεόμενοι ἄλ-
λους τῶν πλανωμένων πρὸς τὴν ἀλήθειαν ξεναγήσετε.

1—2: Clem. Str. I 22, 150 = Eus. Pr. IX 6, 9 Eus. Pr. XI 10, 14 (Numen. fr. 9)

1 *φώρεια* K | *τῷ δὲ πυθαγορικῷ* KBLM | 2 *πιστεύει* BL, sed corr. L | *μωσῆς* C | 3 *δὴ* om. BLM | *ὅσα* C | 4 *ὁ πλάτων* L | *εὐσεβῶν* B | *μωϋσέως* BC: *μωσέως* L: *μωϋσέος* M | *θεολογία* M | 6 *καὶ ἀργυρῖτιν* om. C | 8 *φλέβας*: *βλέφας* K | 9 *χρυσίου* B | 10 post *διεσπάρη* add. *τοῦ χρυσίου* B | *ἡμᾶς* MC | 13 *ναμάτων*: *μαθημάτων* CMγρ. | 14 *ἀνειμησάμενοι* K | *αὐτοὶ* C | 17 *ἡ* om. M | 19 *μερίσητε* BL¹ | *σεβάσματα* MS | 20 *δωρησάμενον διὰ μόνην ἀγαθότητα* C | 21 *δυσμενῶν καὶ πολεμίων* K | 22 *καὶ* (ante *φίλοι*) om. C | *γενήσεσθε καὶ φίλοι* MS | *ὡς ξυνήθεις* om. C | *ἀπολαύσασθε* BL¹: *ἀπολαύσετε* CMγρ. | 23 *ἄλλους* BLM: *ἄλλοτε* K: *πολλοὺς* S: *πολλοὺς εὖ οἶδα* CMγρ. | 24 add. *περὶ ἀρχῆς* K: *περὶ ἀρχῆς β̅* S: *περὶ ἀρχῆς λόγος β̅* M: *τέλος τοῦ β̅ λόγου τοῦ περὶ ἀρχῆς* C

ΠΕΡΙ ΑΓΓΕΛΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΑΛΟΥΜΕΝΩΝ ΘΕΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΟΝΗΡΩΝ ΔΑΙΜΟΝΩΝ. Γ.

1 *Τῶν σωμάτων ἐκεῖνα θαυμάζειν εἰώθαμεν, ὅσα ἀρτιμελῆ
τε καὶ ἄπηρα, καὶ ὃν ἐξ ἀρχῆς παρὰ τῆς φύσεως ἔλαχεν
ἀριθμόν, σῶον ἔχει καὶ ἄρτιον· ὅσοις δὲ τούτων ἐνδεῖ τι
2 ἢ πλεονάζει, ταῦτα τέρατα προσαγορεύειν εἰώθαμεν. καὶ
τῆς ἀναρχίας δὲ καὶ τῆς πολυαρχίας ὡς βλαβερῶν κατη-
γοροῦντες, τὴν μοναρχίαν θαυμάζομεν καὶ τὴν Ὁμηρικὴν
ἐπαινοῦμεν γνώμην, ἣ τοῦτον εἰσηγεῖται τὸν νόμον· „οὐκ
ἀγαθόν“ γάρ φησι „πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔστω, εἷς
3 βασιλεύς.“ ταῦτα δὲ οὐ τηνάλλως ἀδολεσχῶ, ἀλλ' ἀπὸ τῶν
ἀνθρωπίνων δεικνύναι τὰ θεῖα πειρώμενος καὶ ἀξιῶν ὑμᾶς,
ὦ ἄνδρες, καὶ ἐπ' ἐκείνων τόνδε διατηρῆσαι τὸν ὅρον καὶ
ὑγιεῖς μὲν καὶ ἀρτίους ἀποκαλεῖν τοὺς τὴν ἀληθῆ θεολογίαν
ἀσπαζομένους, ἣν καὶ ἡ φύσις ἐξ ἀρχῆς παραδέδωκε, καὶ
τὰ θεῖα ὕστερον ἐκράτυνε λόγια, ἀναπήρους δ' αὖ προσαγο-
ρεύειν μὴ μόνον ἐκείνους, οἳ οὐδένα θεὸν εἶναι νομίζουσιν,
ἀλλὰ καὶ τούτους, οἳ εἰς πολλὰ τὸ θεῖον κατεμέρισαν σέβας
4 καὶ τῷ δημιουργῷ τῶν ὅλων τὴν κτίσιν ξυνέταξαν. οὔκουν*

9—12: Hom. *B* 204—205

1 ante *περὶ ἀγγέλων* add. *λόγος τρίτος* BC | 2 *περὶ* om. S | *τῶν* om. B | 3 *γ'* om. BC | *λόγος γ̅* LM | 5 *καὶ ἄπηρα* [*η* K²S² e corr.]: *καὶ σῶα* C: *καὶ σῶα καὶ ἄπηρα* M | *ἔλαχε παρὰ τῆς φύσεως* K | 6 *ἀριθμόν*: *ῥυθμόν* S: *κόσμον* CM*γρ.* | *σῶον*: *σῶν* KB: *ὁλόκληρον* CM*γρ.* | 7 *ταῦτα* om. K | *τέρατα προσαγορεύειν εἰώθαμεν*: *προσαγορεύομεν τέρατα* MC | 10 *εἰσηγεται* S | 11 *κύρανος* C | 12 *ἀλλ' ἀπὸ*: *ἀλλὰ μὴν* S | 13 *ἀνθρώπων* S | *πειρόμενος* S | *ἀξιῶ* S | 14 *ὅρον*: *νόμον* MC | 15 *καλεῖν* S | 16 *παρέδωκε* S | 17 *ἀναπείρους* C | *αὖ προσαγορεύειν*: *αὐτοὺς ἀγορεύειν* S | 18 *μὴ*: *οὐ* MC | *εἶναι*: *τοιοῦτον* S | 19 *τούτοις* S | *τούτους οἳ*: *τοὺς* MC et *σέβας καταμερίσαντας* C: *σέβας μερίσαντας* M et 20 *ξυντάξαντας* MC | *οὔκουν*: *οὐκε* S

*μόνοι γε ἄθεοι Διαγόρας ὁ Μιλήσιος καὶ ὁ Κυρηναῖος
Θεόδωρος καὶ Εὐήμερος ὁ Τεγεάτης καὶ οἱ τούτοις ἠκολου-
θηκότες, | παντάπασι φάντες μὴ εἶναι θεούς, ὡς ὁ Πλού-* p. 39
*ταρχος ἔφη, ἀλλὰ καὶ Ὅμηρος καὶ Ἡσίοδος καὶ αἱ τῶν
φιλοσόφων ξυμμορίαι, παμπόλλους μὲν θεῶν μυθολογήσαν-
τες ὁρμαθούς, ἀνδραποδώδεις δέ τινας καὶ παθῶν ἀνθρω-
πίνων ἀποφήναντες δούλους. εἰσὶ δὲ οἳ καὶ ἀνέδην τὰ* 5
*αἴσχιστα πάθη, τὰ παρὰ σφῶν κατηγορούμενα, καὶ ὧν ἐπι-
μελῶς κρατεῖν τοῖς νέοις παρακελεύονται, θεούς τε ὠνόμασαν
καὶ ὡς θεοῖς τὸ γέρας ἀπένειμαν. ὡς δέ φησιν ὁ Σικε-* 6
*λιώτης Διόδωρος, Αἰγύπτιοι τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην
θεοὺς ὠνόμασαν πρῶτοι καὶ ἐκάλεσαν τὸν μὲν ἥλιον Ὄσιριν,
τὴν δὲ σελήνην Ἶσιν· καὶ Φοίνικας δὲ ὡσαύτως παρ' ἐκεί-
νων τοῦτο μεμαθηκότας τὴν Αἰγυπτίων ζηλῶσαι θεοποιΐαν.
ξυνομολογεῖ δὲ καὶ ὁ Πλάτων ἐν τῷ Κρατύλῳ, καὶ τοὺς* 7
*Ἕλληνας τόνδε πρῶτον περὶ τῶν καλουμένων θεῶν τὸν
πλάνον εἰσδέξασθαι. λέγει δὲ ὧδε· „φαίνονταί μοι οἱ πρῶ-
τοι τῶν ἀνθρώπων οἱ περὶ τὴν Ἑλλάδα τούτους μόνους
ἡγεῖσθαι θεούς, οὕσπερ νῦν οἱ πολλοὶ τῶν βαρβάρων, ἥλιον
καὶ σελήνην καὶ γῆν καὶ ἄστρα καὶ οὐρανόν· ἅτε οὖν αὐτὰ
ὁρῶντες ἰόντα δρόμῳ καὶ θέοντα, ἀπὸ ταύτης τῆς φύσεως,*

1—4: Eus. Pr. XIV 16, 1 (Plut. de plac. phil. I 7) ‖ 10—13: Eus. Pr. I 9, 1 (Diod. I 11) ‖ 13—14: Eus. Pr. I 9, 5 ‖ 15—p. 70, 1: Eus. Pr. I 9, 12 (Plat. Cratyl. p. 397 C—D)

11—p. 70, 1: Georg. Mon. Chron. II 6 (p. 54) (Suid. s. v. *δογματίζει*)

1 *ὁ μιλήσιος* om. MC: *ὁ μηλίσιος* K: *ὁ μήλιος* Ursinus; cf. p. 66, 10 | 1—2 *θεόδωρος ὁ κυρηναῖος* MC | *κυρηναϊκὸς* S | 2 *ὁ τεγεάτης* om. MC | 3 *παντάπασι*: *πάντες πᾶσι* S | *εἶναι*: *τὸν* S | 4 *ἀλλὰ καὶ ὅμηρος*: *ὅμηρος δὲ* MC | *αἱ* om. KMC | 5 *παμπόλους* SC | 6 *ἀνδραπώδεις* B | *δέ* om. MC | *ἀνθρωπείων* S | 7 *ἀπέφηναν* MC | *καὶ οἳ* BL | *ἀναίδην* KMSC | 8 *πάθη τὰ*: *παθήματα* MC | 8—9 *τοῖς νέοις ἐπιμελῶς κρατεῖν ἐγκελεύονται* MC | 10—11 *φησιν ὁ σικελιώτης διόδωρος*: *διόδωρος φησὶν* MC | *σικελιότης* S | 12 *τὸν μὲν ἥλιον ἐκάλεσαν* MC | *ὤσιριν* S[1] | 13 *σελίνην* S | 13—14 *τοῦτο παρ' ἐκείνων* MC | 14 *θεοποΐαν* S: *πλάνην* MC, corr. Mγρ. C[2] | 15 *καὶ* prius om. S | *ὁ* om. L | *κρατύλλω* MC | 16 *θεῶν* om. K | 18 *ἀνθρώπων*: *ἑλλήνων* BL | *οἱ* om. S | 20 *ἄστρα καὶ γῆν* MC | 21 *δρόμον* M

8 τῆς τοῦ θεῖν, θεοὺς αὐτοὺς ἐπονομάσαι.“ ὁ μὲν οὖν πάν-
σοφος τῶν ὅλων δημιουργός, ἀνενδεὴς ὢν καὶ οὐδενὸς τὸ
παράπαν ἢ ὁρατῶν ἢ ἀοράτων δεόμενος, καὶ οὐρανὸν καὶ
γῆν καὶ ἥλιον καὶ σελήνην καὶ τἄλλα, ὅσα ἐστὶν αἰσθητά
τε καὶ ὁρατά, τῆς τῶν ἀνθρώπων χάριν ἐδημιούργησε χρείας·
μᾶλλον δὲ ὑπερέβη τῇ τῆς μεγαλουργίας φιλοτιμίᾳ τὴν
χρείαν καὶ προσφέρει διὰ τούτων αὐτοῖς παντοδαπῶν ἀπό-
9 λαυσιν ἀγαθῶν. ἥλιος μὲν γὰρ ἀνίσχων καὶ τὴν ἡμέραν
ποιῶν πρὸς ἐργασίαν διεγείρει τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος· ἡ
δὲ σελήνη, τοῦ μείζονος ὑποχωροῦντος φωστῆρος, τῆς νυκτὸς
τὸ ζοφῶδες κεράννυσι καὶ οὔτε τοὺς διαναπαύεσθαι βουλο-
μένους ἀλγύνει τῇ τοῦ φωτὸς περιουσίᾳ καὶ τοῖς ὁδοιπορεῖν
ἢ δρᾶν ἄλλο τι βουλομένοις χορηγεῖ δᾳδουχίαν ἀρκοῦσαν·
καὶ φθινούσης δὲ ταύτης, οἱ ἀστέρες τήνδε πληροῦσι τὴν
10 χρείαν. ὁ μὲν οὖν δημιουργός, ὥς ἔφην, τοσαύτην τῶν
ἀνθρώπων πεποίηται προμήθειαν· οἱ δέ, τῶν μεγίστων τού-
των δωρεῶν τετυχηκότες, ποδηγεῖσθαι δέον ἐκ τούτων καὶ
τὸν τούτων δημιουργόν τε καὶ χορηγὸν ὡς μεγαλόδωρον
ἀνυμνεῖν, τὸν μὲν ἀγέραστον εἴασαν, „ἐσεβάσθησαν δὲ καὶ
ἐλάτρευσαν,“ ἀποστολικῶς εἰπεῖν, „τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτί-
σαντα,“ καὶ τῶν δωρεῶν τό τε μέγεθος καὶ τὸ κάλλος ἀφορ-
μὴν αὐτοῖς ἀχαριστίας προὐξένησεν. τὸν γὰρ δοτῆρα τούτων
ἠγνόησαν καὶ τούτοις τὸ τῷ Θεῷ προσῆκον ἀπένειμαν σέβας.
11 καίτοι γε προορῶν, ἅτε δὴ πάνσοφος ὤν, ὁ δημιουργὸς
τόνδε τῶν ἀνθρώπων τὸν πλάνον, πάθη τινὰ ξυνεκλήρωσε
τοῖς στοιχείοις, ἵνα τὸ μὲν κάλλος αὐτῶν καὶ τὸ μέγεθος

19—21: Rom. 1, 25

1 θέειν MSC Georg. | ἐπωνόμασεν K | 4—5 τἄλλα—ὁρατά: πάντα τὰ αἰσθητὰ MC | 7 χρίαν S[1] | ἀπολαύσειν S[1] | 9 ἔργα MC | τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος: τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος L: τὸν ἄνθρωπον MC | 10 σελίνη S | τοῦ μείζονος ὑποχωροῦντος φωστῆρος: τοῦ ἡλίου ὑποχωροῦντος MC | 13 ἀρκοῦσαν χορηγεῖ δαδουχίαν MC | 16 προμήθιαν B | 16—17 δωρεῶν τούτων S | 17 δέον ἐκ τούτων ποδηγεῖσθαι MC | 21 τε om. S | 21—22 ἀφορμὴν—προὐξένησεν: ἀφορμὴ γέγονεν [αὐτοῖς add. C] ἀχαριστίας MC | 22 ἀχαριστείας K | προυξένισε S | τὸν γάρ: καὶ τὸν MC | δωτῆρα B | 23 ἀπένημαν S | 24 ὁ om. L[1] | 25 τῶνδε C | 26 τὸ μὲν τὸ κάλλος K

θαυμάζεσθαι παρασκευάζῃ τὸν ποιητήν, | τὰ δέ γε ξυν- p. 40
εζευγμένα παθήματα κωλύῃ τὴν θείαν αὐτοῖς προσφέρειν
προσκύνησιν. αὐτίκα τοίνυν τὸν φανότατον ἥλιον καὶ τὴν 12
σελήνην κρύπτει μὲν νέφη σμικρά, ὁμίχλη δὲ καὶ ἀχλὺς
ἀμβλυτέρας αὐτοῖν τὰς ἀκτῖνας ποιεῖ, ἔστι δὲ ὅτε καὶ πάμπαν
μεσούσης ἡμέρας, οὔτε νεφῶν ἐπιπροσθούντων οὔτε κεχυ-
μένης ὁμίχλης, φροῦδον γίνεται τοῦ ἡλίου τὸ φῶς· ταὐτὸ
δὲ τοῦτο καὶ τῇ σελήνῃ νύκτωρ τὸ πάθος προσγίνεται. ἀτὰρ 13
δὴ καὶ τόδε πάλιν ὁ σοφὸς ἐμηχανήσατο Κύριος. ἐπειδὴ
γὰρ ἡ μετρία τοῦ ἡλίου θερμότης καὶ σώμασιν ἐπιτηδεία
καὶ σπέρμασι καὶ φυτοῖς (τὰ μὲν γὰρ αὔξει καὶ τρέφει, τοὺς
δὲ καρποὺς πεπαίνει καὶ ὡρίμους ποιεῖ), σφοδροτέραν ἔστιν
ὅτε παρασκευάζει προσβάλλειν τὴν ἀκτῖνα, ὡς ἀνιᾶσαι μὲν
τῶν ἀνθρώπων τὰ σώματα καὶ τῶν ἄλλων γε ζῴων, δια-
φθεῖραι δὲ τῶν σπερμάτων καὶ τῶν φυτῶν τὰς ὠδῖνας, ἵνα
μὴ ζωῆς τοῦτον ὑπολάβωμεν αἴτιον, ἀλλ' ὑπουργὸν εἶναι
πιστεύωμεν τοῦ θείου θελήματος. καὶ μέντοι καὶ τὸν ἀέρα 14
ζωῆς μὲν ἡμῖν ἀπέφηνε ξυνεργόν· τοῦτον γάρ τοι οὐ μόνον
ἡμεῖς, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀλόγων ἕκαστον ἀναπνέον διαζῇ, καὶ
τῇ εἰσροῇ τὴν ἔμφυτον κεράννυσι θερμασίαν· ἀλλ' ὅμως
καὶ λοιμώδης ἐκ τοῦ ἀέρος ἐπιγίνεται νόσος, καὶ φθείρεται
τὰ σώματα τῇ εὐκρασίᾳ τῇ τούτου τρεφόμενα, ὅπως ἂν μὴ
καὶ τοῦτον θεὸν ὑπολάβωμεν, ἀλλὰ τρεπτὸν καὶ ἀλλοιωτὸν
ὁρῶντες ἀποδράσωμεν τὴν προσκύνησιν. καὶ τὴν γῆν δὲ 15
ὡσαύτως φερέσβιον μὲν καὶ πλουτοδότειραν καὶ μητέρα καὶ

1 παρασκευάσῃ BL: παρασκευάζει C, sed litt. ζ e corr. | γε om. L | 2 μαθήματα L, sed corr. | κωλύει SC | 4 μικρά BL | 5 αὐτῶν S | ὅτε καί: καὶ ὅτε K: ὅτε S | πάμπαν om. MC | 6 post ἡμέρας add. καὶ MSC | 7 φροῦδον—φῶς: κατιδεῖν τὸ φῶς σχεδὸν ἀποβάλλοντα MC | ταὐτὸν S | 8 δὴ MSC | νύκτωρ om. MC | 9 ἐμηχανίσατο S | 11 τοὺς δὲ καρπούς: τὰ δὲ MC | 12 καὶ ὡρίμους ποιεῖ om. MC | 13 προσβαλεῖν K | ἀνάσαι K | 14 καὶ—ζῴων om. MC | γε: δὲ K | 17 πιστεύομεν C | 18 μὲν om. S | τοῦτο K | τοι om. MC | 19 ἀναπνέων S | 20 εἰσπνοῇ MC | κεραννύει BL | 21—22 φθείρεται—τρεφόμενα: πάσχει τὰ σώματα τῇ τοῦ λοιμοῦ δυσκρασίᾳ φθειρόμενα MC, corr. Mγρ. C² | 22 ἀκρασίᾳ S | τούτων S | 23 ἀλλοιωτόν: παθητὸν MC | 24 ἀποδράσωμεν τὴν προσκύνησιν: τὴν προσκύνησιν φύγωμεν MC | ἀποδράσομεν S | καὶ τὴν γῆν δέ: τὴν δὲ γῆν MC | 25 μὲν om.

τιθήνην καὶ κοινὸν ἔδαφος ἀπέφηνεν ὁ δημιουργός· ἀλλ ὡς ἂν μὴ ταῦτα ὁρῶντες ἀποβουκοληθῶμεν καὶ θεοποιήσωμεν ὡς ἀγαθῶν χορηγόν, πολλὰ καὶ ταύτῃ καὶ διάφορα ξυνεκλήρωσε πάθη· καὶ γὰρ ψυχρότητος αὐτῇ καὶ θερμότητος ἀμετρία λυμαίνεται, καὶ πέρα τῆς χρείας ὑομένη διαλύεται καὶ διαφθείρει καὶ τὰ φυτὰ καὶ τὰ σπέρματα· καὶ αὖ πάλιν, τῶν νεφῶν κατὰ καιρὸν τὰς ὠδῖνας οὐ προχεόντων, διαυαίνεταί τε καὶ ἄκαρπος γίνεται· πολλάκις δὲ καὶ ψεκάδες οὐκ εἰς καιρὸν φερόμεναι σηπεδόνα ἐμποιοῦσι, καὶ κνώδαλα ἄττα καὶ θηρία τίκτειν ἐπὶ λύμῃ τῶν ἀνθρώπων

16 *βιάζεται. τοιγαροῦν ταύτην ὁρῶντες τὴν ἀσθένειαν οἱ τὸν νοῦν ἐρρωμένοι, προσκυνεῖν ὡς θεὸν οὐκ ἀνέχονται, ἀλλὰ διά γε ταύτης καὶ τῶν ἐν αὐτῇ φυομένων πρὸς τὸν ταύτης καὶ τὸν τούτων ποιητὴν ξεναγοῦνται καὶ διὰ τῶν ὁρωμένων πρὸς τὸν ἀόρατον ποδηγοῦνται. ταύτῃ τοι μάλα σοφῶς ἄρα καὶ ἐπηβόλως ἔφη τις τῶν ἡμετέρων· „ἐκ γὰρ μεγέθους καὶ καλλονῆς κτισμάτων ἀναλόγως ὁ γενεσιουργὸς αὐτῶν θεωρεῖται.“ οὐ γὰρ οἷα τὰ ποιήματα, τοιοῦτος ὁ ποιητής, οὐδὲ ἡλίκα ταῦτα, τηλικοῦτος ἐκεῖνος· τὰ μὲν γὰρ ὁρατὰ καὶ ἁπτὰ καὶ αἰσθητὰ καί τισι πάθεσι ξυνεζευγμένα,* |

16—18: Sap. 13, 5

BMC | *πλουτοδότηρα* K | *καὶ μητέρα* om. MC | 1 *τιθηνὸν* MC | *ἀπέφηνεν ὁ δημιουργός*: *ὁ δημιουργὸς ἥδρασεν* MC | 2 *ἂν* om. MC | *ἀποβουκοληθῶμεν καὶ*: *ταύτην* MC | 3 *ἀγαθὸν* S | *πολλὰ*: *ἀλλὰ* S: *πολλὰ δὲ* K | *καὶ διάφορα* om. MC | 4 *αὐτῇ* BL: *αὕτη* KS: *αὐτὴν* MC | 5 *ἀμετρίαι* K | *λοιμαίνεται* KS | 5—6 *ὑομένη διαλύεται καὶ*: *γενομένη ἑκατέρα* MC | 6 *διαφθείρῃ* M[1] | *καὶ* alterum om. MC | 8 *διαυαίνεται* KS: *αὐαίνεται* BLMγρ.: *αὔεται* MC (sed in C post *αὔ* spatium relinquitur) | 9 *ψεκάδες—ἐμποιοῦσι*: *ὑετὸν οὐκ εἰς καιρὸν δεχομένη σηπεδόνα* [*σιπεδόνα* C] *ἐμποιεῖ* MC | *ψακάδες* KL[1] | 10—11 *θηρία—βιάζεται*: *καὶ ἄλλα τίκτει θηρία οὐ μικρῶς καὶ ἀνθρώπους καὶ φυτὰ βλάπτοντα* MC | 11 post *ὁρῶντες* add. *αὐτῆς* MC | 12—13 *ἀλλὰ διά γε ταύτης* BL: *ἀλλά γε διὰ* [*δὴ* S[1]] *ταύτης* KS: *διὰ ταύτης δὲ* MC | 13—14 *ταύτης καὶ τὸν τούτων ποιητὴν*: *ὄντως θεὸν* MC | 14 *τὸν* om. K | 15 post *ποδηγοῦνται* add. *τὸν ὅλων δημιουργόν* MC | *μάλα* om. BLS | 16 *σαφῶς* S | *ἐπιβόλως* KMC: *εὐεπιβόλως* S | 18 *ὅσα* K | 20 *τισι* om. MC

ὁ δὲ ἀναφὴς καὶ ἀόρατος ἀπαθής τε καὶ ἄφθαρτος καὶ p. 41
περιγραφὴν οὐχ ὑπομένων ὥσπερ δὴ τὰ ποιήματα. διὸ δὴ 17
μάλα γε ἁρμοδίως τὸ „ἀναλόγως“ τῷ λόγῳ προστέθεικεν.
ὅταν γὰρ ἴδωμεν τῶν οὐρανῶν τὰ κύτη καὶ τῆς γῆς τὸ
εὖρος καὶ τῶν πελαγῶν τὰ μεγέθη καὶ τὴν ἡλίου λαμπρό-
τητα καὶ τῆς σελήνης τὸ σέλας καὶ τἄλλα ὅσα ἐστὶν ὁρατά,
οὐ τούτοις παρισοῦμεν τὸν ποιητήν, ἀλλ' ἀπείρῳ τινὶ καὶ
μεγέθει καὶ κάλλει κρείττονα τῶν ποιημάτων εἶναί φαμεν.
εἰκότως οὖν ἄρα ὁ σοφὸς ἐκεῖνος ἀνὴρ ἔφησεν· „ἐκ γὰρ 18
μεγέθους καὶ καλλονῆς κτισμάτων ἀναλόγως ὁ γενεσιουργὸς
αὐτῶν θεωρεῖται.“ τοῦτον ἐμπεδοῖ τὸν λόγον καὶ ὁ θεῖος
ἀπόστολος, λέγων ὡδί· „τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως
κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται, ἥ τε ἀΐδιος αὐ-
τοῦ δύναμις καὶ θειότης.“ διὰ γὰρ δὴ τῶν ὁρωμένων τὸν 19
ἀόρατον φανταζόμεθα ποιητήν. καὶ καθάπερ κιβωτὸν ἢ
βάθρον ὁρῶντες, οὐ τέκτονα ταῦτα καλοῦμεν, ἀλλὰ τέκτονος
ὀνομάζομεν ἔργα, καὶ σκάφος ἄριστα κατεσκευασμένον θεώ-
μενοι, οὐ μόνον ἐκεῖνο θαυμάζομεν, ἀλλὰ καὶ τὸν ναυπη-
γόν, ὅτι μάλιστα καὶ μὴ παρόντα, ἐπαινοῦμεν, κἂν ὅρμον
ἴδωμεν ἢ ἄλλο τι περιδέραιον εὖ ἠσκημένον, τῷ χρυσοχόῳ
τὴν εὐφημίαν προσφέρομεν· οὕτω δὴ καὶ τῇ κτίσει τὼ
ὀφθαλμὼ προσφέροντες, ἀγάμεθα μὲν ταύτης καὶ τὸ μέγε-
θος καὶ τὸ κάλλος καὶ τὴν ἀναβλύζουσαν χρείαν, καταλι-
πὼν δὲ ταῦτα ὁ νοῦς, πρὸς ἐκεῖνόν γε τρέχει τὸν ταῦτα
σοφῶς τεκτηνάμενον. ἄριστα τοίνυν ὁ θεῖος ἀπόστολος 20

12—14: Rom. 1, 20

1—2 ἀναφὴς—ποιήματα: ἀόρατος καὶ ἀναφὴς καὶ ἀπερίληπτος καὶ ἀπαθής MC | 2 περιγραφῆναι S | τὰ om. K | 4 τοῦ οὐρανοῦ τὸ κύτος MC | 8 κρείττον S[1]: κρείττω S[2] | 9—11 εἰκότως—θεωρεῖται om. MC | 11 θειότατος BL | 12 ὧδε K | 12—13 ἀπὸ κτίσεως κόσμου om. S | 14 θεότης L[2] | 15 ποιητὴν φανταζόμεθα MC | 16 ταύτη S[1]: ταύτην S[2] | 17 κατασκευασμένον L[1] | 18 καὶ om. S | 19—21 κἂν ὅρμον—προσφέρομεν om. MC | 20 περιδέρρεον S | 21 καὶ om. BL | τῶ [τῶι K] ὀφθαλμῶ KB: τὸν ὀφθαλμὸν MSC | 24 πρὸς ἐκεῖνόν γε τρέχει: ἐκεῖνον ἐννοεῖ MC | 25 κεκτηνάμενον M[1]: τεκτινάμενον C | τοίνυν: ἄρα MC | θεῖος MSC: θειότατος BL: ὅσιος K

*εἴρηκεν· „τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς
ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται, ἥ τε ἀΐδιος αὐτοῦ δυνάμις
καὶ θειότης.“ εἶτα πάσης ἀναξίους εἶναι ξυγγνώμης φησὶ
τοὺς τὴν μὲν κτίσιν τεθεαμένους, τὸν δὲ ταύτης οὐκ ἀγα-
σθέντας δημιουργόν, ἀλλ' αὐτῇ τὸ θεῖον ἀπονείμαντας σέβας.*
21 *ὅθεν εἰκότως ἐπήγαγεν· „εἰς τὸ εἶναι αὐτοὺς ἀναπολογήτους·
διότι γνόντες τὸν Θεόν, οὐχ ὡς Θεὸν ἐδόξασαν ἢ ηὐχαρί-
στησαν, ἀλλ' ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν, καὶ
ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία.“ αὔξων δὲ τὴν κατη-
γορίαν, καὶ τὴν οἴησιν αὐτῶν εἰς μέσον προτέθεικεν· „φάσκον-
τες“ γάρ φησιν „εἶναι σοφοί, ἐμωράνθησαν.“ λέγει δὲ καὶ
τῆς ἀνοίας τὰ εἴδη· „καὶ ἤλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου*
22 *Θεοῦ ἐν ὁμοιώματι εἰκόνος φθαρτοῦ ἀνθρώπου.“ ἄφθαρτον
γὰρ δὴ τὸν Θεὸν ὀνομάζοντες, τῶν φθειρομένων σωμάτων
εἰκόνα κατασκευάσαντες (οὐ γὰρ δὴ τῆς ἀθανάτου ψυχῆς
ἴσασι τὴν ἰδέαν), ταύτῃ τὸ θεῖον προσένειμαν σέβας. καὶ
οὐκ ἀπέχρησεν αὐτοῖς εἰς ἀσέβειαν ἡ τῆσδε τῆς ἀφροσύνης
ἀπόνοια, ἀλλὰ καὶ πτηνῶν καὶ τετραπόδων καὶ ἑρπετῶν
κατασκευάσαντες δείκηλα, θεοὺς καὶ ταῦτα κεκλήκασι· καὶ
ἅπερ ζῶντα κτείνουσιν ὡς ἰοβόλα τε καὶ ὀλέθρια, τούτων*
p. 42 *τὰς εἰκόνας θεοὺς σωτῆρας | ὠνόμασαν.*
23 *Ἀλλ' ἐπανέλθωμεν ἐπ' ἐκεῖνο, ὃ τούσδε ἡμῖν τοὺς λόγους
γεγέννηκεν, ὅτι πρώτους θεοὺς ἐνόμισαν καὶ Αἰγύπτιοι καὶ
Φοίνικες καὶ μέντοι καὶ Ἕλληνες ἥλιον καὶ σελήνην καὶ*

6—13: Rom. 1, 20—23 ‖ 23—p. 75, 3: Eus. Pr. I 9, 1. 5. 12 (Diod. I 11. Plat. Cratyl. p. 397 C—D). III 3, 11 (Plut. de Is. et Osir. 32)

23—p. 77, 9: Georg. Mon. Chron. II 6—7 (p. 54—55)

1 *ἔλεξεν* MC | 1—3 *τὰ γὰρ—θειότης* om. MC | 2 *ἥ*: *εἰ* S[1] | 4 *κτῆσιν* L[1] ut videtur | 7 *γνῶντες* MSC, corr. SM*γρ.* | 9 *δὲ*: *τε* S | 10 *καὶ* om. MC | *προστέθεικεν* KL: *προτίθησι* MC | *φάσκοντες γάρ φησιν*: *καί φησι φάσκοντες* MC | 11 ante *λέγει* add. *καὶ* S | 12 *ἀφθάρτου*: *ἀοράτου* MC | 14 *δὴ* om. MC | post *τῶν* add. *δὲ* MC | 15 *εἰκόνας* M | *κατασκευάσαντες*: *ποιήσαντες* MC | 16 *εἰδέαν* L[1]: *μορφήν* MC | *ταύτῃ*: *τῇ τῆς σαρκὸς εἰκόνι* MC | 17—18 *τῆς ἀφροσύνης ἀπόνοια*: *τῆς ἀπονοίας καὶ τῆς ἀφροσύνης ὑπερβολή* MC | 19 *δίκηλα* KSC | 20 *κτείνουσιν*: *ἀπέκτενον* MC | *τε* om. B | 21 *σωτηρίας* B | *ὠνόμασαν*: *ἐκάλεσαν* K | 22 *ἐκεῖνα ἃ* MSC | 23 *γεγεννήκασιν* M: *γεγενήκασιν* C | *καὶ* prius om.

*γῆν καὶ ἄστρα καὶ τἄλλα στοιχεῖα· τοῦτο γὰρ δὴ καὶ ὁ
Πλάτων καὶ ὁ Σικελιώτης Διόδωρος καὶ ὁ Χαιρωνεὺς ἐδί-
δαξε Πλούταρχος· χρόνῳ δὲ ὕστερον τοὺς εὖ τι δεδρακότας* 24
*ἢ ἐν πολέμοις ἀνδραγαθισαμένους ἢ γεωργίας τινὸς ἄρξαν-
τας ἢ σώμασί τισι θεραπείαν προσενηνοχότας ἐθεοποίησάν
τε καὶ νεὼς τούτοις ἐδείμαντο. καὶ γὰρ δὴ καὶ τὸν Κρόνον* 25
*ἄνθρωπον εἶναι Σαγχωνιάθων ἔφησε καὶ γυναῖκα τὴν Ῥέαν
τὴν ἐκείνου ὁμόζυγα καὶ τὸν Δία καὶ τὴν Ἥραν ἐκείνων
γε παῖδας, εἶτα εὐεργεσιῶν τινων ἄρξαντας καὶ δεξαμένους
τοῦ βίου τὸ τέλος, θείας παρὰ Φοινίκων ἀξιωθῆναι τιμῆς,
καὶ θεοὺς ἀναγορευθῆναι καὶ βωμοῖς καὶ θυσίαις καὶ ἐτη-
σίοις τιμηθῆναι δημοθοινίαις. καὶ Ἡρακλέα δέ, ὡς γεν-* 26
*ναῖόν τε καὶ ἀνδρεῖον, ἐθεοποίησαν Ἕλληνες, καὶ τὸν
Ἀσκληπιόν, ὡς τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης εὑρετὴν γεγενημένον,
θεὸν τελευτήσαντα προσηγόρευσαν. διὰ δὲ τὴν αὐτὴν αἰ-
τίαν καὶ τὸν Ἆπιν Αἰγύπτιοι θείας προσηγορίας ἠξίωσαν.
καίτοι φασὶν Ἕλληνες τὸν μὲν Ἡρακλέα διὰ τὴν ξυμβᾶσαν* 27
*ἐκ τῆς Δηϊανείρας ἐπιβουλὴν ἑαυτὸν καταπρῆσαι καὶ τοῦ-
τον τὸν τρόπον καταλῦσαι τὸν βίον, τὸν δὲ Ἀσκληπιόν,
ἄνθρωπον ὄντα καὶ πολλοὺς ἀνθρώπους διὰ τῆς ἰατρικῆς
ἐπιστήμης παμπόλλων ἀπαλλάξαντα παθημάτων, κεραυνῷ
βληθῆναι ὑπὸ τοῦ Διὸς καὶ διαφθαρῆναι. καὶ ταῦτα πρὸς* 28
*ἑτέροις πολλοῖς ὁ Σικελιώτης Διόδωρος ἐν τῷ τετάρτῳ τῶν
βιβλιοθηκῶν ξυνέγραψεν. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν ἧττον Ἕλληνες,*

3—12: Eus. Pr. I 9, 29. 10, 16. 22—26 ‖ 12—15: Eus. Pr. II 2, 17—34 ‖ 15—16: Clem. Str. I 16, 75 ‖ 17—24: Eus. Pr. II 2, 17—34 (Diod. IV 38. 71)

MSC | *οἱ αἰγύπτιοι* MC | 1 *γῆν καὶ ἄστρα*: *οὐρανὸν καὶ γῆν* MC | 2 *σικελιώτης* om. MC | *χαιρωνεὺς* om. MC: *χερωνεὺς* BLS | 2—3 *πλούταρχος ἀνεδίδαξαν* MC | 3 ante *τοὺς* add. *καὶ* C | 4 *ἀνδραγαθησαμένους* BL: *ἀνδραγαθήσαντας* CM² Georg.: *ἀνδραγαθήσαντα* M¹ | 5 *τισι* om. MC | 6 *νεοὺς* M | 7 *σαγχουνιάθων* K | 9 *γε* om. MC | 10 *θείας—τιμῆς* om. S | 10—11 *θείας—θεοὺς*: *θεοὺς παρὰ φοινίκων* MC | 11 *ἐτησίοις* S²: *αἰτησίοις* KS¹: *ἐτησίαις* BLMC | 14 *ἐπιστίμης* S | *εὐεργέτην* CMγρ. | *γενόμενον* MC | 18 *ἐμπρῆσαι* MC | 19 *δέ γε* S | 20—22 *πολλοὺς—διαφθαρῆναι*: *ἰατρὸν τὴν τέχνην ὑπὸ τοῦ διὸς κεραυνωθῆναι* MC | 21 *παμπόλλων* om. S | 22 *βληθῆναί τε* S | *καὶ γὰρ δὴ ταῦτα* S | post *πρὸς* add. *παμπόλλων* S | 22—23 *πρὸς ἑτέροις πολλοῖς* om. MC | 23 *διώδωρος* S

καὶ ταῦτα μεμαθηκότες, καὶ τὸν Ἡρακλέα καὶ τὸν Ἀσκλη-
πιὸν θεοὺς ὀνομάζουσι, καὶ πρὸς τούτοις καὶ τοὺς Τυν-
δάρεω παῖδας Κάστορα καὶ Πολυδεύκην, οὓς Διοσκόρους
προσαγορεύουσι, καίτοι οὐδὲ παλαιοτάτους ὄντας, ἀλλὰ τοῖς
29 *Ἀργοναύταις ξυμπλεύσαντας. καὶ γὰρ καὶ οὗτοι καὶ Ἡρα-*
κλῆς καὶ πρὸς τούτοις Ὀρφεύς, τῇ κιθάρᾳ χρώμενος καὶ
τοῖς κρούμασι τοὺς ἰχθύας καταθέλγων καὶ ἕπεσθαι τῇ τῆς
ἠχῆς ἁρμονίᾳ καταναγκάζων, τὸν τῶν Ἀργοναυτῶν ἐπλήρουν
κατάλογον· ὅτι δὲ μιᾷ γενεᾷ τῶν Τρωϊκῶν οὗτοί γε ἦσαν
30 *πρεσβύτεροι, ἐν τῇ πρὸ ταύτης ἀπεδείξαμεν διαλέξει. καὶ*
τὸν Διόνυσον δέ, ὡς πρῶτον ἄμπελον πεφυτευκότα καὶ τὸν
ταύτης καρπὸν ἀποθλίψαντα καὶ δείξαντα τοῦ οἴνου τὴν
χρείαν, τῷ τῶν ἄλλων θεῶν ξυνέταξαν ὁρμαθῷ. τὴν δέ γε
Ἀφροδίτην, οὐδὲ εὐεργεσίας τινὸς ἄρξασαν, ἀλλὰ καὶ ἀκο-
λασίας γεγενημένην διδάσκαλον (χαμαιτύπην γὰρ αὐτὴν καὶ
ἑταίραν γεγενῆσθαί φασι καὶ ἐρωμένην Κινύρου), θεὰν
31 *ὠνομάκασιν. καὶ θαυμαστὸν οὐδέν· οἱ γὰρ δὴ καὶ τοῖς*
ἰοβόλοις τῶν ἑρπετῶν τήνδε τὴν προσηγορίαν προσνείμαντες
p. 43 *σχολῇ γ' ἂν τὰς γυναῖκας τοῦδε τοῦ γέρως ἐστέ|ρησαν. καὶ*
μὲν δὴ καὶ τὸν Γανυμήδην, καθά φασιν οἱ ποιηταί, „ἀνη-
ρείψαντο θεοὶ Διῒ οἰνοχοεύειν.“ καὶ τὴν Ἑλένην δέ, μετὰ
τὴν πολυθρύλητον καὶ παμπόλλην μοιχείαν, τοῦ Μενέλεω
χωρίσαντες, εἰς τὸν οὐρανόν, ᾗ φησιν Εὐριπίδης, ἀνήγα-
32 *γον. οὔκουν τοὺς ἀγαθόν τι δεδρακότας μόνον, ἀλλὰ καὶ*
τοὺς ἀσελγεστάτους ἄνδρας καὶ γυναῖκας ἐθεοποίησαν

5—10: Eus. Pr. X 11, 28—29 Clem. Str. I 21, 131 ‖ 10: vid. supra II 47 sq. ‖ 10—13: Eus. Pr. II 2, 3 ‖ 13—17: Eus. Pr. II 3, 12 ‖ 19—21: Hom. *Υ* 234 ‖ 21—24: Eur. Orest. 1629 sqq.

2 *καὶ τοὺς* om. S | 3 *διοσκούρους* S | 4 *καί τοι γε* MC | 5 *οὗτοι*: *ου* cum lacuna insequenti K | 6 *πρὸς τούτοις* om. MC | 7 *κρούσμασι* S | 8 *ἠχῆς*: *χειρὸς* MC | *ἐπλήρου* MC | 9 *δὲ*: *μὲν* M | 13 *ξυνέγραψαν* KBL | *γε* om. MC | 16 *ἑταίραν*: litt. *αί* S² e corr. | *θεὰν*: litt. *ε* C² e corr. | 17 *καὶ* posterius om. S | 19 *σχολὴν* C | 20 *γαννυμήδην* M: *γαννμίδην* S | *φησιν* K | *ἀνηρίψαντο* KMSC | 21 *οἰνοχοεῖν* MC | 22 *καὶ παμπόλλην* om. MC | *παμπόλην μοιχίαν* S | 23 *χωρήσαντες* C | *ᾗ φησιν εὐριπίδης εἰς τὸν οὐρανόν* L | *εὐριππίδης* M | 24 *οὐκοῦν οὐ* S | *δεδραχότας* S | 25 ante *ἄνδρας* add. *καὶ* K

*Ἕλληνες. ταῦτα καὶ Ῥωμαῖοι παρὰ τούτων μεμαθηκότες,
τοὺς σφετέρους βασιλέας μετὰ τὸ τέρμα τοῦ βίου θεο-
ποιΐας ἠξίουν, καὶ οὐ μόνον τοὺς ἐννόμως γε βεβασιλευ-
κότας καὶ τοῦ δικαίου πεφροντικότας, ἀλλὰ καὶ τοὺς τυραν-
νικῶς τε καὶ ἀδίκως καὶ παρανόμως ἰθύναντας τὴν ἀρχήν.
καὶ γὰρ Νέρωνα, πᾶσαν ἰδέαν ἀκολασίας καὶ παρανομίας* 33
*κατακόρως μετεληλυθότα, καὶ Δομετιανὸν καὶ Κόμοδον, καὶ
μέντοι καὶ ἄλλους μιαιφόνους ἄνδρας καὶ λαγνιστάτους τῷ
τῶν σφετέρων θεῶν καταλόγῳ ξυνέταξαν.*

Τοῦτο δεύτερον οἱ ἄνθρωποι θεοποιΐας ἐπενόησαν εἶδος, 34
*τρίτον δὲ τοῖς μύθοις πεπιστευκότες τῶν ποιητῶν. τού-
τοις δὲ καὶ ὁ Πλάτων ἐν τῷ Τιμαίῳ πιστεύειν παρεγγυᾷ·
„περὶ γὰρ τῶν ἄλλων δαιμόνων" φησίν „εἰπεῖν καὶ γνῶναι
τὴν γένεσιν μεῖζον ἢ καθ' ἡμᾶς· πιστευτέον δὲ τοῖς εἰρη-
κόσιν ἔμπροσθεν, ἐκγόνοις μὲν οὖσι θεῶν, ὡς αὐτοὶ ἔφασαν,
σαφῶς δέ πως τοὺς ἑαυτῶν προγόνους εἰδότων. ἀδύνατον
οὖν θεῶν παισὶν ἀπιστεῖν, καίπερ ἄνευ εἰκότων καὶ ἀναγ-
καίων ἀποδείξεων λέγουσιν· ἀλλ' ὡς οἰκεῖα φασκόντων ἀπαγ-
γέλλειν, ἑπομένους τῷ νόμῳ πιστευτέον." εἶτα τὸν Ἡσίοδον* 35
*εἰς μέσον παράγει καὶ τὸ Χάος καὶ τὸν Ὠκεανὸν καὶ τὴν
Τηθὺν καὶ τὸν Οὐρανὸν καὶ τὴν Γῆν καὶ τούτοιν τοὺς
παῖδας, τὸν Κρόνον, τὴν Ῥέαν, τὸν Ἰαπετὸν καὶ τοὺς ἄλ-
λους· καὶ αὖ πάλιν τοὺς ἐκ Κρόνου καὶ Ῥέας φύντας, τὸν
Δία, τὴν Ἥραν, τὸν Ποσειδῶνα, τὸν Πλούτωνα. καὶ οὐκ* 36

11—19: Eus. Pr. II 7, 1. XIII 1, 1. 14, 5 (Plat. Tim. p. 40 D—E) ‖ 19—24: Eus. Pr. II 7, 2. XIII 1, 2. 14, 5 (Plat. Tim. p. 40 E Hes. Theog. 116 sqq.)

3 *μόνους* KBLS | *ἐν νόμω* S | *γε* om. KMC | 4 *καὶ τοῦ δι-καίου πεφροντικότας* om. MC | *τυραννικοῖς* M¹ | 5 *τε* om. K | *ἰθύνοντας* KC | 6 *εἰδέαν* KLSC, sed corr. LS | 7 *κατακόρος* S | *καὶ κόμοδον* om. MC, add. M*γρ.*: *καὶ κωμωδὸν* add. C in marg. duobus versibus infra | 8 *μέντοι καὶ* om. BLMC | 10 *τοῦτο δὲ δεύτερον* BL | 14 *μεῖζον*: *μείζων* B: *πλέον* S | *δὲ*: *γὰρ* MC | 15 *ἐγγόνοις* KS | *θεῶν οὖσιν* MC | 16 *εἰδότων* KS: *εἰδόσιν* BLMC, cf. I 59 | 17 *καίπερ ἂν ἄνευ* MC | 18 *λέγωσιν* M | *ἀν-αγγέλειν* C | 19 *πιστευτέον*: *πιστεύον* LC: *πιστεύων* M L e corr.: *πιστέον* S | 20 *μέσον*: *μῦθον* K | 21 *τούτων* MC | 22 *καὶ τὴν ῥέαν* S | *τὸν ἰαπετὸν* om. MC | 24 *ποσιδῶνα* S: *ποσειδόνα* C

ἐρυθριᾷ ὁ φιλόσοφος πιστεύειν κελεύων τοῖς τὰ τοιαῦτα
μυθολογοῦσι καὶ ἀκολάστους ἡμῖν θεοὺς καὶ πατραλοίας
καὶ παιδοκτόνους εἰσάγουσιν. ὅ τε γὰρ Κρόνος Οὐρανοῦ
τοῦ πατρὸς ἐξέτεμε τὰ αἰδοῖα καὶ τοὺς τικτομένους αὐτῷ
κατέπινε παῖδας, ὅ τε Ζεύς, τὸν πατέρα τὸν Κρόνον ἐξε-
λάσας τῆς βασιλείας καὶ παραδοὺς τῷ Ταρτάρῳ, τύραννος
37 ἀνεφάνη καὶ λίαν ἀκόλαστος· οὐ γὰρ δὴ μόνην τὴν ἀδελ-
φήν, ἀλλὰ καὶ τὴν μητέρα καὶ τὴν θυγατέρα γαμετὰς ἐποιή-
σατο, καὶ πρὸς ταύταις ἄλλαις καὶ θεαῖς καὶ γυναιξὶ
ξυνεμίγη μυρίαις. ἀλλ' ὅμως καὶ ταῦτα ὁ Πλάτων σαφῶς
ἐπιστάμενος, πιστεύειν τοῖς ποιηταῖς παρεγγύησε, καὶ ταῦτα
ἄνευ εἰκότων καὶ ἀναγκαίων ἀποδείξεων λέγουσι, διὰ μόνον
38 γε τὸν νόμον. δῆλος οὖν ἐστι τὸν Ἀθηναίων ὅμιλον ὀρρω-
δῶν καὶ τὸν ἐκεῖνον κατέχοντα πλάνον. καὶ ὅτι γε τοῦτο
p. 44 ἀληθές, μάρτυς αὐτός, ὧδε λέγων ἐν Πολιτείᾳ· | „πρῶτον
μέν, ἦν δ' ἐγώ, τὸ μέγιστον καὶ περὶ τῶν μεγίστων ψεῦδος
ὁ εἰπὼν οὐκ ἀληθῶς ἐψεύσατο, ὅτι Οὐρανός τε εἰργάσατο,
ἅ φησι δρᾶσαι αὐτὸν Ἡσίοδος, ὅ τε αὖ Κρόνος ὡς ἐτιμω-
ρήσατο αὐτόν. ὅτι δὲ δὴ τὰ περὶ τοῦ Κρόνου ἔργα καὶ
πάθη ὑπὸ τοῦ υἱέος, οὐδ' ἂν εἰ ἦν ἀληθῆ, δεῖν ῥᾳδίως
οὕτω λέγεσθαι πρὸς ἄφρονάς τε καὶ νέους, ἀλλὰ μάλιστα
μὲν σιγᾶσθαι, εἰ δὲ ἀνάγκη τις ἦν λέγειν, δι' ἀπορρήτων
39 ἀκούειν.“ καὶ αὖ πάλιν μετ' ὀλίγα καὶ τάδε ἔφη· „καὶ γάρ,

15—23: Eus. Pr. II 7, 4. XIII 3, 3 (Plat. Reip. II p. 377 E —378 A Hes. Theog. 156 sqq.) ‖ 23—p. 79, 13: Eus. Pr. II 7, 5—6. XIII 3, 4—5 (Plat. Reip. II p. 378 A—C)

1 ὁ om. MC | τοῖς om. M | 2 καὶ (ante ἀκολάστους) om. K | πατρολοίας S[1]C: προλοίας M | 3—4 τοῦ πατρὸς οὐρανοῦ MC | 5 παῖδας κατέπινε MC | 8 καὶ τὴν θυγατέρα om. MC | γαμετὰς ἐποιήσατο: ἐγήματο MC | 10 *post lacunam incipit* V; cf. p. 62, 2 | σαφῶς om. L | 11 τοῖς ποιηταῖς om. M | παρηγγύησε BL: παρεγγυᾷ MCV | καὶ ταῦτα om. MC | 12 καὶ ἀναγκαίων om. MC | 12—13 λέγουσι—νόμον om. MC | 13 τὸν (posteriore loco) KB: τῶν LMC: τὸν τῶν SV | 14 καὶ τὸν—πλάνον om. MC | ἐκείνων KS | 15 ὧδέ πως BL | 16 τὸ: τὸν C | 17 ὁ οὐρανός V | 18 ἐτιμωρίσατο C | 19 δὴ om. MCV | περὶ: πε C | 20 υἱέως S | εἰ ἦν: εἴη MCV | δεῖ V: ᾤμην δεῖν Pl. Eus. | 22 εἰ: ἢ M | λέγειν ἦν S | 23 αὖ πάλιν om. MCV | καὶ τάδε ἔφη om. MCV | ἔφη:

ἦ δ' ὅς, οἵ τε λόγοι χαλεποὶ καὶ οὐ λεκτέοι γε, ὦ Ἀδείμαντε, ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πόλει· οὐδὲ λεκτέον νέῳ ἀκούοντι, ὡς ἀδικῶν τὰ ἔσχατα οὐδὲν ἂν θαυμαστὸν ποιοῖ, οὐδὲ ἀδικοῦντα τὸν πατέρα κολάζων παντὶ τρόπῳ, ἀλλὰ δρῴη ἂν ἅπερ θεῶν οἱ πρῶτοί τε καὶ μέγιστοι. οὐδὲ αὐτῷ μοι δοκεῖ ἐπιτήδεια εἶναι λέγειν οὐδὲ ἄλλῳ, ἦν δ' ἐγώ, τὸ παράπαν, ὡς οἱ θεοὶ θεοῖς πολεμοῦσι καὶ ἐπιβουλεύουσι καὶ μάχονται· οὔτε γὰρ ἀληθῆ οὔτε ξύμφορα· εἴ γε δεῖ ἡμῖν τοὺς μέλλοντας τὴν πόλιν φυλάττειν αἴσχιστον νομίζειν τὸ ῥᾳδίως ἀλλήλοις ἀπεχθάνεσθαι. πολλοῦ γε δεῖ γιγαντομαχίας τε μυθολογητέον αὐτοῖς καὶ ὑφαντέον καὶ ἄλλας ἐπιβουλὰς παντοδαπὰς θεῶν τε καὶ ἡρώων πρὸς ξυγγενεῖς τε καὶ οἰκείους αὐτῶν." 40 *ἔπειτα νομοθετήσας, τίνα χρὴ προσφέρειν τοῖς νέοις μαθήματα, προστέθεικε καὶ ταῦτα· „Ἥρας δὲ δεσμοὺς ὑπὸ υἱέος καὶ Ἡφαίστου ῥίψεις ὑπὸ πατρός, μέλλοντος τῇ μητρὶ τυπτομένῃ ἀμύνειν, καὶ θεομαχίας, ὅσας Ὅμηρος πεποίηκεν, οὐ παραδεκτέον εἰς τὴν πόλιν, οὔτε ἐν ὑπονοίαις οὔτε ἄνευ ὑπονοιῶν."* 41

Ταῦτα ἐγὼ οἶμαι καὶ τοῖς πάμπαν λόγων ἀμυήτοις ἐπίδηλα εἶναι, ὡς ἄντικρυς ἐναντία τοῖς ἐν τῷ Τιμαίῳ γραφεῖσιν αὐτῷ. ἐκεῖ γὰρ ἀδηρίτως τε καὶ ἀναμφισβητήτως τοῖς ποιηταῖς πιστεύειν προσέταξε, καὶ ταῦτα ἄνευ εἰκότων καὶ ἀναγκαίων ἀποδείξεων λέγουσιν· ἐνταῦθα δὲ ἀνέδην αὐτοὺς ἐκωμῴδησεν, ὡς ψευδῆ ἄττα καὶ βλάσφημα δια- 42

14—18: Eus. Pr. II 7, 7. XIII 3, 6 (Plat. Reip. II p. 378 D)

φησίν BL | 1 *ἦ δ' ὅς οἱ*: *ἠδ' ὅσοι* K: *ἤδη οἱ* V | *δεκτέοι* MV: *δεκταῖοι* C | 1—2 *ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ὦ ἀδείμαντε* MCV | *ἀδείμαντες* B: *ἀδίμαντε* KC: *ἀδίμαν* S¹ | 2 *δεκτέον* S | *ὡς*: *ὃς* MCV | 3 *ὁ ἀδικῶν* BL | 3—5 *ποιοῖ—ἅπερ*: *ποιεῖν δόξῃ* [*δόξοι* V] *ἀδικῶν τὸν πατέρα ἀλλὰ δρῶν ἂν ὅπερ* MCV | 3 ante *ἀδικοῦντα* add. *ὁ* KBL | 5 *πρῶτοί τε καὶ* om. MCV | ante *μέγιστοι* add. *οἱ* B | *αὐτό* V | 6 *ἐπιτήδια* S: *ἐπιτήδειον* MCV | *οὐδὲ ἄλλῳ* om. V | 7 *οἱ* om. K | *θεοῖς*: *θεοὺς* BLV | *καὶ ἐπιβουλεύουσι* om. MCV | *ἐπιβουλεύονται* S | 8 *δεῖ*: *δὴ* MC | 10 *δεῖ*: *δὴ* MSC | 13 *ἑαυτῶν* B L e corr. | 13—14 *τοῖς νέοις προσφέρειν* V | *προφέρειν* K | 15 *ὑπὲρ υἱέος* L² | *υἱέως* S | 17 *οὐ παραδεκτέον*: *δεκτέον* [*δεκταῖον* C] *οὐδαμῶς* MCV | 19 ante *λόγων* add. *ἀνοήτοις καὶ* M, om. M*γρ.* | 21 *τε*: *γε* S | 22 ante *ἄνευ* add. *καὶ* K | 23 *ἀναίδην* MSC | 24 *ὡς* om. L

43 πλάσαντας. ταύτῃ τοι καὶ ἀλληγορεῖ τῶν θεῶν τὰ ὀνόματα
καὶ τὴν τῶν μύθων αἰσχρότητα ξυσκιάζειν πειρᾶται. τού-
των δὲ τῶν λόγων ὁ Κρατύλος ἀνάπλεως· ἐν ἐκείνῳ γὰρ
δὴ τῷ διαλόγῳ τὸν μὲν Κρόνον ποτὲ μὲν Κόρον ὡς τοῦ
νοῦ λόγον ὠνόμασε, ποτὲ δὲ χρόνον, καὶ ῥοώδη φύσιν τὴν
῾Ρέαν καὶ ἀέρα τὴν Ἥραν· „ὁ γὰρ πολλάκις“ φησί „τῇ εὐ-
θείᾳ τῆς Ἥρας χρησάμενος τὸν ἀέρα γε σαφῶς ἀντὶ τῆς
44 Ἥρας ἐρεῖ.“ καὶ τὴν ὑγρὰν δὲ οὐσίαν Ποσειδῶνα ἐκάλεσεν,
ὡς δέοντά τε καὶ δεσμοῦντα τῶν βαδιζόντων τοὺς πόδας
καὶ προβαίνειν κωλύοντα. Δήμητρα δὲ τὴν γῆν καὶ αὐτὸς
p. 45 καὶ Ὀρφεὺς | καὶ ἄλλοι προσονομάζουσιν, ὡς δὴ μητέρα
οὖσαν καὶ τροφὸν τῶν ἐν αὐτῇ διαιτωμένων ἁπάντων. καὶ
Αἰγύπτιοι δὲ τὴν Ἶσιν καὶ τὸν Ὄσιριν ἥλιον εἶναι καὶ
σελήνην φασί, Δία δὲ τὸ διὰ πάντων χωροῦν πνεῦμα,
Ἥφαιστον δὲ τὸ πῦρ, Δήμητρα δὲ τὴν γῆν, τὴν δὲ ὑγρὰν
45 οὐσίαν Ὠκεανόν. ταῦτα δὲ καὶ ὁ Μάνεθως καὶ ὁ Διόδω-
ρος γράφει. τῆς δὲ χθονίας δυνάμεως τὸ ἡγεμονικὸν
῾Εστίαν ὠνόμασαν, ῾Ρέαν δὲ τὴν πετρώδη καὶ ὄρειον, Δή-
μητρα δὲ τὴν πεδινήν, τὴν δὲ φυτικὴν δύναμιν Διόνυσον
προσηγόρευσαν· τὴν δέ γε σελήνην, παρὰ τὸ σέλας ὀνομα-

3—5: Plat. Cratyl. p. 396B Eus. Pr. III 9, 25 ‖ 5—6: Plat. Cratyl. p. 402A—B ‖ 6—8: Plat. Cratyl. p. 404C ‖ 8—10: Plat. Cratyl. p. 402D—E ‖ 10—12: Plat. Cratyl. p. 404B Eus. Pr. III 3, 5 (Orph. fr. 165) ‖ 12—17: Eus. Pr. III 2, 5—7 (Manethon. fr. 81 Diod. I 11—12) ‖ 17—19: Eus. Pr. III 11, 7 ‖ 19—20: Eus. Pr. III 11, 10 ‖ 20—p. 81, 2: Eus. Pr. III 11, 30

4—5: cf. Schol. Ven. A Hom. *B* 205 Etym. magn. s. v. *Κρόνος* ‖ 15—16: Georg. Mon. Chron. II 6 (p. 54)

1 *ταυτί* C | *τοι* om. V | 3 *ἀνάπλεως*: *ἔμπλεως* MV: *ἔμπλεος* C | 4 *δὴ* S² e corr. | *μὲν* prius om. S | *κόρον*: *κόρονον* S | *ὃς* S¹ | 7 *γε*: *τε* BL | *ἀντὶ*: *ἀπὸ* BL | 9 *τε* om. MCV | 10 *κωλύοντα*: litt. *ωλύ* S² e corr. | *δήμητραν* MSCV | 11 *καὶ* (ante *ὀρφεὺς*) om. B | *οἱ ἄλλοι* MSCV | *δὴ* om. V | 13 *ἴσην* C | 14 *δὴ* K | 15 *τὸ* om. BL | *δήμητρα δὲ τὴν γῆν* om. MSCV | *δήμητραν* L² | 16 *μανέθων* MC: *μάνεθος* V | 18 *ὅριον* KS¹C | post *ὄρειον* add. *γῆν* MCV | 18—19 *τὴν δὲ πεδινὴν δήμητρα* MC | *δήμητραν* MSL² | 19 *τὴν* prius om. S | *πεδηνὴν* B | *δὲ φυτικὴν*: *φυτικὴν δὲ* MC: *φυτικὴν* K: *δὲ παιδικὴν* V | 20 *προσηγόρευσαν* om. MCV | *παρὰ τὸ σέλας ὀνομαζομένην* om. MCV

ζομένην, Ἄρτεμιν ὠνόμασαν, οἷον ἀερότεμιν, ἅτε δὴ διὰ τοῦ
ἀέρος ἰοῦσαν καὶ τοῦτον τέμνουσαν. ταύτῃ δὲ τὸν Ἄπιν, τὸν 46
βοῦν δὴ λέγω, Αἰγύπτιοι τρέφουσι, τὸν δὲ Μνεῦιν τῷ ἡλίῳ.
οὕτως ἐρυθριάσαντές τῶν φιλοσόφων τινὲς τοὺς μύθους τῶν
ποιητῶν εἰς ἀλληγορίαν ἐτρέποντο. τὴν δὲ μυθολογίαν
ἐκείνην οὐδὲ Ῥωμαῖοι προσεδέξαντο πώποτε. καὶ μάρτυς 47
ἀξιόχρεως ὁ Ἁλικαρνασεὺς Διονύσιος ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ ἀρχαιο-
λογίᾳ τοιάδε περὶ Ῥωμαίων ξυγγράψας· „οὔτε γὰρ Οὐρανὸς
ἐκτεμνόμενος ὑπὸ τῶν ἑαυτοῦ παίδων παρὰ Ῥωμαίοις λέγε-
ται, οὔτε Κρόνος ἀφανίζων τὰς ἑαυτοῦ γονάς, φόβῳ τῆς ἐξ
αὐτῶν ἐπιθέσεως, οὔτε Ζεὺς καταλύων τὴν Κρόνου δυνα-
στείαν καὶ κατακλείων ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ τοῦ Ταρτάρου τὸν
ἑαυτοῦ πατέρα.“ καὶ τὰς ἄλλας δὲ τῶν Ἑλλήνων ὁμοίως
μυθολογίας τε καὶ τελετὰς λέγει παρὰ Ῥωμαίων ἐκβάλλεσθαι.
Τοῦτο τρίτον εἶδος ἐπινενοῆσθαι τοῖς Ἕλλησι θεοποιΐας 48
εἰρήκαμεν· ἔστι δέ γε καὶ τέταρτον, ἐμβροντησίας καὶ παρα-
πληξίας ἐσχάτης μεστόν. ὃ γὰρ παθητικόν τε καὶ ἄλογον
τῆς ψυχῆς ὀνομάζουσι μόριον, τοῦτο θεοποιοῦσιν, ὅπερ τῷ
λογισμῷ δουλεύειν παρεγγυῶσιν. καὶ τὴν μὲν ἐπιθυμίαν 49
Ἀφροδίτην καλοῦσι καὶ Ἔρωτα, Ἄρεα δὲ τὸν θυμὸν ὀνο-
μάζουσι, τὴν δὲ μέθην Διόνυσον· καὶ τὴν μὲν κλοπὴν
Ἑρμῆν, τὸν δὲ λογισμὸν Ἀθηνᾶν· καὶ αὖ πάλιν Ἥφαιστον

2—3: Eus. Pr. III 13, 1—2 ‖ 7—14: Eus. Pr. II 8, 4 (Dionys. Ant. Rom. II 19)

19—p. 82, 1: Georg. Mon. Chron. II 6 (p. 54)

1 *ἄρτεμιν*: litt. *ν* S² e corr. | *ὠνόμασαν*: *προσηγόρευσαν* MCV | *ἀεροτεμεῖν* K: *ἀερότομιν* S: *ἀεροτεμῆ* V | 2 post *ἰοῦσαν* add. *ταύτην* S | *καὶ τοῦτον τέμνουσαν* om. MC | *ταύτῃ* om. SV | *τὸν δὲ ἄπιν* V | 3 *δὴ*: *δὲ* BL | *μνεῦμην* M: *μνεῦμιν* CMγρ.: *μένδην* S: *μένδιν* V | 5 *ἀλληγορίας* MC | *ἐτράποντο* BLMCV | *καὶ τὴν μυθολογίαν* V | 6 *πόπωτε* S¹ | 7 *ἀξιόχρεως* om. MCV: add. in marg. L¹ | *ἁλικαρνασσεὺς* V | *ἀρχεολογία* C | 8 *οὐρανὸς*: *ἄνος* V | 11 *δυναστείαν*: *βασιλείαν* V | 12 *δεσμωτηρία* L¹: *δεσμοτηρίω* S | 13 *τῶν*: *τὰς* BL | *ὁμοίως τῶν ἑλλήνων* K | 14 *τε* om. K | *λέγειν* V | 15 *ἐπινοεῖσθαι* BL | 16 *γε* om. BLC | 17 *μεστόν*: *εἶδος* MCV | *τε* om. K | 18 *μόριον*: *μόνον* K | 19 *ἐπιθυμίαν μὲν* MCV | 20 *καλοῦσι*—*θυμὸν* om. S | *καλῶσι* K | *ὀνομάζουσι* om. MCV, sed add. post *ἑρμῆν* | 22 *λογισμὸν*: *νοῦν* MCV | 22—p. 82, 1 *καὶ αὖ*—*κεχρημένας*: *ἥφαι-*

50 τὰς τέχνας, ὡς πυρὶ ξυνεργῷ κεχρημένας. καὶ οὐκ αἰσχύ-
νονται τῆς μὲν ἀκολασίας κατηγοροῦντες καὶ τοὺς ταύτης
ἐργάτας κολάζοντες, πάλιν δ' αὖ ταύτην γεραίροντες ὡς
θεόν, καὶ νόμῳ μὲν ἀτιμοῦντες τοὺς ἑταιροῦντας καὶ τὰς
πορνευομένας, τοὺς δὲ τὰς ἀλλοτρίας ἀποσυλῶντας εὐνὰς
κατασφάττοντες, καὶ μέντοι καὶ τοὺς ἀνδροφόνους ἀνασκο-
λοπίζοντες καὶ ἀποτυμπανίζοντες, τὰ δέ γε τούτων αἴτια τῶν
ἁμαρτάδων, τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὸν θυμὸν καὶ τὴν μέθην,
θεοὺς οὐρανίους προσαγορεύοντες καὶ θεῖον αὐτοῖς ἀπονέ-
p. 46 μοντες σέβας, | καὶ τοὺς μὲν νόμους ἅπαντας διὰ τάδε
τιθέντες τὰ πάθη, αὐτὰ δέ γε τὰ πάθη νόμῳ τιμᾶσθαι
κελεύοντες, καὶ τὴν ἀρετὴν δι' ἑτέρων μὲν λόγων θαυμά-
51 ζοντες, ἐν δέ γε τούτοις ὡς περιττὴν ἐξελαύνοντες. εἰ γὰρ
δὴ κατὰ τὸν τούτων λόγον ἡ ἐπιθυμία θεός, ὁ ταύτῃ γε
μὴ εἴκων παντάπασιν ἄθεος· καὶ εἰ ἡ μέθη αὖ πάλιν καὶ
ὁ θυμὸς ὡσαύτως θεοί, ὁ τούτων ἄρα κρατῶν ἀντίθεος
ἄντικρυς. φευκτέον οὖν ἄρα τὴν ἀρετὴν ὡς ἐναντίαν οὖσαν
θεοῖς, καὶ ἀσπαστέον τὴν ἀκρασίαν ὡς ὠνομασμένην θεόν.
52 ἀλλὰ ταῦτα καὶ τῶν ποιητικῶν μύθων ἐστὶ ληρωδέστερά τε
καὶ βλαβερώτερα· καὶ τὸν καπνὸν κατὰ τὴν παροιμίαν, ὡς
ἔοικε, φεύγοντες, εἰς αὐτὸ δὴ τὸ πῦρ ἐμπεπτώκαμεν· τοιοῦ-
τος γὰρ τοῦ ψεύδους ὁ πλάνος· κἂν ταύτην τις διαφύγῃ
53 τὴν ἀτραπόν, εἰς ἑτέραν ἐμπεσεῖται χαλεπωτέραν. τοιοῦτον
μὲν δὴ τῆς θεοποιΐας καὶ τὸ τέταρτον εἶδος. αὐτίκα τοίνυν

στον δὲ τὰς διὰ πυρὸς τέχνας MCV | 3 δ' αὖ ταύτην: δὲ αὐτὴν BL | 4 τιμωροῦντες: ἀτιμοῦντες MCV | τοὺς om. B | τὰς πορνευομένας om. MCV | 5 δὲ τὰς om. MCV | ἀποσυλοῦντας S | 6 ἀποσφάττοντες S | 7 καὶ: τε καὶ K | 9 οὐρανίους: ἀνινους SV | νόμους μὲν MC | 11 τιθέντες: litt. ες S² e corr.: τιθέντας L¹: τιθέμενοι V | αὐτά—κελεύοντες om. V | τὰ δέ γε αὐτὰ πάθη BL | τὰ πάθη (posteriore loco): litt. ὰ et η S² e corr. | 12—13 ἀρετὴν—τούτοις: μὲν ἀρετὴν διὰ νόμων τε καὶ λόγων τιμῶντες ἔργῳ δὲ τὰ πάθη σεβόμενοι κἀκείνην MCV | 13 εἰ: ἡ V | 14—15 ὁ ταύτῃ—ἄθεος om. V | 14 γε om. MC | 16 ἄρα om. BLV | ἄθεος B, corr. Bγρ. | 17 φευκταῖον B | 18 ἀσπαστέον—θεόν: τὴν κακίαν ὡς θεὸν ὀνομασθεῖσαν ἀσπαστέον MCV | ὀνομασμένην S | 19 ἀλλὰ: ἀλλὰ καὶ MC | ληρωδεύτερά M¹ | 20—21 κατὰ—αὐτὸ om. S | 21 ἐμπεπτώκασι MC | 22 γάρ: γὰρ δὴ K | κἂν: καὶ S¹ | 23 ἐτραπόν V | τοιοῦτο K | 24 μὲν om. BL | καὶ om. MCV

Ἀντισθένης, ὁ Σωκράτους ἑταῖρος καὶ Διογένους διδάσκα-
λος, τὴν σωφροσύνην περὶ πλείστου ποιούμενος καὶ τὴν
ἡδονὴν μυσαττόμενος, τοιάδε περὶ τῆς Ἀφροδίτης λέγεται
φάναι· „ἐγὼ δὲ τὴν Ἀφροδίτην κἂν κατατοξεύσαιμι, εἰ λά-
βοιμι, ὅτι πολλὰς ἡμῶν καλὰς κἀγαθὰς γυναῖκας διέφθειρεν.“
τὸν δέ γε ἔρωτα κακίαν ἐκάλει τῆς φύσεως, ἧς ἥττους ὄντες
οἱ κακοδαίμονες, θεὸν τὴν νόσον καλοῦσιν. ταύτῃ τοι
μανῆναι μᾶλλον ἢ ἡσθῆναι ᾑρεῖτο.

Ὅτι δὲ καὶ κατὰ τὸν τῆς ἀλληγορίας διεφώνουν λόγον, 54
ἴδοι τις ἂν ἀκριβῶς τοῖς τῶν φιλοσόφων ξυγγράμμασιν ἐν-
τυχών. Πλάτων μὲν γὰρ ἀέρα τὴν Ἥραν ὠνόμασε· Πλού-
ταρχος δὲ ὁ Χαιρωνεὺς τὴν γῆν προσηγόρευσεν Ἥραν,
Λητὼ δὲ τὴν λήθην ἢ τὴν νύκτα, ἐν ᾗ οἷόν τινα λήθην
ἡ διάνοια δέχεται. ὁ δὲ Ὀρφεὺς „Γῆ“ φησι „μήτηρ πάν-
των, Δημήτηρ πλουτοδότειρα.“ ὅτι δέ γε καὶ τὰς ἀλλήλων 55
θεολογίας ἀνέτρεπον, ὁ Πλάτων ἐν Ἐπινομίδι δηλοῖ, λέγων
ὡδί· „θεολογίαν τοίνυν καὶ ζῳογονίαν ἀναγκαῖον, ὡς ἔοικε,
πρῶτον ἐμοί, κακῶς ἀπεικασάντων τῶν ἔμπροσθεν, βέλτιον
ἀπεικάσαι κατὰ τὸν ὕστερον λόγον, ἀναλαβόντα καὶ πρὸς
τοὺς εὐσεβεῖς ἐληλυθότα λόγους.“ περὶ δέ γε τῶν θεοποιη- 56
θέντων ἀνθρώπων ὁ Πλούταρχος ἐν τῷ ξυγγράμματι τῷ
Περὶ τῶν ἐκλελοιπότων χρηστηρίων ὧδέ φησιν· „τὰ δὲ
Γιγαντικά τε καὶ Τιτανικὰ παρ᾽ Ἕλλησιν ᾀδόμενα καὶ πολ-
λαί τινες ἄθεσμοι πράξεις καὶ Τυφῶνος ἀντιτάξεις πρὸς

1—7: Clem. Str. II 20,107 (Antisth. fr. 35) ‖ 7—8: Clem. Str. II 20, 121 (Antisth. fr. 65) ‖ 11: Plat. Cratyl. p. 404 C ‖ 11—13: Eus. Pr. III prooem. 4 (Plut. de Daedalis Plataeensibus 4) ‖ 14—15: Eus. Pr. III 3, 5 (Orph. fr. 165) ‖ 16—20: Eus. Pr. XIII 2, 1 (Plat. Epin. p. 980 C) ‖ 21—p. 84, 3: Eus. Pr. V 5, 1 (Plut. de Is. et Osir. 25)

1 διογένης C | 4 κἂν κατατοξεύσαιμι Clem.: κἂν τοξεύσαιμι K: κατατοξεύσαιμι MSC: κατατοξεύσαιμι ἂν BLV | 5 πολὰς K | 6 ὄντας S[1] | 9 ἀληγορίας L[1] | 11 πλάτων — ὠνόμασε om. S | 12 ὁ χαιρωνεὺς om. MCV | χερωνεὺς BLS, sed corr. L | 14 μητέρα S | ἁπάντων BLMCV | 15 πλουτοδότηρα K: πλουτοδότειραν S: πλουτοδότις MCV | γε om. MCV | 18 τῶ BL | 20 εὐσεβείας MCV | γε om. BLS | 21 τῷ ξυγγράμματι om. MCV | ξυγγράμτι K | 23 τε om. K | τὰ τετανικὰ BL: τὰ τιτανικὰ L[2] | πολλαί: πάλαι L | 24 τοῦ τυφῶνος BL

Ἀπόλλωνα φυγαί τε Διονύσου καὶ πλάνη Δήμητρος οὐδὲν
ἀπολείπουσι τῶν Ὀσιρικῶν καὶ Τυφωνικῶν, ὧν παρὰ πᾶσιν
57 ἀνέδην ἔστι μυθολογουμένων ἀκούειν.“ καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς
καὶ τάδε φησίν· „ἐπεὶ καὶ Σολύμους πυνθάνομαι, τοὺς
Λυκίων προσοίκους, ἐν τοῖς μάλιστα τιμᾶν τὸν Κρόνον·
ἐπειδὴ ἀποκτείνας τοὺς ἀρχηγέτας αὐτῶν Ἄρσαλον καὶ Ἄρυον
p. 47 καὶ Τόσοβιν ἔφυγε καὶ μετεχώρησεν ὁπου|δήποτε (τοῦτο γὰρ
οὐκ ἔχουσιν εἰπεῖν), ἐκεῖνον μὲν ἀμεληθῆναι, τοὺς δὲ περὶ
Ἄρσαλον σκιρροὺς θεοὺς προσαγορεῦσαι, καὶ τὰς κατάρας
58 ἐπὶ τούτων ποιεῖσθαι ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ Λυκίους.“ τοὺς
δὲ Αἰγυπτίους φησὶν ὁ Πορφύριος ἐν τῇ Πρὸς Ἀνεβὼ τὸν
Αἰγύπτιον ἐπιστολῇ ἄνθρωπον σέβειν ἐν Ἀνναβὶ κώμῃ καὶ
τούτῳ θύειν ἐπὶ τῶν βωμῶν, εἶτα προσφέρειν αὐτῷ κατὰ
καιρὸν τὴν οἰκείαν τροφήν.
59 Ἀλλὰ γὰρ οὐδ' ὁ τέταρτος αὐτοῖς ἀπέχρησε πλάνος, ἀλλὰ
καὶ πέμπτον προσεπενόησαν καὶ τοὺς παμπονήρους ἐθεο-
ποίησαν δαίμονας καὶ τὰς τῆς γοητείας παρ' αὐτῶν μαγγα-
νείας μεμαθηκότες τελεταῖς αὐτοὺς καὶ θυσίαις ἐτίμησαν.
καὶ τοῦτο δεδήλωκεν ὁ Πορφύριος ἐν τῷ Περὶ τῆς ἐκ λο-
γίων φιλοσοφίας ξυγγράμματι· ἐγὼ δὲ αὐτοῦ τὰ ῥήματα
60 παραθήσομαι· „διὰ μέντοι τῶν ἐναντίων καὶ ἡ πᾶσα χρεία
ἐπιτελεῖται. τούτοις γὰρ μάλιστα τὴν τούτων προεστῶσαν
τιμῶσιν οἱ τὰ κακὰ διὰ γοητειῶν διαπραττόμενοι. πλήρεις
γὰρ πάσης φαντασίας καὶ ἀπατῆσαι ἱκανοὶ διὰ τῆς τερα-

3—10: Eus. Pr. V 5, 3 (Plut. de def. or. 21) ‖ 10—14: Eus. Pr. III 4, 10—11 (Porph. de abstin. IV 9) ‖ 21—p. 85, 7: Eus. Pr. IV 22, 10—12 (Porph. de abstin. II 41—42)

16—18: Georg. Mon. Chron. II 7 (p. 55)

1 φυγέ S[1] | 1—2 οὐδὲν—ὧν om. V | 2 ἀπολείπουσι: ἀπέχουσι BLS | ὀσιρίδων S | 3 ἀναίδην ἐστὶ KS: ἐστιν ἀναίδην MCV | 3—4 πάλιν—φησίν: αὖθις MCV | 6 ἐπεὶ δὲ S | τοὺς om. BL | 7 καὶ τόσοβιν om. MC | τόσυβιν V | μετεχώρησεν: litt. η S[2] e corr. | 8 δέ γε S | 9 σκληροὺς MCV | 11 ἀναιβῶ BS | 12 ἀνναβεῖ KBL: ἀνναβῆ MC: ἀναβῆ V | 13 τοῦτο C | τὸν βωμόν S | κατὰ τὸν καιρὸν L | 17 παρ' αὐτῶν e παρὰ τῶν corr. C | μαγγανίας BS | 20 ῥητὰ K | 22 παρεστῶσαν C, sed corr. | 23 διαπαττόμενοι L[1] | πλήρης C | 24 ἀπάτης αἱ K

*τουργίας καὶ διὰ τοῦ φίλτρα καὶ ἐρωτικὰ κατασκευάζειν οἱ
κακοδαίμονες. πᾶσα γὰρ καὶ πλούτων ἐλπὶς καὶ δόξης διὰ
τούτων, καὶ μάλιστα ἡ ἀπάτη. τὸ γὰρ ψεῦδος τούτοις οἰ-
κεῖον· βούλονται γὰρ εἶναι θεοί καὶ ἡ προεστῶσα αὐτῶν
δύναμις δοκεῖ θεὸς εἶναι μέγιστος. οὗτοι οἱ χαίροντες
λοιβῇ τε κνίσῃ τε, δι᾽ ὧν αὐτῶν τὸ σωματικὸν καὶ πνευ-
ματικὸν πιαίνεται.“ εἰς καιρὸν δέ μοι προσήκει τοῖς τοῦ* 61
*Πορφυρίου παραθεῖναι ῥητοῖς τοὺς τῶν Ὁμηρικῶν θεῶν
λόγους· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι τὴν λοιβὴν καὶ τὴν κνίσαν οἰκεῖον
λάχος καλοῦσιν. τοιγάρτοι ὁ Πορφύριος δῆλός ἐστι τοὺς
ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ θεοὺς καλουμένους πονηροὺς δαίμονας
ὀνομάζων. καὶ γὰρ ἐκεῖνος ἐκείνους, καὶ οὗτος τούτους
λοιβῇ καὶ κνίσῃ χαίρειν ἀναφανδὸν ἰσχυρίσαντο. ζητητέον* 62
*μέντοι, τίνα προεστάναι τῶν πονηρῶν δαιμόνων δύναμιν ὁ
Πορφύριος λέγει, ἣν ψευδομένην μέγιστον θεὸν ἑαυτὴν
ἔφησεν ὀνομάζειν. ἀλλὰ γὰρ οὐ δεῖ μοι πόνου πρὸς ζήτησιν·
ἐν αὐτῷ γὰρ τῷ ξυγγράμματι καὶ ταῦτά φησιν· „τοὺς δὲ
πονηροὺς δαίμονας οὐκ εἰκῇ ὑπὸ τὸν Σάραπιν ὑποπτεύομεν,
οὐδ᾽ ἐκ τῶν ξυμβόλων μόνον ἀναπειθόμενοι, ἀλλ᾽ ὅτι τὰ
μειλίγματα καὶ τὰ τούτων ἀποτρόπαια πρὸς τὸν Πλούτωνα
γίνεται, ὡς ἐν τῷ πρώτῳ ἐδείκνυμεν. ὁ αὐτὸς δὲ τῷ Πλού-
τωνι οὗτος ὁ θεός, καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα δαιμόνων ἄρχων.“
πάλιν δ᾽ αὖ καὶ τάδε προστέθεικεν· „μήποτε οὗτοί εἰσιν* 63
ὧν ἄρχει ὁ Σάραπις, καὶ τούτων ξύμβολον ὁ τρικάρανος

9—10: cf. Hom. Δ 49. Ω 70 ‖ 17—22: Eus. Pr. IV 23, 1 (Porph. de phil. ex orac. p. 147) ‖ 23—p. 86, 4: Eus. Pr. IV 23, 6 (Porph. de phil. ex orac. p. 150)

2 *κακοὶ δαίμονες* K | *διὰ*: *δὲ* S | 3 *καὶ* om. MCV | 4 *αὐτῶν* om. BL | 6 *κνίσσῃ* LMV | *τε* posterius om. K | 7 *πιένεται* K | 8 *παραθεῖναι*: litt. *εῖ* M² e corr.: *παραθῆναι* C: *προσθεῖναι* V | 9 *κνίσσαν* MVL² | 12 *ἐκεῖνος*: *ἐκεῖνοι* ex *ἐκείνους* corr. S | *ἐκείνους* om. BLS: *τούτους* M, corr. Mγρ. | *οὗτος*: *αὐτὸς* BL | *τούτους*: *ἐκείνους* M, corr. Mγρ. | 13 *καὶ*: *τε καὶ* B | *κνίσσῃ* MVL²: *κνίσει* B | *ζητέον* M¹ | 14 *μέντοι*: *τοίνυν* V | 15 *ψευδόμενος* MC | *θεὸν μέγιστον* K | *ἑαυτὴν* om. V | 17 *ἐν αὐτῷ*: *ἑαυτῷ* L¹ | 18 post *σάραπιν* add. *εἶναι* L² | *ὑποπτεύομεν οὐδ᾽*: *ὑποπτευομένου δὲ* B | 19 *μόνων* BL | 20 *μιλίγματα* C | 23 *αὖ* om. MCV | *ταῦτα* MC | 24 *ξύμβολον*: litt. *ν* S² e corr.: *ξύμβο-*

κύων, τουτέστιν ὁ ἐν τοῖς τρισὶ στοιχείοις, ὕδατι, γῇ, ἀέρι,
πονηρὸς δαίμων, οὓς καταπαύει ὁ θεὸς ἔχων ὑπὸ χεῖρα·
ἄρχει δὲ αὐτῶν καὶ ἡ Ἑκάτη, ὡς ξυνέχουσα κατὰ τὸ τρί-
p. 48 64 στοιχον.“ | ταῦτα οὐ Μωϋσῆς ὁ νομοθέτης οὐδὲ Πέτρος
ἢ Παῦλος ἢ Ἰωάννης οἱ τῆς ἀληθείας κήρυκες κατὰ τῶν
πονηρῶν δαιμόνων ξυνέγραψαν, ἀλλὰ Πορφύριος ὁ τῆς
ἀληθείας ἀντίπαλος· καὶ τὸν Πλούτωνα καὶ τὴν Ἑκάτην
ἄρχοντας τῶν πονηρῶν δαιμόνων ὠνόμασε καὶ ψευδόμενον
65 ἔφησε μέγιστον ἑαυτὸν ὀνομάσαι θεόν. καὶ ἔοικεν ἀτεχνῶς
τοῦτο τὸ θαῦμα τῷ τοῦ γενναίου Σαμψὼν προβλήματι·
„ἐκ στόματος ἐσθίοντος ἐξῆλθε βρῶσις, καὶ ἐξ ἰσχυροῦ
γλυκύ.“ ταῦτα γὰρ δὴ κατὰ τοῦ ψεύδους ὑπὸ τοῦ ξυνη-
γόρου ξυνεγράφη τοῦ ψεύδους· καὶ ὁ τῆς ἀληθείας κατήγο-
ρος ἄκων ὤφθη τῆς ἀληθείας ξυνήγορος. ὁ γὰρ τοῦ Βα-
λαὰμ τοῦ μάντεως τὴν γλῶτταν ἐπαράσασθαι βουλομένην
εὐλογίαν ὠδῖναι καταναγκάσας, οὗτος δῆτα καὶ τοῦδε τὴν
γλῶτταν κατὰ τῆς ἀληθείας λυττῶσαν καὶ ᾄττουσαν κατὰ
66 τοῦ ψεύδους ἄκουσαν μετατέθεικεν. οὐ μόνον δὲ τῇδε
τοιούσδε λόγους ξυνέγραψεν, ἀλλὰ κἀν τῇ Πρὸς Ἀνεβὼ τὸν
Αἰγύπτιον ἐπιστολῇ τὰ παραπλήσια τέθεικεν. λέγει δὲ οὕ-
τως περὶ τῶν θεῶν μὲν καλουμένων, πονηρῶν δὲ ὄντων
δαιμόνων· „πάνυ με θράττει, πῶς ὡς κρείττους παρακαλού-
μενοι ἐπιτάττονται ὡς χείρους, καὶ δίκαιον εἶναι κατηγο-
ροῦντες τὸν θεράποντα κολάζεσθαι τὰ ἄδικα πράττοντα,
αὐτοὶ κελευσθέντες ἄδικα δρᾶν ὑπομένουσι, καὶ καθαρῷ
μὲν μὴ ὄντι ἐξ ἀφροδισίων καλοῦντι οὐχ ὑπακούουσιν, αὐ-
τοὶ δὲ ἄγειν εἰς παράνομα ἀφροδίσια τοὺς τυχόντας οὐκ

11—12: Judic. 14, 14 ‖ 14—16: Num. 22, 12 ‖ 22—p. 87, 18: Eus. Pr. V 10, 1–5 (Porph. ad Aneb. p. XXXVIIIsq.)

λος K: ξύμβουλος BL | τρικάρηνος L² | 2 χείρια S | 3 κατὰ del. L² | 5 τῆς ἀληθείας οἱ K | 7 πλούτονα S | 8 ἄρχοντα BL | 9 post ἑαυτὸν add. τὸν πλούτωνα V | 10 τῷ: τὸ S¹C | 11 ἔσθοντος MCV | ἐξ ἰσχυροῦ: ἐκ σκληροῦ K | 12 ταῦτα: τὰ K | δὴ om. B | 12—13 ὑπὸ—ψεύδους om. C¹ | 13 τοῦ ψεύδους ξυνεγράφη L | 13—14 κατήγορος—ἀληθείας om. L | 15 ἐπαρᾶσθαι S | 16 δὴ S | 19 ἀναιβὼ S: ἀνναιβῶ C | 20 τὰ om. BL | 24 πράττοντες M | 25 post κελευσθέντες add. τὰ BL

*ὀκνοῦσιν· ἀπὸ ἐμψύχων μὲν ἀποχῆς κελεύουσι δεῖν εἶναι
τοὺς ὑποφήτας, ἵνα μὴ τοῖς ἀπὸ τῶν σωμάτων ἀτμοῖς
χραίνωνται, αὐτοὶ δὲ ἀτμοῖς τοῖς ἀπὸ θυσιῶν μάλιστα δε-
λεάζονται, καὶ νεκροῦ μὲν ἀθιγῆ δεῖν εἶναι τὸν ἐπόπτην,
διὰ νεκρῶν δὲ ζῴων αἱ θεαγωγίαι ἐκτελοῦνται. πολλῷ δὲ* 67
*τούτων ἀλογώτερον τὸ μὴ δαίμονι, εἰ τύχοι, ἢ ψυχῇ τεθνεῶ-
τος, αὐτῷ δὲ τῷ βασιλεῖ ἡλίῳ ἢ σελήνῃ ἤ τινι τῶν κατ'
οὐρανὸν ἄνθρωπον τῷ τυχόντι ὑποχείριον ἀπειλὰς προσ-
φέροντα φοβεῖν, ψευδόμενον, ἵνα ἐκεῖνοι ἀληθεύσωσιν. τὸ
γὰρ λέγειν, ὅτι τὸν οὐρανὸν προσαράξει καὶ τὰ κρυπτὰ τῆς
Ἴσιδος ἐκφανεῖ καὶ τὸ ἐν Ἀβύδῳ ἀπόρρητον δείξει καὶ τὴν
βᾶριν στήσει καὶ τὰ μέλη τοῦ Ὀσίριδος διασκεδάσει τῷ
Τυφῶνι, τίνα οὐχ ὑπερβολὴν ἐμπληξίας μὲν τῷ ἀπειλοῦντι,
ἃ μήτε οἶδε μήτε δύναται, καταλείπει, ταπεινότητος δὲ τοῖς
δεδοικόσιν οὕτω κενὸν φόβον καὶ πλάσματα, ὡς κομιδῇ
παισὶν ἀνοήτοις; καίτοι καὶ Χαιρήμων ὁ ἱερογραμματεὺς* 68
*γράφει, ὡς καὶ παρ' Αἰγυπτίοις θρυλούμενα, καὶ ταῦτά
φησι καὶ τὰ τοιαῦτα εἶναι βιαστικώτατα.“ πολλὰ δὲ καὶ
ἄλλα προσθείς, ἐπήγαγε καὶ ταῦτα· „περὶ δὲ εὐδαιμονίας
οὐδὲν ἀ|σφαλὲς οὐδὲ ἐχέγγυον ἔχουσιν. οὐκ ἦσαν οὖν ἄρα* **p. 49**
*οὔτε θεοὶ οὔτε ἀγαθοὶ δαίμονες, ἀλλ' ἢ ἐκεῖνος ὁ λεγόμενος
πλάνος.“ τίς τῶν τὰ θεῖα πεπαιδευμένων καὶ τὸν πλάνον* 69
ἐκεῖνον μυσαττομένων ἐναργέστερον ἂν τῶν καλουμένων

19—22: Eus. Pr. V 10, 11 (Porph. ad Aneb. p. XLV)

1 post *ὀκνοῦσιν* add. *αὐτοὶ δὲ ἄγειν εἰς παράνομα ἀφροδίσια* C: add. *ὡς* L² ut videtur | *ἀποχεῖς* S: *ἀπέχειν* L²: *ἀποτυχῆς* fortasse L¹C¹ | *εἶναι*: *εἰδέναι* L | 3 *χραίνονται* S¹C | *τῶν θυσιῶν* MSCV | 4 *δέον* S | 6 *ἀλογότερον* S: *ἀναλογώτερον* L¹ | *τό*: *τῶ* BLS | *μὴ* om. KBL | *δέμονι* S | *εἰ τύχοι* Eus.: *ἡ τύχη* S: *ἢ τύχη* MC: *ἢ τῇ τύχῃ* V: om. KBL | *ἡ ψυχὴ* KBLS | 7 *δέ*: *τε* S | *τινι*: *τί* K | 8 *ἀνθρώπων* SV | 9 *ἀληθεύουσι* S | 10 *προσαρράξει* KBMSCV | 11 *ἐκφαίνει* K | *τό*: *τῶ* C | *ἐν*: *ἐπ'* BL | *ἀβύδῳ*: *ἀδύτω* M: *ἀβύσσω* V | *δείξῃ* M, corr. Mγρ. | 12 *στήσει*: *δήσει* M, corr. Mγρ. | 13 *οὐχ*: *οὐν* S | 15 *δεδικόσιν* V | *καινὸν* KBL | *πλάσμα* S | 16 post *ἀνοήτοις* add. *προσῆκον* V | 17 *θρυλλούμενα* MSCV | *ταῦτα*: *αὐτά* S | 18 *πολλῶ* L | 19 *ἄλλα*: *ἄρα* M¹ | *προθεὶς* L¹C | 21 *ἢ* om. LMSCV: praebet Eus., cf. Augustin. de civ. Dei X 11 | 22 post *τίς* add. *οὖν* V | *τὰ* om. B | *παιδευομένων* L | 23 *ἐκείνων* M¹V | *ἂν* om. KBL: *αὐτῶν* MCV

θεῶν τὸν πλάνον διήλεγξεν; ἀναφανδὸν γὰρ τούτους ἔφησεν
ὁ τῆς ἀληθείας ἀντίπαλος μήτε θεοὺς μήτε ἀγαθοὺς δαί-
μονας εἶναι, ἀλλὰ τοῦ ψεύδους διδασκάλους καὶ πονηρίας
70 πατέρας. τούτους ὁ Πλάτων ἐν τῷ Τιμαίῳ οὐδὲ φύσει
ἀθανάτους φησίν. τὸν γὰρ ποιητὴν εἰρηκέναι πρὸς αὐτοὺς
λέγει· „ἀθάνατοι μὲν οὐκ ἐστὲ οὐδ' ἄλυτοι τὸ πάμπαν·
οὔτι μὲν δὴ λυθήσεσθε, τῆς ἐμῆς βουλήσεως τυχόντες.“
καίτοι γε Ὁμήρῳ τἀναντία δοκεῖ· ἀθανάτους γὰρ αὐτοὺς
πανταχῇ προσονομάζει· „οὐ γὰρ σῖτον“ φησιν „ἔδουσ', οὐ
πίνουσ' αἴθοπα οἶνον· τοὔνεκ' ἀναίμονές εἰσι καὶ ἀθάνατοι
καλέονται.“
71 Τοσαύτη παρὰ τοῖς ποιηταῖς καὶ φιλοσόφοις περὶ τῶν
οὐκ ὄντων μέν, καλουμένων δὲ θεῶν διαμάχη. τούτοις καὶ
νεὼς ἐδομήσαντο καὶ βωμοὺς προσῳκοδόμησαν καὶ θυσίαις
ἐτίμησαν καὶ εἴδη τινὰ καὶ εἰκάσματα ἐκ ξύλων καὶ λίθων
καὶ τῶν ἄλλων ὑλῶν διαγλύψαντες, θεοὺς προσηγόρευσαν
τὰ χειρόκμητα εἴδωλα καὶ τὰ τῆς Φειδίου καὶ Πολυκλείτου
καὶ Πραξιτέλους τέχνης ἀγάλματα τῆς θείας προσηγορίας
72 ἠξίωσαν. τούτου δὲ τοῦ πλάνου κατηγορῶν Ξενοφάνης ὁ
Κολοφώνιος τοιάδε φησίν· „ἀλλ' οἱ βροτοὶ δοκοῦσι γεννᾶ-
σθαι θεούς καὶ ἴσην τ' αἴσθησιν ἔχειν φωνήν τε δέμας τε.“
καὶ πάλιν· „ἀλλ' εἴ τοι χεῖρας εἶχον βόες ἠὲ λέοντες ἢ
γράψαι χείρεσσι καὶ ἔργα τελεῖν ἅπερ ἄνδρες, ἵπποι μέν θ'
ἵπποισι, βόες δέ τε βουσὶν ὁμοίας καὶ θεῶν ἰδέας ἔγραφον
καὶ σώματ' ἐποίουν τοιαῦθ', οἷόνπερ καὐτοὶ δέμας εἶχον

6—7: Eus. Pr. XI 32, 4. XIII 18, 10 (Plat. Tim. p. 41 B) ‖ 9—11: Hom. E 341—342 ‖ 19 — p. 89, 1: Clem. Str. V 14, 109 = Eus. Pr. XIII 13, 36 (Xenophan. fr. 14—15)

1 ἔφησεν: ἔδησεν in ἐδήλωσεν corr. S | 7 οὔτι: ὅτι BLS: ὁ τὲ V | λυθήσεσθαι M, corr. Mγρ.: λυπηθήσεσθε L[1] | 8 γε om. BLMCV | 9 πανταχοῖ K: πανταχοῦ BL | ἔδουσιν codd. | οὐ (posteriore loco): οὐδὲ BLMCV | 10 πίνουσιν codd. | 12 περὶ: παρὰ V | 14 νεοὺς M | ἐδωμήσαντο BS: ἐδώμησαν K | καὶ θυσίαις ἐτίμησαν om. S, sed posuit infra post λίθων | 15 ἔδη BL[1]: ἔδη K | 17 χειρότμητα MCV | 20 τοιαῦτα BL | βρωτοί M | 21 τ' αἴσθησιν: ταῖς τιθῆσιν K | 22 εἴ: ἢ L, e corr. | τοι: τι V | ἔχον K | ἠὲ λέοντες: ἢ ἐλέφαντες MSCV | 23 χείρεσι MS | ἅπαν M[1] | θ': μεθ' MSC | 24 δέ om. V | εἰδέας BLSC, sed corr. S

ὅμοιον.“ εἶτα σαφέστερον κωμῳδῶν τήνδε τὴν ἐξαπάτην, 73
ἀπὸ τοῦ χρώματος τῶν εἰκόνων διελέγχει τὸ ψεῦδος. τοὺς
μὲν γὰρ Αἰθίοπας μέλανας καὶ σιμοὺς γράφειν ἔφησε τοὺς
οἰκείους θεούς, ὁποῖοι δὴ καὶ αὐτοὶ πεφύκασι, τοὺς δέ γε
Θρᾷκας γλαυκούς τε καὶ ἐρυθρούς, καὶ μέντοι καὶ Μήδους
καὶ Πέρσας σφίσιν αὐτοῖς ἐοικότας, καὶ Αἰγυπτίους ὡσαύ-
τως αὐτοὺς διαμορφοῦν πρὸς τὴν οἰκείαν μορφήν. ταῦτα 74
ξυνορῶν καὶ Ζήνων ὁ Κιτιεὺς ἐν τῷ τῆς Πολιτείας ἀπαγο-
ρεύει βιβλίῳ καὶ ναοὺς οἰκοδομεῖν καὶ ἀγάλματα τεκταίνειν·
οὐδὲν γὰρ εἶναι τούτων φησὶ θεῶν ἄξιον κατασκεύασμα.
ὁ δέ γε Πλάτων οὐ πάμπαν ἀπηγόρευσε τοῦτο ποιεῖν, τὴν
Ἀθηναίων φιλοτησίαν, ὡς ἔοικεν, ὀρρωδήσας καὶ τὸ τῷ
Σωκράτει προσενεχθὲν ὑφορώμενος κώνειον· σκώπτει δὲ 75
ὅμως καὶ αὐτὸς τῆς ἀγαλματοποιίας τὰ πλεῖστα καί φησιν·
„μηδεὶς οὖν ἕτερος ἱερὰ καθιερούτω θεοῖς· χρυσός τε καὶ
ἄργυρος ἐν ἄλλαις τε πόλεσιν ἰδίᾳ καὶ ἐν ἱεροῖς ἐστιν
ἐπίφθονον κτῆμα· ἐλέφας δέ, ἀπολελοιπό|τος ψυχὴν σώμα- p. 5
τος, οὐκ εὐαγὲς ἀνάθημα· σίδηρος δὲ καὶ χαλκὸς πολέμων
ὄργανα· ξύλινα δέ, ὅ τι ἂν ἐθέλῃ τις, ἀνατιθέτω καὶ ἐκ
λίθου πρὸς τὰ κοινὰ ἱερά.“ ὅτι δὲ τὸν Ἀθηναίων δεδιὼς 76
δῆμον οὐ παντελῶς ἀπηγόρευσε τῶν ἀγαλμάτων τὴν ποίησιν,
αὐτόθεν καταμαθεῖν εὐπετές. πρῶτον μὲν γὰρ ἰδίᾳ κατα-
σκευάζειν τινὰ θεῶν εἰκόνας ἐκώλυσεν, ἔπειτα δὲ τὸν χρυσὸν
καὶ τὸν ἄργυρον, ὡς ἐπιφθόνους ὕλας καὶ εἰς ἱεροσυλίαν
ἐρεθιζούσας, ἐξέβαλε· τὸν ἐλέφαντα δὲ δυσαγῆ προσηγό-
ρευσεν· τὸν δέ γε χαλκὸν καὶ τὸν σίδηρον πολέμῳ προσ-

1—5: Clem. Str. VII 4, 22 (Xenophan. fr. 16) ‖ 7—10: Clem. Str. V 11, 76 ‖ 12—13: cf. Gregor. Naz. Epist. 32 (p. 29) ‖ 15—20: Clem. Str. V 11, 76 (Plat. Legg. XII p. 955 E—956 A)

3 γὰρ om. BL | 4 καὶ om. BL | 6 σφῆσιν K | εἰκότας L | 8 κητιεὺς B: κιττιεὺς ML² | 13 κώνιον KSCV, sed corr. S | σκόπτει S¹C | 14 τῆς: τὰς BL et τὰ πλεῖστα om. BL | 15 ἱερὰ: ἱερὰν εἰκόνα MCV | 17 σώματος ἀπολελοιπότος [σῶμα ἀπολελοιπὼς V] ψυχὴν ἄνουν MCV | ante σώματος add. καὶ BL | 18 δὲ om. L | 19 ἐὰν θέλῃ L¹ | 20 τῶν L¹MSC | δεδειὼς K | 21 τὸν δῆμον MSCV | 22—23 τινὰ κατασκευάζειν K | κατασκευάζει M | 23 τινὰ om. V | 24 εἰς om. SV | 26 γε om. KBL

ἥκειν ἔφησεν, οὐκ ἀγαλματουργίᾳ θεῶν· ἐκ ξύλων δὲ μόνον
καὶ λίθων προσέταξε διαγλύφεσθαι, εἰδὼς οἶμαι τὴν ὕλην
εὐκαταφρόνητον καὶ πεῖσαι ἱκανὴν τοὺς ὁρῶντας μὴ θείαν
77 νομίζειν μηδὲ σέβειν τὰ εὐτελῆ τε καὶ εὔωνα. καὶ γὰρ ὁ
τῶν ὅλων Θεὸς διὰ τοῦ προφήτου τὴν αὐτὴν κατηγορίαν
τῶν ταῦτα καὶ ποιούντων καὶ προσκυνούντων πεποίηται·
„ξύλον γάρ“ φησιν „ἄσηπτον ἐκλέγεται τέκτων· καὶ σοφὸς
ζητεῖ, πῶς στήσει αὐτῷ εἰκόνα, καὶ ἵνα μὴ σαλεύηται.“ οὐ
γὰρ μόνον τῆς ὕλης ἀφαιρεῖται τὰ περιττὰ καὶ τῆς ἀνθρω-
πείας μορφῆς ἐκτυποῖ τὴν εἰκόνα καὶ τῶν μορίων εὖ μάλα
ἕκαστον διαγλύφει, ἀλλὰ καὶ τῆς ἕδρας καὶ τῆς στάσεως
ὅτι μάλιστα προμηθεῖται καὶ ὑπερείσμασί τισι καὶ ἥλοις
τὴν στάσιν αὐτῷ πραγματεύεται, καὶ τὸ ἐξ ὕλης καὶ τέχνης
78 ἐρανισθὲν θεὸς ὀνομάζεται. „οὗ τὸ ἥμισυ αὐτοῦ“ φησι
„κατέκαυσεν ἐν πυρί, καὶ ὀπτήσας κρέας ἔφαγε καὶ εἶπεν·
ἡδύ μοι, ὅτι ἐθερμάνθην καὶ εἶδον φῶς· τὸ δὲ ἥμισυ αὐ-
τοῦ ἐποίησε γλυπτὸν καὶ προσκυνεῖ αὐτῷ καὶ προσεύχεται,
λέγων· ἐξελοῦ με, ὅτι θεός μου εἶ σύ.“ οὕτω σαφῶς αὐ-
τῶν κωμῳδήσας τὴν ἄνοιαν, ἐπήγαγεν· „γνῶτε, ὅτι σποδὸς
ἡ καρδία αὐτῶν, καὶ αὐτοὶ πλανῶνται.“
79 Ἐγὼ δέ γε τῶν νῦν ἑλληνιζόντων ἐκπλήττομαι τὴν ἀναί-
δειαν. αἰσχυνόμενοι γὰρ σωφρονοῦσαν τὴν οἰκουμένην καὶ
τῆς προτέρας πλάνης ἀπηλλαγμένην, μύθους εἶναι ψευδεῖς
λέγουσι τὰ παρὰ τῶν ποιητῶν περὶ τῶν θεῶν εἰρημένα καὶ
οὐκ ἐρυθριῶσιν, ὑφ' ὧν δρῶσι, κατηγορούμενοι. τὰ γὰρ δὴ
κατὰ τοὺς μύθους κατεσκευασμένα ξόανα προσκυνοῦσι·

7—8: Es. 40, 20 ‖ 14—18: Es. 44, 16—17 ‖ 19—20: Es. 44, 20

1 ἀγαλματοποιΐᾳ B, sed corr. | μόνων LMV | 2 δὲ γλύφεσθαι S | 3 θεῖα KSV | 4 τε om. KBL | 7 σοφῶς K | 8 στήσῃ K | εἰκόνα αὐτῷ V | αὐτὸ KB | σαλεύεται SC | 9 ἀνθρωπίας KSC | 11 διαγλύφει ἕκαστον MCV | 12 ante προμηθεῖται add. ἕκαστον L | προθυμεῖται V | 13 αὐτῶν V | 14 οὐ K | 15 ἐν om. BL | κρέα KBL | 16 εἶδον: ἴδον K: ἴδων S, sed corr. | 17 γλυπτὸν ἐποίη M: γλυπτὸν ἐποίησε CV | αὐτὸ BL | 18 ἐξελοῦ με: ἐξελοῦμαι KSC | ὁ θεὸς MV | σοφῶς KBLS | 19 γνῶθι KS | 21 γε om. V | ἑλληνιζόντων: litt. όντων L² e corr. | 24 τῶν posterius om. B | 26 ξόανα om. KBL

*πάσης μὲν γὰρ ἑταίρας ἐπὶ τέγους ἑστώσης ἀναιδέστερον
τῆς Ἀφροδίτης τὸ σχῆμα. τίς γάρ τοι χαμαιτύπην γυμνὴν* 80
*ἐπ' ἀγορᾶς ἄτερ χιτῶνος καὶ διαζώματος ἑστῶσαν ἐθεάσατο
πώποτε; ἀλλὰ τὴν τούτων διδάσκαλον γυμνὴν καὶ οἱ ἀν-
δριαντοποιοὶ καὶ οἱ ἀγαλματογλύφοι κατασκευάζουσι καὶ
οὐδὲ τῷ χιτωνίσκῳ καλύπτουσιν. καὶ τὴν Εὐρώπην δὲ ἐπὶ
τοῦ ταύρου καθημένην καὶ οἱ ζωγράφοι γράφουσι, καὶ οἱ
χαλκοτύποι διαπλάττουσι, καὶ διαγλύφουσιν οἱ τῶν ἀγαλ-
μάτων δημιουργοί· καὶ μέντοι καὶ ὁ Διόνυσος λυσιμελής
τις καὶ γύννις ὑπὸ τούτων κατασκευάζεται· καὶ τὸν Πάνα* 81
*δὲ καὶ τοὺς Σατύρους ἵπποις καὶ ὄνοις παραπλησίως ὀχείας
ὀριγνωμένους καὶ θορνυμένους δημιουργοῦσιν· | οὕτω καὶ* p. 51
*τὸν Δία ἐν ἀετοῦ σχήματι κατὰ τοῦ Γανυμήδους λυττῶντα
καὶ τῇ Λήδᾳ ἐν εἴδει κύκνου μιγνύμενον, καὶ μέντοι καὶ
εἰς τὸν Δανάης κόλπον χρυσοῦ δίκην φερόμενον· καὶ τἄλλα
δὲ ὡσαύτως κατὰ τὰς τῶν ποιητῶν ὑφηγήσεις διαμορφοῦσιν
οἱ τῶν ἀγαλμάτων δημιουργοί. εἰ τοίνυν ψευδεῖς μύθους* 82
*φατὲ διαπλάσαι τοὺς ποιητάς, τί δήποτε τῶν ἀνδριαντο-
ποιῶν καὶ ἀγαλματογλύφων καὶ ζωγράφων ἀνέχεσθε, κρατυ-
νόντων τῇ τέχνῃ τὸ ψεῦδος; ἀνθ' ὅτου δὲ τοσοῦτο σέβας
προσνέμετε τοῖς ὑπὸ τούτων τεκταινομένοις ἀγάλμασιν; ἔδει* 83
*γάρ, εἴπερ ἀληθῆ ἄρα κατηγορεῖτε τῶν ποιητῶν, τὰ μὲν
ἐκείνων ἐμπρῆσαι ποιήματα, νόμῳ δὲ τοὺς τεχνίτας κωλῦσαι
καὶ προσαπειλῆσαί γε θάνατον, ὥστε μηδένα ποτὲ μηδαμῇ
τοιαύτας κατασκευάζειν εἰκόνας, τὸν δὲ παρὰ τὸν νόμον τι
δρῶντα ζημιοῦσθαι θανάτῳ. ἐχρῆν δὲ καὶ τὰ ἐφ' ὕβρει
καὶ κωμῳδίᾳ τῶν καλουμένων θεῶν τεκταινόμενα ξυντρίβειν
καὶ διαφθείρειν καὶ πείθειν ἅπαντας, ὡς ψευδῆ τὰ περὶ*

1 *τέγους*: *τούτους* M | 2 *ἀφροδίτης στὸ* C | *τοι* om. S | 3 *ἑστῶσαν* om. BL | 5 *ἀγαλματογλύφοι*: *ἀγαλματοποιοὶ* V | 6 *τῷ* om. MSCV | 7 *τῶ ταύρω* BL | *οἱ* prius om. KMSCV | 8 *διαγλύφουσαν* M | 9 *ὁ* om. S | *λυσιμελής τις*: *λύσσῃ μὲν ληστὴς* S | 10 *τις*: *τε* L | *γύνις* BMV | *τὸν* om. S | 12 *καὶ* posterius om. S | 13 *γαννυμήδους* M | 14 *καὶ* tertium om. L | 16 *τῶν* om. K | 19 *καὶ ζωγράφων* om. MC | *κρατυνάντων* S | 20 *ἀνθ' ὅτου δὲ* om. S | *τοσοῦτον* MCV | 21 *προσενέμετε* M | *τεκτενομένοις* KS | 23 *κολύσαι* S | 25 *τὸν* (priore loco): *τοὺς* M, corr. M*γρ.* et 26 *δρῶντας* M, corr. M*γρ.* | 27 *τεκτενόμενα* K | 28—p. 92, 1 *παρὰ τούτων περὶ* M

84 τούτων παρὰ τῶν μύθων θρυλούμενα. ἀλλὰ τούτων μὲν
οὐδὲν πώποτε γεγένηται παρ' ὑμῶν, τἀναντία δὲ τούτων
δρώμενα ἔστιν ἰδεῖν, θαυμαζομένους μὲν τοὺς ποιητὰς ἐπὶ
τοῖς ποιήμασιν, ἐπαινουμένους δὲ ἄγαν τοὺς ἀγαλματογλύ-
φους καὶ ἀνδριαντοποιοὺς καὶ ζωγράφους ἐπὶ τοῖς σφετέ-
ροις τεχνήμασι, προσκυνούμενα δὲ τὰ τῷ λόγῳ κατηγορού-
μενα ξόανα καὶ θυσίαις καὶ τελεταῖς γεραιρόμενα, καὶ τὸ
σμικρὸν ἐκεῖνο ζῴδιον, τὸν Πρίαπον λέγω, μετὰ τοῦ μεγίστου
καὶ τεταμένου μορίου τιμώμενον, καὶ τὸν τοῦ Διονύσου
φαλλὸν ἐν τῇ φαλλαγωγίᾳ παρὰ τῶν ὀργιαζόντων προσκυ-
νούμενον, καὶ τὸν κτένα τὸν γυναικεῖον (οὕτω δὲ τὸ γυναι-
κεῖον ὀνομάζουσι μόριον) ἐν τοῖς Θεσμοφορίοις παρὰ τῶν
85 τετελεσμένων γυναίων θείας τιμῆς ἀξιούμενον. Αἰγύπτιοι
δὲ τοσοῦτον ταῖς αἰσχραῖς ἐδουλώθησαν ἡδοναῖς, ὡς καὶ
τὸν τράγον διὰ τὴν περὶ τὰς μίξεις μανίαν ὀνομάσαι θεόν·
Μενδήσιοι δὲ τοῦτον διαφερόντως τιμῶσιν. καὶ τοῖς ἄλλοις
δὲ ζῴοις αἱ ἄλλαι πόλεις θείας τιμὰς ἀφιέρωσαν· ἔσεβον
γὰρ δὴ καὶ Μεμφῖται τὸν ταῦρον, καὶ Λυκοπολῖται τὸν
λύκον, καὶ Λεοντοπολῖται τὸν λέοντα, καὶ μέντοι καὶ
Κυνοπολῖται τὸν κύνα, καὶ ἰχθύν τινα λάτον ὀνομαζό-
μενον τῆς Λατοῦς οἱ οἰκήτορες, καὶ ἄλλοι τὴν ἶβιν,
καὶ ἕτεροι τὸν κροκόδειλον· καὶ ἕκαστον δὲ τούτων ἐν
τοῖς ἱεροῖς καθιέρωτο, καὶ τὴν κατάλληλον αὐτῷ προσέφε-
ρον ἐδωδήν· εἶτα, ὡς θεοῖς δῆθεν, τὰς θυσίας ἐπε-
τέλουν καὶ τελευτήσαντα δὲ ταφῆς ἠξίουν πολυτελοῦς.

19—20: Eus. Pr. III 4, 8

13—22: Georg. Mon. Chron. II 6 (p. 54)

1 θρυλλούμενα MV | 2 οὐδὲ B | 4 ἐπαινομένους S^1 | δὲ: μὲν C | 8 μικρὸν B | πρίαμον B^1: πρίηππον V | μεγίστου: ψευδοῦς V | 9 τεταμμένου M | 10 φαλὸν M | ἐν om. BL | φαλαγωγία KC: φαλαγγωγία S | 11 τὸν μυσαρώτατον κτένα V | τὸν γυναικεῖον om. V: τὸ γυναικεῖον B | γυναίκιον K (utroque loco) | 12 θεσμοφόροις L | περὶ M | 13 γυναικῶν MSCV | 14 ταῖς αἰσχραῖς τοσοῦτον BL | ταῖς om. MCV | ἐσχραῖς S | 18 γὰρ: μὲν K | 19 καὶ (ante κυνοπολῖται) om. SV | 21 λατοῦς om. C^1 | τὸν ἴβιν M^2 | ἴβην M, corr. Mγρ. | 22 κορκόδιλον S | καὶ posterius om. V | ἕκατον M^1 | ἐν L^2 e corr. | 23 καθὸ ἱέρωτο K | 24 ἀπετέλουν V | 25 τελευτήσαντας MCV

τοσαύτη πάλαι ποτὲ κατεῖχε πλάνη τὴν οἰκουμένην· ἀλλὰ 86
ταύτην ἄρδην ἠφάνισε καὶ πάμπαν ἐξήλασεν ὁ παρ' ἡμῶν
προσκυνούμενος καὶ παρ' ὑμῶν ἀγνοούμενος, καὶ τὴν με-
θύουσαν καὶ παραπαίουσαν τῶν ἀνθρώπων φύσιν σωφρο-
νοῦσαν καὶ καθεστηκυῖαν ἀνέδειξεν. |

Ἀλλὰ γὰρ οἶμαι ὑμᾶς ἐρεῖν, ὡς καὶ ὑμεῖς ἀοράτους 87 p. 5
τινὰς δυνάμεις φατέ, οὓς καὶ Ἀγγέλους καὶ Ἀρχαγγέλους
ὀνομάζετε καὶ προσαγορεύετε καὶ Ἀρχὰς καὶ Ἐξουσίας καὶ
Κυριότητας καὶ Θρόνους· καὶ ἄλλας αὖ πάλιν κατὰ τὴν
Ἑβραίων γλῶτταν Χερουβὶμ καὶ Σεραφὶμ ἴστε προσαγορευο-
μένας. ἀνθ' ὅτου τοίνυν ἡμῖν νεμεσᾶτε, μετὰ τὸν ἀεὶ ὄντα
καὶ ὡσαύτως καὶ κατὰ ταὐτὰ ἔχοντα δευτέρους τινὰς θεούς,
καὶ κομιδῇ γε ἐκείνου ἀποδέοντας, νομίζουσί τε καὶ γεραί-
ρουσιν; ἐγὼ δὲ ὁμολογῶ μὲν τὴν θείαν ἡμᾶς διδάξαι γρα- 88
φήν, εἶναι δή τινας ἀοράτους δυνάμεις, καὶ ὑμνούσας τὸν
ποιητὴν καὶ ὑπουργούσας αὐτοῦ τῷ θείῳ βουλήματι· οὐ
μὴν θεοὺς τούτους ὀνομάζομεν οὐδὲ θεῖον αὐτοῖς ἀπονέ-
μομεν σέβας οὐδὲ μερίζομεν εἰς τὸν ὄντα Θεὸν καὶ τούτους
τὴν θείαν προσκύνησιν, ἀλλὰ τούτους τιμιωτέρους μὲν ἀν-
θρώπων, ὁμοδούλους δὲ εἶναί φαμεν. καὶ οὐ διαιροῦμεν 89
εἰς ἄρρεν καὶ θῆλυ τὴν ἀσώματον φύσιν· ταύτης γὰρ δὴ
τῆς διαιρέσεως ἐνδεὴς τῶν ὑπὸ τῷ θανάτῳ τελούντων ἡ
φύσις. ἐπειδὴ γὰρ ἐξανδραποδίζει ταύτην ὁ θάνατος, ὁ
γάμος διὰ τῆς παιδοποιΐας ἀντεισάγει τὸ δαπανώμενον· οἷον
γάρ τινα ἐπισκευαστὴν ἀθανασίαν ὁ ποιητὴς τῷ θνητῷ ζῴῳ

1—3: Georg. Mon. Chron. II 8 (p. 64)

1 πάλιν BL | 2 ἠφάνισε: ἐξήλασε MSCV | ἐξήλασεν: ἀπώλεσεν MSCV | 4 καὶ παραπαίουσαν om. S | 5 ἀνέδειξεν KV: ἀπέδειξεν M: ἔδειξεν BLSC | 7 ἀρχαγγέλους καὶ ἀγγέλους V | καὶ ἀρχαγγέλους om. S | 8 post ὀνομάζετε add. τε LS | 9 θρόνους καὶ κυριότητας K | τὴν: τῶν M | 10 χαιρουβὶμ K: χερουβεὶν S | σεραφεὶν S | προσαγορευμένας B | 13 καὶ prius om. V | ἐκείνους S | 15 δή om. KBL | καὶ om. MCV | 17 τούτους θεοὺς K | 18 καὶ εἰς τούτους V | τούτους: τούτοις SC | 19 μὲν τιμιωτέρους S | 21 post τὴν add. αὐτὴν S | 22 ἀνενδεὴς MCV | τῷ om. B | ante τελούντων add. μὴ MSCV | 23 ἐξανδροποδίζει K | 25 ἀθανασίαι M[1]: ἀθανασίας M[2]: ἀθανασία C

τὴν παιδοποιΐαν ἐμηχανήσατο. ταύτῃ τοι ἀναγκαία τοῖς
θνητὴν ἔχουσι φύσιν ἡ τοῦ θήλεος χρεία, τοῖς δέ γε ἀθα-
νάτοις γεγενημένοις τὸ θῆλυ γένος παντάπασι περιττόν·
οὔτε γὰρ αὔξης προσδέονται, μείωσιν οὐ δεχόμενοι, οὔτε
90 μίξεως, σωμάτων γε ὄντες ἐλεύθεροι. μαρτυρεῖ δὲ τῷ λόγῳ
καὶ τούτων κἀκείνων ἡ ποίησις. τοὺς μὲν γὰρ δὴ ἀνθρώ-
πους οὐ παμπόλλους εὐθὺς ἐδημιούργησεν ὁ Θεός, ἀλλ'
ἕνα ἄνδρα καὶ μίαν γυναῖκα διέπλασε καὶ διὰ τῆς τού-
των κοινωνίας πᾶσαν γῆν καὶ θάλατταν τοῦδε τοῦ γένους
ἐνέπλησε· τῶν ἀσωμάτων δὲ τὴν φύσιν οὐ κατὰ δύο
πεποίηκεν, ἀλλ' ἀθρόαν ἐδημιούργησεν· ὅσας γάρ τοι εἶναι
91 αὐτῶν ἐδοκίμασε μυριάδας, ἐξ ἀρχῆς ταύτας παρήγαγεν. διά
τοι τοῦτο περιττὴ τοῦ θήλεος ἐκείνοις ἡ χρῆσις, ὡς μὲν
ἀθανάτοις αὔξης οὐ δεομένοις, ὡς ἀσωμάτοις δὲ μίξιν οὐ
δεχομένοις. τῷ τοι καὶ ἁγίους αὐτοὺς ὀνομάζομεν ὡς
γήϊνον οὐδὲν ἔχοντας, ἀλλὰ τῶν περιγείων παθημάτων ἀπηλ-
λαγμένους, ἔργον δὲ ἔχοντας τὴν ἐν οὐρανῷ χορείαν καὶ
τοῦ πεποιηκότος τὴν ὑμνῳδίαν, καὶ αὖ πάλιν τὰς ὑπουρ-
γίας, ἃς κελευόμενοι διακονοῦσι τῷ θείῳ βουλήματι, τῆς τῶν
ἀνθρώπων εἵνεκα σωτηρίας παρὰ τοῦ Θεοῦ τῶν ὅλων στελ-
λόμενοι. τοῦτο γὰρ δήπου αὐτῶν πέρι καὶ ὁ θεῖος εἶπεν
p. 53 ἀπόστολος· | „οὐχὶ πάντες εἰσὶ λειτουργικὰ πνεύματα, εἰς
διακονίαν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν
92 σωτηρίαν;" τὴν ἐκείνων μιμούμενοι πολιτείαν, ὅσοι τῶν
ἀνθρώπων τὴν τοῦ Θεοῦ θεραπείαν ἠσπάσαντο, ἔφυγον μὲν

22—24: Hebr. 1, 14

24—p. 95, 12: Georg. Mon. Chron. III 119 (p. 261)

1 τοι om. L | ἀναγκαῖαν S | 2 θήλεως S | δέ: τε K | γε om. KBL | 3 γεγεννημένοις B | 4 αὐξήσεως MSCV | δέονται V | μίωσιν S | δεχόμενον K | 6 καὶ om. KBL | 7 παμπόλους C | ὁ θεὸς ἐδημιούργησεν MCV | 12 ταύτας: τοσαύτας BL | 13 τοῦ θήλεος ἐκείνοις: τούτοις τοῦ θήλεος MCV | θήλεως S | 14 αὐξήσεως MSCV | 14—15 ὡς ἀσωμάτοις—δεχομένοις om. MC | οὐ δεχομένοις: litt. ὐ δεχο L² e corr. | 16 οὐδὲ S¹ | 17 χωρείαν M, corr. Mγρ. | 18 πεποιηκότως M | τὴν om. S | 20 σωτηρίας ἕνεκα K | 22 λιτουργικὰ K | 24 σωτηρίαν: βασιλείαν M, corr. Mγρ. | post ἐκείνων add. τοίνυν MCV

*τῶν σωμάτων καὶ τὴν ἔννομον κοινωνίαν ὡς τῶν θείων
ἀφέλκουσαν, κατέλιπον δὲ καὶ πατρίδα καὶ γένος, ἵνα πᾶσαν
εἰς τὰ θεῖα μεταθῶσι τὴν μέριμναν, καὶ μηδεὶς τὸν νοῦν
ἐπέχῃ δεσμός, εἰς οὐρανὸν ἀναπτῆναι καὶ τὸ ἀόρατον καὶ
ἄρρητον τοῦ Θεοῦ κατοπτεῦσαι γλιχόμενον κάλλος. τούτων* 93
*πλήρεις καὶ πόλεις καὶ κῶμαι καὶ τῶν ὀρῶν αἱ ἀκρωνυχίαι
καὶ φάραγγες. καὶ οἱ μὲν κατὰ ξυμμορίας οἰκοῦντες δημιουρ-
γοῦσιν ἐν ταῖς ψυχαῖς τὰ τῆς φιλοσοφίας ἀγάλματα, οἱ δέ,
κατὰ δύο καὶ τρεῖς διάγοντες, οἱ δὲ καὶ μόνοι καθειργμένοι
καὶ τὼ ὀφθαλμὼ τῷ κάλλει τῶν δρωμένων ἐπιτέρπεσθαι
διακωλύοντες, σχολὴν τῷ νῷ παρέχουσιν ἐπεντρυφᾶν τῇ
θεωρίᾳ τῶν νοητῶν. εἰ δὲ οἱ σώμασι ξυνεζευγμένοι καὶ* 94
*ὑπὸ πολλῶν καὶ παντοδαπῶν ἐνοχλούμενοι παθημάτων ἀσώ-
ματον καὶ ὑψηλὴν καὶ οὐρανίοις πρέπουσαν ἀσπάζονται
βιοτήν, τίς ἂν ἐκφράσαι λόγος τῶν ἀσωμάτων φύσεων τὴν
ἀπαθῆ πολιτείαν καὶ φροντίδων ἀπηλλαγμένην;*

Ταύτην ἔχειν ἡμᾶς τὴν δόξαν περὶ τῶν ἀοράτων μέν, 95
*γενητῶν δὲ φύσεων τὰ θεῖα ἐξεπαίδευσε λόγια· ὑμεῖς δὲ
τοσαύτην αὐτῶν ἀκολασίαν τε καὶ ἀκρασίαν κατηγορεῖτε καὶ
παντοδαπὴν αἰσχρουργίαν, καὶ μέντοι καὶ ἔριν καὶ πολέμους
καὶ τυραννίδα, ὡς μηδὲ τοῖς πονηροτάτοις τῶν ἀνθρώπων
ἁρμόττειν τὰ ἐκείνων πέρι μυθολογούμενα. οὐδὲ γὰρ οὐδ'* 96
*οἱ ἄγαν παμπόνηροι πάντα ἔχουσιν, ὅσα τοῦ πατρὸς τῶν
θεῶν καὶ πάντων ὑπάτου τε καὶ μεγίστου κατηγορεῖτε. οἱ
μὲν γὰρ τῇ περὶ τοὺς νέους ἀκολασίᾳ δουλεύσαντες ἀλλο-*

1 *τῶν* (priore loco): *τὴν τῶν* SV | 2 *κατέλειπον* K | *τὴν πατρίδα* S | 4 *ἐπέχει* K: *ἐπέσχει* S: *ἐπίσχῃ* MCV | 4—5 *ἄρρητον καὶ ἀόρατον* M | 5 *γλιχόμενοι* MCV et post *κάλλος* add. *ἁπάντων τῶν ἐπὶ γῆς κατεφρόνησαν* MCV | 6 *καὶ* (ante *πόλεις*) om. MCV | *αἱ τῶν ὀρῶν* K | *αἱ* om. MSCV | *ἀκρονυχίαι* BL | 9 *τρὶς* K | *οἱ* L^2 e corr. | *καθειρμένοι* L^1S | 10 *τὸν ὀφθαλμὸν* V | *τὸ κάλλος* SCV, sed corr. C | *τοῖς δρωμένοις* L^2 | 11 *διακολύοντες* S | 12 *θεορία* C | *σώματι* BL | 13 *ἀσωμάτων* L^1 ut videtur | 15 *βιωτήν* BS | *ἐκφράσοι* Mγρ. | 16 *πολητείαν* M | 18 *γεννητῶν* V | *ἐξεπαίδευσαν* L | *λόγια*: *δόγματα* BL | 19 *τε* om. M | *κατηγοροῖτε* B e corr. | 21 *τῶν ἀνθρώπων τοῖς πονηροτάτοις* M | 22 *οὐδ'* om. MSCV | 23 *οἱ* om. K: suprascr. B | 23—24 *τῶν τε θεῶν* MCV | 24 *πάντων*: *ἀνθρώπων τοῦ* MC: *τῶν ἀνθρώπων τοῦ* V *κατηγορεῖται* KS | 25 *δουλεύσαντες* e *δουλεύοντες* corr. V

τρίους οὐ διώρυξαν γάμους, οἱ δὲ τῇδε τῇ πάθῃ περιπε-
σόντες τῶν οἰκειοτάτων ἐφείσαντο· εἰ δέ τις καὶ ἀδελφῆς
ἔρωτι περιέπεσεν, ἀλλ' οὐ κατὰ μητρός γε ἐλύττησεν οὐδ'
ἐπεμάνη τῇ θυγατρί, ἀλλ' ᾐδέσθη τὴν φύσιν καὶ τὴν τῶν
97 ἀλόγων οὐκ ἐζήλωσεν ἄνοιαν. Πέρσαι δὲ μόνοι τὰ τοιαῦτα
δρῶσι, νόμῳ τινὶ παλαιῷ μυσαρωτάτῳ πειθόμενοι καὶ παρα-
νομεῖν οὐχ ἡγούμενοι. οὑτοσὶ δέ, ὃν θεῶν τε καὶ ἀνδρῶν
πατέρα ὠνόμασεν Ὅμηρος, τὴν μὲν Ἥραν, ἀδελφὴν οὖσαν,
ὁμόζυγον ἐποιήσατο, τῇ δὲ Ῥέᾳ, ἣν καὶ Δηὼ καὶ Δήμητρα
ὀνομάζουσι, μητρί γε οὔσῃ, μανικῶς ἐπεμίγη, καὶ τὴν Φερέ-
φατταν ἐξ αὐτῆς παιδοποιησάμενος ξύνευνον ἔσχε καὶ γα-
p. 54 98 μέτης ἐγένετο τῆς παιδός. | τὰ δὲ Γανυμήδους πέρι καὶ
Λήδας καὶ Δανάης καὶ Σεμέλης καὶ Ἀλκμήνης καὶ τῶν
ἄλλων τῶν παμπόλλων μυθολογούμενα καὶ λέγειν αἰσχύνο-
μαι, καὶ περιττὸν οἶμαι ποιεῖν, πρὸς εἰδότας τούσδε τοὺς
μύθους διεξιὼν καὶ τὴν ποιητικὴν δυσοσμίαν ἀνακινῶν, ὧν
τὴν μυθολογίαν αἰσχυνόμενοι μὲν ἀποκαλεῖτε ψευδῆ, πάλιν
99 δ' αὖ ὡς ἀληθῆ θεολογίαν ἀσπάζεσθε. παράθετε τοιγαροῦν
τὰ παρ' ὑμῶν περὶ τῶν ἀσωμάτων μέν, γενητῶν δὲ φύσεων
μυθολογούμενα τοῖς παρ' ἡμῶν περὶ τῶν ἐπουρανίων δυνά-
μεων λεγομένοις, καὶ ἀθρήσατε τὸ διάφορον· καὶ λογισμῷ
γε σώφρονι διακρίνατε, πότερα τούτοιν ταῖς ἀοράτοις οὐσίαις
ἁρμοδιώτερα. εὑρήσετε γάρ, ὀρθῇ γε ψήφῳ διαγινώσκειν
ἐθέλοντες, οὐχ ἁγίοις ἀγγέλοις, ἀλλὰ δαίμοσι πρόσφορα
παμπονήροις τὰ παρ' ὑμῶν θρησκευόμενα.
100 Ἐπειδὴ δὲ καὶ δαιμόνων ἐμνήσθην, προύργου οἶμαι καὶ

5—7: Eus. Pr. VI 10, 16

26—p. 98, 2: Anastas. Sin. Resp. 57 Georg. Mon. Chron. II 7 (p. 55—56)

1 οἱ δὲ: οὐδὲ C | τῷδε τῷ MSCV et πάθῃ K L e corr.: πάθει BMSCV | 2 δέ τις: δέτι M[1] | 3 τῆς μητρός B | 5 ἄγνοιαν KBL | 7 οὗτος MSCV | 8 ὀνόμασεν S | 9 ὁμόζυγα K | τὴν δὲ ῥέαν L[1]SC | ἢ V | καὶ prius om. MCV | διὼ SC | δήμητραν BLMSCV | 10 ante μητρί add. καίτοι MCV | 12 γαννυμήδους ML[2] | 14 παμπόλων C | 16 δεξιὼν L[1] | 17 ἀποκαλεῖται KS | 18 ἀσπάζεσθαι S | 19 γεννητῶν LVM[2] | 21 ἀθρήσετε KS | 22 γε: δὲ S | τοῖς S[1] | θυσίαις M | 23 ἁρμοδιάτερα V, sed corr. | 24 ἀγγέλλοις L | 25 τὰ δὲ S | post τὰ add. περὶ τῶν καλουμένων θεῶν MSCV

περὶ τούτων ἅ γε δοξάζομεν ἐπιδεῖξαι. ἡμεῖς γὰρ τούτους καὶ τὸν τούτων γε ἄρχοντα, ὃν Σατανᾶν τὰ θεῖα προσαγορεύει λόγια (δηλοῖ δὲ τοὔνομα τὸν ἀποστάτην κατὰ τὴν Ἑβραίων φωνήν· καλεῖ δὲ αὐτὸν καὶ διάβολον, ὡς τὸν Θεὸν παρὰ τοῖς ἀνθρώποις συκοφαντοῦντα καὶ αὐτοῖς γε τοῖς ἀνθρώποις ἔριν πρὸς ἀλλήλους καὶ διαμάχην ἐμβάλλοντα), — τού- 101
τους ἡμεῖς οὐ πονηροὺς ἐξ ἀρχῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ τῶν ὅλων δημιουργηθῆναί φαμεν οὐδὲ τοιάνδε φύσιν λαχεῖν, ἀλλὰ τῇ παρατροπῇ τῆς γνώμης ἀπὸ τῶν ἀμεινόνων εἰς τὰ χείρω μεταπεσεῖν καὶ τοῖς παρὰ τοῦ πεποιηκότος παρασχεθεῖσιν οὐκ ἀρκεσθέντας, ἀλλ᾽ ὀρεχθέντας μειζόνων εἰσδέξασθαι μὲν τοῦ τύφου τὸ πάθος, ἐκπεσεῖν δὲ καὶ τῆς ἀρχῆθεν δοθείσης γυμνωθῆναι τιμῆς, εἶτα κατὰ τῶν ἀνθρώπων, ὡς εἰκόνι θείᾳ τετιμημένων, λυττῆσαι καὶ τὸν κατ᾽ αὐτῶν ἀναδέξασθαι πόλεμον· τὸν δὲ ποιητήν, τῇ μὲν τῶν ἀγγέλων ἐπιστασίᾳ φρουρῆσαι τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος, ὅπως μὴ βίᾳ καὶ τυραννίδι χρώμενος ἀοράτως ἐπιών, οὓς διὰ φθόνον ἐμίσησεν, ἀδεῶς διαφθείρῃ, τὴν δὲ ἀγωνιστικὴν οὐκέτι κωλῦσαι διαμάχην, ἵνα δείξῃ τοὺς ἀρίστους ἡ πάλη, καὶ γένωνται ἀνδραγαθίας ἀρχέτυπα. οὗ δὴ εἵνεκα τὴν βιαίαν ἐκείνου 102
προσβολὴν διακωλύσας, τῇ τῶν ἀγγέλων φρουρᾷ τὴν τῶν λογισμῶν ξυνεχώρησεν ἀγωνίαν, ὅπως τοὺς ἀξιονίκους ἀποφήνῃ τῶν στεφάνων ἀξίους, οὐκ αὐτὸς μὲν ἐκεῖνον εἰς ἀντιπάλου τάξιν ἀποκληρώσας, εἰς δέον δέ γε τῇ ἐκείνου

(2—19: Suid. s. v. *Σατανᾶς* ‖ 12—18: Michael. Glyc. Ann. I p. 151 sq. 201 sq.)

1—3 *ἡμεῖς—λόγια*: *τούτους τὰ θεῖα λόγια δαίμονας τὸν δὲ τούτων ἄρχοντα σατανᾶν ὀνομάζουσι* MCV | 1 *ἡμεῖς γὰρ τούτους*: *τούτους γὰρ* BL Anast. | *γε* om. BL | 2 *ὃν* S: *θεὸν* K: *ἣ θεὸν* BL: om. Anast. Georg. | 3 *τὴν*: *τὴν τῶν* K | 4 *καλεῖν* BL[1] | post *αὐτὸν* add. *ἡ θεία γραφὴ* MCV | *καὶ* om. V | 7 *ἐξ ἀρχῆς οὐ πονηροὺς* V | *θεοῦ*: *δημιουργοῦ* V | 10 *πεποιηκότως* M[1] | 11 *ἀρκεσθέντα* K: *ἀρκεσθέντες* S | *ὀρεχθέντα* K S e corr. | *ἐκδέξασθαι* K | 12 *τὸ πάθος τοῦ τύφου* MSCV | *καὶ* om. C[1] ut videtur | 13 ante *γυμνωθῆναι* add. *καὶ* L | *γυμνωθῆναι* om. V | 14 *λυτῆσαι* L[1] | *κατὰ τούτων* KL: *κατὰ τοῦτον* B | 17 ante *ἀοράτως* add. *ὁ* MCV | *ἀόρατος* C | 18 *διαφθείρει* KC | 19 *γένονται* M | 20 *ἀρχαίτυπα* K | *ἕνεκα* MV

πονηρίᾳ χρησάμενος, καθάπερ οἱ ἰατροὶ ταῖς ἐχίδναις εἰς
103 νοσημάτων ἀπαλλαγήν. ταῦτα μὲν οὖν ἡμεῖς τῆς ἐναντίας
p. 55 πέρι δοξάζειν δυνάμεως ἐδιδάχθημεν· | ὁ δέ γε Πλάτων
ὁποῖα καὶ περὶ τῶνδε πεφρόνηκε, ῥᾷστα γνοίη τις ἂν ἐντυχών, οἷς ἐκεῖνος ἔγραψεν ἐν τῷ δεκάτῳ τῶν Νόμων. λέγει δὲ οὕτως· „ψυχὴν δὲ διοικοῦσαν καὶ ἐνοικοῦσαν πᾶσι τοῖς πανταχῇ κινουμένοις λέγοντας, οὐ καὶ τὸν οὐρανὸν ἀνάγκη διοικεῖν φάναι; τί μήν; μίαν ἢ πλείους; ἐγὼ ὑπὲρ σφῷν ἀποκρινοῦμαι. δυοῖν μὲν οὖν γέ που ἔλαττω μὴ τιθῶμεν, τῆς τε εὐεργέτιδος καὶ τῆς τἀναντία δυναμένης ἐξεργάσα-
104 σθαι.“ τοιαῦτα μὲν οὖν ἐκεῖνος γέγραφεν· ὅσης δὲ ταῦτα ἀτοπίας μεστά, αὐτίκα δὴ καταμαθεῖν εὐπετές. ψυχὴν γὰρ δὴ κέκληκε τὴν τὰ ὁρώμενα πάντα καὶ μέντοι καὶ τὰ ἀόρατα ἰθύνουσαν δύναμιν· ταύτην δὲ οὐ μόνον τὴν γῆν, ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανὸν οἰκονομεῖν ἔφησεν. εἶτα ἐρόμενος, εἰ μίαν ἢ πλείους χρὴ λέγειν, ἀπεκρίνατο, ὡς οὐ δεῖ λέγειν τῶν δύο ἐλάττους· καὶ τὴν μὲν ἐκάλεσεν εὐεργέτιν, τὴν δὲ τῶν ἐναντίων ἐργάτιν, καὶ τὴν ἴσην καὶ τῇ ἀγαθῇ καὶ τῇ πονηρᾷ προσεκλήρωσε δύναμιν· καὶ μέντοι καὶ τὸν οὐρανὸν οἰκο-
105 νομεῖν ἔφησε τὴν τῆς κακίας δημιουργόν. ἡμεῖς δὲ τὸ μὲν πανάγιον Πνεῦμα, ὃν καὶ Παράκλητον οἱ θεῖοι προσαγορεύουσι λόγοι, ἰθύνειν καὶ κυβερνᾶν καὶ ἁγιάζειν οὐ μόνον ἀγγέλους καὶ ἀρχαγγέλους καὶ τὰς ἄλλας τῶν ἐπουρανίων ξυμμορίας, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀνθρώπων τοὺς εὐσεβεῖν προαι-

5—11: Clem. Str. V 14, 92 = Eus. Pr. XIII 13, 8 (Plat. Legg. X p. 896D—E); vid. Diss. p. 132

1 εἰς om. L^1 | 4 τῶν γε BL | πεφρόντηκε S: πεφρόντικε CVMγρ. | ἂν om. V | 6 ἐνοικοῦσαν καὶ διοικοῦσαν V | διοικοῦντας M | 7 λέγοντα S^1: λέγοντος VS^2 | οὐ KMCV: οὗ L^1: οὗ B: σου S: ἣν L^2 | οὐρανὸν: ἄνον V | 7—8 διοικεῖν ἀνάγκη MSCV | 8 τί μήν: ταύτην V | ἐγὼ δὲ V | 10 δυνάμεως B | 11 ὅσης δὲ ταῦτα om. S | 12 αὐτίκα: ἤδη [ἤδει B] εὐθὺς BL in marg. | 13 πάντα om. MC | 15 ἐρώμενος K | 16 λέγειν χρή L | δεῖ: δε S^1 | τῶν δύο λέγειν K | 18 ἴσιν KBS, sed corr. S | καὶ τῇ ἀγαθῇ: τῇ τε ἀγαθῇ M | 19—20 ἔφησεν οἰκονομεῖν L | 20 τὴν: τὸν M | μὲν om. LMCV | 21 ὃν: ὃ V | 22 λόγοι: νόμοι L^1 ut videtur | 23 καὶ ἀρχαγγέλους om. K | 24 ξυμμωρίας S | προαιρουμένοις S

ρουμένους καὶ τὰ θεῖα περὶ πολλοῦ ποιουμένους φαμέν·
τοὺς δέ γε δαίμονας καὶ τὸν τούτων ἡγούμενον οὐ μόνον
τῶν οὐρανίων ἀψίδων ἐξεληλάσθαι, ἀλλὰ καὶ τοὺς τῆς ἀρε-
τῆς ἀθλητὰς ὀρρωδεῖν καὶ δεδιέναι καὶ φεύγειν, μόνους δὲ
ἔχειν ὑποχειρίους τοὺς αὐτομόλως καὶ αὐθαιρέτως τὴν
ἐκείνου δουλείαν ἀσπαζομένους. ἐν μόνοις γὰρ τοῖς υἱοῖς 106
τῆς ἀπειθείας ἐνεργεῖν αὐτὸν ὁ θεῖος ἀπόστολος εἴρηκεν.
περὶ τούτου πάλιν ὁ Πλάτων καὶ ταῦτα εἴρηκεν ἐν τῷ
Φαίδρῳ· „ἔστι μὲν οὖν καὶ ἄλλα κακά, ἀλλά τις δαίμων
ἀνέμιξε τοῖς πλείστοις ἐν τῷ παραυτίκα ἡδονήν.“ ταύτῃ γάρ
τοι οἷον δελέατι κεχρημένος καὶ τὸ ἄγκιστρον τὸ ὀλέθριον
κατακρύπτων, τοὺς μὲν εὐεξαπατήτους ἀποβουκολεῖ καὶ διόλ-
λυσι τῶν ἀνθρώπων, οἱ δέ γε τὸν νοῦν ἐρρωμένοι προ-
ορῶσι τὰς πάγας καὶ ταύτας ὑπερπηδῶσιν. ἀτὰρ οὖν καὶ 107
τὰς περὶ τούτων δόξας ἐκ παραλλήλου θέντες, ἀθρήσατε,
πότερα τούτων ἁρμοδιώτερα Θεῷ· τὸ τὸν ἀγαθὸν πονηρᾶς
φύσεως φάναι δημιουργὸν καὶ τούτῳ μὴ μόνον τὴν γῆν,
ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανὸν ἐγχειρίσαι καὶ ἐπιτρέψαι οἷ κυβερνᾶν,
ᾗ βούλεται· ἢ τοὐναντίον εἰπεῖν, ὡς ἀναίτιος μὲν κακῶν
παντάπασιν ὁ Θεός, αἱρέσει δὲ γνώμης οἱ δαίμονες γεγέ-
νηνται πονηροί, ὥσπερ δὴ καὶ τῶν ἀνθρώπων οἱ πλεῖστοι.
ἀλλὰ γὰρ οἶμαι καὶ ὑμᾶς ξυνομολογήσειν, ὡς ταῦτα ἐκείνων 108
ἀμείνω τὰ δόγματα. | εἰ δὲ καὶ αὐτοῖς γε τοῖς θείοις λο- p. 56
γίοις ἐντύχοιτε καὶ τὸν ἐκείνων σκοπὸν ἀκριβῶς καταμά-
θοιτε, σαφέστερον εἴσεσθε, πόσῳ τὰ θεόπνευστα λόγια τῶν

6—7: Eph. 2, 2 ‖ 8—10: Clem. Str. V 14, 93 = Eus. Pr. XIII 13, 9 (Plat. Phaedr. p. 240 B)

2 αὐτῶν KBL | οὐ μόνον om. K | 3 ἐξιλάσθαι S | 4 δεδειέναι S | 5 ἐπιχειρίους K | αὐτομόλους KBS | αὐθεραίτως S: αὐθερέτως C | 6 δουλείαν: φιλίαν BL | 7 ὁ θεῖος ἀπόστολος εἴρηκεν KBL: εἴρηκεν ὁ ἀπόστολος MSCV | 9 οὖν om. S | 10 τῷ om. BL | γάρ τοι: τοιγάρτοι BL | 12 μὲν om. K | 15 ἐκ παραλλήλου: παραλλήλου L, corr. Lγρ.: παρ' ἀλλήλας B, corr. Bγρ.: παραλλήλους L² | 17 τούτῳ: τῇ τοῦτο BL¹: τοῦτο C | 18 ἐπιτρέψαι καὶ ἐγχειρίσαι MCV | ἐγχειρῆσαι KS | οἱ om. K | 19 ᾗ om. S: ὡς S² | βούληται BL¹ | 20 παντάπασιν: πᾶσιν KBL | ὁ: ὦ M | 22—23 ἀμείνω ἐκείνων MSCV | 23 λογίοις om. V: λόγοις KBLS | 24 ἐντύχητε C | τὸν: τῶν B | μάθοιτε M, corr. Mγρ.

ἀνθρωπίνων διενήνοχε λογισμῶν, καὶ ὁποῖα μὲν τὰ τοῦ θείου Πνεύματος δόγματα, ὁποῖα δὲ τὰ τῶν πονηρῶν δαιμόνων παιδεύματα.

ΠΕΡΙ ΥΛΗΣ ΚΑΙ ΚΟΣΜΟΥ. Δ.

1 *Δημόκριτον τὸν Δαμασίππου τὸν Ἀβδηρίτην φασὶ παρα-*
πλησίαν εἶναι τῇ φύσει λέγειν τὴν ἀρίστην διδασκαλίαν·
μεταμορφοῦν γὰρ δὴ ταύτην καὶ μεταρυθμίζειν πρὸς τὸ
βέλτιον τὴν ψυχὴν καὶ τοὺς παλαιοὺς ἀνανεοῦσθαι χαρακτῆ-
2 *ρας, οὓς ἐξ ἀρχῆς ἡ φύσις ἐνέθηκεν. καὶ ἔγωγε μάλα*
τόνδε τὸν λόγον εὖ ἔχειν ὑπείληφα. καὶ γὰρ τὸν Σωκράτην
τὸν Σωφρονίσκου φησὶν ὁ Πορφύριος εἰς ἀκολασίαν, ἡνίκα
νέος ἦν, ἀποκλίναντα, σπουδῇ καὶ διδαχῇ τούτους μὲν
ἀφανίσαι τοὺς τύπους, τοὺς δὲ τῆς φιλοσοφίας ἐκμάξασθαι.
πολλὰ δέ που τοιαῦτα καὶ τὰ θεῖα ἡμᾶς ἐξεπαίδευσε λόγια.
καὶ γὰρ καὶ τελώνας ὁ Σωτὴρ ὁ ἡμέτερος πλεονεκτικὸν βίον
ἀσπασαμένους καὶ ἄδικον καὶ χαμαιτύπην λαγνιστάτην καὶ
παρανομώτατον λῃστὴν καὶ ἄλλους πολλοὺς πονηρίᾳ ξυν-
εζηκότας εἰσηγήσεσι καὶ παραινέσεσιν ἐκ μὲν τοῦ βαράθρου
τῆς κακίας ἀνέσπασεν, ἀρετῆς δὲ τελεωτάτης ἀπέφηνεν ἐρα-

5—9: Clem. Str. IV 23, 149 (Democrit. fr. 33) ‖ 10—13: Porph. Phil. hist. fr. 12 ‖ 15—17: cf. Matth. 9, 10 Luc. 7, 36—50. 23, 39—43

1 *ἀνθρωπείνων* S: *ἀνθρώπων* K | 1—2 *τοῦ πνεύματος τοῦ θείου* MCV | 2 *πορνηρῶν* S | 3 add. *περὶ ἀγγέλων καὶ τῶν καλουμένων θεῶν καὶ περὶ τῶν πονηρῶν δαιμόνων* K: *ἐπληρώθη τὸ περὶ ἀρχῆς* L: *περὶ ἀγγέλων καὶ τῶν ψευδωνύμων* [*ψευδονύμων* S] *θεῶν καὶ τῶν πονηρῶν δαιμόνων* SC | 4 *περὶ ὕλης καὶ κόσμου δ'* om. V | *λόγος δ̄* BLMC | 5 *τὸν τοῦ δαμασίππου* V | *αὐδηρίτην* MV | 7 *δή*: *δεῖ* S | *μεταρρυθμίζειν* BMV | 8 *ἀνανεοῦν* MCV | 9 *ἔθηκε* S | 10 *εὖ εὔχειν* L | *τὸν* posterius om. BL | *σωκράτη* K | 11 *ὁ* om. BL | 12 *ἀποκλείναντα* K | 13 *ἀκμάζασθαι* M | 15 *καὶ* posterius om. K | 16 ante *λαγνιστάτην* add. *καὶ* S | 17 *παρανομότατον* C | 18 *βάθρον* B | 19 *τελεοτάτης* S | *ἀνέφηνεν* B: *ἀνέδειξεν* L, corr. Lγρ. | *ἐραστάς* KMCV: *ἐργαστάς* S: *ἐργάτας* BL

στάς. καὶ τί λέγω τρεῖς ἢ τέτταρας ἢ δέκα ἢ πεντεκαίδεκα; 3
πᾶσαν γάρ που τὴν οἰκουμένην οὕτω διακειμένην δι'
ἐκείνων γε τῶν ὀλίγων, οὓς αὐτὸς μετερύθμισεν, ἀθρόως
μετέβαλε καὶ τὴν πάλαι τοῖς ἐξεστηκόσι καὶ παραπαίουσιν
ἐοικυῖαν σωφρονοῦσαν ἀπέφηνεν. τοῦτο σαφῶς εἰδότες
ἡμεῖς τὴν σωτήριον ὑμῖν διδασκαλίαν προσφέρομεν· καὶ
διαμαχομένους ὁρῶντες καὶ ἀντιλέγοντας καὶ τὴν θεραπείαν
ἀπωθουμένους οὐκ ἀπαυδῶμεν, ἀλλὰ τῇ σπογγιᾷ τοῦ λόγου
καταιονῶμεν τῆς ἀπιστίας τὸ πάθος. τρὶς δὲ ἤδη τοῦτο 4
δεδράκαμεν, καὶ ὅπως ἀναγκαῖον καὶ χρήσιμον τὸ τῆς
πίστεως ἐπεδείξαμεν φάρμακον· τίνα τε χρὴ δοξάζειν τῆς
οὐσίας πέρι τῆς θείας, καὶ ὁποῖα προσήκει φρονεῖν περὶ
τῶν ἀοράτων μέν, γενητῶν δὲ φύσεων, ἐπεδείξαμεν, καὶ τὸ
τῆς ποιητικῆς μυθολογίας ἀπογυμνώσαντες αἶσχος καὶ τὴν
τερατώδη τῶν φιλοσόφων ἀλληγορίαν ἐλέγξαντες. ἐπειδὴ
δὲ καὶ τῆς ὁρατῆς πέρι κτίσεως οὔτε ἀληθῆ οὔτε μὴν
ξυνῳδά γε ἀλλήλοις ἐδόξασαν, ἀλλ' εἰς πολλὰς καθάπερ ἐν
νυκτομαχίᾳ διεκρίθησαν μοίρας, ἀλλήλοις ὡς πολεμίοις ἀν-
έδην κεχρημένοι, προὔργου οἶμαι καὶ τὰς τούτων ἐν μέσῳ
προθεῖναι δόξας καὶ τῆς θείας γραφῆς παραθεῖναι τὰ
δόγματα καὶ δεῖξαί γε ἄντικρυς, | ὡς „λογισμοὶ ἀνθρώπων p. 57
δειλοί, καὶ ἐπισφαλεῖς αἱ ἐπίνοιαι αὐτῶν," ᾗ σοφός τις
ἡμέτερος εἴρηκεν.

Ξενοφάνης μὲν οὖν ὁ Ὀρθομένους ὁ Κολοφώνιος, ὁ 5
τῆς Ἐλεατικῆς αἱρέσεως ἡγησάμενος, ἓν εἶναι τὸ πᾶν ἔφησε,
σφαιροειδὲς καὶ πεπερασμένον, οὐ γενητόν, ἀλλ' ἀΐδιον καὶ

21—22: Sap. 9, 14 ‖ 24—p. 102, 4: Aëtius Doxogr. p. 284

1 τρὶς S | 2 οὕτω διακειμένην om. BLC[1] | 3 μετερρύθμισεν MCV: μετερρύθμησεν BS, sed corr. S | 5 ἀπέφηνεν: ἀπέδειξεν L | 6 ὑμεῖς C | 8 ἀποθουμένους M | 9 κατεονῶμεν KS: καταιωνῶμεν B: καταιονοῦμεν MVL[2] | ἀπιστείας K | τρεῖς C | 11 ἀπεδείξαμεν BLV | 13 ἀοράτων: παρόντων V | γεννητῶν L[1]V | ἐδείξαμεν MSCV | 15 ἀληγορίαν V | 16 μὴν om. L | 18—19 ἀνέδην κεχρημένοι: κατεπεμβαίνοντες MCV | ἀναίδην KS | 20 προθεῖναι: litt. προ L[2] e corr.: προθῆναι C: $\overline{\text{πρα}}$θεῖναι S | 22 δηλοί V | ἐπισφαλης S | 24 οὖν om. V | ὀρθουμένους S, sed corr.: ὀρθωμένους C: ὀρθομενεὺς K | ὁ tertium om. M | 26 σφεροειδὲς M, corr. Mγρ. | γεννητόν V

πάμπαν ἀκίνητον· πάλιν δ' αὖ τῶνδε τῶν λόγων ἐπιλαθό-
μενος, ἐκ τῆς γῆς φῦναι ἅπαντα εἴρηκεν. αὐτοῦ γὰρ δὴ
τόδε τὸ ἔπος ἐστίν· „ἐκ γῆς γὰρ τάδε πάντα, καὶ εἰς γῆν
6 πάντα τελευτᾷ.“ ἀξύμφωνοι δὲ ἄντικρυς οἵδε οἱ λόγοι. εἰ
γὰρ ἀΐδιος ὁ κόσμος, καὶ ἄναρχος· εἰ δέ γε ἄναρχος, καὶ
ἀναίτιος· εἰ δὲ ἀναίτιος, οὐκ ἔχει δήπου μητέρα τὴν γῆν.
εἰ δὲ αἰτίαν ἔχει τὴν γῆν, οὐκ ἄρα ἀναίτιος· εἰ δὲ οὐκ
ἀναίτιος, οὐδὲ ἄναρχος· εἰ δὲ οὐκ ἄναρχος, οὐκ ἄρα ἀΐδιος.
7 καὶ Παρμενίδης δὲ ὁ Πύρρητος ὁ Ἐλεάτης, Ξενοφάνους
ἑταῖρος γενόμενος, κατὰ μὲν τὸν πρῶτον λόγον ξύμφωνα
τῷ διδασκάλῳ ξυγγέγραφεν· αὐτοῦ γὰρ δὴ τόδε τὸ ἔπος
εἶναί φασιν· „οὖλον μουνογενές τε καὶ ἀτρεμὲς ἠδ' ἀγένη-
τον.“ αἴτιον δὲ τῶν ὅλων οὐ τὴν γῆν μόνον, καθάπερ
8 ἐκεῖνος, ἀλλὰ καὶ τὸ πῦρ εἴρηκεν οὗτος. Μέλισσος δὲ ὁ
Ἰθαγένους ὁ Μιλήσιος τούτου μὲν ἑταῖρος ἐγένετο, τὴν δὲ
παραδοθεῖσαν διδασκαλίαν ἀκήρατον οὐκ ἐτήρησεν· ἄπειρον
γὰρ οὗτος ἔφη τὸν κόσμον, ἐκείνων φάντων πεπερασμένον.
9 Δημόκριτος δὲ ὁ Ἀβδηρίτης ὁ Δαμασίππου τὴν τοῦ κενοῦ
καὶ τῶν ναστῶν πρῶτος ἐπεισήγαγε δόξαν· ταῦτα δὲ Μητρό-
δωρος ὁ Χῖος ἀδιαίρετα καὶ κενὸν προσηγόρευσεν, ὥσπερ
αὖ πάλιν Ἐπίκουρος ὁ Νεοκλέους ὁ Ἀθηναῖος, πέμπτῃ
γενεᾷ μετὰ Δημόκριτον γεγονώς, τὰ ὑπ' ἐκείνων ναστὰ καὶ
10 ἀδιαίρετα δὴ κληθέντα ἄτομα προσηγόρευσεν. ἀδιαίρετον
δὲ καὶ ἄτομον καὶ ναστὸν οἱ μὲν διὰ τὸ ἀπαθὲς ὠνομά-
σθαι φασίν, οἱ δὲ διὰ τὸ ἄγαν σμικρόν, ἅτε δὴ τομὴν καὶ
διαίρεσιν δέξασθαι οὐ δυνάμενον. καλοῦσι δὲ οὕτω τὰ σμικρό-

(3—4: Xenophan. fr. 27) ‖ 9—14: Aëtius p. 284 (cf. p. 141) ‖ 12—13: Clem. Str. V 14, 112 = Eus. Pr. XIII 13, 39 (Parmen. fr. 8, 4) ‖ 14—17: cf. Aëtius p. 328 ‖ 14—23: Aëtius p. 285 ‖ 26—p. 103, 3: cf. Arist. de an. I 2

23—p. 103, 3: Georg. Mon. Chron. II 8 (p. 57) (Suid. s. v. ἄτομα)

1 αὖ τῶνδε BL: αὐτῶν δὲ S: αὐτῶν K: τούτων MCV | 3 τὸ om. B | τάδε πάντα: τὰ ἅπαντα S | 5 εἰ δέ γε ἄναρχος om. K | 6 εἰ δέ γε ἀναίτιος BL | 9 πύρητος V | 12 οὖλον: μοῦνον SV, cf. II 108 | μονογενές K | ἠδ': ἴδ' M | ἀγέννητον L¹V | 13 αἰτίαν BLV | μόνην K | 14 μέλισος SC | 15 μηλίσιος K: μιλίσιος S | 18 αὐδηρίτης M | 25 φησίν K

*τατα ἐκεῖνα καὶ λεπτότατα σώματα, ἃ διὰ τῶν φωταγωγῶν
εἰσβάλλων ὁ ἥλιος δείκνυσιν ἐν ἑαυτῷ ἄνω καὶ κάτω παλ-
λόμενα. τούτοις καὶ Ἔκφαντος ὁ Συρακούσιος ὁ Πυθα-* 11
*γόρειος ἠκολούθησε· Πλάτων δὲ ὁ Ἀρίστωνος ἀρχὰς εἶναι
τῶν ὅλων τὸν θεὸν καὶ τὴν ὕλην καὶ τὰς ἰδέας φησίν·
Ἀριστοτέλης δὲ ὁ Σταγειρίτης ὁ Νικομάχου εἶδος καὶ ὕλην
καὶ στέρησιν· στοιχεῖα δὲ οὐ τέσσαρα, ἀλλὰ πέντε· πέμπτον
γὰρ εἶναι τὸ αἰθέριον εἴρηκεν, ἄτρεπτόν τε καὶ ἀμετάβλη-
τον. Ξενοκράτης δὲ ὁ Καρχηδόνιος | ἀέναον τὴν ὕλην, ἐξ* 12 p. 58
*ἧς ἅπαντα γέγονε, προσηγόρευσεν. Ζήνων δὲ ὁ Κιτιεὺς ὁ
Μνασέου, ὁ Κράτητος φοιτητής, ὁ τῆς Στωϊκῆς ἄρξας
αἱρέσεως, τὸν θεὸν καὶ τὴν ὕλην ἀρχὰς ἔφησεν εἶναι.
Ἵππασος δὲ ὁ Μεταποντῖνος καὶ Ἡράκλειτος ὁ Βλόσωνος ὁ
Ἐφέσιος ἓν εἶναι τὸ πᾶν, ἀκίνητον καὶ πεπερασμένον, ἀρχὴν
δὲ τὸ πῦρ ἐσχηκέναι. ὁ δὲ Ἀπολλωνιάτης Διογένης ἐκ τοῦ
ἀέρος ἔφη ξυστῆναι τὸ πᾶν. καὶ τὴν ὕλην δέ γε Θαλῆς* 13
*μὲν καὶ Πυθαγόρας καὶ Ἀναξαγόρας καὶ Ἡράκλειτος καὶ ὁ
τῶν Στωϊκῶν ὁρμαθὸς τρεπτὴν καὶ ἀλλοιωτὴν καὶ ῥευστὴν
ἔφασαν εἶναι· Δημόκριτος δὲ καὶ Μητρόδωρος καὶ Ἐπί-
κουρος ἀπαθῆ τὰ ἄτομα καὶ τὸ κενὸν προσηγόρευσαν. ὁ δέ
γε Πλάτων σωματοειδῆ τὴν ὕλην ἔφησεν εἶναι καὶ ἄμορ-
φον καὶ ἀνείδεον καὶ ἀσχημάτιστον καὶ ἄποιον παντελῶς.
ταῦτα γὰρ πάντα, φησίν, ὕστερον παρὰ τοῦ πεποιηκότος
ἐδέξατο. Ἀριστοτέλης δὲ αὐτὴν σωματικὴν κέκληκεν, οἱ
Στωϊκοὶ δὲ σῶμα. τὸ δὲ κενὸν οἱ περὶ Δημόκριτον τῶν* 14

3—16: Aëtius p. 286—289. 292 (cf. p. 168) ‖ 16—25: Aëtius p. 307—308 ‖ 25—p. 104, 7: Aëtius p. 316

1 *καὶ λεπτότατα σώματα* om. C[1] | 2 *ἄνω τε καὶ* BL | *παλλόμενα*: litt. *π* C[2] e corr.: *ἀλλόμενα* V: *πλανώμενα* S | 3 *τούτοις δὲ* BL | *ἔκφαντος* K Stob.: *ἔκφατος* BL: *διόφαντος* MSCV | *ὃς πυθαγόρειος ἦν* K | *πυθαγόριος* SC | 5 *τὸν* om. L | *εἰδέας* BLSC | 7 *πέμπτον* Plut. Stob.: *ἕτερον* codd. | 8 *γὰρ εἶναι*: *δὲ* B | *τὸν* KBL | *ἐθέριον* KS, sed corr. S | 9 *καλχηδόνιος* Ursinus | *ἀένναον* BLMCV | 10 *γεγονέναι* SV | *κητιεὺς* B: *κιττιεὺς* M | 11 *μνασαίου* BLMSCV | *στοϊκῆς* S | 13 *μεταπόντιος* MSCV | *βλώσωνος* BL | 14—16 *ἀκίνητον—πᾶν* om. V | 14 *ἀεικίνητον* Zeller | 15—16 *ἔφη ἐκ τοῦ ἀέρος* L | 20 *κυνὸν* M[1] | 21 *γε* om. KBL | 24 *αὐτὴν*: *τὴν* V | post *αὐτὴν* add. *καὶ* L[1] | 25 *τὸν δημόκριτον* V |

ἀτόμων ὠνομάκασι τόπον, οἱ δὲ ἄλλοι ἅπαντες τοῦτόν γε ἄντικρυς κωμῳδοῦσι τὸν λόγον. αὐτίκα τοίνυν Ἐμπεδοκλῆς οὕτω φησίν· „οὐδέ τι τοῦ παντὸς κενεὸν πέλει οὐδὲ περιττόν.“ οἱ δὲ Στωϊκοὶ ἐντὸς μὲν τοῦ παντὸς μηδὲν εἶναι κενόν, ἐκτὸς δὲ αὐτοῦ πάμπολύ τε καὶ ἄπειρον. ὁ δὲ Στράτων ἔμπαλιν ἔξωθεν μὲν μηδὲν εἶναι κενόν, ἔνδοθεν δὲ δυνατὸν εἶναι.

15 Οὐ μόνον δὲ ἐν τούτοις διαφωνίᾳ γε πλείστῃ, ἀλλὰ κἀν
τοῖς ἄλλοις ἐχρήσαντο. καὶ γὰρ δὴ τὸν κόσμον Θαλῆς
μὲν καὶ Πυθαγόρας καὶ Ἀναξαγόρας καὶ Παρμενίδης
καὶ Μέλισσος καὶ Ἡράκλειτος καὶ Πλάτων καὶ Ἀριστο-
τέλης καὶ Ζήνων ἕνα εἶναι ξυνωμολόγησαν· Ἀναξίμανδρος
δὲ καὶ Ἀναξιμένης καὶ Ἀρχέλαος καὶ Ξενοφάνης καὶ Διο-
γένης καὶ Λεύκιππος καὶ Δημόκριτος καὶ Ἐπίκουρος πολ-
16 λοὺς εἶναι καὶ ἀπείρους ἐδόξασαν. καὶ οἱ μὲν σφαιροειδῆ
τοῦτον εἶναι, οἱ δὲ ἑτεροειδῆ· καὶ οἱ μὲν μυλοειδῶς, οἱ δὲ
τροχοῦ δίκην περιδινεῖσθαι· καὶ οἱ μὲν ἔμψυχόν τε καὶ
ἔμπνουν, οἱ δὲ παντάπασιν ἄψυχον· καὶ οἱ μὲν κατ' ἐπι-
νοιαν γενητόν, οὐ κατὰ χρόνον, οἱ δὲ ἀγένητον παντελῶς
καὶ ἀναίτιον· καὶ οὗτοι μὲν φθαρτόν, ἐκεῖνοι δὲ ἄφθαρτον.
17 καὶ τοὺς ἀστέρας δὲ Θαλῆς μὲν γεώδεις καὶ ἐμπύρους ὠνό-
μασεν· ὁ δέ γε Ἀναξαγόρας ἐκ τῆς τοῦ παντὸς περιδινήσεως
πέτρους εἶπεν ἀνασπασθῆναι, καὶ τούτους ἐκπυρωθέντας τε
καὶ ἄνω παγέντας ἀστέρας ὀνομασθῆναι. καὶ Δημόκριτος
δὲ τοῦτον κρατύνει τὸν λόγον· ὁ δὲ Διογένης κισηροειδεῖς

(3—4: Empedocl. fr. 13) ‖ 9—20: Aëtius p. 327—332 ‖ 21—p. 105, 16: Aëtius p. 341—344

17—20: Georg. Mon. Chron. II 6 (p. 53) (Suid. s. v. δογματίζει ‖ 21—p. 105, 7: Schol. Hom. Λ 18 ed. Ludwich (Ind. lect. mens. aestiv. Regimont. 1895) ‖ 22—p. 105, 24: Michael. Glyc. Ann. I p. 39—40

τῶν: τὸν V M e corr. | 1 πάντες MCV | τούτων KBL et τόνδε τὸν λόγον KBL | 3 οὕτως BL | οὐδέν MCV | τι om. V | 6 ante κενόν add. φασι MCV | ἔνδον KBL | 9 ἐχρήσατο K | 11 ἡράκλητος S | 12 ξυνομολόγησαν S | 13 καὶ ἀναξιμένης om. K | 17 περιδεινεῖσθαι S | 19 γενητόν om. L: γεννητόν VM²: γενητῶν M¹ | ἀγέννητον VM² | 20 αὐτοὶ K | 21 ἐμπείρους V | 22 γε om. BL | 23 ἐνασπασθῆναι K: ἀναστῆναι S Schol. Hom. | 25 κισσηροειδεῖς MVC²

λέγει εἶναι τούτους, διαπνοάς τινας ἔχοντας· ὁ δὲ Ἀναξί-
μανδρος ξυστήματα ἄττα τοῦ ἀέρος ἔφη, | τροχοειδῶς πεπι- p. 59
λημένα, πυρὸς ἔμπλεα εἶναι, ἀπό τινων στομίων ἀφιέντα
τὰς φλόγας. Διογένης δὲ καὶ ἐμπίπτειν εἰς τὴν γῆν τινας 18
τούτων ἔφησε καὶ σβεννυμένους ἐλέγχεσθαι, ὅτι λίθων ἔχουσι
φύσιν, καὶ μάρτυρι χρῆται τῷ ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς πυροει-
δῶς κατενεχθέντι ποτέ. ὁ δὲ Πλάτων ὡς ἐπίπαν μὲν τού-
τους ἐκ τοῦ πυρὸς ξυνεστάναι, μετέχειν δὲ καὶ τῶν ἄλλων
στοιχείων φησίν. ὁ δέ γε Ἀριστοτέλης τοῦ πέμπτου σώμα-
τος εἴρηκε ξυγγενεῖς. Ξενοφάνης δὲ ἐκ νεφῶν μὲν λέγει 19
πεπυρωμένων ξυνίστασθαι, σβεννυμένους δὲ μεθ' ἡμέραν
νύκτωρ πάλιν ἀναζωπυρεῖσθαι, καθάπερ τοὺς ἄνθρακας.
Ἡρακλείδης δὲ καὶ ἄλλοι τῶν Πυθαγορείων τινὲς ἕκαστον 20
τῶν ἀστέρων κόσμον ὑπάρχειν φασί, γῆν περιέχοντα καὶ
ἀέρα· καὶ οἱ μὲν σφαιροειδεῖς τούτους εἰρήκασι, κωνοειδεῖς
δὲ Κλεάνθης ὁ Στωϊκός. καὶ μέντοι καὶ τὸν ἥλιον καὶ 21
τὴν σελήνην ὁ Ξενοφάνης νέφη εἶναι πεπυρωμένα φησίν·
Ἀναξαγόρας δὲ καὶ Δημόκριτος καὶ Μητρόδωρος μύδρον ἢ
πέτρον διάπυρον· Θαλῆς δὲ γεώδη, κισηροειδῆ δὲ Διογένης·
ὁ δὲ Ἀριστοτέλης σφαῖραν εἶναι ἐκ τοῦ πέμπτου σώματος
ξυνεστῶσαν· ὁ δὲ Πλάτων τὸ μὲν πλεῖστον ἔχειν ἐκ τοῦ
πυρός, μετέχειν δὲ καὶ τῶν ἄλλων σωμάτων· Φιλόλαος δὲ
ὁ Πυθαγόρειος ὑαλοειδῆ, δεχόμενον μὲν τοῦ ἐν τῷ κόσμῳ
πυρὸς τὴν ἀνταύγειαν, διηθοῦντα δὲ πρὸς ἡμᾶς τό τε φῶς
καὶ τὴν ἀλέαν, εἰδώλου τάξιν ἐπέχοντα· καὶ ἕτεροι δὲ ἕτερα
ἄττα περὶ τούτου ἐδόξασαν, ἃ περιττὸν οἶμαι λέγειν, ἵνα

16—p. 106, 14: Aëtius p. 348—357

1 εἶναι λέγεται K | 2 πεπιλημένων B: ἐμπεπιλημένα V | 3 τινων στωμίων B: στομίων τινῶν V | 4 ἐκπίπτειν KMSCV | 6 τὸ KBLM, sed corr. LM | ποταμῷ MSC Schol. Hom. | πυρροειδῶς B | 8 ξυναστάναι V | 9 post φησίν add. τοῦ πέμπτου L[1] | γε om. BL | 11 δὲ: μὲν S | 12 ἀναζωπυροῦσθαι BL | 13 οἱ ἄλλοι BL[1] | πυθαγορίων SC | 14 τῶν om. S | 15 σφεροειδεῖς S | 16 καὶ alterum om. BL | 18 μύδρωνιπετρῶν S | 19 καὶ κισηροειδῆ ὁ διογένης L | κισσηροειδῆ MCV | ὁ διογένης KBL | 20 εἶναι om. K | 23 πυθαγόριος SC | 24 ἀνταυγίαν KS | 25 εἰδόλου M[1] | ἕτερα: ἄλλα BL

22 μὴ τῆς αὐτῆς μεταλάχω τερθρείας. καὶ μεγέθους δὲ πέρι
καὶ σχήματος πολλὴ παρ' αὐτοῖς διαμάχη. οἱ μὲν γὰρ αὐ-
τὸν σφαιροειδῆ φασιν, οἱ δὲ σκαφοειδῆ, οἱ δὲ ἁρματιαίῳ
τροχῷ παραπλήσιον· καὶ Ἀναξίμανδρος μὲν ἑπτακαιεικοσα-
πλασίω τῆς γῆς τοῦτον ἔφησεν εἶναι· Ἐμπεδοκλῆς δὲ ἴσον
τῇ γῇ· ὁ δὲ Ἀναξαγόρας Πελοποννήσου μείζονα· Ἡράκλει-
23 τος δὲ ποδιαῖον. καὶ περὶ σελήνης δὲ ὁμοίως ὑθλοῦσιν.
γεώδη μὲν γὰρ ὁ Θαλῆς φησιν· Ἀναξιμένης δὲ καὶ Παρ-
μενίδης καὶ Ἡράκλειτος ἐκ μόνου ξυνεστάναι πυρός· Ἀναξα-
γόρας δὲ καὶ Δημόκριτος στερέωμα διάπυρον, ἔχον ἐν ἑαυτῷ
πεδία καὶ ὄρη καὶ φάραγγας· ὁ δὲ Πυθαγόρας πετρῶδες
σῶμα· Ἡρακλείδης δὲ γῆν ὁμίχλῃ περιεχομένην· καὶ οἱ μὲν
μείζονα τῆς γῆς ἀποφαίνονται, οἱ δὲ ἰσόμετρον, οἱ δέ γε
24 ἐλάττονα, ἄλλοι δὲ σπιθαμῆς ἔχειν διάμετρον. καὶ τί δεῖ
λέγειν, ὅσα ἐκεῖνοι σχημάτων πέρι καὶ ἐκλείψεων καὶ δια-
στημάτων μυθολογοῦσιν; οὐ γὰρ μόνον ὅσον ἀλλήλων δι-
εστήκασι, λέγουσιν, ἀλλὰ καὶ ὅσον τῆς γῆς ἀφεστήκασι· |
60 καὶ τετρακοσίας ἀριθμοῦσι καὶ μέντοι καὶ πλείους σταδίων
μυριάδας, τὰς μὲν ἀπὸ γῆς μέχρι σελήνης, τὰς δὲ ἐκεῖθεν
μέχρις ἡλίου· καὶ οὐκ αἰσχύνονται τῆς μὲν θαλάττης
ἀγνοοῦντες τὸ βάθος, ἔνθα καὶ ὁρμιὰν καθεῖναι δύνανται
καὶ ἱμονιάν, τὸ δὲ τοῦ ἀέρος καὶ τοῦ αἰθέρος μέτρον σα-

14—20: Aëtius p. 352—355. 362—363

2—4: Schol. Hom. *Α* 34 ed. Ludwich ‖ 4—7: Schol. Hom. *Α* 14 ed. Ludwich ‖ 4—p. 107, 1: Michael. Glyc. Ann. I p. 40—41 ‖ 18—20: Schol. Hom. *Α* 14 ed. Ludwich

1 *μεταλάχωμεν* L | *τερθρίας* K: *τεθρίας* S | 2 *αὐτὸν* om. K, sed suprascr. est *αὐτῶν* | 3 *οἱ δὲ ἁρματιαίῳ τροχῷ* om. S | *ἁρματείῳ* V Schol. Hom. | 4 *μὲν*: *δὲ* S | *ἑπτὰ καὶ εἰκοσαπλασίω* KBSC: *ἑπτὰ καὶ εἰκοσιπλασίω* LM: *ἑπταεικοσπλασίω* V | 6 *τῆς γῆς* KBL | *πελοπονήσου* SV | 7 *δέ γε ποδιαῖον* BL | *καὶ* om. K | 8 post *γὰρ* add. *αὐτὴν* MCV | 9 *ξυναστάναι* V | 10 *ἔχον* om. MSCV | *ἐν ἑαυτῷ δὲ* MC | 11 *παιδία* L[1] | post *φάραγγας* add. *ἔχον* MCV: *ἔχων* S | 12 *ἡράκλειτος* MC | 13 *ἴσον μέτρον* K | *γε* om. L | 14 *ἔλαττον* K | 15 *καὶ* prius om. K | *ἐκλείψεως* K | 19 *τὰς δὲ*: *τοὺς δὲ* L | 21 *ἀγνωοῦντες* C | *καθίναι* KS | *δυνατὸν* MCV | 22 *ἱμωνιάν* CV | *ἐθέρος* K

*φῶς εἰδέναι φιλοτιμούμενοι καὶ οὐδὲ τὸ ἀκερδὲς τοῦ πρά-
γματος ἐνθυμούμενοι οὐδὲ τῆς Αἰσχύλου παραινέσεως
ἐπαΐοντες· „τὰ μηδὲν ὠφελοῦντα μὴ ζήτει μάτην.“ τού-* 25
*των δὲ ἕκαστον εἰ καὶ εὑρητὸν ἦν, ἀνόνητον παντάπασιν
ἦν. ἐπειδὴ δὲ καὶ ἀνέφικτος ἀνθρώποις ἡ εὕρεσις, ἀτε-
χνῶς ἐοίκασι τοῖς καθ' ὕδατος ταφρεύουσιν ἢ κοσκίνῳ ὕδωρ
ἀντλοῦσιν. καὶ οὗτοι γὰρ δὴ κἀκεῖνοι μάταιον ἀναδέχονται
πόνον καὶ εἰς οὐδὲν δέον τὴν σχολὴν ἀναλίσκουσιν. τοῦτο* 26
*δὴ ξυνορῶν ὁ Σωκράτης, μετεωρολόγοις καὶ φυσιολόγοις
ἐρρῶσθαι φράσας, τὴν ἠθικὴν διδασκαλίαν ἠσπάσατο. καὶ
τοῦτο δεδήλωκεν ὁ Ξενοφῶν ἐν τοῖς Ἀπομνημονεύμασι,
λέγων ὡδί· „ὅλως δὲ καὶ τῶν οὐρανίων ἕκαστα, ἃ ὁ θεὸς
μηχανᾶται, φροντιστὴν εἶναι τούτων ἀπέτρεπεν. οὔτε γὰρ
εὑρετὰ ἀνθρώποις αὐτὰ ἐνόμιζεν εἶναι, οὔτε χαρίζεσθαι θεοῖς
ἡγεῖτο τὸν ζητοῦντα ταῦτα, ἃ ἐκεῖνοι σαφηνίσαι οὐκ ἠβου-
λήθησαν· κινδυνεῦσαι δ' ἂν καὶ παραφρονῆσαι τὸν ταῦτα
μεριμνῶντα, οὐδὲν ἧττον ἢ Ἀναξαγόρας παρεφρόνησεν, ὁ
μέγιστον φρονήσας ἐπὶ τῷ τὰς τῶν θεῶν μηχανὰς ἐξηγεῖ-
σθαι.“ καὶ ταῦτα δ' αὖ πάλιν ὁ αὐτὸς τοῦ αὐτοῦ πέρι* 27
*γέγραφεν· „οὐδεὶς δὲ πώποτε Σωκράτους οὐδὲν ἀσεβὲς
οὐδὲ ἀνόσιον οὔτε πράττοντος εἶδεν οὔτε λέγοντος ἤκουσεν.
οὐδὲ γὰρ περὶ τῆς τῶν ἁπάντων φύσεως ἢ περὶ τῶν ἄλλων,
ὡς οἱ πλεῖστοι, διελέγετο, σκοπῶν ὅπως ὁ καλούμενος ὑπὸ
τῶν σοφιστῶν κόσμος ἔχει, καὶ τίσιν ἀνάγκαις ἕκαστα γίνε-
ται τῶν οὐρανίων, ἀλλὰ καὶ τοὺς φροντίζοντας τὰ τοιαῦτα*

2—3: Clem. Str. V 1, 5 (Aesch. Prom. 44) ‖ 8—10: Eus. Pr. XV 62, 6 ‖ 11—19: Eus. Pr. XIV 11, 5 (Xen. Comm. IV 7, 6) ‖ 19—p. 108, 20: Eus. Pr. XV 62, 1—4 (Xen. Comm. I 1, 11—14)

1 *οὐδέ γε* K | 2 *αἰσχύλου*: litt. *αἰ* S² e corr. | 3 *ζήτη* S | *τούτω* B | 4 *εὑρετὸν* MSCV | 6 *ταφρεύουσιν* BL: *γράφουσιν* KMSCVB*γρ.* L*γρ.* | 7 *γὰρ* om. K | 8 *εἰ* S¹ | *τοῦτο*: *τὸ* KBL | 9 *καὶ φυσιολόγοις* om. S | 11 *ἀπομνήμασι* K¹: *ὑπομνημονεύμασι* M | 12 *ὧδε* MSCV | 14 *αὐτὰ ἀνθρώποις* MSCV | *εἶναι ἐνόμιζεν* MCV | *θεοὺς* M*γρ.* | 15 *ἡγεῖσθαι* BL | *σαφηνιάσαι* K | *ἠβολήθησαν* S¹ | 16 *ταῦτα*: *τὰ τοιαῦτα* L | 17 *ἢ* om. BL | 18 *ἐξηγήσασθαι μηχανάς* MCV | 21 *οὐδὲ* BL: *οὔτε* KMSCV | *ἴδεν* KC | 22 *οὔτε* KBL

28 μωραίνοντας ἀπεδείκνυεν. καὶ πρῶτον μὲν αὐτῶν ἐσκόπει, πότερόν ποτε νομίσαντες ἱκανῶς ἤδη τὰ ἀνθρώπινα εἰδέναι, ἔρχονται ἐπὶ τὸ περὶ τῶν τοιούτων φροντίζειν, ἢ τὰ μὲν ἀνθρώπινα παρέντες, τὰ δαιμόνια δὲ σκοποῦντες, ἡγοῦνται τὰ προσήκοντα πράττειν. ἐθαύμαζε δέ, εἰ μὴ φανερὸν αὐτοῖς ἐστιν, ὅτι ταῦτα οὐ δύνατόν ἐστιν ἀνθρώποις εὑρεῖν· ἐπεὶ καὶ τοὺς τὰ μέγιστα φρονοῦντας ἐπὶ τῷ περὶ τούτων λέγειν οὐ ταὐτὰ δοξάζειν ἀλλήλοις, ἀλλὰ τοῖς μαινομένοις
29 ὁμοίως διακεῖσθαι πρὸς ἀλλήλους· τῶν τε γὰρ μαινομένων τοὺς μὲν οὐδὲ τὰ δεινὰ δεδιέναι, τοὺς δὲ καὶ τὰ μὴ φοβερὰ φοβεῖσθαι· καὶ τοῖς μὲν οὐδ' ἐν ὄχλῳ δοκεῖν αἰσχρὸν εἶναι λέγειν ἢ ποιεῖν ὁτιοῦν, τοῖς δ' οὐδ' ἐξιτητέον εἰς ἀνθρώ-
. 61 πους εἶναι δοκεῖν· | καὶ τοὺς μὲν οὔθ' ἱερὸν οὔτε βωμὸν οὐδὲ ἄλλο τῶν θείων οὐδὲν τιμᾶν, τοὺς δὲ καὶ λίθους καὶ ξύλα τυγχάνοντα καὶ θηρία σέβεσθαι. τῶν δὲ περὶ τῆς τῶν πάντων φύσεως μεριμνώντων τοῖς μὲν δοκεῖν ἓν μόνον τὸ ὂν εἶναι, τοῖς δὲ ἄπειρα τὸ πλῆθος· καὶ τοῖς μὲν ἀεὶ τὰ πάντα κινεῖσθαι, τοῖς δὲ οὐδὲν ἄν ποτε κινηθῆναι· καὶ τοῖς μὲν ἅπαντα γίνεσθαί τε καὶ ἀπόλλυσθαι, τοῖς δὲ οὔτ'
30 ἂν γενέσθαι ποτὲ οὐδὲν οὔτ' ἀπολέσθαι.“ καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ τοιαῦτα διέξεισι, τὴν πολλὴν ἐκείνων ἀδολεσχίαν ἐλέγχων. ταῦτα τοὺς μετεωρολέσχας οὐδεὶς τῶν ἡμετέρων ἐγράψατο, ἀλλὰ Ξενοφῶν καὶ Σωκράτης, τῶν Ἑλλήνων οἱ ἄριστοι. καὶ ῥᾷστον τῷ βουλομένῳ τοῖς Ξενοφῶντος Ἀπομνημονεύμασιν ἐντυχεῖν καὶ γνῶναι σαφῶς, ὡς ταῦτά γε ἐκεῖνος περὶ τῶν πολυθρυλήτων φιλοσόφων γέγραφεν.

31 Εἰ δέ τις οἴεται κἀμὲ συκοφαντῆσαι τοὺς ἄνδρας, τὴν

2 ἀνθρώπεινα S | 3 ἐπὶ τῶ περὶ τούτων B | 4 δὲ om. S | 6 ταὐτὰ L[1] ut videtur | οὐ om. L[1] | 7 φρονοῦντα M[1] | 8 ταῦτα L[1]S | μενομένοις S | 10 δεδειέναι S | καὶ τὰ μή: μηδὲ τὰ KMSCV | 11 οὐδ' om. L: οὐδὲν B et post ὄχλῳ add. οὐδὲν L | εἶναι om. S | 12 ante λέγειν add. ἢ S | ἀνθρώπους: τοὺς ἀνθρώπους BL: οὐνοὺς MC | 14 οὐδὲ: οὔτ' BLV | 15 δὲ: τε BL | τῶν τῆς BL | 16 πάντων om. KBL | μεριμνόντων K | 18 οὐδὲ KBL | ποτε om. S | 19 ἅπαν τὸ BL[1] | 20 οὐδὲν om. BL | 22 ἐλέγχων om. L: ἐμφαίνων Bγρ. | οὐθεὶς MSCV | 23 ἐγράψαντο L[1] | 26 πολυθρυλλήτων V

*παμπόλλην αὐτῶν διαφωνίαν ἐλέγξαντα, ἀναγνώτω μὲν Ἀετίου
τὴν Περὶ ἀρεσκόντων ξυναγωγήν, ἀναγνώτω δὲ Πλουτάρχου
τὴν Περὶ τῶν τοῖς φιλοσόφοις δοξάντων ἐπιτομήν· καὶ
Πορφυρίου δὲ ἡ Φιλόσοφος ἱστορία πολλὰ τοιαῦτα διδάσκει.
ἀπόχρη δὲ καὶ τὰ Ξενοφῶντος, ὧν ἀρτίως ἐμνήσθημεν,* 32
*μαρτυρῆσαι τοῖς παρ᾽ ἡμῶν εἰρημένοις ἀλήθειαν. μάλα γὰρ
ἐκεῖνος καὶ τὴν πολλὴν αὐτῶν ἄγνοιαν καὶ ἣν πρὸς ἀλλή-
λους ἐσχήκασιν ἐκωμῴδησε διαμάχην. ἐγὼ δὲ τοὺς μὲν
ἄλλους ἅπαντας παραλείψω, Πλάτωνος δὲ τὰ μὲν ἐπαινέσο-
μαι, τὰ δέ, ὡς οὐκ εὖ ἔχοντα, διελέγξω· ἐκεῖνα μὲν γὰρ
αὐτοῦ λίαν ἐστὶν ἀξιέπαινα, ἅπερ ἐν τῷ Τιμαίῳ γέγραφε·
„λέγωμεν δὴ δι᾽ ἥντινα αἰτίαν γένεσιν καὶ τὸ πᾶν τόδε ὁ* 33
*ξυνιστὰς ξυνεστήσατο.“ εἶτα ἐπήγαγε τὴν ἀρίστην ἐκείνην
καὶ θαύματος ἀξίαν ἀπόκρισιν· „ἀγαθὸς ἦν· ἀγαθῷ δὲ
οὐδεὶς περὶ οὐδενὸς ἐγγίνεται φθόνος. τούτου δὲ ἐκτὸς ὤν,
πάντα ὅτι μάλιστα ἐβουλήθη γενέσθαι παραπλήσια ἑαυτῷ.“
παραπλήσια δὲ οὐ κατὰ τὴν φύσιν εἴρηκεν, ἀλλὰ κατ᾽ αὐτό
γε μόνον τὸ εἶναι. ὥσπερ γὰρ αὐτός ἐστιν, οὕτως ἠβουλήθη
καὶ τὰ μὴ ὄντα γενέσθαι τε καὶ εἶναι· ἀλλ᾽ αὐτὸς μὲν ἔστι,
παρ᾽ οὐδενὸς τὸ εἶναι λαβών, τοῖς δὲ γενητοῖς αὐτὸς τὸ
εἶναι δεδώρηται. ξυγγενῆ δὲ τοῖς εἰρημένοις καὶ τάδε· „οὐ* 34
*γὰρ χρείας ἕνεκεν ὁ θεὸς πεποίηκε τὸν κόσμον, ἵνα τιμάς
τε πρὸς ἀνθρώπων καὶ πρὸς θεῶν ἄλλων καὶ δαιμόνων
καρποῖτο, οἷον πρόσοδόν τινα ἀπὸ τῆς γενέσεως ἀρνύμενος,
παρὰ μὲν ἡμῶν καπνούς, παρὰ δὲ θεῶν καὶ δαιμόνων τὰς
οἰκείας λειτουργίας.“ κἀνταῦθα πάλιν ἀνενδεῆ τὸν Θεὸν* 35

11—16: Eus. Pr. XI 21, 2 (Plat. Tim. p. 29 D—E) ‖ 21—26: Clem. Str. V 11, 75 (Plato?)

1 *ἐξελέγχοντα* BL | 1—2 *μὲν — ἀναγνώτω* om. S | 1 *ἀετοῦ* K | 2 *περὶ τῶν ἀρεσκόντων* V | *δὲ*: *δὴ* S[2] | 6 *εἰρημένοις* KBL[2]: *λεγομένοις* MSCV | *μάλα*: *κατὰ τὸ μᾶλλον* MCV | 7 *ἐκείνοις* S | 8 *δὲ*: *μὲν* K | 10 *γὰρ* om. L | 12 *λέγω μὲν* B | *ἥντινα τὴν αἰτίαν* V | *τόδε* om. M | 13 *ξυνεστὰς* C[1] | 16 *πᾶν* B | *ἠβουλήθη* CV: *ἠβουλήθην* M | 18 *ἐβουλήθη* S | 19 *καὶ* prius om. SV | 20 *γεννητοῖς* V | 22 *χρεία* C | 23 *πρὸς* posterius om. BL | *ἄλλων*: *ἀλλὰ* KBL | 24 *γένεως* K[1] | 25 *θεῶν δὲ* BL | 26 ante *πάλιν* add. *δὲ* B

ἔφησεν εἶναι, καὶ δι' ἀγαθότητά γε μόνην τὰ πάντα πεποι-
ηκέναι· θεοὺς δὲ καὶ δαίμονας κέκληκεν, οὓς ἡμεῖς ἀγγέ-
62 λους προσαγορεύομεν, καὶ τούτους γε λει|τουργοὺς ἔφησεν
36 εἶναι τοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ. ἀξιέπαινα δὲ κἀν τῇ Πολιτείᾳ
ξυγγέγραφεν· „τοῖς γενομένοις“ γάρ φησι „μὴ μόνον τὸ γε-
νέσθαι φάναι ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ παρεῖναι, ἀλλὰ καὶ τὸ εἶναί
τε καὶ τὴν οὐσίαν αὐτοῖς ὑπ' ἐκείνου προσεῖναι, οὐκ οὐσίας
ὄντος τἀγαθοῦ, ἀλλ' ἐπέκεινα οὐσίας, πρεσβείᾳ καὶ δυνάμει
ὑπερέχοντος.“ οὐ γάρ τοι μόνον, φησί, κοινὸν τὸ εἶδος
αὐτοῖς, καθάπερ δὴ χαλκοτύπος καὶ χρυσοχόος, ἐντέθεικεν,
ἀλλὰ καὶ τὴν οὐσίαν αὐτοῖς ἐδημιούργησέ τε καὶ δέδωκεν,
οὐ τὴν αὐτὴν ἔχων αὐτὸς τοῖς γεγονόσι φύσιν· ὑπὲρ οὐσίαν
γάρ ἐστι καὶ οὐσίας ἐπέκεινα, οὐκ ἀϊδιότητί γε μόνῃ, ἀλλὰ
37 καὶ δυνάμει τῶν ποιημάτων ὑπέρτερος ὤν. σαφῶς δέ γε
διὰ τούτων δεδήλωκεν, ὡς οὐκ ἐξ ὑποκειμένης ὕλης τὰ
πάντα πεποίηκεν ὁ Θεός, ἀλλὰ μὴ ὄντα παρήγαγεν ὡς
ἠθέλησεν. ἀγαστὰ δὲ αὐτοῦ κἀκεῖνα καὶ θαύματος ἄξια·
„πότερον ἦν ἀεὶ γενέσεως ἀρχὴν ἔχων οὐδεμίαν, ἢ γέγονεν
ἀπ' ἀρχῆς τινος ἀρξάμενος;“ εἶτα ἀποκρίνεται καί φησι·
„γέγονεν.“ καὶ παρέχεται τὴν ἀπόδειξιν· „ὁρατὸς γάρ“
φησιν „ὤν, καὶ ἁπτός ἐστιν· ἁπτὸς δὲ ὤν, καὶ σῶμα ἔχει·
πάντα δὲ τὰ τοιαῦτα αἰσθητά· τὰ δὲ αἰσθητὰ δόξῃ περι-
ληπτὰ καὶ γενητὰ ἐφάνη. τῷ δ' αὖ γενομένῳ φαμὲν ὑπ'
38 αἰτίου τινὸς ἀναγκαῖον εἶναι γενέσθαι.“ ταῦτα περὶ τῶν
γενητῶν εἰρηκώς, ἅπερ δεῖ φρονεῖν περὶ τοῦ πεποιηκότος,
σοφώτατα ἐξεπαίδευσεν. ἔφη γάρ· „τὸν μὲν οὖν ποιητὴν

4—9: Eus. Pr. XI 21, 5 (Plat. Reip. VI p. 509 B) ‖ 18—24: Eus. Pr. XI 29, 3—4 (Plat. Tim. p. 28 B—C) ‖ 26—p. 111, 3: Eus. Pr. XI 29, 4 Clem. Str. V 12, 78 (Plat. Tim. p. 28 C)

3 γε: δὲ KBL | 5 ξυνγέγραφεν S | 5—7 μὴ—οὐσίαν om. S | 5 γίνεσθαι MC | 6 φάναι om. V | τὰ ἀγαθοῦ K | 9 φησὶ μόνον BL | κοινὸν om. KB: κοινωνὸν C: fort. καινὸν | 12 αὐτὴν om. S[1] | αὐτὸς: αὐτοῖς KBLS | 13 μόνον MC | 14 ποιητῶν V | 15 οὐκ om. K | 16—17 ἀλλὰ—ἠθέλησεν om. S | 19 καὶ om. K | 20 γέγωνεν S | 22 δόξης BL[1] | περιληπτικὰ BL | 23 ἐφάνη καὶ γενητά V | γενητικὰ BL[1]: γεννητικὰ L[2]: γεννητά V e corr. | 25 γεννητῶν V | δεῖ: δὴ BL[1] | 26 σαφέστατα V | νοῦν M

καὶ δημιουργὸν τοῦδε τοῦ παντὸς εὑρεῖν τε ἔργον, καὶ εὑ-
ρόντα εἰς πάντας ἐξειπεῖν ἀδύνατον· ῥητὸν γὰρ οὐδαμῶς
ἐστιν ὡς ἄλλα μαθήματα.“ δείκνυσι δὲ ἡμῖν καὶ τὸν τοῦ 39
Θεοῦ Λόγον τὰ πάντα δημιουργοῦντα. ἐκ γὰρ τῆς Ἑβραίων
καὶ ταῦτα ἐδιδάχθη γραφῆς καὶ βοᾷ λέγων· „ἐξ οὖν λόγου
καὶ διανοίας θεοῦ πρὸς χρόνου γένεσιν, ἵνα γενηθῇ χρόνος,
ἥλιος καὶ σελήνη καὶ πέντε ἄλλα ἄστρα, ἐπίκλην ἔχοντα
πλάνητες, εἰς διορισμὸν καὶ φυλακὴν ἀριθμῶν χρόνου γέ-
γονεν. σώματα δὲ αὐτῶν ποιήσας ὁ θεὸς ἔθηκεν εἰς τὰς
περιφοράς.“ ἐν τούτοις δὲ ἡμᾶς ἐδίδαξεν, ὡς οὐ μόνον 40
διὰ τοῦ Λόγου τὴν κτίσιν πεποίηκεν ὁ Θεός, ἀλλ' ὅτι καὶ
ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη καὶ οἱ ἀστέρες σώματά τέ εἰσι γενητὰ
καὶ παρὰ τοῦ Θεοῦ τὸ εἶναι εἰλήφασιν. οὐδὲν δὲ τῶν
τοιούτων, καὶ κατά γε τὸν τοῦ Πλάτωνος λόγον, Θεός· εἰς
χρείαν γὰρ ἀνθρώπων γεγένηνται. καὶ τοῦτό γε ἐν ταῖς
Φοινίσσαις Εὐριπίδης δεδήλωκε, λέγων ὡδί· „εἶθ' ἥλιος
μὲν νύξ τε δουλεύει βροτοῖς· σὺ δ' οὐκ ἀνέξει δωμάτων
ἔχειν ἴσον;“ ἀλλ' ὁ μὲν Εὐριπίδης τὸν ἥλιον καὶ τὴν σε- 41
λήνην δουλεύειν ἔφη βροτοῖς· ὑμεῖς δὲ δουλεύειν τοῖς ὑμε-
τέροις γε δούλοις ἀνέχεσθέ τε καὶ τὸ θεῖον αὐτοῖς | ἀπονέμετε **p. 63**
σέβας. ἐγὼ δὲ αὖθις ἐπὶ τὸν Πλάτωνα μεταβήσομαι. ἐπαινῶ
γὰρ αὐτὸν καὶ περὶ τῆς τοῦ παντὸς ξυντελείας παραπλήσια
ἡμῖν λέγοντα. εἰπὼν γὰρ „εἰ μὲν δὴ καλός ἐστιν ὅδε ὁ 42
κόσμος, ὅ τε δημιουργὸς ἀγαθός, δῆλον ὡς πρὸς τὸ ἀΐδιον
ἔβλεπεν“ καὶ περί γε τοῦ οὐρανοῦ προστεθεικὼς „ὁ μὲν
γὰρ κάλλιστος τῶν γεγονότων, ὁ δὲ ἄριστος τῶν αἰτίων“

5—10: Eus. Pr. XI 30, 2 (Plat. Tim. p. 38 C) ‖ 15—18: Eus. Pr. VI 7, 30 (Eur. Phoen. 546—547) ‖ 23—26: Eus. Pr. XI 31 (Plat. Tim. p. 29 A)

3 τὰ ἄλλα MSCV Clem. | 5 οὖν: οὖν B: οὗ MSCV L e corr. | 6 θεοῦ—χρόνος om. S | 8 πλανῆται K: πλανητὰ MS¹CV | ἀριθμὸν B | 12 τέ om. BLS | γεννητὰ V | 14 καὶ om. MCV | 15 γεγένηται S | γε: δὲ MCV | 16 ὧδε MSCV | 17 βρωτοῖς C | σοι S | ἀνέξῃ MCV | 19 ἡμετέροις LMCV | 20 γε: τε B: om. LMC | ἀνέχεσθαί τε δούλοις L | ἀνεσθε S¹ | τε om. K | θεῖον: θήλειον K | 22 παντὶ M | 23 μὲν γὰρ δὴ BL | 24 τὸν ἀΐδιον KBL | 25 προστεθηκὼς C

*καὶ πάλιν ἐπαγαγὼν „ξυνεστήσατο οὐρανὸν ὁρατὸν καὶ
ἁπτόν,“ ἐπήγαγε μετ᾽ ὀλίγα· „χρόνος οὖν μετ᾽ οὐρανοῦ γέγονεν,
ἵν᾽ ἅμα γενηθέντες ἅμα καὶ λυθῶσιν, ἄν ποτε λύσις τις*
43 *αὐτῶν γένηται.“ κἀν τῷ Πολιτικῷ δὲ τοιαῦτα ἔφη· „τὸ
κατὰ ταὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχειν ἀεὶ καὶ ταὐτὸν εἶναι πάν-
τως τοῖς θειοτάτοις προσήκει μόνοις· σώματος δὲ φύσις
οὐ τῆς τοιαύτης τάξεως. καὶ δὴ ὃν οὐρανὸν καὶ κόσμον
ἐπωνομάκαμεν, πολλῶν μὲν καὶ μακαρίων παρὰ τοῦ πεποιη-
κότος μετείληφεν, ἀτὰρ οὖν δὴ κεκοινώνηκέ γε καὶ σώμα-
τος· ὅθεν αὐτῷ μεταβολῆς ἀμοίρῳ γενέσθαι διὰ παντὸς*
44 *ἀδύνατον.“ αὐτοῦ δὲ πάλιν καὶ ταῦτα· „τότε δὴ τοῦ παν-
τὸς ὁ κυβερνήτης, οἷον πηδαλίων οἴακας ἀφέμενος, εἰς τὴν
αὑτοῦ περιωπὴν ἀπέστη· τὸν δὲ κόσμον πάλιν ἀνέστρεφεν
εἱμαρμένη τε καὶ ξύμφυτος ἐπιθυμία. πάντες οὖν οἱ κατὰ
τοὺς τόπους ξυνάρχοντες τῷ μεγίστῳ δαίμονι θεοί, γνόντες
ἤδη τὸ γινόμενον, ἀφίεσαν αὖ τὰ μέρη τοῦ κόσμου τῆς
ἑαυτῶν ἐπιμελείας· ὁ δὲ μεταστρεφόμενος καὶ ξυμβαλών,
ἀρχῆς τε καὶ τελευτῆς ἐναντίαν ὁρμὴν ὁρμηθείς, σεισμὸν
πολὺν ἐν αὑτῷ ποιῶν, ἄλλην αὖ φθορὰν ζῴων παντοίων*
45 *ἀπειργάσατο.“ ἐν δὲ τούτοις ξυμφέρεται μὲν ἡμῖν, ἐν οἷς
τὴν τοῦ παντὸς μεταβολὴν ἔφησε, καὶ ὅτι τοῦ Θεοῦ κατα-
λιπόντος τοὺς οἴακας, ἀφίστανται μὲν ὅσαι τῶν ἀοράτων
δυνάμεων οἰκονομεῖν τινα μέρη τῆς κτίσεως ἐκελεύσθησαν,
ὑπομένει δὲ τὴν ἀλλοίωσιν τὰ ὁρώμενα· τὰ δέ γε ἄλλα ἐκ*

1—2: Eus. Pr. XI 32, 2 (Plat. Tim. p. 32 B) ‖ 2—4: Eus. Pr. XI 32, 3 (Plat. Tim. p. 38 B) ‖ 4—11: Eus. Pr. XI 32, 6 (Plat. Polit. p. 269 D—E) ‖ 11—20: Eus. Pr. XI 34, 1—2 (Plat. Polit. p. 272 E—273 A)

1 *ἐπειπὼν* V | 2 *χρόνον* L[1] | 4 *κἀν*: *καὶ* L[1]S[1]MC | 5 *ταὐτὰ*: *τὰ αὐτῶν* M e corr. | *καὶ* (posteriore loco): *κατὰ* L[1] | 6 *νόμοις* S | 7 *τάξεως*: *ἕξεως* MCV | *ὃν* om. MS[1]CV | 8 *ἐπονομάκαμεν* S: *ἐπωνόμακεν* MCV | ante *πολλῶν* add. *ἃ* V | 9 *μετειληφέναι* M | *αὐτὰρ* V | *καικοινώνηκέ* S | *καὶ* om. K | 13 *ἑαυτοῦ* SV | *περιοπὴν* KSC | post *ἀνέστρεφεν* add. *ποικίλως* MCV | 15 *γνῶντες* C | 16 *αὖ* S Pl. Eus.: *αὐτὰ* KBMC: *αὐτῶ* L: *καὶ αὐτοὶ* V | *μέρι* M | 17 *ξυμβάλλων* MV Pl. Eus. | 18 *ὁρμηθὴς* M, corr. Mγρ.: *ὁρμηθήσης* S | *σεισμὸν*: *ἐσμὸν* K: *μόνον* S | 21 *καταλειπόντος* K | 22 *ὅσοι* MSC | 23 *δυναμένων* K

τοῦ τηνικάδε κατεσχηκότος ὑπομεμένηκε πλάνου, ὅτι τῆς
ὕλης ἡ ξύμφυτος ἐπιθυμία τὸν κόσμον ἀνέστρεφε, κατά γε
τὴν ξυγκληρωθεῖσαν ἐξ ἀρχῆς εἱμαρμένην. ταῦτα γάρ ἐστιν 46
ἅπερ ἐν τοῖς περὶ τῆς κτίσεως λόγοις τῷ φιλοσόφῳ μεμφό-
μεθα· ξυνυπάρχειν γὰρ τῷ Θεῷ τὴν ὕλην καὶ οὗτος ἔφησε,
καθὰ καὶ Πυθαγόρας καὶ Ἀριστοτέλης καὶ οἱ τῆς Ποικίλης
ἐπώνυμοι. καὶ τὴν ὕλην δὲ ἔστιν ὅτε πονηρὰν ὀνομάζει.
ἀκούομεν γὰρ αὐτοῦ περὶ τοῦ κόσμου λέγοντος· „παρὰ μὲν
τοῦ ξυνθέντος πάντα καλὰ κέκτηται· παρὰ δὲ τῆς ἔμπροσθεν
ἕξεως, ὅσα χαλεπὰ καὶ ἄδικα ἐν οὐρανῷ γίνεται, ταῦτα ἐξ
ἐκείνης αὐτός τε ἔχει καὶ τοῖς ζῴοις ἐναπεργάζεται.“ προσ- 47
τέθεικε δὲ καὶ ταῦτα· | „τούτων δὲ αὐτῶν τὸ σωματοειδὲς **p. 64**
αἴτιον, τὸ τῆς πάλαι φύσεως ξύντροφον, ὅτι πολλῆς ἦν
μετέχον ἀταξίας, πρὶν εἰς τὸν νῦν κόσμον ἀφικέσθαι.“
τούτοις νεμεσᾶν πάντα οἶμαι ἄνθρωπον, ὑγιᾶ γε τὸν νοῦν
ἔχοντα. διαβάλλει γὰρ ἄντικρυς τῆς ὕλης τὴν φύσιν· καὶ
οὕτως αὐτῆς ἰσχυρὰν ἄγαν καὶ ἀήττητον λέγει τὴν κάκην,
ὡς μηδὲ τὸν ποιητὴν δυνηθῆναι ταύτην ἐπὶ τὸ κρεῖττον
μεταβαλεῖν. διέμεινε γὰρ τῇ καχεξίᾳ χρωμένη· καὶ παρὰ
τοῦ Θεοῦ δεξαμένη τὸ εἶδος, τὴν προτέραν οὐκ ἐξέβαλε
πονηρίαν. οὗ δὴ χάριν οὐ μόνον ἐν γῇ, ἀλλὰ καὶ ἐν οὐ-
ρανῷ τὰ χαλεπὰ καὶ ἄδικα δρᾷ καὶ τοῖς ζῴοις ἐναπεργάζε-
ται. ταῦτα τῶν ἤδη πρόσθεν εἰρημένων ἀνάξια καὶ τῆς 48
ὑψηγορίας ἐκείνης καὶ θεολογίας ἀλλότρια καὶ τῶν χαμαι-
πετῶν τε καὶ περιγείων ἔκγονα λογισμῶν. τὸ γὰρ δὴ φάναι
κἂν τῷ οὐρανῷ διαμεῖναι τὴν ἀταξίαν, ὡς χαλεπά τινα καὶ

5—7: Clem. Str. V 14, 89 ‖ 8—11: Clem. Str. III 3, 19 (Plat. Polit. p. 273 B—C) ‖ 12—14: Clem. Str. III 3, 20 (Plat. Polit. p. 273 B)

1 τηνικάδε: τηνικαῦτά γε BL | πλάνου [πλάνον M] ὑπομεμένηκεν MSCV | ὑπομεμενήκασι B | 2 ἡ om. SV | γε: δὲ K | 4 τῆς om. LV | 6 καθὸ K | καὶ οἱ om. S¹ | τῆς ποικίλης KBL: στοᾶς S: τῆς ποικίλης στοᾶς MCV | 7 ὁπότε MSCV | 8 ἀκούσομεν M | 9 ξυνθέντος: litt. έντος L²: ξυντεθέντος S | 10 ἐξ om. S | 11 τε om. V | ἐνεργάζεται KBL | 14 μετέχων C | ὑφικέσθαι K | 15 ante πάντα add. χρὴ V | οἶμαι om. MCV ὑγιέα MCV | 17 ἥττητον B | κακίαν MSCV | 23 ἔμπροσθεν B | 25 ἔγγονα λογισμῶι K

ἐν αὐτῷ τολμᾶσθαι καὶ ἄδικα, τοπάζειν παρασκευάζει τὴν
μὲν ὕλην ἰσχυροτάτην, ἀσθενῆ δὲ εἶναι τὸν ποιητήν. καί-
τοι φησὶν αὐτὸν τὸν οὐρανὸν πρὸς τὸ νοητὸν δημιουργῆσαι
49 παράδειγμα. λέγει δὲ οὕτως ἐν τῷ Τιμαίῳ· „πότερον οὖν
ὀρθῶς ἕνα οὐρανὸν εἰρήκαμεν, ἢ πολλοὺς καὶ ἀπείρους ἦν
λέγειν ὀρθότερον; ἕνα, εἴπερ κατὰ τὸ παράδειγμα δεδη-
μιουργημένος ἔσται.“ παράδειγμα δὲ οἶμαι λέγειν αὐτὸν ἢ
τὸν Θεὸν ὡς ἕνα, ἢ τὴν ἰδέαν, ἣν ἔννοιαν εἶναι τοῦ Θεοῦ
λέγει, ἢ τὸν νοητὸν οὐρανόν, ὃν ὑπέρτερον εἶναι τούτου ἡ
θεία λέγει γραφή. εἴτε δὲ τοῦτο εἴτε ἐκεῖνο λέγει παρά-
δειγμα, ἥκιστά γε ἁρμόττει τῷ οὐρανῷ τῶν χαλεπῶν καὶ
ἀδίκων ἡ πρᾶξις.

50 Ἀλλὰ τῶν μὲν καλουμένων φιλοσόφων τοσαύτην ἔχει
διαμάχην τὰ δόγματα· ὥρα δὲ λοιπὸν ἐπιδεῖξαι τῆς θείας
γραφῆς τὴν εὐγένειαν καὶ τὴν τῆς κοσμογενείας ἀλήθειαν.
τοὺς μὲν γὰρ περὶ τῆς ὕλης μύθους εἰς τὸ Ἡσιόδου ἀπέρ-
ριψε Χάος· δημιουργῆσαι δὲ τὰ ξύμπαντα ἔφησε τὸν Θεόν,
οὐ καθάπερ οἰκοδόμοι καὶ ναυπηγοὶ καὶ χαλκοτύποι καὶ
χρυσοχόοι, καὶ μέντοι καὶ ὑφάνται καὶ σκυτοτόμοι καὶ οἱ
ἄλλοι τεχνῖται τὰς ὕλας ἐρανιζόμενοι ταύτας εἰδοποιοῦσί τε
καὶ διαγλύφουσι, καὶ τὰ ὄργανα παρ᾽ ἀλλήλων ἀντιλαμβά-
νοντες, ἀλλ᾽ ἅμα βουληθῆναί τε καὶ τὰ μηδαμῇ μηδαμῶς
ὄντα παραγαγεῖν. ἀπροσδεὴς γὰρ ὁ τῶν ὅλων Θεός· αἱ δὲ
51 ἀνθρώπιναι τέχναι ἀλλήλων προσδέονται. δεῖται μὲν γὰρ
ὁ κυβερνήτης τοῦ ναυπηγοῦ, δεῖται δὲ ὁ ναυπηγὸς καὶ
ὑλοτόμου καὶ χαλκέως καὶ πιττουργοῦ καὶ στυππειοποιοῦ,

4—7: Clem. Str. V 12, 79 Eus. Pr. XI 13, 2 (Plat. Tim. p. 31 A) ‖ 9—10: Gen. 1, 1 (cf. Theod. Quaest. 11 in Gen.) ‖ 16—17: Hes. Theog. 116

1 ἐπ᾽ αὐτῷ V | 4 οὗτος C | 5 ἦν: ἢ V | 8 θεὸν om. S | εἰδέαν SC | τοῦ θεοῦ εἶναι MCV | 9 ὃν om. K | 9—10 ἡ θεία λέγει γραφὴ εἶναι τούτου M | 9 εἶναι om. BV | 14 ὅρα M | ἀποδεῖξαι V | 15 κοσμογενίας S: κοσμογονίας K | 16 ἀπέριψαν K | 19 καὶ (ante ὑφάνται) om. MC | οἱ om. S | 21 καὶ posterius om. V | 22 βουληθῆναι KBL: ἠβουλήθη MCV: ἐβουλήθη S | μηδαμῇ om. S | 23 παρήγαγεν MSCV | 24 ἀνθρώπειαι MSV | 25 καὶ om. MSCV | 26 στυππειοποιοῦ M²: στιππυοποιοῦ BLMC: στιππιοποιοῦ K: στιπποίου S: στυππείου V

δεῖται δέ γε καὶ ὁ δρυτόμος τοῦ φυτουργοῦ, καὶ αὖ πάλιν
ὁ φυτουργὸς καὶ γῆς καὶ ἀρδείας καὶ φυτῶν καὶ σπερμά-
των | καὶ χαλκέως ἐργαζομένου σμινύην καὶ δίκελλαν, δεῖται p. 65
δέ που καὶ ὁ χαλκεὺς οἰκοδόμου καὶ οἰκίσκον οἰκοδομοῦν-
τος καὶ ξυναρμόζοντος τῷ ξύλῳ τὸν ἄκμονα καὶ ἐνείροντος
τῷ ῥαιστῆρι τὸν στελεόν, καὶ πάντες δὲ ὁμοίως καὶ σκυτο-
τόμου καὶ ὑφάντου καὶ γηπόνου προσδέονται, ἵνα τὸ σῶμα
καὶ τρέφωσι καὶ καλύπτωσι, κἀκεῖνοι δ' αὖ πάλιν τῆς τού-
του γε ἐξήρτηνται τέχνης, ἵν' ἑκάστῳ τὰ ὄργανα παράσχῃ
τὰ πρόσφορα. ὁ δὲ τοῦ παντὸς ποιητὴς οὔτε ὀργάνων οὔτε 52
ὕλης δεδέηται· ἀλλ' ὅπερ ἐστὶ τοῖς ἄλλοις τεχνίταις καὶ ὕλη
καὶ ὄργανα, καὶ μέντοι καὶ χρόνος καὶ πόνος καὶ ἐπιστήμη
καὶ ἐπιμέλεια, τοῦτο τῷ Θεῷ τῶν ὅλων ἡ βούλησις· „πάντα
γάρ, ὅσα ἠθέλησεν, ὁ Κύριος ἐποίησεν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν
τῇ γῇ, ἐν ταῖς θαλάσσαις καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἀβύσσοις,"
ᾗ φασιν οἱ ἱεροὶ λόγοι. ἠθέλησε δὲ οὐχ ὅσα ἠδύνατο, ἀλλ' 53
ὅσαπερ ἀρκεῖν ἐδοκίμασεν. ῥᾴδιον μὲν γὰρ ἦν αὐτῷ καὶ
μυρίους καὶ δισμυρίους δημιουργῆσαι κόσμους, εἴπερ δὴ
ἄρα τὸ βουληθῆναι ῥᾷστον ἁπάντων τῶν ποιητέων ἐστίν.
καὶ γὰρ ἡμῖν τὸ βουληθῆναι πάντων ἐστὶν εὐμαρέστατον,
ἀλλ' οὐ ξυμπαρομαρτεῖ τῇ γε ἡμετέρᾳ βουλήσει ἡ δύναμις·
τῷ δὲ Θεῷ τῶν ὅλων ὅσα βουλητὰ δυνατά· τῇ βουλήσει
γὰρ ἡ δύναμις ἥνωται· ἀλλ' ὅμως οὐ τῇ δυνάμει τὴν κτίσιν
ἐμέτρησεν, ἀλλ' ὅσαπερ ἠθέλησεν ἐδημιούργησεν. καὶ ἐπειδὴ 54
τῶν γεγονότων τὰ μέν ἐστιν αἰσθητά, τὰ δὲ νοητά, καὶ
τὰ μὲν ἐπίγεια, τὰ δὲ ὑπερουράνια, ἀναγκαίως καὶ ζῷα
πεποίηκε τὰ μὲν αἰσθητά, τὰ δὲ νοητά· καὶ τοῖς μὲν νοη-

13—15: Ps. 134, 6

1 γε om. SV | δρυοτόμος M | 3 σμηνύειν S[1] | 4 δὴ K | οἰκισμον S | 6 τῶ ῥευστῆρι S: τῇ σφύρᾳ Mγρ. | τὸ στέλαιον K | 8—10 κἀκεῖνοι—πρόσφορα: καὶ ἅπαξ ἁπλῶς τῶν τεχνῶν ἑκάστη δεῖται τῆς ἑτέρας πρὸς ξύστασιν MCV | 8 αὖ om. K | 9 ἑκάστου S | 10 ὄργανον S | 11 δέεται MSCV | 16 οἱ om. S | 18 δυσμυρίους C | 19 ἄρα: ἅμα MC | τὸ: τῶ M | ποιητέων K: ποιήσεων S: ποιητῶν BLMCV | 20 εὐμαρέστερον M, corr. Mγρ.: εὐμαρέστατατον S | 21 ἡ om. K | 23 ἥνοται S: ἕπεται K | ante τὴν add. καὶ BL | κτῆσιν L[1] | 24 ἐδημιούργησεν KBL: ἐποίησεν MSCV | 26 οὐράνια MC | 27 ἐποίησε MC

τοῖς τὸν αἰθέρα καὶ τὸν οὐρανὸν ἀπεκλήρωσε, τοῖς δὲ αἰ-
σθητοῖς τὴν γῆν δέδωκε καὶ τὴν θάλατταν ἐνδιαίτημα.
55 *ἐπειδὴ δὲ τῶν νοητῶν τινες εἰς κακίαν ἀπέκλιναν, ἐξηλά-*
θησαν εἰκότως τῶν οὐρανίων χώρων, καὶ τὴν ἐν τῷ ἀέρι
καὶ τῇ γῇ διατριβὴν αὐτοῖς ἀπεκλήρωσεν, οὐχ ἵνα ἐπιτε-
λῶσιν, ὅσαπερ ἂν τοῖς ἀνθρώποις ἐπιβουλεύειν ἐπιχειρῶσιν
(ἐπέχει γὰρ δήπου τοῦτο ποιεῖν ἡ τῶν ἀγγέλων φρουρά),
ἀλλ' ἵνα τῇ μεταστάσει μάθωσιν, ἡλίκων πρόξενος ἡ πονηρία
56 *κακῶν. ἐπειδὴ δὲ διχῇ τὰ αἰσθητὰ διέκρινε γένη καὶ τὰ*
μὲν λογικὰ πεποίηκε, τὰ δὲ ἄλογα, ὑπέταξε τῷ λογικῷ ζῴῳ
τῶν ἀλόγων τὴν φύσιν. τυραννεῖ δὲ ὅμως τινὰ τούτων
καὶ στασιάζει πρὸς τὴν ἀρχὴν καὶ ἐπιβουλεύειν πειρᾶται·
ἐπειδὴ δὲ καὶ οἱ τούτων ἄρχοντες ταὐτὸ τοῦτο δρῶσι, καὶ
λόγῳ τιμηθέντες κατὰ τοῦ πεποιηκότος λυττῶσι, διὰ δὴ
66 *τοῦτο καὶ αὐτοὶ στασιάζονται,* | *ὅπως δι' ὧν πάσχουσι μά-*
θωσιν, ὡς σχέτλιον καὶ παμπόνηρον τὸ παραβαίνειν τὴν
57 *τάξιν καὶ τοὺς κειμένους ὅρους ἀδεῶς ὑπερβαίνειν. τούτους*
δὲ τοὺς ὅρους ἔστιν ἰδεῖν τὰ ἄψυχα στοιχεῖα φυλάττοντα.
καὶ γὰρ ἡ θάλαττα ταῖς καταιγίσι ῥιπιζομένη καὶ κυκωμένη
καὶ πρὸς τὴν χέρσον ὠθουμένη τὴν ψάμμον αἰσχύνεται καὶ
τοὺς πεπηγότας ὅρους παρελθεῖν οὐκ ἀνέχεται· ἀλλά, καθάπερ
ἵππος ὁρμῶν ἀναχαιτίζεται χαλινῷ, οὕτως ἐκείνη, τὸν ἄγρα-
φον τοῦ Θεοῦ νόμον ἐν ταῖς ἀκταῖς θεωμένη, εἰς τοὐπίσω
58 *χωρεῖ, οἷόν τισιν ἡνίαις ἀγχομένη. οὕτως οἱ ποταμοὶ τρέ-*
χουσιν ὥσπερ ἐτάχθησαν ἐξ ἀρχῆς, καὶ ἀναβλύζουσιν αἱ
πηγαί, καὶ τὰ φρέατα χορηγεῖ τοῖς ἀνθρώποις τὴν χρείαν,
καὶ αἱ τοῦ ἔτους ὧραι ἀλλήλας εὐρύθμως διαδέχονται, καὶ
59 *τὴν ἰσότητα τιμῶσαι τοῦ πλείονος οὐκ ἐφίενται. τοῦτον*
τὸν νόμον καὶ ἡμέραι καὶ νύκτες διατηροῦσιν ἐνδελεχῶς,
καὶ οὔτε μηκυνόμεναι μεγαλαυχοῦσιν οὔτε σμικρυνόμεναι

1 *ἐθέρα* K | *αἰσθητοῖς δὲ* KBL | 2 *ἔδωκε* MCV | 3 *τινες τῶν νοητῶν* MCV | *νοητῶν* L in marg. | post *κακίαν* add. *αὐθαιρέτως* MCV | 4 *χορῶν* K | 5 *ἐπιτελέσωσιν* SV | 6 *ἐπιχειροῦσιν* SC | 7 post *ποιεῖν* add. *αὐτοὺς* MCV | *τῶν ἁγίων ἀγγέλων* MCV | 13 *δὲ* K: *γε* V: om. BLMSC | 15 *πάσχωσι* L¹MSC | 22 *ἀναχετίζεται* KS | 24 *τρέχωσιν* S | 26 *χρείαν*: litt. *εί* S² | 27 *αἱ* om. K | *ἐρρύθμως* K | 28 *τιμῶσι καὶ* BL | 29 *νύκταις* S¹ | 30 *μεγαλαυχοῦσιν οὔτε σμικρυνόμεναι* om. KBL, sed add. infra post

δυσχεραίνουσιν, ἀλλὰ παρ' ἀλλήλων τὸν χρόνον κιχρώμεναι
πάλιν ἀναμφισβητήτως τὸ χρέος ἐκτίνουσιν, οὐ ξυγομα-
χοῦσαι πρὸς ἀλλήλας, ἀλλ' ἔριδος δίχα καὶ παρέχουσαι καὶ
λαμβάνουσαι. κἀκεῖνα δὲ ὁμοίως τοῦ δημιουργοῦ τὴν σο- 60
φίαν ἐπιδεικνύει καὶ δύναμιν. οὔτε γὰρ ἡ γῆ ἐν τοσαύ-
ταις δὴ χιλιάσιν ἐτῶν ἀρουμένη καὶ σπειρομένη καὶ
φυτευομένη καὶ τρέφουσα τοὺς καρποὺς καὶ πατουμένη καὶ
μεταλλευομένη καὶ ὑομένη καὶ νιφομένη καὶ φλεγομένη,
μείωσίν τινα πέπονθεν ἢ τοὺς καρποὺς ἐλάττους τοῖς γεωρ-
γοῦσι προσφέρει, οὔτε ἡ θάλαττα, τῶν νεφῶν διηνεκῶς
ἐκεῖθεν ἀνιμωμένων τῶν ὑδάτων τὴν φύσιν, καὶ τὸν ὑετὸν
ὠδινόντων καὶ παρεχόντων τῇ γῇ, ἐλάττων ὤφθη πώποτε
ἢ κοιλοτέρα ἐγένετο ἢ τὰς ἠϊόνας κατέλιπεν, ἃς πάλαι
κατέκρυπτεν, οὔτε μὴν ηὐξήθη πάλιν, τοὺς πανταχόθεν
εἰσρέοντας ποταμοὺς δεχομένη. καὶ οὔτι λέγω, πόθεν δὴ 61
ἄρα τῶν ποταμῶν τὰ ῥεύματα φέρεται (ἄρρητος γάρ δή μοι
πάμπαν καὶ οὗτος ὁ λόγος)· ὅπως δὲ καὶ ὁ ἥλιος τὴν
ὑγρὰν οὐσίαν πέφυκεν ἀναλίσκειν, εὐπετὲς μάλα τῷ βουλο-
μένῳ καταμαθεῖν. καὶ γὰρ δὴ ξηραίνει τὰ τέλματα καὶ τὰ
τῶν ὑδάτων ἀναλίσκει ξυστήματα καὶ τὰ ἡμέτερα σώματα
διαναίνει, καὶ μέντοι τοὺς ποταμοὺς σμικρυνομένους ἔστιν
ἰδεῖν, ὅταν οὗτος ἀφεὶς τὰ νότια ἐπὶ τὰ βόρεια μέρη τρέχῃ
καὶ τὸ θέρος ἐργάζηται. διά τοι τοῦτο καὶ τὸν Νεῖλόν 62

23—p. 118, 5: Aëtius Doxogr. p. 384—386 (cf. Herod. II 25)

23—p. 118, 5: Georg. Mon. Chron. I 20 (p. 25) (Suid. s. v. Βραχμάν)

κιχρώμεναι | οὔτε (posteriore loco): καὶ L^2 | σμικρινόμεναι V | 2 ἐκτείνουσιν KB: ἐκτιννύουσιν CVM^2: ἐκτιννύοσι M^1 | 3 καὶ prius om. C | 4 κἀκεῖνο S | 7 καὶ τρέφουσα—πατουμένη om. L | 8 καὶ ὑομένη καὶ νιφομένη om. SC^1 | νειφομένη M: νηφομένη C^2 | καὶ φλεγομένη om. S | φλογουμένη MCV | 9 μίωσιν S | γεωργοῖς CVMγρ. | 10 ὅτε S^1 | 11 ἀνειμωμένων KS | υἱετὸν L | 12 ποτε SCV | 13 κυλοτέρα M | ἐγίνετο V | ἠόνας K: ἰόνας S | κατέλειπεν K | 16 τὰ ῥεύματα τῶν ποταμῶν SCV | δή om. BL | 17 καὶ οὗτος πάμπαν K | 19 δὴ om. K | post δὴ add. καὶ L | 21 διευαίνει K: διαβαίνει M^{1}C | σμικρυνομένους KSCVMγρ.: σμικροτέρους BL: οσμικροτέρους M^1: ὡς μικροτέρους M^2 | 22 ἀφῆς S | μέρη ἐπὶ τὰ βόρεια [βόρια SC] SCV | τρέχει S | 23 ἐργάζεται KL^{1}C

φασιν οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν τοῖς ἄλλοις ποταμοῖς πλημμυρεῖν
καιρόν, ἀλλὰ μεσοῦντος τοῦ θέρους ἐπικλύζειν τὴν Αἴγυπτον,
ὡς τοῦ γε ἡλίου τὴν βορειοτέραν διαθέοντος ζώνην, καὶ
τοῖς ἄλλοις μὲν ποταμοῖς ἐνοχλοῦντος, τούτου δέ γε πλεῖστον
p. 67 ἀπέχοντος. | εἰ δὲ καὶ ἄλλας αἰτίας τῆς τούτου γε πλημ-
μύρας εἶναί φασί τινες, ἀλλ' οὐκ ἔμοιγε ἁρμόττειν τόνδε
νῦν τὸν λόγον ὑπείληφα. καὶ γὰρ τοῖς ἄλλοις παρεγγυῶ
τῆς μὲν θείας οἰκονομίας μὴ πολυπραγμονεῖν τὰς αἰτίας,
63 θαυμάζειν δὲ τὰ γινόμενα καὶ τὸν ποιητὴν ἀνυμνεῖν. διὸ
δὴ καὶ ἔγωγε θαυμάζω καὶ τοῦ ἀέρος μὴ δαπανωμένην τὴν
φύσιν, τοσούτων μὲν ἀνθρώπων, τοσούτων δὲ ἀλόγων ζῴων
διαπνεόντων τοῦτον διηνεκῶς, τοσαύτης δὲ ἀκτῖνος καὶ
οὕτως ἄγαν θερμῆς τοῦτον διαπερώσης, πρὸς δὲ τῷ ἡλίῳ
καὶ τῆς σελήνης καὶ τῶν ἀστέρων ταὐτό γε τοῦτο ποιούν-
64 των. ἀλλὰ γὰρ ὑπὲρ θαῦμα τὸ θαῦμα· καὶ κινδυνεύω γε
λέγειν, ὡς οὐδὲ θαῦμα τὸ θαῦμα. Θεοῦ γὰρ δημιουργοῦν-
τος, προσήκει θαυμάζειν μὲν ὡς ἥκιστα, ὑμνεῖν δὲ ὡς μά-
λιστα· πάντα γὰρ αὐτῷ ῥᾴδιον ποιεῖν, ὅσα γε αὐτῷ πρόσ-
φορα. ἐναπέθετο δὲ καὶ οἷς δεδημιούργηκεν, εἰς ὅσον ταῦτα
ξυνεστάναι βούλεται χρόνον, δύναμιν ἀποχρῶσαν. διά τοι
τοῦτο καὶ ἡ γῆ μεμένηκεν, οἵαπερ ἐξ ἀρχῆς ἐγεγόνει, καὶ ἡ
θάλαττα οὔτε σμικρύνεται οὔτε αὔξεται, καὶ ὁ ἀὴρ ἣν ἐξ
ἀρχῆς ἔλαχε φύσιν, ἄσυλον διετήρησε, καὶ ὁ ἥλιος δὲ τήκειν
οὐ δύναται καὶ διαλύειν, ὃ διαθέει στερέωμα, οὔτε μὴν τὸ
στερέωμα, ὑγρὸν ὄν, θερμὸν ὄντα τὸν ἥλιον σβέννυσιν·

3 γε: τε BL¹: om. L² | βοριοτέραν S | διαθέωντος S | 4 μὲν om. K | γε om. BLM | 5 δι' ἄλλας αἰτίας τὴν τούτου γε πλημμυρίαν M, corr. Mγρ. | πλημμυρίας SC | 6 ἔμοιγε om. SV | 8 μὴ om. K | τὰς om. BL | 10 δαπανωμένην: δυναμένην BL¹ | 12 ἀναπνεόντων SCVMγρ. | 13 ante τοῦτον add. καὶ M | 14 ἄστρων SCVMγρ. | γε om. KBLM, add. Mγρ. | 17 ὡς ἥκιστα: οὐχ ἥκιστα SCV | 18 γε: περ CVMγρ. | 19 δὲ: γὰρ S | εἰς: ἐς K: om. S | ὅσον: ὅσος ὂν S: ὅσον ἂν MCV | 20 ξυστῆναι S | βούληται V | 22 οὔτε αὐξάνεται οὔτε σμικρύνεται CV | αὐξάνεται M | 23 ἔλαχε: ἔσχε BLM, corr. Mγρ. | δὲ τήκειν [τίκειν C] MCV: στήκειν K: τήκειν BLS | 24 οὐ δύναται post στερέωμα pos. CV | καὶ: ἢ CV: καὶ ἢ M | 24 post διαλύειν add. γε BL | διαθέει CVMγρ.: διοθέει K: θέει MS: διαθεῖ BL | 25—p. 119,1 θερμὸν—ὂν om. S

*ἕκαστον γάρ, ὃν ἐξ ἀρχῆς ἔλαχε, διεφύλαξε κλῆρον. τὰς γὰρ
ἐναντίας φύσεις ὑγροῦ καὶ ξηροῦ, καὶ αὖ πάλιν ψυχροῦ
καὶ θερμοῦ, ξυνήγαγεν εἰς φιλίαν ὁ ποιητής. ὅταν τοίνυν* 65
*τούτων ἕκαστον ἴδωμεν, καὶ τὸν μὲν ἥλιον νῦν μὲν τὰ
βόρεια, νῦν δὲ τὰ νότια, ἄλλοτε δὲ τὰ μέσα τοῦ οὐρανοῦ
διαθέοντα, καὶ τὴν σελήνην αὐξομένην καὶ φθίνουσαν, καὶ
τοὺς ἀστέρας κατὰ καιρὸν ἀνίσχοντάς τε καὶ δυομένους καὶ
ἀμητοῦ καιρὸν καὶ σπόρου σημαίνοντας καὶ τοῖς ναυτιλλο-
μένοις χειμῶνα καὶ γαλήνην μηνύοντας, μὴ ταῦτά γε, ὦ
φίλοι ἄνδρες, θεοποιήσωμεν, ἀλλὰ τὸν τούτων ποιητὴν καὶ
δημιουργὸν καὶ κυβερνήτην ἀνυμνήσωμεν καὶ διὰ τῶν ὁρω-
μένων πρὸς τὸν ἀόρατον ἐκδημήσωμεν. ἀλλὰ γὰρ οὐκ* 66
*ἐκδημίας ἡμῖν ἀλλὰ πίστεως χρεία· διὰ ταύτης γὰρ μόνης
ἰδεῖν ἐκεῖνον δυνάμεθα. ὅταν ἴδωμεν εἰς καιρὸν τὰς ὥρας
μεταβαινούσας, καὶ τὸν ὑετὸν τῇ γῇ χορηγούμενον, καὶ
ταύτην φύουσαν καὶ τῇ πόᾳ καλυπτομένην, καὶ τὰ λήϊα
κυμαίνοντα καὶ τοὺς λειμῶνας ἀνθοῦντας, καὶ κομῶντα τὰ
ἄλση καὶ βρίθοντα τῷ καρπῷ, κινήσωμεν εἰς ὑμνῳδίαν τοῦ
ταῦτα δεδωρημένου τὴν γλῶτταν, καὶ μήτε Νύμφας ὀρεστι-
άδας ἢ πηγαίας ἢ ποταμίας, μήτε τὰς Νηρέως θεοποιή-
σωμεν θυγατέρας, μήτε τῇ Δηοῖ τὸν ἴουλον ᾄσωμεν ἢ τὸν
λιτυέρσαν, μὴ Διονύσῳ τὸν διθύραμβον, | μὴ τῷ Πυθίῳ* p. 6
*μάντει τὸν παιᾶνα, μὴ τῇ Ἀρτέμιδι τὸν ὕποιπον· ἀλλὰ τῷ
ποιητῇ τῶν ὅλων τὴν Δαυιτικὴν προσενέγκωμεν μελῳδίαν
καὶ μετ᾽ ἐκείνου βοήσωμεν· „ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου,
Κύριε· πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας.“ ὅταν ᾠδικῶν ὀρνίθων* 67

25—26: Ps. 103, 24

1 *ἔλαχε* KBLM: *εἴληχε* SCVM*γρ.* | 4 *τοῦτον* S[1] | 5 *βόρια* SC | *δὲ καὶ τὰ μέσα* L | 6 *διαθέωντα* S | *αὐξανομένην* BLM | *φθείνουσαν* SC | 7 *τε* om. CV | 8 *σπόρον* S | 9 *γε*: *τε* K: om. V | 10 *καὶ* om. KBL: *ἐπιγνόντες* [*ἐπιγνῶντες* C] *ὡς* MCV | 11 *δημιουρὸν* C | *ὑμνήσωμεν* KBL | 13 *γὰρ ταύτης* K | 14 post *ὅταν* add. *οὖν* S[2] | 17 *κομῶντας* K | 18 *ἄλση*: *ἄνθη* M | 19 *δεδωρημένου* KBLM: *δεδωκότος* SCVM*γρ.* | 20 ante *πηγαίας* add. *ὅσα* K | 21 *διοῖ* MC: *διὶ* M[2] | 22 *λιτυέρσαν* Acciaolus: *αἰπέρσαν* K: *λειτερέαν* BL: *λοτυέρσαν* MC[2]: *λυτειρέσαν* SCM*γρ.*: *λυτήρεσσαν* V | 23 *μὴ τῇ*: *μήτε* K | *ὕποιτον* BL

ἀκούσωμεν ποικίλα γε ᾀδόντων ᾄσματα καὶ διάφορα, καὶ τεττίγων τερετιζόντων, ἐρρῶσθαι φράσαντες Σειρῆσι καὶ Μούσαις, τὸν πάνσοφον καὶ παναλκῆ Θεὸν προσκυνήσωμεν, τὸν καὶ τοῖς μικροῖς πτηνοῖς τοσαύτην μέλους δωρησάμενον ἁρμονίαν καὶ διὰ πάντων καὶ τρέφοντα καὶ τέρποντα καὶ καταθέλγοντα τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος.

68 Ταῦτα ταῖς τῶν φιλοσόφων, ὦ φίλοι ἄνδρες, παρεξετάσατε δόξαις, καὶ σκοπήσατε, ὀρθῇ γε καὶ δικαίᾳ χρώμενοι ψήφῳ, τίνα τούτων περὶ Θεοῦ λέγειν πρόσφορα καὶ ἁρμόδια, τὸ ἀγένητον εἶναι τὸ πᾶν, ἢ ἀπὸ ταὐτομάτου ξυστῆναι, ἢ τὸ ἀπὸ τῶν ἀτόμων καὶ τοῦ κενοῦ ξυναρμοσθῆναι, ἢ τὸ ὑπὸ Θεοῦ μέν, ἐκ δὲ τῆς ὕλης γενέσθαι, ἢ τούτων μὲν ἕκαστον περὶ Θεοῦ λέγειν ἀνόσιον, ἐκεῖνο δέ γε εἰκός τε καὶ ἀληθές, ὡς τῶν ὅλων ποιητὴς ὁ Θεός, οὐ τοῖς ἄλλοις τεχνίταις παραπλησίως ἐξ ὕλης τὰ πάντα δημιουργήσας, ἀλλ' αὐτὸς τὰ πάντα μὴ ὄντα παραγαγὼν καὶ
69 παρασχεῖν ἐθελήσας τοῖς μὴ οὖσι τὸ εἶναι. ῥάδιον γὰρ αὐτῷ καὶ ἐκ μὴ ὄντων καὶ ἐξ ὄντων δημιουργεῖν· τοῦτο γὰρ δὴ καὶ πάλαι πεποίηκε καὶ καθ' ἑκάστην, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἡμέραν ποιεῖ. καὶ γὰρ ἐξ ὑποκειμένων σωμάτων διαπλάττει τῶν ζῴων τὰ σώματα καὶ ἐκ μὴ ὄντων δημιουργεῖ τὰς ψυχάς, οὐχ ἅπασι τοῖς ζῴοις, ἀλλὰ μόνοις ἀνθρώποις· καὶ διὰ τῶν πτηνῶν δημιουργεῖ τὰ πτηνὰ καὶ διὰ τῶν νηκτῶν τὰ νηκτὰ καὶ τῶν ἄλλων γενῶν ἕκαστον διὰ τῶν
70 ὁμογενῶν διαπλάττει. οὕτω δὴ καὶ τῆς γῆς τοὺς καρποὺς διὰ τῶν σπειρομένων καὶ φυτευομένων τοῖς ἀνθρώποις προσφέρει· πάλαι δὲ ἡ γῆ καὶ ἄσπαρτος καὶ ἀνήροτος ἐβλάστησε πᾶσαν φυτῶν καὶ σπερμάτων ἰδέαν καὶ τῶν ἑρπετῶν καὶ τετραπόδων τὰ γένη· καὶ τῶν ὑδάτων ἡ φύσις

2 τετίγων S | τερετιζόντων KBL: κιθαριζόντων MSCV | 3 παναληθῆ CMγρ. | 5 post τέρποντα add. πάντα M | 6 καταθάλποντα BL | 8 καὶ prius om. L[1] | 9 καὶ: τε καὶ SCV | 11 τὸ om. C[1] | 13 τοῦ θεοῦ KL | 14 εἰκός: litt. ς S[2] e corr. | 18 καὶ prius om. M | ἐκ μὴ ὄντων καὶ ἐξ οὐκ ὄντων M, sed οὐκ del. Mγρ. | 19 καὶ prius om. V | πάλιν BL | 23 καὶ διὰ—πτηνὰ om. BL | 24 καὶ διὰ τῶν ἄλλων K | 25 δὴ om. K | 26 φυτευμένων C | post φυτευομένων add. ἰδέαν BL[1] | 27 ἀνήροτος καὶ ἄσπαρτος SCV | ἀνήρωτος M, corr. Mγρ. | 28 εἰδέαν KSC

ἔφυσεν, ὡς ἐκελεύσθη, καὶ τὰ τοῖς ὕδασιν ἐνδιαιτώμενα
ζῷα καὶ τὰ τὸν ἀέρα διαπερᾶν πεφυκότα. αὐτὴν μέντοι 71
τὴν γῆν καὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν ἀέρα καὶ τῶν ὑδάτων
τὴν φύσιν καὶ τὸ πῦρ καὶ τὸ φῶς οὐ τῇ ὕλῃ ἀναδοῦναι
προσέταξεν, ἀλλὰ μὴ ὄντα παρήγαγεν, αὐτὸς καὶ φυτουργός·
καὶ ναυπηγὸς τοῦ μεγίστου σκάφους τῆς κτίσεως γεγονώς,
αὐτὸς καὶ κυβερνᾷ καὶ ἰθύνει, ὃ πανσόφως κατεσκεύασε
σκάφος. ταῦτα οὐ μόνον ἡμᾶς εὐαγγελισταὶ παιδεύουσι καὶ 72
ἀπόστολοι, ἀλλὰ καὶ προφῆται καὶ τῶν προφητῶν ὁ κορυ-
φαῖος Μωϋσῆς, ὁ τὴν κοσμογένειαν ξυγγράψας, καὶ πρό γε
τούτων Ἀβραὰμ καὶ Μελ|χισεδὲκ καὶ ἅπας τῶν πατριαρχῶν p. 69
ὁ χορός. ἕκαστος γὰρ τούτων οὐ πολλούς, ἀλλὰ τὸν τοῦ
παντὸς ἐθεολόγησε ποιητήν. καὶ τοῦτο εἴσεσθε, εἰ τοῖς
θείοις λογίοις ἐντύχοιτε. ἐκ παραλλήλου τοίνυν μεμαθη- 73
κότες, ὅσον τῶν ἀνθρωπίνων ὑπέρκειται λογισμῶν τῆς θείας
γραφῆς τὰ παιδεύματα, φύγετε μέν, ὦ φιλότης, τὸν πλά-
νον, ἀσπάζεσθε δὲ τὴν ἡλίου φανοτέραν ἀλήθειαν, ἵνα ὑπὸ
ταύτης φωταγωγούμενοι καὶ τῶν θείων λογίων τὸν νοῦν
θεωρήσητε καὶ τοὺς τούτων διδασκάλους θαυμάσητε, καὶ
„πεσόντες ἐπὶ πρόσωπον,“ ἀποστολικῶς εἰπεῖν, „προσκυνή-
σητε τῷ Θεῷ, λέγοντες, ὅτι ὄντως ὁ Θεὸς ἐν ὑμῖν ἐστιν.“

20—21: 1. Cor. 14, 25

1 ἔφησεν M | ἐκελεύθη V, sed corr. | καὶ om. C¹V | 2 καὶ τὰ: κατὰ K: τὰ S | τῶν C | 2—3 αὐτὸν μέντοι οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν V | 5 καὶ om. SC¹V | 7 καὶ prius om. K | post ἰθύνει add. πανσόφως K | 10 ὁ om. K | κοσμογενίαν S: κοσμογονίαν KBL | 11 καὶ prius om. BL | πᾶς K | 13 ἴσεσθε S: εἴσεσθαι V | 14 λόγοις CV | ἐντύχητε BL | τοίνυν: τοῦ νῦν K | 15 ὅσων LS¹V | ἀνθρωπείνων S | 16 φεύγετε BL | 17 ἀσπάσασθε MVC²: ἀσπάσασθαι C¹ | φανερωτέραν MV, corr. Mγρ.: φανωτέραν KS¹C | 18 τὸν νοῦν: τῶν νῦν C | 19 καὶ τοὺς—θαυμάσητε om. V | 21 ὄντος M | ἐν ὑμῖν ὁ θεός K | ὁ om. S | περὶ ὕλης καὶ κόσμου KMS; add. δ̄ S: λόγος δ̄ M: ἐπληρώθη ὁ περὶ ὕλης καὶ κόσμου L

ΠΕΡΙ ΦΥΣΕΩΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥ. Ε.

1 Ἔστι τις λίθου φύσις, ἣν μαγνῆτιν ὀνομάζουσιν, ἣ
πᾶσαν ἐῶσα τὴν ἄλλην ὕλην ἀκίνητον, τὸν σίδηρον ἐφέλ-
κεται μόνον· ἔστι δὲ ὅτε καὶ δείκνυσιν αἰωρούμενον, οὔτε
κάτωθεν ὑπό τινος ἐρειδόμενον οὔτε ἄνωθεν φαινομένῳ τῳ
ξυνδεδεμένον, ἀφανῶς δὲ τῆς ὑπερκειμένης ἐκείνης ἢ ὑπερ-
2 φαινομένης ἐνεργείας ἐξηρτημένον. τοιόνδε τι γινόμενον
ἐπὶ τῶν θείων λογίων ἴδοι τις ἄν. πολλοὶ μὲν γὰρ δὴ
τούτων, μᾶλλον δὲ ἅπαντες, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἐπαΐουσιν ἄν-
θρωποι· οἱ δὲ τῆς πίστεως μόνοι θηρεύονται τρόφιμοι, οὔτε
κάτωθεν ὑπό τινος εὐκληρίας ψυχαγωγούμενοι οὔτε ἄνωθεν
δρωμένῳ τῳ ξυνδεδεμένοι, μόναις δὲ ταῖς ἀφανέσιν ἐλπίσι
τὸν νοῦν ξυναρμόσαντες. τῷ τοι καὶ ὁ θεῖος ἀπόστολος
„τὸν περὶ τοῦ σταυροῦ λόγον τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις εἶναι
μωρίαν, τοῖς δὲ σωζομένοις Θεοῦ δύναμιν“ ἔφησεν. ἀλλ'
3 ἐκείνη μὲν ἡ λίθος ἰδιότητι φύσεως θέειν παρ' αὐτὴν τὸν
σίδηρον ἐκβιάζεται· τῶν δὲ θείων λογίων ἡ χάρις οὐκ
αὐτὴ τοὺς μὲν προσίεται, τοὺς δὲ ἀποπέμπεται (πᾶσι γὰρ
τοῖς ἐμφορεῖσθαι βουλομένοις προχέει τὰ νάματα), ἀλλὰ τὸ
τῶν ἀκροωμένων αὐθαίρετον τοὺς μὲν προσάγει διψῶντας,
τοὺς δὲ πόρρω ποιεῖ, τόνδε τὸν ἵμερον ἔχειν ἥκιστα βουλο-
4 μένους. ὁ δέ γε τῶν ψυχῶν ἰατρὸς τὴν τῶν οὐκ ἐθελόν-
των ἀπολαύειν τῆς θεραπείας οὐ βιάζεται γνώμην· αὐτο-
κράτορα γὰρ καὶ αὐτεξούσιον τὴν λογικὴν φύσιν δημιουρ-
γήσας, παραινέσεσι μὲν καὶ νόμοις καὶ τῶν χειρόνων
ἀποτρέπει καὶ ἐπὶ τὰ κρείττω προτρέπει, οὐκ ἀναγκάζει δὲ μὴ

14—15: 1. Cor. 1, 18

1 περὶ φύσεως ἀνθρώπου ε′ om. V | λόγος ε′ BLMSC | 2 μαγνῖτιν KC: μαγνίτην S^1 | κατονομάζουσιν V | 4 ἑωρούμενον S | 5 φαινομένῳ: litt. ω C^2 e corr. | τῳ: litt. ω S^2C^2 e corr. | 6 ὑποκειμένης V | 8 δὴ: διὰ S | 9 ὡς ἔπος εἰπεῖν ἅπαντες SCV | 13 ξυναρμόζοντες V | 16 παρ' αὐτὴν KMVS^2: παραυτῇ BS: παρ' αὐτῇ LCMγρ. | 17 βιάζεται BL | ἡ om. V | 20 αὐθέρετον S | 21 τόνδε in τῶνδε corr. M | ἵμερον: litt. ἵ C^2 e corr. | 23 βιάζονται K | 25 καὶ posterius om. SV

*βουλομένην τῶν ἀμεινόνων μεταλαχεῖν, ἵνα μὴ παρακινήσῃ
τοὺς ὅρους τῆς φύσεως. ταύτῃ τοι καὶ διὰ τῶν προφητῶν* 5
*βοᾷ· „ἐὰν θέλητε καὶ εἰσακούσητέ μου, τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς
φάγεσθε.“ | καὶ αὖ πάλιν· „δεῦτε τέκνα, ἀκούσατέ μου,* p. 70
*φόβον Κυρίου διδάξω ὑμᾶς. τίς ἐστιν ἄνθρωπος ὁ θέλων
ζωήν, ἀγαπῶν ἡμέρας ἰδεῖν ἀγαθάς;“ εἶτα τῶν χειρόνων
ἀποτρέπων, ἐπιδείκνυσι τὸ πρακτέον· „παῦσον τὴν γλῶσσάν
σου ἀπὸ κακοῦ καὶ χείλη σου τοῦ μὴ λαλῆσαι δόλον· ἔκ-
κλινον ἀπὸ κακοῦ καὶ ποίησον ἀγαθόν· ζήτησον εἰρήνην
καὶ δίωξον αὐτήν.“ δῆλα δὲ τοῖς πειθομένοις ποιεῖ καὶ
τῶν πόνων τὰ ἆθλα, ὅτι „ὀφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ δικαίους,
καὶ ὦτα αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐτῶν.“ ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ φόβος* 6
*τοῖς παιδαγωγουμένοις ἁρμόδιος, ἀναγκαίως καὶ ταῖς ἀπει-
λαῖς τοὺς ῥᾳστώνῃ ξυζῶντας δεδίττεται καί φησιν· „πρόσω-
πον δὲ Κυρίου ἐπὶ ποιοῦντας κακά, τοῦ ἐξολοθρεῦσαι ἐκ
γῆς τὸ μνημόσυνον αὐτῶν.“ ὁ δὲ ταύτην προσενεγκὼν διὰ
τοῦ προφήτου τὴν παραίνεσιν ἐν τοῖς ἱεροῖς εὐαγγελίοις
οὐκ ἄλλῳ τῳ χρώμενος ὑπουργῷ, ἀλλ' αὐτὸς διὰ τῆς σαρκὸς
φθεγγόμενος, ἣν ἀνέλαβεν, ἔλεγεν· „εἴ τις διψᾷ, ἐρχέσθω
πρός με καὶ πινέτω.“ καὶ πάλιν· „δεῦτε πρός με πάντες
οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς.“
καὶ ἄλλα δὲ μυρία εὕροι τις ἂν κἀν τοῖς θείοις εὐαγγελίοις* 7
*κἀν τοῖς τῶν ἀποστόλων ξυγγράμμασι, δηλοῦντα σαφῶς τῆς
τῶν ἀνθρώπων φύσεως τὸ αὐθαίρετον. οὗ δὴ χάριν κἀγὼ
πέμπτην ὑμῖν, ὦ ἄνδρες, τήνδε προσφέρω παραίνεσιν· οὐκ
ἀξιῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄγαν γε λιπαρῶν καὶ ποτνιώμενος
τὸν τῆς ἰατρείας μὴ προέσθαι καιρὸν μηδὲ ἀναβάλλεσθαι
τὴν σωτηρίαν εἰς αὔριον, ἣν οὐκ ἴσμεν εἴπερ δὴ πάντως*

3—4: Es. 1, 19 ‖ 4—16: Ps. 33, 12—17 ‖ 19—20: Joh. 7, 37 ‖ 20—21: Matth. 11, 28

1 *ἀμείνω* CMγρ. | 4 *φάγεσθαι* S | *αὖ* om. S | 10 *δὲ*: *δὴ* V: *δὲ καὶ* K | 12 *δὲ* om. K | 14 *ῥαστώων* S[1] | *δεδείττεται* S | *καί* om. S[1] | 15 *ἐξολευθρεῦσαι* M | 16—17 *διὰ τοῦ προφήτου προσενεγκὼν* KM | 18 *τῳ*: *τινὶ* M, corr. Mγρ. | post *τῳ* add. *χρόνῳ* K | 19 *ἧς* B | 21 *καὶ πεφορτισμένοι* om. BCV | 22 *δὲ* om. K | 24 *αὐθέρετον* S | 25 *ὦ* om. KBL | *τήνδε* om. KBL | 26 *ἀξιῶ* C | *γε* om. L[2] | 27 *ἰατρίας* S | *ἀναβαλέσθαι* V | 28 *ἐς* VMγρ.

ὀψόμεθα, ἀλλ' ἀναμνησθῆναι τῆς τοῦ Ἀσκραίου ποιητοῦ παραινέσεως· „μηδ' ἀναβάλλεσθαι ἔς τ' αὔριον ἔς τε ἔνηφι,“ προσέχειν δὲ ἀκριβῶς καὶ τῇ ἄλλῃ τοῦδε τοῦ ποιητοῦ γνώμῃ, ξυνῳδὰ φθεγγομένῃ· „αἰεὶ δ' ἀμβολιεργὸς ἀνὴρ ἄτῃσι παλαίει.“

8 Ἐπειδὴ τοίνυν τοῦ κόσμου πέρι καὶ τῆς ὕλης τίνα
προσήκει φρονεῖν, μεμαθήκαμεν, καὶ ὅσον τὸ μέσον τῶν τε
θείων καὶ τῶν φιλοσόφων δογμάτων, φέρε λοιπὸν ἐξετάσω-
μεν, τίνα περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου φύσεως ἡ θεία γραφὴ
φρονεῖν ἡμᾶς ἐξεπαίδευσεν, καὶ τίνα οἱ τῇ εὐεπείᾳ τοὺς
λόγους καλλύνοντες καὶ ὀνομάτων ὥρᾳ καὶ ῥημάτων ἠβρυ-
9 σμένων προσενεγκόντες τὸ ψεῦδος. ὅσα μὲν οὖν ποιηταὶ
περὶ τούτου μυθολογοῦσιν, ἐατέον ἐπὶ τοῦ παρόντος, οὐ
μύρῳ τούτους, κατὰ τὸν Πλάτωνα, χρίσαντας, ἀλλὰ τῇ φερο-
μένῃ παρ' αὐτῶν δυσοσμίᾳ τὰς αἰσθήσεις ἀποτειχίσαντας.
ἐκεῖνοι γὰρ οὐ μόνον γηγενεῖς, ἀλλὰ καὶ σπαρτοὺς ἀνθρώ-
πους γεγενῆσθαί φασι καὶ ἐκ δρακοντείων ἀναφῦναι ὀδόν-
p. 71 των. | ἃ δέ γε φιλόσοφοι θρυλοῦσι καὶ ξυγγραφεῖς, ταῦτα
10 μόνα τῇ τῆς ἀληθείας παραθετέον διδασκαλίᾳ. ῥητέον δέ
γε πρὸ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ὅσην περὶ τῆς τοῦδε τοῦ γέ-
νους ξυστάσεως ἔριν καὶ διαμάχην ἐσχήκασιν. οἱ μὲν γὰρ
ἀΐδιον εἶναι τῶν ἀνθρώπων τὴν φύσιν εἰρήκασι καὶ τοῦδε
τοῦ γένους ἀεὶ ἔμπλεων γεγενῆσθαι τὴν γῆν, οἱ δὲ ἐν τῇ
Ἀττικῇ πρῶτον φῦναι ἀνθρώπους, ἄλλοι δὲ ἐν Ἀρκαδίᾳ

1—5: Eus. Pr. XIV 27,1 (Hes. Opp. 410. 413) ‖ 14: Plat. Reip. III p. 398 A

1 ὀψώμεθα S: ὀψούμεθα C[1] ut videtur | 2 ἀναβάλλοιο M: ἀναβάλεο S: ἀναβάλλεο CV | post ἀναβάλλεσθαι add. ο K | τ' om. BL | ἔς τε ἔνηφι om. CV: ἔς τ' ἔννηφι M: ἐς τ' αι ἐνήφει S | 3 τοῦ om. V | litt. οῦ γνώμη ξυνω C[2] | 4 ἀεὶ MS | ἀμβολεργῶς S | 7—8 τὸ μέσον—δογμάτων: τῶν θείων καὶ τῶν φιλοσόφων δογμάτων τὸ διάφορον V | 7 τε om. M | 9 τἀνθρώπου KM: τε ἀνθρώπου S | 10 εὐεπία KS | 11 ἠβρυσμένων om. MC: ἠβρισμένων BL: ἠκριβωμένων V | 12 post ἠβρυσμένων add. κάλλει MCV | 14 τὸν om. B | χρείσαντας K: χρίσαντες Mγρ. | 15 δυσοσμία παρ' αὐτῶν L | ἀποτειχίσαντες M, corr. Mγρ. | 17 γεγενεῖσθαι S | δρακοντίων KS[1]C | ὀδόντων ἀναφῦναι L | ἀναφυῆναι SCVMγρ. | 18 θρυλλοῦσι MVC[2] | 19 μόνον M | παραθετέων S | διδασκαλίαν M | 23 ἔμπλεων ἀεὶ BL | ἔμπλεω KMSC | 24 ἀρκαδίῃ C

τοῦτο γενέσθαι πρῶτον, ἕτεροι δ' αὖ πάλιν ἐν Αἰγύπτῳ·
καὶ ἄλλαις δὲ πόλεσι πολλὴ περὶ τούτου φιλοτιμία γεγένη-
ται. πρὸς δὲ τοῖς εἰρημένοις οἱ μὲν ὄλβιον τόδε τὸ ζῷον 11
κεκλήκασιν, οἱ δὲ δείλαιον καὶ τρισάθλιον. καὶ Ὅμηρος
μὲν ἀκιδνὸν αὐτὸ καὶ ὀϊζυρὸν ὀνομάζει· Θέογνις δὲ ὁ
Σικελιώτης ὁ Μεγαρόθεν βοᾷ· „πάντων μὲν μὴ φῦναι
ἐπιχθονίοισιν ἄριστον μηδ' ἐσορᾶν αὐγὰς ὀξέος ἠελίου· φύντα
δ' ὅπως ὤκιστα πύλας Ἀΐδαο περῆσαι.“ ξυνῳδὰ δὲ τού- 12
τοις καὶ τῆς Εὐριπίδου τραγῳδίας τὰ ἰαμβεῖα· „ἐχρῆν γὰρ
ἡμᾶς ξύλλογον ποιουμένους τὸν φύντα θρηνεῖν, εἰς ὅσ'
ἔρχεται κακά, τὸν δ' αὖ θανόντα καὶ πόνων πεπαυμένον
χαίροντας εὐφημοῦντας ἐκπέμπειν δόμων.“ καὶ Σόλωνα
δὲ τὸν Ἀθηναῖον, τὸν νομοθέτην, Ἡρόδοτος εἰρηκέναι τῷ
Κροίσῳ ἔφη· „ὦ Κροῖσε, πᾶς ἄνθρωπός ἐστι ξυμφορή.“
Πυθαγόρας δὲ καὶ Πλάτων δῆμόν τινα ψυχῶν ἀσωμάτων 13
εἰσάγουσι καὶ τὰς ἁμαρτάδι τινὶ περιπεσούσας τιμωρίας
χάριν εἰς σώματα καταπέμπεσθαι λέγουσιν. τῷ τοι ὁ Πλά-
των ἐν τῷ Κρατύλῳ τὸ σῶμα σῆμα κέκληκεν, ὡς ἐν τούτῳ
τῆς ψυχῆς οἱονεὶ τεθαμμένης. ξύμφωνα δὲ τούτῳ καὶ 14
Φιλόλαος ὁ Πυθαγόρειος ἔφη· λέγει δὲ ὧδε· „μαρτυρέονται
δὲ καὶ οἱ παλαιοὶ θεολόγοι τε καὶ μάντιες, ὡς διά τινας
τιμωρίας ἁ ψυχὰ τῷ σώματι ξυνέζευκται καὶ καθάπερ ἐν

4—5: Clem. Str. III 3, 14 (Hom. σ 130) ‖ 5—12: Clem. Str. III 3, 15 (Theogn. 425—427 Eur. fr. 449) ‖ 12—14: Clem. Str. III 3, 16 (Herod. I 32) ‖ 15—17: Eus. Pr. XIII 16, 4—6 (Plat. Phaed. p. 81 E—82 A) ‖ 17—19: Clem. Str. III 3, 16 (Plat. Cratyl. p. 400 B—C) ‖ 19—p. 126, 1: Clem. Str. III 3, 17 (Philolai fr. 14)

15—19: Georg. Mon. Chron. IV 218 (p. 530)

5 *μὲν*: *δὲ* K | 6 *μεγαρῶθεν* C² | 7 *μηδ' εἰς ὁρᾶν* BL: *μηδὲ ὁρᾶν* V | *ὀξέας* BL¹C: *ὀξείας* M: *ὀξέαις* S: *ὀξέως* V | 8 *ὅπως* om. V | *ἀΐδαο*: litt. *ΐ* C² e corr.: *ἀειδαο* S | 9 *εὐριππίδου* M | *ἰαμβία* BMS, corr. M*γρ*. | 10 *ὑμᾶς* KSM*γρ*. | 11 *τὸν δ' αὖ — πεπαυμένον* om. S | 13 *τὸν ἀθηναῖον νομοθέτην* C: *τῶν ἀθηναίων νομοθέτην* V | post *νομοθέτην* add. *τοῦτ' αὐτὸ* MC | 15 *δῆμόν*: *δαίμονα* M, corr. M*γρ*. | 17 *ὁ* om. BL | 19 *οἱονὶ* S¹ | *τούτω* B e corr.: *τούτων* M: *τοῦτο* BC¹ ut videtur | 20 *πυθαγόριος* SC | 21 *πάλαι* BL | *μάντιες* BL²: *μάντεις* KLMSCV | 22 *ἡ ψυχὴ* SCVM*γρ*.

*σάματι τούτῳ τέθαπται.“ ἀλλὰ τῶνδε τῶν λόγων ὁ Πλά-
των ἐπιλησθείς, τοὐναντίον ἐν τῷ τρίτῳ τῆς Πολιτείας
παραδηλοῖ· ἐπιμελεῖσθαι γὰρ σώματος δεῖν φησι ψυχῆς
ἕνεκα ἁρμονίας, δι' οὗ βιοῦν τε ἔστι καὶ ὀρθῶς βιοῦν,*
15 *καταγγέλλοντας τῆς ἀληθείας τὸ κήρυγμα. εἰ δὲ διὰ τοῦ
σώματος ἡ ψυχὴ βιοῖ τε καὶ ὀρθῶς βιοῖ, οὐκ ἄρα ἦν ποτε
πρὸ τοῦ σώματος· εἰ δὲ ἦν πρό γε τοῦ σώματος, καὶ ἔζη
δήπουθεν καὶ ἐβίου· ἀθάνατον γὰρ ἔχει φύσιν καὶ λογικήν.
εἰ δὲ ἦν μὲν πάλαι, οὐκ ὀρθῶς δὲ ἐβίου κεχωρισμένη τοῦ
σώματος, ἐν τῷ σώματι δὲ γενομένη καὶ τοῦτο ἄριστα παι-
δοτριβήσασα, τὸν ὀρθὸν κατώρθωσε βίον, διὰ τοῦ σώματος
ἄρα τετύχηκε τῶν ἀγαθῶν, ὧν πρὸ τοῦ σώματος οὐ μετέ-
λαχεν. ἀνθ' ὅτου δὴ οὖν τεθάφθαι αὐτὴν ἐν τῷ σώματι
καθάπερ ἐν σήματι ἔφη;* |
p. 72 16 *Διὰ μὲν οὖν τούτων σαφῶς ἔγνωμεν, ὡς οὐ μόνον
ἀλλήλοις, ἀλλὰ καὶ σφίσιν αὐτοῖς περὶ τῶν αὐτῶν ἐναντία
γεγραφήκασιν. ἵνα δὲ τὴν πολλὴν αὐτῶν καταμάθωμεν
ἔριν, φέρε πάλιν ἐπιδείξωμεν, τίνα περὶ ψυχῆς οἱ πολυ-
θρύλητοι τῶν φιλοσόφων ἐδόξασαν, καὶ ὅπως αὐτοὺς ἡ
κενὴ δόξα, κατὰ τὸν Τίμαιον, „ἔριδι ξυνέηκε μάχεσθαι.“
ἃ δέ γε ξὺν Θεῷ λέξω, ἐκ τῶν Πλουτάρχῳ καὶ Πορφυρίῳ*
17 *καὶ μέντοι καὶ Ἀετίῳ ξυγγεγραμμένων ἐρῶ. Θαλῆς τοίνυν
κέκληκε τὴν ψυχὴν ἀκίνητον φύσιν· Ἀλκμὰν δὲ αὐτὴν αὐτο-
κίνητον εἴρηκεν· ὁ δέ γε Πυθαγόρας ἀριθμὸν ἑαυτὸν κι-
νοῦντα· ξυνεφώνησε δὲ τῷ λόγῳ καὶ Ξενοκράτης· ὁ δὲ*

1—5: Clem. Str. IV 4, 18 (Plat. Reip. III p. 410 C, cf. IX p. 591 D); vid. Diss. p. 111 sq. ‖ 20: Clem. Str. V 1, 11 Eus. Pr. XV 62, 14 (Timon. fr. 22) ‖ 22—p. 129, 4: Aëtius Doxogr. p. 386—393

1 *σάματι* K: *σώματι* BL: *σήματι* MSCVL[2] | 2 *ἐπιπλησθείς* L[1]: *ἐπιμεληθείς* M: litt. *εί* C[2] e corr. | 3 *δεῖ* MSCV | 4 *εἵνεκα* C | *ἕνεκα καὶ ἁρμονίας* M | 5 *καταγγέλοντας* C | 8 *γὰρ*: *ἄρ'* M, corr. Mγρ. | 9 post *κεχωρισμένη* add. *καὶ* S | 10 *τῷ* om. KBL | *γινομένη* V | *παιδοτριβεῖσασα* S | 11 *κατόρθωσε* MC | 15 *ἐγνώκαμεν* K | 17 *γεγράφασιν* MSCV | *αὐτῶν πολλὴν* V | 18 post *φέρε* add. *δὴ* K | 18—19 *τῶν φιλοσόφων οἱ πολυθρύλητοι* L | *πολυθρύλλητοι* MVL[2] | 20 *τίμαιον*: *τίμωνα* Clem. Eus. | 21 *λέγω* K | 22 *ἀέτω* KBL | *ξυγγεγραμμένα* BL[1] | 23 *ἀεικίνητον* Plut. Stob. | 25 *δὲ* prius om. M | *τῷδε τῶ λόγω* SC | *ὁ δέ γε* BL

Πλάτων οὐσίαν νοητὴν ἐξ ἑαυτῆς κινητήν· ὁ δὲ Σταγειρίτης ἐντελέχειαν πρώτην σώματος φυσικοῦ ὀργανικοῦ, δυνάμει ζωὴν ἔχοντος· ἐντελέχειαν δὲ τὴν ἐνέργειαν κέκληκεν. Κλέαρχος δὲ τῶν τεττάρων εἶναι στοιχείων τὴν ἁρμονίαν· 18 *Ἀναξιμένης δὲ καὶ Ἀναξίμανδρος καὶ Ἀναξαγόρας καὶ Ἀρχέλαος ἀερώδη τῆς ψυχῆς τὴν φύσιν εἰρήκασιν. οἱ δέ γε Στωϊκοὶ πνευματικήν, πλείστου μετέχουσαν τοῦ θερμοῦ. Παρμενίδης δὲ καὶ Ἵππασος καὶ Ἡράκλειτος πυρώδη ταύτην κεκλήκασιν· ὁ δὲ Ἡρακλείδης φωτοειδῆ· Ἐπίκουρος δὲ ὁ Νεοκλέους τεττάρων τινῶν ποιοτήτων κρᾶμα, πυρώδους καὶ ἀερώδους καὶ πνευματικοῦ καὶ τετάρτου τινὸς ἀκατωνομάστου· ὁ δὲ Ἐμπεδοκλῆς μῖγμα ἐξ αἰθερώδους καὶ ἀερώδους οὐσίας. Κριτίας δὲ ἐξ αἵματος εἶπε καὶ ἐξ ὑγροῦ· καὶ ἄλλοι δ' αὖ ἄλλα λεληρήκασιν ἐναντία. καὶ μέντοι καὶ* 19 *περὶ τὴν ταύτης διαίρεσιν πλείστη γε τούτοις γεγένηται διαμάχη. Πυθαγόρας μὲν γὰρ καὶ Πλάτων διμερῆ ταύτην εἰρήκασι, καὶ τὸ μὲν αὐτῆς εἶναι λογικόν, τὸ δὲ ἄλογον. διχῇ δ' αὖ πάλιν τὸ ἄλογον ἔτεμον, καὶ τὸ μὲν αὐτοῦ θυμικὸν εἶναι, τὸ δὲ ἐπιθυμητικόν. ὁ δὲ Ξενοκράτης, καὶ ταῦτα τρίτος ἀπὸ Πλάτωνος ὤν (Σπευσίππου γὰρ τοῦ Πλάτωνος ἀδελφιδοῦ γεγένηται φοιτητής), τὸ μὲν αἰσθητικὸν εἶναι τῆς ψυχῆς ἔφη, τὸ δὲ λογικόν. ὁ δὲ Νικομάχου* 20 *πέντε εἶναι ταύτης ἔφησεν ἐνεργείας, τὴν ὀρεκτικήν, τὴν θρεπτικήν, τὴν αἰσθητικήν, τὴν μεταβατικήν, τὴν διανοητικήν. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτον οἱ Στωϊκοὶ τὸν ἀριθμὸν ἔστερξαν· ἐξ ὀκτὼ γὰρ μερῶν ἔφασαν τὴν ψυχὴν ξυνεστάναι, τῆς ὀπτικῆς αἰσθήσεως καὶ τῆς ἀκουστικῆς καὶ τῆς ὀσφρητικῆς καὶ τῆς γευστικῆς καὶ τῆς ἁπτικῆς· ἕκτον δὲ τὸ φωνητικὸν*

1 *ἐξ αὐτῆς* K: *ἐξαυτῆς* BL | 4 *εἶναι* om. C | 6 *τὴν φύσιν τῆς ψυχῆς* V | 7 *πλείστην* C: *πλεῖστον* V | 9 *ἡράκλειτος* KBL | 10 *νεοκλεὺς* BL | 11 *ἀκατονομάστου* MSV | 13 *κρατίας* SC | 15 *διάθεσιν* S | 16 post *γὰρ* add. *δὴ* V | post *πλάτων* add. *καὶ δημόκριτος* M | 18 *αὖ πάλιν* om. BL | 20 *ὤν—πλάτωνος* om. S | *πευσίππου* M: *σπευσίπου* V | 21 *ἀδελφοῦ* S | *αἰσθητὸν* KB | 22 *εἶναι* om. BL | *νικομάχου*: litt. *νικο* L[2]: *νικόμαχος* V | 23 *πάντε* M[1] | *ταύτης* om. S | 24 *ἐσθητικήν* S | post *μεταβατικήν* add. *καὶ* MCV | 27 *ὀσφραντικῆς* SCV

ἔφασαν καὶ τὸ σπερματικὸν ἕβδομον καὶ τὸ ἡγεμονοῦν
ὄγδοον, ὑφ' οὗ τούτων ἕκαστον ἐνεργεῖται. εἶπον δὲ αὐτὴν
21 καὶ ταῖς τοῦ πολύποδος ἐοικέναι πλεκτάναις. οἱ δέ γε
Πυθαγόρου διάδοχοι ἐκ πέντε στοιχείων τὸ σῶμα κραθῆναι
p. 73 φάντες | (τοῖς γὰρ τέτταρσι ξυνέταξαν τὸ αἰθέριον), ἰσα-
ρίθμους εἶναι ἔφασαν ταύτῃ καὶ τῆς ψυχῆς τὰς δυνάμεις·
καὶ ταύτας ὠνομάκασι νοῦν καὶ φρόνησιν καὶ ἐπιστήμην
22 καὶ δόξαν καὶ αἴσθησιν. ὅσα δὲ καὶ περὶ τῆς τοῦ ἡγεμο-
νικοῦ χώρας διηνέχθησαν πρὸς ἀλλήλους, ῥᾴδιον διαγνῶναι.
Ἱπποκράτης μὲν γὰρ καὶ Δημόκριτος καὶ Πλάτων ἐν ἐγκε-
φάλῳ τοῦτο ἱδρῦσθαι εἰρήκασιν· ὁ δὲ Στράτων ἐν μεσο-
φρύῳ· Ἐρασίστρατος δὲ ὁ ἰατρὸς περὶ τὴν τοῦ ἐγκεφάλου
μήνιγγα, ἣν ἐπικρανίδα λέγει· Ἡρόφιλος δὲ ἐν τῇ τοῦ ἐγκε-
φάλου κοιλίᾳ· Παρμενίδης δὲ καὶ Ἐπίκουρος ἐν ὅλῳ τῷ
θώρακι· Ἐμπεδοκλῆς δὲ καὶ Ἀριστοτέλης καὶ τῶν Στωϊκῶν
ἡ ξυμμορία τὴν καρδίαν ἀπεκλήρωσαν τούτῳ. καὶ τούτων
δ' αὖ πάλιν οἱ μὲν ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς καρδίας, οἱ δὲ ἐν τῷ
αἵματι· καὶ οἱ μὲν ἐν τῷ περικαρδίῳ ὑμένι, οἱ δὲ ἐν τῷ
23 διαφράγματι. καὶ Πυθαγόρας μὲν καὶ Ἀναξαγόρας καὶ
Διογένης καὶ Πλάτων καὶ Ἐμπεδοκλῆς καὶ Ξενοκράτης
ἄφθαρτον εἶναι τὴν ψυχὴν ἀπεφήναντο· ὁ δὲ Ἡράκλειτος
τὰς ἀπαλλαττομένας τοῦ σώματος εἰς τὴν τοῦ παντὸς ἀνα-
χωρεῖν ψυχὴν ἔφησεν, οἷα δὴ ὁμογενῆ τε οὖσαν καὶ ὁμο-
ούσιον. οἱ δὲ Στωϊκοὶ τὰς χωριζομένας τῶν σωμάτων
ψυχὰς διαρκεῖν μὲν καὶ καθ' ἑαυτὰς ζῆν ἔφασαν, ἀλλὰ τὴν
μὲν ἀσθενεστέραν ἐπ' ὀλίγον, τὴν δὲ ἰσχυροτέραν μέχρι τῆς

14—15: Schol. Hom. *Α* 495 ed. Ludwich (Ind. lect. mens. aestiv. Regimont. 1895)

1 ἡγεμονικὸν SCVMγρ.: ἡγεμονικὸν οὖν L[1], sed ικὸν οὖν del. L[2] | 3 πλεκτάνες K: πλεκταίναις S | 5 τέτρασι BL | 6 ἔφασαν εἶναι L | ταύτῃ καὶ om. K | 8 ὅσας S | καὶ tertium om. CV | 13 ἣν: ἡ M | post ἣν add. καὶ SCV | 15 ἐμπεδοκλεῖς S | ἀριστοτέλης: ἀριστοκλῆς BLV: Ἀριστοτέλης Διοκλῆς Diels | 16 ἀπεκλήρω L[1] | τούτων: τούτῳ B | 17—18 ἐν τῇ—οἱ μὲν om. K | 17 τῇ om. V | καρδίας: ἀρτηρίας MSCV: καρδίας etiam Plut., qui tamen ante κοιλίᾳ add. ἀρτηριακῇ | 18 ὑμένει K | 20 ὁ πλάτων BL | 25 διαρκεῖ S | 26 δέ γε MSCV | ἰσχυρὰν S | μέχρη S

τοῦ παντὸς ἐκπυρώσεως. Δημόκριτος δὲ καὶ Ἐπίκουρος 24
καὶ Ἀριστοτέλης φθαρτὴν εἶναι ταύτην ἀνέδην εἰρήκασι·
Πλάτων δὲ καὶ Πυθαγόρας τὸ μὲν λογικὸν αὐτῆς ἄφθαρτον
εἶναι, φθαρτὸν δὲ τὸ ἄλογον. καὶ ὁ μὲν Πλάτων καὶ τὰ
φυτὰ ζῷα κέκληκε, τοῦ τρίτου γε τῆς ψυχῆς εἴδους, τοῦ
ἐπιθυμητικοῦ, μόνου μετέχοντα· ὁ δέ γε Ἀριστοτέλης ζῷα
μὲν αὐτὰ εἰπεῖν οὐκ ἠνέσχετο (τὸ γὰρ δὴ τῆς αἰσθητικῆς
μετέχον ψυχῆς τοῦτο καλεῖσθαι ζῷον ἠξίωσε), τῆς φυτικῆς
μέντοι καὶ θρεπτικῆς ψυχῆς μετέχειν ὑπέλαβε τὰ φυτά.
ἀλλὰ τοῦτόν γε τὸν λόγον οἱ τῆς Ποικίλης οὐ προσεδέξαντο· 25
τὴν γάρ τοι φυτικὴν δύναμιν καλεῖν ψυχὴν οὐκ ἠνέσχοντο.
Ζήνων δὲ ὁ Κιτιεύς, ὁ τῆσδε τῆς αἱρέσεως ἡγησάμενος,
τοιάδε περὶ ψυχῆς δοξάζειν τοὺς οἰκείους ἐδίδαξε φοιτητάς·
τὸν γάρ τοι ἀνθρώπινον θορόν, ὑγρὸν ὄντα καὶ μετέχοντα
πνεύματος, τῆς ψυχῆς ἔφησεν εἶναι μέρος τε καὶ ἀπόσπασμα
καὶ τοῦ τῶν προγόνων σπέρματος κέρασμά τε καὶ μῖγμα,
ἐξ ἁπάντων τῶν τῆς ψυχῆς μορίων ξυναθροισθέν. οὗ
δὴ χάριν αὐτὴν καὶ φθαρτὴν προσηγόρευσεν. Νουμήνιος 26
δὲ ὁ Πυθαγόρειος πρὸς τούτους ἀποτεινόμενος ἔφη· „τὴν
δὲ ψυχὴν γενητήν τε καὶ φθαρτὴν λέγουσιν, οὐκ εὐθὺς δὲ
τοῦ σώματος ἀπαλλαγεῖσαν φθείρεσθαι, ἀλλ' ἐπιμένειν τινὰς
χρόνους καθ' ἑαυτήν, τὴν μὲν τῶν σπουδαίων μέχρι τῆς |
εἰς πῦρ ἀναλύσεως τῶν πάντων, τὴν δὲ τῶν ἀφρόνων πρὸς **p. 74**
ποιούς τινας χρόνους.“ καὶ ὁ Λογγῖνος δὲ αὐτῶν ἀντικρυς 27
κατηγορεῖ, ὧδε γράψας· „Ζήνωνι μὲν γὰρ καὶ Κλεάνθει

4—11: Clem. Str. VIII 4, 10 (Plat. Tim. p. 77 B Arist. de anim. II 2) ‖ 12—18: Eus. Pr. XV 20, 1 ‖ 18—24: Eus. Pr. XV 20, 6 (Arei Didymi fr. phys. 39, 6); vid. Diss. p. 109 ‖ 24—p. 130, 3: Eus. Pr. XV 21, 3 (Longin. fr. 7)

1 ἐκπληρώσεως S | 2 φαρτὴν B[1] | εἶναι om. CV | ἀναίδην KSCV | 5 γε τῆς ψυχῆς εἴδους: μέρους τῆς ψυχῆς CV | 6 γε om. BL | 8 μετέχειν SC | 11 τὴν γάρ τοι: τὸ γὰρ τὴν S[2] | τοι om. L: τὸ S[1] | ἠνέσχετο K | 12 κητιεύς B: κιττιεύς M | 13 φοιτητάς: μαθητάς V | 14 ἀνθρώπιον K | 15 ἔφησεν om. BL: ἓν K | μέρος τε εἶναι BL | εἶναι om. CV | 19 πυθαγόριος SC | ἀποφαινόμενος V | 20 γενετήν K: γεννητικήν L: γεννητήν MV | τε om. BL | 22 μὲν: μέντοι L | μέχρις K | 23 ἀναλώσεως BL, sed corr. L | 25 γὰρ om. SCV | κλεάνθη SV

νεμεσήσειεν ἄν τις δικαίως, οὕτω σφόδρα ὑβριστικῶς περὶ
τῆς ψυχῆς διαλεχθεῖσιν. ἄμφω γὰρ τοῦ στερεοῦ σώματος
28 εἶναι τὴν ψυχὴν ἀναθυμίασιν ἔφασαν.“ ἄντικρυς δὲ τού-
των ἐναντία τὰ Πυθαγόρᾳ καὶ Πλάτωνι δόξαντα· θείαν
γὰρ δὴ μοῖραν τὸν νοῦν ἔφασαν εἶναι. ξυμφωνεῖ δὲ καὶ
ὁ Νικομάχου τῷδε τῷ λόγῳ, καίτοι θνητὴν εἶναι ἀποφη-
νάμενος τὴν ψυχήν· ἄλλο τι γὰρ εἶναι τὸν νοῦν παρὰ
ταύτην ὑπέλαβεν. καὶ οἱ περὶ Πλάτωνα δὲ καὶ Πυθαγόραν
θύραθεν τοῦτον εἰσκρίνεσθαι λέγουσιν. πάλιν δ' αὖ οἱ μὲν
αὐτῶν αὐτοκράτορα τὸν νοῦν ἔφασαν εἶναι καὶ ἄγειν δύνα-
σθαι, ᾗ ἂν ἐθέλῃ, τὰ πάθη· οἱ δὲ ἀνάγκης αὐτὸν καὶ
εἱμαρμένης ἀπεφήναντο δοῦλον καὶ πρὸς τὰ τῶν Μοιρῶν
ἄγεσθαι νήματα, καὶ τῆς τοῦ οὐρανοῦ περιδινήσεως καὶ
τῆς τῶν ἄστρων ξυνόδου τὰς τούτου πράξεις καὶ ἐνεργείας
29 ἠρτῆσθαι. ὁ δέ γε Πλάτων τὴν ἐναντίαν τούτοις περὶ
ψυχῆς ἐξεπαίδευσε δόξαν. ἐλευθέραν γὰρ αὐτὴν εἶναι ἔφησε
καὶ δέσποιναν τῶν ἐνοχλούντων παθῶν καὶ ἑκοῦσαν ᾗ
τῇδε ᾗ ἐκεῖσε χωρεῖν καὶ ἐθελουσίως γε ἢ νικᾶν ἢ ἡττᾶ-
σθαι. καὶ τοῦτο σαφῶς ἐν τοῖς Νόμοις δεδήλωκε· λέγει
δὲ οὕτως· „κἀνταῦθα, ὦ ξένε, τὸ νικᾶν αὐτὸν ἑαυτὸν
πασῶν νικῶν πρώτη καὶ ἀρίστη· τὸ δὲ ἡττᾶσθαι αὐτὸν ὑφ'
ἑαυτοῦ αἴσχιστόν τε καὶ κάκιστον· ταῦτα γὰρ ὡς πολέμου

3—5: Clem. Str. V 13, 88; vid. Diss. p. 110 sq. ‖ 5—8: Eus. Pr. XV 9 ‖ 8—9: Aëtius Doxogr. p. 392 ‖ 9—15: vid. infra VI 4 sqq. ‖ 19—p. 131, 1: Eus. Pr. XII 27, 2 (Plat. Legg. I p. 626 E)

9—p. 131, 9: Georg. Mon. Chron. II 8 (p. 58) (16—p. 131, 9: Suid. s. v. Πλάτων)

1 νεμεσήσαιεν SCV | 1—2 περὶ τῆς ψυχῆς διαλεχθεῖσιν ὑβριστικῶς CV | 2 διελεχθεῖσιν M: διαλεχθεῖσιν et διελεγχθεῖσιν Mγρ.: διελέχθησαν K: διατεθεῖσιν BL | στερεοῦ σώματος: στερεώματος B, sed corr. | 3—5 ἄντικρυς—εἶναι om. L | 4 τὰ om. KB | πλάτων M[1] | 5 δὲ om. C | 9 θύραθεν: οὐρανόθεν KBL[1] | δ' om. L[1] | 10—11 αὐτοκράτορα—ᾗ om. L[1] | 11 ᾗ: ὡς SCVMγρ.: ἢ ὡς B | θέλῃ KBL[1] | 12 μοιρῶν: litt. οι S[2] e corr. | 13 ἄγεσθαι vel ἄνεσθαι L[2] e corr.: λέγεσθαι B | 13 οὐρανοῦ: ἄνου S | 14 τούτων V | 15 τούτοις om. KBL | 16 εἶναι ἔφησεν K: εἶναί φησι BL: ἔφησεν εἶναι MSCV | 17—18 ἑκοῦσαν ᾗ τῇδε ᾗ ἐκεῖσε: τῇδε ᾗ τῇδε ᾗ ἐκεῖσε ἑκοῦσαν L

ἐν ἑκάστοις ἡμῶν ὄντος πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς σημαίνει.“ καὶ 30
αὖ πάλιν μετ᾽ ὀλίγα· „τόδε δ᾽ ἴσμεν, ὅτι ταῦτα τὰ πάθη ἐν
ἡμῖν οἷον νεῦρα ἢ σμήρινθοί τινες ἐνοῦσαι σπῶσί τε ἡμᾶς
καὶ ἀλλήλαις ἀνθέλκουσιν ἐναντίαι γε οὖσαι ἐπ᾽ ἐναντίας
πράξεις, οὗ δὴ διωρισμένη ἀρετὴ καὶ κακία κεῖται. μίαν γάρ
φησιν ὁ λόγος δεῖν τῶν ἕλξεων ξυνεπόμενον ἀεὶ καὶ μη-
δαμῇ ἀπολειπόμενον ἐκείνης, ἀνθέλκειν τοῖς ἄλλοις με-
τρίοις ἕκαστον· ταύτην δὲ εἶναι τὴν τοῦ λογισμοῦ ἀγω-
γήν.“ ἄντικρυς δὲ διὰ τούτων δεδήλωκεν, ὡς οὔτε φύσιν 31
ἐλάχομεν πονηράν, καὶ κατ᾽ ἀνάγκην καὶ βίαν πλημμε-
λοῦμεν οἱ ἄνθρωποι, οὔτε ὑπὸ τῶν τῆς Κλωθοῦς νημάτων
ἀγόμεθα οὔτε μὴν ὑπὸ τῆς τῶν ἄστρων ξυνόδου πρὸς τὸ
πρακτέον ὠθούμεθα· ἀλλ᾽ ἀγωνίζεται μὲν πρὸς ἑαυτὴν ἡ
ψυχή, τοῦ δὲ νικᾶν ἔχει τὴν ἐξουσίαν, ἣν ἐθελήσῃ νεῦσαι
πρὸς ἀρετήν· καὶ ἕλκει μὲν ἡ ἐπιθυμία πρὸς ἑαυτήν,
ἀνθέλκει δὲ ὁ θυμός, ἔχει δὲ τοῦ πείθεσθαι ἢ μὴ τὴν
ἐξουσίαν ὁ λογισμός· ἡνιοχεῖν γὰρ ἐτάχθη καὶ ἄγειν, ἀλλ᾽
οὐκ ἄγεσθαί τε καὶ σύρεσθαι. ἐκράτυνε δὲ τόνδε τὸν λόγον 32
κἀν τῷ δεκάτῳ τῶν Νόμων, ταῦτα εἰπών· | „τῆς δὲ γε- p. 75
νέσεως τοῦ ποιοῦ τινος ἀφῆκε ταῖς βουλήσεσιν ἑκάστου
ἡμῶν αὐτῶν τὰς αἰτίας· ὅπῃ γὰρ ἂν ἐπιθυμῇ, καὶ ὁποῖος
ἂν ὢν τὴν ψυχήν, ταύτῃ σχεδὸν ἑκάστοτε καὶ τοιοῦτος
ἡμῶν γίνεται ἅπας ὡς τὸ πολύ.“ καὶ μετὰ βραχέα δὲ καὶ
ταῦτα προστέθεικεν· „μείζω δὲ δὴ ψυχὴ κακίας καὶ ἀρε-

1—9: Eus. Pr. XII 27, 4 (Plat. Legg. I p. 644 E) ‖ 19—23: Eus. Pr. XII 52, 26 (Plat. Legg. X p. 904 B—C) ‖ 24—p. 132, 6: Eus. Pr. XII 52, 27 (Plat. Legg. X p. 904 D—E)

1 ἑκάσταις K | 3 σμίρινθοί K: μήρυνθοί B: μήρινθοί LV | σποῦσίν K | 4 καὶ γὰρ ἀλλήλαις BL^1 | 5 οὐ BL^1 | μία S^1 | 6 δεῖν: δὴ C^1: δεῖ C^2 | ἔξεων M, corr. Mγρ. | post ἕλξεων add. εἶναι ἀρχὴν ἣ [ἢ L^1] BLSCVMγρ. | 7 τοῖς ἄλλοις μετρίοις K: μετρίως τῶν ἄλλων BLSCV: μετρίως τῶν τοῖς ἄλλοις ἕκαστον μετρίως M: τοῖς ἄλλοις νεύροις Pl. Eus. | 8 λόγου BL | 9 οὔτε om. K | 12 ἀγώμεθα S | 13 πρακταῖον S | αὐτὴν L | 15 καὶ om. S | 16 ἢ: εἰ C^1 | 18 τε om. CV | 19 γενέσεως: litt. γ C^2 e corr. | 20 ποιοῦ: ποιητοῦ vel ποιητῶν L^2 | ἑκάστω KBL | 21 αὐτῶ BL | 22 ἂν: ἀνων M, corr. Mγρ. | ὢν: ἣ MCVS^2: ἣν S^1 | ταύτῃ: ταύτης S^1: τοιαύτη KBL | ἑκάστωτε C | 24 προστέθηκε S: προσγίνεται M | μείζων BSCL^2: μεῖζον L^1

τῆς ὁπόταν μεταλάβῃ διὰ τὴν αὑτῆς βούλησίν τε καὶ ὁμι-
λίαν γινομένην ἰσχυράν, ὁπόταν μὲν ἀρετῇ θείᾳ προσμίξασα
γίνεται διαφερόντως τὰ τοιαῦτα διαφέροντα καὶ μετέλαβε
τόπον ἅγιον, ὅλη μετακοσμηθεῖσα εἰς ἀμείνω τινὰ τόπον
ἕτερον· ὅταν δὲ τἀναντία, κατὰ τοὺς τἀναντία μεθιδρύσατο
33 τὸν αὑτῆς βίον.“ κἀνταῦθα παραπλησίως ἐδίδαξεν, ὡς
τῇ βουλήσει τῆς ψυχῆς ἀπένειμεν ὁ ποιητὴς τῶν κρειτ-
τόνων καὶ τῶν χειρόνων τὴν αἵρεσιν. τὸ μὲν γὰρ τῆς
γνώμης αὐθαίρετον τῇδε ῥέπειν ἢ ἐκεῖσε παρασκευάζει, ἡ
δὲ ὁμιλία καὶ τὸ πάθος ἰσχυρὰν τὴν ἕξιν ἐργάζεται. ὅταν
οὖν ἀρετῆς ἐρασθεῖσα τὴν ταύτης ἰδέαν ἐκμάξηται, εἰς
ἕτερόν τινα μεταβαίνει τόπον ἅγιόν τε καὶ πολλῷ τῶν παρόν-
των ἀμείνονα· τὴν δὲ κακίαν ἑλομένη καὶ τὸν ἐπονείδιστον
βίον ἀσπασαμένη, λαγχάνει πάλιν τὸν κατάλληλον χῶρον.
34 κἀν τῷ δευτέρῳ δὲ τῆς Πολιτείας ξυνῳδὰ τούτοις ξυνέγραψε·
λέγει δὲ ταῦτα· „οὐκοῦν ἀγαθὸς ὁ θεός; τῷ ὄντι γε. καὶ
λεκτέον οὕτως; τί μήν; οὐδὲν δὲ τῶν ἀγαθῶν βλαβερόν;
ἦ γάρ; οὔ μοι δοκεῖ. ἆρα τὸ μὴ βλαβερὸν βλάπτει; οὐδα-
μῶς. ὃ δὲ μὴ βλάπτει, κακόν τι ποιεῖ; οὐδαμῶς. οὐδ᾽ ἂν
τινος εἴη κακοῦ αἴτιον; πῶς γάρ; τί δέ; ὠφέλιμον τὸ ἀγα-
θόν; ναί. αἴτιον ἄρα εὐπραγίας; ναί. οὐκ ἄρα γε πάν-
των αἴτιον τὸ ἀγαθόν, ἀλλὰ τῶν μὲν εὖ ἐχόντων πάντων,
35 τῶν δὲ κακῶν ἀναίτιον. παντελῶς γε, ἔφη. οὐκ ἄρα, ἦν
δ᾽ ἐγώ, ὁ θεός, ἐπεὶ ἀγαθός, πάντων ἂν εἴη αἴτιος, ὡς οἱ
πολλοὶ λέγουσιν, ἀλλ᾽ ὀλίγων μὲν τοῖς ἀνθρώποις αἴτιος,

15—p. 133, 10: Eus. Pr. XIII 3, 9—14 (Plat. Reip. II p. 379 B—D)

6—8: Georg. Mon. Chron. II 8 (p. 58) (Suid. s. v. *Πλάτων*) ‖ 16—23: Georg. Mon. Chron. II 8 (p. 59) (Suid. s. v. *Πλάτων*)

| ψυχῇ BL[1] | 2 ἀρετὴ BC | προσμίξασασα V | 4 litt. η μετα C[2] e corr. | μετακομισθεῖσα Mγρ. Pl. Eus. | 5 κατὰ τοὺς τἀναντία om. KBL[1]: κατάναντία L[2] | 10 πάθος KBL: ἔθος MSCV | 11 εἰδέαν SC[1] | ἐκμάξειται S | 12 τε om. S | 13 ἀμείνωνα S | 14 λαγχάνη S | 17 οὕτω KB | 18 ἦ γάρ οὔ: οὐ γὰρ M, corr. Mγρ. | 18—19 οὐδαμῶς—βλάπτει L in marg. | 19 ὃ δὲ—οὐδαμῶς B in marg.: om. V | βλάπτη KC | 20 πῶς: οὐ BL | δέ: δ᾽ BL: δαί CV | 21 αἴτιον—ναί om. KBL | ante εὐπραγίας add. γε V | 22 τῶν ἀγαθῶν M, corr. Mγρ. | 23 τῶν om. K | γε: γάρ L[1]

πολλῶν δὲ ἀναίτιος· πολὺ γὰρ ἐλάττω τὰ ἀγαθὰ τῶν κακῶν
ἡμῖν· καὶ τῶν μὲν ἀγαθῶν οὐδένα ἄλλον αἰτιατέον, τῶν
δὲ κακῶν ἄλλα ἄττα δεῖ ζητεῖν αἴτια, ἀλλ' οὐ τὸν θεόν.
ἀληθέστατα, ἔφη, δοκεῖς μοι λέγειν. οὐκ ἄρα, ἦν δ' ἐγώ,
ἀποδεκτέον οὔτε Ὁμήρου οὔτε ἄλλου ποιητοῦ ταύτην τὴν
ἁμαρτίαν ἀνοήτως περὶ τοὺς θεοὺς ἁμαρτάνοντος καὶ λέγον-
τος, ὡς δύο πίθοι κατακείαται ἐν Διὸς οὔδει κηρῶν ἔμ-
πλειοι, ὁ μὲν ἐσθλῶν, αὐτὰρ ὁ δειλῶν, καὶ ᾧ μὲν ἂν
μίξας ὁ Ζεὺς ἀμφότερα δῷ, ἄλλοτε μέν τε κακῷ ὅ γε
κύρεται, ἄλλοτε δ' ἐσθλῷ." οὕτω δὲ καὶ τὰ ἄλλα τὰ τοι- 36
αῦτα καὶ Ὁμήρου καὶ Ἡσιόδου καὶ μέντοι καὶ Αἰσχύλου.
εἶτα ἐπάγει· „κακῶν δὲ αἴτιον φάναι τὸν θεόν, ἀγαθὸν ὄντα,
διαμαχητέον παντὶ τρόπῳ, μήτε τινὰ λέγειν ταῦτα ἐν τῇ
ἑαυτοῦ πόλει, εἰ μέλλει εὐνομήσεσθαι, μήτε τινὰ ἀκούειν,
μήτε νεώτερον μήτε πρεσβύτερον, μήτε ἐν μέτρῳ μήτε ἄνευ
μέτρου μυθολογοῦντα, | ὡς οὔτε ὅσια ἂν λεγόμενα, εἰ λέγοιτο, p. 76
οὔτε ξύμφορα ἡμῖν οὔτε ξύμφωνα αὐτοῖς. ξύμψηφός σού
εἰμι, ἔφη, τούτου τοῦ νόμου, καί μοι ἀρέσκει. οὗτος μέν-
τοι, ἦν δ' ἐγώ, εἷς ἂν εἴη τῶν περὶ θεοῦ νόμων τε καὶ
τύπων, ἐν οἷς δεήσει τούς τε λέγοντας λέγειν καὶ τοὺς
ποιοῦντας ποιεῖν, μὴ πάντων αἴτιον τὸν θεόν, ἀλλὰ τῶν
ἀγαθῶν." ταῦτα καὶ περὶ τοῦ πεποιηκότος ἡμᾶς Θεοῦ καὶ 37
περὶ ἡμῶν δέ γε αὐτῶν καὶ φρονεῖν καὶ δοξάζειν ὁ Πλά-

(7—10: Hom. Ω 527—530) ‖ 12—22: Eus. Pr. XIII 3, 17—18 (Plat. Reip. II p. 380 B—C)

22—p. 134, 11: Georg. Mon. Chron. II 8 (p. 59—60)

1 ἀναίτιος: ἐναντίος K | πολλὺ C | γὰρ: δὲ BL | 5 ὅμηρον VS² et ἄλλον ποιητὴν VS² et 6 ἁμαρτάνοντας BSV, sed corr. B, et λέγοντας VS² | 7 πίθοι: litt. ι K² e corr. | κατακείαται: litt. αι C² e corr. | ἔμπλειοι Sylburg: ἔμπλεοι codd. | 8 ἀτὰρ BL | ἂν: ἃ V | 9 κακῶν SV | γε: δὲ S² | 10 ἐσθλῶν SV | τὰ posterius om. BL | τοιαῦτα: τοιαδὶ K | 11 ἡσιόδου καὶ ὁμήρου MSCV | καὶ μέντοι bis S | ἐσχύλου S | 12 κακὸν S¹C | 14 μέλλη C: μέλλοι V e corr. | εὐνομήσεσθαι MSC, sed corr. Mγρ. Cγρ.: εὐνομίσασθαι V | ἀκούει S¹ | 16 ὡς οὔτε: ὥστε L¹ ut videtur | ἂν om. K | 17 σοι V | 18 καί μοι καὶ ἀρέσκει BL | 19 νόμον S¹ | 20 τύπον S¹ | 23 ἡμῶν: ἢ τῶν M¹

των ἐδίδαξε καὶ τοὺς κακῶν αἴτιον εἶναι τὸν Θεὸν λέγοντας ἐξελαύνειν ἐκέλευσε· καὶ γὰρ ἀνόσιον εἶναι τόνδε τὸν λόγον φησὶ καὶ ἀξύμφορον ἡμῖν καὶ ἀξύμφωνον ἑαυτῷ. εἰ γὰρ ἀγαθὸς ὁ Θεός, ὥσπερ οὖν ἀγαθός (κοινὸς γὰρ οὗτος

38 *ὁ λόγος), οὐκ ἄρα κακῶν αἴτιος ὁ ἀγαθὸς γένοιτ᾽ ἄν. εἰ δὲ ἀναίτιος ὁ Θεὸς τῶν γινομένων κακῶν (κακὰ δὲ κυρίως ὀνομάζομεν οὐ τὰ παρὰ πολλῶν νομιζόμενα, πενίαν καὶ νόσον καὶ τἄλλα, ὅσα τούτοις ἐστὶ παραπλήσια, ἃς ξυμφορὰς ὀνομάζειν φίλον τισίν, ἀλλὰ κακίαν καὶ ἀκολασίαν, καὶ τὰς ἄλλας παρανομίας), ὑφ᾽ ἡμῶν δὲ ταῦτα τολμᾶται, ἡμεῖς ἄρα τούτων αἴτιοι, καὶ οὐχ ὁ τἀναντία νομοθετήσας Θεός· ταῦτα γὰρ ἡμᾶς φρονεῖν καὶ Σωκράτης καὶ Πλάτων ἐδί-*

39 *δαξαν. οὗτοι καὶ τὸ λογικὸν τῆς ψυχῆς θεοειδὲς προσηγόρευσαν, καὶ ἔστιν ἀκοῦσαι Σωκράτους τῷ Ἀλκιβιάδῃ λέγοντος (καὶ ταῦτά γε ὁ Πλάτων ξυνέγραψεν)· „ἔχομεν οὖν εἰπεῖν, ὅ τι τῆς ψυχῆς ἐστι θειότατον ἢ τοῦτο, περὶ ὃ εἰδέναι τε καὶ φρονεῖν ἔστιν; οὐκ ἔχομεν; τῷ θεῷ οὖν τοῦτο ἔοικεν αὐτῆς· καί τις εἰς τοῦτο βλέπων καὶ πᾶν τὸ θεῖον γνούς, θεόν τε καὶ φρόνησιν, οὕτω καὶ ἑαυτὸν γνοίη μά-*

40 *λιστα.“ παραπλήσια δὲ κἀν τῷ Φαίδωνι λέγει· „θῶμεν“ γὰρ ἔφη „δύο εἴδη τῶν ὄντων, τὸ μὲν ὁρατόν, τὸ δὲ ἀειδές. θῶμεν, ἔφη. καὶ τὸ μὲν ἀειδὲς ἀεὶ κατὰ ταὐτὰ ἔχον· τὸ δὲ ὁρατὸν μηδέποτε κατὰ ταὐτά. καὶ ταῦτα θῶμεν, ἔφη. φέρε δή, ἦ δ᾽ ὅς, ἄλλο τι ἡμῶν αὐτῶν τὸ μὲν σῶμά ἐστι, τὸ δὲ ψυχή; οὐδὲν ἄλλο, ἔφη. πότερον οὖν ὁμοιότερον τῷ εἴδει φαμὲν εἶναι καὶ ξυγγενέστερον τὸ σῶμα; παντί, ἔφη,*

14—20: Eus. Pr. XI 27, 5 (Plat. Alcib. I p. 133 B—C) ‖ 20—p. 135, 8: Eus. Pr. XI 27, 6—8 (Plat. Phaed. p. 79 A—C)

1 *κακῶς* C | 4 post *οὖν* add. *καὶ* BL | 5 *ὁ ἀγαθὸς* om. S | 7 *νομιζόμενα*: *ὀνομαζόμενα* CV | 8 *παραπλήσιά ἐστιν* CV | *ἃ* KL²S² | 12 *ἐδίδαξαν* S: *ἐδίδαξεν* KBL: *ἐδιδαξάτην* MCV | 14 *ἀλκιριάδῃ* S¹ | 15 *τάδε* S | *γε* om. SV: *δὲ* C | 16 *τούτου πέρι* MCV | 17 post *φρονεῖν* add. *ὁ* V | *ἔχωμεν* S | 18 *αὐτοῖς* K | 19 *καὶ ἑαυτῷ καὶ ἑαυτὸν* L | 20 *δὲ* om. K | 21 ante *ἔφη* add. *βούλει* CVMγρ. Pl. Eus.: post *ἔφη* add. *βούλῃ* S | 22 *καὶ* posterius om. SCV Pl. Eus. | *αὐτὰ* L¹ | *ἔχων* S | 23 post *ταὐτά* add. *ἔχον* MSCV | 24 *ἦ δ᾽ ὅς*: *εἶδος* S | 25 *ψυχῆς* C | *ἄλλο τι* L

τοῦτό γε δῆλον, ὅτι τῷ ὁρατῷ. τί δὲ ψυχή; ὁρατὸν ἢ 41
ἀειδές; οὐχ ὑπὸ ἀνθρώπων γε, ὦ Σώκρατες, ἔφη. ἀλλὰ
μὴν ἡμεῖς γε τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ μὴ τῇ τῶν ἀνθρώπων φύσει
ἐλέγομεν, ἢ ἄλλῃ τινὶ οἴει; τῇ τῶν ἀνθρώπων. τί οὖν
περὶ ψυχῆς λέγομεν, ὁρατὸν ἢ ἀόρατον εἶναι; οὐχ ὁρατόν.
ἀειδὲς ἄρα; ναί. ὁμοιότερον οὖν ἄρα ψυχὴ σώματός ἐστι
τῷ ἀειδεῖ· τὸ δὲ σῶμα τῷ ὁρατῷ; πᾶσα ἀνάγκη, ὦ Σώ-
κρατες.“ πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τοιαῦτα διεξελθών, ἐπήγαγεν· 42
„ποτέρῳ οὖν ἡ ψυχὴ ἔοικεν; δηλαδή, ὦ Σώκρατες, ὅτι ἡ
μὲν ψυχὴ τῷ θείῳ, τὸ δὲ σῶμα τῷ θνητῷ.“ καὶ αὖ πάλιν
μετ' ὀλίγα· | „τί οὖν; τούτων οὕτως ἐχόντων, ἆρα οὐχὶ p. 77
σώματι μὲν ταχὺ διαλύεσθαι προσήκει, ψυχῇ δ' αὖ τὸ
παράπαν ἢ ἀδιαλύτῳ εἶναι ἢ ἐγγύς τι τούτων; πῶς γὰρ
οὔ;“ εἶτα εἰπών, ὅπως τὸ σῶμα διαλύεται, ἐπήγαγεν· „ἡ δὲ 43
ψυχὴ εἰς τὸ ἀειδὲς ἢ εἰς τοιοῦτον ἕτερον τόπον τινὰ οἰ-
χομένη γενναῖον καὶ ἄριστον καὶ ἀειδῆ, εἰς Ἅιδου φοιτᾷ
ὡς ἀληθῶς παρὰ τὸν ἀγαθὸν καὶ φρόνιμον θεόν, οὗ ἂν
θεὸς ἐθέλῃ, αὐτίκα καὶ τῇ ἐμῇ ψυχῇ ἰτέον, αὕτη δὲ ἡμῖν
ἡ τοιαύτη καὶ οὕτω πεφυκυῖα ἀπαλλαττομένη τοῦ σώματος
εὐθὺς διαπεφύσηται καὶ ἀπόλωλεν, ὥς φασιν οἱ πολλοὶ ἄν-
θρωποι; πολλοῦ γε δεῖ, ὦ φίλε Κέβης τε καὶ Σιμμία· ἀλλὰ
πολλῷ μᾶλλον ὧδε ἔχει.“ καὶ τὰ ἑξῆς δὲ τῆς αὐτῆς ἔχεται
διανοίας καὶ τὴν τῆς ψυχῆς ἀθανασίαν δείκνυσι διαρρήδην.

8—10: Eus. Pr. XI 27, 13 (Plat. Phaed. p. 80 A) ‖ 11—14: Eus. Pr. XI 27, 14 (Plat. Phaed. p. 80 B—C) ‖ 14—22: Eus. Pr. XI 27, 16—17 (Plat. Phaed. p. 80 D—E)

1 *τῇ δὲ* M, sed corr. Mγρ.: *τί δαί* V | 2 *γε* om. V | 4 post *ἀνθρώπων* add. *ἔφη* MCV | 5 post *λέγομεν* add. *εἶναι* M | 6 *ἄρα* (priore loco): *αὖρα* S, sed corr. | 7 *τῷ* (priore loco): *τὸ* S¹ | *ἀειδεῖ*: *ἀοράτω* BL | *τὸ δὲ—ὁρατῷ* om. BL | 8 *καὶ ἄλλα τοιαῦτα*: *τοιαῦτα ἄλλα* V | 9 *πότερ'* K | *ὦ σώκρατες ἔοικε δηλαδὴ* V | 10 *τῷ* (posteriore loco): *τὸ* C | 12 *διαλυθήσεσθαι* SCVMγρ. | *δ' αὖ τὸ*: *δὲ αὐτον* K | 13 *ἀδιαλύτῳ*: *ἀεὶ δι' αὐτὸ* K: *ἀΐδια οὕτως* BL | *τι* om. V | 15 *ἐς τὸ ἀειδὲς* BL | 16 *καὶ ἀειδῆ εἰς ᾅδου* del. L: om. V | *ἀειδὴς* K | *ἀΐδου* B: *ἀϊδίου* L | *φοιτᾶν* S | 17 *φρόνημον* S | 18 *ἰστέον* CMγρ. | post *ἰτέον* add. *καὶ πάλιν* V | *αὕτη* BLVMγρ.: *αὐτὴ* KMSC | *ἡμῖν* bis M | 19 *ἀπαλαττομένη* B: *ἀπαλλατομένη* C | 21 *γε καὶ δεῖ* V | 23 *δεικνὺς* K¹

44 *Τοσαύτην καὶ ξυγγραφεῖς καὶ φιλόσοφοι καὶ ποιηταὶ*
καὶ ψυχῆς πέρι καὶ σώματος καὶ αὐτῆς γε τῆς τοῦ ἀνθρώ-
που ξυστάσεως πρὸς ἀλλήλους ἐσχήκασιν ἔριν καὶ διαμάχην,
οἱ μὲν ταῦτα, οἱ δὲ ἐκεῖνα πρεσβεύοντες, οἱ δὲ τούτων τε
κἀκείνων ἐναντίαν δόξαν ὠδίνοντες. οὐ γὰρ τἀληθὲς μα-
θεῖν ἐπεθύμησαν, ἀλλὰ κενοδοξίᾳ καὶ φιλοτιμίᾳ δουλεύσαν-
45 *τες καινῶν εὑρεταὶ κληθῆναι δογμάτων ἐπεθύμησαν. διὰ*
δὴ τοῦτο καὶ τὸν πολὺν ὑπομεμενήκασι πλάνον, τῶν ὕστε-
ρον ἐπιγενομένων ἀνατετροφότων τῶν πρεσβυτέρων τὰς
δόξας. καὶ Ἀναξίμανδρος μέν, τελευτήσαντος ἤδη τοῦ
Θάλεω, τοῖς ἐναντίοις ἐχρήσατο δόγμασι· καὶ Ἀναξιμένης
δὲ μετὰ τὸν Ἀναξιμάνδρου γε θάνατον ταὐτὸ τοῦτο πεποίηκε·
46 *καὶ Ἀναξαγόρας δὲ ὡσαύτως. ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ἔτι ζῶντι*
τῷ Πλάτωνι προφανῶς ἀντετάξατο καὶ τὸν κατὰ τῆς Ἀκα-
δημίας ἀνεδέξατο πόλεμον καὶ οὔτε τὴν διδασκαλίαν ἐτί-
μησεν, ἧς φιλοτίμως ἀπήλαυσεν, οὔτε τοῦ πολυθρυλήτου
ἀνδρὸς ᾐδέσθη τὸ κλέος οὔτε τὸ ἐν τοῖς λόγοις κράτος
ἔδεισεν, ἀλλ' ἀνέδην πρὸς αὐτὸν παρετάξατο, οὐκ ἀμείνοσιν
47 *ἐκείνων, ἀλλὰ πολλῷ γε χείροσι χρησάμενος δόγμασιν. καὶ*
γὰρ δὴ τὴν ψυχὴν ἐκείνου φάντος ἀθάνατον, οὗτος ἔφη
θνητήν· καὶ τὸν Θεὸν εἰρηκότος ἐκείνου προμηθεῖσθαι τῶν
πάντων, οὗτος τὴν γῆν, ὅσον ἧκεν εἰς λόγους, τῆς θείας
κηδεμονίας ἐστέρησε· τὰ γὰρ δὴ μέχρι σελήνης ἰθύνειν ἔφη
τὸν Θεόν, τὰ δέ γε ἄλλα ὑπὸ τὴν εἱμαρμένην τετάχθαι·
καὶ ἄλλα δὲ πάμπολλα ἐνεόχμωσεν, ἃ λέγειν ἐπὶ τοῦ παρόν-
48 *τος παρέλκον ὑπείληφα. ἐκεῖνοι μὲν οὖν τὰς ἀλλήλων εἰ-*

10—13: Eus. Pr. X 14, 11—12 ‖ 19—21: Eus. Pr. XV 9, 6 ‖ 21—24: Eus. Pr. XV 5, 1 Clem. Str. V 14, 90 = Eus. Pr. XIII 13, 4

3—25: Georg. Mon. Chron. II 8 (p. 58—59)

2 *γε*: *τε* S | 4 *οἱ δὲ* (priore loco): *οἳ* L[1] | 7 *κενῶν* M | *δογμάτων κληθῆναι* V | 8 *ὑπομενήκασι* M | 9 *ἐπιγινομένων* L | *ἀνατετραφότων* MSCVL[2] | 13 *δὲ* prius om. KBL | 14 *κατὰ* om. C | 16 *ἀπελαύσεν* BL | *πολυθρυλλήτου* V | 17 *οὔτε*: *οὐ* CV | 18 *ἀναίδην* KMSCV | *ἀμείνωσιν* BL[1] | 19 *ἐκείνων* KMC: *ἐκείνω* BL: *ἐκείνου* SVL[2] | *γε* om. CV | 20 *γὰρ* om. C | *δὴ*: *δεῖ* S | *τὴν* om. BL | 22 *ἁπάντων* B | 23 *ἐστέρησε*: *ἠξίωσε* B, corr. Bγρ. | *ἔφησε* M | 25 *πάμπολα* SC | *ἐνεώχμωσεν* MCV | 26 *πάρεργον* BL | post *μὲν* add. *γὰρ* M

κότως καταλελύκασι δόξας· τὸ γὰρ δὴ ψεῦδος οὐ μόνον
τῇ ἀληθείᾳ πολέμιον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ἑαυτῷ· ἡ δέ γε ἀλή-
θεια ξύμφωνος ἑαυτῇ καὶ μόνον ἔχουσα τὸ ψεῦδος πολέμιον.
αὐτίκα τοίνυν ἔστιν εὑρεῖν καὶ περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου 49
φύσεως καὶ Μωϋσέα τὸν νομοθέτην καὶ Δαυὶδ τὸν προ-
φήτην καὶ τὸν γενναῖον Ἰὼβ καὶ Ἡσαΐαν καὶ Ἱερεμίαν |
καὶ ἅπαντα τὸν τῶν προφητῶν χορὸν καὶ Ματθαῖον καὶ p. 78
Ἰωάννην καὶ Λουκᾶν καὶ Μάρκον καὶ Πέτρον καὶ Παῦλον
καὶ πάντα τῶν ἀποστόλων τὸν θίασον ξυνῳδὰ πάντας ἀν-
θρώπους διδάσκοντας. οὐ γάρ ἔστιν ἀκοῦσαι τῶν μὲν τού- 50
τους, τῶν δὲ ἐκείνους λεγόντων αὐτόχθονας, οὐδὲ τῶν μὲν
θνητὴν ἀποφαινομένων, τῶν δὲ ἀθάνατον τὴν ψυχήν, οὐδὲ
τούτων μὲν αὐτοκράτορα τῶν παθῶν καλούντων τὸν λο-
γισμόν, ἐκείνων δὲ ἀνδραποδώδη καὶ δοῦλον ὀνομαζόντων·
ἅπαντες γὰρ ξυμφώνως διδάσκουσιν, ἀπὸ γῆς μὲν καὶ ὕδα-
τος καὶ τῶν ἄλλων στοιχείων διαπλασθῆναι τὸ σῶμα, τὴν
δὲ ψυχὴν οὐ προϋπάρχουσαν εἰς τοῦτο καταπεμφθῆναι,
ἀλλὰ μετὰ τὴν τούτου δημιουργηθῆναι διάπλασιν· „ἔπλασε“
γάρ φησιν „ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς καὶ
ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς· καὶ ἐγέ-
νετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν.“ νοητέον δὲ τὸ ἐμφύ- 51
σημα οὐκ ἐκροήν τινα πνεύματος ἐκ στόματος γενομένην
(ἀσώματον γὰρ δὴ τὸ θεῖον καὶ ἁπλοῦν καὶ ἀξύνθετον),
ἀλλὰ τὴν φύσιν αὐτὴν τῆς ψυχῆς, ὅτι πνεῦμά ἐστι νοητόν
τε καὶ λογικόν. ταῦτα μὲν οὖν ὁ νομοθέτης ἐν τῇ κοσμο- 52
γενείᾳ ξυνέγραψε· τὰ παραπλήσια δὲ κἀν τοῖς νόμοις δι-

18—21: Gen. 2, 7—8

1—3: Georg. Mon. Chron. II 8 (p. 58)

1 καταδεδύκασι K | 4 ἔστιν εὑρεῖν: ἰδεῖν ἐστι V: ἔστιν SC | 7 πάντα BLS | τῶν προφητῶν: προφητικὸν B: προφητικῶν C | 9 ἅπαντα MSCV | θίασσον KC: θείασον S | ξυνοδὰ S | πάντας: α posterius S² e corr. | 11 τῶν (posteriore loco): τὴν B, sed corr. | 12 ante οὐδὲ add. καὶ BL | 14 ἀνδραπώδη B | 18 μετὰ τὸ τὴν C | τούτου δημιουργηθῆναι: τοῦ δημιουργηθῆναι τοῦτο V | 19 τὸν om. V | post χοῦν add. λαβὼν MCV | 23 δὴ om. BC | 24—25 λογικόν τε καὶ νοητόν K | 24 νοερόν SCVMγρ. | 25 κοσμογενία S¹: κοσμογονεία B: κοσμογονία KL | 26 τὰ om. M

δάσκει. περὶ γὰρ δὴ τῆς ἐγκύμονος τῆς ἔκ τινων πληγῶν
ἀμβλωσκούσης διαλεγόμενος, διαμορφοῦσθαι πρότερον ἐν τῇ
νηδύϊ λέγει τὸ βρέφος, εἶθ' οὕτω ψυχοῦσθαι, οὐ θύραθέν
ποθεν τῆς ψυχῆς εἰσκρινομένης, οὐδέ γε ἐκ τῆς γονῆς
φυομένης, ἀλλὰ τῷ θείῳ ὅρῳ κατὰ τὸν ἐξ ἀρχῆς ἐντεθέντα
53 *ἐν τῇ φύσει νόμον δεχομένης τὴν γένεσιν. τοῦτο καὶ ὁ*
γενναῖος Ἰὼβ ἐν τοῖς πολυθρυλήτοις ἀγῶσι πρὸς τὸν ἀγωνο-
θέτην καὶ ποιητὴν διαλεγόμενος ἔφη· „μνήσθητι, ὅτι
πηλόν με ἔπλασας, εἰς δὲ γῆν με πάλιν ἀποστρέφεις. ἢ
οὐχ ὥσπερ γάλα με ἤμελξας, ἔπηξας δέ με ἴσα τυρῷ;
δέρμα καὶ κρέας ἐνέδυσάς με· ὀστέοις δὲ καὶ νεύροις ἔνει-
ράς με· ζωὴν δὲ καὶ ἔλεον ἔθου παρ' ἐμοί· ἡ δὲ ἐπισκοπή
54 *σου ἐφύλαττέ μου τὸ πνεῦμα.“ διὰ δὲ τούτων ἔδειξε μὲν*
τὴν γαμικὴν ὁμιλίαν, ἔδειξε δὲ τῆς παιδοποιΐας τὰς ἀφορ-
μὰς καὶ τὸν σμικρὸν ἐκεῖνον θορὸν εἰς μυρίας ἰδέας μετα-
μορφούμενον καὶ τηνικαῦτα τὴν ψυχὴν δημιουργουμένην
τε καὶ ξυναπτομένην τῷ σώματι, καὶ μέντοι καὶ μετὰ τὰς
ὠδῖνας τὴν θείαν ἐπικουρίαν φρουροῦσαν καὶ κυβερνῶσαν.
55 *βοᾷ δὲ καὶ ὁ θεσπέσιος Δαυίδ· „αἱ χεῖρές σου ἐποίησάν*
με καὶ ἔπλασάν με· συνετισόν με, καὶ μαθήσομαι τὰς ἐν-
τολάς σου.“ καὶ κατὰ ταὐτὸν καὶ τῆς ποιήσεως ἀναμιμνή-
σκει τὸν ποιητὴν καὶ τυχεῖν παρ' αὐτοῦ ξυνέσεως ἱκετεύει.
καὶ ἅπαντες δὲ οἱ προφῆται ξύμφωνα τούτοις τῆς ἀνθρω-
πείας πέρι διδάσκουσι φύσεως. ὡς ἂν δὲ μή τις ὑπολάβῃ
ἄλλως μὲν Ἕλληνας φῦναι, ἄλλως δὲ Ῥωμαίους, καὶ Αἰ-
p. 79 *γυπτίους ἑτέρως, | καὶ Πέρσας καὶ Μασσαγέτας καὶ Σκύθας*

1—3: Exod. 21, 22 ‖ 8—13: Job. 10, 9—12 ‖ 19—21: Ps. 118, 73

1 *δὴ* om. L | *ἐγκύμωνος* C | 2 *ἀμβλωσκώσης* M: *ἀμβλισκούσης* CM*γρ.* | 3 *τὸ βρέφος λέγει* L | *οὕτω*: litt. *οὔ* L[2]: *οὕτως* KBL | 4 *γε* om. BL | 5 ante *τῷ* add. *γε* MSCV: post *τῷ* add. *γε* BL | 6 *ἐν* om. V | 7 *πολυθρυλλήτοις* VL[2] | 9 post *με* prius add. *ὄντα* BL | *ἀποστρέφης* S | 10 *ὥσπερ*: *ὡς* B | *ἤμεξας* cum rasura post *ἤ* L[1] | 11 *δέρμα δὲ καὶ* V | *κρέα* KMSC | *δὲ*: *τε* S | 12 *ἔλεος* KV | 14 *γαμικὴν*: litt. *γα* L[2] | 15 *εἰδέας* SC[1] | 16 *τηνικαῦτα* om. V: *τηνικάδε* MC: *τηνίκα* S | *τηνικαῦτα τὴν*: *τηλικαύτην* K | 17 *ξυναπτωμένην* S | 20 *συνέτησον* BS | 22 *τυχῶν* K | 23 *ξύμφονα* C[1] | *ἀνθρωπίας* KSC[1] | 25 *φῆναι* K | 26 *μασαγέτας* C

*καὶ Σαυρομάτας ἄλλης οὐσίας μετειληχέναι, ἐδίδαξεν ὁ τὴν
κοσμογένειαν ξυγγράψας τὴν ἡμετέραν, ὡς ἄνδρα ἕνα ἀπὸ
γῆς ὁ ποιητὴς διαπλάσας καὶ ἐκ τῆς τούτου πλευρᾶς τὴν
γυναῖκα δημιουργήσας, ἐκ τῆς τούτοιν ὁμιλίας ἅπασαν τὴν
οἰκουμένην ἀνθρώπων ἐπλήρωσε, τῶν παίδων τῶν ἐκείνων
καὶ τῶν ἐκγόνων κατὰ μέρος αὐξησάντων τὸ γένος. ῥᾷστον* 56
*μὲν γὰρ ἦν αὐτῷ προστάξαι καὶ αὐτίκα πᾶσαν γῆν καὶ
θάλατταν τῶν οἰκητόρων ἐμπλῆσαι· ἀλλ' ἵνα μὴ διαφόρους
ὑπολάβωσιν εἶναι τῶν ἀνθρώπων τὰς φύσεις, ἐκ τοῦ ἑνὸς
ἐκείνου ζεύγους τὰ μυρία φῦλα τῶν ἀνθρώπων γενέσθαι
ἐκέλευσεν. ταύτῃ τοι καὶ τὴν γυναῖκα οὐχ ἑτέρωθέν ποθεν
διέπλασεν, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἀνδρὸς τὰς τῆς γενέσεως λαβὼν
ἀφορμάς, ἵνα μηδὲ αὐτὴ φύσιν ἔχειν ἑτέραν ὑπολαμβάνουσα
τὴν ἐναντίαν τοῖς ἀνδράσιν ὁδεύῃ. διά τοι τοῦτο καὶ τοὺς* 57
*αὐτοὺς νόμους καὶ ἀνδράσι προσφέρει καὶ γυναιξίν, ἐπει-
δήπερ ἐν τῷ τοῦ σώματος σχήματι καὶ οὐκ ἐν τῇ ψυχῇ τὸ
διάφορον. λογικὴ γὰρ κἀκείνη ὡς οὗτος καὶ ξυνιέναι δυ-
ναμένη καὶ τὸ πρακτέον ἐπισταμένη, καὶ τί μὲν φυγεῖν, τί
δὲ μετελθεῖν, παραπλησίως εἰδυῖα, ἔστι δὲ ὅτε καὶ τοῦ ἀνδρὸς
ἄμεινον τὸ ξυνοίσειν μέλλον εὑρίσκουσα καὶ ἀγαθὴ ξύμβου-
λος γινομένη· ὅθεν οὐ μόνον ἀνδράσιν, ἀλλὰ καὶ γυναιξὶν
εἰσιτητὸν εἰς τοὺς θείους νεώς, καὶ τῶν θείων μυστηρίων
μεταλαχεῖν οὐ τοῖς μὲν ὁ νόμος ἐπιτρέπει, τὰς δὲ κωλύει,
ἀλλὰ καὶ ταύτας τελεῖσθαι καὶ μυσταγωγεῖσθαι παραπλησίως
ἐκείνοις παρακελεύεται, καὶ μέντοι καὶ τῆς ἀρετῆς τὰ ἆθλα
καὶ ταύταις πρόκειται ὡς ἐκείνοις, ἐπειδὴ τῆς ἀρετῆς οἱ
ἀγῶνες κοινοί. οὐ μὴν οὐδὲ τῶν γλωττῶν τὸ διάφορον* 58

2—5: Gen. 2, 7. 21—22

1 *σαυρωμάτας* C[1]: *σαυρομμάτας* V | 2 *κοσμογένιαν* S[1]: *κοσμογονίαν* K | *ξυνγράψας* S | 2—3 *ὁ ποιητὴς ἀπὸ γῆς* K | 3 post *διαπλάσας* add. *φησίν* S[2] | 4 *ἐκ δὲ τῆς* V | 5 *τῶν ἀνθρώπων* K | 6 *ἐγγόνων* K | 7 *αὐτήκα* S | 9 *τὰς* om. V | 10 *τῶν ἀνθρώπων φῦλα* V | *φυτὰ* K | 12—13 *ἀφορμὰς λαβών* LSCV | 13 *ὑπολαμβάνουσαν* K | 14 ante *ὁδεύῃ* add. *ὁδὸν* MCV | post *τοῦτο* add. *ὃ* K | 17 *ξυνεῖναι* B | *δυναμένη* om. BL[1] | 20 *ξυνοίσει* L[1]: *ξυνοῖσον* S[2]: *ξυνοῖσαν* C[2] et *μᾶλλον* SC | 21 *γενομένη* C | *μόνοις* LMSCV | 22 *θείων* om. K | 23 *οὐ τοῖς*: *οὕτως* K: *οὐ τοὺς* SC | *κολύει* S[1]

τῇ φύσει λυμαίνεται· καὶ γὰρ καὶ ἐν Ἕλλησι καὶ ἐν βαρ-
βάροις ἔστιν ἰδεῖν καὶ ἀρετῆς φροντιστὰς καὶ κακίας ἐργά-
τας. τῷδε μέντοι καὶ Ἕλληνες ξυμφωνοῦσι τῷ λόγῳ. καὶ
γὰρ Ἀνάχαρσιν θαυμάζουσιν, ἄνδρα Σκύθην, οὐκ Ἀθη-
ναῖον οὐδὲ Ἀργεῖον οὐδέ γε Κορίνθιον οὐδὲ Τεγεάτην ἢ
Σπαρτιάτην, καὶ τοὺς Βραχμᾶνας ὑπεράγανται, Ἰνδοὺς ὄν-
τας, οὐ Δωριέας οὐδὲ Αἰολέας οὐδέ γε Ἴωνας· ἐπαινοῦσι
δὲ καὶ Αἰγυπτίους ὡς σοφωτάτους· πολλὰς γάρ τοι καὶ
59 παρὰ τούτων ἔμαθον ἐπιστήμας. οὔκουν ἡ τῶν γλωττῶν
ἑτερότης πημαίνει τὴν φύσιν. καὶ γὰρ τοὺς Ἱππημολγοὺς
δικαιοτάτους ἐκάλεσεν Ὅμηρος· Θρᾳκικὸν δὲ τοῦτο τὸ γένος·
καὶ Κῦρον τὸν Καμβύσου, Πέρσην ὄντα πατρόθεν καὶ
Μῆδον μητρόθεν, ἐπὶ φρονήσει καὶ σωφροσύνῃ καὶ δικαιο-
60 σύνῃ καὶ ἀνδρείᾳ Ξενοφῶν ὁ Γρύλλου τεθαύμακεν. τοι-
γάρτοι ξυνομολογοῦσι καὶ οἱ Ἕλληνες, καὶ παρὰ τοῖς βαρ-
βάροις εἶναί τινα ἐπιμέλειαν ἀρετῆς, καὶ μὴ κωλύειν τήνδε
p. 80 τὴν κτῆσιν τῆς φωνῆς τὸ διάφορον. | καὶ γὰρ ἅπαντες τῆς
ἀληθείας οἱ κήρυκες, προφῆταί φημι καὶ ἀπόστολοι, τῆς
μὲν Ἑλληνικῆς οὐ μετέλαχον εὐγλωττίας, ἔμπλεοι δὲ τῆς
ἀληθινῆς ὄντες σοφίας, πᾶσι τοῖς ἔθνεσι, καὶ Ἑλληνικοῖς
καὶ βαρβαρικοῖς, τὴν θείαν διδασκαλίαν προσήνεγκαν καὶ
πᾶσαν γῆν καὶ θάλατταν τῶν ἀρετῆς πέρι καὶ εὐσεβείας
61 ξυγγραμμάτων ἐνέπλησαν. καὶ νῦν ἅπαντες τῶν φιλοσόφων

3—6: Clem. Str. I 15, 71—72 ‖ 7—9: Clem. Str. I 16, 74—75 ‖ 10—11: Hom. *Ν* 5—6 ‖ 12—14: Xen. Cyrop. passim

23—p. 141, 2: Georg. Mon. Chron. II 8 (p. 64)

1 *ἐν* posterius om. K | 2 *ἐραστάς* C | 3 *μέν τι* V | 5 *τεγεάτην*: litt. *τε* S² | 5—6 *ἢ σπαρτιάτην* om. L | *τούς γε βραχμᾶνας* BLM | *ὑπεράγαντε* K | 7 *αἰωλέας* S | 8 *σοφοτάτους* B | 9 *ἐμάθομεν* BL | *οὐκοῦν* MSV et 10 *οὐ πημαίνει* MSV | *ἱππημαλγοὺς* M, corr. Mγρ. | 11 *δέ γε* K | *τὸ* om. S | *γένος*: *ἔθνος* SCVMγρ. | 12 *πάτρωθεν* C¹ | 12—13 *καὶ μῆδον μητρόθεν* om. V | 13 *μητρόθεν*: litt. *ό* vel *ώ* erasa in C | 13—14 *ἀνδρεία καὶ δικαιοσύνῃ* L | 14 *ἀνδρία* B | *καὶ γάρ τοι* K | 15 *οἱ* om. K | 16 *τῆσδε* MV | 17 *κτίσιν* C, sed corr. | *πάντες* BL | 18 *κήρυκες*: litt. *ρυ* B e corr. | 19 *ἔμπλεω* BL | 20 *ἀληθινῆς*: litt. *ιν* C² e corr.: *ἀληθεινῆς* K | 22 *τῆς ἀρετῆς* B | 23 *ἐπλήρωσαν* M | 23—p. 141, 1 *τοὺς τῶν φιλοσόφων* CV

*τοὺς λήρους καταλιπόντες τοῖς τῶν ἁλιέων καὶ τελωνῶν ἐν-
τρυφῶσι μαθήμασι καὶ τὰ τοῦ σκυτοτόμου ξυγγράμματα
περιέπουσι· καὶ τῆς μὲν Ἰταλικῆς καὶ Ἰωνικῆς καὶ Ἐλεατι-
κῆς ξυμμορίας οὐδὲ τὰς προσηγορίας ἐπίστανται (ἐξήλειψε
γὰρ αὐτῶν ὁ χρόνος τὴν μνήμην), τῶν δέ γε προφητῶν,
πλείοσιν ἢ χιλίοις καὶ πεντακοσίοις ἔτεσι τούτων πρόσθεν γε-
γενημένων, τὰς προσηγορίας ἐν τῷ στόματι περιφέρουσιν. καὶ* 62
*μέντοι καὶ τοὺς ἔτι τούτων παλαιοτέρους, τὸν Ἀβραάμ φημι
καὶ τοὺς τούτου παῖδας, καὶ τοὺς ἐκείνων ἀρχαιοτέρους, τὸν
Ἄβελ, τὸν Ἐνώχ, τὸν Νῶε καὶ τοὺς ἄλλους, ὅσους ἀριδή-
λους ὁ ἀξιέπαινος ἀπέφηνε βίος· τῶν δὲ μετὰ τοὺς προ-
φήτας γεγενημένων ἑπτὰ σοφῶν καὶ τῶν ἐκείνους διαδεξα-
μένων οὐδὲ οἱ τὴν Ἑλληνικὴν ἀσπαζόμενοι γλῶτταν ἴσασι
τὰ ὀνόματα. καὶ τί λέγω τοὺς νῦν; καὶ γὰρ τοῖς πάλαι* 63
*πολλὴ περὶ τούτων ἀμφιλογία γεγένηται. οἱ μὲν γὰρ τού-
τοις Περίανδρον ξυντάττουσι τὸν Κορίνθιον, οἱ δὲ Ἐπιμε-
νίδην τὸν Κρῆτα, οἱ δὲ Ἀκουσίλαον τὸν Ἀργεῖον, οἱ δὲ
Ἀνάχαρσιν τὸν Σκύθην, ἄλλοι δὲ Φερεκύδην τὸν Σύριον,
ὁ δέ γε Πλάτων Μύσωνα τὸν Χηνέα. τούτους μὲν οὖν* 64
*καὶ οἱ πέλας ὄντες ἠγνοήκασι· τὸν δὲ Ματθαῖον καὶ τὸν
Βαρθολομαῖον καὶ τὸν Ἰάκωβον, καὶ μέντοι καὶ τὸν Μωϋσέα
καὶ τὸν Δαυὶδ καὶ τὸν Ἡσαΐαν καὶ τοὺς ἄλλους ἀποστό-
λους τε καὶ προφήτας οὕτως ἴσασιν ὡς τὰς τῶν παίδων
προσηγορίας. αὐτίκα τοίνυν καὶ κωμῳδοῦσιν ὡς βάρβαρα
τὰ ὀνόματα· ἡμεῖς δὲ αὐτῶν τὴν ἐμπληξίαν ὀλοφυρόμεθα,
ὅτι δὴ ὁρῶντες βαρβαροφώνους ἀνθρώπους τὴν Ἑλληνικὴν*

14—19: Clem. Str. I 14, 59 (19: Plat. Prot. p. 343 A)

1 *καταλειπόντες* KS | 3 *καὶ ἰωνικῆς* om. L | 4 *ἐξείληψε* S | 9 *τοὺς* prius erasum in S | *τούτου—ἀρχαιοτέρους* om. S | *τούτου*: *ἐκείνου* K | 10 *ἀρηδήλους* C[1] | 12 ante *γεγενημένων* add. *καὶ* C | *γενημένων* C | *φιλοσόφων* BLM, corr. Mγρ. | 13 *τὴν ἑλληνικὴν οἱ* C | 15 *πολλὴ* om. KBL | *τούτων*: *τούτου* C | *ἀμφιλολογία* C: *ἀμφιβολία* BLV | 16 *ἐπιμενήδην* B | 17 ante *ἀκουσίλαον* add. *καὶ* M | 18 *ἄλλοι*: *οἱ* BL | *τύριον* S e corr. | 20 *πέλας ὄντες* BL: *πελάσαντες* K: *πάλαι ὄντες* MSCV | *ἠγνόησαν* K | *τὸν* (ante *βαρθολομαῖον*) om. C | 21 *τὸν* (ante *ἰάκωβον* et ante *μωϋσέα*) om. BL | *μωσέα* L | 22 *τὸν* (ante *δαυὶδ*) om. L: suprascr. B | 23 *τε* om. V | *οὕτως* om. S

εὐγλωττίαν νενικηκότας, καὶ τοὺς κεκομψευμένους μύθους
παντελῶς ἐξεληλαμένους, καὶ τοὺς ἁλιευτικοὺς σολοικισμοὺς
τοὺς Ἀττικοὺς καταλελυκότας ξυλλογισμούς, οὐκ ἐρυθριῶσιν
οὐδ' ἐγκαλύπτονται, ἀλλ' ἀνέδην ὑπερμαχοῦσι τῆς πλάνης,
καὶ ταῦτα ὀλίγοι ὄντες καὶ ἀριθμηθῆναι ῥαδίως δυνάμενοι
καὶ οὐδὲ τῆς Ἑλληνικῆς εὐστομίας μετέχοντες, ἀλλὰ τοσαῦτα,
ὡς ἔπος εἰπεῖν, βαρβαρίζοντες ὅσα φθέγγονται, παίδευσιν
δὲ ἄκραν καὶ λαμπρότητα λόγων ὑπολαμβανόντες, εἰ ὀμνύν-
τες εἴποιεν „μὰ τοὺς θεούς“ καὶ „μὰ τὸν ἥλιον“ καὶ τοι-
65 ούτους τινὰς τοῖς λόγοις ἐπιπλάττοιεν ὅρκους. εἰ δὲ οὐκ
ἀληθῆ λέγω, εἴπατε, ὦ ἄνδρες, τίνα Ξενοφάνης ὁ Κολοφώ-
νιος ἔσχε διάδοχον τῆς αἱρέσεως; τίνα δὲ Παρμενίδης ὁ
p. 81 Ἐλεάτης; | τίνα Πρωταγόρας καὶ Μέλισσος; τίνα Πυθαγόρας
ἢ Ἀναξαγόρας; τίνα Σπεύσιππος ἢ Ξενοκράτης; τίνα Ἀναξί-
μανδρος ἢ Ἀναξιμένης; τίνα Ἀρκεσίλαος ἢ Φιλόλαος; τίνες
τῆς Στωϊκῆς αἱρέσεως προστατεύουσιν; τίνες τοῦ Σταγειρίτου
τὴν διδασκαλίαν κρατύνουσιν; τίνες κατὰ τοὺς Πλάτωνος
πολιτεύονται νόμους; τίνες τὴν ὑπ' ἐκείνου ξυγγραφεῖσαν
66 πολιτείαν ἠσπάσαντο; ἀλλὰ τούτων μὲν τῶν δογμάτων οὐ-
δένα διδάσκαλον ἡμῖν ἐπιδεῖξαι δυνήσεσθε, ἡμεῖς δὲ τῶν
ἀποστολικῶν καὶ προφητικῶν δογμάτων τὸ κράτος ἐναργῶς
ἐπιδείκνυμεν· πᾶσα γὰρ ἡ ὑφήλιος τῶνδε τῶν λόγων ἀνά-
πλεως. καὶ ἡ Ἑβραίων φωνὴ οὐ μόνον εἰς τὴν Ἑλλήνων
μετεβλήθη, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Ῥωμαίων καὶ Αἰγυπτίων καὶ
Περσῶν καὶ Ἰνδῶν καὶ Ἀρμενίων καὶ Σκυθῶν καὶ Σαυρο-
ματῶν καὶ ξυλλήβδην εἰπεῖν εἰς ἁπάσας τὰς γλώττας, αἷς

2 ἐξηληλαμένους V | σολοικισμοὺς KCVMγρ.S^2, sed litt. οι erasae in C: σολυκισμοὺς S^1: λογισμοὺς BLM | post σολοικισμοὺς add. καὶ C | 3 ξυλλογισμούς: υ prius C^2 e corr. | 4 ἀναίδην KMSCV | 5 ἀριθμωθῆναι K | 6 μεταλαχόντες SCVMγρ. | 8 δὲ: τε BL | 9 καὶ prius om. BLM | 10 post τοιούτους add. λόγοις C^2 et τοῖς λόγοις om. C | ἐπιπλάτοιεν L^1: ἐπιπλάττοιμεν K: ἐπιπάττοιεν CMγρ. | 12 διάδοχον: διδάσκαλον L^1 | δὲ om. K | 14 πεύσιππος B | 17 τοὺς: τοῦ L^{1}V | 20 διδάσκαλον: διάδοχον L^2 | δυνήσεσθαι S | 21 δογμάτων om. BL | 22 ὑφήλιος LM^2: ὑφήλιως B: ὑφήλιω K: ὑφήλιν M^1: ὑφ' ἡλίω SC: ὑφ' ἥλιον V | 25 σαυρομμάτων V | 26 ξυλλήδην V | πάσας MCV

ἅπαντα τὰ ἔθνη κεχρημένα διατελεῖ. καὶ ὁ μὲν σοφώτατος 67
Πλάτων, περὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς παμπόλλους λό-
γους διεξελθών, οὐδ᾽ Ἀριστοτέλην τὸν φοιτητὴν ἔπεισε
τόνδε στέρξαι τὸν ὅρον· οἱ δὲ ἡμέτεροι ἁλιεῖς καὶ τελῶναι
καὶ ὁ σκυτοτόμος καὶ Ἕλληνας ἔπεισαν καὶ Ῥωμαίους καὶ
Αἰγυπτίους καὶ ἁπαξαπλῶς ἅπαν ἔθνος ἀνθρώπων, ὅτι
καὶ ἀθάνατος ἡ ψυχὴ καὶ λόγῳ τετιμημένη καὶ κρατεῖν
τῶν παθῶν δυναμένη καὶ ὀλιγωροῦσα, οὐ βιαζομένη, παρα-
βαίνει τοὺς νόμους· καὶ αὖ πάλιν πρὸς τὸ βέλτιον νεύουσα,
τῆς προτέρας ἀπαλλάττεται κακίας καὶ θείους πάλιν ἀνα-
μάττεται χαρακτῆρας. καὶ ἔστιν ἰδεῖν ταῦτα εἰδότας τὰ 68
δόγματα οὐ μόνους γε τῆς ἐκκλησίας τοὺς διδασκάλους,
ἀλλὰ καὶ σκυτοτόμους καὶ χαλκοτύπους καὶ ταλασιουργοὺς
καὶ τοὺς ἄλλους ἀποχειροβιώτους· καὶ γυναῖκας ὡσαύτως
οὐ μόνον τὰς λόγων μετεσχηκυίας, ἀλλὰ καὶ χερνήτιδας καὶ
ἀκεστρίας, καὶ μέντοι καὶ θεραπαίνας· καὶ οὐ μόνον ἀστοί,
ἀλλὰ καὶ χωριτικοὶ τήνδε τὴν γνῶσιν ἐσχήκασι· καὶ ἔστιν
εὑρεῖν καὶ σκαπανέας καὶ βοηλάτας καὶ φυτουργοὺς καὶ
περὶ τῆς θείας διαλεγομένους Τριάδος καὶ περὶ τῆς τῶν
ὅλων δημιουργίας καὶ τὴν ἀνθρωπείαν φύσιν εἰδότας Ἀρι-
στοτέλους πολλῷ μᾶλλον καὶ Πλάτωνος, καὶ μέντοι καὶ ἀρε- 69
τῆς ἐπιμελουμένους καὶ κακίαν ἐκκλίνοντας καὶ τὰ κολα-
στήρια δεδιότας τὰ προσδοκώμενα καὶ τὸ θεῖον δικαστήριον
ἀνενδοιάστως προσμένοντας καὶ τῆς αἰωνίου πέρι καὶ ἀνωλέ-
θρου φιλοσοφοῦντας ζωῆς καὶ τῆς τῶν οὐρανῶν ἕνεκα βα-

1—4: Eus. Pr. XV 9, 6

2 τῆς posterius om. S¹ | παμπόλους C | 3 ἀριστοτέλη KBS | 4 ὅρον: λόγον M: ὅριον Mγρ. | 5 καὶ ῥωμαίους om. L¹, qui exhibuit fortasse post αἰγυπτίους | 6 ἅπαν ἔθνος: πᾶν γένος B, corr. Bγρ. | 8 καὶ ὀλιγωροῦσα οὐ: ὀλιγοροῦσα οὐ μὴν V | 10 ἀπαλάττεται B | κάκης K | ante θείους add. τοὺς MSCV | 12 μόνοις K | τοὺς om. M | 13 ταλασίους M, corr. Mγρ. | 14 ἀποχειροβιότους KMSC | 15 λόγον S | ἀλλὰ om. C | χερήτιδας S¹ | 16 ἀκεστρίδας MSCV | 17 χωρητικοὶ KSC, sed corr. S: χωρικοὶ BL | 18 σκεπανέας BL¹: καπανέας K | καὶ (post φυτουργοὺς) om. MSCV | 20 τὴν: τινα K | ἀνθρωπίαν KL¹S | 22 ἐπιμελωμένους B, sed corr.: ἐπιμελομένους MC | κακίας BL | 23 δεδειότας K | 24 ἀνενδυάστως S | προσμένοντα K | 25 φιλοσοφοῦντα BM

σιλείας πάντα πόνον ἀσπαστῶς αἱρουμένους, καὶ ταῦτα οὐ
παρ᾽ ἄλλου του μεμαθηκότας, ἀλλὰ παρ᾽ ἐκείνων, οὓς ὑμεῖς
βαρβαροφώνους ἀποκαλεῖτε· καὶ οὐδὲ Ἀναχάρσιδος ἐπαΐετε
70 λέγοντος· „ἐμοὶ πάντες Ἕλληνες σκυθίζουσιν.“ τοῦτο γὰρ
ἀτεχνῶς ἔοικε τοῖς εἰρημένοις ὑπὸ τοῦ σκυτοτόμου τοῦ
p. 82 ἡμετέρου· | „ἐὰν γὰρ μὴ γνῶ τὴν δύναμιν τῆς φωνῆς,
ἔσομαι τῷ λαλοῦντί μοι βάρβαρος, καὶ ὁ λαλῶν ἐν ἐμοὶ
βάρβαρος.“ τῷ ὄντι γὰρ ὥσπερ τοῖς Ἕλλησιν Ἰλλυριοὶ καὶ
Παίονες καὶ Ταυλάντιοι καὶ Ἀτιντᾶνες βαρβαρίζειν δοκοῦσιν,
οὕτως αὖ ἐκείνοις καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅσοι τῆς Ἑλλάδος φωνῆς
ἐπαΐειν οὐ δύνανται, ἡ Ἀτθὶς καὶ Δωρὶς καὶ Αἰολὶς καὶ
71 Ἰὰς βάρβαροι εἶναι δοκοῦσιν. ὅτι γὰρ τὴν αὐτὴν ἔχει πᾶσα
γλῶττα διάνοιαν (μία γὰρ δὴ πάντων ἀνθρώπων ἡ φύσις),
ἡ πεῖρα διδάσκαλος. ἔστι γὰρ εὑρεῖν καὶ παρὰ τοῖς βαρ-
βάροις καὶ τέχνας καὶ ἐπιστήμας καὶ τὰς ἐν πολέμοις ἀν-
δραγαθίας· ἔνιοι δὲ τούτων καὶ σοφώτερα Ἑλλήνων πολ-
λάκις ἐξευρίσκουσι μηχανήματα καὶ λόχους ἀμείνους καὶ
72 πανουργοτέρας ἐνέδρας. εἰσὶ δὲ οἳ καὶ τὴν Ἑλλήνων εὐέπειαν
βραχυλογίᾳ νικῶσιν. τοῦτο γὰρ δὴ καὶ Πέρσαις μαρτυροῦσι
καὶ οἱ παλαιοὶ ξυγγραφεῖς, καὶ εἴ τις νῦν πρεσβεύων ἢ
στρατηγῶν ἢ ἐμπορίαν τινὰ μετιὼν αὐτοῖς ξυνεγένετο. φασὶ
γὰρ αὐτοὺς ὀξέως φωρᾶν τὰς τῶν λόγων κλοπὰς καὶ ὀλίγα
φθεγγομένους τοὺς προσδιαλεγομένους νικᾶν, καὶ ξυλλογι-

3—4: Clem. Str. I 16, 77 (cf. Anachars. epist. 1) ‖ 6—8: 1. Cor. 14, 11 ‖ 14—16: Clem. Str. I 16, 74—75

3—p. 145, 26: Georg. Mon. Chron. II 7 (p. 56—57)

1 ἀπάιστως vel ἀπάυστως L: ἀσπασίως SCVMγρ. | 2 του om. CV: τοῦτο S | μεμαθηκότος K | ἡμεῖς M¹ | 3 ἀπεκαλεῖτε K: ἀποκαλεῖται M¹S: ἀποτελεῖτε C¹ | ἐπαΐεται S¹ | 4 πάντες οἱ ἕλληνες BLM | 5 ἔοικε: ἔκε C¹ | 5—6 τοῦ ἡμετέρου σκυτοτόμου SCV | 7 μοι om. MSCV | ἐν om. C | 8 γὰρ ὄντι BL | 9 παίοντες S, sed corr. | τραυλάντιοι MSC | ἀτιτάνες C¹: τιτάνες KBL | 11 ἡ δωρὶς B, sed ἡ del. | αἰολὶ B¹ | 17 ἐφευρίσκουσι K: εὑρίσκουσι V | λόγους KS¹CV | 18 παντουργοτέρας C | τὴν: τῶν K | εὐεπίαν KB¹S | 19 πέρσαι V | 20—21 στρατηγῶν ἢ πρεσβεύων BL | 21 ἢ ἐμ L² e corr. et εὐπορίαν B¹: ἐμπορία S¹ | 23 τοὺς om. S | προδιαλεγομένους M: διαλεγομένους L

στικοὺς ἄγαν εἶναι καὶ διαλύειν ἱκανοὺς τὰ παρ' ἑτέρων
πλεκόμενα καὶ παροιμίαις σοφωτάταις καὶ αἰνίγμασι κεχρῆ-
σθαι, οὐκ ἐπειδὴ τοὺς Χρυσίππου καὶ Ἀριστοτέλους ἀν-
έγνωσαν λαβυρίνθους, οὐδὲ ὅτι Σωκράτης αὐτοὺς καὶ
Πλάτων τόδε τὸ εἶδος ἐπαιδευσάτην· οὔτε γὰρ ῥητορικοῖς
οὔτε φιλοσόφοις ἐνετράφησαν λόγοις, ἀλλὰ μόνην ἔσχον τὴν
φύσιν διδάσκαλον. τοὺς δέ γε Ἰνδοὺς καὶ τούτων πολλῷ 73
σοφωτέρους εἶναί φασιν. καὶ οἱ Νομάδες δέ, οἱ ἡμέτεροι
πρόσχωροι (τοὺς Ἰσμαηλίτας λέγω, τοὺς ἐν ταῖς ἐρήμοις
βιοτεύοντας καὶ μηδὲν τῶν Ἑλληνικῶν ξυγγραμμάτων ἐπι-
σταμένους), ἀγχινοίᾳ καὶ ξυνέσει κοσμοῦνται καὶ διά-
νοιαν ἔχουσι καὶ ξυνιδεῖν τἀληθὲς δυναμένην καὶ διελέγξαι
τὸ ψεῦδος. περὶ δὲ Αἰγυπτίων περιττὸν οἶμαι λέγειν· καὶ 74
γὰρ αὐτοὶ τῶν φιλοσόφων οἱ πρῶτοι κρείττους εἶναι τού-
τους ἔφασαν τῶν ὀνομαστοτάτων γεγενημένων παρ' Ἕλλησιν.
Ῥωμαῖοι δὲ καὶ ποιητὰς ἔσχον καὶ ξυγγραφέας καὶ ῥήτορας·
καί φασιν οἱ ταύτην γε κἀκείνην ἠσκημένοι τὴν γλῶτταν
καὶ πυκνότερα τῶν Ἑλληνικῶν τὰ τούτων ἐνθυμήματα εἶναι
καὶ ξυντομωτέρας τὰς γνώμας. καὶ ταῦτα λέγω οὐ τὴν 75
Ἑλλάδα σμικρύνων φωνήν, ἧς ἀμηγέπη μετέλαχον, οὐδὲ
ἐναντία γε αὐτῇ ἐκτίνων τροφεῖα, ἀλλὰ τῶν ἐπὶ ταύτῃ
μεγαλαυχουμένων ξυστέλλων τὴν γνάθον καὶ τὴν ὀφρὺν
καταστέλλων καὶ διδάσκων μὴ κωμῳδεῖν γλῶτταν τῇ ἀλη-
θείᾳ λαμπρυνομένην μηδέ γε βρενθύεσθαι ἐπὶ λόγοις κομ-
μωτικῇ τέχνῃ πεποικιλμένοις, τῆς δὲ ἀληθείας γεγυμνω-
μένοις, | ἀλλὰ θαυμάζειν τοὺς τῆς ἀληθείας ὑποφήτας, p. 83

13—15: Eus. Pr. X 4, 13—20

2 πλεκόμενα: λεγόμενα K, sed corr. | 3 οὐκ om. M, sed post ἐπειδὴ add. οὐ M² | τοῦ K | 6 μόνον BL | 8 σοφοτέρους C | 9 ταῖς: τοῖς V | 11 καὶ ὀξεῖαν διάνοιαν MCV | 12—13 τὸ ψεῦδος διελέγξαι L | 14 τούτων K | 15 γενομένων L | 16 εἶχον MSV | ξυγγραφεῖς SCVMγρ. | καὶ tertium om. L¹ | 19 ξυντομοτέρας SV | γνόμας S¹ | 20 ἑλλήνων V | 21 ἐκτείνων KBLS¹ | τροφῖα S¹ | 22 καὶ om. BL | 23 κατασπῶν MCV Georg. | τῇ om. K Georg. | 24 γε om. BLM Georg. | βρενθύνεσθαι BSV, sed corr. S | 25 πεποικιλμένης B, sed corr. | τῆς δὲ: τοὺς δὲ τῆς L² | 25—26 γεγυμνωμένοις—ἀληθείας om. L

κομμοῦν μὲν καὶ δαιδάλλειν εὐεπείᾳ τοὺς λόγους οὐ διδαχθέντας, γυμνὸν δὲ δεικνύντας τῆς ἀληθείας τὸ κάλλος καὶ τῶν ἀλλοτρίων καὶ ἐπεισάκτων ἀνθέων ἥκιστα δεηθέντας.

76 Παράθετε τοίνυν, ὦ φίλοι ἄνδρες, τῷ ὕθλῳ τῶν φιλοσόφων τὴν ἁπλῆν τῶν ἁλιέων διδασκαλίαν, καὶ ἀθρήσατε τὸ διάφορον· καὶ τὰς πολλὰς τῶν ὑμετέρων βίβλων ἀριθμήσαντες μυριάδας, τὴν τῶν λόγων ἀσθένειαν καταμάθετε. οὐδεὶς γὰρ οὔτε τοῖς ποιητικοῖς μύθοις οὔτε ταῖς τῶν φιλοσόφων ἠκολούθησε δόξαις· τῶν δὲ θείων λογίων καὶ τὴν ξυντομίαν θαυμάσατε καὶ τὴν δύναμιν ἀνυμνήσατε καὶ μάθετε θείων δογμάτων ἀλήθειαν, σώματος θείαν διάπλασιν, ψυχῆς φύσιν ἀθάνατον καὶ τὸ ταύτης λογικὸν ἡγούμενον τῶν παθῶν καὶ τὰ πάθη ἀναγκαῖα τῇ φύσει καὶ χρήσιμα.
77 ἥ τε γὰρ ἐπιθυμία προυργιαιτάτη, καὶ ὁ θυμὸς ὡσαύτως, ὁ ταύτης ἀντίπαλος. δι' ἐκείνην μὲν γὰρ καὶ τῶν θείων ὀριγνώμεθα καὶ τῶν ὁρωμένων ὑπερορῶντες τὰ νοητὰ φανταζόμεθα καὶ ἐπὶ γῆς βαδίζοντες τὸν ἐν οὐρανοῖς δεσπότην ἰδεῖν ἱμειρόμεθα καὶ ἀρετῆς ἐφιέμεθα, καὶ μέντοι καὶ διαζῶμεν καὶ ἐδωδῆς μεταλαγχάνομεν καὶ ποτῶν, καὶ πρὸς
78 τούτοις αὔξεται διὰ τῆς ἐννόμου παιδοποιΐας τὸ γένος. ὁ δέ γε θυμὸς ξυνεργὸς ἐδόθη τῷ λογισμῷ, ἵνα τῆς ἐπιθυμίας κωλύῃ τὴν ἀμετρίαν. ἐπειδὴ γὰρ καὶ πέρα τῶν κειμένων ὅρων ᾄττειν ἐπιχειρεῖ, ξυνέζευξεν αὐτῇ οἷόν τινα πῶλον τὸν θυμὸν ὁ ποιητὴς ἀνθέλκοντα, ὅταν γε ἐκείνη πέρα τῆς χρείας προβαίνειν βιάζηται. καὶ καθάπερ ἀντίπαλον μὲν τῷ ψυχρῷ τὸ θερμόν, κεραννύμενα δὲ ἀλλήλοις κρᾶσιν ἀρίστην ἐργάζεται, οὕτως ἡ ἐπιθυμία καὶ ὁ θυμός,

1 κόμμου K: κοσμοῦν M²: κοσμεῖν BL | δεδάλλειν S¹: δαιδάλειν V | εὐεπία KBS | 3 ἐπισάκτων S | δεηθέντων L¹ | 5 ἀθρείσατε V: διαθρήσατε BLM | 6 βιβλίων S | ἀπαριθμήσαντες BLM | 7 καταμάθεται S¹ | 8 μύθοις om. K | 9 ἠκολήθησε L¹ | 11 ἀλήθειαν σώματος θείαν: ἀληθῆ L | 14 προυργιετάτη S | 16 νοήματα K | 18 εἰμιρόμεθα K: ἱμηρόμεθα S | καὶ ἀρετῆς ἐφιέμεθα om. KBLM | 21 γε om. K | 22 κωλύει BS | 24 ὁ ποιητὴς τὸν θυμὸν K | ἀνθέλκοτα V | γε erasum in L: om. V | 25 βιάζεται SC | 26 μὲν om. KBL | τὸ ψυχρὸν KC et τῷ θερμῷ K

ἀλλήλοις κεραννύμενα καὶ ὑπ' ἀλλήλων κολαζόμενα, τῆς
ἀρετῆς τὴν ἀρίστην ἀπεργάζεται κρᾶσιν. ἔχει δὲ τῶν δρω- 79
μένων τὸ κράτος ὁ λογισμός, ὥστε καὶ ταύτην ἐπέχειν καὶ
τοῦτον αὖ νύττειν, ἢ τοῦτόν γε ἄγχειν καὶ διεγείρειν ἐκείνην.
καὶ γὰρ ἡ ἐπιθυμία τοῦ θυμοῦ παύει τὴν ἀμετρίαν, καὶ
ὁ θυμὸς αὖ πάλιν κολάζει τῆς ἐπιθυμίας τὴν ἀπληστίαν.
ταῦτα μὲν οὖν ἀποτελεῖται, τοῦ λογισμοῦ τὰς ἡνίας ἐπιστη-
μόνως κατέχοντος· ἢν δὲ οὗτος, ἢ τῷ χαλαρῷ καὶ λείῳ τῆς
ἐπιθυμίας καταθελχθεὶς ἢ τῷ θυμῷ ἄττοντι παρὰ καιρὸν
ξυνεξορμήσας, χαυνοτέρας ἢ προσῆκε τὰς ἡνίας ἐάσῃ, οἱ
μὲν ἀτάκτως καθάπερ ἵπποι θέουσιν ἐνδακόντες τὸν χαλι-
νόν, ὁ δὲ συρόμενος φέρεται, καταγέλαστός τε καὶ ἐπονεί-
διστος τοῖς δρῶσι γινόμενος. ταύτῃ τοι καὶ δίκας εἰσπράτ- 80
τεται, ὡς ἐθελοντὴς ὑπομείνας τὸ πάθος. καὶ γάρ τοι καὶ
οἱ ἀνθρώπειοι νόμοι τοὺς πλημμελοῦντας κολάζουσι, καὶ ὁ
Θεὸς τοῖς ἁμαρτάνουσι τὸ ἄσβεστον ἠπείλησε πῦρ. | οὐκ ἂν p. 84
δὲ οὔτε ὁ Θεός, ἀγαθός γε ὢν καὶ δίκαιος, ποινὴν τοὺς
παράνομον βίον ἀσπαζομένους εἰσέπραξεν, εἴπερ ἄρα κατ'
ἀνάγκην ἡμάρτανον, οὔτε τῶν ἀνθρώπων οἱ σοφώτατοι
τοιούτους ἂν ἔθεσαν νόμους, εἴπερ ᾔδεσαν οὐ γνώμῃ τὰ
ἀνθρώπεια τελούμενα πλημμελήματα, οὔτε μὴν οἱ τὸ ἄρχειν
λαχόντες τὰς ὠμοτάτας ἂν βασάνους τοῖς τὰ πονηρὰ τολ-
μῶσι προσέφερον, εἴπερ ἐγνώκεσαν οὐχ αἱρέσει γνώμης, ἀλλ'
εἱμαρμένης ἢ φύσεως ἀνάγκῃ παραβαθέντας τοὺς νόμους.
εἰ δὲ ξυγγνώμην τοῖς πλημμελοῦσιν οὐ νέμουσι, διδάσκουσιν
ἄντικρυς, ὡς γνώμης ἔργον ἡ πονηρία.

3 ταύτην: τούτων BL: τοῦτον L^2 | 3—4 καὶ τοῦτον—ἄγχειν om. KBL | 4 αὖ νύττειν: ἀνύττειν S | 9 καταθελχθῇ V et 10 ξυνεξορμήσῃ V et χαυνοτέρας—ἐάσῃ om. V | ἐάσει M | 12 συρῶντι M | τε om. KBL | 14 ἐθέλων τις S^1 | 15 οἱ om. BL | ἀνθρώπιοι KS | 16 ἠπείλησε τὸ ἄσβεστον πῦρ L: τὸ ἄσβεστον πῦρ ἠπείλησε V | 17 γε om. M, add. Mγρ. | καὶ δίκαιος: δικαίως CVMγρ. | 18 βίον L^2 e corr. | 19 ἀνθρωπίνων K | σοφότατοι S^1 | 20 ᾔδεισαν BL | 21 ἀνθρώπια KS: ἀνθρώπινα CVMγρ. | πλημμελήματα τελούμενα V | 22 λαβόντες L^1 | τὰς ὠμοτάτας—πονηρὰ: τὰ σώματα ταῖς βασάνοις τοῖς τὰ τολμηρὰ M, corr. Mγρ. | ἂν om. KBL | 23 ἐγνώκεισαν V | οὐκ αἱρέσει S | αἱρήσει V | 25 οὐ om. S

81 *Ταῦτα καὶ περὶ τῆς τἀνθρώπου φύσεως φρονεῖν καὶ
ἐδιδάχθημεν καὶ διδάσκομεν· καὶ ἀγάμεθα ὁρῶντες τὴν ἐν
ἡμῖν φαινομένην σοφίαν, τὰς διαφόρους τῶν αἰσθήσεων
ἐνεργείας ἐξ ἑνὸς μὲν ἐγκεφάλου προφερομένας, ἄλλην δὲ
αὐτῷ καὶ ἄλλην προσφερούσας ἀντίληψιν, τὴν μὲν ὁράσεως,
τὴν δὲ ἀκροάσεως, καὶ ἄλλην ὀσφρήσεως, καὶ ἑτέραν γεύ-
σεως, καὶ ἄλλην ἁφῆς· καὶ αὖ πάλιν τῶν μορίων ἁπάντων
τὴν χρείαν, καὶ τῶν φαινομένων καὶ τῶν κεκρυμμένων, καὶ
τὴν μνήμην πάμπολλα καὶ διάφορα δεχομένην καὶ μὴ ξυγ-
χέουσαν, ἀλλ' ἀκήρατα ταῦτα διατηροῦσαν καὶ προφέρουσαν,
ὁποῖά περ ἐδέξατο πάλαι καὶ πρόπαλαι, καὶ τὰς πολλὰς
ἐπιστήμας οὐ λυμαινομένας ἀλλήλαις, ἀλλ' ἑκάστην εἰς καιρὸν*
82 *δεικνυμένην. ὅταν δὲ ταῦτα καὶ τὰ τούτοις προσόμοια
καταμάθωμεν, μετὰ τοῦ προφήτου βοῶμεν· „ἐθαυμαστώθη
ἡ γνῶσίς σου ἐξ ἐμοῦ, ἐκραταιώθη· οὐ μὴ δύνωμαι πρὸς
αὐτήν.“ τίς γὰρ ἱκανὸς ἐξικέσθαι λόγος ἢ τῆς ἐν τῷ
σώματι φαινομένης ἁρμονίας ἢ τῆς ἐν τῇ ψυχῇ θεωρου-
μένης σοφίας; πολλῶν γὰρ δὴ τούτων πέρι καὶ Ἱπποκράτει
καὶ Γαληνῷ ξυγγραφέντων, καὶ μέντοι καὶ Πλάτωνι καὶ
Ξενοφῶντι καὶ Ἀριστοτέλει καὶ Θεοφράστῳ καὶ μυρίοις
ἑτέροις, τῶν εἰρημένων πολλαπλάσια παραλέλειπται, τῶν ὑπὸ
τῆς θείας γεγονότων σοφίας τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας ἐφι-
κέσθαι μὴ δυναμένης. οὗ δὴ χάριν καὶ ὁ προφήτης ἐφ'
οἷς μὲν κατέλαβεν, ὕμνησεν, ἐφικέσθαι δὲ τῶν ἐν ἡμῖν*

14—16: Ps. 138, 6

1 *ἀνθρώπου* MV | 3 ante *σοφίαν* add. *τοῦ ποιητοῦ* MSC: post *σοφίαν* add. V | 4 *προσφερομένας* BL¹ | 5 *προσφέρουσα* S¹ | 6 *καὶ ἄλλην ὀσφρήσεως* om. V | *γενέσεως* M, sed corr. | 7 *μωρίων* C¹ | *ἁπάντων* om. L¹ | 9 post *μνήμην* add. *τὴν* KBL | *πάμπολα* SC | 10 *ἀλλ' εα ἀκήρατα* K | *ἀκήραταν* S¹ | *προσφέρουσαν* L B e corr. | 11 *περ ἐδέξατο*: *παρεδέξατο* K | 13 *ἐπιδεικνυμένην* BL | 15 *γνώσης* C¹ | *δύνομαι* S¹ | 16 *ἱκανῶς* M | *ἐξικέσθαι*: *ἐξιχνιάσει* L¹ | *τῷ* om. V | 17 *φαινωμένης* C | *ἢ* om. S¹ | *τῇ* om. M | 18 *πολλῶι* K | *καὶ* om. SCV | 19 *πλάτων* S¹ | 20 *ξενοφάνει* BL, sed corr. Bγρ. | *ἀριστοτέλη* S | 21 *προειρημένων* M | 22 *ἀφικέσθαι* V | 23 *μὴ* om. S¹

θεωρουμένων ἁπάντων οὐ δυνηθείς, τὴν ἧτταν σαφῶς ὡμολόγησεν, ἀρκεῖν νομίσας εἰς ὑμνῳδίαν ἀξίαν τὴν τοιαύτην ὁμολογίαν. |

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ. Ϛ. p. 85

1 *Τῶν τὸν θαλάττιον βίον ἀσπαζομένων οἱ μὲν τὰς φορτίδας ἐρέττουσιν, οἱ δὲ ταύτας τοῖς οἴαξι διευθύνουσιν, καὶ μέντοι καὶ πᾶς ἁλιευτὴς ἐφ' ἁλιάδος ὀχούμενος χαλᾷ δίκτυον καὶ θηρεύει τοὺς τῶν ὑδάτων τροφίμους, καὶ ἄλλος ἐπὶ πέτρας ἱδρυμένος καθίησιν ὁρμιὰν καὶ δελεάζων περιπείρει τῷ ἀγκίστρῳ τῶν ἰχθύων τινάς· εἰσὶ δὲ οἳ καὶ ναυαγίᾳ χρῶνται καὶ ὑποβρύχιοι γίνονται, ἢ ἐξ ἀβουλίας παρὰ καιρὸν ἀναχθέντες ἢ διὰ θράσος τῆς ζάλης κατατολμήσαντες.*
2 *ταῦτα δὲ οὐ τηνάλλως ὑθλῶν διεξῆλθον, ἀλλὰ τῶν τῇ κτίσει προσπταιόντων καὶ τῶν ἐν ταύτῃ πρυτανευομένων ἀνέδην κατηγορούντων ἐπιδεῖξαι τὴν ἄνοιαν διά τινος εἰκόνος πειρώμενος. καὶ γὰρ τὴν κτίσιν οἱ μὲν ὁρῶσι καὶ τὸν ποιητὴν ἀνυμνοῦσιν, οἱ δὲ πλεῖον ἢ δεῖ θαυμάζοντες ἠλιθίως θεοποιοῦσι· καὶ οἱ μὲν τῶν γινομένων ἕκαστον ὑπεράγανται καὶ τὸν τῶν ὅλων ὁρῶσι κυβερνήτην ἄριστά γε ἰθύνοντα καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς οἴαξι φαινομένην εὐφημοῦσι σοφίαν, οἱ δὲ τοῖς γινομένοις ἅπασι νεμεσῶσι, καὶ τῶν δρωμένων αὐτοῖς*

1 *σασαφῶς* C | 2 *νομήσας* S | 3 *περὶ φύσεως ἀνθρώπου* KMS; add. ε̅ S: *λόγος* ε̅ M | 4 *περὶ τῆς θείας προνοίας ϛ'* om. V | *λόγος* ϛ̅ BLMC | 5 *φροντίδας* C^{1} | 7 *ἐπ' ἁλιάδος* KS^{1}C: *ἐπὶ ἁλιάδος* S^{2} | *δείκτυον* K | 9 *πέτραν* L | *καθήησιν* C | *περιπίρει* S^{1} | 12 *ἀχθέντες* L^{1}S | *ἢ διὰ—κατατολμήσαντες*: *ἢ δι' ἀθρόας τῆς ζάλης τόλμη καταφονήσαντες* C^{1} | *κατατολμήσαντες*: litt. *λμή* L^{2} e corr.: *καταφρονήσαντες* MV, corr. Mγρ.: *κατατολμηφρονησαντες* S^{1} | 13 *τηνάλως* MV | *ἐν τῇ κτίσει* CV | 14 litt. *ῶν ἐν* L^{2} | *αὐτῇ* M | ante *ἀνέδην* add. *καὶ* C, sed erasum est | *ἀναίδην* KMSCV | 15 *εἰκόνος*: *ἐκεῖνος* K, sed corr. | *πειρόμενος* B | 17 *πλέον* SCV | *ἢ δεῖ*: *ἤδη* KC | 18 *γινωμένων* S | *ὑπεράγαντε* K | 19 *τὸν*: *τῶν* C^{1} | 20 *φαινομένην* om. L^{1} | 21 *νεμεσῶσι* om. K: *νεμεσοῦσι* MSC | *αὐτοὺς* K

οὐδὲν τὸ παράπαν ἀρέσκει, ἀλλὰ καὶ πλούτου κατηγοροῦσι
καὶ κωμῳδοῦσι πενίαν καὶ μέμφονται νόσῳ καὶ τοὺς ὑγιαί-
νοντας δυσχεραίνουσι, καὶ ξυλλήβδην εἰπεῖν οὐδὲν αὐτοὺς
ἥδει τῶν γινομένων, οὐκ εὐκληρία, οὐ δυσκληρία, ἀλλὰ καὶ
τὴν εὐετηρίαν καὶ τὴν τῆς γῆς δυσκολαίνουσιν ἀκαρπίαν,
καὶ ὁμοίως αὐτοὺς ἀνιᾷ καὶ πολυπαιδία καὶ ἀπαιδία καὶ
3 εἰρήνη καὶ πόλεμος. οὗ δὴ εἵνεκα τῶν τῆς προνοίας πηδα-
λίων κατηγοροῦσι· μᾶλλον δὲ παντελῶς αὐτήν, ὅσον ἧκεν
εἰς αὐτούς, ἐξελαύνουσι· καὶ εἱμαρμένην καὶ πεπρωμένην
καὶ τύχην καὶ μοίρας εἰσάγουσι καὶ τὴν βιαίαν ἀνάγκην
ἐφιστῶσιν ἑκάστῳ καὶ ταύτην φασὶ παρὰ γνώμην ποιεῖν
καὶ τοὺς ἀνδροφόνους καὶ τοὺς τοιχωρύχους καὶ τῶν γάμων
4 τοὺς ἐπιβούλους. φέρε τοίνυν πάλιν τὰς Ἑλληνικὰς ἐξετά-
σωμεν δόξας, καὶ τοῖς ἀποστολικοῖς ταύτας καὶ προφητικοῖς
παραθῶμεν δόγμασιν. ἀλλὰ τοὺς μὲν ποιητὰς μετὰ τῶν
δυσσεβῶν καταλίπωμεν μύθων· καὶ γὰρ τούτων ὁ κορυ-
φαῖος τὸν τῶν θεῶν κορυφαῖον ὀλοφυρόμενον δείκνυσιν, ὡς
ἐπαμῦναι τῷ παιδὶ μὴ δυνάμενον, ἀλλὰ τῶν τῆς Κλωθοῦς
νημάτων ἡττώμενον καὶ ἀναλῦσαι ταῦτα βουλόμενον μέν,
ὑπὸ δὲ τῆς Ἀτρόπου καὶ τῆς Λαχέσεως κωλυόμενον καὶ
τούτου χάριν ὀλοφυρόμενον καὶ κωκύοντα καὶ γόον πολὺν
5 ἀναμιγνύντα τοῖς λόγοις. οὗτος καὶ τὸν Ποσειδῶνα δέδειχε
τίσασθαι μὲν βουλόμενον τῶν Κεφαλλήνων τὸν στρατηγόν,
ὅτι τυφλὸν εἰργάσατο τὸν Πολύφημον, οὐ δυνάμενον δὲ
νικῆσαι τὴν εἱμαρμένην, ἐπειδήπερ εἵμαρτο τῷ Λαέρτου

16—22: Hom. *Π* 431 sqq. ‖ 22—24: Hom. *α* 68 sqq.

11—13: Georg. Mon. Chron. II 8 (p. 59)

2 *νόσον* M^2 | 3 *αὐτοῖς* CVM*γρ*.S^2 et 4 *ἥδει*: *ἤδη* B: *ἥδιστον* SCVM*γρ*. | *ἀλλὰ* om. BL | 5 *δυσχεραίνουσιν* BL | 6 *αὐτοὺς* om. V | 6—7 *καὶ εἰρήνη* om. BL | 9 *εἱμαρμένην*: litt. *μένην* L^2 | 10 *μοῖραν* BL | 12 *ἀνδροσύλους* M, corr. M*γρ*. | *καὶ τοὺς τοιχωρύχους* om. S | *τοιχορύχους* B | 13 *πάλαι* M | 14 ante *ταύτας* add. *καὶ* S | *καὶ προφητικοῖς ταύτας* V | *ταῦτα* K | 15 *παραθήσωμεν* C: *παραθήσομεν* V | 16 *καταλείπωμεν* K | 17 *τὸν*: *τὸ* S^1 | 20 *λάχεως* MS: *λαχοῦς* V | *κολυόμενον* M^1 | 22 *οὗτως* MC | *ποσειδῶ* K: *ποσειδῶν* M^1: *ποσιδόνα* S | *δέδειχθεν* C | 23 *κεφαλήνων* MV, sed corr. V: *κεφαλλήνω* S | 24 *ὅτι*: *ὃς* BL | *δὲ* om. S^1 | 25 *ἐπειδὴ* V | *λαέρτου*: *λαέρω τοῦ* M^1

τὴν Ἰθάκην ἰδεῖν. | τούτους τοίνυν καταλιπόντες, τὸν τῶν p. 86 φιλοσόφων ἑσμὸν παραγάγωμεν. τοὺς μὲν οὖν ἀμφὶ τὸν 6 Διαγόραν φασὶν ἀθέους ἐπίκλην ὀνομασθῆναι διὰ τὸ πάμπαν ἀρνηθῆναι τὸ θεῖον· Πρωταγόραν δὲ ἀμφίβολον περί γε τούτων ἐσχηκέναι λέγουσι δόξαν· φάναι γὰρ αὐτὸν εἰρήκασιν οὐκ εἰδέναι, οὔτε εἴπερ εἰσὶ θεοί, οὔτε εἰ παντάπασιν οὐκ εἰσίν. Ἐπίκουρος δὲ ὁ Νεοκλέους καὶ ἡ ἐκείνου ξυμμορία εἶναι μὲν ἔφασαν τὸν Θεόν, πρὸς αὐτὸν δὲ ἀπεστράφθαι καὶ μήτε ἔχειν πράγματα μήτε παρέχειν ἄλλοις ἐθέλειν. ὁ 7 δέ γε Νικομάχου μέχρι σελήνης ὑπείληφε τὸν Θεὸν πρυτανεύειν, τῶν δὲ μετὰ ταύτην ἁπάντων ἠμεληκέναι καὶ τῇ τῆς εἱμαρμένης ἀνάγκῃ παραδεδωκέναι τὴν τούτων ἐπιτροπείαν, καὶ οὐ μόνον πλοῦτον καὶ πενίαν καὶ ὑγίειαν καὶ νόσον καὶ δουλείαν καὶ ἐλευθερίαν καὶ πόλεμον καὶ εἰρήνην διανέμειν ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ ἀρετὴν καὶ κακίαν ἀποκληροῦν. τούτων Οἰνόμαος ὁ Κυνικὸς ἐναργῶς κατηγόρησε, 8 καὶ τὸν Πύθιον μάντιν, ὡς τὰ παραπλήσια χρησμῳδοῦντα, τοῖς κατηγορουμένοις ξυνέζευξε· καὶ τὸ μὲν ξύγγραμμα Φώραν γοήτων ὠνόμασε· λέγει δὲ ὧδε· „ἀπόλωλε γάρ, τό γε ἐπὶ τοῖς σοφοῖς, ἐκ τοῦ ἀνθρωπείου βίου, ἀπόλωλεν, εἴτε οἴακά τις αὐτό, εἴτε ἕρμα, εἴτε κρηπῖδα ὀνομάζων χαίρει, τῆς ἡμετέρας ζωῆς ἡ ἐξουσία, ἣν ἡμεῖς μὲν αὐτοκράτορα τῶν ἀναγκαιοτάτων τιθέμεθα, Δημόκριτος δέ, εἰ μή τι

2—4: Eus. Pr. XIV 16, 1 ‖ 4—7: Eus. Pr. XIV 3, 7. 19, 10 (Protag. fr. 2) ‖ 7—9: Epicur. sent. 1 fr. 359 ‖ 9—16: Eus. Pr. XV 5, 1 Clem. Str. V 14, 90 = Eus. Pr. XIII 13, 4 ‖ 16—p. 152, 17: Eus. Pr. VI 7, 2—3. 17—18. 20 (Oenomai fr. 14)

13—16: Georg. Mon. Chron. II 8 (p. 57) (Suid. s. v. εἱμαρμένη)

1 τοίνυν om. M: litt. νυν L² e corr. | καταλειπόντες K | 2 οὖν om. V | 3 ὀνομαστῆναι V | 4 γε om. SCV | 6 εἴπερ om. V, sed postea additum est εἰ | 7 ἡ ἐξ ἐκείνου K | 8 τὸν om. V | ἑαυτὸν MCV: ἑαυτὴν K | δὲ om. K | ἐπεστράφθαι V: ἐπεστρέφθαι K | 9 ἀλλήλοις K | 10 γε om. BL | 11 μετατὴν L¹: μετ' αὐτὴν L² | 12 ἐπιτροπίαν KMSC, sed corr. S | 13 ὑγείαν CV | 15 ἀποπληροῦν C | 17 μάνιν K: μάτην V | 19 φωρὰν KSC: φῶρα L²Mγρ.: φορὰν VMγρ. | ὀνόμασε BC | 20 γε: τε S | ἀνθρωπίου K: ἀνθρωπίνου S | 21 κριπίδα C | ὀνομάζοι V | 22 αὐτοκράτωρα S | 23 τιθήμεθα S

*ἠπάτημαι, καὶ Χρύσιππος, ὁ μὲν δοῦλον, ὁ δὲ ἡμίδουλον
ἐπινοεῖ τὸ κάλλιστον τῶν ἀνθρωπίνων ἐπιδεῖξαι. ἀλλὰ τού-
των ὁ μὲν λόγος τοσοῦτος, ὅσον ἄν τις ἀξιώῃ, ἄνθρωπος
ὤν, ἀνθρώπους. εἰ δὲ δὴ καὶ τὸ θεῖον ἡμῶν καταστρα-*
9 *τεύεται, παπαί, οἷα πεισόμεθα.“ πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τοιαῦτα
εἰπών, προστέθεικε καὶ ταῦτα· „φέρε καὶ ἡμεῖς ἀνταγανα-
κτήσωμεν. τί δή ποτε; ἔνθα ἂν ἡμῖν δοκῇ, ἔσται τοῦτο
καὶ πιστότατον καὶ πρεσβύτατον· ἔνθα δ' ἂν μὴ δοκῇ, ἐκεῖ
καταδυναστεύει τι λεληθὸς αὐτοῦ, εἱμαρμένη καὶ πεπρωμένη,
διάφορα ἑκάστῳ ἡμῶν ἔχουσα, τῷ μὲν ἐκ θεοῦ, τῷ δὲ ἐκ
τῶν σμικρῶν ἐκείνων σωμάτων τῶν φερομένων ἄνω καὶ
παλλομένων κάτω καὶ περιπλεκομένων καὶ διαλυομένων καὶ*
10 *διϊσταμένων καὶ παρατιθεμένων ἐξ ἀνάγκης;“ καὶ αὖ πάλιν
μετ' ὀλίγα· „τούτων δὲ εἵνεκα ταῦτα προσήνεγκα τῷ λόγῳ,
ὅτι σε ἐκπέφευγεν, ὦ μάντι, ὧν κύριοί ἐσμεν ἡμεῖς· καὶ ὁ
τὰ πάντα εἰδὼς ταῦτα οὔπω ἔγνως, ὧν τὰ πείσματα ἀνῆπται*
11 *ἐκ τῆς ἡμετέρας βουλήσεως.“ ταῦτα ὁ Κυνικὸς κατὰ ταὐ-
τὸν τοῦ Πυθίου καὶ Δημοκρίτου καὶ Χρυσίππου κατηγό-
ρησεν, εἰκότως ἀγανακτῶν, ὅτι τοῦ ἡμετέρου νοῦ τὴν ἐλευ-
θερίαν ἐξανδραποδίσαντες φύσιν, τῇ τῆς εἱμαρμένης καὶ
πεπρωμένης ἀνάγκῃ παρέδοσαν. τὴν δὲ πεπρωμένην ὁ
Χρύσιππος πεπερασμένην ἔφησεν εἶναι καὶ ξυντετελεσμένην*
p. 87 *διοίκησιν· τὴν δὲ εἱμαρμένην εἰρομένην τινά, | εἴτε ἐκ Θεοῦ
βουλήσεως, εἴτε ἐξ οἱασδήποτε αἰτίας· τὰς δὲ Μοίρας ὠνο-*

21—p. 153, 9: Eus. Pr. VI 8, 8—10

10—13: Georg. Mon. Chron. II 8 (p. 57) (Suid. s. v. *εἱμαρμένη*)

2 *τὸ* bis L^1 | *τῶν* om. B | 3 *ἀξιώῃ*: litt. *η* C^2 e corr. | *ἄνθρωπος ὤν* om. L | 4 *δὴ*: *δεῖ* B | 5 *τοιαῦτα καὶ ἄλλα* BL | 6 *ἀντανακτήσωμεν* BL | 7 ante *ἔσται* add. *ἐκεῖ* M | 9 *μεληθὸς* M | *αὐτῇ* V | *ἡ εἱμαρμένη* L | 10 ante *διάφορα* add. *ἡ* BLM, om. M*γρ*. | *διαφορὰ* KBL^1S: *διάφορον* V | *ἡμῖν* L^1: *ὑμῶν* L^2 | *τῷ*: *τὸ* CM*γρ*. et *τῷ*: *τὸ* SCM*γρ*. | 11 *μικρῶν* BV | *πομάτων* C, sed corr. | 14 *ἕνεκα* K | *προεισήνεγκα* M, corr. M*γρ*. | 15 *σε* om. C | *ἐκπέφυγεν* B | *μάντει* S | 15—16 *ὁ τὰ πάντα*: *ὡς ἅπαντα* M | 16 *πίσματα* KS^1 | *ἀνῆπται*: litt. *ῆ* C^2 e corr. | 17 ante *ταῦτα* add. *καὶ* BLM | *κατ' αὐτὸν* SC: *κατ' αὐτῶν* S^2 | 19 *ἐλευθέραν* LMSV C e corr. | 21 *παρέδωσαν* S | *πεπραμένην* V | 22—23 *ἔφησεν*—*εἱμαρμένην* om. L^1 | 24 ante *ἐξ* add. *καὶ* BLM

μάσθαι ἀπὸ τοῦ μεμερίσθαι καὶ κατανενεμῆσθαί τινα ἡμῶν
ἑκάστῳ· οὕτω δὲ καὶ χρεὼν παρὰ τὸ χρέος εἰρῆσθαι, τὸ
ἐπιβάλλον καὶ καθῆκον κατὰ τὴν εἱμαρμένην. τὸν δὲ 12
ἀριθμὸν τῶν Μοιρῶν τοὺς τρεῖς χρόνους παραδηλοῦν, ἐν
οἷς κυκλεῖται τὰ πάντα καὶ δι' ὧν ἐπιτελεῖται· καὶ Λάχεσιν
μὲν κεκλῆσθαι παρὰ τὸ λαγχάνειν ἑκάστῳ τὸ πεπρωμένον,
Ἄτροπον δὲ κατὰ τὸ ἄτρεπτον καὶ ἀμετάθετον τοῦ μερισμοῦ,
Κλωθὼ δὲ παρὰ τὸ ξυγκλώθεσθαι καὶ ξυνείρεσθαι τὰ πάντα,
καὶ μίαν αὐτῶν τεταγμένην εἶναι δόξαν. τὴν δὲ Πρόνοιαν
τοῦτο κεκλήκασι, διότι πρὸς τὸ χρήσιμον οἰκονομεῖ ἕκαστα·
Ἀδράστειαν δὲ τὴν αὐτήν, ὅτι οὐδὲν αὐτὴν ἀποδιδράσκει.
οὐ μόνον δὲ οἱ ἀμφὶ τὸν Δημόκριτον καὶ Χρύσιππον καὶ 13
Ἐπίκουρον πάντα κατ' ἀνάγκην ἔφασαν γίνεσθαι, ἀνάγκην
καλοῦντες τὴν εἱμαρμένην, ἀλλὰ καὶ Πυθαγόρας ὁ πολυ-
θρύλητος ἀνάγκην εἶπε περικεῖσθαι τῷ κόσμῳ. ὁ δὲ Παρ-
μενίδης τὴν ἀνάγκην καὶ Δαίμονα κέκληκε καὶ Δίκην καὶ
Πρόνοιαν· καὶ ὁ Ἡράκλειτος δὲ πάντα καθ' εἱμαρμένην
εἴρηκε γίνεσθαι· ἀνάγκην δὲ τὴν εἱμαρμένην καὶ οὗτος
ὠνόμασεν. καὶ Χρύσιππος δὲ ὁ Στωϊκὸς μηδὲν διαφέρειν 14
εἶπε τοῦ εἱμαρμένου τὸ κατηναγκασμένον, εἶναι δὲ τὴν εἱ-
μαρμένην κίνησιν ἀΐδιον ξυνεχῆ καὶ τεταγμένην. Ζήνων
δὲ ὁ Κιτιεὺς δύναμιν κέκληκε τὴν εἱμαρμένην κινητικὴν
τῆς ὕλης, τὴν δὲ αὐτὴν καὶ Πρόνοιαν καὶ Φύσιν ὠνόμασεν.
οἱ δὲ τοῦτον διαδεξάμενοι τὴν εἱμαρμένην λόγον ἔφασαν
εἶναι τῶν ἐν τῷ κόσμῳ προνοίᾳ διοικουμένων, καὶ πάλιν

9—11: Eus. Pr. XV 15, 6 ‖ 14—p. 154, 9: Aëtius Doxogr. p. 321—326

19—23: Georg. Mon. Chron. II 8 (p. 57) (Suid. s. v. εἱμαρμένη)

1 κατανενεμεῖσθαι C | 2 ante χρεὼν add. τὸ KCMγρ. Eus. | χρεὼν: χρόνον MSVL² | παρὰ τὸ χρέος om. KCMγρ. Eus. | χρέος: χρεὼν MSV | 3 κατὰ om. S | 3—4 τῶν δὲ ἀριθμῶν M | 4 τρὶς S | παρεδήλουν M, corr. Mγρ. | 5 τὰ om. K | 6 τὸ (posteriore loco): τὸν M | 8 ξυγκλῶσθαι M: ξυγκλώθεισθαι SC | ξυνειρεῖσθαι K | 11 ἀδράστιαν KBS, sed corr. B | 14 καὶ om. L | πολυθρύλλητος V | 16 καὶ (ante δαίμονα) om. SV | 16—17 καὶ τὴν πρόνοιαν M¹ | 18 οὗτος τὴν εἱμαρμένην K (καὶ om.) | 20 εἶπε: ἔφη K | καταναγκασμένον BL¹ | 21—22 κίνησιν — εἱμαρμένην om. V | 22 κητιεὺς B: κιττιεὺς M | κινητὴν L | 25 προνοίας S

ἐν ἑτέροις ξυγγράμμασιν εἱρμὸν αἰτιῶν τὴν εἱμαρμένην
15 κεκλήκασιν. καὶ τὴν τύχην δὲ ὡσαύτως οἱ μὲν θεὸν ὑπέ-
λαβον καὶ ὡς θεὸν ἐσεβάσθησαν· ὁ δὲ Πλάτων αἰτίαν εἶναι
εἶπε κατά τι ξυμβεβηκὸς γινομένην, καὶ πάλιν ξύμπτωμα
φύσεως ἢ προαιρέσεως κέκληκεν. καὶ ὁ Ἀριστοτέλης δὲ
ὡσαύτως αἰτίαν ἔφη κατὰ ξυμβεβηκὸς ἐν τοῖς καθ' ὁρμὴν
ἕνεκέν τινος γινομένοις ἄδηλόν τε καὶ ἄστατον. Ἀναξα-
γόρας δὲ καὶ Δημόκριτος καὶ οἱ ἐκ τῆς Ποικίλης ὠνομα-
16 σμένοι ἄδηλον αἰτίαν ἀνθρωπίνῳ λόγῳ. Φιλήμων δέ γε ὁ
κωμικός, καὶ ταῦτα γέλωτος ὢν ποιητής, ἄντικρυς κατηγο-
ρεῖ τῶν θεὸν τὴν τύχην ὑπειληφότων καὶ διαρρήδην βοᾷ·
„οὐκ ἔστιν ἡμῖν οὐδεμία Τύχη θεός· οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ ταὐ-
τόματον ὃ γίνεται, ὡς ἔτυχ' ἑκάστῳ, προσαγορεύεται Τύχη."
οὗτος καὶ τοὺς οἰωνοῖς ἢ κληδόσι χρωμένους κωμῳδῶν ἔφη·
„ὅταν ἴδω" φησί „παρατηροῦντα, τίς ἔπταρεν, ἢ τίς ἐλάλησεν,
88 ἢ τίς ἐστιν ὁ προϊών, | σκοποῦντα, ἀπολῶ τοῦτον εὐθὺς
ἐν ἀγορᾷ. αὐτῷ βαδίζει καὶ λαλεῖ καὶ πτάρνυται ἕκαστος
ἡμῶν, οὐχὶ τοῖς ἐν τῇ πόλει. τὰ πράγμαθ' ὡς πέφυκεν,
17 οὕτω γίνεται." καὶ ὁ Μένανδρος δὲ ἐν Δεισιδαίμονι παρα-
πλησίως τοὺς τὰ τοιαῦτα παρατηροῦντας γελᾷ, λέγων ὡδί·
„ἀγαθόν [μοι] τι γίνοιτ', ὦ πολυτίμητοι θεοί. ὑποδούμενος
τὸν ἱμάντα τῆς δεξιᾶς ἐμβάδος διέρρηξ'. εἰκότως, ὦ φλή-

9—13: Clem. Str. V 14, 128 = Eus. Pr. XIII 13, 55 (Philem. fr. 137) ‖ 15—19: Clem. Str. VII 4, 25 (Philem. fr. 100) ‖ 19—p. 155, 2: Clem. Str. VII 4, 24 (Menandr. fr. 109)

2—5: Georg. Mon. Chron. II 8 (p. 57) (Suid. s. v. *εἱμαρμένη*)

3—4 *εἶπεν εἶναι* BLM | 5 *ὁ* om. V | 6 *ξυμβεβηκὼς* B, sed corr. | 7 *ἕνεκα* MSCV | 9 *γε* om. V | 11 *θεὸν*: *τὸν θεὸν* K: *θεῶν* LS, sed corr. LS² | 13 *ἔτυχεν* codd. | 14 *οὕτως* C | *οἰωνοῖσιν* MC | *κληδῶσι* S | *κεχρημένους* B, sed corr. | 15 *ἢ τίς ἐλάλησεν* om. BL | 16 *ἐσθ'* KBLM | *προσιών* MSCV | 17 *ἑαυτῷ* codd. | *βαδίζει*: *βιβάζει* K: *βιάζει* Bγρ. | *lacuna incipit in* B | 18 *οὐχὶ*: *οὐχ' ὅτι* L¹: *οὐχὶ καὶ* MC | *πράγματα* KS | 19 *γίνονται* V | *δισιδαίμονι* K¹S: *δεισιδαιμονίαι* M, corr. Mγρ. | *παραπλησίως* om. MSV | 20 *ὡδί* KM: *ὧδε* LSCV | 21 *μοι* delendum mihi videtur: post *τι* exhibet Clem. | *γίνοιτ'* scripsi: *γε τὸ* L¹: *γένοιτο* KMSCVL² | 22 *διέρρηξα* codd.

ναφε· σαπρὸς γὰρ ἦν· σὺ δὲ σμικρολόγος, οὐκ ἐθέλων και-
νὰς πρίασθαι.“ οὕτως ᾔδεσαν καὶ οἱ τὸν ἐν γέλωτι καὶ 18
θεάτροις ἀσπασάμενοι βίον, ὡς τὰ τοιαῦτα δείματα καὶ
παρατηρήματα λίαν ἐστὶ καταγέλαστα. καὶ Ἀντιφῶν δέ, τι-
νὸς δυσχεραίνοντος καὶ οἰωνὸν χαλεπά τινα σημαίνειν νομί-
σαντος, ὅτι ἡ ὗς τὰ οἰκεῖα κατέφαγεν ἔκγονα· „χαῖρε“ εἶπεν
„ἐπὶ τῷ σημείῳ, ὅτι πεινῶσα τὰ σὰ οὐ κατέφαγε τέκνα.“
ἔοικε δὲ τούτῳ καὶ τὸ παρὰ τοῦ Βίωνος εἰρημένον. καὶ 19
γὰρ ἐκεῖνος τὰ τοιάδε γελῶν, „τί θαυμαστόν“ ἔφη, „εἰ καὶ
ὁ μῦς τὸν θύλακον διέτραγεν, οὐκ ἔχων ὅ τι φάγῃ; τοῦτο
δὲ ἦν θαυμαστόν, εἰ, ὥσπερ Ἀρκεσίλαος παίζων ἐνεχείρει,
τὸν μῦν ὁ θύλακος κατέφαγεν.“ καὶ ὁ Διογένης δέ, ὄφεως 20
ὑπέρῳ ἑαυτὸν ἐνειλήσαντος, καί τινος τοῦτο θαυμάσαντος
καὶ τέρας εἶναι νομίσαντος, „μὴ θαύμαζε“ εἶπεν· „ἦν γὰρ
παραδοξότερον, εἰ τὸ ὕπερον περὶ ὀρθῷ τῷ ὄφει κατειλη-
μένον ἐθεάσω.“ οὕτω πάλιν οὗτος αὐτὸς ἐν οἰκίᾳ τινὸς
μοχθηροῦ ἐπιγεγραμμένον εὑρὼν „ὁ τοῦ Διὸς παῖς καλλί-
νικος Ἡρακλῆς ἐνθάδε κατοικεῖ· μηδὲν εἰσίτω κακόν,“ „καὶ
πῶς“ ἔφη „ὁ κύριος εἰσελεύσεται τῆς οἰκίας;“ οὕτως ἐκω- 21
μῴδουν καὶ οἱ τῷ τῆς δεισιδαιμονίας πλάνῳ δεδουλευκότες
τοὺς οἰωνοὺς καὶ τὰς κληδόνας καὶ τὰ παρὰ τῶν πολλῶν
ἔτι καὶ νῦν νομιζόμενα τέρατα· καὶ πτάρνυσθαι μὲν τοὺς
πταίροντας ἔλεγον, οὐκ ἄλλοις τι προσημαίνοντας, ἀλλὰ τὸ

4—7: Clem. Str. VII 4,24 (Antiph. vit. et scr. 8) ‖ 8—12: Clem. Str. VII 4, 24 (Bion. fr. 45) ‖ 12—16: Clem. Str. VII 4, 25 (Diogen. fr. 282) ‖ 16—19: Clem. Str. VII 4, 26 (cf. Diogen. fr. 118)

1 σαπρὸς: litt. σα K^2 e corr. | 1—2 σὺ—πρίασθαι om. S | 3 θεάτρῳ L | ἀσπαζόμενοι K | δείγματα SV | 5 δυσχεραίναντος S e corr.: δυσχεράναντος CMγρ.: δυσχεράνοντος V | νομήσαντος V | 6 ἔγγονα KSCMγρ. | χαῖρε: litt. ε C^2 e corr. | 7 πινῶσα K | 9 λέγων L | εἰ καί: ἔρκαι K | 10 διέτρωγεν SV | 11 εἰ: ἢ L^1 | 13 θαύματος K | 14 καὶ—νομίσαντος om. L | ante εἶναι add. τοῦτο C | 15 παραδοξώτερον V | τὸ ὕπερον om. V | τῷ: τὸ L^1 | κατειλημμένον KMSC | 16 τεθεάσω S: τεθέασο CV | οὗτος: ὁ M, sed post αὐτὸς add. οὗτος Mγρ. | 16—17 μοχθηροῦ τινος KM | 17 ἐπιγεγγραμένον M | 19 ante οὕτως add. καὶ C | εἰκωμώδουν S^1 | 20 δισιδαιμονίας KS^1 | 23 πτέροντας MSCV | 23—p. 156, 2 προσημαίνοντας—τι om. S | 23—p. 156,1 ἀλλὰ—

*ξύνηθες ὑπομένοντας πάθος· καὶ τοὺς διαλεγομένους οὐκ
ἄλλοις τι προδηλοῦν, ἀλλὰ περὶ τῶν αὐτοῖς προκειμένων
ποιεῖσθαι τοὺς λόγους· καὶ τὸν μῦν ὑπὸ τῆς πείνης ὠθούμενον διατρῆσαι τὸν θύλακον, οὐ χρησμόν τινα τῷ τοῦ
θυλάκου δεσπότῃ προλέγοντα· καὶ τοῦ ὑποδήματος τοὺς
δεσμοὺς ὡς παλαιοὺς διαρραγῆναι, οὐχ ὡς χρησμολόγους*
22 *χαλεπόν τι προαγορεῦσαι. ταῦτα σαφῶς ἐπιστάμενος καὶ
Ἐπίχαρμος ὁ Πυθαγόρειος τούτων μὲν ἁπάντων κελεύει
καταφρονεῖν, τὸν δὲ τῶν ὅλων ὀπτῆρα δεδιέναι παρεγγυᾷ·
λέγει δὲ οὕτως· „οὐδὲν διαφεύγει τὸ θεῖον· τοῦτο γινώσκειν
σε δεῖ. αὐτὸς ἔσθ' ἁμῶν ἐπόπτης, ἀδυνατεῖ δ' οὐδὲν θεῷ.“*
23 *καὶ Δίφιλος δὲ ὁ κωμικός, ἀληθῆ φιλοσοφίαν τῇ κωμῳδίᾳ
προσμίξας, τάδε φησίν· „οἴει σὺ τοὺς θανόντας, ὦ Νικήρατε, τρυφῆς ἁπάσης μεταλαβόντας ἐν βίῳ, πεφευγέναι τὸ
θεῖον ὡς λεληθότας; ἔστιν Δίκης ὀφθαλμός, ὃς τὰ πάνθ'*
p. 89 *ὁρᾷ. | καὶ δὴ καθ' Ἅιδην δύο τρίβους νομίζομεν, μίαν μὲν
δικαίων, ἑτέραν δὲ ἀσεβῶν.“ καὶ μετ' ὀλίγα· „μηδὲν πλανηθῇς· ἔστιν ἐν Ἅιδου κρίσις, ἥνπερ ποιήσει θεὸς ὁ πάν-*
24 *των δεσπότης.“ ἐπειδὴ γὰρ οὐχ ἅπαντες οἱ πλημμελοῦντες
τῇδε τίνουσι δίκην, οὔτε μὴν οἱ ἀξιόνικοι τῆς ἀρετῆς ἀθληταὶ τὰ τῶν ἀγώνων ἆθλα πάντες πρὸς ἀξίαν ἐνθάδε κομίζονται, μάλα εἰκότως οὗτος τὸν πάντα ἐφορῶντα ἐπέδειξεν ὀφθαλμὸν καὶ τὴν ἐσομένην προηγόρευσε κρίσιν, ἵνα κἀκεῖνα δειμαίνοντες καὶ τοῦτον ὁρᾶν πιστεύοντες, ἅπαντες τοὺς*

8—11: Clem. Str. V 14, 100 = Eus. Pr. XIII 13, 25 (Epicharm. fr. 266) ‖ 12—19: Clem. Str. V 14, 121 = Eus. Pr. XIII 13, 47 (Philem. fr. 246)

7—p. 158, 22: Martyrium Trophimi ed. Mercati (Note di letteratura biblica e cristiana antica. Romae 1901) p. 223 sqq.

ὑπομένοντας om. M | 1 *πάθος* om. KL | 2 *τι*: *τισι* L | 3 *πίνης* KS¹ | 4 *διατρίσαι* S | *χρήσιμόν* L¹ | 7 *προσαγορεῦσαι* C¹ | 8 *πυθαγόριος* SC | 9 *δεδειέναι* KS | 11 *ἐπόπτης*: litt. ό C² e corr. | 12 *διόφιλος* K | 13 *τοιάδε* LMC | *οἴει σὺ*: *οἴεισι* K | *νηκήρατε* C | 14 *μεταλαμβάνοντας* C¹ | 16 ante *καθ'* add. *καὶ* LMSCV Mart. Tr. | *ἅδου* M Mart. Tr., corr. Mγρ. | 18 ante *θεὸς* add. *ὁ* MS Mart. Tr. | 21 *ἐνθάδε πρὸς ἀξίαν* KM | 24 *δειμένοντες* K | *καὶ τοῦτον*: *κἀκεῖνον* L | *ἅπαντας* KMS, corr. Mγρ.

ἀξιεράστους τῆς ἀρετῆς ἀγῶνας ἀσπάσωνται καὶ μὴ δυσχε-
ραίνωσι μὴ ὁρῶντες τῶν πόνων τἀπίχειρα. καὶ Πίνδαρος 25
δὲ ὁ Θηβαῖος, ἐρρῶσθαι φράσας εἱμαρμένῃ καὶ τύχῃ καὶ
πεπρωμένῃ, τὴν παναλκῆ δύναμιν τοῦ Θεοῦ διδάσκει τοὺς
ἀγνοοῦντας· „θεῷ γάρ“ φησι „δυνατὸν ἐκ μελαίνας νυκτὸς
ἀμίαντον ὄρσαι φάος, κελαινεφέϊ δὲ σκότει καλύψαι καθαρὸν
ἁμέρας σέλας.“ ὁ δέ γε Ἀρίστωνος σαφέστερον ἐπιδείκνυσιν 26
ἡμῖν τῶν ὅλων τὸν πρύτανιν τῶν τοῦ παντὸς οἰάκων ἐπει-
λημμένον. λέγει δὲ ταῦτα ἐν τοῖς Νόμοις· „ὁ μὲν δὴ θεός,
ὡς καὶ ὁ παλαιὸς λόγος, ἀρχὴν καὶ τελευτὴν καὶ μέσα τῶν
ὄντων ἁπάντων ἔχων, εὐθείᾳ περαίνει, κατὰ φύσιν περι-
πορευόμενος· τῷ δὲ ἀεὶ ξυνέπεται Δίκη, τῶν ἀπολειπομένων
τοῦ θείου νόμου τιμωρός, ἧς ὁ μὲν εὐδαιμονήσειν μέλλων
ἐχόμενος ξυνέπεται ταπεινὸς καὶ κεκοσμημένος· ὁ δέ τις
ἐξαρθεὶς ὑπὸ μεγαλαυχίας ἢ χρήμασιν ἐπαιρόμενος ἢ τιμαῖς
ἢ καὶ σώματος εὐμορφίᾳ ἅμα νεότητι καὶ ἀνοίᾳ φλέγεται
τὴν ψυχὴν μεθ' ὕβρεως, ὡς δή γε οὔτε ἄρχοντος οὔτε αὖ
ἡγεμόνος δεόμενος, ἀλλὰ καὶ ἄλλοις ἱκανὸς ὢν ἡγεῖσθαι,
καταλείπεται ἔρημος θεοῦ· καταλειφθεὶς δὲ καὶ ἔτι ἄλλους
τοιούτους προσλαβών, σκιρτᾷ ταράττων πάντα ἅμα, καὶ πολ-
λοῖς τισιν ἔδοξεν εἶναί τις, μετὰ δὲ χρόνον ὑποσχὼν τιμω-
ρίαν οὐ μεμπτὴν τῇ δίκῃ, ἑαυτόν τε καὶ οἶκον καὶ πόλιν
ἄρδην ἀνάστατον ἐποίησεν.“ διὰ τούτων ὁ φιλόσοφος καὶ 27
τὸν τοῦ παντὸς ἔδειξε κηδεμόνα καὶ τὴν ἐπί τινων ἔσθ'
ὅπῃ μακροθυμίαν καὶ τὴν ἐντεῦθεν τοῖς ἀνοήτοις προσγι-

2—7: Clem. Str. V 14, 101 = Eus. Pr. XIII 13, 25 (Pindar. fr. 142) ‖ 9—23: Eus. Pr. XI 13, 5 (Plat. Legg. IV p. 715 E—716 B)

7—p. 159, 19: Georg. Mon. Chron. II 8 (p. 60—61) (Suid. s. v. Πλάτων)

1 ἀσπάσονται C | δυσχεράνωσι KL: δυσχαιραίνωσι S | 4 τοῦ θεοῦ δύναμιν M | 5 μελαίνης MCV | 6 ὀρίσαι SCVMγρ. | κελαινεφεῖ L: κελαινεφέει MSC | 7—8 ἡμῖν ἐπιδείκνυσι V | ἐπιδεικνύει L | 8 τῶν ὅλων om. V | ἐπιλημμένον C | 11 εὐθέα L²Mγρ. Cγρ. | παραινεῖ K Mart. Tr. | 14 ὁ: εἰ S²: ὃς V | 16 ἢ om. S | ἀγνοίᾳ SV Mart. Tr. | post φλέγεται add. καὶ KL Mart. Tr. | 17 τὴν ψυχὴν om. M | γε om. K | 19 καταλιφθεὶς K | ἄλλους ἔτι L | 20 προλαβὼν M¹ | 22 μεμπτῆι K | 23 ἄστατον S | 25 προσγινωμένην S

νομένην λώβην καὶ τὴν εἰς ὕστερον αὐτοῖς ἐπιφερομένην
28 πανωλεθρίαν. ἐν δέ γε τῷ Γοργίᾳ καὶ τὰς τῆς τιμωρίας
αἰτίας δηλοῖ, λέγων ὡδί· „προσήκει δὲ παντὶ τῷ ἐν τιμωρίᾳ
ὄντι, ὑπὸ ἄλλου ὀρθῶς τιμωρουμένῳ, ἢ βελτίονι γίνεσθαι
καὶ ὀνίνασθαι ἢ παράδειγμα ἄλλοις γίνεσθαι, ἵν' ἐκεῖνοι
ὁρῶντες πάσχοντα, ἃ ἂν πάσχῃ, φοβούμενοι βελτίους γίνων-
ται. εἰσὶ δὲ οἱ μὲν ὠφελούμενοί τε καὶ δίκην διδόντες
ὑπὸ θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων οὗτοι, οἳ ἂν ἰάσιμα ἁμαρτή-
ματα ἁμαρτάνωσιν. ὅμως δὲ δι' ἀλγηδόνων καὶ ὀδυνῶν
γίνεται αὐτοῖς ἡ ὠφέλεια, καὶ ἐνθάδε καὶ ἐν Ἅιδου· οὐδὲ
90 γὰρ οἷόν τε ἄλλως ἀδικίας ἀπαλλάττεσθαι. | οἳ δ' ἂν τὰ
ἔσχατα ἀδικήσωσι καὶ διὰ τὰ τοιαῦτα ἀδικήματα ἀνίατοι
γένωνται, ἐκ τούτων τὰ παραδείγματα γίνεται· καὶ οὗτοι
αὐτοὶ μὲν οὐκέτι ὀνίνανται οὐδέν, ἅτε ἀνίατοι ὄντες, ἄλλοι
δὲ ὀνίνανται, οἱ τούτους ὁρῶντες διὰ τὰς ἁμαρτίας τὰς
μεγίστας καὶ ὀδυνηρότατα καὶ φοβερώτατα πάθη πάσχοντας
καὶ τὸν ἀεὶ χρόνον ἀτεχνῶς παραδείγματα ἀνηρτημένους.“
29 ταῦτα δὲ ἔοικεν ὁ φιλόσοφος ἐκ τῶν θείων σεσυληκέναι
λογίων. ἤκουσε γὰρ πάντως, τίνα Μωϋσῆς ὁ θεσπέσιος
εἰρηκέναι ξυνέγραψε τῷ Φαραῷ τὸν Θεόν, ὅτι „εἰς αὐτὸ
τοῦτο ἐξήγειρά σε, ὅπως ἐνδείξωμαι ἐν σοὶ τὴν δύναμίν
μου, καὶ ὅπως διαγγελῇ τὸ ὄνομά μου ἐν πάσῃ τῇ γῇ.“
παμπονήρῳ γάρ τοι γεγενημένῳ ἐκείνῳ παντοδαπὰς κολά-
σεις ἐπήνεγκεν ὁ Θεός, οὐχ ὥστε ἐκεῖνον ἀποφῆναι βελτίονα
(ᾔδει γὰρ αὐτοῦ καὶ τὸν νοῦν ἀντίτυπον καὶ τὸ πάθος

2—17: Eus. Pr. XII 6, 9—11 (Plat. Gorg. p. 525 A—C) ‖ 20—22: Exod. 9, 16

2 πανολεθρίαν KS | 3 αἰτίας bis S¹ | 4 ἢ om. SCV | βελτίωνι C¹: βέλτιον V | 5 καὶ—γίνεσθαι om. V | 6 πάσχει S: πάσχοι V | γίνονται K | 7 δὲ om. L¹ | 8 οἳ δ' ἂν Mγρ. | οἳ δ' ἀνιάσιμα C: οἳ ἀνιάσιμα S | ἰάσημα K | 9 ἁμαρτάνουσιν SC | 11 οἷόν τε: οἷον M, corr. Mγρ.: οἴονται K¹ ut videtur | 12 τὰ om. K | ἀνίητοι M, corr. Mγρ. | 13 γένωνται: γίνωνται KM, corr. Mγρ. | γίνεται: γίνονται V | 16 φοβερώτατα: φανερότατα C: φανερώτατα VMγρ. | ante πάθη add. τὰ MSC | 17 ἀτεχνῶς om. C¹ | 19 λόγων M, corr. Mγρ. | πάντως: πως L | τί V | ὁ θεσπέσιος om. V | 20 ξυνέγραψε: litt. υν L² | ὅτι om. KL | 21 ἐν σοί: εἰς σὲ M | 22 διαγγελῇ: litt. ῇ C² e corr.: διαγγελεῖ M

ἀνήκεστον), ἀλλ' ὅπως τὰ περὶ ἐκείνου διηγήματα πᾶσιν
ὠφελείας γένηται παραδείγματα. καθάπερ γὰρ αἱ πόλεις 30
τρέφουσι τοὺς δημίους, ὥστε τοὺς ἀνδροφόνους καὶ τοιχω-
ρύχους καὶ τοὺς ἄλλα ἄττα παρανομοῦντας διὰ τούτων
κολάζειν, οὐκ ἐπαινοῦσαι μὲν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ λίαν μισοῦσαι
τὴν τοῦ βίου προαίρεσιν, ἀνεχόμεναι δὲ τῆς τούτων ὑπηρε-
σίας διὰ τὴν χρείαν, οὕτως ὁ τοῦ κόσμου πρύτανις, οἷα
δημίους τινὰς γίνεσθαι ξυγχωρεῖ τοὺς τυράννους, ὥστε διὰ
τούτων ποινὴν τοὺς ἀσεβοῦντας καὶ παρανομοῦντας εἰσπράτ-
τειν· ὕστερον δὲ καὶ τούτους αὐτοὺς παντελεῖ παραδίδωσι
τιμωρίᾳ, ἐπειδήπερ οὐχ ὡς Θεῷ διακονοῦντες, ἀλλ' οἰκείᾳ
πονηρίᾳ δουλεύοντες τὰ δεινὰ ἐκεῖνα δεδράκασιν. οὕτως 31
ἡμαρτηκότα τὸν Ἰσραὴλ τῇ τῶν Ἀσσυρίων ὠμότητι παρα-
δέδωκεν· ἐπειδὴ δὲ οὗτοι τῆς τιμωρίας οὐ διέγνωσαν τὸν
σκοπόν, τηνικαῦτα καὶ τούτων καταλύσας τὴν δυναστείαν,
ἑτέροις δουλεύειν ἠνάγκασεν. καὶ ταῦτα Ἡσαΐας καὶ Ἰεζε-
κιὴλ καὶ πάντες οἱ προφῆται διαρρήδην διδάσκουσι· παρ'
ὧν, οἶμαι, ὁ Πλάτων τὰς ἀφορμὰς κεκλοφώς, ἔφη τοὺς
ἀνιάτως διακειμένους εἰς ὠφέλειαν ἑτέρων παιδεύεσθαι. κἀν 32
τῷ Φιλήβῳ δὲ πάλιν τὸν περὶ τῆς προνοίας ἐκράτυνε λόγον·
„πάντες“ γάρ φησι „ξυμφωνοῦσιν οἱ σοφοί, ὄντως ἑαυτοὺς
σεμνύνοντες, ὡς νοῦς ἐστι βασιλεὺς ἡμῖν οὐρανοῦ τε καὶ
γῆς. καὶ ἴσως εὖ λέγουσιν. διὰ σμικροτέρων δέ, εἰ βούλει,
τὴν ἐπίσκεψιν αὐτοῦ τοῦ γένους ποιησώμεθα.“ εἶτα ξυλλο-
γισμοῖς παμπόλλοις χρησάμενος, ἐπήγαγε ταῦτα· „βούλει δὲ
καὶ ἡμεῖς τοῖς πρόσθεν ὡμολογημένοις ξυμφωνήσωμεν, ὡς

19—24: Eus. Pr. XII 51, 35 (Plat. Phileb. p. 28 C) ‖ 25—p. 160, 4: Eus. Pr. XII 51, 38 (Plat. Phileb. p. 28 E—29 A)

2—19: Anastas. Sin. Resp. 16

2 ὠφελείας: ὠφέλημα L¹: ὠφέλιμα ML², corr. Mγρ. | παράδειγμα SCMγρ. | 3 τυχωρύχους S | 4 ἄλλα: τὰ ἄλλα S Anast. Georg. | 5 μίαν K | 7 post ὁ add. τῆς μεγίστης πόλεως τοῦδε MSCV | 8 γενέσθαι CV Anast. Georg. | ξυνεχώρει S | 11 οἰκία M | 12 δεδράχασιν SCMγρ. | 13 παρέδωκεν C Anast. Georg. | 16 καὶ posterius om. K | 19 ἀνιάτους V | 20 δὲ om. L | 21 ξυμφωνοῦσι φησιν V | σοφία V | 23 μισκροτέρων M | βούλη C | 24 ποιησόμεθα K | 25 παμπόλοις C | βούλη S | 26 ξυμφωνήσωμεν K: ξυμφωνήσομεν LM: ξυμφήσομεν SCV: ξυμφήσωμεν Mγρ.

ταῦτα οὕτως ἔχει, καὶ μὴ μόνον οἰώμεθα δεῖν τὰ ἀλλότρια
ἄνευ κινδύνου λέγειν, ἀλλὰ καὶ ξυγκινδυνεύσωμεν καὶ με-
τασχῶμεν τοῦ ψόγου, ὅταν ἀνὴρ δεινὸς φῇ ταῦτα μὴ οὕ-
33 τως, ἀλλ' ἀτάκτως ἔχειν;“ καὶ ἑτέροις δὲ πλείστοις λόγοις
χρησάμενος, καὶ ταῦτα προστέθεικεν· „οὐκοῦν εἰ μὴ τοῦτο,
p. 91 μετ' ἐκείνου τοῦ λόγου ἂν ἑπόμενοι βέλτιον λέγοιμεν, | ὡς
ἔστιν ὃ πολλάκις εἰρήκαμεν, ἄπειρόν τε ἐν τῷ παντὶ πολὺ
καὶ πέρας ἱκανόν, καί τις ἐπ' αὐτοῖς αἰτία οὐ φαύλη, κοσ-
μοῦσά τε καὶ ξυνάπτουσα ἐνιαυτούς τε καὶ μῆνας καὶ ὥρας,
σοφία καὶ νοῦς λεγομένη.“ καὶ ταῦτα δὲ ἐκ τῶν Ἑβραϊκῶν
ναμάτων ἀρυσάμενος ἔχει. ἐκεῖνα γὰρ διδάσκει σαφῶς, ὡς
„ὁ Θεὸς τῇ σοφίᾳ ἐθεμελίωσε τὴν γῆν, ἡτοίμασε δὲ
οὐρανοὺς ἐν φρονήσει,“ καὶ τἄλλα τὰ τούτων ἀκόλουθα.
34 ἐν δέ γε τοῖς Νόμοις οὗτος αὐτὸς ὁ φιλόσοφος καὶ διαιρεῖ
τῶν ἀγαθῶν τὴν φύσιν καὶ δείκνυσι τὰ μὲν ἀνθρώπινα,
τὰ δὲ θεῖα. λέγει δὲ οὕτως· „διττὰ δὲ ἀγαθά ἐστι, τὰ μὲν
ἀνθρώπινα, τὰ δὲ θεῖα· ἤρτηται δὲ ἐκ τῶν θείων θάτερα.
κἂν μὲν δέξηταί τις τὰ μείζονα, κτᾶται καὶ τὰ ἐλάττονα·
εἰ δὲ μή, στέρεται ἀμφοῖν. ἔστι δὲ τὰ μὲν ἐλάττονα, ὧν
ἡγεῖται ὑγεία, κάλλος δὲ δεύτερον, τὸ δὲ τρίτον ἰσχὺς εἴς
τε δρόμον εἴς τε τὰς ἄλλας πάσας κινήσεις τῷ σώματι, τέταρ-
τον δὲ πλοῦτος, οὐ τυφλός, ἀλλ' ὀξὺ βλέπων, ἄν περ ἕπη-
ται φρονήσει. ὃ δὲ πρῶτον τῶν θείων ἡγεμονοῦν ἐστιν

5—10: Eus. Pr. XII 51, 47 (Plat. Phileb. p. 30 C) ‖ 11—13: Prov. 3, 19 ‖ 16—p. 161, 8: Eus. Pr. XII 16, 3—5 (Plat. Legg. I p. 631 B—D)

14—p. 161, 6: Martyrium Trophimi ed. Mercati p. 226

V e corr. Pl. Eus. | 1 οἰόμεθα LV | 2 ante ἄνευ add. μὴ L² | ξυνκινδυνεύσωμεν KMSC: ξυγκιδυνεύσομεν V | *post lacunam incipit* B; cf. p. 154, 17 | 3 ἔφη M, corr. Mγρ. | 4 ἀλλὰ καὶ ἀτάκτως M | 7 ὃ: ὡς B | 8 ἐπ': ἐν M, corr. Mγρ. | αὐτοὺς L¹ | κόσμου K | 11 ἀρρυσάμενος C | 12 ἐθεμελίωσε τῇ σοφίᾳ CV | 15 ἀνθρώπεια L, sed corr. | 17 ἀνθρώπεια L | εἴρηται MCV | 19 στερεῖται C | 20 ὑγίεια BM: ἡ ὑγεία L | δὲ prius om. KBL | εἴς τε: εἴτε BV et 21 εἴς τε: εἴτε V | κινήσεις πάσας C | ἁπάσας B | post σώματι add. προσηκούσας L² | τὸ δὲ τέταρτον BLM | 22 οὐ: ὁ V | ἂν παρέπηται CMγρ. | ἕπεται S: ἕπειτα L¹ | 23 φρονήση L²

*ἀγαθῶν, ἡ φρόνησις, δεύτερον δὲ μετὰ νοῦ σώφρων ψυχῆς
ἕξις, ἐκ δὲ τούτων μετ' ἀνδρείας κραθέντων τρίτον ἂν εἴη
δικαιοσύνη, τέταρτον δὲ ἀνδρεία. ταῦτα δὲ πάντα ἐκείνων
ἔμπροσθεν τέτακται φύσει· καὶ δὴ τῷ νομοθέτῃ τακτέον
οὕτως. μετὰ δὲ ταῦτα τὰς ἄλλας προστάξεις τοῖς πολίταις
εἰς ταῦτα βλεπούσας αὐτοῖς εἶναι διακελευστέον. τούτων δὲ
τὰ μὲν ἀνθρώπινα εἰς τὰ θεῖα, τὰ δὲ θεῖα εἰς τὸν ἡγεμόνα
νοῦν ξύμπαντα βλέπει.“ εἶτα διδάσκει διὰ πλειόνων, ὡς* 35
*φύσει μὲν ἀγαθὸν ἀρετὴ μόνη, τὰ δὲ ἄλλα ὁμωνύμως κα-
λεῖται, ὀνόματος μόνου μετέχοντα· „τὰ γὰρ ὑπὸ τῶν πολ-
λῶν“ φησι „λεγόμενα ἀγαθὰ οὐκ ὀρθῶς λέγεται. λέγεται
γάρ, ὡς ἄριστον μὲν ὑγιαίνειν, δεύτερον δὲ κάλλος, τρίτον
δὲ πλοῦτος. καὶ ἕτερα δὲ μυρία ἀγαθὰ λέγεται. καὶ γὰρ
ὀξὺ ὁρᾶν καὶ ἀκούειν καὶ πάντα, ὅσα ἔχεται τῶν αἰσθήσεων,
εὐαισθήτως ἔχειν, ἔτι δὲ καὶ τὸ ποιεῖν τυραννοῦντα ὅ τι ἂν
ἐπιθυμῇ, καὶ τὸ μὲν τέλος πάσης μακαριότητος εἰς τὸ πάντα
ταῦτα κεκτημένον ἀθάνατον εἶναι γενόμενον ὅτι τάχιστα.
ὑμεῖς δὲ καὶ ἐγώ πῃ τάδε λέγομεν, ὡς ταῦτά ἐστι ξύμπαντα
δικαίοις μὲν καὶ ὁσίοις ἀνδράσιν ἄριστα κτήματα, ἀδίκοις
δὲ κάκιστα ξύμπαντα, ἀρξάμενα ἀπὸ τῆς ὑγιείας. καὶ δὴ
καὶ τὸ ὁρᾶν καὶ τὸ ἀκούειν καὶ τὸ αἰσθάνεσθαι καὶ τὸ
παράπαν ζῆν μέγιστον μὲν κακὸν τὸν ξύμπαντα χρόνον
ἀθάνατον ὄντα, κεκτημένον πάντα τὰ λεγόμενα ἀγαθὰ πλὴν
δικαιοσύνης τε καὶ ἀρετῆς ἁπάσης· ἔλαττον δέ, ὡς ἂν ὀλί-
γιστον ὁ τοιοῦτος χρόνον ἐπιζῴη.“ καὶ μετ' ὀλίγα· „ἐγὼ* 36

10—25: Eus. Pr. XII 21, 2—4 (Plat. Legg. II p. 661 A—C) || 25—p. 162, 3: Eus. Pr. XII 21, 5 (Plat. Legg. II p. 661 C—D)

1 *ἀγαθὸν* C | *νοῦν* V | 2 *δὲ* om. C | *ἀνδρίας* KBV, sed corr. K: *ἀνδρείαν* S | 3 *ἀνδρία* BV | *δὲ* posterius om. C | 5 *δὲ* om. M, add. Mγρ. | *ταῦτα* om. CMγρ. | 6 *ταύτας* BLM, corr. Mγρ. | 9 *ἀγαθῶν* M, corr. Mγρ. | *ὁμονύμως* BS | 10 *μόνον* CMγρ. | 11 *λέγεται* (posteriore loco): *λέγει* M | 15 *εὐεσθήτως* K | 16 *εἰς* del. L²: *εἰ* SC: *εἶναι* MS² Pl. Eus. | *τὸν πάντα* V | 16—17 *ταῦτα πάντα* C | 17 *ὅττι* C | 18 *ταῦτά*: *ταῦτα δὲ* S | 19—20 *δικαίοις—ξύμπαντα* om. V | 20 *ἀπὸ*: litt. *ἀ* C² e corr. | *ὑγείας* V | 21 *καὶ* primum om. CV | 22 *τὸ* KCMγρ. | 23 *τεκτηνάμενον* C | 24 *τε* om. BL: *δὲ* K | *ὀλιγοστὸν* KM, corr. Mγρ. | 25 *χρόνον ὁ τοιοῦτος* C | *χρόνος* SV | *καὶ* om. C

p. 92 *μὲν γὰρ λέγω σαφῶς τὰ μὲν κακὰ λεγόμενα | ἀγαθὰ τοῖς*
δικαίοις εἶναι, τοῖς δὲ ἀδίκοις κακά· τὰ δὲ ἀγαθὰ τοῖς μὲν
ἀγαθοῖς ἀγαθά, τοῖς δὲ κακοῖς κακά.“ κἀγὼ δὲ κομιδῇ
τήνδε ἄγαμαι τὴν διαίρεσιν. μέγιστον γὰρ ἀληθῶς ἀγαθὸν
τό γε εἰδέναι, τί μὲν κυρίως ἀγαθόν, τί δὲ τοῦτο λέγεται
μέν, γίνεται δὲ πῇ μὲν τοιοῦτο, πῇ δὲ τοὐναντίον, ὑπὸ
τῶν ἢ εὖ καὶ καλῶς μετιόντων ἢ τὴν ἐναντίαν γνώμην
37 *ἀσπαζομένων. καὶ γὰρ ὑγίεια καὶ κάλλος καὶ ῥώμη σώμα-*
τος, καὶ μέντοι καὶ πλοῦτος τοὺς μὲν ὤνησέ τε καὶ ἔδειξε
τῶν κτημάτων ἀξίους, τοῖς δὲ ὄργανα πονηρίας καὶ ἀκρα-
σίας ἐγένετο. σωφροσύνη δὲ καὶ δικαιοσύνη καὶ τἄλλα
ὅσα τούτοις παραπλήσια, τῆς ψυχῆς ἐστι κτήματα, ἃ πᾶσίν
ἐστι τοῖς ἔχουσιν ὀνησιφόρα καὶ οὐδένα σίνεται τῶν κεκτη-
μένων. τοῖς δὲ τοιούτοις καὶ τὰ λεγόμενα ἀγαθὰ ξύμφορα
κτήματα· δικαίων γὰρ καὶ σωφρόνων οἰκονόμων τυγχάνει.
τὰ δέ γε διὰ τούτων ἄριστα γινόμενα κάκιστα φαίνεται,
πονηροῖς περιπεσόντα καὶ παρανόμοις· καὶ γὰρ ὁρῶσιν ἃ
μὴ δεῖ, καὶ ἀκούουσιν ὧν οὐ δεῖ, καὶ τὰς ἄλλας αἰσθήσεις
εἰς ἀκολασίαν παιδεύουσιν.

38 *Μὴ τοίνυν, ὦ φίλοι ἄνδρες, ξυγχέωμεν τῶν πραγμάτων*
τὰς φύσεις, ἀλλὰ διαγνῶμεν, τί μὲν ἀληθῶς ἀγαθόν, τί δὲ
κακόν, τί δέ γε τὴν μέσην τούτων κἀκείνων εἴληχε τάξιν·
καὶ μὴ καλῶμεν εὐδαίμονας τοὺς πλουτοῦντας καὶ ῥωμα-
λέους καὶ δυναστείαν περιβεβλημένους τινά· κακοδαίμονας
γὰρ ἀληθῶς καὶ τρισαθλίους προσαγορεύειν προσήκει τοὺς
τούτων μὲν μετειληχότας, ὕλην δὲ ἀποφήναντας αὐτὰ κακίας
39 *καὶ πονηρίας. ὅταν οὖν ἴδωμεν παμπόνηρον ἄνθρωπον*
πλούτῳ περιρεόμενον, μὴ τρισόλβιον ὀνομάζωμεν, ἀλλὰ δεί-
λαιον, ὅτι τοῦ παρανόμως βιοῦν ἔχει πολλὰς ἀφορμάς· καὶ

1 *γὰρ* om. L | *καλὰ* S | 2 post *ἀδίκοις* add. *εἶναι* MSCV | 4 *τήνδε*: *τήν γε* L | 6 *τοιοῦτον* M | 12—15 *ἃ—κτήματα* om. S | 12 *ἃ* om. K: *καὶ* MC et *ἅπασιν* MC | 15 *οἰκονόμος* M: *οἰκονόμος* CVMγρ. | 19 *εἰς* om. KBL | 20—21 *τῶν—φύσεις*: *τὰς πραγμάτων φύσεις* K | 22 *εἴληχε*: litt. *χ* L² e corr. | 23 *ῥωμαλαίους* KS | 24 *περιβεβλημμένους* L | 25 *ἀληθῶς* om. M | 26 *τοιούτων* MSCV | *μὲν* om. M | 28 *περιρεόμενον* KLCγρ.: *περιρρεόμενον* BMγρ.: *ἐπερειδόμενον* MSCV | *ὀνομάζομεν* C

ὅταν ἕτερον ἐπιεικῆ εἶναι δοκοῦντα θεασώμεθα δυσκληρίᾳ
τινὶ καὶ πενίᾳ ξυνεζευγμένον, μήτε ἄθλιον ὑπολάβωμεν
μήτε ἄδικον τὴν τοῦ Θεοῦ προμήθειαν νομίσωμεν. πρῶτον 40
μὲν γὰρ οὐ πάντως τῷ ὄντι δίκαιος ὁ δοκῶν εἶναι δίκαιος·
ἑτέρως γὰρ καὶ ταῦτα ὁρᾷ καὶ διακρίνει ὁ πάντα γε ὁρῶν
ὀφθαλμός. καὶ τοῦτο Σαμουὴλ τὸν προφήτην αὐτὸς ἐδί-
δαξεν ὁ τῶν ὅλων ὀπτήρ· „οὐχ ὡς ἄνθρωπος“ γάρ φησιν
„ὁρᾷ, οὕτως ὁρᾷ ὁ Θεός· ἄνθρωπος μὲν γὰρ εἰς πρόσωπον,
Θεὸς δὲ εἰς καρδίαν.“ ἵνα δὲ καὶ θῶμεν ἀληθῶς εἶναι 41
δίκαιον τὸν δυσποτμίᾳ τινὶ κατεχόμενον, ἐκεῖνό γε πᾶσιν
ἐπίδηλον, ὡς οὐδεμίαν ἐκ τῆς δυσημερίας εἰσδέξεται βλάβην,
φέρειν ὡς ἀρετῆς ἀθλητὴς πεπαιδευμένος τὰ δυσχερῆ.
ὥσπερ γὰρ οἱ πονηρίᾳ ξυζῶντες καὶ τὰ καλούμενα ἀγαθὰ
πονηρίας ἀποφαίνουσιν ὄργανα, οὕτως οἱ τῆς ἀρετῆς ἐρῶν-
τες καὶ τὰ κακὰ νομιζόμενα φιλοσοφίας τῆς ἀληθοῦς κατα-
σκευάζουσιν ὕλας. | οὕτω δὴ τούτων ἕκαστον διακρίνοντες, 42 p. 93
οὔποτε τὸν Θεὸν ἄδικον ὀνομάσομεν, ἀλλὰ ξυνομολογήσομεν
ὀρθῶς ἔχειν, ἅπερ ὁ Πλάτων ἐν τῷ Θεαιτήτῳ ξυνέγραψεν,
ὅτι „ὁ θεὸς οὐδαμῇ οὐδαμῶς ἄδικος, ἀλλ᾽ ὡς οἷόν τε δι-
καιότατος· καὶ οὐκ ἔστιν ὁμοιότερον οὐδέν, ἢ ὃς ἂν ἡμῶν
γένηται ὅτι δικαιότατος περὶ τούτου.“ πάλιν δὲ κἀν τῷ
δεκάτῳ τῶν Νόμων ἰᾶσθαι πειρᾶται τοὺς τῆς θείας προ-
νοίας οὐ προσιεμένους τὸν λόγον· λέγει δὲ ταῦτα· „τὸν δὲ 43
ἡγούμενον θεοὺς μὲν εἶναι, μὴ φροντίζειν δὲ τῶν ἀνθρω-

7—9: 1. Reg. (1. Sam.) 16, 7 ‖ 18—21: Eus. Pr. XII 29, 16 (Plat. Theaet. p. 176 C) ‖ 23—p. 164, 6: Eus. Pr. XII 52, 1 (Plat. Legg. X p. 899 D—E)

2 ὑπολάβομεν S | 3 προμήθιαν S | 5 ταῦτα καὶ KV: καὶ suprascr. C, sed ante ταῦτα | 7 ὅλων KSCVMγρ.: πάντων BLM | ὀπτήρ: πατήρ MC, corr. Mγρ. | γάρ om. K | 8 post οὕτως add. ἄρα M | ὁ om. V | 9 Θεὸς δὲ KSV: ὁ Θεὸς δὲ MC: ὁ δὲ Θεὸς BL | ἵνα: εἰ M, corr. Mγρ. | 10 δυσποταμία L[1] ut videtur: δυσπραγία M, corr. Mγρ. | 12 φέρειν: φέρων ἵν᾽ S | παιδευόμενος LSV | 16 δὲ K | 17 ὀνομάσωμεν KS | ξυνομολογήσωμεν KS | 19 οἷόν τε: οἴονται K | 20 ὃς: ὡς BMS, sed corr. BSMγρ. | 21 τούτου L[1] Pl. Eus.: τοῦτο KBMSCVL[2] | 23—24 δὲ ἡγούμενον: διηγούμενον BL | 24 θεὸν Mγρ. | μὲν om. KBL | ἀνθρωπίων K: ἀνθρωπείων B

πίνων πραγμάτων, παραμυθητέον ὧδε· ὦ ἄριστε, δὴ φῶμεν,
ὅτι μὲν ἡγῇ θεοὺς εἶναι, ξυγγένειά τις θεία πρὸς τὸ ξύμ-
φυτόν σε ἄγει τιμᾶν καὶ νομίζειν εἶναι· κακῶν δ' ἀνθρώ-
πων καὶ ἀδίκων τύχαι, ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ, ἀληθείᾳ μὲν οὐκ
εὐδαίμονες, δόξῃ δὲ εὐδαιμονιζόμεναι σφόδρα, ἀλλ' οὐκ
44 *ἐμμελῶς ἄγουσί σε πρὸς ἀσέβειαν.“ εἶτα διεξελθὼν τὴν*
νομιζομένην τῶν ἀδίκων εὐκληρίαν, ἐπιφέρει καὶ ταῦτα· „ἀλλ'
οὐδὲν τάχα ἂν εἴη χαλεπὸν ἐνδείξασθαι τοῦτό γε, ὡς ἐπιμε-
λεῖς σμικρῶν εἰσι θεοὶ οὐκ ἧττον, μᾶλλον δὲ ἢ τῶν μεγέθει
διαφερόντων. ἤκουε γάρ που καὶ παρῆν τοῖς νῦν δὴ λεγο-
μένοις, ὡς ἀγαθοί γε ὄντες πᾶσαν ἀρετὴν τὴν ἁπάντων
45 *ἐπιμέλειαν, οἰκειοτάτην αὐτῶν οὖσαν, κέκτηνται.“ εἶτα*
ξυλλογισμοῖς κρατύνας τὸν λόγον ἐπήγαγεν· „μὴ τοίνυν τὸν
θεὸν ἀξιῶμέν ποτε θνητῶν δημιουργῶν φαυλότερον, οἳ τὰ
προσήκοντα αὐτοῖς ἔργα, ὅσῳπερ ἂν ἀμείνους ὦσι, τοσούτῳ
ἀκριβέστερα καὶ τελεώτερα μιᾷ τέχνῃ σμικρὰ καὶ μεγάλα
ἀπεργάζονται· τὸν δὲ θεόν, ὄντα τε σοφόν, βουλόμενόν τε
ἐπιμελεῖσθαι, δυνατὸν εἶναι, καὶ δυνάμενον μὲν ῥᾷον ἐπι-
μεληθῆναι, σμικρῶν δὲ ὄντων μηδαμῇ ἐπιμελεῖσθαι δυνατὸν
εἶναι, καθάπερ ἀργὸν ἢ δειλόν τινα διὰ πόνους ῥαθυμοῦντα.“
46 *ἔπειτα ἐπιφέρει· „μηδαμῶς δόξαν τοιαύτην περὶ θεοῦ, ὦ*
ξένε, ἀποδεχώμεθα· οὐδαμῇ γὰρ οὔτε ὅσιον οὔτε ἀληθὲς τὸ

7—12: Eus. Pr. XII 52, 5 (Plat. Legg. X p. 900 C—D) ‖ 13—20: Eus. Pr. XII 52, 19 (Plat. Legg. X p. 902 E—903 A) ‖ 21—p. 165, 1: Eus. Pr. XII 52, 20 (Plat. Legg. X p. 903 A)

1 *δὴ φῶμεν*: *δημοφῶν* BLMSV | 2 *ἡγῇ*: *ῃ* posterius S^2 e corr.: *ἡγεῖ* K | 4 *ἰδία τε καὶ* MCV: *ἰδία δὲ καὶ* S | 6 *εὐμελῶς* L | *εὐσέβειαν* V | 7 *ἀδίζων* M | 8 *οὐδὲ* V | *ἐπιμελήσει* KBL: *ἐπιμελὴς* Mγρ. | 9 *μικρῶν* S | *ἐστιν* Mγρ. | *οἱ θεοὶ* KMSCV: *θεὸς* Mγρ. | *ἢ τῶν*: *ἧττον* SV | 10 *ἤκουε* KBMγρ.Cγρ.: *ἤκουσε* L^1M: *ἤκουσι* SCVL^2Mγρ.: *ἥκει* Mγρ. | *που* om. SCVMγρ.: add. Cγρ. | *πάρεισι* SCVL^2Mγρ., corr. Mγρ. | *δὴ λεγομένοις*: *διαλεγομένοις* LS | 11 *ἀγαθόν* BL^1: *ἀγαθός* Mγρ. et *ὢν* Mγρ. | post *ὄντες* add. *εἷς* K | *τὴν τῶν ἁπάντων* M | 12 *οἰκειωτάτην* S | *αὐτὴν* K: *αὐτῶι* Mγρ. | 14 *δημιουργὸν* K | 15 *ἀμείνω* K | *τοσοῦτον* V: *τοὺς οὕτως* K | 16 *ἀκριβέστεραι καὶ τελεώτεραι* K | *σμισκρὰ* M | 18 *καὶ δυνάμενον*: *μεγάλων* L^2 | 19 *δὲ* om. K | 21 *ἔπειτα δὲ* BL | *περὶ*: *ἐπὶ* BLM, corr. Mγρ. | 22 *ἀποδεχώμεθα*: litt. *ώ* L^2: *ἀποδεχόμεθα* C

διανόημα διανοοῖτ' ἄν.“ καὶ πάλιν μετ' ὀλίγα· „πᾶς γὰρ
ἰατρὸς καὶ πᾶς ἔντεχνος δημιουργὸς παντὸς μὲν ἕνεκα πάντα
ἐργάζεται πρὸς τὸ κοινῇ ξυντεῖνον βέλτιον· μέρος μὲν εἵνεκεν
ὅλου, καὶ οὐχ ὅλον εἵνεκεν μέρους ἀπεργάζεται· σὺ δ' ἀγα-
νακτεῖς, ἀγνοῶν, ὅπῃ τὸ περὶ σὲ ἄριστον τῷ παντὶ ξυμ-
βαίνει.“ καὶ μετὰ πλείστους λόγων ἑλιγμοὺς ἐπήγαγεν· „ὁ 47
αὐτὸς δὲ λόγος σοι καὶ περὶ ἐκείνων ἂν εἴη, τῶν οὓς σὺ
κατιδὼν ἐκ σμικρῶν μεγάλους γεγονότας ἀνοσιουργήσαντας
ἤ τι τοιοῦτο πράξαντας ᾠήθης ἐξ ἀθλίων εὐδαίμονας γεγο-
νέναι, καὶ ὡς ἐν κατόπτροις αὐτῶν ταῖς πράξεσιν ἡγήσω
καθεωρακέναι τὴν πάντων ἀμέλειαν θεῶν, οὐκ εἰδὼς αὐτῶν
τὴν ξυντέλειαν, ὅπῃ πώποτε τῷ παντὶ ξυμβάλλεται.“ διὰ 48
δὴ τούτων ἁπάντων καὶ τῆς προνοίας τὸ δίκαιον ἔδειξε, |
καὶ ὡς ἕκαστον τῶν γινομένων τῷ παντὶ καθέστηκε ξύμ- p. 94
φορον. οὐ γὰρ τοῦ σμικροτάτου γε μορίου χάριν τὸ ὅλον
γεγένηται, ἀλλὰ τὰ μόρια ξυμπληροῖ τὴν τοῦ παντὸς ἁρμο-
νίαν· οὐδὲ διὰ μίαν δακτύλου ἑνὸς σκυταλίδα ὅλον διε-
πλάσθη τὸ σῶμα, ἀλλὰ διὰ τὸ σῶμα καὶ οἱ δάκτυλοι καὶ
αἱ τούτων ξυνηρμόσθησαν σκυταλίδες.

Ἐπειδὴ τοίνυν θνητὴ μὲν γέγονε τῶν ἀνθρώπων ἡ 49
φύσις, θνητὴ δὲ οὖσα πολλῶν ἐστιν ἐνδεής, καὶ γεωργίας καὶ φυτουργίας καὶ ναυτιλίας, καὶ μέντοι καὶ οἰκοδομικῆς καὶ χαλκευτικῆς καὶ ὑφαντικῆς καὶ σκυτοτομικῆς καὶ ναυπηγικῆς τέχνης καὶ τῶν ἄλλων ὅσαι ξυνεργοῦσι πρὸς τὴν ἀναγκαίαν τοῦ σώματος θεραπείαν, μάλα γε εἰκότως ὁ τοῦ παντὸς κηδεμὼν τοῖς μὲν πενίαν, τοῖς δὲ ξυνεκλήρωσε πλοῦ-

1—6: Eus. Pr. XII 52, 22—23 (Plat. Legg. X p. 903 C—D)
6—12: Eus. Pr. XII 52, 30 (Plat. Legg. X p. 905 B)

1 διανοοῖπ' ἂν CMγρ. | γὰρ: μὲν C: μὲν γὰρ M | 2 ἐντεχνὴς|| K | δημηουργὸς C | 3 ante μέρος add. καὶ V | 4 σὺ δ': οὐδ' SV | 5 ὅπῃ om. K | 6 λόγων om. SV | ἐλεγμοὺς CMγρ. | 7 σύ: litt. ὑ S² e corr. | 8 ἀνουσιουργήσαντας B | 9 τοιοῦτον MSCV | ἐξ: τέξ BL | 11 καθεορακέναι BV | 12 ποτε K Pl. Eus. | 13 δὲ KBLM | 14 ξυμφέρον MSV, corr. Mγρ. | 17 δακτύλων K | διεσπάσθη BL | 18 post σῶμα prius add. καὶ οἱ δάκτυλοι M | ἀλλὰ διὰ τὸ σῶμα om. C | διὰ τὸ ὅλον σῶμα V | 22 ναυτηλίας KBS, sed corr. B | 23 ναυπιγικῆς C, sed litt. γι in ras. | 26 κηδεμὸν M, corr. Mγρ. | ξυνεπλήρωσε K

τον, ἵνα οἱ μὲν τὰς ὕλας παρέχωσιν, οἱ δὲ τὰς χεῖρας
50 ἠσκημένας πρὸς τὰς τέχνας. ἐξήρτησε δὲ τῆς πενίας διὰ
τῆς χρείας τοὺς ἐπὶ πλούτῳ βρενθυομένους τῶν ὅλων ὁ
πρύτανις. δέονται γὰρ οὐκ ἀρτοποιῶν οὐδὲ ὀψοποιῶν μό-
νον καὶ οἰνοχόων, ἀλλὰ καὶ οἰκοδόμων καὶ γεωργῶν καὶ
ταλασιουργῶν καὶ σκυτέων, οἱ δέ γε φιλότιμοι καὶ ζωγρά-
φων καὶ πλαστουργῶν καὶ τῶν ἄλλων, οἳ περιφανεστέρας
ἀποφαίνουσι τῶν πλουτούντων τὰς οἰκίας· δέονται δ' αὖ
πάλιν καὶ οἱ χειρώνακτες τῶν εὐπόρων καὶ χρήματα χορη-
γούντων καὶ ὠνουμένων τὰ παρ' ἐκείνων δημιουργούμενα.
51 οἱ δὲ τήνδε τὴν διαφορὰν δυσχεραίνοντες καὶ χαλεπαίνοντες,
ὅτι μὴ πάντες τῶν αὐτῶν μετεσχήκαμεν, ἐγκαλείτωσαν καὶ
τοῖς ζωγράφοις, ὅτι μὴ ἑνὶ χρώματι γράφουσιν, ἀλλ' ἐκ δια-
φόρων τὰς εἰκόνας δαιδάλλουσι· κατηγορείτωσαν δὲ καὶ τῶν
λυροποιῶν, καὶ μέντοι καὶ αὐτῶν γε τῶν μουσικῶν, ὅτι μὴ
ἴσην ἀφιᾶσιν ἅπασαι ἠχὴν αἱ χορδαί, ἀλλ' ἄλλην μὲν ἡ
νήτη, ἄλλην δὲ ἡ ὑπάτη, καὶ ἡ μὲν ὀξεῖαν, ἡ δὲ βαρεῖαν,
52 ἡ δὲ μέσον ἔχει τὸν φθόγγον. νεμεσᾶν δὲ αὐτοὺς προσῆκε
καὶ τοῖς γεωμέτραις, ὅτι οὐχ ἓν τοῖς τὴν γραμμικὴν μαν-
θάνουσιν ἐπιστήμην ἐπιδεικνύουσι σχῆμα, ἀλλὰ τρίγωνα καὶ
τετράγωνα καὶ μηνοειδῆ καὶ κύκλους καὶ τραπέζια καὶ ἄλλα
ἄττα τῶν εἰρημένων πολλαπλάσια. ἐπιμεμφέσθωσαν δὲ καὶ
τοῖς τὴν ἀριθμητικὴν διδάσκουσιν ἐπιστήμην, ὅτι τῶν
ἀριθμῶν οἱ μέν εἰσιν ἄρτιοι, οἱ δὲ περιττοί, οἱ δὲ ἀρτιοπέ-
ριττοι, οἱ δὲ περισσάρτιοι, καὶ οἱ μὲν κύβοι, οἱ δὲ κυβεπί-
53 κυβοι. εἰ δὲ ἀναγκαῖαι καὶ τῶν ἀριθμῶν αἱ ἰδέαι καὶ τῶν
σχημάτων τὸ ποικίλον καὶ τῶν χορδῶν τὸ διάφορον καὶ τὰ
παντοδαπὰ τῶν χρωμάτων γένη, τί δήποτε δυσχεραίνετε,

1 *παρέχουσιν* KS^1C | 2 *πρὸς* om. K | *δὲ* om. K | 3 *τῆς*: *τὰς* M, corr. Mγρ. | *βρενθυνομένῳ* K | 4 *οὐδὲ*: *καὶ* K | 5 *ἀλλὰ* om. K | 6 *ζογράφων* S | 8 *δ'* om. K | 9 *καὶ* posterius om. K | *χρημάτων* SV, sed corr. V | *χωρηγούντων* S | 11 *καὶ χαλεπαίνοντες* om. V | 12 *πάντες μὴ* CV | 14 *δαιδάλουσι* L^1V | 15 *γε* om. B | 16 *ἴσιν* S^1 | 18 *μέσην* B | *νεμεσσᾶν* C | *αὐτοῖς* L | *προσήκει* KC | 19 *γεωμέτροις* S^1 | *οὐκ ἐν* K: *οὐχὶ ἐν* MC | *τὴν* om. K | 20 *ἐπιδείκνυσι* L | 21 *τραπέζια*: litt. *ι* erasa in M | 25 *περισάρτιοι* SV | 26 *εἰδέαι* C | 27 *τῶν*: *τὸ* C | 28 *χρημάτων* C | *δυσχεραίνεται* M

ὅτι μὴ πάντες Κροῖσοι καὶ Μῖδαι καὶ Δαρεῖοι γεγένησθε;
οὐδὲν γὰρ ἕτερον βούλεσθε, τήνδε τὴν ἰσότητα ποθοῦντες,
ἢ λιμῷ καὶ σπάνει τῶν ἀναγκαίων ἄρδην ἅπαν ἀφανισθῆ-
ναι τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος. τίς γὰρ ἠνέσχετο ἄν, ἰσοτι- 54
μίας πάντων μετειληχότων, τὸν ὑπὲρ τῆς τοῦ πέλας θερα-
πείας ἀναδέξασθαι πόνον | ἢ ἀρόσαι γῆν καὶ σπεῖραι καὶ p. 95
τοὺς ἀστάχυας ἀμῆσαι ἢ φυτεῦσαι καὶ τρυγῆσαι καὶ ἀπο-
θλίψαι οἴνου καὶ ἐλαίας καρπόν; ἄλλῳ δὲ διακονεῖν ἄλλον
τῆς ὁμοτιμίας οὐ ξυγχωρούσης, πῶς ἂν ἤρκεσεν ἕκαστος,
βουκόλος ὁμοῦ καὶ αἰπόλος καὶ προβατεὺς καὶ συβώτης
γινόμενος, καὶ μέντοι καὶ ὑφάντης καὶ σκυτοτόμος, καὶ οἰ-
κοδόμος καὶ χαλκοτύπος, καὶ ἀρτοποιὸς καὶ ὀψοποιός, καὶ
γεωργὸς καὶ φυτουργός, καὶ ναυπηγὸς καὶ ναύτης καὶ κυβερ-
νήτης; τούτων γὰρ ἁπάντων καὶ ἑτέρων γε πολλαπλασιόνων
ἕκαστος ἐνδεής. τί δήποτε τοίνυν οὐχ ὑμνεῖτε τὴν ἀρίστην 55
διανομήν, ἀλλ' ὑμεῖς μάλιστα χαλεπαίνετε, οἳ θεραπαινῶν
καὶ οἰκετῶν, καὶ μέντοι καὶ γεωργῶν ἀπολαύοντες ὅτι μά-
λιστα πλείστων; ὁ μὲν γὰρ γεωργὸς στέργει τὴν τάξιν, ἣν
ἔλαχε, καὶ ὁ οἰκέτης ὡσαύτως, καὶ μέντοι καὶ ὁ χειροτέχνης
ἀγαπᾷ τὴν τέχνην καὶ τοὺς πόνους, οἷς ξυγκεκλήρωται·
ὑμεῖς δὲ τρυφῶντες καὶ ὑπερμαζῶντες καὶ διὰ τῆς ἑτέρων
διακονίας παντοδαπῆς χλιδῆς ἀπολαύοντες, λόγοις βλασφή-
μοις τὸν τούτων κατατοξεύετε χορηγόν. τούτους δὲ τοὺς 56
λόγους ὠδίνετε, ἀκρασίᾳ μὲν δουλεύειν αἱρούμενοι, πρόφασιν
δὲ ἀπολογίας εὑρίσκειν ἡγούμενοι, πρῶτον μὲν τὸ μὴ τῇ
θείᾳ προνοίᾳ κινεῖσθαι τῶν ὅλων τοὺς οἴακας, ἔπειτα δὲ
τὸ νομίζειν ὑπὸ τὴν τῆς εἱμαρμένης ἀνάγκην οὐ μόνον τὸ
σῶμα καὶ τὰ περὶ τοῦτο τελεῖν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν αἵρεσιν

1 μεῖδαι S: μῆδαι K: μῆδοι V | γεγένεισθαι S[1] | 2 βούλεσθαι S | 3 λειμῶ S | 4 ἂν ἠνέσχετο V | 6 πόνον: πόλεμον SCVMγρ. | 7 στάχυας SCV | καὶ prius om. S: ἢ MCV | ἀποθλίψαι: τρίψαι M, corr. Mγρ. | 8 ante οἴνου add. καὶ SCV | οἶνον S | 9 ἤρκεσθαι M | 10 καὶ αἰπόλος ὁμοῦ CV | συβότης V | 11 γενόμενος LV | 14 πολλαπλασιώνων S | 15 ὑμνεῖται V | 16 χαλεπαίνεται S[1] | 17 ὅτι μάλιστα ἀπολαύοντες M | 18 στέργει: litt. γει om. M[1] ut videtur | 22 βλασφήμοις: litt. μοις L[2] | 23 κατατοξεύεται S | 24 ἀκρασίαν S | 24—25 πρόφασιν—ἡγούμενοι om. C[1] | 25 μὲν: δὲ L[1] | 28 τούτου V

57 *τῆς ψυχῆς. ἀλλ' ὁ Πλάτων τἀναντία διδάσκει, ὡς „ἀρετὴ*
ἀδέσποτον, ἣν τιμῶν τις καὶ ἀτιμάζων πλέον ἢ ἔλαττον
ἕξει.“ καὶ πάλιν· „αἰτία ἑλομένου, θεὸς ἀναίτιος· κακῶν
γὰρ ὁ θεὸς οὔποτε αἴτιος.“ καὶ ἐν αὐτοῖς δὲ τοῖς χαλε-
ποῖς κινδύνοις τὸν Σωκράτην δείκνυσιν ὁ Πλάτων φιλο-
σοφοῦντα καὶ προνοίας πέρι καὶ τοῦ μὴ δεδιέναι θάνατον.
καὶ ταῦτα γὰρ ἐν τῇ Ἀπολογίᾳ τέθεικεν· „ἀλλὰ καὶ ὑμᾶς
χρή, ὦ ἄνδρες δικασταί, εὐέλπιδας εἶναι πρὸς θάνατον καὶ
ἕν τι τοῦτο διανοεῖσθαι ἀληθές, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀνδρὶ ἀγαθῷ
κακὸν οὐδέν, οὔτε ζῶντι οὔτε τελευτήσαντι, οὐδὲ ἀμελεῖται
58 *ὑπὸ θεῶν τὰ τούτου πράγματα.“ οὔκουν τῷ ὄντι κακὰ πενία*
καὶ νόσος καὶ δουλεία καὶ θάνατος, ἀλλὰ καλεῖται μὲν ὑπὸ
τῶν ἀνοήτων κακά, ἀγαθὰ δὲ γίνεται τοῖς εὖ καὶ καλῶς
κεχρημένοις. ὅτι δὲ αὔξει τῶν ἀνθρώπων τὴν πονηρίαν
τὸ μὴ πιστεύειν ἰθύνεσθαι προνοίᾳ τὰ ξύμπαντα, Ἀττικὸς
ὁ Πλατωνικὸς βοᾷ· „ὥστε ἕτοιμόν τι χρῆμα πρὸς ἀδικίαν
59 *ἡ τῆς προνοίας ἀπόγνωσις.“ καὶ Πλωτῖνος δέ (περιφανὴς*
δὲ καὶ οὗτος ἐν φιλοσόφοις ξυγγράμμασι) τόδε τὸ προοίμιον
τοῖς περὶ προνοίας ἐντέθεικε λόγοις· „τὸ μὲν τῷ αὐτομάτῳ
καὶ τύχῃ διδόναι τοῦδε τοῦ παντὸς τὴν αἰτίαν καὶ ξύστασιν,
ὡς ἄλογον καὶ ἀνδρὸς οὔτε νοῦν οὔτε αἴσθησιν κεκτημένου,
δῆλόν που καὶ πρὸ ἔργου, καὶ πολλοὶ καὶ ἱκανοὶ πρὸ τού-
του καταβέβληνται δεικνύντες λόγοι.“ εἶτα πολλοὺς τοιού-
p. 96 *τους ἀνελίξας λόγους ἐπήγαγεν· | „οὕτω δὴ ἐξ ἑνὸς νοῦ καὶ*

1—4: Clem. Str. V 14, 136 (Plat. Reip. X p. 617 E, cf. II p. 379 B—C) ‖ 7—11: Plat. Apol. p. 41 C—D ‖ 15—17: Eus. Pr. XV 5, 5 (Attic. fr. 3) ‖ 19—23: Plotin. Enn. III 2, 1 ‖ 24—p. 169, 1: Plotin. Enn. III 2, 2

2 ἢ: *καὶ* K Pl. Clem. | 4 *καὶ* om. V | 5 *σωκράτη* KLMS, corr. M*γρ*. | 6 *δεδειέναι* KS | 10 *οὔτε* (ante *ζῶντι*): *οὐδὲ* KBL et *οὔτε* (ante *τελευτήσαντι*): *οὐδὲ* KBLS: *οὔτε δὲ* M | *οὐδὲ*: *οὔτε* KMSCV | 11 *θεοῦ* SCVM*γρ*. | *οὐκοῦν οὐ* SC | 16 *πλατονικὸς* S | 18 *δὲ* om. V: *τε* K | *τὸ* om. L | 19 ante *τοῖς* add. *ἐν* SCV | 20 *τοῦ* om. L | *αἰτίαν*: *οὐσίαν* SCVM*γρ*. Plot. | 22 *καὶ πρὸ* om. L[1—2], add. L[3] | *ἔργον* L[2] | *προέργου* BC: *προὔργου* M, corr. M*γρ*.: *πρὸ λόγου* B*γρ*.L[3] Plot. | ante *πρὸ* posterius add. *καὶ* K | *πρὸ* (posteriore loco): *περὶ* V | 24 *ἀνελείξας* S: *ἀναδείξας* BL | *οὕτως* KBLM

τοῦ ἀπ' αὐτοῦ λόγου ἀνέστη τόδε τὸ πᾶν καὶ διέστη.“
ταῦτα δὲ καὶ οὗτος ἐκ τῶν ἱερῶν λογίων σεσύληκεν. 60
*ἤκουσε γὰρ πάντως τῆς τῶν θείων εὐαγγελίων διδασκούσης
θεολογίας, ὡς „διὰ τοῦ λόγου πάντα ἐγένετο, καὶ χωρὶς
αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν.“ παμπόλλοις γὰρ ἔτεσιν οὗτός γε
τῶν ἀποστόλων νεώτερος. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἐπὶ Τιβερίου
Καίσαρος τῶν σωτηρίων ἤψαντο κηρυγμάτων, Τιβέριον δὲ
διεδέξατο Γάϊος, ἐκεῖνον δὲ Κλαύδιος, εἶτα Νέρων καὶ
Οὐεσπασιανὸς καὶ Τίτος καὶ Δομετιανὸς καὶ Νερούας καὶ
Τραϊανὸς καὶ Ἀδριανὸς καὶ Ἀντωνῖνος ὁ πρῶτος καὶ Οὔηρος
καὶ Κόμοδος· ἐπὶ τούτου δὲ Ἀμμώνιος ὁ ἐπίκλην Σακκᾶς,
τοὺς σάκκους καταλιπών, οἷς μετέφερε τοὺς πυρούς, τὸν
φιλόσοφον ἠσπάσατο βίον. τούτῳ φοιτῆσαί φασιν Ὠριγένην
τὸν ἡμέτερον, τῷ δὲ Πλωτῖνον τουτονί· τῆς δὲ Πλωτίνου
διδασκαλίας τετύχηκεν ὁ Πορφύριος. τὸν δὲ χρόνον οὐ* 61
*τηνάλλως ἀδολεσχῶν ἐπεσημηνάμην, ἀλλὰ δεικνύς, ὡς οὐ
μόνον τὰ τῶν Ἑβραίων οὗτος, καθάπερ ὁ Πλάτων, ἀλλὰ
καὶ τὰ τῶν ἁλιέων καὶ τὰ τοῦ σκυτοτόμου παιδευθείς, μεμά-
θηκεν ἐκεῖθεν, ὡς ἐκ τοῦ νοῦ καὶ τοῦ ἀπ' αὐτοῦ λόγου τὰ
πάντα καὶ ξυνέστη καὶ διέστη καὶ τῆς προσηκούσης τετύχη-
κεν ἁρμονίας. εἶτα τῶν διαβάλλειν τινὰ τῆς κτίσεως μόρια* 62
*πειρωμένων διελέγχει τὴν ἄνοιαν, λέγων ὡδί· „ὅλον γάρ τι
ἐποίησε πάγκαλον καὶ αὔταρκες καὶ φίλον αὑτῷ καὶ τοῖς μέρεσι
τοῖς αὑτοῦ, τοῖς τε κυριωτέροις καὶ τοῖς ἐλάττοσιν, ὡσαύτως*

4—5: Joh. 1, 3 ‖ 13—15: cf. Eus. Hist. eccl. VI 19 ‖ 22—p. 170, 15: Plotin. Enn. III 2, 3

1 *καὶ* om. M | 3 *εὐαγγελίων*: *λογίων* KBLM, corr. Mγρ. | 5 post *ἕν* add. ὃ *γέγονε* V | *παμπόλοις* C | 6 *ἀποστολικῶν* KBL | 9 *οὐεσποσιανὸς* C: *οὐεσπεσιανὸς* V | *νέρβας* SCVMγρ. | 10 *βῆρος* SCVMγρ.: *σευῆρος* M | 11 *κόμμοδος* S | *ἀμμώνιος* om. K | ante *ὁ* add. ὦ Mγρ. | 12 *σάκκους*: *κ* prius S² e corr. | *καταλειπών* S | 13 *ἠσπάσαντο* C¹ | *τοῦτο* C | *φασὶ φοιτῆσαι* [*φυτῆσαι* S¹] SCV | *ὠριγένη* K | 14 *τῷ δὲ*: *τὸν δὲ* M: *καὶ* SCV | *τουτωνί* M | 16 *τηνάλως* VMγρ. | *ἀλλὰ καὶ δεικνύς* SCV | 18 *τὰ* prius om. K | 18—19 *μεμάθηκεν ἐκεῖθεν* om. KBL | 19 *ἐκ*: *καὶ* BL | 20 *καὶ* primum om. CV | *ξυνέστηκε* BLM, corr. Mγρ. | 22 *πειρομένων* M | *διελέγχειν* K: *καὶ ἐλέγχει* M | *τι*: *τοι* V: *ἄρτι* CMγρ. | 23 *πάγκαλλον* B | 24 *ἑαυτοῦ* BL | *κυριοτέροις* S | *ὡς αὔτως* KL¹:

προσφόροις. ὁ τοίνυν ἐκ τῶν μερῶν τὸ ὅλον αἰτιώμενος ἄτοπος ἂν εἴη τῆς αἰτίας. τά τε γὰρ μέρη πρὸς αὐτὸ τὸ ὅλον δεῖ σκοπεῖν, εἰ ξύμφωνα καὶ ἁρμόττοντα ἐκείνῳ, τό τε ὅλον σκοπούμενον μὴ πρὸς μέρη ἄττα σμικρὰ βλέπειν· τοῦτο γὰρ οὐ τὸν κόσμον αἰτιωμένου, ἀλλά τινα τῶν αὐτοῦ χωρὶς λαβόντα, οἷον εἰ παντὸς ζῴου τρίχα ἢ τῶν χαμαὶ δακτύλων, ἀμελήσας τὸν πάντα ἄνθρωπον, δαιμονίαν τινὰ ὄψιν βλέπειν, ἢ νὴ Δία τὰ ἄλλα ζῷα ἀφείς, τὸ εὐτελέστατον λαμβάνοι, ἢ τὸ ὅλον γένος παρείς, οἷον τὸ ἀνθρώπου, Θερσίτην εἰς μέσον ἄγοι. ἐπεὶ οὖν τὸ γενόμενον ὁ κόσμος ἐστὶν ὁ ξύμπας, τοῦτον θεωρῶν τάχα ἂν ἀκούσαι παρ' αὐτοῦ, ὡς ἐμὲ πεποιήκει ὁ θεός· κἀγὼ ἐκεῖθεν ἐγενόμην τέλειος ἐκ πάντων ζῴων καὶ ἱκανὸς ἐμαυτῷ καὶ αὐτάρκης, οὐδενὸς δεόμενος, ὅτι πάντα ἐν ἐμοί, καὶ τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῷα καὶ
63 *ξυμπάντων τῶν γενητῶν ἡ φύσις.“ διὰ δὲ τούτων δεδήλωκεν ἑτέραν κλοπήν, ὧν σεσύληκεν. ἀκηκοέναι γάρ μοι δοκεῖ τοῦ θεσπεσίου Δαυὶδ λέγοντος· „οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ, ποίησιν δὲ χειρῶν αὐτοῦ ἀναγγέλλει τὸ στερέωμα.“ καὶ μετ' ὀλίγα δὲ δείκνυσι τὸ τῶν γεγενημένων διάφορον, καί φησιν· „τὰ μὲν τοῦ εἶναι μετέχειν δοκεῖ μό-*
p. 97 *νον, | τὰ δὲ τοῦ ζῆν, τὰ δὲ μᾶλλον ἐν τῷ αἰσθάνεσθαι, τὰ δὲ ἤδη λόγον ἔχει, τὰ δὲ πᾶσαν ζωήν· οὐδὲ γὰρ τὰ ἴσα ἀπαιτεῖν δεῖ τοῖς μὴ ἴσοις· οὐδὲ γὰρ δακτύλων τὸ βλέπειν, ἀλλ' ὀφθαλμῶν τοῦτο· δακτύλου δὲ ἄλλο, τὸ εἶναι, οἶμαι,*

17—19: Ps. 18, 2 ‖ 20 — p. 171, 1: Plotin. Enn. III 2, 3

ὡς αυτὸ S: *ὡς αὐτῷ* VL² | 4 *μή*: *καὶ μὴ* MCV | 5 *αἰτιώμενοι* S: *αἰωμένου* C¹ | 6 *λαβόντος* M, corr. Mγρ. | 7 ante *δαιμονίαν* add. *ἢ* BL | 8 *ἦν ἡ διὰ* K: *ἣν ἰδία* MS¹C | 9 *λαμβάνοι* BL Plot.: *λαβόντα* KMSCV | *ὅλον τὸ* KMSCV | *τὸ* (posteriore loco) L Plot.: *τοῦ* B: om. KMSCV | *θεριστὴν* K | 10 *ὁ κόσμος*: *ὄγκος* K | 11 ante *τοῦτον* add. *ὁ* KMSCV | *θεορῶν* S: *δὲ ὁρῶν* V | *ἀκούσει* Mγρ. | 12 *ἐπεποιήκει* K: *πεποίηκεν* Mγρ. | *ὁ* om. L Plot. | *τέλος* K | 13 *πάντων τῶν ζώων* B | *καὶ* prius om. C | 15 *τῶν* om. BL | *γενῶν* BLM, corr. Mγρ.: *γεννητῶν* V | 16 ante *ἑτέραν* add. *τὴν* SCVMγρ. | *ὧν*: *ἣν* MSCV | 18 *ποίησον* B, sed corr. | *ἀναγγέλει* S: *ἀναγγελεῖ* K | 19 *δὲ* om. M | *τῶν γεγενημένων τὸ* L | 20 *δοκεῖν* V | 21—22 *τὰ δὲ μᾶλλον — ζωήν* om. L | 22 et 23 *οὐδὲ*: *οὐ* K | 24 *δακτύλους* K: *δάκτυλον* CMγρ. | *ἄλλο* KV Plot.: *ἄλλον* S: *ἄλλων* MC: om.

δακτύλῳ καὶ τὸ αὐτοῦ ἔχειν.“ μετέχειν δὲ τοῦ εἶναι μόνον 64
τοὺς λίθους ἔφη καὶ τὰ προσόμοια τούτοις, τὰ δέ γε φυτὰ
μεταλαχεῖν καὶ τοῦ ζῆν, αἴσθησιν δ' ἔχειν μετὰ τοῦ ζῆν
τὰ ἄλογα εἴρηκε, λόγου δὲ μετειληχέναι τῶν ἀνθρώπων τὸ
γένος, τελείαν δὲ ζωὴν ἔχειν τῶν ἀσωμάτων τὴν φύσιν,
τούτοις δὲ ἐπήγαγεν· „πῦρ δὲ εἰ ὑπὸ ὕδατος σβέννυται, καὶ
ἕτερον ὑπὸ πυρὸς φθείρεται, μὴ θαυμάσῃς· καὶ γὰρ εἰς τὸ
εἶναι ἄλλος αὐτὰ ἤγαγεν.“ καὶ ἀρετῆς δὲ πέρι καὶ κα- 65
κίας ἐν τῇ αὐτῇ διαλέξει τοιαῦτα διέξεισιν· „πολλὰ δὲ καὶ
ὑπ' ἄλλων πάσχει, καὶ ἀκόντων τῶν ποιούντων καὶ πρὸς
ἄλλο ἱεμένων. τὰ δὲ δι' αὑτὰ ἔχοντα κίνησιν αὐτεξούσιον
ζῷα ῥέποι ἂν ὁτὲ μὲν πρὸς τὰ βελτίω, ὁτὲ δὲ πρὸς τὰ
χείρω· τὴν δὲ πρὸς τὰ χείρω τροπὴν παρ' αὐτοῦ ζητεῖν
ἴσως οὐκ ἄξιον. ὀλίγη γὰρ κατ' ἀρχὰς τροπὴ γενομένη,
προϊοῦσα αὕτη πλέον καὶ μεῖζον τὸ ἁμαρτανόμενον ἀεὶ ποιεῖ·
καὶ σῶμα δὲ ξύνεστι καὶ ἐξ ἀνάγκης ἐπιθυμία. καὶ παρ-
οφθὲν τὸ πρῶτον καὶ τὸ ἐξαίφνης καὶ μὴ ἀναληφθέν, αὐ-
τίκα καὶ αἵρεσιν εἰς ὅ τις ἐξέπεσεν ἐνειργάσατο. ἕπεταί γε
μὴν δίκη· καὶ οὐκ ἄδικον τοιόνδε γενόμενον ἀκόλουθα
πάσχειν τῇ διαθέσει. οὐδὲ ἀπαιτητέον τούτοις τὸ εὐδαιμο-
νεῖν ὑπάρχειν, οἷς μὴ εἴργασται εὐδαιμονίας ἄξια. οἱ δὲ
ἀγαθοὶ μόνοι εὐδαίμονες· διὰ γὰρ τοῦτο καὶ θεοὶ εὐδαί-
μονες. εἰ τοίνυν καὶ ψυχαῖς ἐν τῷδε τῷ παντὶ ἔξεστιν εὐ-

6 — p. 172, 21: Plotin. Enn. III 2, 4—5

BL | *οἶμαι τὸ εἶναι* SCVMγρ. | 1 *δακτύλου* V | *τὸ δι' αὐτοῦ* MS, corr. Mγρ. | *μετέχειν*: *καὶ μετέχει* K | *τοῦ*: *τοῦτο* K | 3 *μετὰ τοῦ ζῆν ἔχειν* K | *ἔχει* B | post *ζῆν* posterius add. *καὶ* S | 4 *λόγον* C | 6 *δὲ* prius om. K | 7 post *ἕτερον* add. *εἰ* KBMSC | *ὑπὸ τοῦ πυρὸς* MC | *διαφθείρεται* BLMS | *εἰς* om. L¹ | 8 *ἄλλως* L² | *αὐτὸ* CV | 10 *ἀλλήλων* SCVMγρ. | *πάσχειν* K | *τῶν ποιούντων* SV Plot.: *τῶν τοιούτων* MC: om. KBL | 11 *κινήσεως* K | *αὐτεξούσια* SVMγρ.: *αὐθεξούσια* C | 12 *δὲ* om. S | 13 *τὴν δὲ πρὸς τὰ χείρω* om. L | *παρ' αὐτοῦ*: *παραυτίκα* M, corr. Mγρ. | 14 post *γὰρ* add. *καὶ* S | 15 *πλεῖον* BL | *ἀεὶ* om. L¹ | 16 *ξυνέστη* SCMγρ. | 18 *καὶ* om. KBL | *διαίρεσιν* MSCV | *ὅτι* V | *εἰργάσατο* MSCV | *ἔπετε* C | 19 *ἀκόλουθον* L | 20 *πάσχει* C | *εὐδαίμοσιν* M, corr. Mγρ. | 22 post *θεοὶ* add. *μόνοι* MC | 23 — p. 172, 1 *εἰ τοίνυν — εὐδαίμονες* om. S

δαιμονεῖν, εἰ τινες οὐκ εὐδαίμονες, οὐκ αἰτιατέον τὸ πᾶν,
ἀλλὰ τὰς ἐκείνων ἀδυναμίας μὴ δυνηθείσας καλῶς ἐναγω-
νίσασθαι, οὗ δὴ ἆθλα ἀρετῆς πρόκειται. καὶ μὴ θείους δὲ
66 γενομένους θεῖον βίον μὴ ἔχειν, τί δεινόν;“ εἶτα καὶ τὰς
δυσκληρίας ἀπαριθμεῖται καὶ λέγει ταύτας ἀναγκαίας εἶναι
τοῖς ἁμαρτάνουσι· „πενία“ γάρ φησι „καὶ νόσοι τοῖς μὲν
ἀγαθοῖς οὐδέν, τοῖς δὲ κακοῖς ξυμφορά· καὶ ἀνάγκη νοσεῖν
σώματα ἔχουσιν. καὶ οὐκ ἀχρεῖα δὲ οὐδὲ ταῦτα παντάπασιν
67 εἰς ξύνταξιν καὶ ξυμπλήρωσιν τοῦ ὅλου.“ ἔπειτα διδάσκει,
ὡς ἐκ τῶνδε τῶν παραδειγμάτων πλεῖστοι τῶν ἄλλων ὀνί-
νανται, καί φησιν· „ἡ δὲ κακία εἰργάσατό τι χρήσιμον εἰς
τὸ ὅλον, παράδειγμα δίκης γενομένη καὶ πολλὰ ἐξ αὐτῆς
χρήσιμα παρασχομένη. καὶ γὰρ ἐγρηγορότας ἐποίησε καὶ
νοῦν καὶ ξύνεσιν ἐγείρει, πονηρίας ὁδοῖς ἀντιταττομένων·
καὶ μανθάνειν δὲ ποιεῖ, οἷον ἀγαθὸν ἀρετή, παραθέσει κα-
κῶν, ὧν οἱ πονηροὶ ἔχουσιν. καὶ οὐ γέγονε τὰ κακὰ διὰ
ταῦτα, ἀλλ' ὅτι χρῆται καὶ αὐτοῖς εἰς δέον, ἐπείπερ ἐγένετο,
εἴρηται. τοῦτο δὲ δυνάμεως μεγίστης, καλῶς καὶ τοῖς κα-
p. 98 κοῖς χρήσασθαι | δύνασθαι καὶ τοῖς ἀμόρφοις γενομένοις
εἰς ἑτέρας μορφὰς χρήσασθαι ἱκανὴν εἶναι. ὅλως δὲ τὸ
68 κακὸν ἔλλειψιν ἀγαθοῦ θετέον.“ καὶ μετὰ πολλοὺς δὲ τοι-
ούτους λόγους παραινεῖ μὴ ἀκριβῶς ἐν τῷ μικτῷ ζῴῳ μηδὲ
ἀκραιφνῶς τὸ ἀγαθὸν ἀπαιτεῖν, καί φησιν· „πρῶτον τοίνυν
λεκτέον, ὡς τὸ καλὸν ἐν τῷ μικτῷ ζητοῦντας χρὴ μὴ πάντῃ
ἀπαιτεῖν, ἀλλ' ὅσον τὸ καλῶς ἐν τῷ μικτῷ ἔχει, μηδὲ ἐν
δευτέροις ζητεῖν τὰ πρῶτα, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ σῶμα ἔχει, ξυγ-
χωρεῖν καὶ παρὰ τούτου ἰέναι εἰς τὸ πᾶν, ἀπαιτεῖν δὲ παρὰ
τοῦ λόγου, ὅσον ἠδύνατο δέξασθαι τὸ μῖγμα, εἰ μηδὲν τού-
69 τῳ ἐλλείπει.“ εἶτα νεμεσᾷ τοῖς ἀγωνίζεσθαι μὲν ὑπὲρ ἀρε-

23—29: Plotin. Enn. III 2, 7

1 post τινες add. δὲ L² | αἰτητέον B | 3 μὴ om. K | 5 λέ-
γειν CMγρ. | 8 οὐδὲ om. S: οὔτε K | 9 ὅλου: λόγου S | 10 ὀνή-
νανται SC | 11 ἡ: εἰ S | 12 γενομένης BL | 13 παρασχουμένη K
e corr. | 14 ἐγερεῖ M, corr. Mγρ. | ἀντιταττομένων LMγρ. Plot.:
ἀντιταττόμενον KMSCV: ἀντιτάττεται B | 15 ποιεῖν K | 21 ἔλ-
ληψιν S | 24 μικρῷ BL | πάντα CMγρ. | 28 ᾗ δυνατὸν KBL |
μηδὲ C | τούτων LS | 29 ἐλλειπεῖν SC: ἐλλιπεῖν Mγρ. | νεμεσᾶν K

τῆς μὴ βουλομένοις, σώζεσθαι δὲ ἀξιοῦσι παρὰ Θεοῦ, καί φησιν· „νῦν δὲ οἱ μὲν ἄοπλοι· οἱ δὲ ὁπλισθέντες κρατοῦσιν, ἔνθα οὐ θεὸν ἔδει ὑπὲρ τῶν ἀπολέμων αὐτὸν μάχεσθαι· σώζεσθαι γὰρ ἐκ πολέμων φησὶ δεῖν ὁ νόμος ἀνδριζομένους, ἀλλ' οὐκ εὐχομένους· οὐδὲ γὰρ κομίζεσθαι καρποὺς εὐχομένους, ἀλλὰ γῆς ἐπιμελουμένους, οὐδὲ ὑγιαίνειν μὴ ὑγείας ἐπιμελουμένους, οὐδ' ἀγανακτεῖν δέ, εἰ τοῖς φαύλοις πλείους γίνοιντο οἱ καρποί, ἢ ὅλως αὐτοῖς γεωργοῦσιν ἢ ἄμεινον. ἔπειτα γελοῖον τὰ μὲν ἄλλα πάντα τὰ κατὰ τὸν βίον γνώμῃ τῇ ἑαυτῶν πράττειν, κἂν μὴ ταύτῃ πράττωσιν, ᾗ θεοῖς φίλα, σώζεσθαι δὲ μόνον παρὰ θεῶν, οὐδὲ ταῦτα ποιήσαντας, δι' ὧν κελεύουσι τούτους οἱ θεοὶ σώζεσθαι. καὶ τοίνυν οἱ θάνατοι αὐτοῖς βελτίους ἢ τὸ οὕτω ζῶντας εἶναι, ὅπως ζῆν αὐτοὺς οὐκ ἐθέλουσιν οἱ ἐν τῷ παντὶ νόμοι. ὥστε τῶν ἐναντίων γινομένων, εἰρήνης ἐν ἀνοίαις καὶ κακίαις πάσαις φυλαττομένης, ἀτόπως ἂν ἔσχε τὰ προνοίας, ἐώσης κρατεῖν οὕτω τὰ χείρω. ἄρχουσι δὲ οἱ κακοί, ἀρχομένων ἀνανδρίᾳ· τοῦτο γὰρ δίκαιον, καὶ οὐκ ἐκεῖνο. οὐ γὰρ δὴ οὕτω τὴν πρόνοιαν εἶναι δεῖ, ὥστε μηδὲν ἡμᾶς εἶναι. πάντα δὲ οὔσης προνοίας, καὶ μόνης αὐτῆς, οὐδ' ἂν εἴη· τίνος γὰρ ἂν ἔτι εἴη; ἀλλὰ μόνον ἂν εἴη τὸ θεῖον.“ καὶ μετ' ὀλίγα δὲ 70
δείκνυσι τῶν ἀγαθῶν τὰ ἆθλα· „τοῖς μὲν γὰρ ἀγαθοῖς“ φησι „γενομένοις ἀγαθὸν βίον ἔσεσθαι καὶ κεῖσθαι καὶ εἰς

2—p. 174, 11: Plotin. Enn. III 2, 8—9

1 μὴ om. KBL¹ | 3 αὐτῶν MV | 4 δεῖ C | ἀνδριζομένους BL Plot.: ἄνδρας KMSCV | 5 οὐδὲ—εὐχομένους om. C | 6 ἐπιμελομένους V | ὑγιείας LMS | 7 ἐπιμελομένους BLMV | οὐδ': οἱ δ' K: μηδ' SC | δέ om. V: erasum in L | 8 γίνονται K: γίνυντο SC | 9 ἔπειτα om. S | 10 πράττει K | ᾗ om. BL: ἢ MSC | φιλία S | 11 δὲ om. C | ante μόνον add. οὐ L | ποιήσαντες K | 12 κελεύωσι M | οἱ (posteriore loco): εἰ SCV | 13 θανάτοις S: θάνατος CV | αὐτοῖς om. C | βελτίων V | τῶ Mγρ. C e corr. | οὕτως KBM | 14 ἐθέλουσιν: litt. ου K e corr. | οἱ: οἷον MCV | τῷ om. K | νόμοι ὥστε: ὁμοίως τε M, corr. Mγρ. | νόμῳ L | 15 γινωμένων C: γινωμένην S | ἀγνοίαις MSCV | πάσης MSCV | 16 ἐώσης: ἕως ἦν BL | 17 οὕτως τὰ KM: ὄντως τὰ S: ὄντα CV | ἀνδρεία KM, corr. Mγρ.: ἀνανδρεία SC | 18 δή: δεῖ S | οὕτως KMSC | 19 δεῖ om. BL: δεῖν V | 21 δὲ om. KBLM | 23 καὶ posterius om. M

ὕστερον· τοῖς δὲ κακοῖς τἀναντία. κακοὺς δὲ γενομένους
ἀξιοῦν ἄλλους αὐτῶν σωτῆρας εἶναι ἑαυτοὺς προεμένους,
71 οὐ θεμιτὸν εὐχὴν ποιουμένων.“ εἶτα καὶ περὶ τῶν ἄλλων
ζῴων ὧδέ φησιν· „ἐπεὶ καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅσα ἐλάττω ζῷα
αὐτοῦ κόσμον γῇ φέροντα, μέμφεται οὐδεὶς νοῦν ἔχων.
γελοῖον γὰρ εἴ τις μέμφοιτο, ὅτι τοὺς ἀνθρώπους δάκνοι,
ὡς δέον αὐτοὺς ζῆν κοιμωμένους. ἀνάγκη δὲ καὶ ταῦτα
εἶναι. καὶ αἱ μὲν πρόδηλοι παρ' αὐτῶν ὠφέλειαι, τὰς δὲ
οὐ φανερὰς ἀνεῦρε πολλὰς ὁ χρόνος, ὥστε μηδὲν αὐτῶν
μάτην μηδὲ ἀνθρώποις εἶναι. γελοῖον δὲ ὅτι καὶ ἄγρια
πολλὰ αὐτῶν μέμφεσθαι, γινομένων καὶ ἀνθρώπων ἀγρίων.“
72 καὶ μεθ' ἕτερα δὲ πλεῖστα καὶ ταῦτα ἔφη· „ἡμεῖς δέ, ὥσπερ
οἱ ἄπειροι γραφικῆς τέχνης αἰτιῶνται, ὡς οὐ καλὰ χρώματα
πανταχοῦ, ὁ δὲ ἄρα τὰ προσήκοντα ἀπέδωκεν ἑκάστῳ τόπῳ, |
p. 99 ἢ εἴ τις δρᾶμα μέμφοιτο, ὅτι μὴ πάντες ἥρωες ἐν αὐτῷ,
ἀλλὰ καὶ οἰκέτης καί τις ἄγροικος καὶ φαύλως φθεγγόμενος·
τὸ δὲ οὐ καλόν ἐστιν, εἴ τις τοὺς χείρους ἐξέλοι, καὶ ἐκ
73 τούτων ξυμπληρούμενον.“ καὶ πᾶσα δὲ ἡ διάλεξις, καὶ ἡ
προτέρα καὶ ἡ δευτέρα, τούτων τῶν λόγων ἀνάπλεως. ἐγὼ
δὲ τὸ μῆκος φεύγων τὰ πλείονα παραλείψω· καὶ Ξενοφῶντι
τῷ Σωκρατικῷ καὶ Ἐπικτήτῳ τῷ Στωϊκῷ καὶ ἄλλοις πλείοσι
μάρτυσι δυνάμενος χρήσασθαι καὶ φυσικαῖς ἀποδείξεσιν οἷός
τε ὢν διελέγξαι τῶν ἀπιστούντων τῷδε τῷ λόγῳ τὴν ἄνοιαν,
ἀποχρῆν οἶμαι τὰ ξυνειλεγμένα εἴς γε τὴν τῆς ἀληθείας βεβαί-
74 ωσιν. ἐκεῖνο δὲ μόνον τοῖς εἰρημένοις προὔργου προσθεῖ-
ναι νενόμικα, ὡς δήλου γε ὄντος, ὅτι προνοεῖ τῶν ὅλων ὁ
ποιητής, ἄμαχος δήπουθεν καὶ ἀναμφισβήτητος δέδεικται
τῆς τοῦ Σωτῆρος οἰκονομίας ὁ λόγος. ἔπρεπε γὰρ τῷ τὰ
πάντα τεκτηναμένῳ καὶ τοῖς μὴ οὖσι τὸ εἶναι δωρησαμένῳ

12—18: Plotin. Enn. III 2, 11

2 σωτηρίας MC | 4 ὅσα om. V | 5 γῇ: πῆ MSCVL² | 6 μέμφοιντο C | 7 καιμωμένους K | δὲ om. C | 9 αὐτῶ BL | 10 ὅτι καὶ: τὸ καὶ ὡς V | 11 καὶ om. M | 12 δὲ posterius om. C | 13 οὐκάλλα S | 14 ὁ δὲ: οὐδὲ MSCV | τόπῳ om. L | 16 φαῦλος CMγρ. | 17 τὸ δὲ οὐ bis M | 20 post δὲ add. καὶ S | 23 ἄγνοιαν SCVMγρ. | 24 ἀπόχρηι Mγρ. | ξυνειλημμένα K | 25 προσθῆναι S | 26 νενόμηκα C | 29 τεκτηναμένῳ Sirmond e Monac. 487: κεκτημένω

μὴ παριδεῖν διολλυμένην τῶν ἀνθρώπων τὴν φύσιν, ἧς
ἕνεκεν τὰ ὁρώμενα κατεσκεύασεν ἅπαντα. ἥ τε γὰρ γῆ τού- 75
των ἐστὶν ἐνδιαίτημα, καὶ τὸν οὐρανὸν ὄροφον ἔχουσι· καὶ
ἀὴρ καὶ θάλαττα καὶ ποταμοὶ καὶ πηγαὶ καὶ νεφῶν ὠδῖνες
καὶ δρόσοι καὶ αὖραι, καὶ μέντοι καὶ φυτὰ κάρπιμά τε καὶ
ἄκαρπα καὶ ζῷα χερσαῖά τε καὶ πτηνὰ καὶ νηκτὰ καὶ ἀμ-
φίβια καὶ βοτανῶν γένη μυρία καὶ ὗλαι μεταλλικαὶ τῷ
γένει τῶν ἀνθρώπων τὴν χρείαν προσφέρουσιν. καὶ μὲν δὴ 76
καὶ ἥλιος καὶ σελήνη καὶ τῶν ἀστέρων τὸ πλῆθος, διχῇ
τὸν χρόνον διελόντες, ἴσως αὐτὸν διενείμαντο· καὶ ὁ μὲν
φωτίζει τὴν ἡμέραν καὶ πρὸς ἐργασίαν καλεῖ, ἡ δὲ μετὰ
τῶν ἄστρων τὴν νυκτερινὴν ἔλαχε δᾳδουχίαν. οὐ τοίνυν 77
παριδεῖν ὁ τοῦ παντὸς Κύριος ὑπέλαβε δίκαιον τὸν οὗ χάριν
ταῦτα πάντα ἐγένετο ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας πολιορκούμενον καὶ
ὡς δορίληπτον τῷ θανάτῳ παραδιδόμενον· καὶ διὰ τοῦτο
τὴν ἀνθρωπείαν ὑπέδυ μορφὴν καὶ τὴν ἀόρατον τῇ ὁρω-
μένῃ κατεκάλυψε φύσιν, καὶ τήν τε ὁρωμένην ἀναμάρτητον
διεφύλαξε καὶ τὴν κεκρυμμένην ἀκήρατον διετήρησεν. οὔτε 78
γὰρ αὕτη τῶν τῆς σαρκὸς μετέλαχε παθημάτων, οὔτε ἡ
σὰρξ τῶν τῆς ἁμαρτίας κηλίδων μετέσχηκεν. ῥᾷστον μὲν
γὰρ ἦν αὐτῷ καὶ δίχα τοῦ τῆς σαρκὸς προκαλύμματος
πραγματεύσασθαι τῶν ἀνθρώπων τὴν σωτηρίαν καὶ βου-
λήσει μόνῃ καταλῦσαι τοῦ θανάτου τὴν δυναστείαν καὶ τὴν
τούτου μητέρα, τὴν ἁμαρτίαν, φροῦδον παντελῶς ἀποφῆναι
καὶ τὸν παμπόνηρον δαίμονα, τὸν ταύτην ὠδίναντα, ἐξελά-
σαι τῆς γῆς καὶ παραπέμψαι τῷ ζόφῳ, ᾧ γε μικρὸν ὕστε-
ρον αὐτὸν παραδώσειν ἠπείλησεν· ἀλλ' οὐκ ἐβουλήθη τὴν
ἐξουσίαν, ἀλλὰ τῆς προνοίας ἐπιδεῖξαι τὸ δίκαιον. ὥσπερ 79

KBLMSCV (cf. § 81) | τὸ: τῷ C | 2 ἕνεκα K | πάντα SCV | 3 ἐστὶν εἰς ἐνδιαίτημα MSCV | 4 καὶ πηγαὶ om. BL | ὀδῖνες B | 5 post φυτὰ add. πάντα M | κάρπημά S | 7 μεταλικαὶ V: μεγάλοι καὶ C: μεγάλαι καὶ S | 9 ἡ σελήνη MCV | ἄστρων M | 10 διετλόντες S | αὐτῶν SC, sed corr. S | 12 οὐ τοίνυν: οὕτω νῦν K | 13 ὑπέλαβον K | τὸν: αὐτὸν BL | 14 πάντα ταῦτα M | 15 ὡ S[1] | δορύληπτον MC | καὶ διὰ: διὰ δὴ SCV | 16 ἀνθρωπίαν KC | 17 κατέκαμψε LC[1] | 18 διετέλεσεν KBLM, corr. Mγρ. | 21 προκαλύμματος: προβλήματος B | 23 δύναμιν K | 24 φρούδην BLV | ἀποφήνασθαι SCVMγρ.

γὰρ οὐρανόθεν διαλεχθῆναι τοῖς ἀνθρώποις δυνάμενος καὶ
p. 100 τοὺς ῥᾳστώνῃ ξυζῶντας δεδίξασθαι, | τοῦτο μὲν οὐ πεποίηκεν, εἰδὼς οὐ χωροῦσαν τοῦτο τῶν ἀνθρώπων τὴν φύσιν, ἀλλ' ὀλιγάκις μὲν ἐπεφάνη, ξυμμέτρους τοῖς ὁρῶσι τὰς ἐπιφανείας ποιούμενος, ἀεὶ δὲ δι' ἀνθρώπων ἀνθρώποις καὶ νομοθετῶν καὶ παραινῶν διετέλεσεν, ὑπουργοῖς τῶν λόγων καὶ διακόνοις χρώμενος τοῖς προφήταις, οὕτω δὴ ὕστερον πᾶσιν ἀνθρώποις προσενεγκεῖν ἐθελήσας τὰ σωτήρια φάρμακα, οὐκ ἀγγέλοις ὑπηρέταις οὐδ' ἀρχαγγέλοις ἐχρήσατο οὐδ' οὐρανόθεν γεγωνοτάτην καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ξύμμετρον ἀφῆκε φωνήν, ἀλλ' ἐν μήτρᾳ παρθενικῇ τὴν ἀνθρωπείαν ἑαυτῷ περιπήξας σκηνήν, προῆλθεν ἐκεῖθεν ἄνθρωπος ὁρώμενος καὶ Θεὸς προσκυνούμενος, ἐκ μὲν τῆς τοῦ Πατρὸς οὐσίας πρὸ τῶν αἰώνων γεγεννημένος, ἐκ δὲ τῆς παρθένου
80 λαβὼν τὸ φαινόμενον, πρόσφατος ὁ αὐτὸς καὶ αἰώνιος. οὐ γὰρ ξυνέχεε τὰς φύσεις ἡ ἕνωσις οὐδὲ πεποίηκεν ὑπὸ χρόνον τῶν χρόνων τὸν ποιητὴν οὐδέ γε τὸ ἐν χρόνῳ γενόμενον ἀπέφηνε προαιώνιον, ἀλλ' ἑκατέρα φύσις μεμένηκεν ἀκραιφνής, ἡ μὲν τῶν τῆς φύσεως παθημάτων ἀνεχομένη, πείνης λέγω καὶ δίψης, ὕπνου καὶ κόπου καὶ σταυροῦ καὶ θανάτου, ἡ δὲ ἐνεργοῦσα τὰ θεῖα καὶ ξυνήθως θαυματουργοῦσα, βαδίζειν ἐπὶ θαλάττης σώματος πόδας παρασκευάζουσα καὶ πέντε ἄρτους κόρῳ πολλῶν χιλιάδων ἐξαρκέσαι κελεύουσα καὶ τὸν τότε πρῶτον γενόμενον οἶνον δωρουμένη τῷ γάμῳ καὶ τὰ πεπηρωμένα θεραπεύουσα σώ-

22—23: Matth. 14, 25 Marc. 6, 48 Joh. 6, 19 ‖ 23—24: Matth. 14, 15 sqq. Marc. 6, 35 sqq. Luc. 9, 12 sqq. Joh. 6, 5 sqq. ‖ 24—25: Joh. 2, 1 sqq. ‖ 25—p. 177, 1: Matth. 9, 2 sqq. Marc. 2, 3 sqq. Luc. 5, 18 sqq.

1 τοῖς ἀνθρώποις διαλεχθῆναι SCV | διαλεχθεῖναι KBLM | 2 τοὺς: στους S | ξυνζῶντας K | δεδείξασθαι KSC | 4 ὀλιγάκης K | 8—10 προσενεγκεῖν—ἀνθρώποις om. S | 9 οὐδ': οὐκ MC | 10 γεγονωτάτην CK²: γεγονοτάτην K¹ | 11 ἀνθρωπίαν KS | 12 ante ἄνθρωπος add. χριστὸς MSCV | 14 γεγενημένος LS | 15 ὁ om. K | 16 ἡ ἕνωσις om. KBL | 17 τὸν ποιητὴν τῶν χρόνων CV | χρόνων: χρόνον B | τὸ om. C | 18 γεννώμενον M | πρωαιώνιον C¹ ut videtur | 20 πίνης K | ante ὕπνου add. καὶ K | καὶ tertium om. B | 21 ἐνεργῶσα C | 23 πολλῶ CV

ματα, καὶ οὓς μὲν ἡ φύσις ἐν τῇ μήτρᾳ διαπλάττουσα παρέλιπεν ὀφθαλμοὺς πηλῷ δημιουργοῦσα, λόγῳ δὲ τὰ παρειμένα μέλη σφίγγουσα καὶ τοὺς τάφους ἀνοίγουσα καὶ τοὺς κειμένους καλοῦσα καὶ τρέχειν παρασκευάζουσα καὶ τἄλλα ποιοῦσα, ὅσα αἱ τῶν θείων εὐαγγελίων ἱστορίαι διδάσκουσιν.

Εἰ δὲ ταῦτα μὲν θαυμάζετε καὶ Θεῷ γε πρόσφορά φατε 81
εἶναι, ἀνάρμοστον δὲ τῆς οἰκονομίας καλεῖτε τὸν τρόπον, πρῶτον μὲν πάντολμόν τε καὶ μανικὸν τὸ τῆς τὰ πάντα τεκτηναμένης σοφίας σοφωτέρους ἑαυτοὺς ἀποφαίνειν καὶ μὴ στέργειν τὰ ὑπ' ἐκείνης γινόμενα, ἀλλ' ὑπολαμβάνειν ἄμεινον ἐκείνης τὸ πρακτέον εὑρίσκειν. ἐγὼ δὲ καὶ τοῦτο εὖ οἶδα, ὡς εἰ καὶ ἕτερον ἐμηχανήσατο θεραπείας τρόπον, κἀκείνῳ ἐνεμεσᾶτε ἂν δήπουθεν· δυσάρεστοι γὰρ ὑμεῖς καὶ σκώπτειν μόνον εἰδότες τὰ τῆς θείας οἰκονομίας μυστήρια.
ἐπειδὴ δὲ τῆς σοφίας τὴν ἄβυσσον νικᾶν ταῖς ἐπινοίαις 82
νεανιεύεσθε, δείξατε δὴ ὑμεῖς τῆς ἡμετέρας σωτηρίας ἀμείνονα μηχανήν. ἀλλ' οὐκ ἂν ἐπιδεῖξαι δυνήσεσθε. τοσαύτῃ γὰρ ἐχρήσατο φιλανθρωπίας ὑπερβολῇ, ὡς ἀπιστεῖσθαι παρ' ὑμῶν καὶ τῶν παραπλησίων ὑμῖν, ὅτι δὴ ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ υἱός, ὁ πρὸ τῶν αἰώνων Θεὸς Λόγος, ὁ τῶν ὅλων δημιουργός, τὴν ἀνθρωπείαν φύσιν λαβὼν ἐνηνθρώπησε
καὶ τὴν ἡμετέραν ἐπραγματεύσατο σωτηρίαν. καίτοι καὶ τοὺς 83
ἰατροὺς ἐκείνους θαυμάζετε, οἳ οὐκ ἄλλοις προσφέρειν τὴν
θεραπείαν κελεύουσιν, | ἀλλ' αὐτοὶ τῆς ἀμπεχόνης γυμνού- p. 101
μενοι καὶ τὸν χιτωνίσκον διαζωσάμενοι τὸν σίδηρον μεταχειρίζουσι καὶ τὴν τομὴν ἐπιφέρουσι καὶ δυσοσμίας ἀνέχονται καὶ τοῦ ἰχῶρος δέχονται τὰς ῥανίδας καὶ καταιονῶσι

1—2: Joh. 9, 1sqq. ‖ 2—4: Joh. 11, 1sqq.

1 παρέλειπεν KSC | 3 ἀνοιγνῦσα SCMγρ. | 5 εὐαγγελίων θείων V | 6—7 εἶναί φατε K | 8 τὸ om. S | τὰ πάντα om. BL | τὰ om. MV: suprascr. C | 9 τεκτηναμένης: κεκτημένης V | 12 ἐμηχανίσατο S | 13 κἀκεῖνον C | ἐνεμήσατε K | 14 σκόπτειν SC | 15 ἄβυσον V | 16 δείξετε K | ἀμήνονα BC | 17 δυνήσησθε K | 18 ἀπιστεῖσθε C | 19 παραπλήσιον K | ὑμῖν: ὑμῶν SCV | 20 τῶν prius om. S | 21 ἀνθρωπίαν K | ἀναλαβὼν BLM | 25 χιτονίσκον C | διαδησάμενοι MSCV | 27 κατεωνῶσι KS: κατενεῶσι C: καταιονοῦσι MVL[2]

τῇ σπογγιᾷ καὶ τὰ φάρμακα ἐπιπάττουσι καὶ τἄλλα δρῶσιν,
84 ὅσα τῆς ἰατρικῆς τέχνης ὁ νόμος διαγορεύει. καὶ μέντοι
καὶ τοὺς βασιλέας ἐκείνους θαυμάζειν τε καὶ εὐφημεῖν φί-
λον ὑμῖν, οὐ τοὺς ἐν τοῖς βασιλικοῖς τρεφομένους θαλά-
μοις καὶ χλιδῆς παντοίας ἀπολαύοντας, ἀλλὰ τοὺς προκιν-
δυνεύειν τῶν ὑπηκόων ἀνεχομένους καὶ στρατιωτικὴν
περιβαλλομένους σκευὴν καὶ πρὸ τῆς φάλαγγος ἀριστεύοντας.
85 εἰ δέ φατε· τί δήποτε μὴ πάλαι τοῦτο δέδρακε τῶν ὅλων
ὁ ποιητής; ἐπιμέμψασθε καὶ τοῖς ἰατροῖς, ὅτι ἔσχατα φυλάτ-
τουσι τῶν φαρμάκων τὰ ἰσχυρότερα· τοῖς γὰρ ἠπίοις πρό-
τερον κεχρημένοι, τὰ δυνατώτατα προσφέρουσιν ὕστατα.
86 τοῦτο δὴ καὶ ὁ πάνσοφος πεποίηκε τῶν ἡμετέρων ψυχῶν
ἰατρός. πολλὰ γὰρ δὴ καὶ διάφορα προσενεγκὼν φάρμακα,
διὰ μὲν τῆς κτίσεως καὶ τῆς φύσεως πᾶσιν ἀνθρώποις, διὰ
δὲ νόμου καὶ προφητῶν Ἑβραίοις, ὕστερον τὸ παναλκὲς
τοῦτο καὶ σωτήριον προσενήνοχε φάρμακον καὶ τὴν νόσον
87 ἐξήλασεν. καὶ μαρτυρεῖ τῷ λόγῳ τὰ πράγματα, γῆ καὶ
θάλαττα τῆς προτέρας ἀγνοίας ἀπηλλαγμέναι, πεπαυμένος
τῶν εἰδώλων ὁ πλάνος, τῆς ἀγνοίας ὁ ζόφος ἐληλαμένος,
τοῦ τῆς γνώσεως φωτὸς αἱ ἀκτῖνες τὴν οἰκουμένην ἐμπλή-
σασαι, Ἕλληνες καὶ Ῥωμαῖοι καὶ βάρβαροι τὸν ἐσταυρωμένον
θεολογοῦντες καὶ τοῦ σταυροῦ τὸ σημεῖον γεραίροντες καὶ
ἀντὶ τῶν πολλῶν καὶ ψευδωνύμων θεῶν τῇ Τριάδι λατρεύ-
οντες, τὰ τῶν δαιμόνων τεμένη φροῦδα γεγενημένα, οἱ
βωμοὶ τῶν εἰδώλων ἐκ βάθρων ἀνεσπασμένοι, ἐκκλησίαι
περιφανεῖς πανταχῇ δεδομημέναι, ἐν πόλεσιν, ἐν κώμαις, ἐν
ἀγροῖς, ἐν ἐσχατιαῖς σηκοὶ μαρτύρων εἰς κάλλος ἐξειργασμέ-

17—p. 179, 4: Georg. Mon. Chron. II 8 (p. 64)

1 ἐπιπλάττουσι BL: ἐπιτάττωσι K | 2 νόμος: λόγος K | 4 τούς: τοῖς C | θαλάμους S | 5 χλιδῆς: τρυφῆς Mγρ. | ἀποκινδυνεύειν K | 7 περιβεβλημένους V | 8 δέδραχε SC | 8—9 ὁ τῶν ὅλων BL | 9 ἐπιμέμψασθαι MC[1] ut videtur, corr. Mγρ. C[2] | 10 ἰσχυρώτερα SC | γὰρ ἠπίοις om. K | 11 δυνατώτερα SCVMγρ. | ὕστερον SCVMγρ. | 17 προστάγματα K[1] | 18 ἀπηλαγμέναι S | 19 τὴν ἀγνοίαν K[1] | 20 ἐμπιπλάσαι CVMγρ. | 23 ψευδονύμων BS | 26 δεδωμημέναι KSC, sed corr. S | 27 αἰσχατιαῖς M[1]

νοι, ἀσκητῶν καταγωγαὶ τὰς τῶν ὀρέων κορυφὰς ἁγιάζουσαι καὶ τὰς ἀοικήτους ἐρήμους οἰκίζουσαι.

Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν 88
οἰκονομίας τὸ θεοπρεπὲς ἐπιδείκνυσι, μαρτυροῦσι δὲ καὶ αἱ παλαιαὶ προφητεῖαι τοῖς εὐαγγελίοις ἀλήθειαν. αἱ μὲν γὰρ τὴν τούτων ἔχουσι πρόρρησιν, τὰ δὲ τῆς προρρήσεως ἐπιδεικνύει τὸ τέλος. καὶ οἱ μὲν προεῖπον τῆς παρθένου τὴν γέννησιν, οἱ δὲ διδάσκουσι τὴν τῆς προφητείας ἀλήθειαν· οἱ μὲν προεθέσπισαν τὸν σταυρόν, οἱ δὲ δεικνύουσι τὸν σταυρόν· οἱ μὲν προεῖπον τὰ θαύματα, οἱ δὲ ἱστοροῦσι τὰ θαύματα· οἱ μὲν ἐχρησμῴδησαν τῆς οἰκουμένης τὴν σωτη- 89
ρίαν, ἡμεῖς δὲ τῶν χρησμῶν ἐκείνων θεωροῦμεν τὸ τέλος· ἐκεῖνοι τὴν Ἰουδαίων καὶ ἀπιστίαν καὶ πανωλεθρίαν προαπήγγειλαν, ἡμεῖς δὲ αὐτῶν καὶ τὴν ἀπιστίαν καὶ τὴν διασπορὰν καὶ τὴν δουλείαν ὁρῶμεν. | ἐγὼ δέ, εἰ μὴ τῷ μή- 90 **p. 102**
κει τοῦ λόγου καὶ ὑμᾶς καὶ τοὺς εἰς ὕστερον ἐντευξομένους ἀποκναίσειν ἐτόπαζον, καὶ αὐτὰς ἂν ὑμῖν τῶν θεσπεσίων προφητῶν τὰς προρρήσεις παρέθηκα, ἵνα ἀκριβέστερον διὰ τῶν πραγμάτων ἐμάθετε τὴν τῶν ῥημάτων ἀλήθειαν· ἐπειδὴ δὲ τοῦτό με ποιεῖν οὐκ ἐᾷ τῶν εἰρημένων τὸ πλῆθος, ἀξιῶ ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες, καὶ ταῖς προφητείαις πιστεῦσαι καὶ τῶν πραγμάτων ἐπακοῦσαι βοώντων καὶ πεισθῆναι δέ γε Εὐριπίδῃ τῷ τραγῳδοποιῷ ἐν Οἰνομάῳ λέγοντι· „τεκμαιρόμεσθα τοῖς παροῦσι τἀφανές,“ καὶ πάλιν ἐν Φοίνικι· „τἀφανὲς

22—24: Clem. Str. VI 2, 18 (Eur. fr. 574) ‖ 24 — p. 180, 1: Clem. Str. VI 2, 18 (Eur. fr. 811)

1 *ὁρῶν* K | 2 *οἰκήζουσαι* C | 3 post *ταῦτα* add. *δὲ* B | *προσόμοια* SCVMγρ. | 5 *πάλαι* SCV | 7 post *τέλος* add. *καὶ οἱ μὲν προεῖπον τὰ παθήματα οἱ δὲ ἱστοροῦσι τὰ θαύματα* V, qui infra om. haec verba | *μὲν*: *δὲ* V e corr. | *προεῖπων* M[1] | 8 *γένεσιν* MC | 9 *δείκνυσι* SC | 10 *θαύματα* BL: *θαυμάσια* K: *παθήματα* MSCV | 11 *τῆς οἰκουμένης* om. V | 13 *τὴν*: *τῶν* V | *ἀπιστεῖαν* C | *πανολεθρίαν* S | *προσαπήγγειλαν* S: *προήγγειλαν* KBL | 14 *ἀπιστεῖαν* C | 15 *εἰς* om. SCV | 17 *ἀποκναίειν* BLM, corr. Mγρ. | 19 *τὴν* om. C | 20 *με*: *μὲν* S | *ποιεῖν* om. CV | 22 *πισθῆναι* S | *εὐρεπίδη* V | 23 *τραγοποιῶ* C: *τραγικῶ* L | *τεκμαιρόμεθα* LMSCV | 24 *φοινίσσαις* MSCV

91 τεκμηρίοισιν ἐοικότως ἁλίσκεται.“ εἰ δὲ οὐκ ἀξιόχρεως ὑμῖν
εἰς μαρτυρίαν τῆς τραγῳδίας ὁ ποιητής, Ὑπερίδου τοῦ ῥή-
τορος ἐπακούσατε λέγοντος· „ἃ δ' ἐστὶν ἀφανῆ, ἀνάγκη τοὺς
διδάσκοντας τεκμηρίοις καὶ τοῖς εἰκόσι ζητεῖν.“ καὶ Ἰσο-
κράτης δέ (τῶν ἐνδόξων δὲ καὶ οὗτος ὁ ῥήτωρ) ξύμφωνα
περὶ τούτου γέγραφεν· „δεῖ“ γάρ φησι „τὰ μέλλοντα τοῖς
προγεγενημένοις τεκμαίρεσθαι.“ ἀλλὰ γὰρ καὶ Ἀνδοκίδης
(εἷς δὲ τῶν δέκα καὶ οὗτος) „χρή“ φησι „τεκμηρίοις
92 κεχρῆσθαι τοῖς προγεγενημένοις περὶ τῶν μελλόντων.“ ἐπειδὴ
γὰρ τῆς τῶν λόγων εὐεπείας ἐξήρτησθε, ἐντεῦθεν ὑμῖν τὰς
ἀποδείξεις προσενηνόχαμεν, ἵνα καὶ δι' ἐκείνων ποδηγη-
θέντες πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ διὰ τῶν πραγμάτων κηρυτ-
τομένην ὁρῶντες τὴν τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν ἐπιφά-
νειαν, καὶ τὸν περὶ τῆς οἰκονομίας ἀσπάσησθε λόγον καὶ
τῆς ἀξιεράστου καὶ τριποθήτου μὴ διαμάρτητε σωτηρίας.

ΠΕΡΙ ΘΥΣΙΩΝ. Ζ.

1 Φιλοπαίγμονες ὡς ἐπίπαν καὶ φιλογέλωτες τῶν ἀνθρώπων οἱ πλεῖστοι· καὶ θυμήρης αὐτοῖς οὐχ ὁ σπουδαῖος καὶ ξύντονος, ἀλλ' ὁ ὑγρὸς καὶ ἀνειμένος βίος. ὅθεν δὴ καὶ ῥᾷστα κεκράτηκεν αὐτῶν ὁ παμπόνηρος δαίμων. οὐ γάρ τοι τὴν ὄρθιον ἐκείνην καὶ στενὴν καὶ τραχεῖαν καὶ δύσπο-

2—4: Clem. Str. VI 2, 18 (Hyperid. fr. 195) ‖ 4—7: Clem. Str. VI 2, 18 (Isocr. IV 141) ‖ 7—9: Clem. Str. VI 2, 18 (Andoc. III 2) ‖ 21 — p. 181, 2: cf. Matth. 7, 13 sq.

1 τεκμηρίοις CV: τεκμηροῖσιν S[1] | ἐοικότως: litt. ω S[2] e corr.: ἐοικότοις M, corr. Mγρ.: ἐοικόσιν BL | ἀξιόχρεος S | 2 εἰς τραγωδίας μαρτυρίαν V | ὑπερείδου K | 3 ὑπακούσατε SV: ὑπακούσεται C | 4 ὁ ἰσοκράτης V: ὁ σώκρατης C | 5 καὶ om. V | 8 post δέκα add. ῥητόρων MSCV | καὶ οὗτος om. S | 10 εὐεπίας KBSC | ἐξηρτῆσθαι K | ὑμεῖς K | 14 ἀσπάσησθαι S | 15 ἁμάρτητε C | περὶ τῆς θείας προνοίας KLS; add. ς̅ S: τέλος τοῦ ς̅ λόγου περὶ τῆς θείας προνοίας C | 16 περὶ θυσιῶν ζ' om. V | λόγος ζ̅ BLMC | 19 βίος om. L[1] | 20 litt. παμπόν L[2] | 21 τὴν: τὸν BL | καὶ στενὴν om. S

ρον καὶ προσάντη βαίνειν ἐκέλευσεν, ἀλλὰ τὴν πρανῆ καὶ
κατάντη καὶ λείαν καὶ εὔπορον. οὐδὲ γὰρ σωφροσύνης αὐ- 2
τοὺς καὶ δικαιοσύνης ἐπιμελεῖσθαι προσέταξεν, ἀλλ' ἀκολα-
σταίνειν αὐτοὺς ἀδεῶς καὶ ἀσελγαίνειν καὶ πᾶσαν τολμᾶν
ἀνέδην παρανομίαν ἐπέτρεψεν. τῷ τοι καὶ μάλα ῥαδίως
τοὺς πλείστους ἐξηνδραπόδισεν. τό τε γὰρ ἐπίπονον τῆς
ἀρετῆς ἀποφυγγάνοντες καὶ τῶν θείων νόμων τοὺς ἱδρῶτας
διαδιδράσκοντες, ηὐτομόλησαν εὐπετῶς πρὸς τὸν τὰ ῥᾷστα
καὶ θυμήρη νομοθετοῦντα. τόνδε δὴ οὖν τὸν τρόπον αὐ- 3
τοὺς δουλωσάμενος, πρῶτον μὲν τὰς περὶ τοῦ Θεοῦ τῶν
ὅλων, ἃς ἡ φύσις αὐτοῖς ἐξ ἀρχῆς ἐνέγραψεν, ἐξήλειψε
δόξας· ἔπειτα δὲ τὰ πονηρὰ τῶν ψευδωνύμων θεῶν ἐξεπαί-
δευσε δόγματα καὶ τὸν πολὺν τῶν οὐκ ὄντων ὅμιλον ἀντὶ
τοῦ ὄντος ἐδίδαξε προσκυνεῖν, ταύτην ὑποβάθραν καὶ κρη-
πῖδα τῆς διεφθαρμένης προκαταβαλλόμενος βιοτῆς. ἐπειδὴ 4
γὰρ πλημμελοῦντες οἱ ἄνθρωποι δάκνονται | (κεντεῖ γὰρ p. 103
αὐτοὺς ὁ λογισμὸς ἔνδοθεν καὶ οὐκ ἐᾷ τῆς ἁμαρτίας ἀκραιφνῆ
μεῖναι τὴν ἡδονήν, ἀλλ' ὀδύνῃ ταύτην πικροτάτῃ κεράννυσι·
καὶ τοῦτο ἴδοι τις ἂν πάσχοντα καὶ τὸν νεκροσυλίαν καὶ
τὸν μοιχείαν τολμῶντα, καὶ μέντοι καὶ τοιχωρύχον καὶ λωπο-
δύτην καὶ τὸν προδότην καὶ τὸν ἄλλο τι τῶν ἀπειρημένων
δρῶντα), — τοιόνδε φάρμακον αὐτοῖς ἀναλγησίας ὁ τῆς
κακίας ἐμηχανήσατο σοφιστής. περὶ γὰρ δὴ τῶν καλουμέ- 5
νων θεῶν πονηρὰς αὐτοὺς ἐξεπαίδευσε δόξας· ἀκολάστους
γὰρ αὐτοὺς ἀπέφηνε καὶ λαγνιστάτους καὶ παιδοπίπας καὶ
γάμων ἐπιβούλους καὶ πατραλοίας καὶ μητραλοίας καὶ μη-
τράσι καὶ ἀδελφαῖς, καὶ μέντοι καὶ θυγατράσιν ἀνέδην μιγνυ-

1 προσάντι C[1] | 2 οὐδὲ: οὐ CV | 4 αὐτοὺς om. K | ἀσελ-γεῖν K | τόλμαν KSV: τόλμην C | 5 ἀναίδην KL[1]MSCV | παρα-νομεῖν SCV | κἂν Mγρ. | 6 τε om. SC | γὰρ om. K | 7 ἀποφυγ-γάνοντας K: ἀποφεύγοντες SCVMγρ. | 8 διαδιδράσκοντας K: ἀποδιδράσκοντες V | post ηὐτομόλησαν add. ἂν K | εὐπετῶς om. BL | 9 τὸν om. C | 10 τοῦ om. MSC | 11 ξυνέγραψεν BL | ἐξείληψε S | 12 ψευδονύμων BS | 14 κριπῖδα CV | 15 προκατα-βαλόμενος V | βιωτῆς BS | 17 αὐτῶν BL | 18 ὀδύνην L[1] | 19 νεκρωσυλίαν C | 20 τυχωρύχον S | 21 τὸν prius om. K | 25 λαγνητάτους C | 27 ἀναίδην KMSCV

μένους καὶ τὰς εὐνὰς τὰς ἀλλήλων ληστεύοντας καὶ ἁλισκο-
μένους, καὶ παρὰ μὲν τῶν ἠδικημένων δεσμουμένους, παρὰ
δὲ τῶν ἄλλων ἀνέδην γελωμένους, καὶ ταῦτα παρὰ μὲν τῶν
οὐρανίων, ὥς αὐτοὶ λέγουσιν, ἐν οὐρανῷ τολμᾶσθαι καὶ γῇ,
παρὰ δὲ τῶν ἐναλίων ἐν θαλάττῃ καὶ γῇ, παρὰ δὲ τῶν
καλουμένων νυμφῶν ἐν ὄρεσι καὶ νάπαις καὶ φάραγξιν.
6 *τούτους δὲ τοὺς αἰσχροτάτους καὶ βδελυρωτάτους μύθους*
οὐ μόνον ποιηταῖς, ἀλλὰ καὶ θεολόγοις καὶ φιλοσόφοις
ἐνήχησε, ποικίλως μάλα κατασκευάζων τὸν πλάνον καὶ πλείοσι
τῆς ἐξαπάτης χρώμενος διδασκάλοις. ἐπειδὴ δὲ οὐχ ἅπαν-
τές εἰσι γραμμάτων ἐπιστήμονες οὐδέ γε ποιητικῶν καὶ
φιλοσόφων λόγων μεταλαχεῖν ἱκανοί, ἕτερα ἄττα τοῖς ταῦτα
7 *μαθεῖν οὐ δυναμένοις κατεσκεύασε θήρατρα. τοὺς γάρ τοι*
ζωγράφους καὶ χαλκοτύπους καὶ τοὺς τῶν λιθίνων καὶ
ξυλίνων ἀγαλμάτων δημιουργοὺς τοιαύτας τῶν καλουμένων
θεῶν γράφειν καὶ γλύφειν καὶ διαπλάττειν εἰκόνας ἐδίδαξεν,
ὁποίας οἱ μυθολόγοι τοῖς λόγοις διέγραψαν, ἵνα ἔχωσιν
ἀκολασίας ἀρχέτυπα καὶ τῆς ἐπαράτου διδασκαλίας μὴ δια-
μάρτωσιν οἱ λόγων μεταλαχεῖν οὐ δυνάμενοι· καὶ τῶνδε τῶν
ἰνδαλμάτων οὐ μόνον τὰ τούτων τεμένη πεπλήρωκεν, ἀλλὰ
καὶ τὰς ἀγορὰς καὶ τὰς ἀγυιάς, καὶ μέντοι καὶ τῶν εὐπό-
8 *ρων τὰς οἰκίας. πανταχῇ γὰρ ἔστιν εὑρεῖν τοὺς καλουμέ-*
νους θεοὺς ἐρῶντας καὶ λυττῶντας καὶ θορυυμένους, καὶ
τὸν μὲν πατέρα τῶν θεῶν ἀετῷ καὶ ταύρῳ καὶ κύκνῳ
προσεικασμένον καὶ τόνδε τὸν τρόπον ταῖς ἐρωμέναις μιγνύ-
μενον, τὸν δὲ λόγιον Ἑρμῆν τράγον γινόμενον καὶ τὸν
9 *τραγοσκελῆ καὶ αἰγόκερων Πᾶνα παιδοποιοῦντα. καὶ τί δεῖ*

1—3: Hom. ϑ 266 sqq.

1 *καὶ τὰς—ληστεύοντας* om. K | *ἀναλισκομένους* M, corr. Mγρ. | 3 *ἀναίδην* KSCV | 4 *ὡς* om. M | 5 *παρὰ δὲ—γῇ* om. M | *καὶ γῇ* om. SCV | 7 *αἰσχρωτάτους* M | 8 *φιλοσόφοις καὶ θεολόγοις* V | 13 *τούς*: *τοῖς* C | 17 *ὁποῖα* CV | *μῦθοι* SCVMγρ. | *ἔχουσιν* K | 18 *ἀρχαίτυπα* K | *τῆς* om. K | 19 *λόγων*: litt. *γ* L[2] e corr.: *λόγον* M | *μὴ δυνάμενοι* MSCV | *δυνάμενοις* K | 21 *ἀγυιάς*: *ἀνίας* C | 22 *πανταχῇ*: *πάντα* K: *καὶ πανταχῇ* V | 23 *λυττόντας* S: *λυττοῦντας* C | 25 *προσηκασμένον* K: *προσικασμένον* S | *τῷδε τῷ τρόπῳ* SCVMγρ. | *μηγνύμενον* S | 27 *αἰγόκερον* B, corr. Bγρ.: *αἰγοκέρῳ* S

λέγειν τοῦ Πυθίου τὸν ἔρωτα καὶ τῆς παρθένου τὴν σωφροσύνην καὶ τὴν τοῦ φυτοῦ λυσσώδη περιπλοκὴν καὶ τὴν τῆς Κόρης ὑπὸ τοῦ Πλούτωνος ἁρπαγὴν καὶ τῆς Δηοῦς τὸν πλάνον; ταῦτα γὰρ ἅπαντα καὶ ποιηταὶ μυθολογοῦσι καὶ θεολόγοι κρατύνουσι καὶ φιλόσοφοι σεμνολογοῦσι καὶ σεμνότητα μὲν αὐτοῖς τινα περιτιθέναι φιλονεικοῦσι, καταγελαστοτέραν δὲ τῶν μύθων ἀλληγορίαν προσφέρουσιν. | τούτοις 10 p. 10 *καὶ ἑορτὰς καὶ πανηγύρεις καὶ δημοθοινίας ἐπιτελεῖν ὁ τῶν ἀνθρώπων ἀλάστωρ ἐνομοθέτησε· Πάνδια μὲν τῷ Διῒ καὶ Διάσια, καὶ Ἥραια τῇ Ἥρᾳ, καὶ τῇ Ἀθηνᾷ Παναθήναια, καὶ Διονύσῳ Διονύσια, καὶ Ἐλευσίνια καὶ Θεσμοφόρια τῇ Δηοῖ, καὶ Δήλια καὶ Πύθια τῷ Ἀπόλλωνι· καὶ τοῖς ἄλλοις δὲ ἅπασι (πολὺς γὰρ ὁ τούτων ὅμιλος) ἀπεκλήρωσε πανηγύρεις, ἑκάστῳ τῶν δαιμόνων ἐκ τῆς προσηγορίας ὀνομάσας τὴν ἑορτήν, Ἕρμαια καὶ Κρόνια καὶ Ποσειδώνια καὶ Ἡράκλεια καὶ Ἀσκλήπια καὶ Ἀνάκεια. οὐ γάρ τοι μόνον τοῖς καλουμένοις θεοῖς, ἀλλὰ καὶ ἀνθρώποις τόδε τὸ σέβας ἀπένειμαν. ἐν δὲ ταύταις ταῖς ὁμηγύρεσι πᾶν εἶδος ἀκολασίας* 11 *ἀδεῶς ἐτολμᾶτο. καὶ γὰρ αἱ τελεταὶ καὶ τὰ ὄργια τὰ τούτων εἶχεν αἰνίγματα, τὸν κτένα μὲν ἡ Ἐλευσίς, ἡ Φαλλαγωγία δὲ τὸν φαλλόν. ἀτὰρ δὴ καὶ δίχα τῶν αἰνιγμάτων τὰ παρὰ τῶν ὀργιαστῶν δρώμενα εἰς πᾶν εἶδος ἀσελγείας τοὺς ὁρῶντας ἠρέθιζεν. τίς γὰρ τῶν ἄγαν λαγνιστάτων* 12 *ἔνδον ἐν τῷ θαλάμῳ τετόλμηκε τοιαῦτα, ὁποῖα τῶν Σατύρων ὁ χορὸς ἠσέλγησε δημοσίᾳ πομπεύων, ἔχων ἐν μέσῳ τὸν Σιληνὸν καὶ τὸν Πᾶνα, τὸν μὲν ἐπιλυττῶντα ταῖς Βάκχαις, τὸν δὲ λελυμένον ὑπὸ τῆς μέθης, τὸν τοῦ θηλυδρίου*

2 *φυτοῦ* om. M, add. Mγρ. | *λυσώδη* K | *τῆς* om. KBL | 3 *τοῦ* om. KBLS | 5 *σεμνολογοῦσι καὶ* om. KBL | *σεμνότατα* KBLCV: *σεμνοτάτην* S | 6 *μὲν* om. MSCV | *τινα αὐτοῖς* MV et *τινα* om. S | *φιλονικοῦσι* S | 7 *ἀληγορίαν* V | 8 *δημοθυνίας* BS^{1}C | litt. *ἐπιτε* L^2 | 10 *ἥγαια* K: *ἥρεα* MC | *τῇ* posterius om. BL | *ἀθανᾶ* V | *παραθήναια* C | 11 *δεσμοφόρια* V | 13 *πολλὺς* S | 15 *ποσιδώνια* SC | 16 *ἀνάκια* KBL: *πανάκια* SV: *πανάκεια* MC, sed litt. *ει* C^2 e corr. | *τοι*: *το* L^1 | 18 *ταῖ* L^1 | 20 *φαλαγωγία* KS: *φαλαγγωγία* C | 21 *φαλόν* C | 22 *ἀσελγίας* B | 23 *ἀγνιστάτων* K | 25 *ἐν* bis C | 26 *σειληνὸν* LS^{1}V | *ἐπιλυττοῦντα* C | 27 *ἀπὸ* K

13 παιδὸς παιδαγωγὸν καλούμενον; τούτοις ἑκατόμβας καὶ
χιλιόμβας κατέθυον καὶ ποίμνια κατέσφαζον καὶ βουκόλια
καὶ λιβανωτὸν προσέφερον καὶ οἶνον ἔσπενδον ὅτι μάλιστα
πλεῖστον καὶ ἕτερα ἄττα, ἅπερ οἱ τούτων ἱεροφάνται προσ-
14 έταττον. σφόδρα γὰρ αὐτοὺς χαίρειν οἱ ποιηταί φασι τῇ
λοιβῇ καὶ τῇ κνίσῃ καὶ τοῦτο ἔχειν γέρας αὐτοὺς εἰρηκέναι
λέγουσι· διά τοι τοῦτο καὶ πρὸς τὰς τῶν Αἰθιόπων θυσίας
ἀποδημεῖν καὶ τὸν Ἕκτορα πάσης ἀξιοῦν τημελείας, ὅτι δὴ
οὔποτε αὐτῶν τὸν βωμὸν ἐνδεᾶ θυσίας κατέλιπεν. καὶ ὁ
Χρύσης δὲ τὸν Ἀπόλλω οὐ δικαιοσύνης καὶ σωφροσύνης,
ἀλλὰ τῶν πιόνων ἀναμιμνήσκει μηρῶν καὶ τῶν αἰγῶν καὶ
τῶν ταύρων καὶ τῶν στεμμάτων, οἷς που τὸν νεὼν κατεκό-
15 σμησεν. οὕτως αὐτοῖς ἥδιστος ἦν ὁ καπνὸς καὶ τῆς κνίσης
ἡ δυσοσμία, καὶ ἀτεχνῶς τοῖς μαγείροις ἐῴκεσαν. ἀλλὰ γὰρ
οὐκ ὀρθῶς αὐτοὺς τοῖς ὀψοποιοῖς ἀπεικάσαμεν. οὗτοι μὲν
γὰρ τῶν ἄριστα ἐσκευασμένων καὶ ὀσφραίνονται καὶ ἀπο-
γεύονται ὄψων, ἐκεῖνοι δὲ ὀστῶν ἐμπιπραμένων τὴν δυσο-
σμίαν ἐδέχοντο. καὶ ἡμῶν μὲν ἕκαστος, εἰ βραχύ τι τού-
των εἰς ἐσχάραν ἐμπέσοι, δυσχεραίνει καὶ τὰς ῥῖνας ἐμφράτ-
τει καὶ τὴν δυσώδη ὀδμὴν ἀποπέμπεται· οἱ δέ, τῆς ἀμβρο-
σίας καὶ τοῦ νέκταρος ἀπολαύοντες, τῆς τῶν καιομένων
ὀστῶν δυσοσμίας ἐξήρτηντο.
16 Ταῦτα δὲ τυχὸν καὶ αὐτοὶ περὶ τοῦ ὄντος Θεοῦ καὶ ἀεί
γε ὄντος φάναι τολμήσουσιν, ἐπειδὴ τῶν μὲν περὶ θυσιῶν
p. 105 ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ κειμένων ἐπαΐουσι νόμων, | τὸν δὲ τοῦ

5—7: Hom. *Δ* 49 *Ω* 70 ‖ 7—8: Hom. *Α* 423 sq. ‖ 8—9: Hom. *Ω* 66 sqq. ‖ 9—13: Hom. *Α* 39 sqq.

1 παιδονόμον K | τούτω MV: τοῦτον S[1]C: τούτοιν S[2] | 3 ante μάλιστα add. καὶ MSC | 4 προσέτταττον L | 5 γάρ: γ' K | 6 κνίσση MVL[2] | 8 τημαλίας K: ἐπιμελείας MSCV | δὴ om. L | 9 βομὸν S[1] | κατέλειπεν K | 10 ἀπόλλωνα K | 11 τω πιόνῶν S | 13 ἥδιστον V | κνήσης S[1]: κνίσσης MVL[2]S[2] | 14 καὶ λίαν ἀτεχνῶς V | 15 αὐτοῖς BL[1], sed corr. BL[2] | ἀπεικασάμην MC: ἀπεικάσαιμι S | 16 ὄσφρανται K: ὀσφρῶνται MSCV | 17 ὄψων om. L | 19 ἐμφάττει L[1] | 20 ὀσμὴν V | 21 καομένων K | 23 τυχὼν M | ὄντως S | 24 τολμήσωσιν SC | 25 ἐπαΐουσι νόμων κειμένων S

νομοθέτου παντελῶς ἀγνοοῦσι σκοπόν. ἐν γὰρ δὴ τῇ Αἰ-
γύπτῳ πλεῖστον ὅσον τὸν Ἰσραὴλ διατρίψαντα χρόνον καὶ
τὰ πονηρὰ τῶν ἐγχωρίων εἰσδεξάμενον ἔθη καὶ θύειν εἰδώ-
λοις καὶ δαίμοσι παρ' ἐκείνων μεμαθηκότα καὶ παίζειν καὶ
χορεύειν καὶ ὀργάνοις μουσικοῖς ἐπιτέρπεσθαι, τούτων ἐν
ἕξει γενόμενον ἐλευθερῶσαι θελήσας, θύειν μὲν ξυνεχώρησεν,
ἀλλ' οὐ πάντα θύειν, οὐδέ γε τοῖς ψευδωνύμοις Αἰγυπτίων
θεοῖς, ἀλλ' αὐτῷ μόνῳ τοὺς Αἰγυπτίων προσφέρειν θεούς·
ἐθεοποίουν γάρ τοι πάλαι ποτὲ καὶ τὸν βοῦν Αἰγύπτιοι
καὶ τὸ πρόβατον καὶ τὴν αἶγα καὶ τὴν περιστερὰν καὶ τὴν
τρυγόνα καὶ ἄλλα ἄττα τῶν οὐκ ἐδωδίμων, ἀλλ' ἀκαθάρτων
καλουμένων. ἵνα τοίνυν μὴ δυσχεραίνωσιν, ὡς τῶν ἐθῶν 17
ἐκείνων πάμπαν κεκωλυμένοι, τὸ μὲν τοῖς οὐκ οὖσι θεοῖς
ἀπηγόρευσε θύειν, αὐτῷ δὲ θύειν ἐνομοθέτησε τὰ πρώην
παρ' αὐτῶν προσκυνούμενα, ἐκ μὲν τῶν χερσαίων τὴν αἶγα
καὶ τὸν βοῦν καὶ τὸ πρόβατον, ἐκ δὲ τῶν πτηνῶν τὴν τρυ-
γόνα καὶ τὴν περιστεράν· ἥμερα δὲ δήπου καὶ φιλάνθρωπα
καὶ ταῦτα κἀκεῖνα τὰ ζῷα. τόδε τὸ φάρμακον ὁ πάνσοφος 18
ἰατρὸς τῇ Αἰγυπτίᾳ προσενήνοχε νόσῳ, θύειν μὲν διὰ τὴν
τῶν θυόντων ἀσθένειαν ξυγχωρήσας, τὰ δὲ σεβόμενα παρ'
αὐτῶν ἱερατεύειν κελεύσας, ἵνα τῷ θύειν μάθωσι μὴ θεοὺς
νομίζειν τὰ ὡς ἱερεῖα θυόμενα. διά τοι τοῦτο καὶ χοιρείων 19
αὐτοὺς μεταλαγχάνειν κρεῶν διεκώλυσεν, ἐπειδὴ τούτων
μόνων Αἰγύπτιοι μετελάμβανον, τῶν ἄλλων ὡς θεῶν ἀπε-
χόμενοι. ἀκάθαρτα γὰρ νομίζειν ταῦτα νομοθετήσας, ἐσθίειν
ἐκέλευσε τὰ θεοποιούμενα, ἵνα εὐκαταφρόνητα φαίνηται ὡς

14—16: Levit. 1 ‖ 22—23: Levit. 11, 7

1—p. 186, 9: Anastas. Sin. Resp. 46

1 *ἀγνωοῦσι* C | 3 *εἰδόλοις* C | 5 *τέρπεσθαι* BL | ante *τούτων* add. *καὶ* V | 7 *ψευδονύμοις* C | *τῶν αἰγυπτίων* B | post *αἰγυπτίων* add. *προσφέρειν* V et 8 *τοὺς—θεούς* om. V | 9 *πάλαι* om. CV | *οἱ αἰγύπτιοι* V | 10 *τὸ* om. K | 11 *τρυγώνα* S | *ἐδωδήμων* SC | 12 *ἵα* M | *δυσχεράνωσιν* KM: *δυσχεραίνουσιν* C | 13 *οὐκ οὖσι*: *δοκοῦσι* SCVMγρ. | 14 *ἐνομοθέτησε δὲ αὐτῶ θύειν* M | *δὲ* om. K | 18 *τόδε τὸ*: *τὸ δὲ* BL: *τόδε μέντοι τὸ* V | 19 *ἰατρὸς* om. S | 21 *ἱερεύειν* MSV | *τὸ θύειν* BL[1]: *ἐκ τοῦ θύειν* CVMγρ. | 22 *τοι* om. L | *χοιρίων* S | 24 *μόνον* SC

παρ' αὐτῶν ἐσθιόμενα καὶ μὴ τὸ θεῖον σφετερίζηται σέβας.
20 *δεισιδαίμονας γὰρ αὐτοὺς καὶ γαστριμάργους εἰδώς, πάθει*
πάθος ἀντέταξε καὶ τῇ δεισιδαιμονίᾳ τὴν γαστριμαργίαν
ἀντέστησεν. τῶν γάρ τοι ὑείων ὡς ἀκαθάρτων κελεύσας
ἀπέχεσθαι, τῶν δέ γε ἄλλων ὡς καθαρῶν ἀπολαύειν νομο-
θετήσας, τῇ τῆς κρεηφαγίας ἐπιθυμίᾳ τῶν θεῶν νομιζομέ-
21 *νων μεταλαβεῖν κατηνάγκαζεν. οὐ τοίνυν ἱερείων δεόμενος*
οὐδὲ κνίσης ὀριγνώμενος, θύειν προσέταξεν ὁ Θεός, ἀλλὰ
τῶν ἀρρωστούντων ἰατρεύων τὰ πάθη. οὕτω δὴ καὶ τὰ
τῶν εὐήχων ὀργάνων ἠνέσχετο, οὐ τῇ τούτων ἁρμονίᾳ τερ-
πόμενος, ἀλλὰ κατὰ βραχὺ παύων τῶν εἰδώλων τὸν πλάνον.
εἰ γὰρ εὐθὺς τῆς Αἰγυπτίων ξυνουσίας ἀπαλλαγεῖσι τοὺς
τελείους προσενηνόχει νόμους, πάντως ἂν ἀπεσκίρτησαν καὶ
τὸν χαλινὸν ἀπωσάμενοι πρὸς τὸν πρότερον ἐπαλινδρόμησαν
ὄλεθρον. εἰ γὰρ καὶ τούτων οὕτω πρυτανευθέντων, ἐπειρά-
θησαν τοῦτο δρᾶσαι πολλάκις, τί οὐκ ἂν ἐτόλμησαν, εἰ τὴν
εὐαγγελικὴν αὐτοῖς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς φιλοσοφίαν ἐνομοθέ-
p. 106 22 *τησεν;* | *ὅτι δὲ καὶ θυσιῶν καὶ μουσικῶν ὀργάνων ἀνεν-*
δεὴς ὁ Θεός, ἀκούσατε αὐτοῦ διὰ τῶν προφητῶν λέγοντος·
„οὐ δέξομαι ἐκ τοῦ οἴκου σου μόσχους, οὐδὲ ἐκ τῶν ποιμνίων
σου χιμάρους. ἐμὰ γάρ ἐστι πάντα τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ,
κτήνη ἐν τοῖς ὄρεσι καὶ βόες. ἔγνωκα πάντα τὰ πετεινὰ
τοῦ οὐρανοῦ· καὶ ὡραιότης ἀγροῦ μετ' ἐμοῦ ἐστιν.“ ἐν γὰρ
δὴ τούτοις πάντα τὰ νενομοθετημένα προσφέρειν ἐξέβαλεν,
οὐ τὰ χερσαῖα μόνον ζῷα καὶ τὰ πτηνά, ἀλλὰ καὶ τὸν
ἀποθλιβόμενον οἶνον καὶ τὸ μετὰ σεμιδάλεως καὶ ποπάνων

20—23: Ps. 49, 9—11

1 *σφετερίζεται* CV | 3 *ἀντέταξαι* S | 4 litt. *τησεν* L² e corr. | *ὑΐων* KS¹: *ὑῶν* MCV | 6 *κρεηφαγίας* K: *κρηφαγίας* MSC: *κρεοφαγίας* BL: *κρεωφαγίας* V | 7 *κατηνάγκασεν* V | 8 *οὐδὲ*: *οὔτε* B | *κνίσσης* MVL² | *ὀριγνόμενος* MSC | 9 *ἰατρεύων*: *θεραπεύων* K | *δῆτα* MV | *τὰ* posterius om. KMV, suprascr. B | 12 *ἐξουσίας* SCVL²Mγρ. | 13 *προενηνόχει* K: *προσενήνοχε* LMS, corr. Mγρ. | *νόμους*: *λόγους* BL | *ἀπεσκήρτησαν* C | 15 *καὶ* om. L | *ἐπειράσθησαν* L¹ | 16 *τοῦτο—ἐτόλμησαν* om. S | 17 *εὐθὺς* om. V | 21 *χιμάρρους* LC: *χειμάρρους* MS: *τράγους* K | *ἀγροῦ*: *δρυμοῦ* KM, corr. Mγρ. | 24 *ἐξέβαλεν*: *ἐκώλυσεν* V | 25 *μόνα* M | 26 *πομάτων* K

προσφερόμενον ἔλαιον. ὡραιότητα γὰρ ἀγροῦ ταῦτα δὴ 23
προσηγόρευσε καὶ ἔδειξεν αὐτοῦ γε ὄντα καὶ ταῦτα κἀκεῖνα
ποιήματα, ταύτῃ πῃ διδάσκων, ὡς ἡ θεία φύσις ἀνενδεής.
εἶτα μετά τινος εἰρωνείας χαριεστάτης καὶ πάσης ὠφελείας
μεστῆς καὶ τὴν ἐκείνων ἄγνοιαν διελέγχει καὶ τὴν οἰκείαν
ἐπιδείκνυσι δύναμιν· ἔφη γάρ· „ἐὰν πεινάσω, οὐ μή σοι 24
εἴπω· ἐμὴ γάρ ἐστιν ἡ οἰκουμένη καὶ τὸ πλήρωμα
αὐτῆς.“ οὕτω διὰ τούτων καὶ τὴν δημιουργίαν καὶ τὴν
δεσποτείαν ἐναργῶς ἐπιδείξας, ἐκεῖνο τὸ εἰρωνικῶς ῥηθὲν
ἐθεράπευσεν, εἰπών· „μὴ φάγομαι κρέα ταύρων ἢ αἷμα
τράγων πίομαι;“ καὶ διὰ πάντων περιττὰ δείξας τὰ θύματα
καὶ τῆς θείας ἀνάξια φύσεως, καινόν τινα θυσίας ὑποτί-
θεται τρόπον, οὐ βωμὸν αἱματτούσης, ἀλλὰ γλώττῃ καὶ
χείλεσι τελουμένης· „θῦσον“ γὰρ ἔφη „τῷ Θεῷ θυσίαν
αἰνέσεως καὶ ἀπόδος τῷ ὑψίστῳ τὰς εὐχάς σου· καὶ ἐπικά-
λεσαί με ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου· καὶ ἐξελοῦμαί σε, καὶ δο-
ξάσεις με.“ ἀρκεῖ γὰρ αὐτῷ λόγος εὔλογός τε καὶ πρόσφο- 25
ρος ὑπὲρ πάντα τὰ ποίμνια καὶ αἰπόλια καὶ βουκόλια· καὶ
τοῦτον δεχόμενος ἀμείβεται τοὺς προσφέροντας, ἐπικουρίαν
ὀρέγων καὶ εἰς καιρὸν ἐπαμύνων καὶ τῶν λωβᾶσθαι πειρω-
μένων ἐλευθερῶν. ταὐτὸ δὴ τοῦτο κἀν τῷ τέλει τῆς μελῳ-
δίας προστέθεικεν· „θυσία αἰνέσεως δοξάσει με· καὶ ἐκεῖ
ὁδός, ᾗ δείξω αὐτοῖς τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ.“ οὐ γὰρ ἀπόχρη 26
τὸ μόνον τὸν εὐεργέτην ὑμνεῖν· προσήκει γὰρ καὶ τὴν ὁδὸν
ἐκείνην ὁδεύειν, ἧς τὸ τέλος ἀληθῶς σωτηρία. τοῦτο κἀν

6—8: Ps. 49, 12 ‖ 10—11: Ps. 49, 13 ‖ 14—17: Ps. 49, 14—15 ‖ 22—23: Ps. 49, 23

1 τοῦτο K | 1—2 δὴ προσηγόρευσε ex διηγόρευσε corr. B | 2 καὶ ταῦτα om. B | 3 ταῦτα KS | 4 τινος om. K | εἰρωνίας S^1 | 5 ἐκείνων τὴν K | 6 πινάσω K | 9 δεσποτίαν K | εἰρηνικῶς K: εἰρωνικὸς V | 10 φάγωμαι BL^2 | ἢ: καὶ C | 11 πίωμαι L^2 | δείξας: διδάξας V | 13 αἱματούσης C | 14 γὰρ om. L | τῷ θεῷ ἔφη θυσίαν αἰνέσεως C: τῷ θεῷ θυσίαν ἀνέσεως ἔφη V | φησί BL | 15 ἀπόδως L^1 | 16 δοξάσης S | 18 τὰ om. K | 20 ἀμύνων BL | 21 δὲ KM, corr. Mγρ. | τούτῳ Mγρ. | κἀν: καὶ SC | 22 θυσίαν C | δοξάση S | 23 ἣν KMSC, corr. Mγρ. | αὐτοῖς LSCB e corr. Mγρ.: αὐτῷ KMV | τοῦ θεοῦ: αὐτοῦ K: μου MV | 24 ὑμνεῖν: ἰδεῖν L, corr. Lγρ. | 25 ἀληθῶς KM: ἀληθὴς BLSCV

ἑτέρῳ ψαλμῷ πρὸς τὸν Θεὸν εἶπεν ὁ προφήτης· „θυσίαν“
γὰρ ἔφη „καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας· ὁλοκαυτώματα
καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ ἐξήτησας.“ κἀν ἄλλῃ δὲ μελῳ-
δίᾳ τοῦτο παραδέδωκεν· „αἰνέσω γάρ“ εἶπε „τὸ ὄνομα τοῦ
Θεοῦ μου μετ᾽ ᾠδῆς· μεγαλυνῶ αὐτὸν ἐν αἰνέσει· καὶ ἀρέσει
τῷ Θεῷ ὑπὲρ μόσχον νέον, κέρατα ἐκφέροντα καὶ ὁπλάς.“
27 ὡς ἂν δὲ μή τις ὑπολάβῃ ταῦτα μόνον τὸν Δαυὶδ γεγρα-
φέναι, ἀκούσατε, ὦ ἄνδρες, ὁποῖα καὶ διὰ τῆς τοῦ Ἡσαΐου
φωνῆς αὐτὸς πάλιν εἴρηκεν ὁ Θεός· αὐτοῦ γὰρ δὴ ταῦτα
τὰ ῥήματα· „τί μοι πλῆθος τῶν θυσιῶν ὑμῶν; λέγει Κύριος.
πλήρης εἰμί· ὁλοκαυτώματα κριῶν καὶ στέαρ ἀρνῶν καὶ
αἷμα ταύρων ἢ τράγων οὐ βούλομαι, οὐδ᾽ ἂν ἔρχησθε ὀφθῆ-
p. 107 ναί μοι. τίς γὰρ ἐξεζήτησε ταῦτα ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν;“ |
28 ἄντικρυς δὲ διὰ τούτων δεδήλωκεν, ὡς οὐκ ἀναγκαίως ταῦτα
νενομοθέτηκεν, ἀλλὰ τῇ ἐκείνων ξυγκατιὼν ἀσθενείᾳ. τοῦτο
γὰρ σημαίνει τὸ „τίς ἐξεζήτησε ταῦτα ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν;“
εἶτα ἐπήγαγεν· „πατεῖν μου τὴν αὐλὴν οὐ προσθήσεσθε.
ἐὰν γὰρ προσφέρητέ μοι σεμίδαλιν, μάταιον· θυμίαμα βδέ-
λυγμά μοί ἐστι· τὰς νεομηνίας ὑμῶν καὶ τὰ σάββατα καὶ
ἡμέραν μεγάλην οὐκ ἀνέχομαι· νηστείαν καὶ ἀργίαν καὶ τὰς
ἑορτὰς ὑμῶν μισεῖ ἡ ψυχή μου. ἐγενήθητέ μοι εἰς πλησ-
29 μονήν.“ ἀτεχνῶς δὲ ταῦτα τῇ Δαυιτικῇ ἔοικε μελῳδίᾳ.
κἀνταῦθα γὰρ παραπλησίως οὐ μόνον τοὺς ταύρους καὶ
τοὺς τράγους καὶ τοὺς ἄρνας ἐξέβαλεν, ἀλλὰ καὶ τὴν σεμί-
δαλιν καὶ τῶν ἀρωμάτων τὴν εὐοσμίαν καὶ τῶν μεγάλων
πανηγύρεων τὸν κατάλογον. ὥσπερ δὲ διὰ τοῦ Δαυὶδ ἀπα-
γορεύσας τὰς τοιαύτας ἱερουργίας τὴν τῆς αἰνέσεως θυσίαν
προσφέρειν ἐκέλευσεν, οὕτω κἀνταῦθα τούτων ἕκαστον ἐκβα-

1—3: Ps. 39, 7 ‖ 3—6: Ps. 68, 31—32 ‖ 10—22: Es. 1, 11—14

1 εἴρηκεν KM, corr. Mγρ. | 4 παραδεδήλωκεν MSCV | 5 αὐτὸ C | 8 τοῦ om. BMSCV | 11 ὁλοκαυτομάτων S: ὁλοκαυτωμάτων CV | 12 τράγων ἢ ταύρων BL | ἢ: καὶ KM, corr. Mγρ. | 15 ξυνκατιὼν S | 17 τὴν αὐλήν μου MV | μοι C | προστίθεσθε K: προσήσεσθε L[1]: προσθήσετε L[2] | 18 προσφέρηται M | 20 νητείαν C | 21 ἐγεννήθητε S | 22 εὐτέχνως C | δαυιδικῇ V | 27 τὰς om. KBL | τοιαύτης L | 28 τούτων om. CV

λών, τὸ τῆς ἀφθαρσίας αὐτοῖς καὶ παλιγγενεσίας ἐπιδείκνυσι
βάπτισμα καί φησιν· „λούσασθε, καθαροὶ γένεσθε.“ καὶ 30
ἵνα μὴ νομίσωσι προστεταχέναι αὐτὸν τοῖς περιρραντηρίοις
τοῖς ξυνήθεσι χρήσασθαι, ἀναγκαίως προστέθεικεν· „ἀφέλετε
τὰς πονηρίας ὑμῶν ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ἀπέναντι τῶν
ὀφθαλμῶν μου.“ τοῦτο δὲ σαφῶς τὴν τοῦ παναγίου
βαπτίσματος αἰνίττεται δωρεάν. κἀν τῷ μέσῳ δὲ τῆς προ-
φητείας πάλιν ὁ τοῦ προφήτου Θεὸς διὰ τοῦ προφήτου
φησίν· „οὐ νῦν ἐκάλεσά σε, Ἰακώβ, οὐδὲ κοπιάσαι σε 31
ἐποίησα, Ἰσραήλ. οὐκ ἤνεγκάς μοι πρόβατα τῆς ὁλοκαρ-
πώσεώς σου οὐδὲ ἐν ταῖς θυσίαις σου ἐδόξασάς με· οὐκ
ἐδούλευσάς μοι ἐν δώροις, οὐδὲ ἔγκοπόν σε ἐποίησα ἐν
λιβανωτῷ· οὐδὲ ἐκτήσω μοι ἀργυρίου θυμίαμα, οὐδὲ στέαρ
τῶν θυσιῶν σου ἐπεθύμησα· ἀλλ' ἐν ταῖς ἁμαρτίαις σου
καὶ ἐν ταῖς ἀδικίαις σου προέστην σου.“ οὕτω πάλιν δείξας 32
ἀνόνητα τῆς νομικῆς ἱερουργίας τὰ εἴδη, ὑπισχνεῖται τῶν
ἁμαρτημάτων τὴν ἄφεσιν, ἣν διὰ τοῦ παναγίου βαπτίσμα-
τος ἐδωρήσατο· „ἐγώ εἰμι, ἐγώ εἰμι ὁ ἐξαλείφων τὰς ἀνο-
μίας σου ἕνεκεν ἐμοῦ, καὶ τὰς ἁμαρτίας σου οὐ μὴ μνη-
σθήσομαι.“ οὐ γὰρ δὴ δι' ἔργων ἀξιεπαίνων, ἀλλὰ διὰ
μόνης πίστεως τῶν μυστικῶν τετυχήκαμεν ἀγαθῶν. τῷ τοι 33
καὶ ὁ θεῖος ἀπόστολος κέκραγεν· „χάριτί ἐστε σεσωσμένοι·
καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶν· Θεοῦ τὸ δῶρον, ἵνα μή τις καυχή-
σηται.“ τοῦτο κἀνταῦθα δηλῶν, τὸ „ἕνεκεν ἐμοῦ“ τέθεικεν.
ταῦτα καὶ διὰ Ἱερεμίου διαμαρτύρεται λέγων· „τὰ ὁλοκαυ-
τώματα ὑμῶν συναγάγετε μετὰ τῶν θυσιῶν ὑμῶν καὶ φά-

2—6: Es. 1, 16 ‖ 9—15: Es. 43, 22—24 ‖ 18—20: Es. 43, 25 ‖ 22—24: Eph. 2, 8—9 ‖ 25—p. 190, 3: Jer. 7, 21—22

1 παλινγενεσίας S | 2 ante καθαροὶ add. καὶ MV | 3 νομήσωσι S | τοῖς om. K | περιραντηρίοις KSC | 4 ἀφέλεσθε BL | 5 ὑμῶν prius om. MSC | 7 βαπτίσματος: πνεύματος CV | κἀν: καὶ L^1 | 9 κοπιάσε S^1 | 10 ἤνεκας V | πρόβατον V | 11 σου prius om. BL | 12 οὐδὲ K: οὔτε δὲ M: οὔτε BLSCV | 13 λιβάνῳ K | 14 τῶν om. CV | 15 σου (posteriore loco): σοι SC | οὕτως BLMCV | 16 ἀνόητα C | 17 παναγείου C^1 | 18 ἐγώ εἰμι semel tantum LMSCV | ἐξαλίφων K | 19 ante οὐ add. καὶ KM | μὴ om. KBL | 20 δὴ om. C | 21 τῷ: τά K | 22 ἐκέκραγε V | 26 ὑμῶν prius om. C, suprascr. B | συναγάγεται S | μεταυτῶν L^1

γετε κρέας, ὅτι οὐκ ἐλάλησα πρὸς τοὺς πατέρας ὑμῶν οὐδὲ
ἐνετειλάμην αὐτοῖς ἐν ἡμέρᾳ, ἐν ᾗ ἀνήγαγον αὐτοὺς ἐξ Αἰ-
34 γύπτου, περὶ ὁλοκαυτωμάτων καὶ θυσίας.“ ἃ γὰρ δὴ περὶ
τούτων ἐν τῷ νόμῳ προσετετάχει, τῆς ἐκείνων ἦν ἀναισθη-
σίας, οὐ τῆς αὐτοῦ χρείας τε καὶ βουλήσεως. ταῦτα καὶ
ἑτέρωθι λέγει· „τὰ ὁλοκαυτώματα ὑμῶν οὐκ ἔστι δεκτά, καὶ
αἱ θυσίαι ὑμῶν οὐχ ἥδυνάν μοι.“ καὶ αὖ πάλιν βοᾷ·
„ἀπόστησον ἀπ' ἐμοῦ ἦχον ᾠδῶν σου, καὶ φωνῆς ὀργάνων
p. 108 35 σου οὐκ ἀκούσομαι.“ | καὶ ἄλλα δὲ πάμπολλα τοιαῦτα
ἔστιν εὑρεῖν, δηλοῦντα σαφῶς, ὡς οὐ δεόμενος θυσιῶν ὁ
Θεὸς οὐδὲ καπνῷ καὶ κνίσῃ καὶ τοῖς μουσικοῖς ὀργάνοις ἐπι-
τερπόμενος ταῦτα τελεῖσθαι προσέταξεν, ἀλλὰ τῆς ἐκείνων
προμηθούμενος ἰατρείας.

36 Μὴ τοίνυν τῆς τῶν ὑμετέρων θυμάτων κατηγορίας
ἀπολογίαν τὴν ἀντικατηγορίαν ἔχειν νομίζετε. δῆλον γάρ
τοι τὸν τοῦ νόμου σκοπὸν διὰ τῶν προφητῶν ὁ νομοθέτης
πεποίηκεν. τούτοις ἀκριβῶς ἐντυχὼν ὁ Πορφύριος (μάλα
γὰρ αὐτοῖς ἐνδιέτριψε, τὴν καθ' ἡμῶν τυρεύων γραφήν),
καὶ ἀλλότριον εὐσεβείας καὶ αὐτὸς ἀποφαίνει τὸ θύειν,
παραπλήσιόν τι τοῖς πιθήκοις καὶ δρῶν καὶ πάσχων.
37 καθάπερ γὰρ ἐκεῖνοι μιμοῦνται μὲν τὰ τῶν ἀνθρώπων ἐπι-
τηδεύματα, εἰς δέ γε τὴν τῶν ἀνθρώπων οὐ μεταβάλλονται
φύσιν, ἀλλὰ μένουσι πίθηκοι, οὕτως οὗτος τὰ θεῖα λόγια
κεκλοφὼς καὶ ἐνίων τὴν διάνοιαν τοῖς ξυγγράμμασιν ἐντε-
θεικὼς τοῖς οἰκείοις, μεταμαθεῖν οὐκ ἠθέλησε τὴν ἀλήθειαν,
ἀλλὰ μεμένηκε πίθηκος, μᾶλλον δὲ κολοιός, ἀλλοτρίοις πτί-
38 λοις καλλυνόμενος. οὗτος περὶ τοῦ δεῖν ἐμψύχων ἀπέχεσθαι

6—7: Jer. 6, 20 || 8—9: Amos 5, 23

1 κρέα K | 2 ἀνήγαγεν M | 4 προστετάχει S, sed litt. ει e corr.: προσετατάχει C | ἀναισθησίας: ἀσθενείας KM, corr. Mγρ. | 7 ἥδηναν Bγρ. | με SVMγρ. | 8 φωνὴν M | 9 δὲ om. BL | 11 κνίσσῃ MV | 13 προμυθούμενος V | 14 τῆς: τοῖς M | 15 ἔχειν: litt. ν L² | 17 πεποίκεν C | 18 γὰρ om. BL | 19 καὶ prius om. KMV | ἀποφαίνοι K | 21 γὰρ om. K | μὲν om. C | 24 τὴν ἐνίων M et τὴν om. KBL | 25 καταμαθεῖν L | 26 ἀλλοτρίοισι SC | πτηλοῖς C

*πολλοὺς λόγους ξυγγεγραφώς, εἰσήγαγε τὸν Θεόφραστον
λέγοντα, ὅτι „οἱ πάλαι ἄνθρωποι οὔτε λιβανωτὸν οὔτε ἄλλο
θῦμα προσέφερον, ἀλλὰ χλόης οἷόν τινα τῆς γονίμου φύσεως
χνοῦν ταῖς χερσὶν ἀράμενοι κατέκαον,“ ταύτῃ τοὺς φαινο-
μένους οὐρανίους θεοὺς τῇ θυσίᾳ δεξιούμενοι. εἶτα πολλὰ* 39
*ἄττα τοιαῦτα διεξελθών, ἐπήγαγεν· „πόρρω δὲ τῶν περὶ τὰς
θυσίας ἀπαρχῶν τοῖς ἀνθρώποις προϊουσῶν παρανομίας, ἡ
τῶν δεινοτάτων θυμάτων παράληψις ἐπεισήχθη ὠμότητος
πλήρης, ὡς δοκεῖν τὰς πρότερον λεχθείσας καθ' ἡμῶν ἀρὰς
νῦν τέλος εἰληφέναι, σφαξάντων τῶν ἀνθρώπων καὶ τοὺς
βωμοὺς αἱμαξάντων.“ εἶτα πολλοὺς λόγους διεξελθών, ἔφη* 40
*μὴ χρῆναι θεοὺς ὑπολαμβάνειν τοὺς ταῖς διὰ ζῴων θυσίαις
χαίροντας· εἶναι γὰρ ἀδικώτατον τὸ ζῳοθυτεῖν καὶ ἀνόσιον
καὶ μυσαρὸν καὶ βλαβερὸν καὶ διὰ τοῦτο μηδὲ θεοῖς προσ-
φιλές. προστέθεικε δὲ καὶ ταῦτα· „εἰκότως ὁ Θεόφραστος
ἀπαγορεύει μὴ θύειν τὰ ἔμψυχα τοὺς τῷ ὄντι εὐσεβεῖν
ἐθέλοντας, χρώμενος καὶ τοιαύταις ἄλλαις αἰτίαις.“ εἶτα* 41
*δείκνυσι, τίνα θύειν προσήκει, καί φησιν· „καὶ μὴν θύειν
δεῖ ἐκεῖνα, ἃ θύοντες οὐδένα πημανοῦμεν. οὐδὲν γὰρ ὡς
τὸ θύειν ἀβλαβὲς εἶναι χρὴ πᾶσιν.“ καὶ αὖ πάλιν·
„ἀφεκτέον ἄρα τῶν ζῴων ἐν ταῖς θυσίαις.“ ἀναμιμνήσκει
δὲ καὶ τῶν πάλαι τολμηθεισῶν ἀνδροφονιῶν· „ἐθύετο“ γάρ*

1—4: Eus. Pr. I 9, 7—8 (Porph. de abstin. II 5) ‖ 6—11: Eus. Pr. I 9, 11 IV 14, 1 (Porph. de abstin. II 7) ‖ 11—15: Eus. Pr. IV 10, 2 (Porph. de abstin. II 34 sqq.) ‖ 15—17: Eus. Pr. IV 14, 2 (Porph. de abstin. II 11) ‖ 18—20: Eus. Pr. IV 14, 3 (Porph. de abstin. II 12) ‖ 21: Eus. Pr. IV 14, 4 (Porph. de abstin. II 13) ‖ 22—p. 192, 4: Eus. Pr. IV 16, 1 (Porph. de abstin. II 54)

1 *τὸν* om. CV | 3 *lacuna incipit in* M; *afferuntur vero scripturae codicis* D | *τῆς* om. B | 4 ante *χνοῦν* add. *ὡς* DC | *χοῦν* LDSV | *κατέκαιον* SCV | 5 *δεξιούμενοι τῇ θυσίᾳ* SCV | ante *πολλὰ* add. *ἄλλα* D | 6 *τοιαῦτα ἄττα* S et *τοιαῦτα* om. BLCV: post *διεξελθὼν* posuit D | *περὶ τὰς*: *τῆς* V | 7 *παρανόμως* V | 8 *παράλειψις* C | *ἐπισήχθη* SC | 13 *τὸ* om. CV | *ζωθυτεῖν* K | *καὶ* om. D | 14 *καὶ βλαβερὸν καὶ μυσαρὸν* C et *καὶ βλαβερὸν* om. BLD | *καὶ* tertium om. BL | *μηδὲ*: *μὴ* SCV | 16 *μὴ*: *τὸ* SCV: *τὸ μὴ* D | *τὰ* om. CV | 17 *θέλοντας* C | *χρόμενος* S[1] | *αἰτίαις ἄλλαις* V | 18 post *μὴν* add. *καὶ* CV | 19 *δεῖ* S e corr.: *δι'* K: *δοκεῖ* L | *πηκανοῦμεν* C | 22 *ἀνδροφωνιῶν* BC[1], sed corr. BC[2]

*φησιν“ ἐν Ῥόδῳ μηνὶ Μεταγειτνιῶνι ἕκτῃ ἱσταμένου ἄνθρω-
πός τῷ Κρόνῳ· ὃ δὴ ἐπὶ πολὺ κρατῆσαν εἰς ἔθος μετε-
βλήθη. ἕνα γὰρ τῶν ἐπὶ θανάτῳ δημοσίᾳ κατακριθέντων*
42 *μέχρι τῶν Κρονίων ξυνεῖχον.“ εἶτα λέγει, ὡς καὶ ἐν
Σαλαμῖνι τῆς Κύπρου ἄνθρωπος ἐθύετο τῇ Ἀγραύλῳ τῇ*
p. 109 *Κέκροπος, | καὶ ἐν Ἡλιουπόλει τῆς Αἰγύπτου ἄνθρωποι
κατεσφάζοντο τρεῖς καθ' ἑκάστην ἡμέραν. καὶ Λακεδαιμο-
νίους δέ φησι τῷ Ἄρει θύειν ἄνθρωπον, καὶ ἐν Λαοδικείᾳ
δὲ τῆς Συρίας καὶ ἐν Καρχηδόνι τῆς Λιβύης τοιαύτας
πάλαι θυσίας προσενεχθῆναι, καὶ τοὺς Ἕλληνας εἰς πόλε-
μον ἐξιόντας ἀνθρωποθυτεῖν, καὶ ἄλλα δὲ πάμπολλα τοι-*
43 *αῦτα διέξεισιν. καὶ Φίλων δὲ ὁ ἱστοριογράφος φησὶν
Ἀριστομένη τὸν Μεσσήνιον τῷ Ἰθωμήτῃ Διῒ τριακοσίους
ἀποσφάξαι. καὶ ὁ Πλούταρχος δὲ ξυνῳδὰ τούτοις ἱστόρησε,
καὶ ἕτεροι ξυγγραφεῖς πολλὰ τοιαῦτα ξυνέγραψαν· καὶ τρα-
γῳδοποιοὶ τοιάσδε ξυμφορὰς ἐτραγῴδησαν, Μενοικέως μὲν
ἐν Θήβαις, Κόδρου δὲ ἐν Ἀθήναις καὶ τῶν Λεὼ θυγα-*
44 *τέρων. καὶ ῥάδιον ἐντυχεῖν τῷ βουλομένῳ ταῖς παλαιαῖς
ἱστορίαις καὶ γνῶναι, ὡς τῶν καλουμένων θεῶν ταῦτα
κελευόντων ἐθύετο. ὁ δέ γε ποιητὴς καὶ δεσπότης παν-
ταχῇ τῆς τοιαύτης παρανομίας κατηγορεῖ, καὶ διὰ τοῦ Δαυὶδ
μὲν βοᾷ· „καὶ ἔθυσαν τοὺς υἱοὺς αὐτῶν καὶ τὰς θυγατέρας
αὐτῶν τοῖς δαιμονίοις· καὶ ἐξέχεαν αἷμα ἀθῷον, αἷμα υἱῶν
αὐτῶν καὶ θυγατέρων, ὧν ἔθυσαν τοῖς γλυπτοῖς Χαναάν,“
διὰ δὲ τοῦ προφήτου Ἰεζεκιὴλ πάλιν ἐπιμεμφόμενος λέγει·*

4—12: Eus. Pr. IV 16, 2—9 (Porph. de abstin. II 54—56) || 12—14: Eus. Pr. IV 16, 12 (Clem. Protr. 3, 42); vid. Diss. p. 109 || 14: Eus. Pr. V 4, 3 (Plut. de def. or. 14) || 22—24: Ps. 105, 37—38

1 *ῥώδο* S[1]C | *μηνὶ* om. BL | *μεταγιτνιῶνι* S: *μεταγειτνιῶντι* V: *μεταγειτνιῶνος* BL | *ἕκτης* SV: *ἐκ τῆς* C | *ἱσταμένης* VS[2] | 2 *δὲ* K | *εἰς* om. K | 5 *σαλαμῆνι* SC | 7 *λακεδεμονίους* S | 8 *φασι* SV | 9 post *καρχηδόνι* add. *δὲ* D | 10 *πάλιν* KBL | 11 *τοιαῦτα πάμπολλα* BL | *πάμπολα* C | 12 *δὲ* om. BL: *δέ γε* DCV | *ἱστορικὸς* L | 13 *ἀριστομένην* DCV | *μεσήνιον* LSV | *ἰθωμίτῃ* D | 14 *ὁ* om. V | 15 post *ἕτεροι* add. *δὲ* BL | *τραγωδιοποιοὶ* S | 16 *τοιαύτας δὲ* D | *μὲν* om. S | 18 *παλαιαῖς*: *πολλαῖς* C | 21—22 *μὲν δαυὶδ ἐβόα* K | 22 *καὶ* prius om. CV | *τοῖς υἱοῖς* L[1] | 23 *αὐτῶν* om. BL | 25 *ἐζεκιὴλ* D

„καὶ ἔλαβες τοὺς υἱούς σου καὶ τὰς θυγατέρας σου, ἃς
ἐγέννησάς μοι, καὶ προσήγαγες αὐτοὺς τοῖς ἐρασταῖς σου.
τοῦτο ὑπὲρ πᾶσαν τὴν πορνείαν σου.“ ταῦτα μὲν οὖν 45
πάλαι παρ' Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων καὶ Αἰγυπτίων, καὶ
μέντοι καὶ Ἑβραίων καὶ τῶν ἄλλων ἐτολμᾶτο βαρβάρων·
μετὰ δὲ τὴν τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν ἐπιφάνειαν ἐκεῖνα
μὲν ἔσβεσται ἅπαντα, οἱ δὲ θεῖοι τῶν εὐαγγελίων πολιτεύ-
ονται νόμοι. ἐκείνας τραγῳδῶν τὰς μιαιφονίας Σοφοκλῆς 46
ὁ Ἀθηναῖος ἄριστα μὲν ἐθεολόγησεν, ἄγαν δὲ σοφῶς ἐκω-
μῴδησε τὰ τῶν δαιμόνων ἀγάλματα καὶ τῶν θυσιῶν τὰς
παρανόμους σφαγάς· λέγει δὲ οὕτως· „εἷς ταῖς ἀληθείαισιν,
εἷς ἐστιν θεός, ὃς οὐρανόν τ' ἔτευξε καὶ γαῖαν μακρὴν
πόντου τε χαροπὸν οἶδμα κἀνέμων βίας. θνητοὶ δὲ πολλοὶ
καρδίαν πλανώμενοι ἱδρυσάμεσθα πημάτων παραψυχήν, θεῶν
ἀγάλματ' ἐκ λίθων ἢ χαλκέων ἢ χρυσοτεύκτων ἢ ἐλεφαντί-
νων τύπους· θυσίας τε τούτοις καὶ καλὰς πανηγύρεις
στέφοντες, οὕτως εὐσεβεῖν νομίζομεν.“ τοιγάρτοι οὐ μόνον 47
ἡμεῖς, ἀλλὰ καὶ οἱ ὑμέτεροι ποιηταὶ καὶ ξυγγραφεῖς καὶ
φιλόσοφοι ταῦτα γελῶσιν, ἃ θεῖα νομίζετε. ἐγὼ δὲ οἶμαι
καὶ Σωκράτην τὸν Σωφρονίσκου τὸν ἀλεκτρυόνα θῦσαι
κελεύειν, ἵνα τὴν κατ' αὐτοῦ γεγενημένην διελέγξῃ γραφήν·
ἐγραψάτην γὰρ αὐτὸν Ἄνυτός τε καὶ Μέλητος, ὡς εἶναι
θεοὺς οὐ νομίζοντα. ὅτι γὰρ ἀνενδεὲς τὸ θεῖον ἠπίστατο,

1—2: Ezech. 16, 20 ‖ 3: Ezech. 16, 22 ‖ 11—17: Clem. Str. V 14, 113 = Eus. Pr. XIII 13, 40 (Soph. fr. 1025) ‖ 19—21: Eus. Pr. XIII 14, 3 (Plat. Phaed. p. 118 A)

1 ἃς: οὓς Dγρ. | 2 αὐτὰς D, corr. Dγρ.: αὐτὰ CV | 3 τὴν om. V | πορνίαν K | οὖν om. D | 4 πάλαι om. BL: πάλιν S | 6 ἡμῶν καὶ σωτῆρος S | 7 πάντα BL | θεῖοι τῶν: τῶν θείων CV | 10 δαιμονίων SCV | 11 εἷς: εἰ K | ὀληθειαῖσιν K[1]: ἀληθείαις BL | 12 ὁ θεός BLSC | τὸν οὐρανόν S | τ' om. BLDSC | μακρὰν BLD | 13 τε: δὲ C | χαροποιὸν BLCV | 13—14 πολλοὶ καρδίαν: πολυκερδεία V | 14 ἱδρυσάμεθα KLDSCV | πημάτων παραψυχήν: τῶν παρὰ ψυχήν K | 15 λίθου ἢ χαλκῶν V | ἢ (secundo loco): ἐκ L | 18 ἡμέτεροι L[1]S[1] | ante ποιηταὶ add. καὶ KL | καὶ secundum om. CV | 20 σωκράτη KLDS[1]C | θύειν D | 21 κελεύει K: κελεῦσαι SC, sed litt. αι S[2] | γεγενημένην om. D | 22 μέλιτος KDC | 23 ἀνενδυὲς C

48 *σαφῶς ἐν ἑτέροις δεδήλωκεν. αὐτοῦ γὰρ δὴ καὶ ταῦτα, εἴπερ δὴ ἄρα ὁ Πλάτων τὰ ἐκείνου ξυνέγραψε δόγματα· „οὐ γὰρ χρείας ἕνεκα ὁ θεὸς πεποίηκε τὸν κόσμον, ἵνα* p. 110 *τιμάς τε πρὸς ἀνθρώπων καὶ πρὸς | θεῶν ἄλλων καὶ δαιμόνων καρποῖτο, οἷον πρόσοδόν τινα ἀπὸ τῆς γενέσεως ἀρνύμενος, παρὰ μὲν ἡμῶν καπνούς, παρὰ δὲ θεῶν καὶ δαιμόνων οἰκείας λειτουργίας.“ ἄντικρυς δὲ διὰ τούτων δεδήλωκεν, ὡς οὐδενὸς μὲν δεῖται τὸ θεῖον, καπνοῦ δὲ πλέον οὐδὲν ἔχουσιν αἱ τοιαῦται θυσίαι, καὶ καπνοῦ δυσοσμίας μεστοῦ.*

49 *Ταῦτα δὴ οὖν καὶ παρὰ τῶν ὑμετέρων διδασκάλων μεμαθηκότες καὶ παρὰ τῶν θείων λογίων, παρ' ὧν ταῦτα σεσύληται, τὴν διδασκαλίαν κρατύναντες, τὰ μὲν ὀψοποιοῖς καὶ κρεοπώλαις ἁρμόττοντα μισήσατε θύματα, τὴν δὲ τῆς αἰνέσεως θυσίαν τῷ ποιητῇ προσενέγκατε. πειθέτω δὲ ὑμᾶς τοῦτο ποιεῖν, μὴ τῶν βασιλευόντων οἱ νόμοι μηδὲ τῆς τιμωρίας τὸ δέος, ἀλλὰ τῆς ἀληθείας τὸ κράτος, ὃ πάσῃ γῇ καὶ θαλάττῃ γεγένηται γνώριμον.*

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΜΑΡΤΥΡΩΝ ΤΙΜΗΣ. Η.

1 *Πυθαγόραν ἐκεῖνον, οὗ κλέος εὐρὺ παρ' ὑμῖν, εἰρηκέναι φασὶν οἱ τὰ ἐκείνου ξυγγεγραφότες, ὡς χρὴ τῶν Σειρήνων προτιθέναι τὰς Μούσας. ἐγὼ δέ, εἰ μὲν ἁπλοῖς ἐκεῖνος*

2—7: Clem. Str. V 11, 75 (Plato?) ‖ 20—22: Clem. Str. I 10, 48 Porph. vit. Pyth. 39; vid. Diss. p. 129

2 *ἄρα* om. BL | 3 *ἕνεκεν* DS | *ἐποίησεν ὁ θεὸς* D: *ὁ θεὸς ἐποίησε* S | 6 *ἀρνόμενος* D | *καρπούς* K | *καί*: *ἢ* BLD | 7 ante *οἰκείας* add. *τὰς* V | 8 *μὲν* om. S | 9—10 *καὶ—μεστοῦ* om. D | 9 post *καπνοῦ* add. *δὲ* L | 11 *παρὰ τῶν*: *παμεν* C | 14 *κρεοπώλαις*: litt. *ο* B e corr.: *κρεοπώλοις* L[1]: *κρεωπώλοις* DL[2]: *κρεοπόλοις* C | *ἁρμόζοντα* L | 15 *πειθόντων* KB | 16 *τῆς* om. D | 18 post *θαλάττῃ* add. *ὡς* K | *περὶ θυσιῶν* KLS; add. ζ̄ S | 19 *περὶ τῆς τῶν μαρτύρων τιμῆς η'* om. V: *περὶ τιμῆς τῶν μαρτύρων λόγος ὄγδοος* D | *λόγος η̄* BLC | 21 *φησὶν* C | *σιρήνων* S

καὶ διαφανέσιν εἰώθει κεχρῆσθαι λόγοις, ὥσπερ δὴ καὶ ἄλλοι τῶν φιλοσόφων τινές, ἔφην ἂν αὐτὸν ὡς ἡδίω τὴν τῶν Μουσῶν προκεκρικέναι φωνήν· ἐπειδὴ δὲ αἰνιγματώδεις οἱ ἐκείνου γε λόγοι καὶ ὕφαλοι (ξυμβολικῶς γάρ τοι τὰς παραινέσεις προσέφερε· τοιοῦτο γὰρ δὴ τὸ „μαχαίρῃ πῦρ μὴ σκαλεύειν“ καὶ „ἐπὶ χοίνικος μὴ καθῆσθαι“ καὶ „μελάνουρον μὴ ἐσθίειν“ καὶ „ζυγὸν μὴ ὑπερβαίνειν“ καὶ τἄλλα τὰ τούτοις ξυντεταγμένα), οἶμαι αὐτὸν Σειρῆσι μὲν ἀπεικάσαι τοὺς κεκομψευμένους καὶ κατεγλωττισμένους λόγους, Μούσαις δὲ τοὺς ἐπείσακτον μὲν οὐδὲν ἔχοντας, γυμνὸν δὲ τῆς ἀληθείας τὸ κάλλος ἐπιδεικνύντας. ὅσῳ γὰρ ἡ παρὰ τῆς φύσεως ὥρα τῆς ὑπὸ κομμωτικῆς τέχνης διεσκευασμένης ἀμείνων, τοσούτῳ κρείττων τῆς τῶν λόγων εὐεπείας τε καὶ δεινότητος ἡ τῆς ἀληθείας εὐπρέπεια. πιστευτέον οὖν ἄρα, 2
ὦ ἄνδρες, εἰ καὶ μὴ ἄλλῳ, τῷ γοῦν πολυθρυλήτῳ φιλοσόφῳ ταῦτα νομοθετοῦντι, καὶ τὰ θεῖα λόγια μὴ παροπτέα νομίζειν, ὅτι δὴ τῷ περιττῷ τῶν λόγων οὐ κατακέχρηνται φύσει, ἀλλὰ γυμνὸν ἡμῖν προσφέρουσι καὶ ἀποστίλβον τῆς ἀληθείας τὸ κάλλος. εὐπετὲς μὲν γὰρ ἦν καὶ μάλα ῥᾴδιον τῇ τῆς σοφίας πηγῇ, ἣ καὶ δυσσεβέσιν ἀνθρώποις τὴν καλουμένην εὐστομίαν δεδώρηται, καὶ Πλάτωνος εὐγλωττοτέρους καὶ δεινοτέρους Δημοσθένους καὶ ὄγκῳ τὸν Ὀλόρου κατακρύπτοντας καὶ τὸν Νικομάχου καὶ Χρύσιππον τοῖς τῶν ξυλλογισμῶν ἀλύτοις δεσμοῖς ἀποφῆναι τῆς ἀληθείας τοὺς

5—7: Porph. vit. Pyth. 42, cf. Plut. de puer. educ. 17

1 εἰώθη S^1C | 2 ἔφηναν K | ἡδίω τὴν: ἰδιωτὴν K: ἰδιώτην DCV | 2—3 τῶν μουσῶν om. C | 3 ante φωνήν add. τὴν DCV | 4 γε om. KSV | ὕφαλλοι S: θυπαλοί K | γάρ τοι: μέντοι K | 5 προσέφερον KS | τοιοῦτον D | δὴ om. C | μαχαίρα V | 6 σκυλεύειν S | καθῆσθαι: litt. αι C^2 e corr. | 8 τὰ om. L^1 | σιρῆσι S | 9 κατεγγλωττημένους C | 10 ἐπείσακτον: litt. εί S^2 e corr. | 11 post γὰρ add. δὴ BL | 13 ἀμείνω SC | κρείττων: litt. των S^2 e corr.: κρεῖττον L: κρείττω C e corr. | εὐεπίας KSC | 14 πιστέον οὖν K: πιστεύον οὖν C: πιστεύειν οὖν δεῖ V | 15 μὴ om. K | πολυθρυλλήτω D S e corr. | 16 παρωπτέα C^1 | 18 προφέρουσι S | 19 μὲν om. BLD | 22 τὸν L^2 e corr. | ὀλούρου S: ὀλούρων C^1 ut videtur | 23 τὸν L^2 e corr. | χρύσιππον: litt. ον L^2 e corr. | 24 δεσμοῖς C: ἢ δυσλύτοις KBLDS: ἢ δυσλύτοις

3 κήρυκας. ἀλλ᾿ οὐκ ἐβουλήθη πέντε ἢ δέκα ἢ πεντεκαίδεκα ἢ ἑκατὸν ἢ δὶς τοσούτους τῶν σωτηρίων ἀπολαῦσαι ναμάτων, ἀλλὰ πάντας ἀνθρώπους, καὶ Ἕλληνας καὶ βαρβάρους, καὶ τοὺς λόγοις ἐντεθραμμένους καὶ τοὺς λόγων οὐ γεγευ-
p. 111 μένους, καὶ σκυτέας καὶ ὑφάντας | καὶ χαλκοτύπους καὶ τοὺς ἄλλους, ὅσοι τὰς τέχνας μεταχειρίζουσι, καὶ πρὸς τούτοις καὶ οἰκέτας καὶ προσαίτας καὶ γηπόνους καὶ ἀλσοκόμους καὶ γυναῖκας ὡσαύτως, τάς τε πλούτῳ περιρρεομένας καὶ τὰς πόνῳ ξυνεζευγμένας καὶ ἐκ χειρῶν βιοτεύειν
4 ἠναγκασμένας. τούτου δὴ εἵνεκα ἁλιεῦσι καὶ τελώναις καὶ σκυτοτόμῳ χρησάμενος ὑπουργοῖς, προσενήνοχε τοῖς ἀνθρώποις τὰ σωτήρια καὶ θεῖα μαθήματα, τὰς μὲν γλώττας αὐτῶν, ἃς ἐξ ἀρχῆς ἔλαχον, οὐκ ἀμείψας, τὰ δέ γε διειδῆ καὶ διαυγῆ τῆς σοφίας νάματα διὰ τούτων προχέας· παραπλήσιον ποιῶν, ὥσπερ ἂν εἴ τις ἑστιάτωρ οἶνον ἀνθοσμίαν καὶ εὐώδη καὶ ἄριστον προσενέγκοι τοῖς δαιτυμόσι, κύλιξι καὶ φιάλαις ἐγχέας οὐκ ἠσκημέναις εἰς κάλλος, ἀλλ᾿ οἵ γε διψῶντες ἐπεμφοροῦνται τοῦ νάματος, οὐκ εἰς τὰς κύλικας
5 ἀφορῶντες, ἀλλὰ τὸν οἶνον θαυμάζοντες. τοῦτο πάντες ἄνθρωποι δρῶντες διατελοῦσι· καὶ τῶν θείων ἀπολαύοντες ῥείθρων, οὐ μόνον οὐ κωμῳδοῦσι τῶν ἀποστόλων τὰς γλώττας, ἀλλὰ καὶ ἄγαν θαυμάζουσιν, ὅτι δὴ λόγων στωμύλων ὄντες ἀμύητοι, καὶ οἱ μὲν ἁλιεύειν παιδόθεν μεμαθηκότες, οἱ δὲ τελωνικοῖς ἐργαστηρίοις προσηδρευκότες, ἄλλοι δὲ σκυτοτομικὴν μεταχειρίσαντες τέχνην, ἀπεφάνθησαν ἐξαίφνης

δεσμοῖς VL² | 1 ἠβουλήθη BLD | 2 ἢ ἑκατὸν om. D, suprascr. B | τόσους D | ἀπολαῦσαι τῶν σωτηρίων CV | 4 τοὺς (priore loco): τοῖς SC | λόγους K | καὶ—γεγευμένους om. KBL | τοὺς (posteriore loco): τοῖς C: τῶν D | οὐ γεγευμένους: ἐγγεγευμένους D: ἐν γεγευμένους C | 6 τῶν ἄλλων D | οἳ D | μεταχειρίζονται D | 7 ἀλσοκώμους SC | 8 περιρεομένας KS¹C | 9 βιωτεύειν DC | 10 τοῦτο C | ἕνεκα D: εἵνεκεν V | 11—12 προσενήνοχε—μαθήματα om. L¹ | 12 θεῖα καὶ σωτήρια L² | 13 τὸ C | 13—14 διαυγῆ καὶ διειδῆ D | διηδῆ BS: ἤδη CV | 16 προσενέγκη SV: προσι·νέγκει C | δετυμόσι K: δαιτυμώσι S¹ | κύλυξι S¹ ut videtur | 18 ἐμφοροῦνται KBL | 19 ἀφορῶντες—θαυμάζοντες om. K | ἀλλὰ—θαυμάζοντες om. V | 19—20 πάντες οἱ ἄνθρωποι V | 20 διατελῶσι C | 22 δὴ: γε KBL | στομύλων C | 23 παιδόθεν om. B

θείων λόγων διάκονοι καὶ δωρεῶν ἐπουρανίων διανομεῖς, καὶ σωτῆρες ἀλεξίκακοι καὶ φωστῆρες φανότατοι, οὐχ ἓν ἔθνος φωτίζοντες, ἀλλ' ὅσαπερ ὁ ὁρώμενος ἥλιος. ἄγανται 6 δὲ διαφερόντως ἅπαντες καὶ θαυμάζουσιν, ὅτι δὴ καὶ τεθνεῶτες ἐπιτελοῦσιν, ἅπερ δὴ καὶ περιόντες εἰώθεσαν ἐνεργεῖν, μᾶλλον δὲ πολλῷ μείζονα καὶ λαμπρότερα τὰ μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἐκδημίαν παρ' ἐκείνων τελούμενα. ἡνίκα μὲν γὰρ μετὰ τῶν σωμάτων ἐπολιτεύοντο, νῦν μὲν παρὰ τούτους, νῦν δὲ παρ' ἐκείνους ἐφοίτων, καὶ ἄλλοτε μὲν Ῥωμαίοις, ἄλλοτε δὲ Ἱσπανοῖς ἢ Κελτοῖς διελέγοντο· ἐπειδὴ δὲ πρὸς ἐκεῖνον ἐξεδήμησαν, ὑφ' οὗ κατεπέμφθησαν, ἅπαντες αὐτῶν ἐνδελεχῶς ἀπολαύουσιν, οὐ μόνον Ῥωμαῖοι, καὶ ὅσοι γε τὸν τούτων ἀγαπῶσι ζυγὸν καὶ ὑπὸ τούτων ἰθύνονται, ἀλλὰ καὶ Πέρσαι καὶ Σκύθαι καὶ Μασσαγέται καὶ Σαυρομάται καὶ Ἰνδοὶ καὶ Αἰθίοπες, καὶ ξυλλήβδην εἰπεῖν ἅπαντα τῆς οἰκουμένης τὰ τέρματα. τὰ γὰρ δὴ τούτων ξυγγράμ- 7 ματα, ἁπλᾶ γε ὄντα καὶ τῆς Ἑλληνικῆς γεγυμνωμένα λαμπρότητος, καὶ μὲν δὴ καὶ σμικρὰ καὶ ὀλίγα, πᾶσιν ἀνθρώποις ἐστὶν ἀξιέραστα, πλὴν ὑμῶν καὶ εἴ τις ὑμῖν παραπλησίως τὴν τῆς ἀπιστίας κατακεχυμένην ἔχων ἀχλύν, ἰδεῖν οὐκ ἐθέλει τῆς ἀληθείας τὴν αἴγλην. οὐ μόνον δὲ τῆς Ἑλληνικῆς ταῦτα κομψείας γεγύμνωται, ἀλλὰ καὶ τῶν πραγμάτων, ὧν πέρι διδάσκει, τὴν φύσιν οὐ σεμνήν τινα ἔχει καὶ περιφανῆ καὶ περίβλεπτον. οὐ γὰρ ὁρωμένην τινὰ τοῖς 8 θιασώταις ἐπιδείκνυσι βασιλείαν, ἁλουργίδι κοσμουμένην καὶ στεφάνῳ λαμπρυνομένην καὶ τῷ τῶν ἀσπιδηφόρων καὶ

1 λόγων θείων K | λογίων LS | διδάσκαλοι D | δώρων D | διαμεῖς L[1] | 2 φανώτατοι KBSC | 3 ὁ om. B | ἄγαν V | 4 δὲ om. DC | διαφερόντως: litt. ω S[2] e corr.: διαφόρως D | ἅπαντες: ἄγανται V | 5 εἰώθασιν S | 10 σπάνοις S: πάνοις C | 11 ἐκείνων S[1] | 13 γε om. D | ὑπ' αὐτῶν L: ἀπὸ τούτων D | 14—15 καὶ ἰνδοὶ καὶ αἰθίοπες καὶ μασαγέται [μασσαγέται V] καὶ σαυρωμάται [σαυρομμάται V] CV | 20 καταχεομένην D | 22 κομψείας ταῦτα D | κομψίας KSC | πραγμάτων om. S | 23 ὧν πέρι διδάσκει K: ὧν περιδιδάσκει S: ὥνπερ διδάσκει BLDCV | 23—24 καὶ περιφανῆ ἔχει [ἔχειν S] SCV | 25 θιασώταις: ι prius S[2] e corr. | ἁλουργία K: ἁλουργίδος C | 26 λαμπρυνομένη C | τῷ: τὸ BLSC, sed corr. L | ἀσπιδιφόρων DC:

p. 112 δορυφόρων καὶ πλήθει καὶ μεγέθει σεμνυνομένην | καὶ τόσην ἔχουσαν στρατιὰν καὶ στρατηγοὺς ἀριστεύειν ἐν πολέμοις δεδιδαγμένους καὶ τἄλλα, ὅσα πολυθρυλήτους τοὺς κεκτημένους ποιεῖ, ἀλλὰ σπήλαιον καὶ φάτνην καὶ παρθένον χερνῆτιν καὶ βρέφος εὐτελέσι σπαργάνοις ἐνειλημένον καὶ ἐπὶ κενῆς ἐρριμμένον τῆς φάτνης καὶ χωρίον ἄδοξον καὶ σμικρόν, ἐν ᾧ ταῦτα ἐγένετο, καὶ αὖ πάλιν πενίαν αὐξηθέντος τοῦ βρέφους καὶ πεῖναν καὶ δίψος καὶ τὸν ἐξ ὁδοιπορίας πόνον καὶ μετὰ ταῦτα τὸ παρὰ πάντων ᾀδόμενον πάθος, τὰς ἐπὶ κόρρης πληγάς, τὰς κατὰ νώτου μάστιγας, τὸ ἰκρίον, τοὺς ἥλους, τὴν χολήν, τὸ ὄξος, τὸν θάνατον.

9 ἀλλ' ὅμως ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα διηγούμενα τῶν ἀποστόλων τὰ ξυγγράμματα ἔπεισεν ἅπαντας ἀνθρώπους, ὅτι υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεὸς προαιώνιος καὶ τῶν ἁπάντων ποιητὴς καὶ δημιουργὸς ὁ τὴν ἀνθρωπείαν ὑποδὺς φύσιν καὶ διὰ ταύτης τὴν τῶν ἀνθρώπων πραγματευσάμενος σωτηρίαν. καὶ οὐχ ἁπλῶς ἔπεισεν, ἀλλὰ τοσαύτην γε πίστιν τοῖς πλείστοις ἐντέθεικεν, ὡς ἥδιστα τὸν ὑπὲρ τῶνδε τῶν δογμάτων καταδέξασθαι θάνατον καὶ τοῖς ἀρνηθῆναι κελεύουσιν ἥκιστα μὲν προέσθαι τὰς γλώττας, προτεῖναι δὲ τὰ νῶτα τοῖς ἐθέλουσι μαστιγοῦν καὶ λαμπάσι καὶ ὄνυξι τὰς πλευρὰς καὶ τοὺς αὐχένας ὑποθεῖναι τοῖς ξίφεσι καὶ ἀποτυμπανισθῆναι προθύμως καὶ ἀνασκινδυλευθῆναι, καὶ μέντοι καὶ ἐμπρησθῆναι καὶ θῆρας ἀγρίους ἰδεῖν θοινωμένους τὰ σώματα.

ἀσπιδοφόρων B | 1 καὶ (ante πλήθει) om. V | 2 στρατείαν SC | ἐν πολέμοις ἀριστεύειν D | 3 δεδιγμένους C | πολυθρυλλήτους DVL[2] | 4 post παρθένον add. καὶ K | 5 εὐτελὲς SCV | ante σπαργάνοις add. ἐν S | ἐνειλημμένον BLDSV | 6 ἐπ' ἐκείνης KDSCV | ἐριμμένον KD: ἐρρημμένον S: ἐρριμένον C | 7 πενία CV | ἐναυξηθέντος SCV | 8 πείνην DSC: πίνην K | τὸν: τῶν L[1] | ὁδοιπορείας S | 10 κόρης SC | 11 post ἰκρίον add. καὶ D | 12 ante τῶν add. τὰ S | 13 ἔπεισαν D | πάντας BLD | 14—15 ιώνιος—δημιουργός K[2] e corr. spatio exiguo | 15 ἀνθρωπίαν KS | 17 ἔπεισεν: litt. ει L[2] e corr. | 18 τὸν: τῶν S | δογμάτων: πραγμάτων CV | 20 προτεῖναι Sylburg: προθεῖναι BLDV: προθῆναι S: προσθεῖναι K: προσθῆναι C | 22 αὐχένας: ἀγκῶνας D | ὑποθῆναι C | ἀποτυμβανισθῆναι C | 23 ἀνασκινδαλευθῆναι BLS[2]: ἀνασκολοπισθῆναι V | ἐμπρισθῆναι K | 24 θοινωμένους L e corr.: θοινουμένους D: θυνομένους in θυνωμένους

τῷ τοι καὶ ἄσβεστον αὐτοῖς ὁ ἀγωνοθέτης ἐδωρήσατο κλέος 10
*καὶ μνήμην νικῶσαν τοῦ χρόνου τὴν φύσιν. μαραίνειν
γὰρ δὴ οὗτος ἅπαντα πεφυκώς, τὴν τούτων ἀμάραντον
διετήρησε δόξαν. καὶ αἱ μὲν γενναῖαι τῶν νικηφόρων ψυχαὶ
περιπολοῦσι τὸν οὐρανόν, τοῖς ἀσωμάτων χοροῖς ξυγχορεύ-
ουσαι· τὰ δὲ σώματα οὐχ εἷς ἑνὸς ἑκάστου κατακρύπτει
τάφος, ἀλλὰ πόλεις καὶ κῶμαι ταῦτα διανειμάμεναι σωτῆρας
καὶ ψυχῶν καὶ σωμάτων καὶ ἰατροὺς ὀνομάζουσι καὶ ὡς
πολιούχους τιμῶσι καὶ φύλακας· καὶ χρώμενοι πρεσβευταῖς
πρὸς τὸν τῶν ὅλων δεσπότην, διὰ τούτων τὰς θείας κομί-
ζονται δωρεάς· καὶ μερισθέντος τοῦ σώματος, ἀμέριστος ἡ
χάρις μεμένηκεν. καὶ τὸ σμικρὸν ἐκεῖνο καὶ βραχύτατον* 11
*λείψανον τὴν ἴσην ἔχει δύναμιν τῷ μηδαμῇ μηδαμῶς δια-
νεμηθέντι μάρτυρι. ἡ γὰρ ἐπανθοῦσα χάρις διανέμει τὰ
δῶρα, τῇ πίστει τῶν προσιόντων τὴν φιλοτιμίαν μετροῦσα.
ὑμᾶς δὲ οὐδὲ ταῦτα πείθει τὸν τούτων ὑμνῆσαι Θεόν, ἀλλὰ
γελᾶτε καὶ κωμῳδεῖτε τὸ τούτοις παρὰ πάντων προσφερό-
μενον γέρας καὶ μύσος ὑπολαμβάνετε τὸ πελάζειν τοῖς τάφοις.
εἰ δὲ καὶ πάντες ἄνθρωποι τούτοις προσέπταιον, ἀλλ' οὖν* 12
*Ἕλληνας μόνους νεμεσᾶν τοῖς οὕτω δρωμένοις οὐκ ἔδει·
τούτων γάρ τοι αἱ χοαὶ καὶ τὰ ἐναγίσματα καὶ οἱ ἥρωες
καὶ οἱ ἡμίθεοι καὶ οἱ θεοποιούμενοι ἄνθρωποι. | καὶ γὰρ* **p. 113**
*τὸν Ἡρακλέα, ἄνθρωπον γεγονότα καὶ Ἀλκμήνης παῖδα καὶ
Ἀμφιτρύωνος, καὶ θεὸν ἀπέφηναν, ὡς ἐνόμισαν, καὶ τοῖς
ἄλλοις θεοῖς ξυνηρίθμησαν. ὅτι δὲ καὶ ὁ Πλάτων Ἀμφι-* 13
τρύωνος αὐτὸν οἶδεν υἱὸν καὶ οὐ τοῦ Διός, ἀκούσατε δὴ

26—p. 200, 7: Eus. Pr. XII 29, 10 (Plat. Theaet. p. 175 A—B)

corr. B: *θυνουμένους* SC | 1 *ἀγονοθέτης* C | ante *κλέος* add. *τὸ* L | 4 *γενναῖε* S | 5 *ἀσωμάτοις* KBLDS | *ξυνχορεύουσαι* S[1] | 6—7 *κατακρύπτει τάφος ἑκάστου* DSC et post *τάφος* add. *ἑκάστου* V | 8 *καὶ* primum om. V | *καὶ* tertium om. SCVL[2] | 10 *τῶν*: *τῶ* S | 12 *μικρὸν* S | 13 *ἴσιν* S | *τῶν* C[1] ut videtur | *διαμερισθέντι* V | 14 post *χάρις* add. *αὐτοῖς* L[2] | 19 *εἰ δὲ*: *ἀλλ' εἰ* V | *ἅπαντες* K | *προσέπαιζον* S, sed litt. *ζ* S[2] e corr.: *πρὸς ἔπαινον* C | *οὖν*: *οὐχ* DSCV et 20 *μόνον* DSC: *δήπου* V et *οὐκ* om. SCV | 21 *ἐναγίσματα*: *αἰνίγματα* SC | *καὶ* posterius om. C | 23 *παῖδα* om. D | 24 *θεοῦ* V | 25 *ξυνηριθμήθησαν* C | *καὶ* om. V

αὐτοῦ ἐν τῷ Θεαιτήτῳ λέγοντος· „ἀλλ' ἐπὶ πέντε καὶ εἴκοσι καταλόγῳ προγόνων σεμνυνομένων καὶ ἀναφερόντων εἰς Ἡρακλέα τὸν Ἀμφιτρύωνος ἄτοπα αὐτῷ φαίνεσθαι τῆς σμικρολογίας, ὅτι δὲ Ἀμφιτρύωνος εἰς τὸ ἄνω πέμπτος καὶ εἰκοστὸς ἦν, οἵα ξυνέβαινεν αὐτῷ τύχη, καὶ ὁ πεντηκοστὸς ἀπ' αὐτοῦ, γελᾷ οὐ δυναμένων λογίζεσθαί τε καὶ χαυνότητος ἀνοήτου ψυχῆς ἀπαλλάττεσθαι.“
14 *καὶ Ἰσοκράτης δὲ ὁ ῥήτωρ ὧδέ φησιν· „Ζεὺς γὰρ Ἡρακλέα καὶ Τάνταλον γεννήσας, ὡς οἱ μῦθοι λέγουσι, καὶ πάντες πιστεύουσιν.“ οὕτως ἐγέλων οἱ ξυνορᾶν ἱκανοὶ τὰ παρὰ τῶν ἄλλων μυθολογούμενα· ἀλλ' ὅμως ἀνθρώπῳ γε ὄντι καὶ Εὐρυσθεῖ δουλεύειν ἠναγκασμένῳ, καὶ νεὼς ἐδείμαντο καὶ βωμοὺς ἐδομήσαντο καὶ θυσίαις ἐτίμησαν καὶ ἑορτὰς ἀπεκλήρωσαν, οὐ Σπαρτιάται μόνοι καὶ Ἀθηναῖοι, ἀλλὰ καὶ ξύμπασα ἡ*
15 *Ἑλλὰς καὶ τῆς Εὐρώπης τὰ πλεῖστα. διέβη δὲ καὶ εἰς τὴν Ἀσίαν τῆς ἐξαπάτης ἡ νόσος· καὶ γὰρ καὶ ἐν Τύρῳ καὶ ἐν ἄλλαις πόλεσι παμπόλλους καὶ μεγίστους αὐτῷ σηκοὺς ᾠκοδόμησαν. καὶ οὐ μόνον ἐτησίους ἀπένειμαν πανηγύρεις, ἀλλὰ καὶ τετραετηρικοῖς ἀγῶσιν ἐτίμησαν, καὶ ταῦτά γε ἄνδρα εἰδότες, καὶ ἄνδρα οὐ σώφρονα οὐδὲ φιλοσοφίαν*
16 *ἠγαπηκότα, ἀλλ' ἀκολασίᾳ καὶ λαγνείᾳ ξυνεζηκότα. ἵνα γὰρ τὴν ἄλλην αὐτοῦ πᾶσαν ἀκρασίαν παρῶ, φασὶν αὐτὸν ἐν μιᾷ νυκτὶ πεντήκοντα μιγῆναι παρθένοις, τὸν τρίτον καὶ δέκατον ἴσως ἀγωνισάμενον ἆθλον· ἀπόχρη δὲ καὶ τοῦτο δηλῶσαι πᾶσαν τὴν τοῦ βίου προαίρεσιν. καὶ μέντοι καὶ*

8—9: Isocr. I 50 ‖ 21—p. 201, 11: Eus. Pr. II 2, 31—33 ‖ 23—24: cf. Gregor. Naz. Or. IV 122

3 *σμικρολογίας*: *κληρονομίας* C | 4 *ἀμφιτρύων* D | *τὸν* B | 6 *γελᾶ οὐ*: *γε λαοῦ* L² | 7 *ἀπαλάττεσθαι* S | 10 *παρ' αὐτῶν* SCV | 12 *ἐδήμαντο* S | 12—13 *καὶ βωμοὺς ἐδομήσαντο* om. V | 13 *ἐδωμήσαντο* KBSC | 14 *καὶ* (ante *ξύμπασα*) om. K | 15 *δὲ* om. DSC | 16 post *ἀσίαν* add. *καὶ* L | *ἡ νόσος* KB: *ὁ νόμος* L: *ὁ μῦθος* D: *τὸ μύσος* SCVLγρ. | 17 *καὶ* prius om. BL¹ | *παμπόλους* C | *αὐτῷ καὶ μεγίστους* B, sed corr. | *σηκοὺς αὐτῷ* L | 18 *ἐδώμησαν* K | *ἀπένειμον* DSCV | 19 *τετραστηρικοῖς* V | 20 *γε* om. K, sed add. ante *οὐ* | 22 *παρήσω* BL | 23 *τὸν* om. K: *τὸ* BSC | 24 *ἀγωνισάμενος* BL¹: *ἀγωνισαμένῳ* SC | 25 *διαίρεσιν* KSC: *αἵρεσιν* V

τοῦ βίου τὸ τέλος διὰ τοιαύτην ἀκρασίαν πρὸ τῆς ὥρας
ὑπέμεινεν. ὁμόζυγα γὰρ ἔχων τὴν Δηϊάνειραν, ξυνήφθη
μὲν ἄλλῃ δι' ἔρωτα, ὑπὸ δὲ τῆς προτέρας παρὰ γνώμην
ἐπεβουλεύθη. ἐρωτικὸν γὰρ αὕτη κατασκευάσασα φάρμακον 17
καὶ χρίσασα τοῦ ἀνδρὸς τὸν χιτῶνα, πέπομφεν ἠτηκότι, καὶ
ἤλπισέ γε ἀγρεύσειν πρὸς ἑαυτήν, διήμαρτε δὲ ὧν ἤλπισεν.
ἐκθερμῆναν γὰρ ἐκεῖνο τὸ φάρμακον τοῦ Ἡρακλέους τὸ
σῶμα παγχαλέπῳ περιέβαλε νόσῳ. ὁ δὲ ἀλγυνόμενος καὶ
μὴ φέρων τὸ πάθος, πυρὰν νήσας καὶ ἑαυτόν γε καταθείς,
τοῦ βίου τὸ τέλος ἐδέξατο ἄξιόν γε· οὐ γὰρ ⟨ἄξια⟩ τῆς
θεοποιΐας τὰ τοῦ παρ' ὑμῶν θεοποιηθέντος ἐπιτηδεύματα.
ἀλλ' ὅμως καὶ ταῦτα εἰδότες (ταῦτα γὰρ τὰ παλαιὰ διδάσκει 18
ξυγγράμματα), οὐδὲν ἧττον κἀκεῖνον σωτῆρα ἐκάλουν καὶ
ἀλεξίκακον προσηγόρευον καὶ τὸ „Ἡράκλεις ἄναξ" τοῖς
λόγοις προσέπλαττον. καὶ ὑμεῖς δὲ ὡσαύτως τοῖς τοιούτοις
σεμνύνεσθε λόγοις, ἀποχρῆν εἰς παιδείας ἡγούμενοι περι-
φάνειαν | τὸ τὰ τοιαῦτα ἐπιλέγειν ῥηματίσκια. καὶ τὸν 19 p. 114
Ἀσκληπιὸν δέ φησιν Ἀπολλόδωρος κατὰ μέν τινας Ἀρσι-
νόης εἶναι υἱόν, κατὰ δὲ ἄλλους Κορωνίδος, λάθρα μὲν
Ἀπόλλωνι ξυνελθεῖν βιασθείσης, κυησάσης δὲ καὶ τεκούσης
καὶ ἐκθεμένης τὸ βρέφος, τοῦτο δὲ κυνηγέτας τινὰς εὑρη-
κότας ὑπὸ κυνὸς τρεφόμενον λαβεῖν καὶ κομίσαι λέγει
Χείρωνι τῷ Κενταύρῳ, εἶτα ἐκεῖ τραφῆναί τε καὶ ἀσκηθῆναι
τὴν ἰατρικὴν ἐπιστήμην, ἐν Τρίκκῃ δὲ πρῶτον καὶ Ἐπι-

17—p. 202, 5: Apollod. Bibl. III 10, 3

1 διὰ τὴν τοιαύτην BL | 2 διϊάνειραν S[1] | 4 αὕτη om. CV | παρασκευάσασα D, sed corr. | 5 χρείσασα K | πέπτομφεν S[1] | ἠτικότι S[1] | 6 ἀγρεύειν DSCV | 7 ἐκεῖνο om. DSCV | 9 πυρὰν —ἑαυτόν γε: ἐν [τῷ add. C] ποταμῷ πλησιάζοντί γε ἑαυτὸν CV: πῦρ ἀνάψας ἐν τῷ ποταμῷ πλησιάζοντί γε ἑαυτὸν D | αὐτὸν K | γε καταθείς: ἐγκαταθείς ci. Gertz | καθείς KDSCV | 10 ἄξιόν γε—ἄξια scripsi: ἄξιά γε· οὐ γὰρ KBLDSC: verba οὐ γὰρ, quae om. V, ante ἄξιά γε posuit Ursinus, deleri jubet Elter | 13 κἀκεῖνοι KBLD | ἐκάλουν om. DSCV | 14 προσηγόρευσαν CV | ἡρακλῆς SC | 14—15 τοῖς λόγοις om. B: ἐν τοῖς λόγοις V e corr. | 15 προσέταττον C: προέταττον V S e corr.: προσεπέταττον D | ante τοῖς add. ἐπὶ K | 16 σεμνύνεσθαι S | ἀποχρῆναι LV | 17 τὰ om. BL | 18 ἀρσενόης D | 24 τρίκη S

20 δαύρῳ δοῦναι πεῖραν τῆς τέχνης. οὕτω δὲ ἄκρως, φησίν,
ἐπαιδεύθη καὶ μάλα γε σπουδαίως, ὡς μὴ μόνον τοὺς
ἀρρωστοῦντας ἰᾶσθαι, ἀλλὰ καί τινας τῶν τετελευτηκότων
ἐγείρειν· διὸ δὴ τὸν τερπικέραυνον χαλεπήναντα πρηστῆρσι
βαλεῖν καὶ ἐξαγαγεῖν τῆς ζωῆς. τοιγαροῦν καὶ ἄνθρωπος
ἦν, οὐδὲ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις παραπλησίως τραφείς, ἀλλὰ
καὶ παρὰ κυνὸς τῆς πρώτης ἀπολαύσας τροφῆς καὶ τῷ τῶν
θηρευόντων οἴκτῳ διασωθείς, καὶ οὐκ ἐκ θείας σοφίας καὶ
ἐπιστήμης τὸ ἰατρεύειν ἔχων, ἀλλὰ παρὰ Χείρωνος τήνδε
21 τὴν τέχνην ἐκπαιδευθείς. οὗτος δὲ ὁ Χείρων καὶ Ἀχιλλέως
ἐγένετο παιδευτής. ὅθεν δῆλον ὅτι κατὰ τὸν χρόνον τὸν
αὐτὸν ἐγενέσθην, ἢ μικρῷ τινι οὗτος Ἀχιλλέως πρεσβύτερος,
ἐπειδήπερ καὶ τοῖς Ἀργοναύταις ξυνέπλευσε, καὶ ὁ τούτου
γε παῖς ὁ Μαχάων ξυνεπολέμησεν Ἀχιλλεῖ. καὶ ὁ κεραυνὸς
δέ γε καὶ ὁ γενόμενος ἐμπρησμὸς δηλοῖ τῆς φύσεως τὸ
22 ἐπίκηρον. ἀλλὰ καὶ οὕτω γε φύντα, ὡς εἴρηται, καὶ σω-
θέντα γε καὶ τραφέντα καὶ ἐμπρησθέντα, τοῖς ἄλλοις θεοῖς
κατέλεξαν καὶ τεμένη γε καθωσίωσαν καὶ καθιέρωσαν βω-
μούς, καὶ λοιβῇ καὶ κνίσῃ, πάλαι μὲν προφανῶς, νῦν δὲ
ἴσως ἐν παραβύστῳ, γεραίρετε καὶ τὰ τούτου ἀγάλματα θείας
ἀξιοῦτε τιμῆς καὶ τὸν ἐνειλημένον αὐτῷ θαυμάζετε δράκοντα
καὶ ξύμβολον εἶναι τῆς ἰατρικῆς φατε, ὅτι καθάπερ ἐκεῖνος
ἀποδύεται τὸ γῆρας, οὕτως ἡ ἰατρικὴ τῶν νόσων ἐλευθεροῖ.
23 ὅτι δὲ ἐπὶ τῶν Ὁμήρου χρόνων οὐδέπω οὗτος τῆς θεοποιΐας

10—11: Clem. Str. I 15, 73 (Hom. Λ 832) ‖ 13: Clem. Str. I 21, 105

2 μόνους BLDSCV | 4 post ἐγείρειν add. πειρᾶσθαι DSCV | τεπηκέραυνον B[1]: τερπηκέραυνον B[2] | πρηστήρια K: πρηστῆρι BL | 5 καὶ posterius del. L[1] | ante ἄνθρωπος add. οὐδὲ KBLDS, quod in ὅδε corr. S[2] | 6—7 τραφείς—ἀπολαύσας om. S, sed τροφῆς in τραφείς corr. S[2] | 6 ἀνατραφεὶς CV | 7 καὶ prius om. K | τῷ om. SCV | 9 τὸ om. SCV: τὸ τοῦ K | 10 ἀχιλέως C | 11 κατὰ: καὶ C | 11—12 τὸν αὐτὸν χρόνον DV | τὸν αὐτὸν om. SC | 12 ἀχιλλεὺς C | 13 ξυνεξέπλευσε B | 15 γε om. DSCV | 16 καὶ prius om. BL[1] | γε om. K | 17 ἐμπρισθέντα S | 18 γε om. DSCVL[2] | 19 κνίσσῃ DVL[2] | 20 γεραίρεται BLSC | τούτων D | 21 ἀξιοῦνται BLSC | ἐνειλημμένον D: εἰλημμένον SC: εἰλημένον V | 22 ἰατρείας K | 23 ἡ om. SCV | 24 τῆς om. DSCV

ἐτετυχήκει, μάρτυς ὁ ποιητής, οὐ τὸν Ἀσκληπιόν, ἀλλὰ τὸν
Παιήονα δείξας τὰ τοῦ Ἄρεως θεραπεύσαντα τραύματα (δεῖ
γὰρ τουτουσὶ τοὺς θεοὺς καὶ τραύματα ἔχειν καὶ ἰατρούς)·
καὶ τὸν Μαχάονα δὲ οὐ θεοῦ λέγει υἱὸν οὐδέ γε ἡμιθέου,
ἀλλ' ἰατροῦ· ἔφη γάρ· „φῶτ' Ἀσκληπιοῦ υἱὸν ἀμύμονος
ἰητῆρος.“ καὶ τὸν Διόνυσον δὲ Σεμέλης υἱὸν γεγενῆσθαι 24
καὶ Ὅμηρος ἔφη καὶ Εὐριπίδης καὶ ἄλλοι γε πλεῖστοι·
Σεμέλη δὲ Κάδμου θυγάτηρ. ἀλλ' ὅμως καὶ οὗτος θείας
ἠξιώθη τιμῆς, καὶ ταῦτα γύννις ὢν καὶ θηλυδρίας καὶ
ἀνδρόγυνος· καὶ γὰρ τοῖς ἐπικουροῦσι μισθὸν ὑπέσχετο δώ-
σειν οὐ χρυσὸν ἢ ἄργυρον, ἀλλὰ τὴν ὕβριν τοῦ σώματος·
καὶ οὕτως περὶ τὴν βδελυρὰν ἐκείνην ὑπόσχεσιν ἐγένετο
φιλαλήθης, ὡς τῶν βεβοηθηκότων τετελευτηκότων πρὶν ἢ
δέ|ξασθαι τὸν πολυάρατον ἐκεῖνον μισθόν, ἑτέρως ἐπινοῆσαι **p. 115**
τὴν τῆς ἐπαγγελίας ἐκπλήρωσιν. καὶ σιωπῶ τὸ σύκινον
πέος καὶ τὰ ἐπὶ τούτῳ τελούμενα· αἰσχύνομαι γὰρ λέγειν,
ἐφ' οἷς ἐπανηγύριζον Ἕλληνες. καὶ μέντοι καὶ τοὺς Τυν- 25
δαρίδας θεοὺς ἐκάλεσαν Ἕλληνες καὶ Διοσκούρους ὠνόμασαν
καὶ Ἐφεστίους καὶ Ἄνακας· καὶ τεμενῶν οὐκ ἐν Σπάρτῃ
μόνον, ἀλλὰ καὶ Ἀθήνησι τούτους ἠξίωσαν. καὶ τούτοιν
μέμνηται Δημοσθένης ὁ ῥήτωρ, οὑτωσὶ λέγων· „ἐν τῷ παν-
δοκείῳ τῷ πρὸς τῷ Διοσκουρίῳ.“ καὶ τὸ Λεωκόριον δὲ 26

1—2: Hom. Ε 899 sqq. ‖ 5—6: Hom. Δ 194 ‖ 6—7: Hom. Ξ 325 Eur. Bacch. 1 sqq. ‖ 21—22: Demosth. XIX 158

1 τετυχήκει SC: ἐτετύχει KD, sed corr. K: ἠξιώθη B, corr. Bγρ. | τὸν (priore loco): τ' ἂν K | ἀλλὰ om. K | 2 ἄρεος V | θεραπεῦσαι D, corr. Dγρ. | 3 τουτησὶ B, sed corr.: τουτοσὶ S[1] | 4 λέγειν C | ἡμίθεον D | 7 γε om. DSCV | 9 γυμνις K: γύννης S: γύνις D | θυλυδρίας B | 10 γὰρ om. KSCV | 12 οὔτω K | 13 πρὴν S | 14 πολυάρατον K: πολαθρύλατον B: πολυθρύλητον LSC: πολυθρύλλητον DVL[2] | 15 ἐπαγγελείας K | 16 τούτου BL: τοῦτο C | γὰρ om. SCV | 17—18 μέντοι—καὶ om. S | 17 τοινδαρίδας C | 18 διοσκόρους KV | 19 ἐφεσίους C | ἄνακτας BLDV | τεμένους K | σπάρτῃ: παιτηι K | 20 ἀθήναις SC: ἐν ἀθήναις V | 21 οὐτοσὶ L[1] | πανδοκίω KSC | 22 πρὸ τοῦ διοσκόρου K | τῷ (secundo loco): τὸ S | διοσκουρίω BL: διοσκουρείω D: διοσκορίω SC: διοσκορείω V | τὸ λεωκόριον: τελεωκόριον C[1]: ὁ primum S e corr.

*τῶν Λεὼ θυγατέρων ἐστὶν ἱερόν. καὶ ἄλλους δέ γε παμ-
πόλλους ἀθλίους καὶ τρισαθλίους ἐθεοποίησαν ἀνθρωπίσκους
καὶ δημοθοινίαις ἐτίμησαν. καὶ γὰρ ὁ Πύθιος μάντις
Κλεομήδη τὸν Ἀστυπαλαιέα τὸν πύκτην θείου γέρως ἀπο-
λαύειν ἐκέλευσε καὶ τόνδε ἀνεῖλε τὸν χρησμὸν ἡ Πυθία·
„ὕστατος ἡρώων Κλεομήδης Ἀστυπαλαιεύς, ὃν θυσίαις τι-*
27 *μᾶθ', ὡς οὐκέτι θνητὸν ἐόντα.“ ἵνα δὲ γνῶτε καὶ ὑμεῖς,
ὧν δὴ εἵνεκα τῷ Διῒ καὶ τοῖς ἄλλοις ξυνετάχθη καὶ οὗτος,
ἐγὼ τὰ περὶ τοῦδε ἐρῶ διηγήματα. οὗτος τὸν ἀνταγωνιστὴν
μιᾷ πατάξας πληγῇ, ἀνέῳξε μὲν αὐτοῦ τὴν πλευράν, ἐμβα-
λὼν δὲ εἴσω τὴν χεῖρα τῶν ἐγκάτων ἐλάβετο, εἶτα τῶν
ἀθλοθετῶν διὰ τὴν τῆς ὠμότητος χαλεπηνάντων ὑπερβολὴν
καὶ τίμημα ἐπιθέντων, ἀνεχώρησε μὲν βαρυθυμῶν, παριὼν
δὲ διὰ τῆς ἀγορᾶς, ἕνα τῶν ἐρειδόντων τὸν ὄροφον ἐφελ-
κυσάμενος κίονα, ξυμμορίαν μειρακίων κατέχωσεν, ᾗν τῷ*
28 *διδασκάλῳ προσεδρεύειν αὐτόθι ξυνέβαινεν. τούτων αὐτὸν
εἵνεκα τῶν κατορθωμάτων ὁ Πύθιος ξυνέταξε τοῖς θεοῖς.
καὶ Ἀδριανὸν δὲ τὸν Ῥωμαίων βασιλέα φασὶν Ἀντίνοον,
παιδικὰ γενόμενον αὐτοῦ, θεὸν ἀναγορεῦσαι καὶ νεὼν οἰκο-
δομῆσαι καὶ θείας ἀξιοῦσθαι παρὰ τῶν ὑπηκόων προστάξαι
τιμῆς. καὶ τὰ Ὑακίνθια δὲ οἱ Σπαρτιᾶται ἑορτὴν μεγίστην
καὶ δημοθοινίαν ἐνόμιζον.*

3—16: Eus. Pr. V 34, 2—4 ‖ 18—21: Eus. Pr. II 6, 8—9

1 *δὲ* om. K | *γε* om. SCV | *παμπόλους* C | 2 *καὶ τρισαθλίους* om. C | 3 *δημοθυνίαις* BS¹C | 4 *κλεομίδη* C: *κλεομήδην* V | *ἀστυπαλαιέα* VL²: *ἀστυπαλιέα* BLD: *ἀστυπάλαια* K: *ἀστηπαλαιέα* S, sed litt. *αι* S² e corr.: *ἀστυλεία* C | 6 *κλεομίδης* C² | *ἀστυπαλιεύς* KBL¹DS¹C | *ὃν*: *ἐν* S | *τιμᾶθ' ὡς*: *τιμᾶτ' ὡς* KB: *τιμᾶτ'* L: *τιμᾶσθ' ὡς* D: *τιμάσθω* SCV | 7 *μηκέτι* D | *θνητὸς ὤν* SCV | *γνῶτε δὲ* CV | 8 *αὐτὸς* BLDSCV, quod vulgo conjungunt cum *ἐγώ* | 9 post *οὗτος* add. *πύκτης ὢν* D | 11 *τὴν* om. BL | 13 *καὶ* om. BL¹ | *βαθυθυμῶν* S | 14 *ἐναρειδόντων* K: *ἐρειδότων* C | 14—15 *κίονα ἐφελκυσάμενος* V | 15 *ξυμμωρίαν* C | *μειράκιον* C: *νέων* D | *ἣ* C: *ᾗ* V: *οἷς* D | 16 *αὐτῶθι* S¹ | *αὐτὸν*: *αὐτῶν* BC, sed corr. B | 18 *ἀντινόου* C | 19 *παιδικὰ* L (in marg.): *παῖδα* KBDSCV | *αὐτοῦ* om. C: *αὐτῷ* DV | *οἰκονομῆσαι* V | 20 *προσέταξε* KDS | 21 *καὶ τὰ*: *ταύτης καὶ* S: *καὶ ταῦθ'* C: *καὶ* D | *υἱακίνθια* S | 22 *δημοθυνίαν* C

Τί δήποτε τοίνυν οἱ τοσούτους νεκροὺς ὠνομακότες 29
θεοὺς νεμεσᾶτε ἡμῖν, οὐ θεοποιοῦσιν, ἀλλὰ τιμῶσι τοὺς
μάρτυρας, ὡς Θεοῦ γε μάρτυρας καὶ εὔνους θεράποντας;
ἀνθ' ὅτου δὲ μολυσμοῦ τινος μεταλαμβάνειν νομίζετε τὸν
ταῖς θήκαις τῶν τεθνεώτων πελάζοντα; ἀνοίας γὰρ ταῦτα
καὶ ἀμαθίας ἐσχάτης. καὶ γὰρ Ἀθήνησιν, ὡς Ἀντίοχος ἐν 30
τῇ ἐνάτῃ γέγραφεν ἱστορίᾳ, ἄνω γε ἐν τῇ ἀκροπόλει Κέκρο-
πός ἐστι τάφος παρὰ τὴν Πολιοῦχον αὐτήν· καὶ ἐν Λαρίσσῃ
τῇ γε Θετταλικῇ πάλιν ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀθηνᾶς τὸν Ἀκρίσιον
τεθάφθαι φησίν· ἐν δὲ Μιλήτῳ τὸν Κλεόμαχον ἐν τῷ
Διδύμῳ κεῖσθαι εἴρηκε Λέανδρος· τὴν δὲ Λυκοφρόνην ἐν
τῷ ἱερῷ τῆς Ἀρτέμιδος ἐν Μαγνησίᾳ ταφῆναι Ζήνων ὁ
Μύνδιος ἔφη· τὸν ἐν Τελμισῷ δὲ βωμὸν τοῦ Ἀπόλλωνος
μνῆμα εἶναι Τελμισέως τοῦ μάντεως ἱστοροῦσιν. ἀλλ' ὅμως
οὔτε οἱ τηνικάδε θάψαντες μιαίνειν ὑπέλαβον τοὺς βωμούς,
οὔτε οἱ ὕστερον θύοντες ἄγους ἐκεῖθεν μεταλαγχάνειν ἐνό-
μιζον. | *τοπάζετε δὲ τοῦτο μόνοι ὑμεῖς, οἱ δὲ παλαιοὶ* 31 **p. 116**
τούτων οὐδὲν ὑπελάμβανον. καὶ γὰρ δὴ καὶ Ὅμηρος δεί-
κνυσιν ἐν τοῖς ἔπεσι τὸν Ἀχιλλέα τὸν Πηλέως, τὸν Αἰακί-
δην, τὸν ἐκ Θέτιδος, τὸν ἐκ Διὸς καθ' ὑμᾶς, περιπτυσσό-
μενον νεκρὸν τοῦ Πατρόκλου τὸ σῶμα, καὶ ἡνίκα τοῦτο τῇ
πυρᾷ προσέφερον οἱ Μυρμιδόνες, τὴν κεφαλὴν φέροντα,

6—14: Eus. Pr. II 6, 2—5 (Antioch. fr. 15 Maeandr. fr. 5) || 18—21: Hom. Ψ 17 sq. || 21—22: Hom. Ψ 136

1 *δήποτε*: *ποτε* D | *οἱ*: *ὁ* C | *νεκροὺς* om. D | 3 *γε μάρτυρας*: *θεράποντας* C | *γε* om. V | 4 *δὲ* om. CV: *δὴ* S | *μεταλαγχάνειν* DSCV | 5 *τὸν τεθνεῶτα* S[1] | *τεθνεότων* C | 6 *ἐσχάτης ἀμαθίας* SCV | *ἀντίλοχος* SCV | 6—7 *ἐν τῇ—ἄνω γε* om. C | 7 *ἐννάτῃ* SV | *τῇ ἐννάτῃ* bis S | *γεγράφηκεν* SV | 8 *τάφος*: *τόπος* D | *λαρίσῃ* K: *λαρείσῃ* S | 9 *γε* om. DV | 10 *τεθνάναι* B | *τὸν* om. S | post *κλεόμαχον* add. *ἔνδον* DSCV | 11 *διδυμαίῳ* Eus. | 12 *μαγνησίῳ* C | 13 *τὸν*: litt. *ν* C[2] e corr. | *τελμισῶ* BL: *τελμισσῶ* DV: *τερμίσσω* K: *τελμησῶ* SC | *βωμὸν*: *νεὼν* D, corr. Dγρ. | *τοῦ*: *τὸν* CV | 14 *τελμισσέως* V: *τελμεσέως* C: *τελμησέως* S | 15 *τηνίκα* KL: *τότε* D | 17 *τοπάζεται* S[1] | *ὑμεῖς μόνοι* BL | 18 *ὑπέλαβον* SCV | 19 *ἀχιλέα* C | *πηλέος* K | 20 *ἐκ* posterius om. B | 21 *τὸ τοῦ πατρόκλου* D | 21—22 *τῇ πυρᾷ τοῦτο* BLD | 22 *μυρμηδόνες* KSC: *μυρμυδόνες* B | post *μυρμιδόνες* add. *ἐς* BL[1]: *καὶ* L[2] | *φέροντα*: *κείραντα* DCVL[2]

εἶτα τὴν πυρὰν κατασβεννύντα καὶ τὰ ὀστᾶ γε ξυλλέγοντα
καὶ ταῦτα ἐν χρυσῇ φιάλῃ τιθέντα καὶ ἔνδον εἰς τὴν σκη-
32 *νὴν κομίζοντα τὴν αὑτοῦ. καὶ ὁ Θουκυδίδης τῶν ἐν τῷ*
Πελοποννησιακῷ πολέμῳ τετελευτηκότων διηγεῖται τὸ γέρας,
καὶ ὅπως μὲν τὰ εὑρεθέντα σώματα τῶν προσηκόντων
ἕκαστος ἠξίου ταφῆς, ἡλίκην δὲ τοῖς ἥκιστα εὑρεθεῖσιν
ἐμηχανῶντο τιμήν, κυπαρισσίνας μὲν κατασκευάζοντες λάρ-
νακας, κοινῇ δὲ πάντες, οἱ μὲν ἡγούμενοι τούτων, οἱ δὲ
ἑπόμενοι καὶ παρεπόμενοι, καὶ τάφον κατασκευάζοντες μέγι-
στον τοῖς ὑπὸ οἰωνῶν ἢ κυνῶν ἢ θώων δαπανηθεῖσιν.
οὕτω καὶ τῶν ἐν Μαραθῶνι παραταξαμένων τοὺς τετελευτη-
33 *κότας ἐτίμησαν. ὅτι δὲ καὶ χοὰς τοῖς τεθνεῶσι προσέφερον,*
ἴστε μὲν καὶ ὑμεῖς οἱ νύκτωρ ταύτας παρὰ τοὺς νόμους
τολμῶντες· μαρτυρεῖ δὲ καὶ Ὅμηρος τὸν Λαέρτου δεικνὺς
κατά γε τὰς ὑποθημοσύνας τῆς Κίρκης καὶ τὸν βόθρον
ὀρύξαντα καὶ τὰς χοὰς ἐπιτετελεκότα καὶ ταῦτά γε διηγού-
μενον τῷ Ἀλκινόῳ· „ἐγὼ“ γάρ φησιν „ἄορ ὀξὺ ἐρυσσά-
μενος παρὰ μηροῦ, βόθρον ὄρυξ᾽ ὅσσον τε πυγούσιον ἔνθα
καὶ ἔνθα· ἀμφ᾽ αὐτῷ δὲ χοὴν χεόμην πᾶσιν νεκύεσσι, πρῶτα
μελικρήτῳ, μετέπειτα δὲ ἡδέϊ οἴνῳ, τὸ τρίτον αὖθ᾽ ὕδατι,
ἐπὶ δ᾽ ἄλφιτα λευκὰ πάλυνα. πολλὰ δὲ γουνούμην νεκύων
ἀμενηνὰ κάρηνα, ἐλθὼν εἰς Ἰθάκην στεῖραν βοῦν, ἥτις
ἀρίστη, ῥέξειν ἐν μεγάροισι πυρήν τ᾽ ἐμπλησέμεν ἐσθλῶν,
Τειρεσίῃ δ᾽ ἀπάνευθεν ὄϊν ἱερευσέμεν οἴῳ παμμέλαν᾽, ὃς

1—3: Hom. Ψ 250—254 ‖ 3—12: Thuc. II 34 ‖ 14—p. 207, 4: Hom. λ 24—37

1 *κατασβενύντα* K | *τὰ* om. BLD | *γε* om. SCV | 2 *θέντα* BL[1] | 2—3 *τὴν ἑαυτοῦ σκηνὴν κομίζοντα* DSCV: add. etiam *τὴν αὐτοῦ* D | 3 *θουκυδίκης* B | post *θουκυδίδης* add. *δὲ* K | *τῷ* om. BL | 4 *πελοπονησιακῶ* LCV: *πελοπονισιακῶ* S | 7 *ἐμηχανόντω* S | *τιμήν*: *ταφήν* D, corr. Dγρ. | 10 *οἰονῶν* S | *κυνῶν*: litt. *υ* S[2] e corr. | 11 *παραταξάντων* C | 12 *τεθνεῶσι*: *τετελευτηκόσι* V | 13 *ταῦτα* CV | 15 *ὑποθυμοσύνας* B | *τῆς* om. B | 17 *ἀλκίνω* K: *ἀλκίνοϊ* S | *ἐρυσάμενος* KLDCV: *ἐρρυσάμενος* S | 18 *ὄρυξα* DSV: *ὀρύξας* K: *ὤρυξα* C | *ὅσον* codd. | *τ᾽ ἐπιγούσιον* KD: *τ᾽ ἐπυγούσιον* C: *τε πιγούσιον* S[1] | 19 *δὲ* om. K | *χεομένην* SC | *νεκύεσιν* S | 21 *ἐπὶ*: *ἔπειτα* K | *ἄλφυτα* S | 23 *ἐμπλήσωμεν* S | 24 *τιρεσίῃ* S: *τηρεσίη* CV | *παμμέλαν᾽*: litt. *αν* L[2] e corr.

μήλοισι μεταπρέπει ἡμετέροισιν. τοὺς δ' ἐπεὶ εὐχωλῇσι λιτῇσί τε ἔθνεα νεκρῶν ἐλλισάμην, τὰ δὲ μῆλα λαβὼν ἀπεδειροτόμησα ἐς βόθρον· ῥέε δ' αἷμα κελαινεφές· αἱ δ' ἀγέροντο ψυχαὶ ὑπ' ἐξ ἐρέβευς νεκύων κατατεθνειώτων.“ εἶτα ἐξη- 34 γεῖται, ὅπως ὁ τῶν ψυχῶν ξυνέθεεν ὅμιλος καὶ μεταλαβεῖν ἠπείγετο τῶν χοῶν. καὶ τί λέγω τὸν ποιητήν; Ἀριστοκλῆς γὰρ ὁ Περιπατητικὸς Λύκωνα φάναι τὸν Πυθαγορικὸν ἔφη, ὡς Ἀριστοτέλης ὁ Νικομάχου θυσίαν τετελευτηκυίᾳ τῇ γυναικὶ τοιαύτην εἰώθει προσφέρειν, ὁποίαν Ἀθηναῖοι τῇ Δήμητρι. ἡμεῖς δέ, ὦ ἄνδρες, οὔτε θυσίας, οὔτε μὴν χοὰς τοῖς μάρτυσιν ἀπονέμομεν, ἀλλ' ὡς θείους καὶ θεοφιλεῖς γεραίρομεν ἄνδρας. οὕτω γὰρ τοῦ πεποιηκότος καὶ σεσωκότος ἠράσθησαν, ὡς τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ σφαγὴν ὑπολαβεῖν ἀξιέραστον.

Εἰ δὲ ἀναισθήτως αὐτοὺς ἔχειν τῶν γινομένων νομί- 35
ζετε | καὶ μὴ θείας τινὸς καὶ τρισολβίας ὄντως λήξεως **p. 117** ἀπολαῦσαι, Πίνδαρος ὁ λυρικὸς ταύτην ὑμῶν ἐκβαλέτω τὴν δόξαν, λέγων ὡδί· „ψυχαὶ δ' εὐσεβῶν, ἐν οὐρανοῖς ναίουσαι, μολπαῖς μάκαρα μέγαν ἀείδουσ' ἐν ὕμνοις.“ εἰ δὲ τῶν 36 εὐσεβῶς βεβιωκότων οὐρανὸς ἐνδιαίτημα, ταύτην ἔχουσι τὴν λῆξιν οἱ μάρτυρες· τούτων γὰρ οὐδὲν εὐσεβέστερον· καὶ Ἐμπεδοκλῆς δὲ ὁ Ἀκραγαντῖνος οὕτω φησίν· „εἰς δὲ τέλος

6—10: Eus. Pr. XV 2, 8 (Aristocl. fr. 7) ‖ 17—19: Clem. Str. IV 26, 167 (Pindar. fr. 132) ‖ 22—p. 208, 3: Clem. Str. IV 23, 150 (Empedocl. fr. 146)

1 μήλοισι: μετλησι C | ἡμετέρησιν K | τὰς V | δ' ἐπεὶ: δεπη K: δ' ἐπὶ SC: δ' ἐπ' V | εὐχωλῆς C: εὐχολῇσι BV | λιτῇσί τε: τῇσί τε L[1]: ἠτῇσί τε S: λυτήσητε C: λιτὰς V | 2 τε ἔθνεα: τεθνεὰ K | ἐλισάμην KL[2]: ἐλισσάμην SC: λισσάμην D | 3 εἰς KSCV | ῥέαι B: ῥει D: ἔρρει SCV | ἀγείροντο S | 4 ἐρέβευς: litt. ευ L[2] e corr. | κατατεθνειότων K: κατατεθνηώτων V | 5—6 μεταλαβεῖν ἡγεῖτο S: μετελάμβανε CV | 7 γὰρ om. B | πυθαγόριον SC: πυθαγόρειον V | 8 τετελευκυία V: τετελευτηκότι C | 10 δημήτρῃ V | 11 μάρτυρσιν D | 15 ἠγνοημένων K | 16 ὄντως om. K | 17 ἐκβαλλέτω KDSC | 18 λέγω L | εὐσεβέων DCV | ἐν —ναίουσαι om. S | νέουσαι KBD: ἐοῦσαι CV | 19 μακρὰ D: μάκαραν S | ἀείδουσιν DSCV | 20 βιβιοκότων V: βεβαιωκότων B | ὁ οὐρανὸς D | 22 δὲ prius om. CV

μάντεις τε καὶ ὑμνοπόλοι καὶ ἰητροὶ καὶ πρόμοι ἀνθρώ-
ποισιν ἐπιχθονίοισι πέλονται· ἔνθεν ἀναβλαστοῦσι θεοὶ τι-
37 μῆσι φέριστοι.“ εἰ δὲ μάντεις καὶ ἰατροὺς τοσαύτης ἔφησεν
ἐκεῖνος ἀξιοῦσθαι τιμῆς, τί ἂν εἴποι τις περὶ τῶν τοσαύτην
ἐπιδειξαμένων ὑπὲρ εὐσεβείας ἀνδρείαν, οἷς τοὔργον οὐ μό-
νον ἀνδρείαν, ἀλλὰ καὶ δικαιοσύνην καὶ σωφροσύνην καὶ
σοφίαν καὶ φρόνησιν μαρτυρεῖ; τί γὰρ σωφρονέστερον τῶν
οὐκ ἀνασχομένων ἐκείνων ἐκστῆναι, ἅπερ ἐξ ἀρχῆς εὖ ἔχειν
ὑπέλαβον; τί δὲ δικαιότερον τῶν τὰς θείας εὐεργεσίας ἀμει-
ψαμένων σφαγῇ καὶ τὰ σώματα ἐκδεδωκότων ὑπὲρ τοῦ τὸ
38 σῶμα παραδεδωκότος σταυρῷ; τί δὲ φρονιμώτερον ἢ σοφώ-
τερον τῶν οὕτω ταῦτα βουλευσαμένων καὶ τῶν μὲν τῆδε
καταπεφρονηκότων, ὡς βέβαιον οὐδὲν ἐχόντων καὶ μόνιμον,
ἐρασθέντων δὲ ἐκείνων, ἃ λόγος ἑρμηνεύειν οὐ δύναται; τί
δὲ ἀνδρικώτερον τῶν ἀνταγωνισαμένων πρὸς πολλὰ παθή-
ματα καὶ διάφορα καὶ τοὺς κολάζοντας νενικηκότων τῇ
39 καρτερίᾳ τῆς γνώμης; τοιγάρτοι οὗτοί γέ εἰσιν ἀτεχνῶς
πρόμοι ἀνθρώπων καὶ πρόμαχοι καὶ ἐπίκουροι καὶ τῶν κα-
κῶν ἀποτρόπαιοι, τὰς ὑπὸ τῶν δαιμόνων ἐπιφερομένας ἀπο-
διοπομπούμενοι βλάβας. ὁ δέ γε Ἡράκλειτος καὶ τοὺς ἐν
τοῖς πολέμοις ἀναιρεθέντας πάσης ἀξίους ὑπολαμβάνει τιμῆς·
„ἀρηϊφάτους“ γάρ φησιν „οἱ θεοὶ τιμῶσι καὶ ἄνθρωποι.“
καὶ πάλιν· „μόνοι γὰρ μείζονες μείζονος μοίρας λαγχάνουσιν.“

20—22: Clem. Str. IV 4, 16 (Heraclit. fr. 24) ‖ 23: Clem. Str. IV 7, 49 (Heraclit. fr. 25)

2 ἐπιχθονίοισι: litt. ἰοισι L² e corr.: ἐπὶ χθονίοις B | ἔνθεν Clem.: ἔνθα KBLD: ἔνθ' SCV | ἀναβλαστάνουσι SCV | 3 τοιαύτης BLD | 4 ἐκείνους S | 5 ἀνδρίαν BV | 5—6 οἷς—ἀνδρείαν om. K | 6 ἀνδρίαν BV | 7 τίς γὰρ σωφρονέστερος D | 8 ἀνεχομένων S | ἐκείνων om. S | 9 ὑπέλαβον—εὐεργεσίας om. L¹ | 10 ἐκδεδοκώτων S | 11 δαὶ V | φονιμώτερον C | σοφότερον S | 13 καί: οὐδὲ SCV | 14 ἑρμηνεῦσαι B | 15 δαὶ V | ἀνδρικότερον S | ἀνταγωνισμένων K: ἀνταγωνιστῶν S, sed corr. | παλαίσματα D | 16 νενηκότων in νενικηκότων corr. S | 17 ἀληθῶς CVBγρ.Lγρ. | 18 ἀνθρωπίων K | post πρόμαχοι add. τε D | 19 τῶν om. D | ἀποδιαπομπούμενοι KSCV: ἀποδιαπεμπόμενοι D: ἀποδιοπεμπούμενοι Dγρ. | 20 εἰράκλειτος C | 21 τοῖς om. DSCV | 22 οἱ ἄνθρωποι BLD | 23 λαχάνουσιν L¹

ἀλλὰ τόνδε τὸν λόγον ἔγωγε οὐ προσίεμαι· πλεῖστοι γὰρ δὴ 40
παμπόνηρον ἀσπασάμενοι βίον τὸν βίαιον ὑπέμειναν θάνατον. εἰ τοίνυν τοὺς ἀρηϊφάτους ἅπαντας προσήκει τιμᾶν, ὥρα ὑμῖν καὶ τοῖς Οἰδίπου παισὶ τόδε ἀπονεῖμαι τὸ γέρας, οἳ τὸν πατέρα μὲν κατέλιπον ἀτημέλητον, ἕνεκα δὲ τυραννίδος κατ' ἀλλήλων λυττήσαντες τῷ ἀλλήλων αἵματι τὰς οἰκείας ἐφοίνιξαν δεξιάς. τιμητέον δ' ἄρα καὶ τοὺς Πεισι- 41
στρατίδας ὑπὸ Ἁρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος ἐνδίκως ἀναιρεθέντας. ἀλλὰ τοὐναντίον ἔδρασαν Ἀθηναῖοι· τοὺς γὰρ ἀνελόντας χαλκαῖς εἰκόσιν ἐτίμησαν καὶ τῷ γένει τῷ τούτων ἀτέλειαν ἐδωρήσαντο. οὔκουν πάντας ἀρηϊφάτους κατὰ τὸν Ἡράκλειτον τιμητέον, ἀλλ' ἐκείνους, οἳ τὸν ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας ἀσπασίως κατεδέξαντο θάνατον· ἐκεῖνοι γὰρ ἀληθῶς, κατά γε τοῦτον αὐτόν, μόνοι μείζονες. οὗ δὴ εἵνεκα καὶ μείζονος ἀπολαύουσι μοίρας, καὶ νῦν τὸ παρὰ πάντων ἀνθρώπων κομιζόμενοι γέρας καὶ τοὺς αἰωνίους στεφάνους προσμένοντες. | ἐκεῖνο δὲ τοῦ Ἡρακλείτου μάλα θαυμάζω, **p. 118**
ὅτι „μένει τοὺς ἀνθρώπους ἀποθνήσκοντας, ὅσα οὐκ ἔλπονται οὐδὲ δοκέουσιν." ὅτι δὲ καὶ θείας λήξεως ἀπολαύουσιν 42
αἱ τῶν ὁσίων ψυχαί, καὶ ὁ Πλάτων δεδήλωκεν ἐν τῷ Φαίδωνι, λέγων ὡδί· „οἳ δὲ δὴ ἂν δόξωσι διαφερόντως πρὸς τὸ ὁσίως βιῶναι προκεκρίσθαι, οὗτοί εἰσιν οἱ τῶνδε μὲν τῶν ἐν τῇ γῇ ἀπαλλαττόμενοι ὥσπερ δεσμωτηρίου, ἄνω δὲ εἰς καθαρὰν οἴκησιν ἀφικνούμενοι." προστέθεικε δὲ μετ' ὀλίγα καὶ ταῦτα· „καὶ εἰς οἰκήσεις ἔτι τούτων καλλίους

17—19: Clem. Str. IV 22, 144 (Heraclit. fr. 27) ‖ 20—24: Clem. Str. III 3, 19. IV 6, 37 (Plat. Phaed. p. 114B); vid. Diss. p. 76 et 95 ‖ 25—p. 210, 2: Clem. Str. IV 6, 37 (Plat. Phaed. p. 114C)

1 *προσίεμεστ* S | 4 *οἰδήπου* S: *οἰδίποδος* D | 5 *κατέλειπον* KS | *ἀτημέλητον*: *η* posterius L² e corr. | 6 *τῶν* B | 7 *πεισιστρατίδας*: litt. *ει* L² e corr.: *πισιστρατίδας* SC | 10 *τῷ γένει τῷ*: *τῇ οἰκίᾳ τῇ* L¹D | *τῷ* posterius om. SCV | *τούτω* C | 11 post *πάντας* add. *τοὺς* V | *ἀριηφάτους* S | 12 *ὅσοι* SCV | 13 *ἐκείνων* K | 14 *μίζονες* C | 15 *ἀνθρώπων* om. C | 16 *κομίζονται* S | 17 *τὸ* D | 18 *οἷα* LDV | *οὐχ* C | 19 *δοκοῦσιν* DV | 20 *ψυχαὶ τῶν ὁσίων* D | 21 *ὧδε* LSC | *διαφερόντως* om. V | 22 *τῶ* SV | *βεβιώναι* S | *προσκεκρίσθαι* K | 22—23 *τῶν ἐν τῇ γῇ μὲν* SC | 23 *ἀπαλλατόμενοι* C

ἀφικνοῦνται, ἃς οὔτε ῥᾴδιον δηλῶσαι, οὔτε ὁ χρόνος ἱκανὸς
43 ἐν τῷ παρόντι.“ ἵνα δὲ μή τις τούτων ἀκούσας καὶ τῆς
θείας ἐκείνης διαγωγῆς ἐρασθείς, εὐαγὲς ὑπολάβοι τὸ βίᾳ
τινὶ καὶ ἀνάγκῃ ἑαυτὸν ἐντεῦθεν ἐξαγαγεῖν, ἀναγκαίως ἐπή-
γαγεν· „οὐ δεῖ δ' ἑαυτὸν ἐκ ταύτης λύειν οὐδὲ ἀποδι-
δράσκειν καὶ ξυνελόντι εἰπεῖν κακὴν λογίζεσθαι τὴν ὕλην.“
44 λέγει δὲ καί, ὡς αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ ψυχὴ γενομένη δύνα-
ται τῆς ἀληθινῆς σοφίας καὶ κρείττονος τῆς ἀνθρωπίνης
δυνάμεως μεταλαβεῖν, ὅταν αὐτὴν ὁ ἐνθένδε ἔρως εἰς οὐ-
ρανὸν πτερώσῃ, διὰ τῆς φιλοσόφου ἀγωγῆς εἰς τὸ τῆς ἐλπί-
δος τέλος ἀφικομένην, ἄλλου βίου ἀϊδίου ἀρχὴν λαμβάνουσαν.
45 καὶ αὖθις ἐν τῷ αὐτῷ διαλόγῳ φησίν· „μετ' ἀγαθῆς μὲν
ἐλπίδος τὰς καλὰς ψυχὰς ἐνθένδε ἀπιέναι· οἱ πονηροὶ δὲ
ζῶσι“ φησι „μετὰ κακῆς ἐλπίδος.“ οὗτος καὶ τὴν φιλοσο-
φίαν θανάτου μελέτην ἐκάλεσε· „κινδυνεύουσι“ γάρ φησιν
„ὅσοι τυγχάνουσιν ὀρθῶς ἁπτόμενοι φιλοσοφίας, λεληθέναι
τοὺς ἄλλους ὅτι οὐδὲν ἄλλο αὐτοὶ ἐπιτηδεύουσιν ἢ ἀπο-
46 θνῄσκειν καὶ τεθνάναι.“ ταῦτα μὲν οὖν ἅπαντα ἐν τῷ
Φαίδωνι γέγραφεν· ἐν δὲ τῷ δεκάτῳ τῆς Πολιτείας οὕτω
φησίν· „τῶν δὲ δὴ ἀποθανόντων ἐπὶ στρατείας, ὃς ἂν εὐδο-
κιμήσας τελευτήσῃ, ἆρ' οὐ πρῶτον μὲν τοῦ χρυσοῦ γένους
εἶναι φήσομεν; πάντῳ μάλιστα.“ καὶ μετ' ὀλίγα· „τί δέ;

5—6: Clem. Str. III 3, 19 (cf. Plat. Phaed. p. 62B) ‖ 7—11: cf. Plat. Phaed. p. 64sqq. ‖ 12—14: Clem. Str. IV 22, 144 (12—13: Plat. Phaed. p. 67C ‖ 13—14: Plat. Reip. I p. 330E) ‖ 15—18: Clem. Str. III 3, 17 (Plat. Phaed. p. 64A) ‖ 19—22: Eus. Pr. XIII 11, 1 (Plat. Reip. V p. 468E) ‖ 22—p. 211, 4: Eus. Pr. XIII 11, 1 (Plat. Reip. V p. 469A—B)

3 ὑπολάβῃ DSCV | 4 ἐντεῦθεν ἑαυτὸν L | 5 οὐ δεῖ: οὐδεὶς CV | ταύτης: τῆς ὕλης L | οὐδὲ: ἢ καὶ BLV: ἢ D: ἢ οὐδὲ καὶ C | 6 ξυνελών τι V | 7 αὐτὴν DS | γινομένη K | 8 τῆς prius om. L | ἀληθεινῆς K: ἀληθηνῆς in ἀλιθηνῆς corr. S | 10 πτερώσει C | 11 τέλος om. V | ἀφιγμένην LD | βίου ἀϊδίου: litt. υ ἀ L² e corr. | ἀϊδίου om. C: ἰδίου KB | 12 μετ' om. D | μὲν: δὲ K | 13 ἐνθένδεν D | πονηροὶ: πολλοὶ BL¹ | 14 φησὶν ζῶσιν C | 16 σοφίας C | 17 ἄλλο οὐδὲν B | ἐπιτηδεύουσιν αὐτοὶ C | ἀποθνίσκειν S: ἀποθνήσκειν τε BL | 19 φέδωνι S | 19—20 φησὶν οὕτως C | 20 ἐπὶ: ἐν BL | στρατείαις KBSC | 21 τελευτήσει C | τὸν S | 22 φαμεν D, corr. Dγρ. | καὶ μετ' ὀλίγα om. V | δαί B

οὐ μέλλομεν τὸν λοιπὸν χρόνον, ὡς δαίμονας γεγονότας,
οὕτω θεραπεύειν τε καὶ προσκυνεῖν αὐτῶν τὰς θήκας; τὰ
αὐτὰ δὲ νομιοῦμεν, ὅταν τις γήρᾳ ἤ τινι ἄλλῳ τρόπῳ τελευ-
τήσῃ τῶν ὅσοι ἂν διαφερόντως ἐν τῷ βίῳ ἀγαθοὶ κριθῶσιν.“
κἀν τῷ Κρατύλῳ δὲ τόνδε τὸν λόγον διεύρυνεν· ἐπαινεῖ 47
γὰρ τὸν Ἡσίοδον καὶ τοὺς ἄλλους γε ποιητὰς εἰρηκότας,
ὡς ἐπειδάν τις ἀγαθὸς ὢν τελευτήσῃ, μεγάλην μοῖραν καὶ
τιμὴν ἐκεῖ ἔχει, καὶ γίνεται δαίμων κατὰ τὴν τῆς φρονή-
σεως ἐπωνυμίαν· „ταύτῃ οὖν τίθεμαι κἀγὼ τὸν δαήμονα
ἄνδρα.“ ὁ δέ γε Ἡσίοδος περὶ τοῦ χρυσοῦ γένους ταῦτα
ἔφη· „αὐτὰρ ἐπειδὴ τοῦτο γένος κατὰ μοῖρ' ἐκάλυψεν, οἵ
μὲν δαίμονες ἁγνοὶ ἐπιχθόνιοι καλέονται, ἐσθλοί, ἀλεξίκακοι,
φύλακες θνητῶν ἀνθρώπων.“ εἰ τοίνυν καὶ ὁ ποιητὴς καὶ 48
ἐσθλοὺς καὶ ἀλεξικάκους καὶ φύλακας θνητῶν ἀνθρώπων
τοὺς ἄριστα βεβιωκότας, εἶτα τελευτήσαντας, προσηγόρευσεν,
ἐκράτυνε δὲ τοῦ ποιητοῦ τὸν λόγον τῶν φιλοσόφων ὁ
ἄριστος καὶ | χρῆναι ἔφη καὶ θεραπεύειν τούτων καὶ προσ- p. 11
κυνεῖν τὰς θήκας, τί δήποτε μέμφεσθε τοῖς παρ' ἡμῶν
γινομένοις, ὦ βέλτιστοι; τοὺς γὰρ ἐν εὐσεβείᾳ λάμψαντας
καὶ ὑπὲρ ταύτης τὴν σφαγὴν δεξαμένους ἀλεξικάκους ἡμεῖς
καὶ ἰατροὺς ὀνομάζομεν, οὐ δαίμονας καλοῦντες (μὴ οὕτω
λυττήσαιμεν), ἀλλὰ Θεῷ φίλους καὶ εὔνους θεράποντας,
παρρησίᾳ χρωμένους καὶ τῶν ἀγαθῶν ἡμῖν ἐπαγγέλλοντας
τὴν φοράν. τοῦτο γὰρ δὴ καὶ τῶν φιλοσόφων ὁ κορυ- 49

5—13: Plat. Cratyl. p. 397E—398C (11—13: Hes. Opp. 121—123)

3 ὅτι ἄν L²: ὅτι πάν C | τρόπω ἄλλω C | τελευτήσει BS | 5 κράτυλλω D | τόνδε om. SC | διηύρυνεν SCDγρ., sed litt. ύρ C e corr.: ἐκράτυνεν D | 7 ἐπιδάν S | ὢν om. V | τελευτήσει C | 8 ἔχει ἐκεῖ DV | ἔχῃ S e corr. | τῆς om. C | 9 γοῦν V | δαή-μονα: litt. ή S² e corr.: δαΐμονα C | 11 τοῦτο τὸ γένος C | μοῖρ' ἐκάλυψεν: γαῖα κάλυψεν V | 11—12 οἱ μὲν—καλέονται: τοὶ μὲν δαίμονές εἰσι διὸς μεγάλου διαβουλάς CL² Hes. | 12 post ἐσθλοί add. δ' B | 13 καὶ posterius om. DC | 16 τοῦ ποιητοῦ: τόνδε SCL² | τῶν om. BL, suprascr. D | 18 δήποτε: δῆτα SC | μέμφεσθαι SC | 19 γενομένων L¹: γινομένων L² | γὰρ om. L¹ | 20 τὴν om. DV | 21 οὐ: καὶ K | οὕτως D | 22 θεοῦ φίλους SCV: θεοφιλεῖς D | 23 ἐπαγγέλοντας C | 24 δὴ om. BL¹ | post φιλο-

φαῖος ἐν τῇ Ἐπινομίδι δεδήλωκεν· ἔφη γάρ· „οὔ φημι εἶναι δυνατὸν ἀνθρώποις μακαρίοις τε καὶ εὐδαίμοσι γενέσθαι πλὴν ὀλίγων. μέχρι περ ἂν ζῶμεν, τοῦτο διορίζομαι· καλὴ δὲ ἐλπὶς τελευτήσαντι τυχεῖν ἁπάντων.“ ἀτεχνῶς δέ γε τοῦτο ἔοικε τοῖς ὑπὸ τῆς θείας εἰρημένοις γραφῆς· „μὴ μακαρίσῃς ἄνδρα πρὸ τελευτῆς αὐτοῦ“ καὶ „φῶς δικαίοις διαπαντός“ καὶ „ψυχαὶ δικαίων ἐν χειρὶ Θεοῦ“ καὶ τὰ τούτοις προσόμοια.

50 Ὅτι δὲ τοῖς δικαίοις ὕβρεις καὶ λοιδορίας καὶ αἰκίας
καὶ μάστιγας κατὰ τὸν παρόντα βίον ξυνεκλήρωσε τῶν
ὅλων ὁ πρύτανις, καὶ ὁ Πλάτων ἐν τῇ Πολιτείᾳ ξυγγέ-
γραφεν· „οὕτω“ γάρ φησι „διακείμενος ὁ δίκαιος αἰκισθή-
σεται, στρεβλωθήσεται, δεθήσεται, ἐκκοπήσεται τὼ ὀφθαλμώ,
τελευτῶν πάντα κακὰ παθὼν ἀνασκινδυλευθήσεται.“ οὐκοῦν
τρισάθλιοι μὲν οἱ ταῦτα ποιοῦντες, τρισόλβιοι δὲ οἱ πά-
51 σχοντες; ὅτι δὲ καὶ ἐπιμελεῖσθαι τῶν ἀνθρωπείων δύνανται
πραγμάτων αἱ τῶν ὁσίων ψυχαὶ καὶ τοῦ σώματος ἐκτὸς
γενόμεναι, ὁ Πλάτων καὶ τοῦτο ἐν τῷ ἑνδεκάτῳ τῶν Νό-
μων ἐδίδαξε· λέγει δὲ οὕτως· „εἴς τινα γὰρ οὖν μοι καιρὸν
φαινόμεθα τοὺς ἔμπροσθεν λόγους διεξελθεῖν, ὡς ἄρα αἱ
τῶν τελευτησάντων ψυχαὶ δύναμίν ἔχουσί τινα τελευτήσασαι
καὶ τῶν κατ᾿ ἀνθρώπους πραγμάτων ἐπιμελοῦνται. ταῦτα
δὲ ἀληθεῖς μέν, μακροὶ δέ εἰσι περιέχοντες λόγοι· πιστεύειν

1—4: Clem. Str. V 1, 7 (Plat. Epin. p. 973 C) ‖ 5—6: Sir. 11, 28 ‖ 6—7: Prov. 4, 18 ‖ 7: Sap. 3, 1 ‖ 11—14: Clem. Str. V 14, 108 = Eus. Pr. XIII 13, 35 (Plat. Reip. II p. 361 E—362 A) ‖ 18—p. 213, 3: Eus. Pr. XII 3, 1 (Plat. Legg. XI p. 926 E—927 A)

σόφων add. ἡμῖν BDV | 1 ἐπινομη S¹ | 2 δυνατὸν εἶναι L | γίνεσθαι BL¹ | 3 πλὶν S¹ | 5 γε om. D | 6 καὶ om. KBL¹ | δικαίου D | 7 τὰ: ταῦτα K | 9 post δὲ add. καὶ SCL² | ἀδικίας BL¹ | 10 τὸν παρόντα: τόνδε τὸν SCL² | 10—11 τῶν ὅλων ξυνεκλήρωσεν ὁ πρύτανις K: τῶν ὅλων ὁ πρύτανις ξυνεκλήρωσε D | 11 ὁ posterius om. V | ξυνέγραψεν L¹ | 13 δεδήσεται K | 14 τελευτέον S | πάντα τὰ κακὰ DSCV | ἀνασκινδαλευθήσεται BL¹VS² | 15 πονοῦντες C¹ ut videtur | οἱ ταῦτα πάσχοντες DV | 16 ἀνθρωπίων K: ἀνθρωπίνων DSC | 17 τοῦ om. BL¹ | 18 δεκάτω BDCV | τὸν νόμον C | 19 ἐς B | τινα om. BL¹D | 21 ἔχουσαι C | 22 ἀνθρώπους: οὐρανοὺς L² | 23—p. 213, 2 πιστεύειν—οὔσαις om. KBL¹

δὲ ταῖς ἄλλαις φήμαις χρεὼν περὶ τὰ τοιαῦτα, οὕτω πολ-
λαῖς καὶ σφόδρα γε παλαιαῖς οὔσαις· πιστεύειν δὲ αὐτοῖς
νομοθετοῦσι ταῦθ' οὕτως ἔχειν.“ ἀλλ' ὁ μὲν φιλόσοφος 52
κελεύει καὶ ταῖς φήμαις πιστεύειν· ὑμεῖς δὲ οὐ μόνον ἡμῖν
ἀπιστεῖτε καὶ τῆς τῶν πραγμάτων βοώσης ἀληθείας ἐπαΐειν
οὐ βούλεσθε, ἀλλ' οὐδὲ τῷ ὑμετέρῳ φιλοσόφῳ πιστεύειν
ἐθέλετε ἄντικρυς λέγοντι, ὡς αἱ τῶν ὁσίων ψυχαὶ τῶν σω-
μάτων ἀπαλλαγεῖσαι τῶν κατ' ἀνθρώπους ἐπιμελοῦνται πρα-
γμάτων. τῷ δὲ οὕτως ἁρμόττει τοῦδε τοῦ γέρως τυχεῖν,
ὡς τοῖς ἠγαπηκόσι μὲν ἐκθύμως τὰ θεῖα, μεμενηκόσι δὲ
μέχρι τέλους οἷς ἐξ ἀρχῆς προείλοντο καὶ τὴν τάξιν ἐν ᾗ
σφᾶς ἔταξαν οὐκ ἀνασχομένοις καταλιπεῖν; τοῦτον δέ γε 53
καὶ ὁ Πλάτων ἐν τῇ Ἀπολογίᾳ κρατύνει τὸν λόγον· φησὶ
δὲ οὕτως· „οὕτω γάρ ἔχει, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῇ ἀληθείᾳ·
οὗ ἄν τις ἑαυτὸν τάξῃ, ἡγησάμενος βέλτιστον εἶναι, ἢ ὑπ'
ἄρχοντος ταχθῇ, | ἐνταῦθα δεῖ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, μένοντα p. 12
κινδυνεύειν, μηδὲν ὑπολογιζόμενον μήτε θάνατον μήτε ἄλλο
μηδὲν πρὸ τοῦ αἰσχροῦ.“ καὶ πάλιν μετ' ὀλίγα· „τὸ γάρ 54
τοι θάνατον δεδιέναι, ὦ ἄνδρες, οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ δοκεῖν
σοφὸν εἶναι, μὴ ὄντα.“ καὶ αὖθις μετὰ βραχέα· „πρὸ γοῦν
τῶν κακῶν, ὧν οἶδα ὅτι κακά ἐστιν, ἃ μὴ οἶδα εἰ καὶ
ἀγαθὰ ὄντα τυγχάνει, οὐ φοβηθήσομαι οὐδὲ φεύξομαι.“
καὶ πάλιν· „τά τε γὰρ ἄλλα εὐδαιμονέστεροί εἰσιν οἱ ἐκεῖ τῶν
ἐνθάδε, καὶ ἤδη καὶ τὸν λοιπὸν χρόνον ἀθάνατοί εἰσιν.“

13—18: Eus. Pr. XIII 10, 3 (Plat. Apol. p. 28 D) ‖ 18—20: Eus. Pr. XIII 10, 5 (Plat. Apol. p. 29 A) ‖ 20—22: Eus. Pr. XIII 10, 6 (Plat. Apol. p. 29 B) ‖ 23—24: Plat. Apol. p. 41 C

1 *ταῖς τε ἄλλαις* DV | 1—2 *παλαιαῖς* [*παλαιαὶ* C] *σφόδρα καὶ πολλαῖς γε* CL² | 2 *δὲ αὐτοῖς*: *τε αὖ καὶ τοῖς* V | 5 *βοώσης ἀληθείας*: *φωνῆς βοώσης* KSCL² | 6 *βούλεσθαι* S | *πιστεύειν φιλοσόφῳ* C | 8 *ἀπαλλαγῆσαι* S | 9 *τῷ*: *τοῖς* D | *τοῦδε*: *τούτου δὲ* C | 10 *μεμενηκόσι*: *μεμαθηκόσι* L² | 11 *προσείλαντο* K: *προείλαντο* SC | 12 *ἔταξεν* L² | *καταλειπεῖν* S | *τούτων* C | 14 *οὕτως*: *οὗτος* S¹C | *ἔχω* L | 15 *οὗ*: *οὐδ'* SCL² | *ἐὰν* BL¹DV | *αὐτὸν* K | *βέλτιον* C Pl. | *ἢ* om. L | 16 *δὴ* BLD | 19 *δεδειέναι* KSC | 20 post *σοφὸν* add. *μὲν* K | 21 *ὅτι*: *ὅτι καὶ* DCL² | *κακία* L¹ | 22 *τυγχάνοι* B: *τυγχάνῃ* C | *οὐδὲ*: *οὔτε* K | 23 *εἰσιν οἱ* om. D | 24 *ἤδει* S | *καὶ* posterius om. K

55 αὐτοῦ δέ, ὦ φίλοι ἄνδρες, καὶ ταῦτα· „ἐμὲ γὰρ οὐδὲν βλάψειεν ἂν οὔτε Μέλητος οὔτε Ἄνυτος· οὐδὲ γὰρ ἂν δύναιντο. οὐ γὰρ οἶμαι θεμιτὸν εἶναι βελτίονι ἀνδρὶ ὑπὸ χείρονος βλάπτεσθαι. ἀποκτείνειε μέντ' ἂν ἴσως ἢ ἐξελάσειεν ἢ ἀτιμάσειεν· ἀλλὰ ταῦτα οὗτος μὲν ἴσως οἴεται εἶναι καὶ ἄλλος τίς που μεγάλα κακά· ἐγὼ δὲ οὐκ οἶμαι, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ποιεῖν ἃ οὗτος νυνὶ ποιεῖ, ἄνδρα ἀδίκως ἐπιχειρῶν ἀποκτιννύναι."

56 Τοιαῦτα μὲν οὖν ὁ Σωκράτης καὶ ἐν αὐτῷ γε τῷ ἀγῶνι πεφιλοσόφηκεν, ὡς ὁ Πλάτων μεμαρτύρηκεν· ἀλλ' ὅμως τῆς τῶν μαρτύρων τιμῆς οὐ τετύχηκεν. οὔτε γὰρ σηκὸν ἐκείνῳ ἐδείμαντο οὔτε τέμενος ἀφιέρωσαν οὔτε πανήγυριν ἀπεκλήρωσαν οἱ τῶν ἐκείνου λόγων μετειληχότες, ἀλλὰ καὶ σοφὸν γενόμενον καὶ ἀνδρεῖον, ἀγέραστον εἴασαν, καίτοι ἄδικόν γε κἀκεῖνος ὑπομεμενήκει σφαγήν. ἀλλ' οὐκ ἀρίστην γε εἶχε καὶ ἀκραιφνῆ τὴν εὐσέβειαν· ἀνεμέμικτο γὰρ αὐτῇ τοῦ τηνικάδε

57 κατεσχηκότος πλάνου πολλά. ὅθεν δὴ οὐδὲ τῆς μετὰ τὴν τελευτὴν ἠξιώθη τιμῆς· οὐδέ γε Ἀνάξαρχος ἐκεῖνος, ὃς ὑπέροις πτισσόμενος σιδηροῖς ἔλεγεν, ὥς φασι, „πτίσσε, πτίσσε τὸν Ἀναξάρχου θύλακον· Ἀνάξαρχον γὰρ οὐ πτίσσεις," οὐδὲ Ζήνων ὁ Ἐλεάτης, ὃς ἀναγκαζόμενος κατειπεῖν τι τῶν ἀπορρήτων, ἀντέσχε πρὸς τὰς βασάνους οὐδὲν ἐξομολογούμενος· ὡς δέ·

1—8: Plat. Apol. p. 30 C—D ‖ 18—p. 215, 8: Clem. Str. IV 8, 56 (18—20: Anaxarch. vit. et plac. 13); vid. Diss. p. 110

2 βλάψειεν ἂν: βλάψει cum ἂν in marg. L: βλάψειαν SC | μέλιτος KDV | οὐδὲ: οὔτε BL | 3 θεμητὸν S | βέλτιον K | 3—4 ὑπὸ τοῦ χείρονος KDSC | 4 ἀποκτείναιεν KD: ἀποκτεῖναι V | μέντ' KL²: μὲν BL¹: μετ' DSCV | 5 μὲν οὗτος DCV | post οὗτος add. οὐκ οἶμαι B | εἶναι om. B | καί: ἢ D | 6 οὐχ SC | πολὺν K | 7 ποιεῖ C | οὕτως V | νῦν V | ἐποίει DV | 8 ἀποκτεῖναι KSC | 9 post καὶ add. τῶν K | 10 post πλάτων add. γε KC | 11 οὐδὲ γὰρ K | 12 οὔτε πανήγυριν ἀπεκλήρωσαν om. V | 13 ἐκεῖνος DV | 15 ὑπομεμενείκη S: ὑπομεμενίκει C: ὑπομεμένηκε V | 16 ἀναμέμικτο KD | 17 δὲ K | οὔτε SCL²: οὔτε δὲ D | 18 post τελευτὴν add. οὐκ KD | οὐδέ γε: ὁ δέ γε D | ὃς om. S: ὁ DC | 19 σιδηροῖς πτισσόμενος V | πτυσσόμενος D, corr. Dγρ. | πτίσσε alterum om. D | πτύσσε D, corr. Dγρ. | 20 οὐ γὰρ ἀνάξαρχον V | γὰρ om. L | post πτίσσεις add. τοῦδε τοῦ γέρως τετύχηκεν SCVL² | οὐδὲ: ὁ δὲ C | 21 κατιπεῖν S¹

φησιν Ἐρατοσθένης ἐν τοῖς Περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, δείσας
οὗτος, μὴ τῇ τῶν παθῶν ὑπερβολῇ βιασθεὶς ἐξείπῃ τι τῶν
ξυγκειμένων καὶ τοὺς στασιώτας μηνύσῃ, τὴν γλῶτταν τοῖς
ὀδοῦσι τεμὼν προσέπτυσε τῷ τυράννῳ. ταὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ 58
Θεόδοτόν φασι ποιῆσαι τὸν Πυθαγόρειον καὶ Παῦλον τὸν
Λακύδου γνώριμον, ὡς ὁ Περγαμηνὸς Τιμόθεος ἐν τῷ Περὶ
τῆς τῶν φιλοσόφων ἀνδρείας ξυνέγραψε· ξυμμαρτυρεῖ δὲ
τούτῳ καὶ Ἀχαϊκὸς ἐν τοῖς Ἠθικοῖς. ἀλλ' ὅμως τούτων
οὐδεὶς τῆς τῶν μαρτύρων ἠξιώθη τιμῆς· οὐδὲ μὴν ἐκεῖνοι 59
οἱ τὰ λαμπρὰ καὶ πολυθρύλητα στήσαντες τρόπαια, οὐ Μιλ-
τιάδης, οὐ Κίμων, οὐ Περικλῆς, οὐ Θεμιστοκλῆς, οὐκ
Ἀριστείδης ὁ Λυσιμάχου· καίτοι οὗτος οὐκ ἀνδρεῖος μόνον,
ἀλλὰ καὶ δίκαιος ἐνενόμιστο· ἀλλ' ὅμως οὔτε οὗτος οὔτε
Βρασίδας ὁ Σπαρτιάτης, οὐκ Ἀγησίλαος, οὐ Λύσανδρος ὁ τὴν
δυναστείαν καταλύσας τῶν Ἀθηναίων, οὐ Πελοπίδας ὁ Βοιω-
τάρχης, οὐκ Ἐπαμεινών|δας ὁ τὴν Λακωνικὴν ληϊσάμενος **p. 121**
καὶ τῇ Σπάρτῃ προσενεγκεῖν τὴν στρατιὰν τολμήσας, οὐχ
οἱ Ῥωμαίων περιφανέστατοι στρατηγοί, ὁ Σκιπίων ὁ πρῶ-
τος, ὁ ἐκείνου ὁμώνυμος, ὁ Κάτων, ὁ Σύλλας, ὁ Μάριος,
ὁ Πομπήϊος, ὁ Καῖσαρ αὐτός. τούτων γὰρ ἕκαστος ἐν μὲν 60
ταῖς στρατηγίαις καὶ ταῖς ἐν πολέμοις ἀνδραγαθίαις διέπρεψε,

1 *φησιν*: *λέγει* BLDV | *ἐρατωσθένης* SC | *τῶ* SC | 2 *παθῶν*: *πολλῶν* BL[1] | *ἐξείπει* C | 3 *ξυγκειμένων*: *εὖ ξυγκειμένων* D: *ἀπορρήτων* V | *στασιώτης* C: *στασιάσαντας* V | *μηνύσει* C | 4 *ταὐτὸ δὲ* om. V | *ταὐτὸ*: *ταὐτὸν* B: *τοῦτο* K | 5 *ποιῆσαί φασι* D | *πυθαγόριον* SC | 7 *τῶν* om. K | *ἀνδρίας* BV: *ἀνδρείως* C | *μαρτυρεῖ* DV | 8 *τούτῳ*: *τοῦτο* V | 9 *οὐδὲ* scripsi: *οὔτε* codd. | 10 *πολυθρύλλητα* DVL[2] | *ξυστήσαντες* DV | 11 *κείμων* SC | *οὐ θεμιστοκλῆς* om. LV, add. post *λυσιμάχου* L[2] | 12 *ἀριστίδης* SC | 13 *καὶ* om. B | *νενόμιστο* BLDV | 14 *βραδίσας* B | 15 *τῶν*: *τὴν* S(?)CV | *οὐ*: *οὔτε* SCVL[2] | *μελοπίδης* D: *πελοπίδης* Dγρ. | *βιωτάρχης* K | 16 *ἐπαμινώνδας* KV: *ἐπαμηνωνδᾶς* C | 17 *στρατείαν* K: *στρατηγίαν* D: *στρατηγείαν* SCL[2] | 18 *ὁ σκιπίων* KSC: *ὁ σκηπίων* D: *οὐ σκιπίων* BL: *οὐ σκηπίων* V | *πρῶτος*: *βροῦτος* D: *πρῶτος ὁ βροῦτος* SCL[2]: *βροῦτος οὐ βροῦτος* V | 19 *ὁ* (ante *κάτων* et ante *σύλλας*): *οὐ* BLDV | *ὁ* (ante *μάριος*): *οὐ* BLV | *μάρις* L | 20 *ὁ* (ante *πομπήϊος*): *οὐ* BLV | *ὁ* (ante *καῖσαρ*): *οὐ* BLDV | 21 *στρατηγείαις* SC | *ἀνδραγαθείαις* C | *διέπρεπε* V: *ἐπέτρεψε* CL[2]

τοῦ δὲ τῶν μαρτύρων οὐ μετέλαχε γέρως. καὶ τί λέγω τοὺς στρατηγούς; οὐδὲ γὰρ οἱ τῆς οἰκουμένης βεβασιλευκότες ταύτης ἀπήλαυσαν τῆς τιμῆς, οὐ Κῦρος, οὐ Δαρεῖος, οὐ Ξέρξης, οὐκ Ἀλέξανδρος ὁ Φιλίππου (τοὺς γὰρ ἐπισήμους καταλέγω μόνους), οὐκ Αὔγουστος, οὐκ Οὐεσπασιανός, οὐ Τραϊανός, οὐκ Ἀδριανός, οὐκ Ἀντωνῖνος· ἀλλ' οὗτοι πάντες ζῶντες μὲν ἦσαν περίβλεπτοι καὶ τοὺς βαρβάρους ἐνίκων καὶ μετὰ τὰς νίκας πομπὰς ἐπετέλουν καὶ ἑορτάς, ἐπειδὴ δὲ
61 ἐτελεύτησαν, οὐδὲν τῶν πολλῶν διαφέρουσιν. οὔτε γὰρ τάφους ἔχουσιν ἐπισήμους οὔτε δημοθοινίαις ἐτησίοις γεραίρονται. τίς γὰρ δὴ οἶδε τὸν Ξέρξου γε τάφον ἢ τὸν Δαρείου; τίς δὲ τὸν Ἀλεξάνδρου, τοῦ τοσούτων ἐθνῶν ἐν ὀλιγίστῳ γε χρόνῳ κρατήσαντος; καὶ τί λέγω τοὺς παλαιούς; οὐδὲ γὰρ τὸ Αὐγούστου σῆμα δῆλόν ἐστιν ἢ τῶν ἄλλων, ὅσοι μετὰ τοῦτον τὴν Ῥωμαίων ἰθύναντες βασιλείαν ἠγνόησαν τὸν ταύτης δοτῆρα καὶ χορηγόν, μόνων δὲ τῶν εὐσεβῶν βασιλέων οἱ τάφοι δῆλοι καὶ γνώριμοι, οἱ δὲ τῶν μεταξὺ δυσσεβῶς βεβασιλευκότων φαίνονται μέν, τιμῆς δὲ οὐδὲ σμικρᾶς ἀπολαύουσιν· οὐ μόνον γὰρ τῆς βασιλικῆς ἀπεστέρηνται, ἀλλὰ καὶ ἧς οἱ τῶν ἰδιωτῶν μετεσχήκασιν.
62 καίτοι τινὲς τῶν ἀνοήτων καὶ θεοὺς σφᾶς ἀνηγόρευσαν καὶ νεὼς ἑαυτοῖς ἐδομήσαντο. καὶ γὰρ Ἀντίοχος ἐπεκλήθη θεός, καὶ Γάϊος ὁ Τιβερίου διάδοχος, καὶ Οὐεσπασιανὸς καὶ Ἀδριανὸς μεγίστους ἑαυτοῖς νεὼς ᾠκοδόμησαν, ἀλλὰ ξὺν τῇ ζωῇ καὶ τὴν δυσσεβῆ τιμὴν ἀφῃρέθησαν. οἱ δὲ τῶν καλλινίκων μαρτύρων σηκοὶ λαμπροὶ καὶ περίβλεπτοι καὶ μεγέθει διαπρεπεῖς καὶ παντοδαπῶς πεποικιλμένοι καὶ κάλλους ἀφιέν-

1 *γέρεως* K | 2 *οὐδὲ* scripsi: *οὔτε* codd. | 3 *ἀπέλαυσαν* B | 5 *μένους* S | *οὐ οὐεσπασιανός* K: *οὐκ ἐσπασιανός* C¹: *οὐκ οὐεσπεσιανός* DVS² | 7 *ζῶντες* bis C¹ | 8 *ἐτέλουν* V | 10 *δημοθυνίαις* S¹C | *αἰτησίοις* S | 11 *δὴ* om. B, suprascr. V | *γε* om. V | 12 *τὸν*: *τῶν* C | 13 *ὀλιγοστῷ* DSCVL² | *γε* om. C | 14 *τὸ*: *τοῦ* C: *τὸ τοῦ* V | 15 *τούτων* SC | *τὴν—βασιλείαν* om. BL¹ | *ἰθύνοντες* CL² | 17 post *εὐσεβῶν* add. *καὶ* KB | 18 *δυσεβῶς* D | 19 *οὐδὲ*: *οὐ* C | 20 post *ἀπεστέρηνται* add. *τιμῆς* DCL² | *ἧς οἱ*: *ἧσσον* BL¹ | 22 *ναοὺς* SC | *αὐτοῖς* V | *ἐδωμήσαντο* KB | 23 *οὐεσπεσιανὸς* DV | 25 *ἀφιρέθησαν* C | *δέ γε* KS | 27 *καὶ* posterius om. C

τες μαρμαρυγάς. εἰς δὲ τούτους οὐχ ἅπαξ ἢ δίς γε τοῦ ἔτους 63
ἢ πεντάκις φοιτῶμεν, ἀλλὰ πολλάκις μὲν πανηγύρεις ἐπιτε-
λοῦμεν, πολλάκις δὲ ἡμέρας ἑκάστης τῷ τούτων δεσπότῃ
τοὺς ὕμνους προσφέρομεν. καὶ οἱ μὲν ὑγιαίνοντες αἰτοῦσι
τῆς ὑγείας τὴν φυλακήν, οἱ δέ τινι νόσῳ παλαίοντες τὴν
τῶν παθημάτων ἀπαλλαγήν· αἰτοῦσι δὲ καὶ ἄγονοι παῖδας,
καὶ στέριφαι παρακαλοῦσι γενέσθαι μητέρες, καὶ οἱ τῆσδε
τῆς δωρεᾶς ἀπολαύσαντες ἀξιοῦσιν ἄρτια σφίσι φυλαχθῆναι
τὰ δῶρα· καὶ οἱ μὲν εἴς τινα ἀποδημίαν στελλόμενοι λιπα-
ροῦσι τούτους ξυνοδοιπόρους γενέσθαι καὶ τῆς ὁδοῦ ἡγε-
μόνας· οἱ δὲ τῆς ἐπανόδου τετυχηκότες τὴν τῆς χάριτος
ὁμολογίαν προσφέρουσιν, οὐχ ὡς θεοῖς αὐτοῖς προσιόντες,
ἀλλ' ὡς | θείους ἀνθρώπους ἀντιβολοῦντες καὶ γενέσθαι p. 12
πρεσβευτὰς ὑπὲρ σφῶν παρακαλοῦντες. ὅτι δὲ τυγχάνουσιν 64
ὧνπερ αἰτοῦσιν οἱ πιστῶς ἐπαγγέλλοντες, ἀναφανδὸν μαρ-
τυρεῖ τὰ τούτων ἀναθήματα τὴν ἰατρείαν δηλοῦντα. οἱ μὲν
γὰρ ὀφθαλμῶν, οἱ δὲ ποδῶν, ἄλλοι δὲ χειρῶν προσφέρουσιν
ἐκτυπώματα· καὶ οἱ μὲν ἐκ χρυσοῦ, οἱ δὲ ἐξ ὕλης [ἀργύρου]
πεποιημένα. δέχεται γὰρ ὁ τούτων δεσπότης καὶ τὰ σμικρά
τε καὶ εὔωνα, τῇ τοῦ προσφέροντος δυνάμει τὸ δῶρον με-
τρῶν. δηλοῖ δὲ ταῦτα προκείμενα τῶν παθημάτων τὴν
λύσιν, ἧς ἀνετέθη μνημεῖα παρὰ τῶν ἀρτίων γεγενημένων.
ταῦτα δὲ κηρύττει τῶν κειμένων τὴν δύναμιν· ἡ δὲ τούτων 65
δύναμις τὸν τούτων Θεὸν ἀληθινὸν ἀποφαίνει Θεόν. ἐξε-
τάσωμεν γάρ, τίνες καὶ πόθεν οἱ ταύτης ἀξιωθέντες τῆς
χάριτος. ἆρά τινες ἐπίσημοι καὶ περιφανεῖς ἢ γένους αὐ-
χοῦντες λαμπρότητα ἢ τοῖς τοῦ πλούτου περιρρεόμενοι ῥεύ-
μασιν ἢ ἐκ δυναστείας τινὸς γενόμενοι γνώριμοι; οὐδαμῶς,

1 ἢ δίς: οὐδὲ δίς DV | γε om. SC | 3 post δὲ add. καὶ DSV | 5 τὴν τῆς ὑγείας B: τὴν om. LV | τινι: τῇ D | 6 παθημάτων: νοσημάτων BL[1] | 7 στεῖραι DV | μητέραις L[1] | 8 ἀπολαύοντες DV | σφῆσι S | 11 τὴν om. V | 12 προσιέντες K | 14 παρακαλοῦντες: λιπαροῦντες DV | δὲ: δὲ καὶ L[2] | 15 πιστῶς: ἐκ πίστεως V | μάρτυρες K | 16 δηλοῦντα: δεικνύντα KDV | 18 χρυσίου K | ἀργύρου delendum mihi videtur: ἀργυρίου K: ἀργίλου Elter | 20 μετρῶν τὸ δῶρον V | 22 ἧς: οἷς D | γεγενημένα BL | 25 γάρ: δὲ V | 26 ἐπίσιμοι S | ἢ om. BL[1] | 27 λαμπρότητι Dγρ. | περιρεόμενοι KSC | 28 γενώμενοι B

66 ὦ ἄνδρες. τούτων γὰρ οὐδενὸς μετεσχήκασιν, ἀλλ' ἰδιῶται
ἦσαν ἢ στρατιῶται, τινὲς δὲ αὐτῶν καὶ οἰκέται γεγένηνται
καὶ θεραπαινίδες, ἐν ἀσθενέσι δ' ἄγαν σώμασι γενναίως
ἀγωνισάμεναι· καὶ αἱ μὲν σωφρόνως ἕλκουσαι τὸν τοῦ γά-
μου ζυγόν, αἱ δὲ τί γάμος οὐκ ἐπιστάμεναι. ἀκούω δὲ
ἔγωγέ τινας καὶ τῇ σκηνῇ ξυντραφέντας καὶ ἐξαπίνης τοῖς
ἀγωνισταῖς ξυνταχθέντας καὶ ἀξιονίκους γεγενημένους καὶ
τῶν στεφάνων τετυχηκότας καὶ μετὰ τὴν ἀνάρρησιν σφόδρα
δεδιττομένους τοὺς δαίμονας, οἷς ἦσαν ὑποχείριοι πάλαι· πολ-
λοὶ δὲ καὶ ἱερεῖς καὶ νεωκόροι τὰ κατὰ τῆς ἀσεβείας ἀνέστησαν
67 τρόπαια. ἐκ τοιούτων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ξυνέστησαν οἱ
τῶν μαρτύρων χοροί. καὶ φιλόσοφοι μὲν καὶ ῥήτορες παρα-
δέδονται λήθῃ, καὶ βασιλέων καὶ στρατηγῶν οὐδὲ τὰς προσ-
ηγορίας γινώσκουσιν οἱ πολλοί, τὰς δὲ τῶν μαρτύρων προσ-
ηγορίας μᾶλλον ἴσασιν ἅπαντες ἢ τὰ τῶν φιλτάτων ὀνόματα·
καὶ τοῖς παισὶ δὲ τὰς τούτων προσηγορίας ἐπιτιθέναι σπου-
δάζουσιν, ἀσφάλειαν αὐτοῖς ἐντεῦθεν καὶ φυλακὴν μηχανώ-
68 μενοι. καὶ τί λέγω φιλοσόφους καὶ βασιλέας καὶ στρατη-
γούς; καὶ γὰρ αὐτῶν τῶν καλουμένων θεῶν τὴν μνήμην
ἐκ τῆς τῶν ἀνθρώπων ἐξήλειψαν διανοίας. τὰ μὲν γὰρ
ἐκείνων οὕτω παντελῶς διελύθη τεμένη, ὡς μηδὲ τῶν σχη-
μάτων διαμεῖναι τὸ εἶδος, μηδὲ τῶν βωμῶν τὸν τύπον τοὺς
νῦν ἀνθρώπους ἐπίστασθαι, αἱ δὲ τούτων ὕλαι καθωσιώ-
69 θησαν τοῖς τῶν μαρτύρων σηκοῖς. τοὺς γὰρ οἰκείους νε-
κροὺς ὁ δεσπότης ἀντεισῆξε τοῖς ὑμετέροις θεοῖς, καὶ τοὺς
μὲν φρούδους ἀπέφηνε, τούτοις δὲ τὸ ἐκείνων ἀπένειμε γέ-
ρας. ἀντὶ γὰρ δὴ τῶν Πανδίων καὶ Διασίων καὶ Διονυ-

2 γεγένηντο V | 3 δ' om. V | 5 τί γάμος: τοι γάμους D: ἔτι γάμους SCV: ἔτι γάμον L² | 6 ξυντραφέντας: ξυγγραφέντας BL¹ | 7 γεγεννημένους S | 9 δεδειττομένους K | 10 νεοκόροι S | 12 παραδέδωνται SC | 14 γινώσκουσιν: ἴσασιν D, corr. Dγρ. | οἱ om. L¹ | 15 μᾶλλον ἴσασιν om. K, add. vero v. 16 post προσηγορίας | 15—16 τὰ—δὲ om. L² | 17 ἀσφάλιαν S | καὶ φυλακὴν ἐντεῦθεν DSC | 18 βασιλεῖς D | 20 ἐξείληψαν S | 21 κατελύθη KDV | 23 post ἀνθρώπους add. ὡς BL | καθὼς εἰώθεσαν K | 25 ἀντέταξε DV | ἡμετέροις BS, sed corr. S: ἡμετέρους C | 26 τὰ SCL² et γέρα SCL² | 27 *post lacunam incipit* M; cf. p. 191, 3 | παιδίων C | καὶ διασίων om. SC | διωνυσίων C

σίων καὶ τῶν ἄλλων ὑμῶν ἑορτῶν Πέτρου καὶ Παύλου καὶ
Θωμᾶ καὶ Σεργίου καὶ Μαρκέλλου καὶ Λεοντίου καὶ Ἀν-
τωνίνου καὶ Μαυρικίου | καὶ τῶν ἄλλων μαρτύρων ἐπι- **p. 123**
τελοῦνται δημοθοινίαι· καὶ ἀντὶ τῆς πάλαι πομπείας καὶ
αἰσχρουργίας καὶ αἰσχρορημοσύνης σώφρονες ἑορτάζονται
πανηγύρεις, οὐ μέθην ἔχουσαι καὶ κῶμον καὶ γέλωτα, ἀλλ'
ὕμνους θείους καὶ ἱερῶν λογίων ἀκρόασιν καὶ προσευχὴν
ἀξιεπαίνοις κοσμουμένην δακρύοις. ὁρῶντες τοίνυν τῆς τῶν 70
μαρτύρων τιμῆς τὸ ὠφέλιμον, φεύγετε, ὦ φίλοι, τῶν δαι-
μόνων τὸν πλάνον· καὶ τούτοις φωστῆρσι καὶ ποδηγοῖς
κεχρημένοι, τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἄγουσαν πορείαν ὁδεύσατε,
ἵνα τῆς τούτων χορείας ἐν τοῖς ἀνωλέθροις αἰῶσι μετάσχητε.

ΠΕΡΙ ΝΟΜΩΝ. Θ.

Ὑμεῖς μέν, ὦ ἄνδρες, κακαλλιεπημένων ποθεῖτε λόγων 1
ἀκούειν καὶ τούτοις κατακηλεῖσθαι ζητεῖτε· οὗ δ' ἂν τού-
τους μὴ εὕροιτε, γελᾶτε καὶ κωμῳδεῖτε καὶ τὰς ἀκοὰς βύετε
καὶ τῶν λεγομένων ἐπαΐειν οὐ βούλεσθε. ἔδει δὲ ξυνιδεῖν, 2
ὡς τὰ πολλὰ τῶν ἄγαν τιμιωτάτων ἐν ἐλύτροις εὐτελέσι
καλύπτεται. καὶ γὰρ τὸν πολυτελῆ μαργαρίτην καὶ τοῖς
πλουτοῦσι τριπόθητον εὐκαταφρόνητον ὄστρεον καὶ τίκτει
καὶ τρέφει, καὶ μέντοι καὶ κατακρύπτει· οἱ δὲ τοῦτον ὠνού-
μενοι, χρυσίον διδόντες ὅτι μάλιστα πλεῖστον, χαίρειν ἐῶσι
τὸ ὄστρεον. καὶ τοῖς διαυγέσι δὲ λιθιδίοις ἐκείνοις, ἃ τὴν 3

2 post λεοντίου add. καὶ παντελεήμονος MCL^2 | ἀντωνίου L^2 | 4 δημοθυνίαι SC | πάλαι: ἄλλης SCL^2 | πομπίας KV | καὶ posterius bis C | 5 αἰσχρορρημοσύνης VL^2 | 7 λόγων B | 9 ὠφέλημον S | 10 τὴν πλάνην MV | τούτοις: τοι τοῖς K | ὁδηγοῖς L^1 | 11 τὸν om. BLMV | 12 περὶ τῆς τῶν μαρτύρων τιμῆς KLS, ante quae verba add. η̅ S: τέλος τοῦ η̅ λόγου περὶ τῆς τῶν μαρτύρων τιμῆς C | 13 περὶ νόμων θ′ om. V | 14 λόγος θ̅ BLMC | 15 κατακηλίσθαι SC | 16 εὕρητε C | βύεται M: μύετε K | 17 βούλεσθαι SC | ξυνειδεῖν S | 18 τὰ om. KV | τιμιωτάτω C | ἐν om. SCV | λύτροις M | 19 κεκάλυπται B | 20 ὄστριον KS^{1}C | 21 τούτων M, corr. Mγρ. | 22 πλεῖον C | 23 ὄστριον KC | λιθοδίοις BS^1 ut videtur, sed corr. BS^2

βασιλικὴν διακοσμεῖ κεφαλήν, ἑτέρα λίθου φύσις ἔξωθεν
περίκειται παντάπασιν ἄχρηστος· οἱ δὲ τοῦ τοιοῦδε κόσμου
δημιουργοί, τοῦτο τὸ περιττόν τε καὶ ἄχρηστον περικόπτοντές
τε καὶ ἀποξύοντες, τῶν διαφανῶν λίθων ἐκείνων γυμνοῦσι
4 *τὸ κάλλος. καὶ τὸν χρυσὸν δὲ τὸν τοῖς πολλοῖς ἀξιέραστον,*
καὶ μέντοι καὶ τὸν ἄργυρον καὶ τὸν χαλκὸν καὶ τὸν σίδη-
ρον ψάμμος καὶ γῆ ξυγκαλύπτουσιν· ἀλλ' οἱ τὰς χρυσίτιδας
καὶ ἀργυρίτιδας διερευνώμενοι φλέβας διορύττουσι μὲν τὰ
μέταλλα, ξυλλέγουσι δὲ τὰ ψήγματα. καὶ ἐπίσημον δὲ γε-
νόμενον τὸν χρυσὸν καὶ τὸν βασιλικὸν δεξάμενον χαρακτῆρα
οὐ χρυσὸς ἔξωθεν, ἀλλ' ἢ σκύτιναι ἢ ξύλιναι φυλάττουσι
5 *θῆκαι. εἰκότως οὖν ἄρα καὶ τὴν ἀληθῆ περὶ τῶν θείων*
καὶ τῶν ἀνθρωπίνων δόξαν οὐ λαμπροί τινες καὶ ὄγκον
ἔχοντες, ἀλλ' ἁπλοῖ καὶ πεζοὶ καὶ πᾶσι γνώριμοι κηρύττουσι
λόγοι, καὶ τὸν μέγαν καὶ ἄρρητον θησαυρὸν εὐτελεῖς ἄγαν
6 *φέρουσι θῆκαι. ὅσην δέ γε οὗτοι ῥώμην καὶ δύναμιν*
ἔχουσι, ῥᾷστα ἄν τις ξυνίδοι, τοὺς Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων
νομοθέτας παραγαγὼν καὶ τούτοις τοὺς ἡμετέρους ἁλιέας
καὶ τελώνας παρεξετάσας. εὑρήσει γὰρ τοὺς μὲν οὐδὲ τοὺς
ὁμόρους πείσαντας κατὰ τοὺς σφῶν πολιτεύεσθαι νόμους,
τοὺς δὲ Γαλιλαίους οὐ μόνον Ῥωμαίους πεπεικότας καὶ
Ἕλληνας, ἀλλὰ καὶ πάντα τῶν βαρβάρων τὰ φῦλα τὴν
7 *εὐαγγελικὴν νομοθεσίαν ἀσπάσασθαι. καὶ Μίνως μέν, ὃς*
p. 124 *αὐχεῖ κατὰ τὸν μῦθον πατέρα τὸν Δία, καὶ πα|ρὰ τὸ*
ἐκείνου γε ἄντρον, ὥς μυθολογοῦσι, φοιτήσας τὰς τῶν νό-
μων ἔλαβεν ἀφορμάς, Κρητῶν μὲν νομοθέτης ἐγένετο, οὐκ
ἔπεισε δὲ οὔτε Σικελιώτας οὔτε Καρχηδονίους οὔτε μὴν

23—26: Clem. Str. I 26, 170

3 *τοῦτο* om. L: *τούτου* B | *τὸ* om. C | 4 *τε* om. C | *ἐκείνων λίθων* C | 6 *καὶ μέντοι* om. S | 8 *καὶ ἀργυρίτιδας* om. V | 9 *μέταλα* V | *δὲ* (priore loco): litt. *δ* S² e corr. | *δὲ* posterius om. L¹ | 9—10 *τὸν χρυσὸν γενόμενον* C | 10 *δεξάμενος* M | 11 *ἀλλ' ἢ*: *ἀλλὰ* MV | *ἢ* (posteriore loco): *καὶ* MV | 12 *ἀληθινὴν* V | 13 *τῶν* om. K | *ἀνθρωπίων* KM | *ὄγγον* V | 14 *ἁπλοῖ καὶ* om. L¹ | 15 *μέγα* S¹ | 17 *ξυνείδοι* KSC | 18 *ἡμετέρος* M¹ | 21 *γαλιλέους* S: *γαληλαίους* C | *πεπεικότα* B | 22 *ἅπαντα* MSC | 23 *μήνως* C | 24 *τὸ παρ'* B | 25 *τὰς* om. V | *νόμων*: *λόγων* BL¹ | 27 *οὐδὲ σικελιώτας* SC

*τοὺς Ἕλληνας κατὰ τοὺς αὐτοῦ πολιτεύεσθαι νόμους, ἀλλὰ
μόνην τὴν νῆσον ἐκείνην, ἧς ἐβασίλευε, στέρξαι τοὺς νό-
μους ἠνάγκασε, καὶ οὐδὲ τούτους τὸν ἀεὶ χρόνον· ἐπειδὴ
γὰρ Ῥωμαῖοι τῆς οἰκουμένης ἐκράτησαν, κατὰ τοὺς τούτων
καὶ οὗτοι πολιτεύονται νόμους. πάλιν τὸν Χαρώνδαν πρῶ-* 8
*τον Ἰταλίας καὶ Σικελίας νομοθέτην γενέσθαί φασιν· ἀλλ'
οὐδὲ οὗτος Τυρρηνοὺς ἔπεισεν ἢ Κελτοὺς ἢ Ἴβηρας ἢ Κελ-
τίβηρας, καὶ ταῦτα ὁμόρους γε ὄντας καὶ ἀγχιτέρμονας,
τοὺς ὑπ' αὐτοῦ τεθέντας καταδέξασθαι νόμους. καὶ τί λέγω
τοὺς ὁμόρους; οὐδὲ γὰρ οἱ τηνικάδε τούτους θαυμάσαντες
καὶ στέρξαντες κατὰ τούτους νῦν βιοτεύουσι· τὸν γάρ τοι
τῶν Ῥωμαϊκῶν νόμων ὑπῆλθον καὶ οὗτοι ζυγόν. Ζάλευκος* 9
*δὲ Λοκροῖς τέθεικε νόμους, παρά γε τῆς Ἀθηνᾶς τὴν τού-
των ἐπιστήμην δεξάμενος, ᾗ φασιν οἱ τοὺς μύθους δια-
πλάττειν φιλοῦντες· ἀλλ' οὔτε Ἀκαρνᾶνες οὔτε Φωκεῖς οὔτε
μὴν οἱ ἄλλοι Λοκροὶ τῆς τούτου νομοθεσίας ἠνέσχοντο, καὶ
ταῦτα οὐ μακρὰν οἰκοῦντες, ἀλλ' ἀστυγείτονες ὄντες. τὸν* 10
*δὲ Λυκοῦργον λέγουσιν οἱ σεμνολογεῖν τοὺς τοῦδε νόμους
σπουδάζοντες εἰς Δελφοὺς μὲν ἀφικέσθαι παρὰ τὸν Πύθιον,
ἐμπνευσθῆναι δὲ παρ' ἐκείνου καὶ θεῖναι Λακεδαιμονίοις
τοὺς νόμους. λέγουσι δὲ καὶ τὸν χρησμόν, ὃν τοῦδε πέρι
ὁ Πύθιος ἔχρησεν· ἔστι δὲ οὗτος· „ἥκεις, ὦ Λυκόεργε,
ἐμὸν ποτὶ πίονα νηὸν Ζηνὶ φίλος καὶ πᾶσιν Ὀλύμπια δώ-
ματ' ἔχουσιν. δίζω ἤ σε θεὸν μαντεύσομαι ἢ ἄνθρωπον·*

5—6: Eus. Pr. XII 49, 3 ‖ 12—14: Clem. Str. I 26, 170 ‖ 17—p. 222, 2: Clem. Str. I 26, 170 Eus. Pr. V 27, 8

2 *ἐβασίλευσε* KBLMC | 3 *τούτοις* SC | 4 *κατὰ τοὺς*: *κατοὺς* M¹: *καὶ τοὺς* K: *καὶ κατὰ τοὺς* CL² | 5 *χαρώδαν* K | 6 *γενέσθαι* SC | *φασιν* om. L¹ | 7 *οὕτως* L¹ | *τυρηνοὺς* MSC | *ἢ κελτοὺς ἔπεισεν* L | 8 *ὁμόρους γε* KS: *γε ὁμόρους* BLC: *γε ὁμόρους τε* M: *ὁμόρους* V | *ἐόντας* C | 10 *οὐδὲ*: *οὐ* K | 11 *τούτους*: *τοὺς* KC | *βιοτεύουσι*: *πολιτεύονται* SCL²Mγρ. | *τὸν*: *τὸ* B: *τῶν* C | 12 *ῥωμαϊκὸν* B | *ἐπῆλθον* MV | 14 *ἣ* B | *φησιν* S¹C | 16 *τούτων* L | *ἠνείχοντο* M | 17 *ἀστυγείτονες*: litt. *εί* C² e corr. | 18 *τοῦδε τοὺς* V | 19 *ἐσπουδακότες* SCMγρ. | 20 *θῆναι* M | 21 *νόμους*: *λόγους* M | *περὶ ὃν τοῦδε* S | *πέρι* om. C | 23 *πείονα* S | *δόματ'* C | 24 *δήζω* B, sed corr.: *διζέω* M: *δίζεο* SCL² | *σε ἢ* V | *θεὸν*: litt. *ὸν* L² e corr.

ἀλλ' ἔτι καὶ μᾶλλον θεὸν ἔλπομαι, ὦ Λυκόεργε. ἥκεις εὐ-
11 *νομίην διζήμενος· αὐτὰρ ἐγώ τοι δώσω.*“ *τοιοῦτος μὲν δὴ*
οὗτος καὶ ὁ περὶ τούτου χρησμός. ἀλλ' οὔτε τὸ πολὺ τοῦ
νομοθέτου κλέος οὔτε τῆς Σπάρτης ἡ περιφάνεια οὔτε ὁ
τοῦ Πυθίου χρησμὸς ἠνάγκασεν Ἀργείους ἢ Τεγεάτας ἢ
Μαντινεῖς ἢ Κορινθίους, μάλα πλησίον οἰκοῦντας, τὴν
Λακεδαιμονίων καταδέξασθαι πολιτείαν. καὶ τί λέγω τοὺς
ἄλλους; Φλιάσιοι γὰρ πόλισμα μὲν οἰκοῦσι σμικρόν, ἀεὶ δὲ
τὴν Λακεδαιμονίων ἡγεμονίαν ἠγάπησαν καὶ τούτων ἦσαν
ὑπόσπονδοι, ἀλλ' ἤγοντο μὲν ὑπ' ἐκείνων καὶ ξυνεπολέμουν
12 *ἀεί, τοῖς δὲ ἐκείνων οὐκ ἐχρήσαντο νόμοις. καὶ ἵνα τοὺς*
ἄλλους νομοθέτας παρῶ, Ἄπιν τὸν Ἀργείων καὶ Μνησίωνα
τὸν Φωκέων καὶ τὸν Κυρηναίων Δημώνακτα καὶ Παγών-
δην τὸν Ἀχαιῶν καὶ τὸν Κνιδίων Ἀρχίαν καὶ Εὔδοξον
τὸν Μιλησίων καὶ Φιλόλαον τὸν Θηβαίων καὶ Πιττακὸν
τὸν Μιτυληναίων καὶ Νέστορα τὸν Πυλίων, οὗ τοὺς λό-
γους μέλιτος γλυκυτέρους ἐκάλεσεν Ὅμηρος, — ἵνα τούτους
καὶ τοὺς τῶν ἄλλων ἐθνῶν νομοθέτας παρῶ, Σόλων ὁ πολυ-
θρύλητος καὶ Δράκων καὶ Κλεισθένης νομοθέται Ἀθηναίων
ἐγένοντο. ἀλλ' οὔτε Μεγαρέας οὔτε Εὐβοέας οὔτε Θηβαίους,
ὁμόρους γε ὄντας καὶ ἄγαν πλησιοχώρους, τοῖς τοῦ Σόλω-

16—17: Hom. *Α* 249

1 *καὶ* om. C | *ἡμεῖς* K | 2 *δειζήμενος* K: *διζόμενος* B | *αὐτὰρ*: *οὐ γὰρ* K | 4 *τῆς* om. K | 5 *τεγαιάτας* S: *τ' αἰγεάτας* C | 6 *μαντινέας* SCL²Mγρ. | 7—9 *καταδέξασθαι—λακεδαιμονίων* om. S | 8 *φιλιάσιοι* MC | post *φιλιάσιοι* add. *μὲν* L | *πώλισμα* C | *μικρὸν* BL | 9 *ἡγεμονείαν* KS: *πολιτείαν* BL¹MV, corr. Mγρ. | 12 *τὸν*: *τῶν* BSC¹ | *μνήσωνα* SC: *μνασίωνα* V | 13 *τὸν* (ante *φωκέων*): *τῶν* BSC¹ | *φωκαίων* L, sed litt. *φ* L² e corr. | *τὸν* (ante *κυρηναίων*): *τῶν* C¹ | *δημόνακτα* SC | *παγώνδην*: litt. *γ* B e corr.: *παγώδην* L¹: *χαρώνδαν* V | 14 *τὸν* (ante *ἀχαιῶν*): *τῶν* BSC¹ | *τὸν* (ante *κνιδίων*): *τῶν* C | *κνηδίων* BL¹ | 15 *τὸν* (ante *μιλησίων*): *τῶν* S: *τὸν τῶν* C | *μηλησίων* KC: *μιλισίων* S | *τὸν* (ante *θηβαίων*): *τῶν* SC¹ | 16 *τὸν* (ante *μιτυληναίων*): *τῶν* C¹ | *μυτιληναίων* B: *μυτυληναίων* S | *νέστωρα* S | *τὸν* (ante *πυλίων*): *τῶν* C | 17 post *ἵνα* add. *δὲ* SCL² | 18 *τῶν ἄλλων* om. V | *ἐθνῶν* om. L¹C | *πολυθρύλλητος* MVL² | 19 *κλισθένης* SC | 21 *γε*: *τε* V | *σώλονος* S

νος ἢ τοῦ Δράκοντος ἢ τοῦ Κλεισθένους ὑπακοῦσαι νόμοις
ἔπεισαν Ἀθηναῖοι. | καὶ αὐτοὶ δὲ Ἀθηναῖοι τούτοις ἐρ- 13 p. 125
ρῶσθαι φράσαντες, καὶ μέντοι καὶ Λακεδαιμόνιοι καὶ Λο-
κροὶ καὶ Θηβαῖοι καὶ οἱ ἄλλοι δὲ Ἕλληνες κατὰ τοὺς Ῥω-
μαίων πολιτεύονται νόμους. καὶ Ῥωμαῖοι δὲ τοὺς παρ᾽
Ἕλλησι καὶ βαρβάροις ξυναθροίσαντες νόμους καὶ τοὺς
ἄριστα κεῖσθαι δόξαντας παρ᾽ ἑκάστου νομοθέτου λαβόντες,
ὅσαπερ ἔθνη τὸν τούτων ὑπεισῆλθε ζυγόν, δουλεύειν τοῖσδε
τοῖς νόμοις ἠνάγκασαν, τοὺς δὲ παρ᾽ αὐτῶν οὐ βουληθέν-
τας ἰθύνεσθαι οὔτε ἔπεισαν οὔτε ἠνάγκασαν τὴν σφῶν πολι-
τείαν ἀσπάσασθαι. πολλοὶ δὲ καὶ τὸν τῆς δουλείας δεξά- 14
μενοι χαλινόν, βιοτεύειν κατὰ τοὺς τούτων οὐκ ἀνέχονται
νόμους. οὔτε γὰρ Αἰθίοπες οἱ Θηβῶν τῶν Αἰγυπτίων
ὁμοτέρμονες οὔτε τὰ πάμπολλα φῦλα τοῦ Ἰσμαήλ, οὐ Λαζοί,
οὐ Σάννοι, οὐκ Ἀβασγοί, οὐχ οἱ ἄλλοι βάρβαροι, ὅσοι τὴν
Ῥωμαίων ἀσπάζονται δεσποτείαν, κατὰ τοὺς Ῥωμαίων νό-
μους τὰ πρὸς ἀλλήλους ποιοῦνται ξυμβόλαια. οἱ δὲ ἡμέ- 15
τεροι ἁλιεῖς καὶ οἱ τελῶναι καὶ ὁ σκυτοτόμος ἅπασιν ἀν-
θρώποις τοὺς εὐαγγελικοὺς προσενηνόχασι νόμους. καὶ οὐ
μόνον Ῥωμαίους καὶ τοὺς ὑπὸ τούτοις τελοῦντας, ἀλλὰ καὶ
τὰ Σκυθικὰ καὶ τὰ Σαυροματικὰ ἔθνη καὶ Ἰνδοὺς καὶ
Αἰθίοπας καὶ Πέρσας καὶ Σῆρας καὶ Ὑρκανοὺς καὶ Βακ-
τριανοὺς καὶ Βρεττανοὺς καὶ Κίμβρους καὶ Γερμανοὺς καὶ
ἁπαξαπλῶς πᾶν ἔθνος καὶ γένος ἀνθρώπων δέξασθαι τοῦ
σταυρωθέντος τοὺς νόμους ἀνέπεισαν, οὐχ ὅπλοις χρησάμε-
νοι καὶ πολλαῖς μυριάσι λογάδων οὐδὲ τῇ τῆς Περσικῆς
ὠμότητος χρώμενοι βίᾳ, ἀλλὰ πείθοντες καὶ δεικνύντες
ὀνησιφόρους τοὺς νόμους, καὶ οὐδὲ δίχα κινδύνων τοῦτο 16

1 κλισθένους SC | 2 ἀθηναῖοι om. C[1] | 4 οἱ om. KSC | 8 παρεισῆλθε MSCL[2] | τοῖσδε om. B | 9—10 τοὺς—ἠνάγκασαν om. S | 12 χαλινόν: ζυγόν L[2] | βιωτεύειν C | 14 ὁμοτέρμωνες S | πάμπολα C | 15 σαύνοι CMγρ.: σάνοι V | ἀβαστοί K | 16 τοὺς τῶν ῥωμαίων K | 17 ξυμβόλεα C | 18 ὁ σκυτοτόμος καὶ οἱ τελῶναι V | οἱ om. L[1]M | 20 τούτους M, corr. Mγρ. | 21 τὰ posterius om. K | σαυρομματικὰ V | 22 πέρσας καὶ αἰθίοπας C | ὑρκανίους BLMV, corr. Mγρ. | 23 κιβρους K: κιμμερίους BL | 27 πίθοντες S | δεικνύοντες L

ποιοῦντες, ἀλλὰ πολλὰς μὲν κατὰ πόλιν ὑπομένοντες παροινίας, πολλὰς δὲ καὶ παρὰ τῶν τυχόντων δεχόμενοι μάστιγας καὶ στρεβλούμενοι καὶ καθειργνύμενοι καὶ πᾶσαν ἰδέαν κολαστηρίων δεχόμενοι. εὐεργέτας γάρ τοι ὄντας καὶ σωτῆρας καὶ ἰατρούς, ὡς ἐπιβούλους καὶ πολεμίους οἱ μὲν ἐξήλαυνον, οἱ δὲ καὶ κατέλευον, οἱ δὲ πέδαις καὶ ποδοκάκαις ἐδέσμουν, καὶ τοὺς μὲν αὐτῶν ἀπετυμπάνισαν, τοὺς δὲ ἀνεσκολόπισαν, τοὺς δὲ θηρίοις παρέδοσαν. ἀλλὰ τοὺς μὲν νομοθέτας κατηκόντισαν, τὸ δὲ τῶν νόμων οὐ κατέλυσαν κράτος· πολλῷ γὰρ ἰσχυρότεροι μετὰ τὴν ἐκείνων ἀπεφάνθησαν τελευτήν.

17 πρὸς γάρ τοι Πέρσας καὶ Σκύθας καὶ τἄλλα βάρβαρα ἔθνη μετὰ τὴν ἐκείνων οἱ νόμοι διέβησαν τελευτήν· καὶ πάντων πολεμούντων, οὐ μόνον βαρβάρων, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν γε Ῥωμαίων, διέμειναν τὸ ἴσον ἔχοντες κράτος· καὶ πάντα κάλων Ῥωμαῖοι κινήσαντες, ὥστε τῶν ἁλιέων καὶ τοῦ σκυτοτόμου καταλῦσαι τὴν μνήμην, λαμπροτέραν αὐτὴν καὶ περιφανεστέραν ἀπέφηναν· καὶ τοὺς μὲν Λυκούργου καὶ Σόλωνος καὶ Ζαλεύκου καὶ Χαρώνδου καὶ Μίνωος καὶ τῶν ἄλλων νομοθετῶν ἀργεῖν προσέταξαν νόμους, καὶ ἀντεῖπε τῶν ὑπ' ἐκείνοις πολιτευσαμένων οὐδείς, ἀλλ' ὁ λόγος ἐγένετο νόμος· καὶ ἀπέσβη μὲν τῶν πολυθρυλήτων νομοθετῶν ἡ μνήμη, **p. 126** οἱ δὲ Ῥωμαίων νόμοι τὰς τῶν Ἑλλήνων ἰθύ|νουσι πόλεις.

18 καὶ ἀργεῖ μὲν παρ' Ἀθηναίοις ὁ Ἄρειος πάγος καὶ ἡ Ἡλιαία καὶ τὸ ἐπὶ Δελφινίῳ δικαστήριον καὶ ἡ τῶν πεντακοσίων βουλὴ καὶ οἱ ἕνδεκα καὶ οἱ θεσμοθέται καὶ ὁ πολέμαρχος καὶ ὁ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἄρχων — ὀνόματα ἄλλως ἐστὶν ὀλίγοις κομιδῇ γνώριμα τοῖς ἀναγινώσκειν ἐθέλουσι τὰ τοῖς

3 καθειργόμενοι KSC | εἰδέαν KSC | 4 γάρ: γε MV | 6 καὶ prius om. KBV | πέδες S: παίδαις C | ποδοκάκαις: ο prius S^{2} e corr.: παιδοκάκκαις C | 7 ἀπετυμπάνησαν KC | 8 παρέδωκαν V | κατηκόντησαν S | 10 ἰσχυρώτεροι SC | 12 post πάντων add. μὲν S | 14 καλὸν KS^{1}: κάλον C K e corr. | 15 οἱ ῥωμαῖοι MC | 18 χωράνδου S | μήνωος C | 19 προσέταξεν CV | 20 πολιτευσωμένων M: πολιτευομένων SCMγρ. | οὐδὲ εἷς BL | νόμος: ἔργον B, sed corr.: ἔννομος L^{1} | 21 ἀπεσβέσθη SCL^{2} | πολυθρυλλήτων VL^{2} | νομοθετῶν om. S | 23 ὁ om. C | ἡ om. K | 24 τὸ: τῶ L^{1}SC | 25 καὶ οἱ (posteriore loco) om. C: οἱ del. L^{2} | 26 post ἄρχων add. ὧν τὰ MSCL^{2} | ὧν: ον M^{1} | 27 γνόριμα S^{1}

πάλαι ξυγγεγραμμένα· παρὰ δὲ Λακεδαιμονίοις ξενηλασίαν οὐκ ἔστιν ἰδεῖν οὐδὲ τὴν τῶν εἱλώτων δουλείαν οὐδὲ τοὺς νεοδαμώδεις οὐδὲ τὴν ἐκ τῶν Λυκούργου νόμων τῆς παιδεραστίας ἄδειαν οὐδὲ τὰς ἐννόμους εἰς τοὺς γάμους παρανομίας. ὁ γάρ τοι Λυκοῦργος, τῶν νομοθετῶν ὁ ἄριστος, 19
ὡς δοκεῖ τοῖς τῶν Ἑλλήνων σοφοῖς, διηγόρευσεν ἐν τοῖς νόμοις, ὥς οἱ τὴν Λακεδαιμονίων πολιτείαν ξυγγεγραφότες φασίν, ἐξεῖναι καὶ ἀνδράσι καὶ γυναιξὶν ἤδη δεξαμένοις τὸν τοῦ γάμου ζυγόν, ταῖς μὲν ἐξ ἄλλων ἀνδρῶν, τοῖς δὲ ἐκ γυναικῶν ἑτέροις ἀνδράσι ξυνεζευγμένων ποιεῖσθαι παῖδας ἀδεῶς μιγνυμένοις· καὶ τούτους τεθαύμακε τοὺς νόμους ὁ Πλάτων καὶ τὴν ὑπ' αὐτοῦ διαπλασθεῖσαν πόλιν κατὰ τούτους προσέταξε πολιτεύεσθαι. ἀλλὰ τὸν φιλόσοφον, ὡς 20
φιλόσοφον καὶ τῶν νομοθετῶν εἶναι σεμνυνόμενον ἄριστον, φυλάξωμεν ἔσχατον, νῦν δὲ τῶν Πυθίων νόμων (οὐδὲν γὰρ διαφέρει Πυθίους ἢ Λυκουργείους καλεῖν) διελέγξωμεν τὴν ἀσθένειαν. ἅμα τε γὰρ προσέταξαν οἱ Ῥωμαῖοι τούτους ἀργεῖν καὶ τοὺς σφετέρους κρατεῖν, καὶ διελύθη τῶν Λυκούργου τὸ ἄμαχον κράτος· τῶν δὲ ἁλιέων καὶ τελωνῶν καὶ τοῦ σκηνορράφου τοὺς νόμους οὐ Γάϊος ἴσχυσεν, οὐ Κλαύδιος καταλῦσαι, οὐ Νέρων ὁ μετ' ἐκείνους, καὶ ταῦτα δύο τῶν νομοθετῶν τοὺς ἀρίστους κατακοντίσας (καὶ γὰρ τὸν Πέτρον ἐκεῖνος καὶ τὸν Παῦλον ἀνεῖλεν, ἀλλ' οὐ ξυνανεῖλε 21
τοῖς νομοθέταις τοὺς νόμους), οὐκ Οὐεσπασιανός, οὐ Τίτος,

1 παλαιοῖς SCL²Mγρ. | γεγραμμένα V | ante παρὰ add. οὐδὲ τὴν τῶν ἵλωτων δουλείαν S | λακεδαιμονίων B | ξυνηλασίαν M, corr. Mγρ. | 2 οὐδὲ—δουλείαν om. SV | εἰδώλων KBL¹: ἰλώτων (S)C | 3 τὴν: τῶν C | παιδεραστείας KC: παιδαραστίας S | 4 τὰς: τοὺς B | 7 ὡς οἱ: ὅσοι S | 8 δεξαμέναις KB | 9 γάμου: νόμου SCL²Mγρ. | τοῖς: ταῖς C | 10 παῖδας ποιεῖσθαι BL | 11 μιγνυμένους KB | 13—14 ὡς φιλόσοφον καὶ τῶν om. V, qui postea add. ὡς φιλοσόφων καὶ | 14 φιλοσόφων L²(V) | 15 φυλάξομεν CV | 16 λυκουργίους KM: λυκούργους SC | διελέγξομεν SC | 18 σοφωτέρους CL² | καὶ posterius om. C | λυκουργείων V | 19 ἀμήχανον L¹ | τῶν τελωνῶν B | 20 σκηνοράφου KLSC: σκινοράφου M: σκινορράφου Mγρ. | 22 τοὺς om. L¹ | τὸν om. B | 23 ἀλλ' οὐ ξυνανεῖλε om. L: μὴ ξυνανελὼν V et 24 post νομοθέταις add. οὐ L | οὐκ om. MS¹C: οὐ KBL | οὐεσπεσιανός V

οὐ Δομετιανός, καὶ ταῦτα πολλοῖς κατ' αὐτῶν καὶ παντο-
δαποῖς χρησάμενος μηχανήμασι· πολλοὺς γὰρ δὴ τούτους
ἀσπαζομένους τῷ θανάτῳ παρέπεμψε, παντοδαπαῖς κολαστη-
ρίων ἰδέαις χρησάμενος. καὶ Τραϊανὸς δὲ καὶ Ἀδριανὸς
σφόδρα κατὰ τῶνδε τῶν νόμων παρεταξάτην· ἀλλὰ τὴν μὲν
Περσῶν ὁ Τραϊανὸς δυναστείαν κατέλυσε καὶ Ἀρμενίους τῷ
Ῥωμαίων ὑπέταξε χαλινῷ, καὶ μέντοι καὶ τὰ Σκυθικὰ ἔθνη
τοῖς σκήπτροις ὑποκύπτειν ἠνάγκασε· τὴν δὲ τῶν ἁλιέων
22 *καὶ τοῦ σκυτοτόμου καταλῦσαι νομοθεσίαν οὐκ ἴσχυσεν. καὶ*
Ἀδριανὸς τῶν μὲν τὸν Ἰησοῦν ἐσταυρωκότων ἄρδην τὴν
πόλιν κατέλυσε, τοὺς δὲ τούτῳ πεπιστευκότας ἀφεῖναι τὴν
ἐκείνου δουλείαν οὐκ ἔπεισεν. καὶ Ἀντωνῖνος δὲ ὁ μετ'
ἐκείνους καὶ Οὔηρος ὁ ἐξ ἐκείνου πολλὰ μὲν καὶ λαμπρὰ
κατὰ βαρβάρων τρόπαια ἐστησάτην καὶ αὐτόνομον βίον
ἀσπαζομένοις τὸν τῆς δυναστείας ἐπιτεθεικάτην ζυγόν· τοὺς
δὲ τοῦ σωτηρίου σταυροῦ τὸν ζυγὸν φέρειν ἠγαπηκότας
οὔτε ἐπεισάτην οὔτε ἠναγκασάτην καταλιπεῖν ὃν ἠγάπησαν,
καὶ ταῦτα πολλαῖς μὲν ἀπειλαῖς δεδιξάμενοι, παμπόλλαις δὲ
p. 127 23 *τιμωρίαις | χρησάμενοι. καὶ ἵνα Κόμοδον καταλίπω καὶ*
Μαξιμιανὸν καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας τοὺς ἄχρις Αὐρηλια-
νοῦ καὶ Κάρου καὶ Καρίνου βεβασιλευκότας, τίς ἀγνοεῖ τὴν
Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ καὶ Μαξεντίου καὶ Μαξιμίνου
καὶ Λικινίου κατὰ τῆς εὐσεβείας μανίαν; οὐ γὰρ καθ' ἕνα
γε οὗτοι οὐδὲ κατὰ δύο καὶ τρεῖς τοὺς τῷ Χριστῷ πεπι-
στευκότας, ἀλλ' ἀγεληδὸν κατηκόντιζον καὶ κατὰ χιλίους καὶ

4 *χρησάμενος ἰδέαις* B | *εἰδέαις* KSC | *καὶ ἀδριανός* om. L^1 | 5 *κατὰ τῶνδε*: *κατὰ δὲ* M, corr. M*γρ.* | *νομοθετῶν* BL^1M, corr. M*γρ.* | *παρετάξαντο* MV, corr. M*γρ.* | 6 *τῷ*: *τῶν* MS^1C, corr. M*γρ.* | 13 *ἐκείνους*: *ἐκεῖνον* S | *σεύηρος* L: *σέβηρος* V: *σούηρος* M: *βῆρος* SCM*γρ.* | 15 *ἐπεθηκάτην* M: *ἐπιτεθηκάτην* S: *ἐτεθεικείτην* V | 16 *τοῦ* om. B: *τὸν τοῦ* C et *τὸν* om. SC | 17 *ἀναγκασάτην* K | 18 *μὲν πολλαῖς* MSC | *πολλοῖς* K | *δεδειξάμενοι* KS: *δεδιδαξάμενοι* M: *δεξάμενοι* C | *πάμπολλα* K: *παμπόλαις* C | 19 *κόμωδον* C | *καταλείπω* KM: *καταλείψω* SC | 20 *μαξιμῖνον* M rectius | *αὐριλιανοῦ* L: *αὐριλλιανοῦ* SC | 21 *τὴν* om. BLSC | 22 *διοκλιτιανοῦ* C | *μαξεντίνου* BLM | *καὶ μαξιμίνου* om. MV | 23 *λικιννίου* KB: *λυκινίου* C | ante *μανίαν* add. *τὴν* SCL^2 | 24 *γε* om. V | *καί*: *ἢ* $MSCL^2$

μυρίους ἀνῄρουν. ἐν δέ τισι πόλεσι καὶ τὰς ἐκκλησίας ἀν- 24 δρῶν καὶ γυναικῶν καὶ παίδων πεπληρωμένας ἐνέπρησαν· καὶ κατ' αὐτήν γε τὴν τοῦ σωτηρίου πάθους ἡμέραν, ἐν ᾗ καὶ τοῦ πάθους καὶ τῆς δεσποτικῆς ἀναστάσεως τὴν μνήμην πανηγυρίζομεν, ἁπάσας τὰς ἐν τῇ Ῥωμαίων ἡγεμονίᾳ κατέλυσαν ἐκκλησίας. ἀλλὰ τὰς μὲν τῶν λίθων ἁρμονίας 25 διέλυσαν, τὴν δὲ τῶν ψυχῶν εὐσέβειαν οὐ κατέλυσαν. ὁποῖα δὲ κατὰ Χριστιανῶν κἀν τῇ Ἰουλιανοῦ τετόλμηται βασιλείᾳ, ἴσασι μὲν οἱ γεγηρακότες, ἀκηκόαμεν δὲ καὶ ἡμεῖς διηγουμένων τῶν τὴν τραγῳδίαν ἐκείνην ἑωρακότων· ἀλλ' οὗτοι ἅπαντες, τοσοῦτοί γε ὄντες καὶ τοσαύτην ἰθύνοντες βασιλείαν καὶ τοσούτων βαρβάρων καταλύσαντες θράσος καὶ λαμπρῶς ἐν πολέμοις ἠριστευκότες, ἀποχειροβιώτων ἀνθρώπων καὶ ἀγροίκων καὶ πενίᾳ ξυζώντων καὶ γυναικῶν ἐκ ταλασιουργίας ποριζομένων τὸν βίον, μυρίαις χρησάμενοι μηχαναῖς, οὐκ ἐκράτησαν. καὶ τί λέγω ἄνδρας τε καὶ 26 γυναῖκας; οὐδὲ γὰρ μειρακίων τὰ πρῶτα στοιχεῖα πεπαιδευμένων τὰς περὶ τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν ἐκβαλεῖν ἠδυνήθησαν δόξας· καὶ κορυβαντιῶντες καὶ λυττῶντες καὶ τεχνάσμασι καὶ σοφίσμασι κεχρημένοι μυρίοις, τοὺς τῶν ἁλιέων οὐ κατέλυσαν νόμους, ἀλλ' ἰσχυροτέρους πολλῷ πολεμοῦντες ἀπέφηναν καὶ ἀτεχνῶς ἐῴκεσαν τοῖς σβεννύναι μὲν ἐθέλουσι φλόγα, ἔλαιον δὲ ταύτῃ προσφέρουσι καὶ σφοδροτέραν ἐργαζομένοις. καὶ γὰρ δὴ καὶ οὗτοι τῷ κατὰ τῆς εὐσεβείας 27 πολέμῳ κατάδηλον εἰργάσαντο τῆς ἀληθείας τὸ κράτος. καὶ

3—6: Eus. Hist. eccl. VIII 2, 4 ‖ 25—p. 228, 2: Exod. 3, 2

2 ἐνέπρισαν S | 3 κατὰ ταύτην MC: καὶ ταύτην S | τὴν om. B | 4 δεσποτικῆς om. S | 5 ἐπανηγυρίζομεν SC | πάσας BL¹MV | ἡγεμονεία K | 6 κατέλυσαν: litt. κατ L² e corr. | 8 κατὰ χριστιανῶν om. BL¹V | κἀν om. S: καὶ MC | 8—9 βασιλεία τετόλμηται B | 9 εἴσασι K | 10 ἐκείνην om. BL¹V | ἑορακότων BC | 11 γε om. V | ἰθύναντες SV | 13 ἀποχειροβιότων K | 14 ξυζόντων L¹SC: ξυνεζηκότων V | 16 τε om. B | 17 μηρακίων S¹ | post μειρακίων add. τῶν MSCL² | στοιχία C | 18 τοῦ om. L¹MCV | 20 post τεχνάσμασι add. καὶ σεβάσμασι L² | 22 ἐώκησαν S: ἐώκεισαν C | σβενῦναι C | 23 αὐτῇ MV | προσρέουσι SL²: προσρένουσι C: προσραίνουσι Mγρ. | 24 τῷ om. K | 25 κατάλληλον SC: κατ' ἀλλήλων L²

καθάπερ πάλαι τὴν βάτον ἐκείνην καῖον τὸ πῦρ οὐ κατέ-
καιεν, οὕτως τοὺς πολεμουμένους τὰ τῶν πολεμούντων οὐκ
ἀνήλισκε βέλη· ἀλλ' ὥσπερ τῶν δρυτόμων τὰ δένδρα τεμνόν-
των, πολλῷ πλείους τῶν τεμνομένων ἐκ τῶν ῥιζῶν παρα-
φυάδες βλαστάνουσιν, οὕτω δὴ τηνικαῦτα τῶν εὐσεβῶν
ἀναιρουμένων, πολλαπλάσιοι τῇ τῶν εὐαγγελίων διδασκαλίᾳ
προσῄεσαν, καὶ τὸ αἷμα τῶν ἐκτμηθέντων ἀρδεία τοῖς νεο-
28 φύτοις ἐγίνετο. καὶ μαρτυρεῖ τὰ δρώμενα· μυριοπλάσιοι
γὰρ τῶν πάλαι πεπιστευκότων οἱ νῦν τῷ τῆς πίστεως ὀνό-
ματι καλλυνόμενοι. τῶν γὰρ πολεμίων οἱ παῖδες, τὴν τῶν
πατέρων βδελυξάμενοι λύτταν, εἰς τὴν τῶν πολεμουμένων
μετέβησαν φάλαγγα· καὶ φροῦδα μὲν τὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ
παντελεῖ παραδέδοται λήθῃ, τέθηλε δὲ τὰ τῶν ἁλιέων, καὶ
ὁ παρὰ τούτων κηρυττόμενος Θεὸς εἶναι τῶν ὅλων πεπί-
p. 128 29 στευται. | καὶ τῶν ταῦτα φρονούντων πλήρεις μὲν αἱ
πόλεις, πλήρεις δὲ αἱ κῶμαι, ἐλεύθερα δὲ τοῦ πλάνου τὰ ὄρη.
ἀντὶ γὰρ τῶν βωμῶν ἐκείνων καὶ τῆς παλαιᾶς ἐξαπάτης
οἱ τῶν ἀσκητῶν ταῦτα οἰκοῦσι χοροί, τὸν ἐσταυρωμένον
ὑμνοῦντες καὶ τὸν ἐκείνου Πατέρα καὶ τὸ πανάγιον Πνεῦμα.
30 Εἰ δέ τις ὑπείληφε τὴν τῶν βασιλέων εὐσέβειαν κρα-
τῦναι τῶν ἁλιέων τὰ δόγματα, καὶ ταύτῃ δείκνυσι τὴν
τουτωνὶ τῶν δογμάτων ἰσχύν. οὐ γὰρ ἂν καὶ νόμων πα-
λαιῶν κατεφρόνησαν καὶ ξυγγραμμάτων ἀρχαίων καὶ ἔθους
μακροῦ καὶ πατρῴων δογμάτων, εἰ μὴ τῶν μὲν ἐθαύμασαν
31 τὴν ἀλήθειαν, τῶν δὲ τὸ μυθῶδες ἐμίσησαν. τί δήποτε
δὲ μὴ τοὺς παλαιοὺς τῆς ἐκκλησίας ἐνθυμεῖσθε πολέμους;
εὐπετῶς γὰρ μάλα ταύτην διαλύσετε δι' ἐκείνων τὴν δόξαν.
εἰ γὰρ τοσοῦτοι βασιλεῖς καὶ τηλικοῦτοι, κατὰ τῆς εὐσε-

1 τὸν βάτον ἐκεῖνον KBLM, corr. Mγρ. | τὸ om. L | κατέκαεν K | 4 τῶν prius om. C | 5 τηνικάδε M | ἀσεβῶν M[1] | 7 προσίεσαν SC | κτανθέντων V | ἀνδρεία MC, corr. Mγρ. | 10 καλυνόμενοι C | οἱ παῖδες: πολλοί V | 11 βδελλυξάμενοι KL | λύτταν: δόξαν V | 13 παντελῆ SC | παραδέδωται S | λίθη S[1] | 18 ἐσταυρωμένων B | 19 τὸ om. K | ἅγιον MSCV | 20 τι C | 21 ταῦτα BL[2] | τὴν om. C | 22 τούτων S | 24 πατρίων SCMγρ. | 25 θυμῶδες K | ἐμήσησαν S | 26 δὲ: δὴ K | μὴ om. C | ἐνθυμεῖσθαι S | 27 διαλύεται C: διαλύετε L[2] | 28 εἰ: οἱ C

βείας παντὶ σθένει παραταξάμενοι καὶ μηχανὰς προσενεγκόντες παντοδαπάς, οὐδὲ βραχὺν τοῖς ταύτης περιβόλοις ἐνειργάσαντο κλόνον, ἠλίθιος ἄρα καὶ παντελῶς ἔμπληκτος ὁ μὴ θείαν ὑπολαμβάνων τῶν ἁλιέων τὴν δύναμιν, ἀλλ᾽ ἐκ βασιλικῆς ταύτην ηὐξῆσθαι δυναστείας νομίζων. ἵνα δὲ τοῦτο 32 *ὑμῖν ἐκδηλότερον γένηται, τὰ παρὰ Περσῶν νῦν τολμώμενα καταμάθετε. ποῖον γάρ τοι εἶδος σφαγῆς κατὰ τῶν εὐσεβούντων οὐκ ἐπινενόηται τούτοις; οὐκ ἐκδοραί, οὐκ ἐκτομαὶ χειρῶν καὶ ποδῶν, καὶ ὤτων καὶ ῥινῶν κολοβώσεις, καὶ δεσμοὶ πρὸς ὑπερβολὴν ὀδύνης ἐξευρημένοι, καὶ ὀρύγματα κεχριμένα μὲν εἰς ἀκρίβειαν, μυῶν δὲ τῶν μεγίστων ἀνάπλεα τοὺς δεδεμένους θοιναζομένων; ἀλλ᾽ ὅμως τοσαύτας καὶ τούτων πολλαπλασίας κατὰ τῶν εὐσεβούντων τιμωρίας ἐξευρηκότες, αἰκίζονται μὲν καὶ κολοβοῦσι τὰ σώματα καὶ παντάπασι διαφθείρουσι, τὸν δέ γε τῆς πίστεως οὐ ληστεύουσι θησαυρόν. καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις αὐτῶν νόμοις ἅπαν-* 33 *τας ὑποκύπτειν τοὺς ὑπηκόους καταναγκάζουσι, τοὺς δὲ τῶν ἁλιέων ἐξαρνηθῆναι τοὺς πεπιστευκότας οὐ πείθουσιν· ἀλλὰ κατὰ τοὺς Ζαράδου πάλαι Πέρσαι πολιτευόμενοι νόμους καὶ μητράσι καὶ ἀδελφαῖς ἀδεῶς καὶ μέντοι καὶ θυγατράσι μιγνύμενοι καὶ νόμον ἔννομον τὴν παρανομίαν νομίζοντες, ἐπειδὴ τῆς τῶν ἁλιέων νομοθεσίας ἐπήκουσαν, τοὺς μὲν Ζαράδου νόμους ὡς παρανομίαν ἐπάτησαν, τὴν εὐαγγελικὴν δὲ σωφροσύνην ἠγάπησαν· καὶ κυσὶ καὶ οἰωνοῖς τοὺς νεκροὺς προτιθέναι παρ᾽ ἐκείνου μεμαθηκότες,*

19—25: Eus. Pr. I 4, 6. VI 10, 16

2 *ταύτην* C | *εἰργάσαντο* M | 3 *ἠλήθιος* C | *ἐμπληκτικὸς* SL[2]: *ἐκπληκτικὸς* C | 4 *ἀλλ᾽* om. S: *καὶ* M, corr. Mγρ. | 5 *δυναστείαν* C | 6 *τελούμενα* in *τολμούμενα* corr. B | 7 *τοι*: *τι* K | *εὐσεβῶν* MV, corr. Mγρ. | 9 *ῥηνῶν* S | *κωλωβώσεις* S | 10 *ὀξύνης* K | *ἐξηυρημένοι* KMSC | 11 *κεχριμένα* KL[2]: *κεχρισμένα* BL[1]Mγρ.: *κεχρημένα* MSC: *κεχωσμένα* V | *μυῶν δὲ*: *θηρίων* V | *μυιῶν* Acciaolus | 12 *δεδομένους* C | *θοινιζομένων* M: *οἰναζομένων* C | 13 ante *τούτων* add. *τὰ* C: *τὰς* L[2] ut videtur | *πολλαπλησίους* C: *πολλαπλασίους* Mγρ. | 14 *ἐξηυρηκότες* MSC | *λοβοῦσι* L[1]: *κωλοβοῦσι* C | 17 *ὑπεικόους* C | 20 post *νόμους* add. *καὶ μέντοι* C et mox *καὶ μέντοι* om. SC | 21 *μηγνύμενοι* S | *νόμον* om. B | 22 *ὑπήκουσαν* MSC | 25 *οἰωνοῖσι* KL | *προστιθέναι* C

νῦν τοῦτο δρᾶν οἱ πιστεύσαντες οὐκ ἀνέχονται, ἀλλὰ τῇ
γῇ κατακρύπτουσι καὶ τῶν τοῦτο δρᾶν ἀπαγορευόντων οὐ
φροντίζουσι νόμων οὐδὲ πεφρίκασι τὴν τῶν κολαζόντων
ὠμότητα· πλέον γάρ που δεδοίκασι τὸ τοῦ Χριστοῦ δικα-
στήριον· καὶ τὰ δρώμενα γελῶντες ὀνειροπολοῦσι τὰ μὴ
p. 129 34 *φαινόμενα καὶ δει|μαίνουσιν. καὶ τούσδε τοὺς νόμους*
παρ' ἀνδρῶν Γαλιλαίων ἐδέξαντο· καὶ τὴν μὲν Ῥωμαίων
δυναστείαν οὐκ ἔδεισαν, τῇ δὲ τοῦ σταυρωθέντος ὑπετά-
γησαν βασιλείᾳ· καὶ κατὰ μὲν τοὺς Ῥωμαίων πολιτεύεσθαι
νόμους οὔτε Αὔγουστος αὐτοὺς κατηνάγκασεν οὔτε Τραϊα-
νός, ὁ τὴν ἐκείνων καταλύσας ἀρχήν, τὰ δὲ Πέτρου καὶ
Παύλου καὶ Ἰωάννου καὶ Ματθαίου καὶ Λουκᾶ καὶ Μάρ-
κου ξυγγράμματα ὡς οὐρανόθεν κομισθέντα γεραίρουσι, καὶ
οἱ ἰθαγενεῖς τοῖς τῶν ξένων καὶ ἐπηλύδων ὑπετάγησαν
35 *νόμοις. καὶ Μασσαγέται δέ, τρισαθλίους ἡγούμενοι πάλαι*
τοὺς ἄλλως πως καὶ μὴ διὰ σφαγῆς τελευτῶντας καὶ τού-
του εἵνεκα τοὺς γεγηρακότας θύειν καὶ θοινᾶσθαι ποιησά-
μενοι νόμον, ἐπειδὴ τῶν ἁλιευτικῶν καὶ σκυτοτομικῶν ἐπή-
κουσαν νόμων, ἐβδελύξαντο τὴν μυσαρὰν ταύτην ἐδωδὴν
36 *καὶ σφαγήν. καὶ Στιβαρηνοὶ τοὺς πρεσβύτας κατὰ κρημνῶν*
βαθυτάτων εἰθικότες ὠθεῖν, τὸν παμπόνηρον τοῦτον κατέ-
λυσαν νόμον, τῶν εὐαγγελικῶν ἐπακούσαντες νόμων. οὐκέτι
δ' οὔτε Ὑρκανοὶ οὔτε Κάσπιοι τοὺς κύνας τοῖς τῶν τεθνε-
ώτων ἐκτρέφουσι σώμασιν, οὔτε Σκύθαι τοῖς τετελευτηκόσι
ξυγκατορύττουσι ζῶντας, οὓς ἠγάπων ἐκεῖνοι. τοσαύτην
εἰργάσαντο μεταβολὴν τῶν ἐθνῶν τῶν ἁλιέων οἱ νόμοι.

15—25: Eus. Pr. I 4, 7

3 *πεφρήκασι* M, corr. M*γρ.*: *πεφρύκασι* V | 4 *κολαστήριον* SCL² | 5 *γελῶντες*: *ὁρῶντες* SV, corr. S*γρ.*: *ὁρῶντες καὶ γελῶντες* MCL² | 6 *δειμένουσιν* K | *καὶ* posterius om. V et post *νόμους* add. *οὓς* V | 7 *γαλιλαίων*: *ἁλιέων* V | 10 *αὐτοὺς* om. L¹ | 12 *ματθαί* C | 14 *ἐπιλύδων* BS | 15 *μασαγέται* V | 17 *θυνᾶσθαι* SC | 19 ante *ἐδωδὴν* add. *καὶ* K | 20 *στηβαρινοὶ* S: *στιβαρινοὶ* C: *τιβαρηνοὶ* VL² | *πρεσβύτας*: litt. *βύ* L² e corr. | *κριμνῶν* C | 21 *ἠθικότες* KSC | 22 *νόμων*: *λόγων* V | *οὐκέτι*: *οὔτε* BM*γρ.* | 23 *οὐδὲ ὑρκανοὶ* K | *τῶν* om. C | 24 *τελευτηκόσι* M¹SC | 25 *ἐκεῖ* K | post *τοσαύτην* add. *γὰρ* C | 26 *εἰργάσατο* KB, sed corr. K | *τῶν ἐθνῶν μεταβολὴν* SC | *μεταβολή* V | *ἐθῶν* L¹ | *οἱ τῶν ἁλιέων* V

Καὶ οὗτοι μὲν καὶ τὰ βάρβαρα ἔθνη κατὰ τοὺς σφῶν 37
ἔπεισαν πολιτεύεσθαι νόμους· Πλάτων δὲ τῶν φιλοσόφων ὁ
ἄριστος, νόμους γεγραφώς, οὐδὲ Ἀθηναίους ἔπεισε τοὺς
οἰκείους πολίτας κατὰ τὰς τούτων ὑποθήκας τὴν πολιτείαν
ῥυθμίσαι. καὶ μάλα γε εἰκότως· μάλα γάρ εἰσι καταγέλαστοι.
καὶ ἵνα μή τις ὑπολάβῃ με συκοφαντεῖν τὸν φιλόσοφον, 38
ἀκούσατε, ὦ ἄνδρες, ὧν ἐκεῖνος νενομοθέτηκεν. κελεύσας
γὰρ καὶ τὰς γυναῖκας, οὐ μόνον τὰς νέας, ἀλλὰ καὶ τὰς
γεγηρακυίας, γυμνάζεσθαι, εἶτα γελῶντας τοὺς προσδιαλεγο-
μένους ἰδών, ὑπολαβὼν ἔφη· „ὁ δὲ γελῶν ἀνὴρ ἐπὶ γυμναῖς
ταῖς γυναιξὶ τοῦ βελτίστου ἕνεκα γυμναζομέναις, ἀτελῆ τοῦ
γελοίου σοφίας δρεπόμενος καρπόν, οὐδὲ οἶδεν, ὡς ἔοικεν,
ἐφ᾽ ᾧ γελᾷ.“ καὶ πάλιν· „ταὐτὰ δὲ καὶ περὶ θηλειῶν ὁ 39
ἐμὸς λόγος ἂν εἴποι πάντα, ὅσαπερ καὶ περὶ τῶν ἀρρένων,
ἴσα καὶ τὰς θηλείας ἀσκεῖν δεῖν. καὶ οὐδὲν φοβηθεὶς εἴ-
ποιμ᾽ ἂν τοῦτον τὸν λόγον, οὔτε ἱππικῆς οὔτε γυμναστικῆς
ὡς ἀνδράσι μὲν πρέπον ἂν εἴη, γυναιξὶ δ᾽ αὖ οὐκ ἂν
πρέπον.“ καὶ τίς οὐκ ἂν εἰκότως τούτων ἀκούων γελάσειεν;
ἡ μὲν γὰρ φύσις ἀπένειμεν ἑκατέρῳ γένει τὰ πρόσφορα,
γυναιξὶ μὲν ταλασίαν, ἀνδράσι δὲ γεωργίαν καὶ πολεμικὴν
ἐμπειρίαν. ταύτῃ γάρ που τῇ διαιρέσει καὶ Ὅμηρος κέχρη- 40
ται· πεποίηκε γὰρ ἐν τοῖς ἔπεσι τῇ Ἀνδρομάχῃ τὸν Ἕκτορα
λέγοντα· „ἀλλ᾽ εἰς οἶκον ἰοῦσα τὰ σαυτῆς ἔργα κόμιζε, ἱστόν
τ᾽ ἠλακάτην τ᾽ ἠδ᾽ ἀμφιπόλοισι κέλευε ἔργον ἐποίχεσθαι·
πόλεμος δ᾽ ἄνδρεσσι μελήσει.“ ὁ δὲ φιλόσοφος οὐδὲ τὴν

10—13: Eus. Pr. XIII 19, 1—2 (Plat. Reip. V p. 457 B) ‖ 13—18: Eus. Pr. XIII 19, 5 (Plat. Legg. VII p. 804 D—E) ‖ 22—25: Hom. Z 490—492

2 *ἔπεισαν* om. C | 5 *ῥυθμῆσαι* SC | post *εἰκότως* add. *καὶ* M | 6 *ὑπολάβοι* C | 9 *προδιαλεγομένους* C | 10 *ὁ δέ γε γελῶν* BL: *ὁ δέ γε λαῶν* C: *ουδε γελῶν* S | 11 *ἕνεκεν* MV | *ἀτελῆ* K Pl.: *ἅτε* (vel *ἅτε*) *διὰ* BLSV: *ἅτε* (vel *ἅτε*) *δὴ διὰ* MC | 12 *οὔτε* MSC: *οὐκ* V | 13 *θηλιῶν* S[1] | 14 *περ καὶ* om. S | ante *περὶ* add. *τὰ* BLMC | *ἀρένων* L | 15 *δεῖ* SC | 17 *μὲν* om. V | *αὖ* om. C | 19 *ἀπένειμαν* M[1] | *ἑκάστω* BSCL[2] | 21 *που* om. V: *δήπου* MSCL[2] | 22 post *γὰρ* add. *που* LC | *νέκτορα* C[1] | 23 *ἀλ᾽* B | 24 *ἠλικάτην* M: *ἠλεκάτην* KV: *ἢ λεκάτην* C | *τ᾽ ἠδ᾽* KS: *ἠδ᾽* MC: *τε καὶ* BLV Hom. | 25 *ἄνδρεσι* LC: *ἀνδράσι* MS

τῶν ποιητῶν διέγνω διαίρεσιν, ἀλλὰ καὶ γυμνάζεσθαι τὰς
41 *γυναῖκας γυμνὰς καὶ ἱππεύειν ἐκέλευσεν. καὶ τὰ ἑξῆς δὲ*
p. 130 *ξυνομολογεῖ τοῖς προτέροις· | λέγει γὰρ οὕτως· „τὴν δὲ*
τοῦ τῶν γάμων χρόνου ξυμμετρίαν δικαστὴς σκοπῶν κρι-
νέτω, γυμνοὺς μὲν τοὺς ἄρρενας, γυμνὰς δὲ ὀμφαλοῦ μέχρι
θεώμενος τὰς γυναῖκας.“ ὁ δὲ ταῦτα νομοθετῶν οὐδὲ τῶν
τῆς Κανδαύλου γυναικὸς λόγων ἐμνήσθη. ἐκείνη γάρ τοι,
τοῦ ἀνδρὸς γυμνόν οἱ δεῖξαι τὸ σῶμα κελεύσαντος, μάλα
ἔφη σωφρόνως, ὅτι „ἀποδυομένη τὸν κιθῶνα ξυναποδύεται
42 *καὶ τὴν αἰδῶ ἡ γυνή.“ τοιγαροῦν ὁ φιλόσοφος τὰς νυμ-*
φευομένας γυμνοῖ τῆς αἰδοῦς καὶ ἀναίδειαν ἐκδιδάσκει.
κἀν τῷ δεκάτῳ δὲ τῶν Νόμων τὰ παραπλήσια γέγραφεν·
„τῆς γὰρ τοιαύτης“ φησί „σπουδῆς ἕνεκα χρὴ καὶ τὰς
παιδείας ποιεῖσθαι χορεύοντάς τε καὶ χορευούσας, κόρους
τε καὶ κόρας, καὶ ἅμα δὴ θεωροῦντας καὶ θεωρουμένους,
μετὰ λόγου τε καὶ ἡλικίας τινὸς ἐχούσας ἐοικυίας προφά-
σεις, γυμνούς τε καὶ γυμνάς, μέχρι περ αἰδοῦς σώφρονος
43 *ἑκάστων.“ ἐγὼ δὲ τὴν μὲν ἐντεῦθεν φυομένην λώβην ὁρῶ,*
κέρδος δὲ οὐδὲν ξὺν ταύτῃ φυόμενον. οὐ γάρ που μόνον
εἰς ἀναίδειαν ἐπαιδοτριβοῦντο γυμνούμεναι καὶ γυμνοὺς
ἄνδρας θεώμεναι, ἀλλὰ καὶ πολλὰς ἀλλήλοις ἀφορμὰς προὐ-
ξένουν ἀκολασίας. τῶν γὰρ δὴ γυμνῶν σωμάτων ἡ θεωρία
καὶ τοὺς ἄνδρας καὶ τὰς γυναῖκας εἰς ἔρωτας ἐκτόπους
ἠρέθιζεν.
44 *Ἀλλ' ἵνα μὴ παντελῶς τὴν ἐκ τῶνδε τῶν νόμων φυο-*

3—6: Eus. Pr. XIII 19, 12 (Plat. Legg. XI p. 925 A) ‖ 6—10: Herod. I 8 ‖ 12—18: Eus. Pr. XIII 19, 13 (Plat. Legg. VI p. 771 E —772 A)

1—2 *γυμνὰς γυμνάζεσθαι τὰς γυναῖκας* V | 3 *γὰρ*: *δὲ* MSCV | 4 *τούτων* K | *γάμωι* K: *γάμον* B | *δικαστησκοπῶν κρίνων* K | 7 *τῆς*: litt. *ῆ* S[2] e corr. | *κανδάλου* S[1] | 8 *οἱ* om. L[1]V | 9 *κιθῶνα* B: *χιτῶνα* KLMSCV | 10 *τὰς* om. V | 12 *τὰ* om. C | 13 *σπουδῆς φησιν* BL | *φησί* om. C | *εἵνεκα* M | 14 *παιδιὰς* Mγρ.: *πεδιὰς* V | *τε* om. C | 15 *θεωρουμένας* Mγρ. | 16 ante *μετὰ* add. *καὶ* MSCL[2] | 17 *σώφρονας* K: *σωφρόνως* MV | 18 *ἕκαστον* V | 19 *ταύτης* S[1]: *αὐτῇ* MV | 20 *γυμνούμενοι* V | 20—21 *καὶ—θεώμεναι* om. SV | 20 *γυμνοὺς*: *γυμνουμένους* MC | 21 *προξενοῦν* K | 23 *εἰς* om. S[1]

μένην ἀπογυμνοῦντες βλάβην λοιδορεῖσθαι τῷ φιλοσόφῳ
δόξωμεν, οὐκ ἐλέγχειν, ἐπὶ τοὺς παγκάλους τῶν γάμων
μεταβῶμεν νόμους, μετρίους τοὺς ἐλέγχους ποιούμενοι.
ἀκούσωμεν τοίνυν ἐν Πολιτείᾳ λέγοντος· „ἀνδρῶν τούτων
ἁπάντων πάσας εἶναι γυναῖκας κοινάς, ἰδίᾳ δὲ μηδεμίαν
μηδενὶ ξυνοικεῖν· καὶ τοὺς παῖδας αὖ κοινούς, καὶ μήτε
γονέα ἔκγονον εἰδέναι τὸν αὑτοῦ, μήτε παῖδα γονέα.“ εἶτα 45
ἐπιξυνάπτει· „εἰκὼς μὲν τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, νομοθέτης αὐτοῖς
ὥσπερ τοὺς ἄνδρας, οὕτως καὶ τὰς γυναῖκας ἐκλέξας, παρα-
δώσει καθόσον οἷόν τε ὁμοφυεῖς. οἱ δέ, ἅτε δὴ οἰκίας τε
καὶ ξυσσίτια κοινὰ ἔχοντες, ἰδίᾳ δὲ οὐδενὸς οὐδὲν τοιοῦτο
κεκτημένου, ὁμοῦ δὴ ἔσονται, ὁμοῦ δ' ἀναμεμιγμένων καὶ
ἐν γυμνασίοις καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ τροφῇ, ὑπ' ἀνάγκης, οἶμαι,
τῆς ἐμφύτου ἄξονται πρὸς τὴν ἀλλήλων μῖξιν. ἢ οὐκ
ἀναγκαῖά σοι δοκῶ λέγειν; οὐ γεωμετρικαῖς γε, ἦ δ' ὅς,
ἀλλ' ἐρωτικαῖς ἀνάγκαις, αἳ κινδυνεύουσιν ἐκείνων δριμύ-
τεραι εἶναι πρὸς τὸ πείθειν καὶ ἕλκειν τὸν πολὺν λεών.“
ὅτι μὲν οὖν ὁ φιλόσοφος κοινὰς εἶναι τὰς γυναῖκας ἐκέλευσε, 46
μακρῶν οὐ δεῖ λόγων εἰς ἔλεγχον. αὐτὸς γὰρ δὴ διαρρήδην
νενομοθέτηκε καὶ τῆς κοινῆς ξυνουσίας τὴν ἀνάγκην ἐπινε-
νόηκεν. „κοινῇ“ γὰρ ἔφη „οἰκοῦντες καὶ κοινῇ ἑστιώμενοι
καὶ γυμναζόμενοι, ὑπὸ τῆς ἐμφύτου ἐπιθυμίας πρὸς τὴν

4—7: Eus. Pr. XIII 19, 14 (Plat. Reip. V p. 457 C—D) ‖ 7—17: Eus. Pr. XIII 19, 15 (Plat. Reip. V p. 458 C—D)

1 *βλάβην ἀπογυμνοῦντες* SC | *βλάβην*: *β* prius L² e corr. | *λοιδωρεῖσθαι* C | 2 *παγκάλλους* SV | *γάμων*: *νόμων* BMV et 3 *νόμους*: *γάμους* MV | 5 *τὰς γυναῖκας* L | *ἰδίαν* V | 7 *ἔγγονον* S | post *αὑτοῦ* add. *παῖδα* MSCVL² | *παῖδας* BL | post *παῖδα* add. *πατέρα τὸν αὑτοῦ* MSCVL² | 8 *εἰκὼς μὲν* Elter: *εἰς κῶμεν* SCL²: *εἰκὸς ἔφη σὺ μὲν* Pl. Eus.: *εἷς μὲν* KBL¹MV | *ὁ νομοθέτης* BL Pl. Eus. | 9 *ὥσπερὶ* MC | 10 *δέ ἅτε*: *δὴ ἅτε* MSV: *διατε* C | *δὴ οἰκίας*: *διοικίας* MC | 11 *ξυσσιτίας* S | *οὐδὲ* V | *τοιοῦτον* SCV | 12 *δ'*: *δὴ* MSC | *ἀναμεμιγμένοι* V | 14 post *ἐμφύτου* add. *ἐπιθυμίας* MSCL²: *οἰκονομίας* V | *αὔξονται* L¹: *ἄξωνται* S | 15 *ἦ δ' ὅς γε* V | *ἦ δ' ὅς* om. M: *ειδος* S: *εἰδῶς* C | 16 *ἃ* L² | *κινδυνεύσιν* S | *δριμύτερα* L² | 17 *πίθειν* S | *πολὺ* S | 18 *οὖν* om. V | 19 *μακρὸν* C et *λόγον* C | *δὴ* om. K: *τοι* SC: *τοι δὴ* M | 20 *κοινῆς* om. L¹: *ξένης* V | 21 *ἐστρωμένοι* K | 22 *ἐμφύτους* V | *ἐπιθυμίας*: *οἰκονομίας* V

ἀλλήλων μῖξιν ὠθήσονται.“ καὶ τοῦτο δὴ κοινοὺς τοὺς
τικτομένους ἀποφαίνει, ἀδεῶς ἑκάστου ταῖς προστυχούσαις
p. 131 ὁμιλούντων | καὶ οἰκεῖά γε νομιζόντων τὰ ὑπὸ τούτων
47 τικτόμενα. τοῦτό τοι νενοηκὼς ὁ προσδιαλεγόμενος, τοῦ
Σωκράτους εἰρηκότος· „ἢ οὐκ ἀναγκαῖά σοι δοκῶ λέγειν;“
ἐπήγαγεν· „οὐ γεωμετρικαῖς γε, ἀλλ' ἐρωτικαῖς ἀνάγκαις, αἳ
κινδυνεύουσιν ἐκείνων δριμύτεραι εἶναι πρὸς τὸ πείθειν καὶ
48 ἕλκειν τὸν πολὺν λεών.“ ἐγὼ δὲ τῶν νῦν τὰ Πλάτωνος
ἑρμηνεύειν ἐθελόντων, μᾶλλον δὲ παρερμηνεύειν πειρωμένων,
θαυμάζω τὴν ἀναίδειαν· φασὶ γὰρ αὐτὸν μὴ ξυνουσίαν
νομοθετῆσαι κοινήν, ἀλλὰ φιλικὴν κοινωνίαν, καὶ οὐκ
ἀκούουσι λέγοντος· „καὶ οἰκήσεων καὶ ξυμποσίων καὶ γυ-
μνασίων κοινωνοῦντες ἀλλήλοις, ὑπ' ἀνάγκης καὶ τῆς ἐμφύ-
49 του ἐπιθυμίας ἄξονται πρὸς τὴν ἀλλήλων μῖξιν.“ ἀλλ' ἴσως
ἐρυθριῶντες ἐπὶ τοῖς καταγελάστοις τοῦ φιλοσόφου νόμοις,
ξυγκαλύπτειν πειρῶνται τοῦ διδασκάλου τὴν ἁμαρτάδα· ἀλλ'
ἔδει γε τῶν ἐκείνου λόγων ἀναμνησθῆναι, ὅτι „φίλος μὲν
ὁ ἀνήρ, φίλη δὲ ἡ ἀλήθεια· ἀμφοῖν δὲ ὄντοιν φίλοιν,
50 φίλτερον ἡ ἀλήθεια.“ ἀτὰρ οὖν καὶ τῶν ἄλλων ἐπακού-
σωμεν νόμων· αὐτοῦ γὰρ δὴ καὶ οὗτοι· „γυναικὶ μέν, ἦν
δ' ἐγώ, ἀρξαμένῃ ἀπὸ εἰκοσέτιδος τίκτειν τῇ πόλει· ἀνδρὶ
δ' ἐπειδὰν τὴν ὀξυτάτην δρόμου ἀκμὴν παρῇ, τὸ ἀπὸ
τούτου γεννᾶν τῇ πόλει μέχρι πεντεκαιπεντηκονταετοῦς.“
ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὐ μάλα δήλην ἔχει τὴν βλάβην, τὰ δὲ
ἑξῆς οὐ γέλωτος, ἀλλὰ καὶ θρήνων ἄξια καὶ πυρὸς τοὺς

8—11: vid. Diss. p. 125 ‖ 17—19: Eus. Pr. XII 49, 2 (Plat. Reip. X p. 595 C), cf. Arist. Eth. Nic. I 4 ‖ 20—23: Eus. Pr. XIII 19, 17 (Plat. Reip. V p. 460 E)

1 τούτωι M | 4 τοῦτον SC | τοίνυν KV | ἐνοηκὼς C | 8 ἔγωγε δὲ L | 9 ἐθελόντων om. K | πειρώμενον K | 11 νομοθετῆσαι: ὁμολογῆσαι MV, corr. Mγρ. | 13 ἀλλήλους C | καὶ om. BLMCV | 14 αὔξονται L[1] | 17 post ἐκείνου add. γε KBM | 18—19 ἀμφοῖν—ἀλήθεια om. C | 19 φιλτότερον K | αὐτὰρ C | ὑπακούσωμεν C | 20 δὴ καὶ οὗτοι: ἦν καὶ ταῦτα V: δὴ καὶ οὗτοι ἦν καὶ ταῦτα M | μέν om. V | 21 εἰκοσαέτιδος LSC | 22 δρόμου: δραμόντι V | 23 πέντε καὶ πεντηκονταετοῦς KBL: πέντε καὶ πεντήκοντα ἔτους MSC: πέντε καὶ πεντήκονταέτου V | 24 δείλην S | 25 καὶ prius om. K | τοῦ KS, sed corr. K

παγκάλους ἀναλίσκοντος νόμους. λέγει γὰρ ταῦτα· „ὅταν 51
δὲ αἵ γυναῖκες οἵ τε ἄνδρες τοῦ γεννᾶν ἐκβῶσι τὴν ἡλικίαν,
ἀφήσομέν που ἐλευθέρους αὐτοὺς ξυγγίνεσθαι, ὡς ἂν
ἐθέλωσι, διακελευσάμενοι προθυμεῖσθαι μάλιστα μὴ εἰς φῶς
ἐκφέρειν κύημα μηδέν, ἐὰν δέ τις βιάσηται, οὕτω τιθέναι,
ὡς οὐκ οὔσης τροφῆς τῷ τοιούτῳ.“ τίς Ἔχετος ἢ Φάλαρις 52
τοιαῦτα νενομοθέτηκε; τίς δὲ τοιαύτας μιαιφονίας, ὡς ἔν-
νομά γε δρῶν, τετόλμηκε πώποτε; διακελευσάμενος γὰρ μὴ
ἐκφέρειν εἰς φῶς, ἀμβλωθριδίοις δήπου διαφθείρειν φαρ-
μάκοις τὰ βρέφη παρεγγυᾷ, τὰ δέ γε τοῦ δηλητηρίου φαρ-
μάκου περιγενόμενα καὶ τικτόμενα οὕτω τιθέναι, ὡς μηδὲ
τῆς τυχούσης ἀπολαῦσαι κηδεμονίας, ἀλλ' ἢ λιμῷ ἢ κρυμῷ
διαφθαρῆναι ἢ θηρίων γενέσθαι βοράν. ποίαν ταῦτα ὠμό-
τητος ὑπερβολὴν καταλείπει;

Τοιαῦτα μὲν δὴ περὶ γάμου καὶ παιδοποιΐας νενομοθέ- 53
τηκεν· ὁποῖα δὲ καὶ περὶ τῆς ἄλλης ἀκολασίας διέξεισιν,
εὐπετὲς τῷ βουλομένῳ καταμαθεῖν. τοὺς γὰρ τὴν παρὰ
φύσιν ἀσέλγειαν ἀσπαζομένους καὶ τῇδε μακαρίους ὑπείληφε
καὶ ἐκδημήσαντας ἐντεῦθεν εὐδαίμονας ἔσεσθαι εἴρηκεν·
„οὐ μικρόν“ γάρ φησιν „ἆθλον τῆς ἐρωτικῆς φέρονται.
εἰς γὰρ σκότον καὶ τὴν ὑπὸ γῆς πορείαν οὐ νόμος ἐστὶν
ἔτι ἐλθεῖν τοῖς κατηργμένοις ἤδη τῆς ὑπουρανίου πορείας,
ἀλλὰ φανὸν βίον διάγοντας εὐδαιμονεῖν μετ' ἀλλήλων πορευο-

1—6: Eus. Pr. XIII 19, 18 (Plat. Reip. V p. 461 B—C) ‖ 6: Hom. σ 85 Eus. Pr. V 35, 2—3 ‖ 20—p. 236, 3: Eus. Pr. XIII 20, 6 (Plat. Phaedr. p. 256 D—E)

1 *πανκάλους* K: *παγκάλλους* V: *παγκαοῦς* S: *παγκαιοῦς* Mγρ. | 2 *οἵ τε*: *ἢ* V | 3 *φήσομεν* K(?)MCV: *φήσωμεν* K(?)S | *που*: *ὅπως* MSCV | *γίνεσθαι* K: *ξυγγενέσθαι* L | *ὡς*: *οἷς* V | 5 *οὕτως* M | 7 *μηαιφωνίας* S¹: *μηαιφονίας* C | 8 *διακελευόμενος* BL¹ | 9 post *φῶς* add. *ἀλλ'* MCL² | 10 post *γε* add. *καὶ* S: *καὶ τὰ* MCL² | *δειλητηρίου* SC | 10—11 *περιγενόμενα φάρμακα* C | 11 *περιγινόμενα* K | 12 *κηδαιμονίας* C | *λειμῷ* S¹ | 13 *βορράν* MS | 15 *ἐνομοθέτησεν* SC | 16 *δὴ* C | 17—18 *παρὰ τὴν φύσιν ἀσελγεῖν* MSCVL² | 20 *τοῖς ἐρωτικοῖς* V | 21 *ὑπό*: *ἐπὶ* L² | *γῆν* V | *πορίαν* S | 22 *ἔτι ἐλθεῖν*: *ἐπελθεῖν* K | *κατηργμένοις* Pl. Eus.: *κατηγμένοις* BL: *κατηγορουμένοις* K: *καθειργμένοις* MCVL²: *καθειρμένοις* S | *ἐπουρανίου* K | 23 *ἀλλ' ἀφανὸν* M

p. 132 54 μένους καὶ ὁμοπτέρους ἔρωτος χάριν.“ | τούτοις δὲ ἐπιλέγει ταῦτα· „ὦ παῖ, καὶ οὕτω σοι θεία δωρήσεται ἡ παρ' ἐραστοῦ φιλία.“ καὶ ταῦτα οὐ περὶ τῶν σωφρόνως, ἀλλὰ περὶ τῶν ἀκολάστως ἐρώντων ἔφη· καὶ ῥᾴδιον ἐκ τῶν ἐκείνου διαλόγων ταῦτα μαθεῖν. τοιοῦτον δὲ νόμον οὔτε Νέρων ὁ Ῥωμαίων αἴσχρότατος βασιλεὺς οὔτε Σαρδανάπαλος ὁ Ἀσσύριος, ὁ ἐν ἡδοναῖς καὶ τρυφαῖς διαβόητος, οὔτε ἔγραψεν οὔτε ἐπῄνεσε πώποτε. ἐγὼ γὰρ οἶμαι καὶ τοὺς λίαν ταῖς ἡδυπαθείαις δουλεύοντας οὐκ ἐπαινεῖν τὸ πάθος,
55 ἀλλὰ δουλεύειν τῷ χρόνῳ, τὸ ἔθος ἕξιν ἐργασαμένους. καὶ τί δεῖ λέγειν, ὅσα καὶ περὶ φόνων παρανόμως ἐνομοθέτησεν; ἀθῷον μὲν γὰρ εἶναι κελεύει τὸν τὸν ἴδιον ἀναιροῦντα οἰκέτην, τὸν δὲ θυμῷ τὸν ἀλλότριον σφάττοντα τὴν τιμὴν μόνην ἐκτίνειν, τὸν δὲ θυμῷ τὸν ἐλεύθερον κτείναντα δύο μόνα φεύγειν ἔτη διαγορεύει, τὸν δὲ καὶ μετ' ἐπιβουλῆς ἀνελόντα τρία ἔτη προστάττει φεύγειν, τὸν δέ γε καὶ μετὰ τὴν φυγὴν τὰ αὐτὰ δεδρακότα ἀειφυγίᾳ ζημιοῖ μόνῃ. παραπλήσια δὲ καὶ πατράσι παῖδας ἀνελοῦσι καὶ παισὶ πατέρας ἀπεκτονόσι καὶ ἀνδράσι γυναῖκας καὶ γυναιξὶν ἄνδρας νενομοθέτηκεν.

56 Ἀλλ' ὁ μὲν φιλόσοφος τοιούσδε νόμους ξυνέγραψε καὶ οὐδένα πέπεικεν ἀνθρώπων, οὐ πολίτην, οὐ ξένον, οὐκ ἀστόν, οὐ χωριτικόν, οὐχ Ἕλληνα, οὐ βάρβαρον, οὐ δοῦλον, οὐκ ἐλεύθερον, οὐκ ἄνδρα, οὐ γυναῖκα, οὐ νέον, οὐ πρεσβύτην, οὐ λόγοις ἐντεθραμμένον, οὐ λόγων ἀμύητον, κατὰ

12—20: Eus. Pr. XIII 21, 2—7 (Plat. Legg. IX p. 867 C—868 E); vid. Diss. p. 119 sq.

1 post καὶ add. ὦ M | ἔρωτας C | δὲ om. BL¹V | ἐπιλέγειν MSCL² | 2 τοιαῦτα V | δωρήσηται C | 3 φιλίας K | 5 οὐ Mγρ. | 6 ῥωμαίων om. V | οὐδὲ MSC | σαρδανάπαλλος KMS | 7 ἀσύριος SC | εἰδοναῖς S | οὐδὲ L¹ | 8 ἐποίησε SCL²Mγρ. | 10 εἰργασαμένους K | 11 δὴ S¹ | post φόνων add. καὶ K | παρανόμων M: περὶ νόμων V | ἐνομοθέτησαν M | 12 τὸν alterum om. L | 14 μόνον MC | ἐκτείνειν C | θυμῷ om. V | τὸν posterius om. K | κτείνοντα KV: κτέναντα S¹ | 15 φυγεῖν BL | ἔτι S¹ | διαγορεύειν K | 19 ἀποκτανοῦσι MV: ἀποκτένοσι S: ἀποκταινοῦσι C: ἀπεκτενοῦσι L² | ἄνδρας: ἀνδράσι SCL² | 22 τῶν ἀνθρώπων C | 23 χωρητικόν KBL¹SC

τούσδε βιῶναι τοὺς νόμους. ἐγὼ δὲ λοιπόν, οὓς οἱ ἁλιεῖς 57
καὶ οἱ τελῶναι καὶ ὁ σκυτοτόμος ἅπασιν ἀνθρώποις προσ-
ήνεγκαν, ἀναγνώσομαι νόμους. ὑμεῖς δὲ τούτους κἀκείνους
ἐκ παραλλήλου θέντες, τὰς θεοπρεπεῖς τούτων ἀκτῖνας θαυ-
μάσατε. ὁ μὲν οὖν φιλόσοφος καὶ τὴν ἀκόλαστον παιδε-
ραστίαν ἐθαύμασε καὶ τὰ τρισόλβια ταύτης ἐπιδέδειχεν ἆθλα·
ὁ δὲ Σωτὴρ ὁ ἡμέτερος οὐ μόνον τὴν ἀκόλαστον πρᾶξιν,
ἀλλὰ καὶ τὴν ὄψιν τὴν τοιαύτην κολάζει· „ὁ ἐμβλέψας“
γὰρ ἔφη „γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοί-
χευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ.“ καὶ ὁ μὲν ἀδεῶς καὶ 58
ταῖς ἀλλοτρίαις κοινωνεῖν ἐνομοθέτησε γυναιξίν· ὁ δὲ τῆς
φύσεως ποιητής, ἐπειδὴ καὶ δημιουργῶν τῶν ἀνθρώπων
τὴν φύσιν ἕνα ἐξ ἀρχῆς ἄνδρα καὶ μίαν γυναῖκα διέπλασε,
καὶ τὸ διαλύειν ἀπαγορεύει τὸν γάμον, μίαν δὲ μόνην
ἀφορμὴν διαλύσεως ἔδωκε, τὴν ἀληθῶς διασπῶσαν τὴν
ζεύγλην· „πᾶς“ γάρ φησιν „ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐ-
τοῦ, παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι·
καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμῶν μοιχᾶται.“ διὰ δὲ τούτων 59
πάντα φέρειν κελεύει τὰ τῆς γυναικὸς ἐλαττώματα, κἂν
λάλος ᾖ, κἂν μέθυσος, κἂν εἰς λοιδορίαν προχειροτάτη· εἰ
δὲ τοῦ γάμου παραλύσει τοὺς νόμους καὶ πρὸς ἕτερον ἴδοι,
τηνικαῦτα λύειν κελεύει τὴν ζεύγλην. | τοιαῦτα δὲ πάλιν 60 **p. 133**
καὶ διὰ τοῦ σκυτοτόμου νενομοθέτηκε· καὶ Κορινθίοις ἐπι-
στέλλων ἐκεῖνος πᾶσιν ἀνθρώποις τοὺς νόμους προσήνεγκεν·
„καλόν“ γὰρ ἔφη „γυναικὸς μὴ ἅπτεσθαι· διὰ δὲ τὰς
πορνείας ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐχέτω, καὶ ἑκάστη
τὸν ἴδιον ἄνδρα ἐχέτω.“ ὁρᾶτε, ὅσον τῶν τοῦ φιλοσόφου
καὶ τῶν τοῦ σκυτοτόμου νόμων ἐστὶ τὸ διάφορον; οὗτος

8—10: Matth. 5, 28 || 16—18: Matth. 5, 32 || 25—27: 1. Cor. 7, 1—2

1 βιῶσαι K | οἱ om. BL[1] | 3 νόμους ἀναγνώσομαι L | 4 θαυμάσετε B | 5 παιδεραστεῖαν K: παιδαραστίαν MSC | 6 τὰ om. MV | 8 κολάζειν K | 9 αὐτὴν SC | 11 ξυναιξίν L[1] | 20 μεθύση K | post μέθυσος add. ᾖ MSC | λοιδωρίαν S | 21 δέ γε BL | παραλύση KS | 22 λύειν: litt. ύ S[2] e corr. | 23 καὶ γὰρ κορινθίοις V | 25—26 τὴν πορνείαν MV, corr. Mγρ. | 26—27 καὶ ἑκάστη — ἐχέτω om. V | 27 τῶν om. C | 28 τῶν: τὸ C, sed suprascr. | νόμων om. KC

*μὲν γὰρ καὶ ἑκάστῃ γυναικὶ τὸν ἴδιον ἄνδρα ἔχειν καὶ
ἑκάστῳ ἀνδρὶ τὴν ἰδίαν γυναῖκα προσέταξεν· ἐκεῖνος δὲ
τῶν ἀνδρῶν ἁπάντων ἁπάσας εἶναι τὰς γυναῖκας κοινάς.*
61 *καὶ περὶ ἐγκρατείας δὲ νόμους τιθείς, οὔτε τῇ γυναικὶ ξυγ-
χωρεῖ τὴν τοῦ ἀνδρὸς ὁμιλίαν φυγεῖν, ἐκείνου τοῦτο μὴ
στέργοντος, οὔτε τὸν ἄνδρα, μὴ ξυμφωνούσης τῆς γυναικός·
„ἡ γυνή“ γάρ φησι „τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει,
ἀλλ' ὁ ἀνήρ· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ
ἐξουσιάζει, ἀλλ' ἡ γυνή. μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μή
τι ἂν ἐκ συμφώνου.“ στέρεσθαι γὰρ ὑπολαμβάνει τῆς*
62 *ξυνουσίας ὁ παρὰ γνώμην μετιὼν τὴν ἐγκράτειαν. εἶτα
κατ' ὀλίγον ἐπὶ τὰ τέλεια ποδηγῶν ἐπήγαγεν· „πρὸς καιρόν,
ἵνα σχολάσητε τῇ νηστείᾳ καὶ τῇ προσευχῇ, καὶ πάλιν ἐπὶ
τὸ αὐτὸ συνέρχησθε.“ οὕτω δὲ μετρήσας τῇ φύσει τοὺς
νόμους, λέγει καὶ τὴν αἰτίαν· „ἵνα μὴ πειράζῃ ὑμᾶς ὁ
Σατανᾶς.“ καὶ διδάσκων, ὡς παρ' ἡμῶν ἐκεῖνος λαμβάνει*
63 *τὰς ἀφορμάς, ἐπήγαγεν· „διὰ τὴν ἀκρασίαν ὑμῶν.“ καὶ
περὶ ἀγαμίας δὲ οὐ νόμους, ἀλλὰ παραινέσεις εἰσενεγκών,
ἔδειξε καὶ τῆς ἀγαμίας τὸ χρήσιμον· „ὁ ἄγαμος“ γὰρ ἔφη
„μεριμνᾷ τὰ τοῦ Κυρίου, πῶς ἀρέσει τῷ Κυρίῳ· ὁ δὲ γα-
μήσας μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῇ γυναικί.“
ταὐτὰ δὲ καὶ περὶ γυναικῶν ἔφη, διδάσκων, ὡς ἡ παρθενία
προξενεῖ βίον φροντίδων ἐλεύθερον.*
64 *Θαυμάσατε, ὦ ἄνδρες, τοῦ σκυτοτόμου τὴν γλῶτταν καὶ
τὸν διὰ ταύτης φθεγξάμενον προσκυνήσατε. εἰ δὲ βού-
λεσθε, καὶ τοὺς φονικοὺς καταμάθετε νόμους. ὁ μὲν γὰρ*

7—10: 1. Cor. 7, 4—5 ‖ 12—17: 1. Cor. 7, 5 ‖ 19—21: 1. Cor. 7, 32—33

1 *καὶ* prius om. L | 4 *δὲ* om. BL^{1}V | *νόμον* C | *ξυνεχώρει* CL^{2}M*γρ.* | 5 *φεύγειν* LSCM*γρ.* | *τοῦτο*: *τοῦ* L^1 ut videtur | 6 *μὴ* om. K | 7 *ἔφη* K | 8 *ὁμοίως—ἀνὴρ* om. M^1 | 9 *ἀποστερεῖται* M: *ἀποστερῆτε* V | post *ἀποστερεῖτε* add. *φησίν* MCL^2 | 10 *ἂν* om. V | *στερεῖσθαι* MSCL^2 | 11 *ἐξουσίας* CL^{2}M*γρ.* | 12 *τέλη* L^1: *τέλει* S^1 | 13 *σχολάζητε* MV: *σχολάσειτε* S | *ἐπὶ*: *εἰς* B | 14 *συνέρχεσθαι* SC | *μετρίσας* M | 18 *δὲ* om. MSCV | *παραίνεσιν* BLMV | *ἐνεγκὼν* C | 19 *φησί* SC | 20 *ἀρέσῃ* K et 21 *ἀρέσῃ* K | 22 *ὡς* om. K | *παρθενεία* K | 24 *τοῦ—καὶ* om. S | 25 *βούλεσθαι* S | 26 *φοινικοὺς* C^1 ut videtur

φιλόσοφος οὐδὲ τὸν ἀπεκτονότα πατέρα τὴν ἴσην ὑποσχεῖν
τιμωρίαν ἐκέλευσεν, ὁ δὲ Σωτὴρ ὁ ἡμέτερος καὶ λοιδορίαν
κολάζει παρὰ καιρὸν γινομένην καὶ θυμὸν ἀδίκως κινού-
μενον· „πᾶς“ γὰρ ἔφη „ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ
εἰκῇ ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει· ὃς δ' ἂν εἴπῃ Ῥακά, ἔνοχος
ἔσται τῷ συνεδρίῳ· ὃς δ' ἂν εἴπῃ Μωρέ, ἔνοχος ἔσται εἰς
τὴν γέενναν τοῦ πυρός.“ καὶ λόγων δὲ ἀργῶν εὐθύνας 65
ἀπαιτήσειν ἠπείλησεν. καὶ οὐ μόνον τοὺς φίλους εὐεργε-
τεῖν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐχθροὺς ἐκέλευσεν εὖ ποιεῖν· „ἀγαπᾶτε“
γὰρ ἔφη „τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν καὶ εὔχεσθε ὑπὲρ τῶν διω-
κόντων ὑμᾶς.“ εἶτα καὶ δείκνυσιν ἆθλον τὴν τῶν ἀγωνι-
ζομένων ὑπερβαῖνον ἀξίαν· ἔφη γάρ· „ἵνα γένησθε υἱοὶ
τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς· ὅτι ἀνατέλλει τὸν ἥλιον
αὐτοῦ ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ
ἀδίκους.“ καὶ περὶ ὅρκων δὲ νόμους τιθείς, καὶ αὐτοὺς 66
ἀπαγορεύει τοὺς ὅρκους, ἀποχρῆν λέγων τὸ „ναί“ καὶ τὸ „οὔ“
πρὸς | τὴν τῶν λεγομένων βεβαίωσιν. καὶ τὸν ἀκτήμονα **p. 134**
δὲ βίον τελειότατον ἔφη· „ὃς γὰρ ἄν“ φησι „μὴ ἀποτάξη-
ται πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ, οὐ δύναταί μου εἶναι
μαθητής.“ ἀλλ' ὅμως καὶ οὕτως ἀκριβῆ πολιτείαν νομο-
θετῶν, οὐδέν τι τερπνὸν κατὰ τόνδε τὸν βίον ἢ θυμῆρες
δώσειν ὑπέσχετο, ἀλλὰ πενίαν καὶ ταλαιπωρίαν καὶ λοιδο-
ρίας καὶ μάστιγας καὶ διαφόρους σφαγάς· „ἐν τῷ κόσμῳ“
γὰρ ἔφη „θλίψιν ἔχετε“ καί· „μακάριοί ἐστε, ὅταν ὀνειδί-

4—7: Matth. 5, 22 ‖ 9—11: Matth. 5, 44 ‖ 12—15: Matth. 5, 45 ‖ 15—17: Matth. 5, 33—37 ‖ 18—20: Luc. 14, 33 ‖ 23—24: Joh. 16, 33 ‖ 24—p. 240, 3: Matth. 5, 11—12

1 ἀποκτένοντα MSL²: ἀποκταίνοντα C: ἀποκτείναντα V | 1—2 τιμωρίαν ὑποσχεῖν LC | 2 λοιδωρίαν S | 5 εἴποι V | ῥακκά SC | 6 ἔσται—ἔνοχος om. V | 8 ὑπείλησε M | εὐεργετῶν M | 10 ἔφη om. S: φησί C | καὶ om. KBLV | εὔχεσθαι S | 11 ἀγονιζομένων C | 12 ἔφη γάρ: τί γὰρ ἔφη BL¹MV, corr. Mγρ. | υἱοὶ: ὅμοιοι V | 13 ἀνατέλλῃ S | 16 ἀπόχρῃ M, corr. Mγρ. | τὸ posterius om. K | 17 ἀκτίμονα S¹ | 18 τελειώτατατον C | φησι om. V | 19 αὐτῶ M | 20 οὗτος MC | 21 τι: τοῖς K: τοι SC | τὸν om. B | 22 λοιδορίαν [λοιδωρίαν S] καὶ ταλαιπωρίαν [ταλαιπορίαν M] MSCV

σωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα
καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ· χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε,
67 ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς.“ καὶ τοὺς μὲν
πόνους καὶ κινδύνους ἐπέδειξε, τὰ δὲ βραβεῖα καὶ τοὺς
στεφάνους μετὰ τοῦ βίου τὸ τέλος ἀποδώσειν ὑπέσχετο. καὶ
ἐν ἑτέρῳ δὲ χωρίῳ φησίν· „εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς διώ-
ξουσιν· εἰ τὸν ἐμὸν λόγον ἐτήρησαν, καὶ τὸν ὑμέτερον τηρή-
σουσιν.“ καὶ πάλιν· „εἰ τὸν οἰκοδεσπότην Βεελζεβοὺλ ἐπε-
κάλεσαν, πόσῳ μᾶλλον τοὺς οἰκειακοὺς αὐτοῦ;“
68 Οἱ μὲν δὴ νόμοι τοιοῦτοι· ἄξιον δὲ ἀληθῶς καὶ τοὺς
θεσπεσίους ἄνδρας ἐκείνους θαυμάσαι καὶ τοὺς ἐκείνοις
πεπιστευκότας. τοιῶνδε γὰρ λόγων ἀκούοντες καὶ οὔτε πλοῦ-
τον οὔτε δυναστείαν οὔτε σώματος ῥώμην παρὰ τοῦ κεκλη-
κότος δεξάμενοι, ἀλλὰ μακραῖς καὶ ταύταις οὐ φαινομέναις
ἐπαγγελίαις πεπιστευκότες, καὶ τοὺς πόνους ἠσπάσαντο καὶ
τῶν κινδύνων ἠνέσχοντο καὶ τὴν οἰκουμένην περινοστή-
69 σαντες τοῖς ἔθνεσι προσήνεγκαν τὰ μαθήματα. οὐδὲν δὲ
ἧττον καὶ τοὺς δεξαμένους εὐφημῆσαι προσήκει, ὅτι παρὰ
τοῖς κήρυξιν οὐδὲν περιφανὲς ὁρῶντες οὐδὲ περίβλεπτον,
ἀλλὰ γλώττας ἁλιευτικάς τε καὶ σκυτοτομικὰς καὶ πενίαν
ἐσχάτην (οὐδὲ γὰρ τῆς ἀναγκαίας ηὐπόρουν τροφῆς· πόθεν
γὰρ δὴ ταύτην εἶχον, οἵ γε καὶ τὸ μεριμνᾶν περὶ τῆς αὔ-
ριον νόμῳ κεκωλυμένοι;), οὐ μόνον τοῖς λεγομένοις ἐπί-
στευσαν, ἀλλὰ καὶ τῶν παρ' αὐτοῖς πολιτευομένων κατεφρό-
νησαν νόμων καὶ τῶν ἐθῶν τῶν πατρῴων ἐξέστησαν καὶ
μετὰ κινδύνων καὶ αὐτοὶ τὸν λοιπὸν ἐβίωσαν χρόνον, ὁμοίως
μὲν τοῖς διδασκάλοις κηρύττοντες, ὁμοίως δὲ παροινούμενοι

6—8: Joh. 15, 20 ‖ 8—9: Matth. 10, 25 ‖ 22—23: Matth. 6, 34

2 ἕνεκεν ἐμοῦ ψευδόμενοι BLM et ψευδόμενοι V in marg. | 4 ante κινδύνους add. τοὺς K | ὑπέδειξε LMV | 5 τὸ τοῦ βίου MSCV | 6 δίωξαν B | 8 ἐπεκαλέσαντο BL: ἐκάλεσαν SCV | 9 οἰκιακοὺς KS | 12 γὰρ om. C | 13 ῥώμην σώματος SC | τοῦ om. M, add. Mγρ. | 15 ἐπαγγελείαις K | κατησπάζοντο V | 16 καὶ om. K | 17 ἐπήνεγκαν V | 18 εὐφημίσαι L: εὐφημεῖσαι C | 19 οὐδὲ: οὐδὲν C | 22 δὴ: ἂν Gaisford | οἵ: εἴ K | 25 νόμον K | post ἐθῶν add. καὶ C | 26 χρόνον: βίον K | 26—27 ὁμοίως — κηρύττοντες om. S

καὶ προπηλακιζόμενοι καὶ διὰ τῶν ἴσων κλυδωνίων ὁδεύ-
οντες. τοσοῦτο δὲ σέβας τῶν μέχρι θανάτου κεκινδυνευ- 70
κότων καὶ εἶχον ἐκεῖνοι, καὶ μὲν δὴ καὶ ἔχουσιν ἅπαντες,
ὡς τὰς ἐκείνων γε θήκας θησαυροὺς ὑπολαμβάνειν ἀγαθῶν
παντοδαπῶν χορηγούς. ἀθρήσατε δὴ οὖν, ὦ ἄνδρες, τῶνδε 71
τῶν νόμων τὴν δύναμιν. τούτους γὰρ καὶ Ῥωμαῖοι καὶ
Πέρσαι καὶ οἱ τῆς τούτων ἡγεμονίας ἔξω τελοῦντες κατα-
λῦσαι λίαν ἐσπουδακότες, τὴν μὲν οἰκείαν ἀσθένειαν ἔδειξαν,
τὴν δὲ τούτων ἰσχὺν ἐκδηλοτέραν ἀπέφηναν. τοῖς δὲ Λυ-
κούργου καὶ Σόλωνος οὐδεὶς ἐπολέμησε νόμοις, | ἀλλ' αὐ- **p. 135**
τόματοι κατελύθησαν. καὶ οὔτε ὁ Πύθιος οὔτε ἡ Πολιὰς 72
τοὺς ὑπὸ σφῶν τεθέντας ἐκράτυναν νόμους, εὐθὺς δέ γε
Ῥωμαίων προστεταχότων ἐσβέσθησαν. δειξάτω τις ὑμῶν,
ὦ ἄνδρες, ἕνα γοῦν Σπαρτιάτην ὑπὲρ τῶν Λυκούργου νό-
μων ἀποθανεῖν ἀνασχόμενον, ἢ ἕνα Ἀθηναῖον ὑπὲρ τῶν
Σόλωνος, ἢ ὑπὲρ τῶν Ζαλεύκου Λοκρόν, ἢ Κρῆτα ὑπὲρ
τῶν Μίνωος· ἀλλ' οὐκ ἄν τις ὑμῶν τοῦτό γε δείξειεν·
ἡμεῖς δὲ δείκνυμεν ὑπὲρ τῶν ἁλιευτικῶν καὶ σκυτοτομικῶν
νόμων πολλὰς καὶ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἀνασχομένας ἀπο-
θανεῖν μυριάδας· καὶ μάρτυρες οἱ τῶν μαρτύρων σηκοὶ
καὶ πόλεις λαμπρύνοντες καὶ χώρας φαιδρύνοντες καὶ
ξένοις ὁμοῦ καὶ ἐγχωρίοις τὴν ὠφέλειαν προσφέροντες.
ἐπειδὴ τοίνυν καὶ τῶν νόμων καὶ τῶν νομοθετῶν κατά- 73
δηλον ἐκ ξυγκρίσεως γεγένηται τὸ διάφορον, καὶ τὰ μὲν
ὤφθη λογισμῶν ἀνθρωπίνων εὑρήματα, τὰ δὲ θεόσδοτα καὶ
σωτήρια, δέξασθε, ὦ ἄνδρες, τὰ θεσπέσια δῶρα καὶ τὸν
μεγαλόδωρον καὶ φιλόδωρον μὴ ἀτιμάσητε χορηγόν. εἴσεσθε

1 *κλυδονίων* S | 2 *σέβας* om. V, sed post *κεκινδυνευκότων* add. *τὸ σέβας* | *τὸν* C | 4 *τὰς* om. K | *γε* om. C | *θησαυροὺς* om. BL[1] | 5 *δὴ* om. MSCV | *οὖν* om. L | 6 *γὰρ* om. BL | 7 *ἡγεμονείας* K | 9 *ἐκδηλωτέραν* BS | 10 *σώλωνος* C | 11 *πόλις* KSCL[2]Mγρ.: *πελιὰς* M: *παλλὰς* V e corr. (ex *πολιὰς*) | 12 *γε* om. C | 14 *σπαρτίτην* S[1] | *λυκουργείων* K e corr.: *κακούργου* C | 15 *ἕνα* om. SC | *τῶν*: *τοῦ* CV | 16—17 *ἢ ὑπὲρ —μίνωος* om. K | 17 *τῶν μίνωος*: *τοῦ μήνωος* C | 18 post *ἁλιευτικῶν* add. *διδαχῶν* L | 21 *καὶ χώρας φαιδρύνοντες* om. V | 25 *εὑρέματα* KLMV | 27 *καὶ φιλόδωρον* om. S | *εἴσεσθαι* S

δὲ αὐτῶν τὸ θεοπρεπὲς ἀκριβέστερον, εἰ τούτοις ἐντύχητε, τὴν πονηρὰν τῶν ψυχῶν ἐξελάσαντες πρόληψιν.

ΠΕΡΙ ΧΡΗΣΜΩΝ ΑΛΗΘΩΝ ΤΕ ΚΑΙ ΨΕΥΔΩΝ. Ι.

1 *Οἱ τυραννίδος ἐρῶντες τὴν οὐδαμόθεν αὐτοῖς προσή-*
κουσαν ἁρπάζουσι δυναστείαν, ἀλλὰ τὸ μὲν τῆς βασιλείας
περιτίθενται σχῆμα, τὴν ἁλουργίδα, τὸν στέφανον, τὸν θρό-
νον, τὸ ζεῦγος, τοὺς δορυφόρους, τὸν δὲ βασιλικὸν ζηλοῦν
οὐκ ἐθέλουσι τρόπον. οὐ γὰρ ἤπιοι ποθοῦσι καλεῖσθαι
πατέρες, ἀλλὰ δεσπόται πικροί, οὐδὲ κηδεμόνες φιλάνθρω-
ποι, ἀλλ᾽ ἡγεμόνες παγχάλεποι. τῷ τοι πολλάκις μὲν αὐ-
τοὺς οἱ ἔννομοι καταλύουσι βασιλεῖς, τοὺς ὑπ᾽ αὐτῶν
παρανομουμένους οἰκτείροντες· πολλάκις δὲ καὶ στρατιῶται
καὶ δῆμοι γυμνοῦσι τῆς δυναστείας, τὸ θράσος οὐ φέροντες.
2 *τοῦτο καὶ δεδράκασι καὶ πεπόνθασιν οἱ παμπόνηροι δαί-*
μονες. τὴν γὰρ δὴ τάξιν καταλιπόντες, ἣν ἔλαχον, καὶ τὴν
ἡμερωτάτην τοῦ πεποιηκότος ἀποδράσαντες δεσποτείαν, ἥρ-
πασαν μὲν τὴν τυραννίδα, τὸ δὲ θεῖον ὄνομα σεσυληκότες,
θεοὺς σφᾶς αὐτοὺς προσηγόρευσαν καὶ τὸ θεῖον σέβας
σφίσι προσφέρειν τῶν ἀνθρώπων τοὺς ἀνοήτους ἀνέπεισαν·
εἶτα κρατῦναι τὴν δυναστείαν σπουδάζοντες, καὶ προγινώ-
σκειν τὰ μέλλοντα καὶ προλέγειν ἐνεανιεύσαντο, ταύτῃ μά-
3 *λιστα τοὺς εὐαλώτους ἀνθρώπους παρακρουόμενοι. διά τοι*

1 *δὲ* om. M | *ἐντύχοιτε* MSCV | 2 *περὶ νόμων* KS: *τέλος περὶ νόμων* L: *τέλος τοῦ θ̄ λόγου περὶ νόμων* C; add. θ̄ S | 3—4 *περὶ — ψευδῶν* om. V | 3 *ἀληθινῶν* SC | *τε* om. KSC | 4 *ι´* om. CV: *λόγος ῑ* BLM | 5 *οὐδαμῶθεν* S^1C | 7 *περιτεθὲν* K: *περιτιθέναι* M, corr. Mγρ. | 8 post *τοὺς* add. *τε* M | *δωρυφόρους* S | 8—9 *οὐκ ἐθέλουσι ζηλοῦν* C | 10 *κηδαιμόνες* C | 11 *χαλεποί* MV, corr. Mγρ. | 15 post *τοῦτο* add. *δὴ* V | *παμπόνηροι*: *παράνομοι* CL^2 | 16 *λιπόντες* BLV: *λειπόντες* K | 17 *δεσποτίαν* K | 21 *δυναστείαν*: *δεσποτείαν* B | 22 *καὶ προλέγειν* om. C | 23 *ἀνθρώπους* om. BL^1

*τοῦτο πανταχοῦ γῆς τὰ τῆς ἀπάτης κατεσκεύασαν ἐργαστήρια
καὶ τὰς μαντικὰς ἐπενόησαν μαγγανείας, τοὺς ἀλευρομάντεις
καὶ στερνομάντεις καὶ νεκυομάντεις καὶ τὴν Κασταλίας
πη|γὴν καὶ τὸ Κολοφώνιον ῥεῖθρον καὶ τὴν ἱερὰν δρῦν* **p. 136**
*καὶ τὸ Δωδωναῖον χαλκεῖον καὶ τὸν Κιρραῖον τρίποδα καὶ
τὸν Θεσπρώτιον λέβητα, καὶ ἐν Λιβύῃ μὲν τὸ μαντεῖον τὸ
Ἄμμωνος, ἐν δέ γε Δωδώνῃ τὸ τοῦ Διός, ἐν δὲ Βραγχί-
δαις καὶ Δήλῳ καὶ Δελφοῖς καὶ Κολοφῶνι τοῦ Κλαρίου
καὶ Πυθίου καὶ Δηλίου καὶ Διδυμαίου, καὶ ἐν Λεβαδίᾳ
μὲν Τροφωνίου, ἐν Ὠρωπῷ δὲ Ἀμφιάρεω, ἐν δὲ τῇ Τυρρη-
νῶν καὶ Χαλδαίων τῆς νεκυομαντείας τὰ ζοφώτατα ἄντρα,
καὶ ἀλλαχοῦ μὲν Ἀμφιλόχου, ἀλλαχοῦ δὲ Γλαύκου καὶ ἑτέ-
ρωθι Μόψου καὶ ἄλλων τινῶν δυσωνύμων ἀνθρώπων. ὅτι* 4
*δὲ παμπονήρων ἦν δαιμόνων ταῦτα χρηστήρια τὴν θείαν
προσηγορίαν σεσυληκότων, ἱκανὴ μὲν τεκμηριῶσαι καὶ ἡ
νῦν αὐτοῖς ἐπικειμένη σιγή. μετὰ γὰρ δὴ τὴν τοῦ Σωτῆ-
ρος ἡμῶν ἐπιφάνειαν ἀπέδρασαν οἱ τήνδε τὴν ἐξαπάτην
τοῖς ἀνθρώποις προσφέροντες, τοῦ θείου φωτὸς οὐκ ἐνεγκόν-
τες τὴν αἴγλην. μαρτυρεῖ δὲ διαρρήδην καὶ Πλούταρχος ὁ* 5
*Χαιρωνεύς, ἀνὴρ οὐχ Ἑβραῖος, ἀλλ' Ἕλλην καὶ τὸ γένος
καὶ τὴν γλῶτταν, καὶ μέντοι καὶ ταῖς Ἑλληνικαῖς δόξαις
δεδουλωμένος καὶ τὸν τῶν χρηστηρίων ἀκριβῶς ἐπιστάμενος
πλάνον. οὐ πόρρω γάρ που τῆς Χαιρωνείας Δελφοὶ καὶ
Λεβαδία καὶ Ὠρωπός, ἀλλ' ὅμοροί τε καὶ πλησιόχωροι. οὗ-
τος πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα ξυνέγραψε (πολυμαθὴς γὰρ ὁ ἀνὴρ*

2—12: Eus. Pr. II 3, 1—4

1 *πανταχοῖ* K | 2 *μαγγανίας* KBSC | *πλευρομάντεις* MV | 3 *καὶ στερνομάντεις* om. S | 4 *κολοφόνειον* S | *τὴν* om. BL[1] | 5 *δωδώνεον* K | *κίρρεον* K | 6 *θεσπρώτειον* KBM | *λυβύη* C | *τὸ* (posteriore loco): *τοῦ* MC | 7 *ἄμμονος* S[1] | *βραγχίδες* BC | 9 *λαβαδίαι* K | 10 post *τροφωνίου* add. *καὶ* B | *ἀμφιάρεω* V: *ἀμφιάρεως* KBLM: *ἀμφιαράου* SC | *τυρήνων* C | 11 *νεκυομαντίας* MV | *ζοφωδέστατα* V | 13 *μώψου* S | *δυσσωνύμων* B | 14 *δαιμόνων ἦν* MV | 15 *ἡ* om. M[1] | 16 *δὴ* om. V | *τὴν* bis C | 19 ante *πλούταρχος* add. *ὁ* BLM | 20 *χερωνεύς* L[1]SC | 22 *δεδουλομένος* S | 23 *χαιρωνίας* KBL[1]: *χερωνίας* SC | 24 *λεβαδεία* M | *πλησιόχοροι* L[1] | 25 *καὶ* om. C

καὶ μάλα πολύπειρος), ξυνέγραψε δὲ καὶ περὶ τῶν μαντειῶν
τινα καὶ τόδε τὸ ξύγγραμμα Περὶ τῶν ἐκλελοιπότων χρη-
στηρίων ἐκάλεσεν· ἐν τοίνυν τούτῳ πρὸς πολλοῖς ἄλλοις
6 *καὶ ταῦτα ἔφη· „τὸ μὲν οὖν ἐφεστάναι τοῖς χρηστηρίοις*
μὴ θεούς, οἷς ἀπηλλάχθαι τῶν περὶ γῆν προσῆκόν ἐστιν,
ἀλλὰ δαίμονας ὑπηρέτας θεῶν, οὐ δοκεῖ μοι κακῶς ἀξιοῦσθαι·
τὸ δὲ τοῖς δαίμοσι τούτοις, μονονουχὶ δραχμὴν λαμβάνον-
τας ἐκ τῶν ἐπῶν τῶν Ἐμπεδοκλέους, ἁμαρτίας καὶ ἄτας καὶ
πλάνας ἐπιφέρειν, τελευτῶντας δὲ καὶ θανάτους ὥσπερ ἀν-
θρώπων ὑποτίθεσθαι θρασύτερον ἡγοῦμαι καὶ βαρβαρικώ-
7 *τερον.“ ταῦτα οὐ προφήτης ἡμέτερος οὐδ' ἀπόστολος*
εἴρηκεν, οὐδέ τις ἄλλος τῶν ἐκείνοις πεπιστευκότων καὶ τὰ
ἐκείνων δοξάζειν ἐσπουδακότων, ἀλλ' ἀνὴρ πᾶσαν μὲν ἠσκη-
μένος παιδείαν, τῇ δὲ παλαιᾷ τῶν φιλοσόφων ἐξαπάτῃ
δουλεύων· οὗτος ἔφη, πρῶτον μέν, οὐκ εἶναι τοὺς χρῶντας
θεούς, ἀλλὰ δαίμονας, ἔπειτα δέ, τοὺς τούτων νεωκόρους
καὶ ὑπὸ τούτων κατειλημμένους καὶ ἀναβεβακχευμένους ἐπὶ
μισθῷ χρησμολογεῖν, προλέγειν δὲ οὐδὲν ἀληθές, ἀλλὰ καὶ
περὶ τούτων, ὧν τὸν ἀτμὸν καὶ τὴν ἐπίπνοιαν ἔχειν νεα-
νιεύονται, πολλὰ δεινὰ καὶ χαλεπὰ προαγγέλλειν, οὐ μόνον
ἄτας καὶ πλάνας, ἀλλὰ καὶ θανάτους ἀνθρώποις παραπλη-
σίως, καὶ τὰ ἔπη δὲ οὐκ ἔκ τινος θειασμοῦ καὶ κατακωχῆς
8 *λέγειν, ἀλλ' ἐκ τῆς Ἐμπεδοκλέους συλῶντας ποιήσεως. καὶ τὰ*
ἑξῆς δὲ τὴν αὐτὴν ἔχει διάνοιαν· λέγει γάρ· „καὶ περὶ μὲν

4—11: Eus. Pr. V 4, 2. 17, 1 (Plut. de def. orac. 16) ‖ 24—p. 245, 9: Eus. Pr. V 4, 3 (Plut. de def. orac. 14)

1 *μαντιῶν* S¹ | 3 *τούτω τοίνυν* S: *τοῦτο τοίνυν* C | *ἄλλοις*: *ἑτέροις* SCM*γρ*. | 5 *οὓς* SC | *ἀπηλάχθαι* S | 6 *κακοὺς* C | 7 *τοῦτο* CL² | *δραγμὴν* SC: *ῥάγδην* Pl. | 8 *καὶ* prius om. M | *ἄτας*: *τὰς* KBL¹ | *καὶ* posterius om. KBL¹MC | 9 *πλάκας* M¹ | post *θανάτους* add. *αὐτῶν* V | 12—13 *καὶ—ἐσπουδακότων* om. MV | 15 *δουλεύων*: *πιστεύων* BL¹MV, corr. M*γρ*. | *οὕτως* MSC | 16 *νεωκόρους*: *κόρους* L¹ | 17 *ἀναβαχχευμένους* K | 18 *καὶ*: *κἂν* C | 19 *ὧν—καὶ* om. V | *ὧν* om. KBL¹ | *τῶν ἀτμῶν* C e corr. | *ἐπίνοιαν* KBL¹MS, corr. M*γρ*. | 20 *προσαγγέλλειν* M, corr. M*γρ*.: *προαγγέλειν* C: *ἀπαγγέλλειν* V | 21 *πλάνους* L¹ | 22 post *παραπλησίως* add. *δὲ* BL et mox *δὲ* om. BL¹ | *κατοιχωχίης* K: *κατοχῆς* L¹V S e corr.: *κατωχῆς* B | 24 *μὲν* K Pl. Eus.: om. BLMSCV

τῶν μυστικῶν, ἐν οἷς | τὰς μεγίστας ἐμφάσεις λαβεῖν ἔστι p. 137
τῆς περὶ δαιμόνων ἀληθείας, εὔστομά μοι κείσθω, καθ' Ἡρόδοτον· ἑορτὰς δὲ καὶ θυσίας, ὥσπερ ἡμέρας ἀποφράδας καὶ σκυθρωπάς, ἐν αἷς ὠμοφαγίαι καὶ διασπασμοί, νηστεῖαί τε καὶ κοπετοί, πολλαχοῦ δὲ πάλιν αἰσχρολογίαι πρὸς ἱεροῖς μανίαι τε ἄλλαι ὀρινομένων ῥιψαύχενι σὺν κλόνῳ, θεῶν μὲν οὐδενί, δαιμόνων δὲ πονηρῶν ἀποτροπῆς ἕνεκα φήσαιμ' ἂν ἐπιτελεῖσθαι, παραμυθίας τῆς παλαιᾶς ποιουμένους ἀνθρωποθυσίας.“ ἐν μὲν οὖν τοῖς ἔμπροσθεν ἐξητασμένοις 9
ἔφη μὴ εἶναι τὰ μαντεῖα θεῶν, ἀλλὰ δαιμόνων· ἐνταῦθα δὲ τούτους καὶ πονηροὺς προσηγόρευσε, τεκμηρίοις ἐναργεστάτοις τοῖς ὑπ' αὐτῶν δρωμένοις χρησάμενος. τίνι γάρ που προσήκουσιν ὠμοφαγίαι καὶ διασπασμοὶ αἰσχρορημοσύναι τε καὶ αἰσχρουργίαι καὶ μανίαι ὀρινομένων καὶ ῥιψαυχενούντων σὺν κλόνῳ, ἢ δαίμοσι παμπονήροις, τὸ τῶν ἀνθρώπων πημαίνουσι γένος; οἳ πάλαι μέν, οἷα δὴ ἀλάστορες, ταῖς τῶν τρισαθλίων ἀνθρώπων σφαγαῖς ἐπετέρποντο, ἐπειδὴ δὲ βδελυξαμένους εἶδον τοὺς ἀνθρώπους τὴν ἀνδροφονίαν ἐκείνην καὶ μιαιφονίαν τὴν αὐτοῖς ἀξιέραστον καὶ παυσαμένους τοῦ μύσους, τὰς διαμαστιγώσεις καὶ ὠμοφαγίας καὶ τὰς ἄλλας ἐπενόησαν τελετάς. καὶ ταῦτα δὲ τοῖς εἰρημένοις 10
προστέθεικεν· „παυσαμένου δὲ τοῦ Ἀμμωνίου, μᾶλλον, ἔφην ἐγώ, περὶ τοῦ μαντείου δίελθε ἡμῖν, ὦ Κλεόμβροτε. μεγάλη

(2—3: Herod. II 171 ‖ 6: Pind. fr. 208) ‖ 22—p. 246, 6: Eus. Pr. V 16, 2—3 (Plut. de def. orac. 5)

1 λαμβάνειν SCL^{2}Mγρ. | 2 τῆς: τὰ V | post τῆς add. δὲ KBLM | κατ' KBLS^{1}C | 3 ἑορταῖς SCMγρ. et θυσίαις SCMγρ. | 4 σκυθρωπίας εἶναι σωμοφαγίαι K | 5 καὶ om. S | 6 ὠρινομένων M: ὀριγνωμένων SCVL^{2}Mγρ. | ῥιψαύχενοι C | 7 πονηρῶν: δεινῶν MV | 8 παραμυθίαν V | πυνουμένους S^1: ποιουμένων V | 9 ἐξηταμένοις S^1 | 10 ἀλλὰ καὶ δαιμόνων BL | 11 τούτοις C | ἐνεργεστάτοις K | 12 τοῖς om. C | τοῖς τελουμένοις ὑπ' αὐτῶν V | 13 που om. V | αἰσχρορημόσυνοί K: αἰ σχρορρημοσύναι V | 14 ὠρινομένων M: ὀριγνωμένων SCVL^{2}Mγρ. | 15 συγκλόνω L | post παμπονήροις add. τοῖς V | 17 ἀνδρῶν MSCVL^2 | ἐτέρποντο S | 18 βδελλυξαμένους K: βδελυγξαμένους M | ἴδον KSC | 20 τοῦ: τοὺς BL | μέσους K: μύθους BL^1 | 22 παυσομένου K

γὰρ ἡ παλαιὰ δόξα τῆς ἐκεῖ θειότητος, τὰ δὲ νῦν ἔοικεν
ἀπομαραίνεσθαι. τοῦ δὲ Κλεομβρότου σιγῶντος καὶ κάτω
βλέποντος, ὁ Δημήτριος οὐδὲν ἔφη δεῖν περὶ τῶν ἐκεῖ πυν-
θάνεσθαι καὶ διαπορεῖν, τὴν ἐνταῦθα τῶν χρηστηρίων
ἀμαύρωσιν, μᾶλλον δὲ πλὴν ἑνὸς ἢ δυοῖν ἁπάντων ἔκλειψιν
11 ὁρῶντας.“ ταῦτα μετὰ τὴν τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν
ἐπιφάνειαν ὁ Πλούταρχος ἔγραψεν· τοιγάρτοι ὁ χρόνος δη-
λοῖ τῆς τῶν χρηστηρίων ἐκλείψεως τὴν αἰτίαν. καὶ ὁ Πορ-
φύριος δὲ ἐν τῷ Περὶ τῆς ἐκ λογίων φιλοσοφίας καὶ ταῦτα
ἔφη· „ἀλλ᾽ ἤδη καὶ τὴν γνῶσιν τῆς φορᾶς τὴν ἀκριβῆ καὶ
τὰς ἐκ τούτων διηγήσεις ἀκαταλήπτους εἶναι ἀνθρώποις,
καὶ οὐ μόνον τούτοις, ἀλλὰ καί τισι τῶν δαιμόνων· ὅθεν
12 καὶ ψεύδονται περὶ πολλῶν ἐρωτηθέντες.“ οὐκοῦν, ὦ ἄν-
δρες, ἐπειδήπερ ἡμῖν περὶ τῶν ὑμετέρων χρηστηρίων λέγουσιν
ἀπιστεῖτε, τῷ ἡμῖν μὲν ἐχθίστῳ, ὑμῖν δὲ προσφιλεστάτῳ
πιστεύσατε· ἄσπονδος γὰρ ἡμῶν οὗτος πολέμιος, τὴν προ-
φανῆ κατὰ τῆς εὐσεβείας ἀναδεξάμενος μάχην. οὗτος δὲ
ψεύδεσθαι εἴρηκε τοὺς τοῖς καλουμένοις μαντείοις προσ-
13 εδρεύοντας δαίμονας. ὅτι δὲ τοὺς αὐτοὺς καὶ θεοὺς ὀνο-
μάζει καὶ ἀστρολογίαν μᾶλλον αὐτοῖς ἢ θείαν πρόγνωσιν
p. 138 μαρτυρεῖ, ἐν αὐτῷ δεδήλωκε τῷ ξυγγράμματι· | λέγει δὲ
ταῦτα· „ἃ γὰρ λέγουσιν οἱ θεοί, εἴπερ τὰ μεμοιραμένα
γινώσκοντες λέγουσιν, ἀπὸ τῆς τῶν ἄστρων φορᾶς δηλοῦσι·
καὶ τοῦτο σχεδὸν πάντες ἐξέφηναν οἱ ἀψευδεῖς τῶν θεῶν.“
14 ἀλλ᾽ οὓς ἐνταῦθα θεοὺς προσηγόρευσε, πάλιν ἔφη μὴ εἶναι
θεοὺς ἐν τούτῳ γε καὶ οὐκ ἐν ἄλλῳ τῳ ξυγγράμματι· τοῦ
γάρ τοι Ἀπόλλωνος τεθεικὼς τὸν χρησμόν, ὃς διδάσκει, πῶς

8—13: Eus. Pr. VI 5, 1 (Porph. de phil. ex orac. p. 169) ‖ 21—24: Eus. Pr. VI 1, 1 (Porph. de phil. ex orac. p. 166) ‖ 25—p. 247, 3: Eus. Pr. IV 9, 1—2 (Porph. de phil. ex orac. p. 112 sqq.)

1 θεότητος MS | 2 λεομβρότου S | 4 ἀπορεῖν K | 5 δυεῖν KMS^2 | ἐκλείψειν S^1C | 10 ἤδει V | φθορᾶς SV | 11 ἀκαταλείπτους S | 14 ὑμῖν L | 15 τῷ: τῶν BL^1 et ἐχθίστων BL^1 et προσφιλεστάτων BL^1 | 18 μαντίοις S | 21 ἐμαρτύρησεν SCL^2Mγρ. | 22 μεμοιρημένα M, corr. Mγρ.: μεμειραμένα V: μὲν μοίραι μὲν K | 24 ἅπαντες S: ἅπαντας C | ἔφησαν K | 25 ἄλλους KC | 26 τοῦτο C | ξυγγράματι C | 27 τεθεικότος V e corr. | ὡς M |

χρὴ τοῖς ἐπιχθονίοις, πῶς δὲ τοῖς ὑποχθονίοις θύειν θεοῖς,
καὶ πῶς μὲν τοῖς ἐναλίοις, πῶς δὲ τοῖς ἐπουρανίοις καὶ
αἰθερίοις, διελέγχει τοῦτον ὡς οὐκ εὖ ἔχοντα τὸν χρησμόν,
μὴ χρῆναι φάσκων θεοὺς ὑπολαμβάνειν τοὺς ταῖς διὰ ζώων 15
θυσίαις χαίροντας· εἶναι γὰρ πάντων ἀδικώτατον τὸ ζωοθυ-
τεῖν καὶ ἀνόσιον καὶ μυσαρὸν καὶ βλαβερὸν καὶ διὰ τοῦτο
μηδὲ θεοῖς προσφιλές. εἶτα τὸν Θεόφραστον εἰσάγει λέ-
γοντα, ὡς θεοῖς οὐχ ἁρμόζουσιν, ἀλλὰ δαίμοσιν, αἱ διὰ ζώων
θυσίαι. κωμῳδεῖ δὲ καὶ τὰς τῶν παλαιῶν ἀνθρωποθυσίας
καὶ διηγεῖται παμπόλλας παρὰ πολλῶν γεγενημένας. ἔπειτα 16
διδάξας, ὡς οἱ πονηροὶ ταύτας τελεῖσθαι ἐκέλευον δαίμονες,
ἐπήγαγεν· „διὸ συνετὸς ἀνὴρ καὶ σώφρων εὐλαβηθήσεται
τοιαύταις χρῆσθαι θυσίαις, δι᾽ ὧν ἐπισπάσεται πρὸς ἑαυτὸν
τοὺς τοιούτους, σπουδάσει δὲ καθαίρειν τὴν ψυχὴν παν-
τοίως· καθαρᾷ γὰρ ψυχῇ οὐκ ἐπιτίθενται.“ ἀλλ᾽ ὁ Πύθιος 17
τἀναντία τῷ Πορφυρίῳ νομοθετεῖ· κελεύει γὰρ τῷ χρησμὸν
ἐξαιτοῦντι λύτρα τινὰ δοῦναι τῷ πονηρῷ δαίμονι, χοὰς καὶ
πυρὴν καὶ αἷμα κελαινὸν καὶ οἶνον παμμέλανα· καὶ τοι-
αῦτα ἄττα προσθείς, καὶ τὴν εὐχήν, ἣν δεῖ θύοντα προσ-
ενεγκεῖν, ἐξεπαίδευσεν· „δαῖμον ἀλιτρονόων ψυχῶν διάδημα
λελογχὼς ἠερίων ὑπένερθε μυχῶν, χθονίων δ᾽ ἐφύπερθεν.“
καὶ ταῦτα δὲ ὁ Πορφύριος ἐν αὐτῷ γε τῷ ξυγγράμματι
τέθεικε, τοῦτον διελέγχων ὡς οὐκ ὄντα θεόν, τὸν δὲ οἰκεῖον

4—10: Eus. Pr. IV 10, 2—4 (Porph. de abstin. II 34—36) ‖ 12—15: Eus. Pr. IV 18 (Porph. de abstin. II 43) ‖ 16—21: Eus. Pr. IV 20, 1 (Porph. de phil. ex orac. p. 152—154)

post διδάσκει add. καὶ MSCL² | 1 χρὴ: δεῖ L | πῶς δὲ τοῖς ὑποχθονίοις om. LC | 3 εὖ om. KS | 4 ταῖς: τε K: τῶν C | 6 καὶ βλαβερὸν om. S: καὶ βδελυρὸν L¹ | 7 μὴ C | 8 ἀλλὰ δαίμοσιν om. BLMV et 9 post θυσίαι add. ἀλλὰ δαίμοσιν BL | δὲ om. C | ἀνθρώπων θυσίας SC: ἀνδρῶν ἀνθρωποθυσίας L² | 10 παμπόλας C | 12 εὐλαβήσεται KBL | 14 σπουδάσεις V | 16 τῷ prius om. KBLV | νομοθετεῖ πορφυρίω V | τῷ (posteriore loco): τὸν S¹ | 17 διδόναι L | 18 κελενὸν K: κελαιὸν S¹: κ᾽ ἔλαιον CL² | 19 δὴ Mγρ. | θύοντι KBLM | 20 ante δαῖμον add. καὶ M | δατνον ἀλιτρὸν σῶν K: δατνονδαιμοναλιτρονόων BL: δαίμονα ἀλιτρονόων V | 21 λελουχὼς S: λελουχῶς C | ὑπένετοθε M | δ᾽ om. CV | 22 δὲ: γε BLMV | ἐν om. V

κρατύνων λόγον, ὡς οὐκ εἰσὶ θεοὶ ταῖς θυσίαις οἱ χαί-
18 *ροντες. ἵνα δὲ μή τις ὑπολάβῃ ταῦτα ψευδῶς αὐτὸν δια-*
πλάττειν, ὅρκον προτέθεικε τοῦ ξυγγράμματος· „τοὺς θεούς“
γὰρ ἔφη „διαμαρτύρομαι, ὡς οὐδὲν οὔτε προστέθεικα οὔτε
ἀφεῖλον τῶν χρησθέντων νοημάτων, εἰ μή τι λέξιν ἡμαρτη-
μένην διώρθωσα ἢ πρὸς τὸ σαφέστερον μεταβέβληκα ἢ τὸ
μέτρον ἐλλεῖπον ἀνεπλήρωσα.“ διὰ δὲ τούτων καὶ ἀμαθίαν
τοῦ Πυθίου κατηγορεῖ. οὐ γὰρ μόνον τὰς ἡμαρτημένας
διώρθωσε λέξεις καὶ σαφεῖς τὰς ἀμφιβόλους ἀπέφηνεν, ἀλλὰ
καὶ τῶν ἐπῶν τὴν χωλότητα ἰάσατο, ἣν ὁ Πύθιος διὰ τῶν
19 *ὑποφητῶν ἀπεφθέγξατο. καὶ Διογενιανὸς δὲ τῶν χρησμο-*
λόγων θεῶν διελέγχει τὸ ψεῦδος· λέγει δὲ οὕτως· „ὅτι δὲ
ἀποτυγχάνεται τὰ πολλὰ τοῖς καλουμένοις μάντεσιν, ὁ πᾶς
τῶν ἀνθρώπων βίος μάρτυς ἂν εἴη, καὶ οὗτοί γε αὐτοὶ οἱ
20 *τὴν μαντικὴν ἐπαγγελλόμενοι τέχνην.“ καὶ μετ' ὀλίγα· „νῦν*
p. 139 *δὲ τοσοῦτον τοῖς εἰρημένοις προσθήσω, | ὅτι μάλιστα μὲν*
τὸ ἀληθεύειν ποτὲ τοὺς καλουμένους μάντεις ἐν ταῖς προα-
γορεύσεσιν οὐκ ἐπιστήμης, ἀλλὰ τυχικῆς αἰτίας ἔργον ἂν
εἴη. οὐ γὰρ τὸ μηδέποτε τοῦ προκειμένου τυγχάνειν, ἀλλὰ
τὸ μὴ πάντοτε μηδ' ὡς ἐπὶ πλεῖστον μηδ' ὡς ἐξ ἐπιστήμης,
ὅταν τις καί ποτε τυγχάνῃ, τύχης ἔργον καλεῖν προειλή-
φαμεν οἱ διειληφότες τὰς ὑφ' ἕκαστον ὄνομα τεταγμένας
21 *ἐναργεῖς ἐννοίας ἑαυτῶν.“ ὅτι δὲ καὶ ἀναγκαζομένους ὑπ'*
ἀνθρώπων καὶ τοὺς χρησμολόγους θεοὺς προλέγειν φησὶν
ὁ Πορφύριος, ἃ προλέγουσιν, εὐπετὲς τῷ βουλομένῳ μαθεῖν

3—7: Eus. Pr. IV 7, 1 (Porph. de phil. ex orac. p. 109) || 11—23: Eus. Pr. IV 3, 5—6

1 *οἱ*: *οὐ* CV | 2 *δὲ* om. V | post *τις* add. *αὐτὸν* K | *ὑπολάβοι* K | *αὐτὸν* om. KBL | 3 *προστέθεικε* BC | 4 *διαμαρτύρωμαι* S: *μαρτύρομαι* V | 5 *τι*: *τινα* V | 6 ante *διώρθωσα* add. *ἢ* MV | 7 *ἀμαθία* C | 9 *διόρθωσε* S | 10 *ἰάσατο τὴν χωλότητα* K | *χολότητα* BC, sed corr. B | 11 *διογενειανὸς* V | 12 *δεῶν* C | *διελέγχει*: *ἀποφαίνει* L¹ | 15 *τὴν* om. M, add. M*γρ.* | 16 *προσθήσω* om. L¹ | 17 *προηγορεύσεσιν* K: *προσαγορεύσεσιν* L | 20 *ἐπὶ τὸ πλεῖστον* L | 21 *τυγχάνει* C | *προσειλήφαμεν* KBL: *διειλήφαμεν* M, corr. M*γρ.*: *εἰώθαμεν* V | 22 *οἱ* om. BL¹ | 23 *ἐνεργεῖς* KBL¹MSC | *αὐτῶν* V

ἐξ ἐκείνου αὐτοῦ τοῦ ξυγγράμματος, ὃ Περὶ τῆς ἐκ λογίων
φιλοσοφίας ἐπέγραψε· καὶ αὐτὰς γὰρ ἐκεῖνος παρέθηκε
τῶν θεῶν τὰς φωνάς. λέγει γὰρ τὴν Ἑκάτην παρ' αὐτοῦ 22
κληθεῖσαν εἰπεῖν· „ἤλυθον εἰσαΐουσα τεῆς πολυφράδμονος
εὐχῆς, ἣν θνητῶν φύσις εὗρε θεῶν ὑποθημοσύνῃσιν.“ καὶ
πάλιν αἰτιωμένη τὸν κεκληκότα „τίνος“ φησί „χατίζων,
θειοδάμοις Ἑκάτην με θεὴν ἐκάλεσσας ἀνάγκαις;“ καὶ ὁ
Ἀπόλλων δὲ βοᾷ· „κλῦθί μευ οὐκ ἐθέλοντος, ἐπεί μ' ἐπέ-
δησας ἀνάγκῃ.“ καὶ πάλιν· „λύετε λοιπὸν ἄνακτα· βροτὸς
θεὸν οὐκέτι χωρεῖ.“ διὰ δὲ τούτων δεδήλωκεν ὁ Πορφύ- 23
ριος, καὶ αὐτοὶ δὲ οὗτοι οἱ τὸ θεῖον ὄνομα κεκλοφότες, ὡς
δυνατώτεραι αὐτῶν αἱ τῶν ἀνθρώπων ἐπίνοιαι καὶ αἱ μεμη-
χανημέναι ἀνάγκαι. καὶ γὰρ ἄνωθεν αὐτοὺς καθέλκουσι
καὶ κάτω δεσμοῦσι· καὶ ἀναχωρεῖν οὐκ ἰσχύουσι, πρὶν ἂν
οἱ ἄνθρωποι λύσωσιν. καὶ ἄλλα δὲ μυρία τοιαῦτα ἔστιν
εὑρεῖν παρὰ τῷδε τῷ ξυγγραφεῖ τὴν ἀσθένειαν αὐτῶν διε-
λέγχοντα.
Ὅσης δὲ αὐτῶν καὶ λώβης μεστὰ τὰ μαντεύματα, τού- 24
τοις ἄν τις ἐντυχὼν καταμάθοι ῥᾳδίως. λιμοῦ γάρ ποτε
Ἀθηναίοις ἐνσκήψαντος, ἔχρησεν ὁ Πύθιος μὴ πρότερον
τοῦτον παύσασθαι, πρὶν ἂν ἑπτὰ παρθένους Ἀθηναῖοι καὶ
τοσούτους ἠϊθέους σφάξωσι τῷ Μίνῳ. καὶ τῶν χρησμῶν 25

3—10: Eus. Pr. V 8, 1—7. 9, 1 (Porph. de phil. ex orac. p. 154—162) ‖ 19—22: Eus. Pr. V 18, 2—5 (Oenomai fr. 1)

1 ὃ περὶ: ὅπερ K | 2 γὰρ suprascr. L | ἐκείνας BLMV | παρέθεικε C | 3 τὰς om. MV: suprascr. L | ἑκάστην B | παρὰ τοῦ KS² | 5 ηὗρε MS, corr. Mγρ. | 7 θείοις δόμοις M: σειὸδός μοι S: σεῖο δόμοις CVMγρ. | ἑκάστην B | μέθην M: μέθεν SCMγρ. | ἐκάλεσσας K Eus.: ἐκάλεσας CMγρ.: ἐκάλυσας S: ἐπέδησας BLMV | 8 μευ: μὲν L¹ | ἐθέλοντας M | 9 λύεται KS¹C: κλύετε V | 9—10 βροτοῖς θεὸν M: θεὸς βροτῶν B: θεὸν βροτὸν L¹: θεὸς βροτὸς L² | 10 ἐδήλωσεν MSCV | 11 δὲ om. C | οἱ om. L¹ | 12 αἱ (posteriore loco): ἐ M¹ | μεμηχανευμέναι MV | 14 κάτωθεν δεσμεύουσι SCMγρ. | ἂν om. C | 16 εὑρεῖν om. V: ἰδεῖν MCL² | 18 αὐτὸν B | καὶ om. SC | μετὰ S¹V | 19 *lacuna incipit in* M; *afferuntur vero scripturae codicis* D | 21 παύσεσθαι K | 21—22 καὶ τοσούτους ημιθέους [ἠϊθέους S²] ἀθηναῖοι SC | 22 μήνωι S¹C

δὲ τὸ λοξὸν πολλοῖς ὀλέθρους προὐξένησεν. καὶ γὰρ Ἀρι-
στόμαχος, οὐ νενοηκὼς τὴν „στενύγρην," τὸν μὲν πορθμὸν
καὶ τὰς τριήρεις κατέλιπε, διὰ δὲ τοῦ ἰσθμοῦ προσβαλὼν
τὸν βίον κατέλυσεν. ἔδει δὲ τὸν χρησμολόγον μὴ ζόφῳ τὸν
χρησμὸν ξυγκαλύψαι, εἴπερ ἄρα τὸ ἐσόμενον ᾔδει· ἀλλὰ
κακούργως ἀμφίβολον τὴν πρόρρησιν δέδωκεν, ἵνα μὴ τὸ
26 ψεῦδος εὐφώρατον γένηται. ταὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ τῷ Κροίσῳ
προὐξένησε τὴν ξυμφοράν· „Κροῖσος" γὰρ ἔφη „Ἅλυν διαβὰς
μεγάλην ἀρχὴν καταλύσει." ποτέραν δέ, οὐ δεδήλωκεν, ἤτοι
τὴν οἰκείαν ἢ τὴν τῶν πολεμίων, ἵνα καὶ ἡττηθεὶς καὶ
νικήσας μὴ κατηγορήσῃ τοῦ μάντεως. καὶ ταῦτα ὁ Πύθιος
δέδρακε πολυτάλαντα παρ' ἐκείνου δεξάμενος δῶρα. δυοῖν
τοίνυν θάτερον, ἢ ἀλαζών ἐστιν ἢ ἀχάριστος. ἢ γὰρ ἃ μὴ
p. 140 οἶδεν εἰδέναι βρενθύεται, | ἢ ἐπιστάμενος ἑκών γε ἀδικεῖ
27 τοὺς θεραπεύειν ἐσπουδακότας. [παραπλήσιον δέ τι δέδρακε
καὶ ἐπὶ Ἰουλιανοῦ τὴν ὁρμὴν ἔχοντος κατὰ τῶν Ἀσσυρίων·
„νῦν" γὰρ ἔφη „πάντες ὡρμήθημεν θεοὶ παρὰ Θηρὶ πο-
ταμῷ νίκης τρόπαια κομίσασθαι. τούτων ἐγὼ ἡγεμονεύσω,
28 θοῦρος πολεμόκλονος Ἄρης."] προσόμοιον δέ τι καὶ ἐπὶ
Ἀθηναίων πεποίηκεν. τοῦ γὰρ δὴ Ξέρξου μετὰ πολλῶν
μυριάδων ἐπιστρατεύσαντος, ἔδραμον μὲν παρ' αὐτὸν τῶν
Ἀθηναίων οἱ θεωροί· ὁ δὲ τῶν χρησμῶν οὕτως ἤρξατο·
„ὦ μέλεοι, τί κάθησθε;" τοῦτο δὲ διαρρήδην αὐτοῦ διε-

1—4: Eus. Pr. V 20, 1—3 (Oenomai fr. 2) ‖ 7—9: Eus. Pr. V 20, 8—10 (Oenomai fr. 2) ‖ 15—19: Theod. Hist. eccl. III 21 ‖ 19—p. 251, 18: Eus. Pr. V 24, 1—2 (Oenomai fr. 6)

1 τὸν K | πολλοὺς CV | προὐξένισεν K | 2 τὴν στενύγρην om. K | στενὴν ὑγρήν BL: στενάγρην D: στενίγρην C | 3 κατέλειπε K | ἰθμοῦ L[1] | 5 post ἀλλὰ add. καὶ K | 6 ἔδωκεν D | 7 ἐφόρατον S[1]: εὐφόρατον C: εὐφορώτατον K: εὐφωρότατον BL | δὴ D | τοῦτο om. B | 8 προὐξένισε KDC | τὴν ξυμφοράν om. K | κροίσω CS[2] | 9 καταλύσῃ C | ἤτοι: ἢ L | 10 τὴν posterius om. L: τῇ C | καὶ prius om. B | 14 γε om. V | 15—19 παραπλήσιον—ἄρης om. KBL[1]V | 15 τι: τοι D | δέδραχε DSC | 17 ποταμῶ παρὰ θηρὶ D | 18 τούτον L[2]: τούτων δ' D | 19 θοῦρος om. D | 20 δὴ om. V | post δὴ add. γε BC | 21 ἐπιστρατευσαμένου BLV | αὐτῶν C | 23 ὁ μέλιοι K | καθῆσθαι KSC | δὲ om. SC | διελέγχει: διδάσκει V

λέγχει τὴν ἄγνοιαν. εἰ γὰρ ἀληθῶς προεγνώκει τὴν νίκην, 29
οὐ μελέους ἂν αὐτοὺς δήπουθεν, ἀλλὰ τρισολβίους ἐκάλεσε·
διακοσίας γάρ τοι πρὸς ταῖς χιλίαις τριήρεις καὶ τριακοσίας
ἀνδρῶν ἐνίκησαν μυριάδας. νικηφόροι τοίνυν καὶ λίαν
ὀνομαστότατοι, ἀλλ᾽ οὐ μέλεοι καὶ τρισάθλιοι, οἵ ἀοίδιμον
καὶ πολυθρύλητον ἀναστήσαντες τρόπαιον. εἶτα φυγὴν αὐ- 30
τοῖς παρεγγύησε, τὴν τῆς πολιούχου προμηνύσας ἀσθένειαν·
„οὐ δύναται“ γὰρ ἔφη „Παλλὰς Δί᾽ Ὀλύμπιον ἐξιλάσασθαι,
λισσομένη πολλοῖσι λόγοις.“ τούτῳ δὲ ἄντικρυς ἐναντίον τὸ
ἐφεξῆς. εἰπὼν γάρ, ὡς ὁ Ζεὺς οὐ πείθεται ποτνιωμένῃ τῇ
Ἀθηνᾷ, ὥσπερ μεταμεληθεὶς ἔφη πάλιν· „τεῖχος Τριτογενεῖ
ξύλινον διδοῖ εὐρύοπα Ζεύς.“ καὶ τοῖς ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς 31
ἔχουσι τὰς ἐλπίδας οὐκ ἐπέδειξε ξυντόμως σαφῆ τινα πο-
ρείας ὁδόν· ἀλλὰ τὴν οἰκείαν ἀμαθίαν τῷ τῶν χρησμῶν
ξυνεσκίασεν ἀμφιβόλῳ, τοῦ ψεύδους τὰ φώρια δειμαίνων.
παραπλήσιον δὲ καὶ αὐτὸ τοῦ χρησμοῦ τὸ τέλος· „ὦ θεία 32
Σαλαμίς, ἀπολεῖς δὲ σὺ τέκνα γυναικῶν, ἤ που σκιδνα-
μένης Δημήτερος ἢ συνιούσης.“ ἠγνόει γάρ που, ὡς ἔδειξε,
τοὺς τεθνηξομένους, εἴτε Πέρσαι εἶεν, εἴτε Ἀθηναῖοι. διὰ
τοῦτο γυναικῶν ἐμνήσθη μόνων, τὸ δὲ τούτων ἔθνος ἐσί-
γησεν· καὶ τὸ „σκιδναμένης δὲ Δημήτερος ἢ συνιούσης“
ἀγνοοῦντός ἐστι παντελῶς τὸν τῆς νίκης καιρόν. ἀλλ᾽ ἐν-
ταῦθα μὲν ὁ Θεμιστοκλῆς, καὶ ξυνέσει καὶ ἀνδρείᾳ χρησά-
μενος, οὐκ εἴασε τοῦ χρησμοῦ παντελῶς διελεγχθῆναι τὸ
ψεῦδος· οὐ μὴν καὶ μελέους τοὺς Ἀθηναίους, ἀλλ᾽ εὐδαί-
μονας ἔδειξεν. Λακεδαιμονίοις δὲ καὶ Κνιδίοις οἱ τούτου 33

26—p. 252, 1: Eus. Pr. V 25, 1—26, 3 (Oenomai fr. 7—8)

1 *ἄνοιαν* DC | 2 *αὐτοὺς ἂν* C | 3 *τρισχιλίαις* DSCL² | *τριακοσίων* L¹ | 5 *ὀνομαστώτατοι* K | *οἱ* om. SV | *ἀοίδημον* D | 6 *πολυθρύλλητον* DVL² | *ἀναστήσοντες* B | *φυγεῖν* D | 7 *παρηγγύησε* BL | 8 *πολλὰς* S¹C | *δία* BL | *ἐξιλεώσασθαι* L¹ | 9 *πολλοῖς* V | *λόγοις* K Eus.: *λόγοισι* BLDSCV | *δὲ*: *γε* SC | 10 *ὡς* om. C | 11 *μεταβληθεὶς* BL | *τριτογενείη* DVL²S²: *τριτογένεια* C: *τριγενεῖ* B | 12 *εὔρυπα* S¹ | *ξηροῦ* V | 13 *ἐπέδει* K: *ἀπέδειξε* LD | 14 *ἀμάθειαν* D | 15 *φώρεια* SC | 16 *πλήσιον* L¹ | *θείη* V | 19 *εἶεν* om. L¹ | 20 *μόνον* V | 21 *συνούσης* K | 22—24 *τὸν—παντελῶς* bis S¹ | 23 *θεμιστοκλεῖς* S | *ἀνδρία* B | 24 *ἴασε* S | *διαλεχθῆναι* K | 26 *τοῦτο* C

χρησμοὶ τοῖς μὲν ἧτταν, τοῖς δὲ δουλείαν προὐξένησαν.
Λυκούργῳ δὲ τῷ νομοθέτῃ τοὺς ὠμοτάτους ἐκείνους καὶ
αἰσχροτάτους νόμους δεδωκέναι φιλοτιμεῖται. εἰς γὰρ Δελ-
φοὺς ἀφικομένῳ ταῦτα ἔφη· „ἥκεις, ὦ Λυκόεργε, ἐμὸν
ποτὶ πίονα νηόν, Ζηνὶ φίλος καὶ πᾶσιν Ὀλύμπια δώματ'
ἔχουσιν. δίζω ἤ σε θεὸν μαντεύσομαι ἢ ἄνθρωπον· ἀλλ'
p. 141 ἔτι καὶ μᾶλλον θεὸν ἔλπομαι, ὦ Λυκόεργε. | ἥκεις εὐνο-
34 μίην διζήμενος· αὐτὰρ ἐγώ τοι δώσω.“ ὁποίους δὲ οὗτος
τέθεικε νόμους, ἐν τῇ πρὸ ταύτης δεδηλώκαμεν διαλέξει.
ξενηλασίας γὰρ ἐνομοθέτησε καὶ παίδων ἔρωτας ἀκολάστους
καὶ γυναικῶν ὁμιλίας ἀθέσμους, καὶ τοὺς γαμηλίους ἀνατέ-
τραφε νόμους. ἀλλ' ὁ σοφώτατος καὶ μουσικώτατος μάντις
αὐτὸς ἔφη τούτους δεδωκέναι τοὺς νόμους καὶ θεὸν καλεῖ
τὸν ταῦτα νομοθετήσαντα καὶ ἀγνοεῖν ὁμολογεῖ, πότερον χρὴ
θεὸν αὐτὸν καλεῖν ἢ ἄνθρωπον· καὶ τὸ τιμιώτερον δοῦναι
θελήσας, οὐ δέδωκεν ὡς θεός, ἀλλ' „ἔλπομαι“ εἶπεν ὡς
35 ἄνθρωπος. οὗτος καὶ τὰς Λακεδαιμονίων ἐπαινεῖ γυναῖκας
ἀδεῶς οἷς ἂν ἐθέλωσι μιγνυμένας καί φησιν· „γαίης μὲν
πάσης τὸ Πελασγικὸν Ἄργος ἄμεινον, ἵπποι Θρηΐκιαι,
Λακεδαιμόνιαι δὲ γυναῖκες, ἄνδρες δ' οἳ πίνουσιν ὕδωρ
36 καλῆς Ἀρεθούσης.“ οὗτος καὶ τὸν Ἀρχίλοχον, αἰσχρότατον
γενόμενον ποιητήν, ἀοίδιμον προσηγόρευσε καὶ ἀθάνατον·
καὶ πρὸς τὸν τοῦδε ἔφη πατέρα· „ἀθάνατός σοι παῖς καὶ
37 ἀοίδιμος, ὦ Τελεσίκλεις, ἔσσετ' ἐν ἀνθρώποις.“ καὶ τῷ
Ὁμήρῳ ἔφη· „ὄλβιε καὶ δύσδαιμον,“ τὸ μὲν διὰ τὴν ἐπι-
γενομένην τυφλότητα, τὸ δὲ διὰ τὴν ποίησιν, ἣν κατὰ

2—8: Eus. Pr. V 27, 8 (Oenomai fr. 10) ‖ 18—21: Eus. Pr. V 29, 4 (Oenomai fr. 10) ‖ 21—p. 253,3: Eus. Pr. V 32, 2—33, 3 (Oenomai fr. 11 Plat. Reip. III p. 398 A)

1 προὐξένησεν C: προὐξένισεν DS | 3 δεδοκέναι B | φιλοτειμεῖται L[1] | 5 νηοὸν B | ζηνὶ: ξυνὶ C | δόματ' S | 6 δίζεμαι D: δίζεω S: δίζεο C | ἢ ἄνθρωπον om. V | 6—7 ἀλλά τι K | 8 διζίμενος S | ἀτὰρ B | αὐτὸς D | 9 δεδήλωκα D: δεδήλωκεν C | 11 ἀνατέρραφε S[1]: ἀνατέτροφε V | 13 δεδωκέναι τούτους C | 14—15 αὐτὸν θεὸν χρὴ DV | 15 τιμηώτερον S | 16 οὐκ ἔδωκεν BL | 18 θέλωσι K | 19 ἁπάσης DSC | πελάσγιον K | 20 λακεδαιμόνιε C | 21 αἰσχρώτατον C | 23 τούτου D, corr. Dγρ. | ἀθάνατον K | 24 τελέσει κλεις K: τελεσικλες S[1]C | ἔστ' L: ἔσετ' CV | 25 ἐπιγινομένην D

πάντα εὖ ἔχειν ὑπέλαβε· δι' ἣν αὐτὸν ὁ Πλάτων μύρῳ κατὰ
τὰς χελιδόνας ἀλείψας, τῆς ὑπ' αὐτοῦ ξυντεθείσης ἀπέπεμψε
πόλεως. οὗτος καὶ Κλεομήδη τὸν πύκτην θείας ἐκέλευσεν 38
ἀξιοῦσθαι τιμῆς· „ὕστατος ἡρώων“ φησί „Κλεομήδης Ἀστυ-
παλαιεύς, ὃν θυσίαις τιμᾶθ', ὡς οὐκέτι θνητὸν ἐόντα.“
ὅσας δὲ οὗτος μιαιφονίας τετόλμηκεν, ἤδη πρόσθεν εἰρή-
καμεν. καὶ Μηθυμναίοις δὲ τοῦτον ἔδωκε τὸν χρησμόν· 39
„ἀλλά κε Μηθύμνης ναέταις πολὺ λώϊον ἔσται, φαλληνὸν
τιμῶσι Διωνύσοιο κάρηνον.“ καὶ οὐκ ἐρυθριᾷ τῶν θεῶν
ὁ σοφώτατος, ὃν Φοῖβον οἱ ποιηταὶ προσωνόμαζον, ὡς δὴ
ἁγνὸν καὶ ἀμίαντον, τοῦ Διονύσου τὸ ἀκροπόσθιον τιμᾶσθαι
χρησμῳδήσας. οὗτος ἐμπιπραμένῳ μὲν οὐκ ἐπήμυνε τῷ 40
οἰκείῳ νεῷ, ἔφη δὲ τοῦτον παρὰ τῶν Μοιρῶν εἰληφέναι
τὸν κλῆρον καὶ μονῳδίαν ᾖσε, τὸ πάθος ὀλοφυρόμενος.
ἐγὼ δὲ ταύτης τὸ τέλος ἐρῶ· „τέτλαθι Μοιράων ἀμετάτροπα
δήνεα θυμῷ· ταῖσι γὰρ οὐρανίδαο Διὸς κατένευσε κάρηνον,
ὅττι κε δινήσωσι, μένειν ἀσάλευτον, ἀτράκτοις. αἶσα γὰρ
ἦν δολιχοῖσι χρόνοις περικαλλέα σηκὸν πυρσῶν αἰώρησι δι-
πετέεσσι δαμῆναι.“ καὶ ἕτερα δὲ μυρία ἔστιν εὑρεῖν ἐν 41
τοῖς τούτου χρησμοῖς καταγέλαστα. ξυνήγαγε δὲ τούτους

3—7: Eus. Pr. V 34, 2—4 (Oenomai fr. 12) ‖ 6—7: vid. supra VIII 27 ‖ 7—9: Eus. Pr. V 36, 1 (Oenomai fr. 13) ‖ 12—19: Eus. Pr. VI 2, 2—3, 1 (Porph. de phil. ex orac. p. 171—172)

2 χεληδόνας S | ἀλίψας K | 3 κλεομίδη B: κλεομήδην LCS[2] | 4 ὕστατος γάρ φησιν ἡρώων K | ἀστυπαλιεύς KBLDSC | 5 τιμᾶσθ' DC: τιμᾶσθε S[1]: τιμᾶσθαι S[2] | 6 αὐτὸς D | 7 μεθυμναίοις BL[1]SC | 8 κε L: καὶ KBDSCV | μεθύμνης BL[1]SV: μεθύμνοις C | ἐνναέταις BL[1] | φαληνὸν ὃν BL[1]: φαληνὸν L[2]: φαλλήνων C: φαλλῖνον S[2]: φαλλὸν DV | 9 διωνυσβιο K: διονύσοιο BLCS[2]: διονυσίοιο D: διονύσοι S[1]: διονυσίου γε V | καρήνου BL[1]DV | 10 σοφότατος S | φοῖβον: ἑκάεργον KSCL[2] | προσωνόμαζων S | 11 διονυσίου D | τὸ: τὸν S[1] | 12 χρησμοδήσας SC: χρησμοδοτήσας L | ἐμπιμπραμένωι K | 13 μυρῶν CV, sed corr. V | εἰληχέναι S | 15 μυράων V, sed corr. | 16 δίνεα V | θυμέ BL[1]V | οὐρανίδα C | κάρην L[1] | 17 ὅτι C | κα K: καὶ SCV | δεῖνήσωσι K: δινήσουσι V | ἀτράκοις C | αἶσα: εἰς ἃ L[2]: εἰσὰ SC | 18 δολιχοῖς SC | περικαλέα BL[1]V | πυρσὸν V | ἐωρῆσιν SC: ἐωρήσει DV | 18—19 διΐππετε εἰς σαμῆναι S | διειπετέεσσι K: διιπέτεες C: διιπετέσι V | 19 εὑρεῖν: ἰδεῖν L[2] | 20 τούτου: τοιούτοις L[2]

οὐ μόνον ὁ Πορφύριος ἐν τοῖς Περὶ τῆς ἐκ λογίων φιλο-
σοφίας, ἀλλὰ καὶ ὁ κυνικὸς Οἰνόμαος, διελέγχων τῶν χρη-
σμολόγων τὸ ψεῦδος.
42 *Οἰνομάου δὲ καὶ Πορφυρίου καὶ Πλουτάρχου καὶ Διο-*
p. 142 *γενιανοῦ καὶ τῶν ἄλλων ὑμῶν ἕνεκα ἐπεμνήσθην, | ἐπειδήπερ*
ὑμῖν τὰ ὑμέτερα λέγοντές εἰσιν ἀξιόχρεοι· ἡμῖν δὲ ἀρκεῖ
τῶν πραγμάτων ἡ μαρτυρία, γεγωνοτάτῃ κεχρημένη φωνῇ
43 *καὶ τὸ τῶν χρηστηρίων διελέγχουσα ψεῦδος. πρὸ μὲν γὰρ*
δὴ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐπιφανείας, οἷόν πού τινος
ζόφου τὴν οἰκουμένην κατέχοντος, καθάπερ τινὲς λῃσταὶ
καὶ λωποδύται, οἱ τῶν ἀνθρώπων ἀλάστορες, οἱ παμπόνη-
ροι δαίμονες, καὶ λόχοις ἐχρῶντο καὶ πάγαις καὶ ἄρκυσι
παντοδαπαῖς, ἀγρεύοντες τῶν ἀνθρώπων τὴν φύσιν· ἐπειδὴ
δὲ ἀνέσχε τῆς ἀληθείας τὸ φῶς, ἐδραπέτευσαν ἅπαντες καὶ
44 *τοὺς οἰκείους κατέλιπον χηραμούς. τῷ τοι ἐβόων αὐτίκα*
φανέντος· „ἔα· τί ἡμῖν καὶ σοί, υἱὲ τοῦ Θεοῦ; ἦλθες ὧδε
πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς.“ καὶ ἕτεροι δὲ πάλιν ὥρκουν
αὐτόν, ἵνα μὴ αὐτοὺς εἰς τὴν ἄβυσσον πέμψῃ. ἐν δὲ
Φιλίπποις τὸ πνεῦμα τοῦ Πύθωνος περὶ τῶν ἀποστόλων
ἐβόα· „οὗτοι οἱ ἄνθρωποι δοῦλοι τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου
45 *εἰσίν, οἵ τινες καταγγέλλουσιν ὑμῖν ὁδὸν σωτηρίας.“ θεα-*
σάμενοι τοίνυν πανταχοῦ διατρέχον τῆς ἀληθείας τὸ κήρυγμα,
καθάπερ στρατιῶται φυγάδες πολλὰ δεινὰ καὶ παράνομα
δεδρακότες, εἶτα τῆς τοῦ βασιλέως αἰσθόμενοι παρουσίας,
46 *ἀπέδρασαν καὶ γυμνὰς τὰς ἐνέδρας κατέλιπον. ὁ δὲ τῶν*
ὅλων παμβασιλεὺς τὰ τούτων κατέλυσεν ὁρμητήρια· καὶ οὔτε
τῆς Κασταλίας προαγορεύει τὸ ὕδωρ, οὔτε Κολοφῶνος ἡ

15—17: Matth. 8,29 ‖ 18—21: Act. apost. 16,17 ‖ 26—p. 255, 7: Eus. Pr. II 3, 1—4

1 *μόνος* K | 4 *διογενειανοῦ* D | 6 *ἡμέτερα* KBL | *λέγοντές* om. BL¹ | *ἀξιόχρεω* L¹V | *ὑμῖν* D | *δὲ* om. D | post *ἀρκεῖ* add. *καὶ* K | 7 *γεγονοτάτῃ* KB | *φωνῇ*: *βοῇ* L² | 9 *δὴ* om. V | 11 *λο-ποδύται* K | 12 *λόγοις* DSCL² | 13 *παντοδαποῖς* DSCV | 15 *κατέ-λειπον* K | *χρησμούς* DCVL² | 16 *σύ* LS | *ὧδε* om. S | 17 *καὶ* om. BL¹ | *ὅρκουν* C | 18 *αὐτοὺς*: *αὐτοῖς* C | 21 *καταγγέλουσιν* C | *ἡμῖν* DC, corr. Dγρ. | 22 *πανταχοῖ* K | 23 *δεινὰ*: *τινα* KB | 24 *δεδραχότες* DC | *τοῦ* om. K | *αἰσθανόμενοι* CL² | 25 *κατέλει-πον* K | 26 *βασιλεὺς* S | 27 *κολωφῶνος* D

πηγὴ προθεσπίζει, οὐχ ὁ Θεσπρώτιος λέβης μαντεύεται, οὐχ
ὁ τρίπους ὁ Κιρραῖος χρησμολογεῖ, οὐ τὸ Δωδωναῖον χαλ-
κεῖον ἀδολεσχεῖ, οὐχ ἡ πολυθρύλητος φθέγγεται δρῦς, ἀλλὰ
σιγᾷ μὲν ὁ Δωδωναῖος, σιγᾷ δὲ ὁ Κολοφώνιος καὶ Δήλιος
καὶ Πύθιος καὶ Κλάριος καὶ Διδυμαῖος καὶ ἡ Λεβαδία καὶ
ὁ Τροφώνιος καὶ ὁ Ἀμφίλοχος καὶ ὁ Ἀμφιάραος καὶ ὁ
Ἄμμων καὶ ἡ τῶν Χαλδαίων καὶ Τυρρηνῶν νεκυία. σιγᾶν 47
γὰρ αὐτοῖς ἐκέλευσεν ὁ ἐπιτιμῶν ἀβύσσῳ, κατὰ τὸν προφή-
την, καὶ ξηραίνων αὐτήν, ὁ λέγων τῇ ἀβύσσῳ· „ἐρημωθήσῃ,
καὶ τοὺς ποταμούς σου ξηρανῶ.“ καὶ ὁ Δαφναῖος Ἀπόλ-
λων, τὸν ἡμέτερον παρασκευάσας μετατεθῆναι νεκρόν, οὐ-
ρανόθεν ἐδέξατο τὸν σκηπτόν. οὐ γὰρ εἴα προλέγειν αὐτὸν 48
καὶ ξυνήθως ἀποβουκολεῖν τοὺς ἀνθρώπους τοῦ σταυρω-
θέντος ὁ μάρτυς, ἀλλὰ καθάπερ ὁ μέγας Παῦλος τῷ τοῦ
Πύθωνος ἐπετίμησε πνεύματι, οὕτως ἡ τοῦ μάρτυρος κόνις
τὸ τοῦ μάντεως ἐχαλίνωσε ψεῦδος.

Ὁποῖοι μὲν οὖν τῶν ὑμετέρων θεῶν οἱ χρησμοί, παρὰ 49
τῶν ὑμετέρων μεμαθήκατε φιλοσόφων· ὁποῖα δὲ ὁ τῶν ὅλων
προλέγει Θεός, καὶ ὅπως βιωφελῆ καὶ ὀνησιφόρα καὶ τῆς
ἀληθείας ἀφιέντα τὴν αἴγλην, ἔξεστι τῷ βουλομένῳ κατα-
μαθεῖν ἀκριβῶς, τοῖς θείοις ἐντετυχηκότι λόγοις. ἐγὼ δέ
γε ὀλίγων τινῶν ἀπομνημονεύσω προρρήσεων, ἵνα καὶ ἐκ
παραλλήλου τὸ διάφορον δείξω. | πρώτας μέντοι ἐκείνας 50 **p. 143**
ἐρῶ, αἳ τὴν τῶν εἰδώλων κατάλυσιν προηγόρευσαν. ἀκού-
σατε τοίνυν Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος· „ἔσται ἐν ταῖς

7—9: Es. 50, 2 ‖ 10—16: Theod. Hist. eccl. III 10—11 ‖ 14—15: Act. apost. 16, 16—18 ‖ 25—p. 256, 11: Es. 2, 2—4

25—p. 256, 11: Georg. Mon. Chron. III 107 (p. 215)

1 θεσπρώτειος KBLD | μαντεύεται λέβης K | 2 κιραῖος C | 3 πολυθρύλητο B: πολυθρύλλητος DVL[2] | 4 κολωφώνιος D: λυκοφώνιος V | 5 ἡ λεβαδία: ἐλαβαδια K | ὁ (ante ἀμφιάραος) om. C | ὁ (ante ἄμμων) om. BLSC | 7 τυρήνων C | νέκια S[1]: νεκομαντεία D: νεκυομαντία V | 10 ὁ om. S | 11 μετατεθῆναι παρασκευάσας K | μεταθεῖναι B: μεταθῆναι DΒγρ., corr. Dγρ. | 14 τῷ: τὸ S[1] | 15 πύθονος S | 18 ὁ om. D | 19 βιοφελῆ KC | 21 ἐντετυχηκότες D, corr. Dγρ. | λογίοις D | 22 γε om. BLSC ὑπομνημονεύσω D | 24 ἃ S | 25 λέγοντος: βοῶντος V

ἐσχάταις ἡμέραις ἐμφανὲς τὸ ὄρος Κυρίου, καὶ ὁ οἶκος τοῦ Θεοῦ ἐπ' ἄκρων τῶν ὀρέων, καὶ ὑψωθήσεται ὑπεράνω τῶν βουνῶν, καὶ ἥξουσιν ἐπ' αὐτὸν πάντα τὰ ἔθνη, καὶ πορεύσονται λαοὶ πολλοὶ καὶ ἐροῦσι· δεῦτε καὶ ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος Κυρίου καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ, καὶ ἀναγγελεῖ ἡμῖν τὴν ὁδὸν αὐτοῦ· καὶ πορευσόμεθα ἐν αὐτῇ. ἐκ γὰρ Σιὼν ἐξελεύσεται νόμος, καὶ λόγος Κυρίου ἐξ Ἱερουσαλήμ· καὶ κρινεῖ ἀνὰ μέσον τῶν ἐθνῶν καὶ ἐλέγξει λαὸν πολύν· καὶ συγκόψουσι τὰς μαχαίρας αὐτῶν εἰς ἄροτρα, καὶ τὰς ζιβύνας αὐτῶν εἰς δρέπανα· καὶ οὐ λήψεται ἔθνος ἐπ' ἔθνος μάχαιραν· καὶ οὐ μὴ μάθωσιν ἔτι πολεμεῖν."

51 ὁποῖα μὲν οὖν ἐχρησμῴδησεν ὁ προφήτης, ἠκούσατε· πρὸς
δὲ τῆς ἀληθείας εἴπατε, εἴ τι λοξὸν ὑμῖν ἐν τούτοις ἢ
ἀμφίβολον κατεφάνη· ἀλλ' οἶδα, ὡς οὐκ ἐρεῖτε· τῶν γάρ τοι
πραγμάτων ὑφορᾶσθε τὴν μαρτυρίαν· ὁρᾶτε γὰρ ἐναργῶς
52 τὸ τῆς προρρήσεως τέλος. ἢ οὐχ ὁρᾶτε τῆς ἐκκλησίας τὸ
ὕψος καὶ ἅπαντας ὑποκύπτοντας καὶ ταύτῃ τὸ σέβας προσφέροντας, καὶ τοὺς μὲν πλείστους ἐθελοντάς, τοὺς δὲ ἀντιλέγοντας καὶ παρὰ γνώμην δουλεύοντας; οὐχ ὁρᾶτε τῶν ὀρέων τὰς κορυφὰς τοῦ ὑμετέρου μύσους ἀπηλλαγμένας καὶ ταῖς τῶν ἀσκητῶν καταγωγαῖς κοσμουμένας καὶ πάντας πανταχόθεν ξυρρέοντας καὶ τὸν ἐν τῇ Σιὼν ἐπιφανέντα λόγον θεολογοῦντας καὶ τὸν ἐκ τῆς Σιὼν ἀναβλύσαντα νόμον ἀσπαζομένους, καὶ τοὺς μὲν πολέμους πεπαυμένους, ἀντὶ δὲ τῶν πολεμικῶν ὅπλων τὰ τῆς γεωργικῆς μεταχειρί-

16—p. 257, 12: Georg. Mon. Chron. III 107 (p. 216—217)

1 ὄρος: ὄνομα D | τοῦ κυρίου KSCγρ. | 3 αὐτὸ B | 4 καὶ posterius om. V | 5 τοῦ κυρίου DSC | 6 πορευσώμεθα BL | 7 post νόμος add. θεοῦ KLB^2: κυρίου DV | λόγος: νόμος L^2 | 9 συγκόψωσι V | 13 εἴπατε om. B^1 | εἴ τι: ἤ τι K: ὅτι D | ἐν τούτοις om. BL^1 | 15 ὑφορᾶσθαι C | ἐναργῶς: ἀκριβῶς V | 16 τῆς ἐκκλησίας bis C | 17 ὑποκύπας K ut videtur | καὶ ταύτῃ—προσφέροντας om. C | 19—20 τὰς τῶν ὀρέων K | 20 τὰς om. B | 21 post πάντας add. μὲν BLDV | 22—23 ἐν—τὸν om. BC, add. BC^2 | ἐπιφανέντα—σιὼν om. S | 23 λόγον om. V | ἐν τῇ V | νόμον: λόγον KBL^{1}SV | 24 καὶ τοὺς—πεπαυμένους om. V | 25 γεωργίας DC Georg.

ζοντας ὄργανα; ἢ οὐκ ἴστε, ὡς ὁπηνίκα ταῦτα ὁ προφήτης 53
ἐθέσπιζεν, ἄλλος μὲν τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐβασίλευεν, ἄλλος δὲ
τῆς Σαμαρείας, καὶ ἄλλος Ἰδουμαίων, καὶ Μωαβιτῶν ἕτερος,
καὶ αὖ πάλιν ἄλλος Ἀμμανιτῶν; καὶ Ἄραβες δὲ καὶ Μα-
διηναῖοι καὶ Ἀμαληκῖται ὑπ' ἄλλοις ἡγεμόσιν ἐτέλουν· καὶ
Γάζα δὲ καὶ Ἀσκάλων καὶ Ἄζωτος, καὶ μέντοι καὶ Σιδὼν
καὶ Τύρος καὶ Δαμασκὸς ὑπὸ διαφόρων ἀρχόντων ἰθύνοντο·
οὐ γὰρ δὴ μόνον κατὰ πόλεις, ἀλλὰ καὶ κατὰ κώμας ἐβασι- 54
λεύοντο· εὐθὺς δὲ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν κατὰ σάρκα τεχθέν-
τος, Αὔγουστος Καῖσαρ ἁπάντων ἐκράτησε, καὶ καταλύσας
τὰς ἐθναρχίας καὶ μερικὰς βασιλείας τοῖς Ῥωμαίων ἅπαν-
τας ὑπέταξεν οἴαξιν. ταῦτα προορῶν ὁ προφήτης τὰ προει-
ρημένα τεθέσπικε καὶ μετ' ὀλίγα τὴν τῶν χειροποιήτων
εἰδώλων κατάλυσιν ἐτραγῴδησεν· „πάντα“ γάρ φησι „τὰ 55
χειροποίητα κατακρύψουσιν, εἰσενέγκαντες εἰς τὰ σπήλαια
καὶ εἰς τὰς σχισμὰς τῶν πετρῶν καὶ εἰς τὰς τρώγλας τῆς
γῆς, ἀπὸ προσώπου τοῦ φόβου Κυρίου καὶ ἀπὸ τῆς δόξης
τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ὅταν ἀναστῇ θραῦσαι τὴν γῆν. τῇ γὰρ
ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐκβαλεῖ ἄνθρωπος τὰ βδελύγματα αὐτοῦ τὰ
ἀργυρᾶ καὶ τὰ χρυσᾶ, ἃ ἐποίησαν ἑαυτοῖς εἰς τὸ προσκυ-
νεῖν τοῖς ματαίοις καὶ ταῖς νυκτερίσι, τοῦ εἰσελθεῖν εἰς τὰς
τρώγλας τῆς στερεᾶς πέτρας | καὶ εἰς τὰ σχίσματα τῶν **p. 144**
πετρῶν, ἀπὸ προσώπου τοῦ φόβου Κυρίου καὶ ἀπὸ τῆς
δόξης τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ὅταν ἀναστῇ θραῦσαι τὴν γῆν.“
ταύτης δὲ τῆς προφητείας τὴν ἑρμηνείαν οὐχ ἡμᾶς προσήκει 56

14—24: Es. 2, 18—21

2 *τῆς* om. K | *ἐβασίλευσεν* KSCV | 3 *σαμαρίας* S | *ἕτερος μωαβιτῶν* SC Georg. | 4 *ἄλλος ἀμμανιτῶν* om. B | *ἄλλος* om. D, add. Dγρ. | *ἀμανιτῶν* C | *δὲ* om. BL | *μαδηναῖοι* D: *μαδιανοὶ* S: *μαδιηνοὶ* C | 5 *ἀμαλικῆται* K: *ἀμαλικῖται* CV | *ἡγεμῶσιν* C | 6 *σκάλων* D | *καὶ ἄζωτος* om. S | 8 *κατὰ* (priore loco): *καὶ* L, sed corr. | 11 *ῥωμαίοις* B | 12 ante *ταῦτα* add. *καὶ* DC | 13 *τῶν* om. V | 15 *κρύψουσιν* V | *εἰσενέγκαντες* om. BL¹: *εἰσενεγκόντες* DSCVL² | *τὰ* om. L | 16 *σχιμὰς* V | 17 *τοῦ* om. C | 18—24 *τῇ γὰρ — τὴν γῆν* om. KBL¹V | 19 *ἐκβάλλει* CL²: *ἐκβάλλῃ* D | 20 *τὰ* om. DC | 22 *τρόγλας* S¹C | *σχήσματα* C | 23 *τοῦ* om. DC | *κυρίου*: *σου κύριε* L² | 24 *ὅταν — γῆν* om. D

ποιήσασθαι, ἀλλ' ὑμᾶς θαυμάσαι τοῦ χρησμοῦ τὴν ἀλήθειαν
57 καὶ ξυνομολογῆσαι τὰ παρ' ὑμῶν πολλάκις γεγενημένα. ἀλλὰ
μὴ ἐρυθριάσητε, ὦ ἄνδρες· αἰδεῖσθαι γὰρ οὐ τὴν ὁμολογίαν
τῆς ἁμαρτίας, ἀλλὰ τὴν πρᾶξιν προσήκει. εἰ δὲ ὑμεῖς λέ-
γειν οὐ βούλεσθε, ἀλλ' οὖν ἴσασιν ἅπαντες αὐτόπται γενό-
μενοι τῶν ἐν τῇ γῇ πολλάκις καταχωσθέντων θεῶν καὶ
ὑπὸ τῶν εὐσεβεῖν δεδιδαγμένων ἀνασπασθέντων ἐκεῖθεν καὶ
58 δήλων γεγενημένων. οἱ μὲν γὰρ τῇ δυσσεβείᾳ δεδουλω-
μένοι κατέχωσαν, ἐπικουρεῖν ἡγούμενοι τοῖς θεοῖς, οἱ δὲ
τοῖς τὰ τοιαῦτα μαστεύουσι κατεμήνυσαν, οἱ δὲ ὀρύξαντες
καὶ εὗρον καὶ προὔθεσαν ἐν ταῖς ἀγοραῖς, ὥστε καὶ παρὰ
γυναικῶν καὶ μειρακίων κωμῳδεῖσθαι τοὺς καλουμένους θεούς.
τὰ μὲν γὰρ ἑρπετῶν ἦν, τὰ δὲ τετραπόδων ἰνδάλματα· ἤδη
δὲ καὶ νυκτερίδων καὶ μυιῶν εἰκάσματα προσεκύνησαν. καὶ
αὐτὰ μὲν ἀναιροῦσι τὰ ζῷα, τοὺς ὄφεις λέγω καὶ τοὺς
σκορπίους καὶ τὰς μυίας καὶ νυκτερίδας, τὰ δὲ τούτων
ἐθεοποίουν μιμήματα.

59 Ἀλλὰ τούτων πέρι πολλοὺς ἤδη διεξήλθομεν λόγους·
τῶν ἄλλων οὖν χρησμῶν καταμάθωμεν τὴν ἀλήθειαν. τοῦ
δὲ αὐτοῦ προφήτου καὶ ταῦτα τὰ ῥήματα· „τάδε λέγει Κύ-
ριος ὁ Θεὸς Ἰσραήλ· τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ πεποιθὼς ἔσται ἄν-
θρωπος ἐπὶ τῷ ποιήσαντι αὐτόν· οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ εἰς
τὸν ἅγιον τοῦ Ἰσραὴλ ἐμβλέψονται. καὶ οὐ μὴ πεποιθότες
ὦσιν ἐπὶ τοῖς βωμοῖς οὐδὲ ἐπὶ τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐ-
τῶν, ἃ ἐποίησαν οἱ δάκτυλοι αὐτῶν. καὶ οὐκέτι ὄψονται
60 τὰ δένδρα οὐδὲ τὰ βδελύγματα αὐτῶν.“ ταῦτα πρὸ πλειό-
νων ἢ χιλίων ἐτῶν τῆς Κωνσταντίνου βασιλείας προηγό-
ρευσεν ὁ προφήτης, μεθ' ἣν τὰ τῶν δαιμόνων κατελύθη

20—26: Es. 17, 6—8

2 τὰ om. DC[1], add. Dγρ.C[2] | 3 ἐρυθριάσηται S[1] | 5 βού-λεσθαι S | γεγενημένοι B | 7 ἐκείνων D | 8 γενομένων K | δυσεβεία D | 10 μαντεύουσι DCL[2] | 11 καὶ primum om. V | εὑρόντες S[2] et καὶ alterum om. S | 12 μηρακίων S | καλουμένους om. S | 13 γὰρ om. D | 14 καὶ primum om. C | μυῶν SCV | 16 τὰς om. KBL[1]V | μύας V | 18 ἤδη om. C | διεξέλθομεν K | 19 τῶν om. S | 20 ταῦτα: τάδε V | ῥήματα: λόγια K | 21 τοῦ ἰσραὴλ S | 22 ἐπὶ om. BL[1] | 23 τοῦ om. C | 26 οὐδὲ om. L[1]

*τεμένη. ἀλλὰ καὶ πόρρωθεν ὁ θεοφόρος ἀνὴρ ὡς παρὼν
ἑώρα καὶ προὔλεγε τὰ μετὰ τοσοῦτον ἐσόμενα χρόνον· ὁ δὲ
Δωδωναῖος καὶ ὁ Πύθιος οὐδὲ τὰ μετὰ τρεῖς ἐσόμενα μῆνας
προειπάτην, ὡς ἔμελλεν ἔσεσθαι, ἀλλὰ τῇδε κἀκεῖσε κλινο-
μένους ἐδιδότην χρησμούς. ἀκούσατε δὲ καὶ τῶν ἑξῆς·* 61
*„ἐπιστράφητε οἱ τὴν βαθεῖαν βουλὴν βουλευόμενοι καὶ ἄνο-
μον υἱοὶ Ἰσραήλ, ὅτι τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀφελοῦνται οἱ ἄν-
θρωποι τὰ χειροποίητα αὐτῶν τὰ ἀργυρᾶ καὶ τὰ χρυσᾶ, ἃ
ἐποίησαν αἱ χεῖρες αὐτῶν.“ καὶ πάλιν· „ἐγὼ Θεὸς πρῶτος·
καὶ εἰς τὰ ἐπερχόμενα ἐγώ εἰμι. εἴδοσαν ἔθνη καὶ ἐφοβή-
θησαν· τὰ ἄκρα τῆς γῆς ἐξέστησαν· ἤγγισαν καὶ ἦλθον,
ἅμα κρίνων ἕκαστος τῷ πλησίον βοηθῆσαι καὶ τῷ ἀδελφῷ.
καὶ ἐρεῖ· ἴσχυσεν ἀνὴρ τέκτων καὶ χαλκεὺς τύπτων σφύρᾳ,
ἅμα ἐλαύνων. ποτὲ μὲν ἐρεῖ· σύμβλημα καλόν ἐστιν· ἰσχύ-
ρωσαν αὐτὸ ἐν ἥλοις· θήσουσιν αὐτό, καὶ οὐ κινηθήσεται.“
οὔτε γὰρ στῆναι μὴ καθηλωμένα δύναται οὔτε βαδίζειν μὴ* 62
*παρ᾽ ἄλλων φερόμενα. καὶ αὖθις· „Ἰακὼβ ὁ παῖς μου· |
ἀντιλήψομαι αὐτοῦ. Ἰσραὴλ ὁ ἐκλεκτός μου· προσεδέξατο* **p. 145**
*αὐτὸν ἡ ψυχή μου. ἔδωκα τὸ πνεῦμά μου ἐπ᾽ αὐτόν·
κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἐξοίσει· οὐ κεκράξεται οὐδὲ ἀνήσει,
οὐδὲ ἀκουσθήσεται ἔξω ἡ φωνὴ αὐτοῦ· κάλαμον τεθλασμέ-
νον οὐ κατεάξει καὶ λίνον καπνιζόμενον οὐ σβέσει, ἀλλ᾽
εἰς ἀλήθειαν ἐξοίσει κρίσιν· ἀναλάμψει καὶ οὐ θραυσθήσε-
ται, ἕως ἂν θῇ ἐπὶ τῆς γῆς κρίσιν· καὶ ἐπὶ τῷ ὀνόματι
αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιοῦσιν. οὕτως λέγει Κύριος ὁ Θεὸς Ἰσραήλ,*

6—9: Es. 31, 6—7 ‖ 9—15: Es. 41, 4—7 ‖ 17—p. 260, 9: Es. 42, 1—8

2 *ἐσόμενον* C | 3 *ὁ* om. C | *τὰ* om. S[1] | 4 *προσειπάτην* S | 5 *ἐδιδότην*: *ἐδίδου τοὺς* SC: *ἐδίδουν τοὺς* L[2] | *δὴ* L | 6 *βαθεῖαν*: *ματαίαν* L[2] | *βεβουλευμένοι* SC | 7 *οἱ υἱοὶ* D | *οἱ* om. DSCV | 8 *τὰ* tertium om. V | 9 *ὁ θεὸς* BLV | *πρῶτος* om. BL[1]V | 10 *ἴδοσαν* KBL[1]S | post *εἴδοσαν* add. *με* DSC | 11 *ἤγγησαν* S | 12 *τῷ* (priore loco): *τὸν* D | 13 *ἴσχυε* SC | *τέκτον* SC | *σφύραν* V | 15 *αὐτὸ* (priore loco): *αὐτὸν* D | *ἥλοις*: *λίθοις* B | *αὐτὸ* (posteriore loco): *αὐτὰ* SC | 16 *γὰρ* om. K | post *στῆναι* add *με* D | *καθηλούμενα* KBLV: *καθηλώμενον* S[1] | *δύνανται* SC 17 *αὖθις*: *αὐτοῖς* K | 18 *αὐτῶ* C | *ὁ* om. V | 20 ante *κρίσιν* add. *καὶ* DSCL[2] | *ἐξοίσι* S[1] | 23 *θραυθήσεται* CV | 25 *τοῦ ἰσραὴλ* S

ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ πήξας αὐτόν, ὁ στερεώσας τὴν
γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ καὶ διδοὺς πνοὴν τῷ λαῷ τῷ ἐπ' αὐ-
τῆς καὶ πνεῦμα τοῖς πατοῦσιν αὐτήν. ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς
ἐκάλεσά σε ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ κρατήσω τῆς χειρός σου καὶ
ἐνισχύσω σε· καὶ ἔδωκά σε εἰς διαθήκην γένους, εἰς φῶς
ἐθνῶν, ἀνοῖξαι ὀφθαλμοὺς τυφλῶν, ἐξαγαγεῖν ἐκ δεσμῶν
δεδεμένους καὶ ἐξ οἴκου φυλακῆς καθημένους ἐν σκότει.
ἐγὼ Κύριος ὁ Θεός· τοῦτό μοί ἐστιν ὄνομα. τὴν δόξαν
μου ἑτέρῳ οὐ δώσω οὐδὲ τὰς ἀρετάς μου τοῖς γλυπτοῖς.'
63 ταῦτα ὁ τῶν ὅλων Θεὸς πρὸς τὸν δεσπότην Χριστὸν ὡς
πρὸς ἄνθρωπον ἔφη, ἀπὸ τῆς ὁρωμένης φύσεως Ἰακὼβ
αὐτὸν καὶ Ἰσραὴλ ὀνομάσας· ἐξ ἐκείνου γὰρ δὴ κατὰ σάρκα
τοῦ γένους ἀνέτειλε· καὶ ἔδειξεν αὐτοῦ σαφῶς τὴν πραό-
τητα καὶ τὴν μακροθυμίαν, ᾗ παροινούμενος παρ' Ἰουδαίων
ἐχρήσατο. τοῦτον εἰς διαθήκην ἔφη δοθῆναι τοῦ γένους·
καὶ γὰρ τοῖς πατριάρχαις καὶ αὐτοῖς Ἰουδαίοις τὴν δι' αὐ-
64 τοῦ σωτηρίαν ὑπέσχετο. ἔφη δὲ αὐτὸν καὶ εἰς φῶς ἐθνῶν
ἀνατεῖλαι, ὥστε τῶν τυφλῶν ἀνοῖξαι τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ
τῶν πεπεδημένων τὰ δεσμὰ διαρρῆξαι καὶ τοὺς ἐν τῷ ζόφῳ
τῆς ἀγνοίας ὡς ἐν εἱρκτῇ καθημένους ἐλευθερῶσαι τοῦ
σκότους. τυφλοὺς δὲ καὶ πεπεδημένους καὶ ἐν σκότει καθη-
μένους τοὺς τῆς ἀγνοίας τὴν ἀχλὺν περικειμένους ἐκάλεσε
65 καὶ τοὺς ταῖς σειραῖς τῆς ἁμαρτίας πεπεδημένους. ὅτι δὲ
τοὺς τῷ πλάνῳ τῆς δεισιδαιμονίας δεδουλωμένους οὕτως
ὠνόμασε, μαρτυρεῖ τὰ ἑξῆς· „ἐγὼ" γὰρ ἔφη „Κύριος ὁ
Θεός· τοῦτό μοί ἐστιν ὄνομα. τὴν δόξαν μου ἑτέρῳ οὐ

25—p. 261, 1: Es. 42, 8

1 πήξας αὐτόν ὁ om. V | αὐτὸν om. BL¹ | 1—2 τὴν γῆν στερεώσας V | τὴν γῆν: τὸν οὐρανὸν B¹ | 2 τῷ (posteriore loco): τὸ C | ἐν αὐτῇ BLV: ἐπ' αὐτῇ D | 4 ἐκάλεσα: ὁ καλέσας K | 8 μου B | 11 post ὁρωμένης add. γὰρ V et 12 ὠνόμασεν V | δὴ om. K | 13 τοῦ γένους om. D | 15 ἐχρήσατο: litt. ρ C² corr. | γένους: ἔθνους CL² | 16 γὰρ om. V | αὐτοῖς τοῖς Ἰου-δαίοις DV | 18 τῶν om. L¹ | 19 πεπαιδημένων C | τῷ om. L | 20 καθειργμένους D | ἐλευθερῶσαι: θερῶσαι C¹ | τοῦ: τοὺς C | 21 πεπαιδημένους C | καὶ ἐν σκότει καθημένους om. V | 22 τῆς om. B¹ | 23 σιραῖς K | πεπαιδημένους C | 24 δισιδαιμονίας S | 25 ὀνόμασε S | 26 μοί: μου BL

δώσω οὐδὲ τὰς ἀρετάς μου τοῖς γλυπτοῖς.“ ἅμα τε γὰρ
ἐπεφάνη καὶ τῆς προσηγορίας αὐτοὺς ἐγύμνωσεν, ἣν ἁρπά-
σαντες ἑαυτοῖς περιέθεσαν. καὶ μετ' ὀλίγα δὲ ταῦτα πάλιν
ἔφη· „Κύριος ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων ἐξελεύσεται συντρίψαι
πόλεμον καὶ ἐπεγεῖραι ζῆλον καὶ βοήσεται ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς
αὐτοῦ μετ' ἰσχύος.“ ἔπειτα διδάσκει, τί δήποτε μὴ πάλαι
τοῦτο πεποίηκε, καί φησιν· „ἐσιώπησα ἀπ' αἰῶνος· μὴ καὶ
ἀεὶ σιωπήσομαι καὶ ἀνέξομαι; ἐκαρτέρησα ὡς ἡ τίκτουσα·
ἐκφανῶ καὶ ἐκστήσω καὶ ξηρανῶ ἅμα.“ κἀκεῖνα δὲ μακρο- 66
θυμίας, καὶ ταῦτα φιλανθρωπίας. μακροθυμῶν γὰρ ἐξ
ἀρχῆς οὐκ ἐκόλασεν· εἶτα φειδοῖ χρησάμενος τοὺς πλανω-
μένους ἐκάλεσε καὶ τοὺς πλανῶντας ἐσκέδασεν· „ἐκστήσω“
γάρ φησι „καὶ ξηρανῶ ἅμα· ἐρημώσω ὄρη καὶ βουνοὺς καὶ
θήσω ποταμοὺς εἰς νήσους καὶ ἕλη ξηρανῶ.“ διὰ δὲ τού- 67
των τὰ ἐν τούτοις τε|μένη τῶν εἰδώλων ἐμήνυσεν, ἅπερ p. 146
ἐπιφανεὶς καταλέλυκε καὶ δίκην ἕλους ἐξήρανεν· „καὶ ἄξω
τυφλοὺς ἐν ὁδῷ, ᾗ οὐκ ἔγνωσαν· καὶ τρίβους, ἃς οὐκ ᾔδεισαν,
ποιήσω πατῆσαι αὐτούς.“ ἠγνόουν γὰρ οἱ πάλαι πλανώμενοι
τὴν τῆς ἀληθείας ὁδόν· ξεναγοὺς δὲ καὶ ποδηγοὺς καὶ μέν-
τοι καὶ φωταγωγοὺς ἐσχηκότες τοὺς ἀποστόλους, κατέλιπον
μὲν τοῦ πλάνου τὰς τρίβους, ἐπέγνωσαν δὲ τὴν τῆς ἀλη-
θείας ὁδόν. „ποιήσω αὐτοῖς τὸ σκότος εἰς φῶς, καὶ τὰ 68
σκολιὰ εἰς εὐθεῖαν.“ ἀντὶ γὰρ δὴ τοῦ προτέρου σκότους
τοῦ νοεροῦ φωτὸς ἀπολαύουσι, καὶ τὰς διεστραμμένας κατα-
λιπόντες ὁδοὺς τὴν εὐθεῖαν ὁδεύουσιν. εἶτα ὡς ἔτι πλα-

4—6: Es. 42, 13 ‖ 7—9: Es. 42, 14 ‖ 12—14: Es. 42, 14—15 ‖ 16—18: Es. 42, 16 ‖ 22—23: Es. 42, 16

2 τῆς om. S | ἐγύμνασεν S | 3 ἑαυτοὺς KC | ὀλίγον S | πάλιν ταῦτα SC | 6 ἔπιτα S | 7 μή: μεῖζον L² | 8 post ἀνέξομαι add. ὑμῶν L | ὡσεὶ ἡ D: ὡς εἰ C | 9 ἐκφωνῶ V | κἀκεῖνο K | 10 φιλανθρωπείας D | 11—12 εἶτα—ἐκάλεσε om. C | 12 πλανόντας K | 13 ante ἐρημώσω add. καὶ K | καὶ tertium om. V | 15 ἐμνημόνευσεν V | 16 καταλέλοιπε L² | 17 ἔγνωσαν: ᾔδεισαν SCL² et ᾔδεισαν: ἔγνωσαν SCL² | 18 οἱ om. SC | πλανόμενοι S | 19 τῆς ἀληθείας τὴν C | 20 κατέλειπον K | 21 τρβους S¹ | 23 εὐθεῖα K | δὴ om. BL¹V | 24 ἀπολαύσουσι L¹C | καταλειπόντες KS | 25 ὁδεύσουσιν C | ἐπιπλανωμένοις K

*νωμένοις ἐπιτιμᾷ· „αἰσχύνθητε αἰσχύνῃ οἱ πεποιθότες ἐπὶ
τοῖς γλυπτοῖς, οἱ λέγοντες τοῖς χωνευτοῖς· ὑμεῖς ἐστε θεοὶ
ἡμῶν.“ καὶ μετ' ὀλίγα· „ἰδοὺ ἐγὼ ποιῶ καινά, ἃ νῦν
ἀνατελεῖ, καὶ γνώσεσθε αὐτά· καὶ ποιήσω ἐν τῇ ἐρήμῳ ὁδὸν
καὶ ἐν τῇ ἀνύδρῳ ποταμούς, ποτίσαι τὸ γένος μου τὸ
ἐκλεκτόν, τὸν λαόν μου, ὃν περιεποιησάμην, τὰς ἀρετάς μου
διηγήσασθαι.“ γένος δὲ νῦν αὐτοῦ τοὺς πεπιστευκότας
προσηγόρευσεν, ὧν ὠνομάσθη πρωτότοκος δι' ἣν ἀνείληφε
69 σάρκα. ὅτι δὲ περὶ τῶν ἐθνῶν ταῦτα ἔφη, τὰ ἑπόμενα
μαρτυρεῖ· „ἀκούσατε νῆσοι, καὶ προσέχετε ἔθνη· διὰ πολλοῦ
χρόνου στῆτε, λέγει Κύριος.“ ὅτι δὲ τούτων οὐδὲν Ἰου-
δαίοις ἁρμόττει, καὶ τὸ τῶν νήσων ὄνομα καὶ τὸ τῶν ἐθνῶν
μαρτυρεῖ. καὶ πάλιν· „ἀκούσατέ μου, λαός μου· καὶ οἱ
βασιλεῖς πρός με ἐνωτίσασθε· ὅτι νόμος παρ' ἐμοῦ ἐξελεύσε-
ται, καὶ ἡ κρίσις μου εἰς φῶς ἐθνῶν· ἐγγίζει ταχὺ ἡ
δικαιοσύνη μου, καὶ ἐξελεύσεται ὡς φῶς τὸ σωτήριόν μου·
ἐμὲ νῆσοι ὑπομενοῦσι, καὶ εἰς τὸν βραχίονά μου ἔθνη
70 ἐλπιοῦσιν.“ διὰ δὲ τούτων ἁπάντων τὴν τῶν ἐθνῶν ἐχρη-
σμῴδησε σωτηρίαν καὶ τὸν εὐαγγελικὸν νόμον καὶ τὸ τῆς
γνώσεως φῶς, ὃ διὰ τῶν ἱερῶν ἀποστόλων πᾶσιν ἀνθρώ-
ποις προσήνεγκεν. βραχίονα μέντοι οὐ σωματικὸν ὠνόμασε
μόριον (ἁπλῆ γάρ τοι ἡ θεία φύσις καὶ ἐλευθέρα ξυν-
θέσεως), ἀλλὰ τροπικῶς δεδήλωκε τὴν ἰσχύν. ἐπειδὴ γὰρ
διὰ τῶν χειρῶν καὶ οἱ πολεμοῦντες παρατάττονται, καὶ οἱ*

1—3: Es. 42, 17 ‖ 3—7: Es. 43, 19—21 ‖ 10—11: Es. 49, 1 ‖ 13—18: Es. 51, 4—5

1 *αἰσχύνην* KV | 2 *χονευτοῖς* S | *ἔσται* S | 3 post *ὀλίγα* add. *δέ* V | *ποιήσω* BL[1]VDγρ. | 4 *γνωσθήσεσθε* K: *γνώσεσθαι* S | post *ποιήσω* add. *αὐτὰ* KBL | 5 *ἀνύδρῳ*: *ἐρήμω* L[2] | 7 *διη-γεῖσθαι* KCL[2] | 9—10 *μαρτυρεῖ τὰ ἑπόμενα* D | 10 *αἱ νῆσοι* KS | 11—11 *χρόνου πολλοῦ* BL | 11 *ἰουδαίοις οὐδὲν* C | 12 *καὶ τὸ—ὄνομα* om. V | *τὸ* (priore loco): *τοῦτο* S | *τωνήσων* C[1] | *νήσ-σων* S | 13 *μου* prius om. BL | post *μου* prius add. *ἀκούσατε* S | 14 *ἐμὲ* K | *ἐνοτίσασθε* K: *ἐνοτίσασθαι* S: *ἐνωτίσασθαι* C | 15 *εἰς φῶς ἐθνῶν ἡ κρίσις μου* L | 16 *ὡς*: *εἰς* BLV | 20 *ὃ* om. V | *ἅπασιν* BSCL[2] | 20—21 *προσήνεγκεν ἀνθρώποις* L | 21 *ὠνό-μασε* om. V: *ὀνόμασε* S | 23 *ἐδήλωσε* B | post *γὰρ* add. *καὶ* D | 24 *διατάττονται* K

*γεωργοῦντες ἐργάζονται, καὶ μέντοι καὶ οἱ ἄλλην τινὰ μετα-
χειρίζοντες τέχνην, εἰκότως διὰ τοῦ βραχίονος παρεδήλωσε
τὴν ἰσχύν, ᾗ θαρροῦντες βοῶμεν· „οὐ φοβηθήσομαι κακά,
ὅτι σὺ μετ' ἐμοῦ εἶ.“ καὶ αὖθις βοᾷ· „ἰδοὺ μαρτύριον ἐν* 71
*ἔθνεσι δέδωκα αὐτόν, ἄρχοντα καὶ προστάσσοντα ἔθνεσιν.
ἰδοὺ ἔθνη, ἃ οὐκ οἴδασί σε, ἐπικαλέσονταί σε· λαοί, οἳ οὐκ
ἐπίστανταί σε, ἐπὶ σὲ καταφεύξονται ἕνεκεν Κυρίου τοῦ
Θεοῦ σου καὶ τοῦ ἁγίου Ἰσραήλ, ὅτι ἐδόξασέ σε.“ ὁρῶντες
τοίνυν βασιλεύοντα τῆς οἰκουμένης τὸν δεσπότην Χριστὸν
καὶ πάντα τὰ ἔθνη τούτου τὴν δεσποτείαν ἀσμένως ὑμνο-
λογοῦντα, καὶ νοήσατε τὴν προφητείαν καὶ θαυμάσατε τὴν
ἀλήθειαν. ἀκούσατε δὲ καὶ τῶν ἑξῆς· „καὶ φοβηθήσονται* 72
*οἱ ἀπὸ δυσμῶν τὸ ὄνομα Κυρίου, καὶ οἱ ἀπὸ ἀνατολῶν
ἡλίου τὸ ὄνομα αὐτοῦ τὸ ἔνδοξον.“ καὶ πάλιν· „ἐμφανὴς
ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσιν· | εὑρέθην τοῖς ἐμὲ μὴ* **p. 147**
*ζητοῦσιν. εἶπον· ἰδού εἰμι, ἰδού εἰμι, ἔθνη, οἳ οὐκ ἐπεκα-
λέσαντο τὸ ὄνομά μου.“ καὶ πᾶσα δὲ ἡ προφητεία τῶνδε
τῶν λόγων ἀνάπλεως.*

Ἀλλ' ἵνα καὶ τοὺς ἄλλους προφήτας ξυνῳδὰ προθεσπί- 73
*σαντας δείξωμεν, ἀκούσατε Ἱερεμίου βοῶντος· „ἐν τῷ καιρῷ
ἐκείνῳ καλέσουσι τὴν Ἱερουσαλὴμ Θρόνος Κυρίου· καὶ συν-
αχθήσεται εἰς αὐτὴν πάντα τὰ ἔθνη. καὶ οὐ πορεύσονται
ὀπίσω τῶν ἐνθυμημάτων τῆς καρδίας αὐτῶν τῆς πονηρᾶς.“
ἀθρήσατε, ὦ ἄνδρες, τῶν ῥημάτων τὴν ξυμφωνίαν καὶ* 74
βλέπετε πάντας πανταχόθεν ἀνθρώπους εἰς ἐκείνην τὴν

3—4: Ps. 22, 4 ‖ 4—8: Es. 55, 4—5 ‖ 12—14: Es. 59, 19 ‖ 14—17: Es. 65, 1 ‖ 20—23: Jer. 3, 17

1 *μεταχειριζόμενοι* DSCL² | 3 *φοβηθησόμεθα* CL² | 4 *μεθ' ἡμῶν* CL² | *ἐν* om. LDV, add. C in marg. | 5 *τοῖς ἔθνεσι* D | *δέδωκα ἔθνεσιν* V | *προστάσσοντα ἐν ἔθνεσιν* K | 7 *τοῦ* om. BV | 8 *ἐδόξασάν* K: *ἐδόξασά* LD | 9 *τῆς οἰκουμένης* om. D | 10 *δεσποτίαν* K | *ὑμνολογοῦντα* L: *ὁμολογοῦντα* KBDSCV | 11 *καὶ νοήσατε*: *κατανοήσατε* B¹: *νοήσατε* V | *τὴν—θαυμάσατε* om. V | 12 *δὲ* om. D | 13 *δυσμῶν*: *ἀνατολῶν* D, corr. Dγρ. | 15 *εὑρέθην*: *ἐμφανὴς ἐγενόμην* B¹ | *μὴ* posterius om. C¹ | 16 *ἰδού εἰμι* semel tantum SC | *ἔθνει* K | *οἵ*: *ἃ* S | *ἐκάλεσαν* K | 19 *προθεσπίσαντες* K | 21 *καλέσωσι* C | *τὸν ἰσραὴλ* L² | *κυρίου*: *θεοῦ* V | 25 ante *πανταχόθεν* add. *ἀνθρώπους* L² | *ἀνθρώπους* om. D

πόλιν ξυντρέχοντας, ἣ τὸ δεσποτικὸν καὶ σωτήριον ἐδέξατο
πάθος, καὶ τὴν μὲν τῶν εἰδώλων ἐξαπάτην βδελυττομένους,
75 *τῷ ἐσταυρωμένῳ δὲ τὸ ἐκείνων σέβας προσφέροντας. τοῦ*
δὲ αὐτοῦ προφήτου καὶ ταῦτα· „τάδε λέγει Κύριος· στῆτε
ἐπὶ ταῖς ὁδοῖς καὶ ἴδετε· ἐκζητήσατε τρίβους Κυρίου αἰω-
νίας, καὶ ἴδετε, ποία ἐστὶν ἡ ὁδὸς ἡ ἀγαθή, καὶ πορεύεσθε
ἐν αὐτῇ, καὶ εὑρήσετε ἁγίασμα ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. καὶ
εἶπον· οὐ πορευσόμεθα. καθέστακα ἐφ᾽ ὑμᾶς σκοπούς·
ἀκούσατε τῆς φωνῆς τῆς σάλπιγγος. καὶ εἶπον· οὐκ ἀκου-
σόμεθα. διὰ τοῦτο ἤκουσε τὰ ἔθνη καὶ οἱ ποιμαίνοντες τὰ
76 *πρόβατα ἐν αὐτοῖς.“ πρώτοις μὲν γὰρ Ἰουδαίοις προση-*
νέχθη καὶ παρὰ τῶν προφητῶν καὶ παρὰ τῶν ἀποστόλων
τὰ θεῖα κηρύγματα· ἐπειδὴ δὲ ἀντεῖπον ἐκεῖνοι, πᾶσιν
ἐδωρήθη τοῖς ἔθνεσι τὰ θεόσδοτα δῶρα· καὶ καλεῖ μὲν
„ὁδοὺς“ ὁ τοῦ προφήτου Θεὸς τοὺς παλαιοὺς προφήτας,
77 *„ὁδὸν“ δὲ „ἀγαθὴν“ αὐτὸν τὸν Σωτῆρα καὶ Κύριον. καθάπερ*
γὰρ εἰς τὴν βασίλειον λεωφόρον αἱ ἀπὸ τῶν κωμῶν καὶ
τῶν ἀγρῶν εἰσβάλλουσιν ἀτραποί, οὕτως ἅπαντες οἱ προ-
φῆται ταύτην τοῖς πιστεύειν ἐθέλουσιν ὑπεδείκνυον τὴν
ὁδόν· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ δεσπότης ἐν τοῖς ἱεροῖς εὐαγγελίοις
βοᾷ· „ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἀλήθεια.“ παραι-
νεῖ τοίνυν Ἰουδαίοις τὰ τῶν προφητῶν ἀναγνῶναι θεσπί-
78 *σματα καὶ ζητῆσαι τὸ θεσπιζόμενον. ἐπειδὴ δὲ ἀντεῖπον*
ταῖς προφητείαις, τὴν ἀποστολικὴν προσενήνοχε σάλπιγγα.
ἐπειδὴ δὲ πάλιν εἶπον· „οὐκ ἀκουσόμεθα,“ βοῶσι πρὸς
αὐτοὺς οἱ θεῖοι ἄνδρες, ὡς ὁ Λουκᾶς ἐν ταῖς Πράξεσιν
ἱστορεῖ· „ὑμῖν ἦν ἀναγκαῖον πρῶτον λαλῆσαι τὸν λόγον τοῦ

4—11: Jer. 6, 16—18 ‖ 21: Joh. 14, 6 ‖ 27—p. 265, 2: Act. apost. 13, 46

1 *ξυντρέχοντας*: *τ* prius S[2] in rasura 3 litt. spatium occupanti | *ὑπεδέξατο* D | 2 *τῶν* om. K | 3 *ἐκεινον* C | 4 post *κύριος* add. *ὁ θεός* BLDV | 5 *τοῖς* C | *αἰωνίους* D | 6 *ἡ* prius om. DV | *πορεύεσθαι* BS: *βαδίσατε* K | 7 *εὑρήσητε* B, corr. B*γρ.*: *εὑρήσεται* C | *ἡμῶν* S | 8 *καθέστηκα* V: *κατέστησα* DSCL[2] | *σκοποῦσιν* L[1] | 10 *ποιμένοντες* C | 19 *πιστεύειν ἐθέλουσιν*: *πιστεύουσιν* D, corr. D*γρ.* | 21 *καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή* K | 25 *εἶπεν* V: *ἀντεῖπον* B | 27 *ἱστορεῖ*: *μαρτυρεῖ* V | *ἦν*: litt. *ν* C[2] e corr. | *λαληθῆναι* V

*Θεοῦ· ἐπειδὴ δὲ ἀναξίους ἑαυτοὺς κρίνετε τῆς αἰωνίου ζωῆς,
καθαροὶ ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς τὰ ἔθνη πορευσόμεθα.“
πάλιν μέντοι ὁ προφήτης τῶν ἐθνῶν τὴν σωτηρίαν θεσπίζει* 79
*καὶ πρὸς τὸν τῶν ὅλων βοᾷ Θεόν· „Κύριε ἰσχύς μου καὶ
βοήθειά μου καὶ καταφυγή μου ἐν ἡμέρᾳ κακῶν, πρὸς
σὲ ἔθνη ἥξουσιν ἀπὸ ἐσχάτου τῆς γῆς καὶ ἐροῦσιν· ὡς
ψευδῆ ἐκτήσαντο οἱ πατέρες ἡμῶν εἴδωλα, καὶ οὐκ ἦν ἐν
αὐτοῖς ὠφέλεια, εἰ ποιήσει ἑαυτῷ ἄνθρωπος θεούς, καὶ αὐ-
τοὶ οὐκ εἰσὶ θεοί.“ τί τούτων ἐναργέστερον τῶν ῥημάτων;* 80
*ὡς γὰρ παρὼν ὁ προφήτης καὶ θεώμενος τὴν τῆς οἰκου-
μένης μεταβολὴν καὶ τῆς τῶν ἐθνῶν μεταμελείας ἀκούων |
καὶ κωμῳδούντων ἐπαΐων τὴν τῶν εἰδώλων ἀσθένειαν,* **p. 148**
οὕτω ξυνέγραψε τὸν χρησμόν. καὶ Ἀμὼς δὲ ὁ προφήτης 81
*οὐ μόνον τὴν τῶν ἐθνῶν σωτηρίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν Ἰουδαίων
προλέγει διασποράν, μᾶλλον δὲ διὰ τῆς ἐκείνου γλώττης
αὐτὸς ὁ τῶν ὅλων Θεός· „ἰδοὺ“ γάρ φησιν „ἐγὼ ἐντέλλο-
μαι καὶ λικμήσω ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσι τὸν οἶκον Ἰσραήλ, ὃν
τρόπον λικμᾶται ἐν τῷ λικμῷ.“ καὶ μετ' ὀλίγα· „τῇ ἡμέρᾳ* 82
*ἐκείνῃ ἀναστήσω τὴν σκηνὴν Δαυὶδ τὴν πεπτωκυῖαν· καὶ
ἀνοικοδομήσω τὰ πεπτωκότα αὐτῆς καὶ τὰ κατεσκαμμένα
αὐτῆς ἀνοικοδομήσω· καὶ ἀνοικοδομήσω αὐτὴν καθὼς αἱ
ἡμέραι τοῦ αἰῶνος, ὅπως ἂν ἐκζητήσωσί με οἱ κατάλοιποι
τῶν ἀνθρώπων καὶ πάντα τὰ ἔθνη, ἐφ' οὓς ἐπικέκληται τὸ
ὄνομά μου ἐπ' αὐτούς· λέγει Κύριος ὁ ποιῶν ταῦτα πάντα.“
εἰ δέ τις βούλεται μαθεῖν, τίς ἡ σκηνή, ἀκουσάτω τοῦ* 83
θεσπεσίου Ἰωάννου λέγοντος· „καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο

4—9: Jer. 16, 19—20 ‖ 16—18: Amos 9, 9 ‖ 18—24: Amos 9, 11—12 ‖ 26—p. 266, 3: Joh. 1, 14

1 *κρίνεται* SC | 2 *ὑμεῖς* K | *ἀπὸ τοῦ νῦν* om. DV | *εἰς*: *ἐπὶ* D | 3 *προθεσπίζει* D | 4 *θεὸν βοᾷ* SC | ante *ἰσχύς* add. *ἡ* BLDV | 4—5 *καὶ βοήθειά*: *καὶ ἡ βοήθειά* BLDV: *βοηθός* S | 5 *μου* posterius om. BLV | 8 *ποιήσῃ* C | *οὗτοι* K | 10—13 *καὶ θεώμενος—προφήτης* om. C | 12 *ἐπαΐων*: *ἐπέων* K: *ἀκούων* D, corr. Dγρ. | 13 *οὕτως* LDSV | 14 *τὴν τῶν ἰουδαίων* D | 16 *ἐγώ φησιν* C | *ἐντέλομαι* B | 18 *λικμᾶτε* L | ante *τῇ* add. *ἐν* BLDV | 20 *κατασκαμμένα* C | 21 *ἀνοικοδομήσω* prius om. BL: *ἀναστήσω* D | 23 *ἃς* D | 24 post *κύριος* add. *ὁ θεὸς* V | *πάντα ταῦτα* D | *πάντα* om. BV | 25 *μαθεῖν*: *γνῶναι* K | 26 *καὶ* om. SC

καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ,
δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ Πατρός· πλήρης χάριτος καὶ
84 ἀληθείας.“ βοᾷ δὲ καὶ Σοφονίας· „ἐπιφανήσεται Κύριος
ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἐξολοθρεύσει πάντας τοὺς θεοὺς τῆς γῆς·
καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ ἕκαστος ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ καὶ
πᾶσαι αἱ νῆσοι τῶν ἐθνῶν.“ ἐπειδὴ γὰρ Ἰουδαίους εἰς
τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις νεὼν ξυντρέχειν ἐκέλευσεν, ἀναγκαίως
προστέθεικεν, ὡς τῶν καλουμένων θεῶν ἀφανῶν γενομένων,
τὸν ἀληθινὸν ἕκαστος προσκυνήσει Θεόν, οὐκ εἰς ἐκείνην
τρέχειν τὴν πόλιν ἀναγκαζόμενος, ἀλλ' ἐν ταῖς οἰκίαις καὶ
85 πόλεσι καὶ κώμαις καὶ ἀγροῖς τὸ σέβας προσφέροντες. καὶ
μετ' ὀλίγα δὲ πάλιν φησίν· „τότε μεταστρέψω ἐπὶ λαοὺς
γλῶσσαν εἰς γενεὰν αὐτοῖς, τοῦ ἐπικαλεῖσθαι πάντας τὸ
ὄνομα Κυρίου, τοῦ δουλεύειν αὐτῷ ὑπὸ ζυγὸν ἕνα· ἐκ περά-
των ποταμῶν Αἰθιοπίας οἴσουσι θυσίας μοι.“ τὴν γὰρ δὴ
μίαν τῶν ἀποστόλων γλῶτταν, Γαλιλαίαν οὖσαν, εἰς τὰς
ἁπάντων τῶν ἐθνῶν κατεμέρισε γλώττας καὶ προσενήνοχεν
86 ἅπασι τὴν σωτήριον κλῆσιν. καὶ μέντοι καὶ διὰ Ζαχαρίου
ξύμφωνα προθεσπίζει· „τέρπου καὶ εὐφραίνου, θύγατερ
Σιών· διότι ἰδοὺ ἐγὼ ἔρχομαι καὶ κατασκηνώσω ἐν μέσῳ
σου, λέγει Κύριος· καὶ καταφεύξονται ἔθνη πολλὰ ἐπὶ τὸν
Κύριον ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ καὶ ἔσονται αὐτῷ εἰς λαόν· καὶ
κατασκηνώσω ἐν μέσῳ σου· καὶ γνώσῃ, ὅτι Κύριος παντο-
87 κράτωρ ἀπέσταλκέ με πρὸς σέ.“ ἐν δὲ τούτοις ὁ Μονο-
γενὴς καὶ τὸ οἰκεῖον καὶ τὸ τοῦ Πατρὸς ἐπέδειξε πρόσωπον.

3—6: Zephan. 2, 11 ‖ 12—15: Zephan. 3, 9—10 ‖ 19—24: Zach. 2, 10—11

3 σοφωνίας DC | ἐπιφανήσετε S | 4 ἐξολοθρεύσῃ S | 5 αὐτῷ: αὐτὸν C | αὐτοῦ: τοῦ ἁγίου L^2 | 6 νῆσσοι S | γὰρ om. V | ἰουδαίοις V | 7 ἐν om. V | ναὸν V | 8 ἀφανῶς V | 9 ἀληθεινὸν K | 10 τὴν πόλιν τρέχειν C | οἰκείαις K | 11 κόμαις S | post κώμαις add. καὶ χώραις D | 12 δὲ πάλιν om. BL^1V | ἐπὶ om. D, add. Dγρ. | λαοὺς: πολλοὺς BL^1 | 13 γλῶσσαν om. KDV | πάντας om. SC: πάντας αὐτοὺς K | 15 αἰθιοπία L^1 | 16 γαλιλαῖον B | 17 τῶν om. D | 18 κλίσιν B | 19 θυγάτηρ K | 20 ὅτι L | ἐγὼ om. L | καὶ om. C | κατασκηνώσον C | 23 κατασκηνώσων L^2: κατασκηνώσει DSC | γνώσει SV | 25 ἔδειξε B: ἀπέδειξε D: ἐπεδείξατο C

ἀπεστάλθαι δὲ εἴρηκεν, ἐπειδήπερ οὐχ ὡς Θεός, ἀλλ' ὡς
ἄνθρωπος ἐπεφάνη· πρέπει δὲ αὐτῷ τὴν ὑπὲρ τῶν ἀνθρώ-
πων δικαιοσύνην παραγενομένῳ πληρῶσαι καὶ δεῖξαι τὴν
ἐπαινουμένην ὑπακοήν. καὶ πάλιν· „χαῖρε σφόδρα, θύγατερ 88
Σιών· κήρυσσε, θύγατερ Ἱερουσαλήμ· ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου
ἔρχεταί σοι δίκαιος καὶ σώζων· αὐτὸς πραῢς καὶ ἐπιβεβη-
κὼς ἐπὶ ὑποζύγιον καὶ πῶλον νέον. | καὶ ἐξολοθρεύσει p. 149
ἅρματα ἐξ Ἐφραῒμ καὶ ἵππον ἐξ Ἱερουσαλήμ· καὶ ἐξολοθρευ-
θήσεται τόξον πολεμικόν· καὶ πλῆθος καὶ εἰρήνη ἐξ ἐθνῶν·
καὶ κατάρξει ἀπὸ θαλάσσης ἕως θαλάσσης καὶ ἀπὸ ποταμῶν
ἕως διεκβολῶν γῆς.“ καὶ μετὰ πλεῖστα· „καὶ ἔσται Κύριος 89
εἰς βασιλέα ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν· ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔσται
Κύριος εἷς, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἕν, κυκλοῦν πᾶσαν τὴν
γῆν καὶ τὴν ἔρημον.“ τί τούτων, ὦ ἄνδρες, ξυνεσκιασμένον
ἢ σαφηνείας δεόμενον; ποῖον δὲ τῶν εἰρημένων οὐκ ἔχει
βοῶσαν τῶν πραγμάτων τὴν μαρτυρίαν; ἀκούσατε δὴ καὶ 90
διὰ Μαλαχίου τοῦ Θεοῦ τῶν ὅλων πρὸς τὸν Ἰσραὴλ λέγον-
τος· „οὐκ ἔστι μοι θέλημα ἐν ὑμῖν, λέγει Κύριος· καὶ
θυσίαν οὐ προσδέξομαι ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν· διότι ἀπὸ
ἀνατολῶν ἡλίου καὶ ἕως δυσμῶν τὸ ὄνομά μου δεδόξασται
ἐν τοῖς ἔθνεσι· καὶ ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμα προσφέρεται
τῷ ὀνόματί μου καὶ θυσία καθαρά. διότι μέγα τὸ ὄνομά
μου ἐν τοῖς ἔθνεσι, λέγει Κύριος παντοκράτωρ· ὑμεῖς δὲ
βεβηλοῦτε αὐτό.“

Παράθετε, ὦ φιλότης, τοὺς λόγους τοῖς πράγμασι καὶ 91
βλέπετε καὶ τὴν Ἰουδαίων ἀντιλογίαν καὶ τὴν τῶν ἐθνῶν
ὁμολογίαν καὶ τὴν πανταχῇ γῆς καὶ θαλάττης προσφερο-

4—11: Zach. 9, 9—10 ‖ 11—14: Zach. 14, 9—10 ‖ 18—24: Mal. 1, 10—12

1 *ὡς ὁ θεός* S | 3 *καὶ δεῖξαι* Ursinus: *δεῖξαι καὶ* codd.: *δεῖξαι δὲ καὶ* Sylburg | 4 *θυγάτηρ* K | 7 *ἐξωλοθρεύσει* C | 8 *ἐξωλοθρευθεῖ* C | 9 *καὶ* posterius om. DC | *εἰρήνην* BLV: *εἰρήνης* DSC | 10 *ἕως θαλάσσης* om. D: add. in marg. C | 12—13 *εἰς—κύριος* om. V | 12 ante *ἔσται* add. *καὶ* S | 15 *σαφηνίας* SC: *συναφείας* L² | 15—16 *τῶν—μαρτυρίαν*: *τὴν μαρτυρίαν οὐκ ἔχει τῶν εἰρημένων βοῶσαν* C | 16 *τῶν πραγμάτων* om. DSCV | 20 *ἡλίου* om. V | 21—23 *καὶ—ἔθνεσι* om. SC | 24 *βεβηλοῦται* B¹SC | 26 *ἀντιλογία* C | 27 *τὴν* om. BLDV | *πανταχοῖ* K:

μένην θυσίαν τῷ Θεῷ τῶν ὅλων πνευματικήν, καὶ ὑμνή-
92 *σατε τὸν οὕτως ἐναργῶς ταῦτα προαγορεύσαντα. εἰ δὲ*
βούλεσθε, καὶ τοῦ Δανιὴλ καὶ τοῦ Ἰεζεκιὴλ καὶ τοῦ Ἰωὴλ
καὶ Μιχαίου καὶ Ὡσηὲ καὶ τῶν ἄλλων προφητῶν ἀνάγνωτε
τὰ θεσπίσματα. ἅπαντες γάρ τοι τὴν τῶν ἐθνῶν προαγο-
ρεύουσι σωτηρίαν· καὶ μέντοι καὶ πρὸς τὸν πατριάρχην
Ἀβραὰμ τὰς ξυνθήκας ποιούμενος, διὰ τοῦ σπέρματος αὐ-
τοῦ δώσειν τοῖς ἔθνεσι τὴν εὐλογίαν ὑπέσχετο· „εὐλογήσω
γάρ σε“ ἔφη „καὶ μεγαλυνῶ τὸ ὄνομά σου, καὶ ἔσῃ εὐλο-
γημένος, καὶ εὐλογήσω τοὺς εὐλογοῦντάς σε, καὶ τοὺς κατα-
ρωμένους σε καταράσομαι, καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν τῷ
93 *σπέρματί σου πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς.“ καὶ ταύτην αὐτῷ*
οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ πολλάκις δέδωκε τὴν ὑπόσχεσιν· καὶ
μέντοι καὶ μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτὴν τὴν αὐτὴν παρέσχε
καὶ τῷ Ἰσαὰκ εὐλογίαν, καὶ μετ' ἐκεῖνον πάλιν τῷ Ἰακώβ.
ἐπειδὴ γὰρ ἐκ τοῦ σπέρματος ἐκείνων τὴν ἀνθρωπείαν
φύσιν λαβὼν ὁ Μονογενὴς ἐνηνθρώπησεν, ἐνανθρωπήσας
δὲ καὶ τὴν οἰκονομίαν τελέσας εἰς ἅπασαν τὴν οἰκουμένην
τοὺς ἀποστόλους ἐξέπεμψε καὶ προσέταξε μαθητεῦσαι πάντα
τὰ ἔθνη εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ
ἁγίου Πνεύματος, πιστεύσαντα δὲ τὰ ἔθνη τῆς σωτηρίας
ἀπήλαυσεν, εἰκότως ἄρα καὶ τῷ Ἀβραὰμ καὶ τοῖς ἐξ ἐκείνου
τήνδε παρέσχε τὴν εὐλογίαν, καὶ αὐτοῖς δῆλα ποιῶν τὰ
ἐσόμενα καὶ τὸ μέγεθος τοῦ γέρως ἐπιδεικνὺς καὶ τοὺς τῶν
θείων ἐπαΐοντας λογίων τῇ τῆς σωτηρίας ἐλπίδι ψυχαγω-
94 *γῶν. καὶ Ἰακὼβ δὲ ὁ πατριάρχης, εὐλογῶν τὸν Ἰούδαν,*

8—12: Gen. 12, 2—3 ‖ 19—21: Matth. 28, 19

πανταχοῦ BLDV | 2 *προσαγορεύσαντα* C | 3 *βούλεσθαι* S | *τοῦ* alterum om. D | *καὶ τοῦ ἰωὴλ* om. DV | *τοῦ* tertium om. SC | 4 *μηχαίου* S | *καὶ ὠσηὲ* om. DV | *ὡσιὲ* S: *ὀσηὲ* C | 10 *καταρομένους* S | 11 *καταράσσομαι* L: *καταρῶμαι* D | 12 *αὐτῷ*: *οὕτω* K | 13 *καὶ* prius om. DSCV | 14 *τὴν* posterius om. SC et 15 ante *εὐλογίαν* add. *τὴν* SC | *τῷ* (posteriore loco): *τὸν* C | 16 post *σπέρματος* add. *τοῦ* DSC | *ἀνθρωπίαν* KC | 17 *ἐνηνθρώπισεν* DC | *ἐνανθρωπίσας* SC | 18 *πᾶσαν* K | 21 *τὰ ἔθνη* om. BL[1] | 22 *ἀπέλαυσεν* BL | 24 *γήρως* S[1]C

*τῆς τῶν ἐθνῶν ἐμνημόνευσεν εὐλογίας· „οὐκ ἐκλείψει“ γὰρ
ἔφη „ἄρχων ἐξ Ἰούδα καὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ,
ἕως ἂν ἔλθῃ ὃ ἀπόκειται· καὶ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν.“ |
καὶ ὁ Μωϋσῆς δὲ ὁ μέγας βοᾷ· „εὐφράνθητε ἔθνη μετὰ* **p. 150**
τοῦ λαοῦ αὐτοῦ.“ τὰς δὲ τοῦ θεσπεσίου Δαυὶδ προφητείας 95
*τίς ἂν ῥᾳδίως ξυλλέξειεν; ἐν μὲν γὰρ τῷ δευτέρῳ ψαλμῷ
τὸ τοῦ Σωτῆρος πρόσωπον ἀνειληφὼς λέγει· „Κύριος εἶπε
πρός με· υἱός μου εἶ σύ· ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε· αἴτη-
σαι παρ' ἐμοῦ, καὶ δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου,
καὶ τὴν κατάσχεσίν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς.“ ἐν δὲ τῷ
ὀγδόῳ φησίν· „Κύριε ὁ Κύριος ἡμῶν, ὡς θαυμαστὸν τὸ
ὄνομά σου ἐν πάσῃ τῇ γῇ, ὅτι ἐπήρθη ἡ μεγαλοπρέπειά
σου ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν. ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλα-
ζόντων κατηρτίσω αἶνον.“ ὁρῶμεν δὲ ταῦτα καθ' ἑκάστην* 96
*τελούμενα. ἐν δὲ τῷ ἐνάτῳ πάλιν πρὸς τὸν τῶν ὅλων
λέγει Θεόν· „ἀνάστηθι Κύριε· μὴ κραταιούσθω ἄνθρωπος·
κριθήτωσαν ἔθνη ἐνώπιόν σου· κατάστησον Κύριε νομοθέ-
την ἐπ' αὐτούς· γνώτωσαν ἔθνη, ὅτι ἄνθρωποί εἰσιν.“ ἐπειδὴ
γὰρ εἰς ἀλογίαν ἐσχάτην ἐξέπεσε τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος,
ἀναγκαίως αὐτοῖς δοθῆναι νομοθέτην αἰτεῖ, ὥστε καὶ τὴν
φύσιν ἐπιγνῶναι καὶ τῆς θηριωδίας ἀπαλλαγῆναι. ἐν δὲ* 97
*τῷ πρώτῳ καὶ εἰκοστῷ· „μνησθήσονται καὶ ἐπιστραφήσονται
πρὸς Κύριον πάντα τὰ πέρατα τῆς γῆς, καὶ προσκυνήσουσιν
ἐνώπιον αὐτοῦ πᾶσαι αἱ πατριαὶ τῶν ἐθνῶν· ὅτι τοῦ Κυρίου
ἡ βασιλεία, καὶ αὐτὸς δεσπόζει τῶν ἐθνῶν.“ καὶ τὰ ἑξῆς
δὲ τὴν αὐτὴν ἔχει διάνοιαν· προλέγει γὰρ τὸν ἐξ ἁπάντων
τῶν ἐθνῶν νέον λαόν.*

1—3: Gen. 49, 10 ‖ 4—5: Deut. 32, 43 ‖ 7—10: Ps. 2, 7—8 ‖ 11—14: Ps. 8, 2—3 ‖ 16—18: Ps. 9, 20—21 ‖ 22—25: Ps. 21, 28—29

1 *ἐκκλείψει* S | *γὰρ* om. C | 2 *ἄρχων ἐξ ἰούδα ἔφη* V | *ἔφη* om. D: *φησίν* BL | *καὶ*: *οὐδὲ* L | *μηρῶν*: *χειρῶν* L^2 | 3 *ἂν* om. V: *οὗ* D | *ἔλθοι* D | *ὃ* KBL^1: *ᾧ* DSCVL^2 | 4 *ὁ* prius om. K | *ἐβόα* SCL^2 | 7 *σωτῆρος*: *πρς* S | 8 *γεγένηκά* L^{1}DC | *αἴτησε* C | 11 *κύριος*: *θεὸς* BL | 14 *κατηρτήσω* SC | 15 *τελούμενα*: *γινόμενα* L^1 | *ἐννάτω* SVL^2: *θ̄* KDC | *τῶν* om. D | 19 *ἔπεσε* BL^{1}V | 20 *νομοθέτην δοθῆναι* DV | 21 *θηριωδείας* S | 24—25 *ὅτι—ἐθνῶν* om. L^{1}D | 26 *τὴν αὐτὴν*: *ταύτην* D | *διάνοιαν ἔχει* B |

98 *Καὶ ἵνα τὰ πλείονα παραλίπω, ἀκούσατε αὐτοῦ ἐν τῷ
τετταρακοστῷ καὶ τετάρτῳ ψαλμῷ λέγοντος· „ἀντὶ τῶν πα-
τέρων σου ἐγεννήθησαν οἱ υἱοί σου· καταστήσεις αὐτοὺς
ἄρχοντας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν.“ καὶ πάλιν ἐν τῷ πέμπτῳ
καὶ τετταρακοστῷ· „σχολάσατε καὶ γνῶτε, ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ
Θεός· ὑψωθήσομαι ἐν τοῖς ἔθνεσιν· ὑψωθήσομαι ἐν τῇ
99 γῇ.“ ὁ δὲ μετὰ τοῦτον ὅλος τὴν τῶν ἐθνῶν προαγορεύει
σωτηρίαν· „πάντα“ γάρ φησι „τὰ ἔθνη κροτήσατε χεῖρας·
ἀλαλάξατε τῷ Θεῷ ἐν φωνῇ ἀγαλλιάσεως· ὅτι Κύριος ὕψιστος
100 φοβερός, βασιλεὺς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν.“ καὶ ὁ
ἕβδομος δὲ καὶ ὁ ὄγδοος, καὶ μέντοι καὶ ὁ ἔνατος καὶ
πάντες, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οἱ ψαλμοὶ τὴν τῆς οἰκουμένης
μεταβολὴν προθεσπίζουσι καὶ τὴν τῶν ἐθνῶν προκηρύτ-
τουσι κλῆσιν καὶ πίστιν, καὶ πρός γε τούτοις τοῦ Θεοῦ
καὶ Σωτῆρος ἡμῶν τὴν προαιώνιον ὕπαρξιν, τὴν ἐκ τοῦ
Πατρὸς γέννησιν, τὸν ἐκ παρθένου τόκον, τὰ θαύματα,
τὰ παθήματα, τῶν Ἰουδαίων τὴν ἀπιστίαν, τὴν ἐκ νεκρῶν
ἀνάστασιν, τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάβασιν, τὴν τοῦ Πνεύματος
ἐπιφοίτησιν, τὸν εἰς ἅπασαν γῆν καὶ θάλατταν τῶν ἀποστό-
λων δρόμον.*

101 *Καὶ μὲν δὴ καὶ οἱ ἄλλοι προφῆται ταῦτα προλέγουσιν
ἅπαντες. ἐγὼ δὲ πάσας ξυναγαγεῖν τὰς προρρήσεις πάρερ-
γον ὑπείληφα· πολλῶν γὰρ ἂν ἐδεήθην βιβλίων, καὶ πάσας*

2—4: Ps. 44, 17 ‖ 5—7: Ps. 45, 11 ‖ 8—10: Ps. 46, 2—3

γὰρ: *δὲ* KBL[1] | 1 *παραλείπω* KDSC | *αὐτοῦ* om. L[1] | 2 post *ἀντὶ* add. *γὰρ* SCL[2] | 3 *ἐγενήθησαν* BC | *οἱ* om. V: *σοι* K | *σου* (posteriore loco): *καὶ* K | 4 post *πάλιν* add. *καὶ* K | 5—6 *ὁ θεός*: *κύριος* C | 7 *τούτων* K | *ὅλος* om. K: *ὁ λόγος* L[1]: *λόγος* L[2] | *τῶν* om. BL | *προσαγορεύει* SC | 8 *φησί* post *ἔθνη* DC, post *χεῖρας* V | 9 *ἀλλαλάξατε* LD | 11 ante *ἕβδομος* add. *ἑβδομηκοστὸς* V | *δὲ* om. DV | *ὁ* prius om. SC | ante *ὄγδοος* et ante *ἔνατος* add. *ἑβδομηκοστὸς* V | *ὁ* posterius om. S | *ἔννατος* CVL[2]: *θ̄* KDS | *καὶ* quartum om. L[1] | 13 *τῇ* C | 14 ante *κλῆσιν* add. *καὶ* LDC | *πίστιν καὶ κλῆσιν* L | 15 *τὴν* prius om. L | *τοῦ* om. KBL[1] | 16 *ἐκ τῆς παρθένου* DSC | 18 post *τὴν* posterius add. *τε* K | 19 *πᾶσαν* LSC | *τὴν γῆν* KCL[2] | 21 *μὲν δὴ*: *μέντοι* D | *οἱ* om. DC | 22 *ξυνάγειν* K | 23 *ἂν* om. C | *ἐθεήθην* B | 23—p. 271, 1 *πάσας γράφων*: *πολλῶν γραφῶν* V

γράφων καὶ περὶ ἑκάστης δέ γε τὰ πρόσφορα λέγων. ἀρκεῖ
δὲ ὑμῖν, ἂν ἐθέλητε, καὶ τῶν ἄλλων, ἐξ ὧν ἀκηκόατε, τὴν
ἀλήθειαν διαγνῶναι. | *σαφεῖς γὰρ αὗται καὶ ἀληθεῖς καὶ* **p. 151**
οἷόν τινες ἐναργεῖς εἰσι τῶν πραγμάτων εἰκόνες. ὥσπερ **102**
τοίνυν τῶν ἀρίστων ζωγράφων τὴν τέχνην ῥᾷον ἄν τις
καταμάθοι, τῷ ἀληθινῷ καὶ ἀρχετύπῳ χαρακτῆρι παρατιθεὶς
τὴν εἰκόνα, οὕτω χρὴ καὶ ὑμᾶς καθάπερ ἰδέαν τινὰ τὴν
προφητείαν ὑπὸ τοῦ σοφωτάτου προδιαγραφεῖσαν ζωγράφου
παραθεῖναι τοῖς πράγμασιν ἤδη λαβοῦσι τὸ πέρας καὶ τὸ
τῆς ὁμοιότητος θεάσασθαι ἀπαράλλακτον. πάλαι μὲν γάρ, **103**
πρὶν δέξηται τὸ πέρας ἡ προφητεία, εἶχέ τινα πόνον τὸ
πεῖσαι τοὺς τηνικαῦτα ἀνθρώπους, ὡς ἀληθῆ τὰ θεσπίσματα·
ἐπειδὴ δὲ τὰ πάλαι καὶ πρόπαλαι προρρηθέντα νῦν ὁρῶμεν
τετελεσμένα, καὶ τὰ ῥήματα ἐκεῖνα γενόμενα πράγματα, οὐ
δεῖ πόνων ἡμῖν εἰς τὸ πεῖσαι τὰς ἀκοάς. ἔχουσι γὰρ αὗ-
ται μαρτυροῦντα τὰ ὄμματα· καὶ περιττὸς ἡμῖν Ἡρόδοτος
λέγων, ὅτι „τὰ ὦτα ὑπάρχει ἀνθρώποις ἀπιστότερα ἐόντα
ὀφθαλμῶν.“ ὁρῶσι γάρ που οἱ ὀφθαλμοί, ἅπερ ἀκούει
τὰ ὦτα.

Ἐπειδὴ τοίνυν καὶ ὀλίγων προφητειῶν ἐπηκούσατε καὶ **104**
τὴν τῶν πραγμάτων ἑωράκατε μαρτυρίαν, παράθετε, ὦ ἄν-
δρες, τοῖς ὑμετέροις χρησμοῖς τῶν προφητῶν τὰ θεσπίσματα
καὶ βοήσατε μετὰ τοῦ ἀποστόλου· „τίς κοινωνία φωτὶ πρὸς
σκότος; τίς δὲ συμφώνησις Χριστοῦ πρὸς Βελίαρ; ἢ τίς μερὶς
πιστῷ μετὰ ἀπίστου; τίς δὲ συγκατάθεσις ναῷ Θεοῦ μετὰ

17—18: Herod. I 8 ‖ 23—p. 272, 1: 2. Cor. 6, 14—16

1 *καὶ* om. V | *δέ* om. KV | *γε* om. V | *λέγειν* K | 2 *ἢν* L: *ἐὰν* C | *θέλητε* DSCV | 2—3 *διαγνῶναι τὴν ἀλήθειαν* D | 3 *σαφὴς* D et *αὕτη* D et *ἀληθής* D | 4 *εἰκόνες τῶν πραγμάτων* D | 5 *ἂν* om. V | 6 *καταμάθη* SC | *ἀληθεινῷ* K | 7 *εἰδέαν* KBSC | 9 *λαβούσηι* K^1: *λαβοῦσαν* DS | 10 *θεάσασθε* K | 11 *πρὴν* S | *δέξασθαι* Ursinus | 12 *τινικαῦτα* S | 15 *αὐτὰ* BL^1 | 16 *τὰ* om. K | *ὀνόματα* S^{1}C | 16—19 *καὶ—ὦτα* om. S | 17 *τὰ* om. K | *ὦτα*: *ὀήτα* C: *ὄντα* L^2 | 18 *τῶν ὀφθαλμῶν* L | *οἱ* om. KL | *ἀκούουσι* C | 20 *προφητῶν* BL | 21 *ἑοράκατε* B | 22 *ἡμετέροις* L^{1}C | 23 post *ἀποστόλου* add. *τὸ* K | 23—24 *προσκότος* V | 24 *αἱ συμφωνήσεις* L^1 | *χριστῷ* DSCVL^2 | 25 *πιστῶν* S^{1}CL^2 | *ἀπίστων* L^2 | *αἱ συγκαταθέσεις* L

105 εἰδώλων;“ ναοὶ μὲν γὰρ τοῦ Θεοῦ τῶν προφητῶν οἱ χοροί· εἴδωλα δὲ κωφά, τὰ παρὰ τῶν ἐθνῶν προσκυνηθέντα, περὶ ὧν τὸ θεῖον πνεῦμά φησιν· „τὰ εἴδωλα τῶν ἐθνῶν ἀργύριον καὶ χρυσίον, ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων· στόμα ἔχουσι καὶ οὐ λαλήσουσιν· ὀφθαλμοὺς ἔχουσι καὶ οὐκ ὄψονται· ὦτα ἔχουσι καὶ οὐκ ἀκούσονται· ῥῖνας ἔχουσι καὶ οὐκ ὀσφρανθήσονται· χεῖρας ἔχουσι καὶ οὐ ψηλαφήσουσι· πόδας ἔχουσι καὶ οὐ περιπατήσουσιν· οὐ φωνήσουσιν ἐν τῷ λάρυγγι αὐτῶν· οὐδὲ γάρ ἐστι πνεῦμα ἐν τῷ στόματι αὐτῶν. ὅμοιοι αὐτοῖς γένοιντο οἱ ποιοῦντες αὐτὰ καὶ πάντες οἱ πεποιθότες ἐπ' αὐτοῖς.“ ὑμᾶς δὲ γένοιτο μαθεῖν τὴν ἀλήθειαν καὶ τῆς προφητικῆς μὴ μεταλαχεῖν ἀρᾶς.

ΠΕΡΙ ΤΕΛΟΥΣ ΚΑΙ ΚΡΙΣΕΩΣ. ΙΑ.

1 Ἀρίστιππον ἐκεῖνον ἴσως, ὦ ἄνδρες, ἀκούετε, τὸν Ἀριστίππου τοῦ Σωκράτους ἑταίρου θυγατριδοῦν. οὗτος τῇ μητρὶ φιλοσοφούσῃ ξυνών, φιλοσοφίας ὡς πλεῖστον μετείληχεν. ἔλαχε δὲ καὶ ὄνομα ξυντεθὲν ἐκ τοῦ πράγματος·
2 μητροδίδακτον γὰρ αὐτὸν ὠνόμαζον ἅπαντες. ἀλλ' ἐκείνῳ μὲν ἤρκεσεν εἰς μετουσίαν φιλοσοφίας καὶ μόνα τῆς μητρὸς τὰ παιδεύματα· ὑμεῖς δέ, καὶ προφητῶν τοσούτων καὶ ἀποστόλων ἀκούοντες, καὶ μέντοι καὶ τῶν μετ' ἐκείνους ἐν

3—11: Ps. 113,12—16. 134,15—18 || 14—18: Clem. Str. IV 19,122

1 τοῦ om. BL | χωροί S | 3 φησιν τὸ θεῖον πνεῦμα C | 5 ὤψονται S | 6 ἀκούσονται: ἐνωτισθήσονται D | ὀσφραθήσονται V | 7 καὶ οὐ—ἔχουσι om. C | 9 οὐδὲ—αὐτῶν om. DCV | αὐτοῖς: αὐτῶν SC | 10 post γένοιντο add. πάντες DV | 11 δὲ om. K | μαθεῖν L: μεταμαθεῖν KBDSCV | 12 μεταλαβεῖν SC: μετασχεῖν L | περὶ χρησμῶν ἀληθῶν [add. τε L] καὶ ψευδῶν KL: περὶ χρησμῶν ἀληθινῶν καὶ ψευδῶν SC; add. ῑ S | 13 περὶ τέλους καὶ κρίσεως ια' om. V | αι K: λόγος ια BLDC | 15 ἑταίρον B | οὕτως C | 19 εἴρκεσεν S¹ | φιλοσοφίας μετουσίαν D | 20 παιδεύματα: διδάγματα D, corr. Dγρ. | καὶ ἀποστόλων om. KBL¹V | 21 ἐν om. C

διδασκαλίᾳ λαμψάντων, μαθεῖν οὐ βούλεσθε τὴν ἀλήθειαν. |
τοῦτο δὲ ὑμῖν ξυμβαίνει τὸ πάθος, ἐπείπερ ἀνόνητα τυχὸν 3 **p. 152**
ταυτὶ νομίζετε τὰ μαθήματα. οὐ γὰρ Συρακουσίαν χλιδὴν
οὐδέ γε ἀνειμένον καὶ ἁβροδίαιτον ἐπαγγέλλεται βίον οὐδὲ
τὸν πολυάρατον πλοῦτον καὶ τῶν ἐκείνου ῥευμάτων τὸν
εὔριπον, ἀλλ' ἱδρῶτας καὶ πόνους καὶ πολιτείαν πολύμοχθον.
ταῦτα γὰρ ὑμῖν κατάδηλα, τὸ δέ γε τούτων τέλος ἀθέατον. 4
μόνα γάρ που εἰωθότες τὰ δρώμενα βλέπειν, ἰδεῖν οὐ δύ-
νασθε τῶν ἀοράτων τὴν φύσιν· τοὺς ὀφθαλμοὺς γὰρ ἐκεί-
νους οὐκ ἔχετε, ὧν ἡ πίστις δημιουργός. ἐγὼ δὲ ὑμῖν, ὡς 5
ἔμοιγε δυνατὸν καὶ ὑμῖν χωρητόν, δηλώσω καὶ ταῦτα, τῇ
τῶν θείων λογίων πάλιν χρώμενος δᾳδουχίᾳ. προὔργου δὲ
οἶμαι δεῖξαι καὶ νῦν ἐκ παραλλήλου τῶν φιλοσόφων τὰς
δόξας καὶ τῶν θείων εὐαγγελίων τὰ δόγματα, ἵνα γνῶτε,
τί μὲν ἐκεῖνοι τέλος ὡρίσαντο, τί δὲ οἱ θεῖοι ἐπαγγέλλον-
ται λόγοι.

Ὁ μὲν οὖν Ἐπίκουρος τὸ ἥδιστα ζῆν ὡρίσατο τέλος· 6
τέλεον γὰρ ἀγαθὸν μόνην ἡγεῖτο τὴν ἡδονήν. Δημόκριτος
δὲ ὁ Ἀβδηρίτης, ὁ τῶν τούτου δογμάτων πατήρ, ἀντὶ τῆς
ἡδονῆς τὴν εὐθυμίαν τέθεικεν, ὀνομάτων, οὐ δογμάτων
ἐναλλαγὴν ποιησάμενος. καὶ Ἡράκλειτος δὲ ὁ Ἐφέσιος τὴν 7
μὲν προσηγορίαν μετέβαλε, τὴν δὲ διάνοιαν καταλέλοιπεν·
ἀντὶ γὰρ τῆς ἡδονῆς εὐαρέστησιν τέθεικεν. ἔχει δέ τινα
καὶ ἑτέραν ἔμφασιν οὗτος ὁ ὅρος. ἀορίστως γὰρ τὴν εὐα-
ρέστησιν τέθεικε, τὸ δὲ αὐτῆς ποιὸν οὐ δεδήλωκεν. διά-
φοροι δὲ τῶν ἀνθρώπων αἱ γνῶμαι· τοὺς μὲν γὰρ ἀρέσκει

17—18: Clem. Str. II 21, 127 (Epicur. fr. 450) ‖ 18—23: Clem. Str. II 21, 130 (Democrit. fr. 4 Heraclit. vit. et plac. 21)

1 βούλεσθαι S | 2 ἀνόητα S¹CL² | 3 νομίζεται V | τὰ μαθήματα om. C¹ | παθήματα VL² | χληδὴν C | 4 ἀνημένον C | 5 τῶν: τὸν B | τὸν (posteriore loco): τὸ BS¹, corr. BS² | 6 εὔριππον BDS¹CV | ἱδρότας B | πολιτείαν πολύ om. D, add. Dγρ. | 7 γε om. KL¹ | 8 μόνον C | δύνασθαι S | 12—13 δὲ οἶμαι: δέομαι K | 14 γνώσησθε BL¹: γνώσητε D | 15 τί (posteriore loco): ὅτι K | δαὶ B | 17 μὲν οὖν: γε μὴν DV | τὸν K | 18 τέλειον V | 19 αὐδηρίτης V | τῶν om. C | 20 τὴν om. V | εὐθυμίαν Clem.: ἐπιθυμίαν codd. | 21 ἐναλλαγῇ C | 22 οὐ καταλέλοιπεν DSCV | 25 τὸ: τί BL¹ | ταύτης DSC | 26 τοὺς: τοῖς DVS²

σωφροσύνη, τοὺς δὲ ἡ ταύτης ἐναντία κάκη· καὶ τοὺς μὲν
ἀκρασία, τοὺς δὲ ἐγκράτεια· καὶ τούτους μὲν ἄδικος καὶ
πλεονεκτικὸς βίος, ἐκείνους δὲ δίκαιος. τὸ τοίνυν ἑκάστῳ
ἀρέσκον, ἡδύ τε καὶ ἀξιέραστον, οὗτος ὡρίσατο τέλος, ἀντὶ
8 τῆς ἡδονῆς τὴν εὐαρέστησιν τεθεικώς. ὁ δὲ πολυθρύλητος
Πυθαγόρας τὴν τελεωτάτην τῶν ἀριθμῶν ἐπιστήμην ἔσχα-
τον ὑπέλαβεν ἀγαθόν· ὁ Ἑκαταῖος δὲ τὴν αὐτάρκειαν, ὁ δὲ
Ἀντισθένης τὴν ἀτυφίαν, Ἀναξαγόρας δὲ ὁ Κλαζομένιος
τὴν θεωρίαν τοῦ βίου καὶ τὴν ἀπὸ ταύτης ἐλευθερίαν,
φιλοσόφῳ δὴ πρέποντα ὁρισάμενος ὅρον. μέγιστον γὰρ
ἀληθῶς ἀγαθὸν τὸ ξυνιδεῖν τῶν πραγμάτων τὴν φύσιν καὶ
τῶν ῥεόντων καταφρονῆσαι καὶ τὴν ψυχὴν ἀδούλωτον καὶ
9 ἐλευθέραν διατηρῆσαι. Πλάτων δὲ ὁ Ἀρίστωνος τῇ μεγα-
λονοίᾳ τοῦ ὅρου καὶ τοῦτον ἀπέκρυψε· τὸ γὰρ „ὁμοιωθῆναι
τῷ θεῷ κατὰ τὸ δυνατόν“ τέλος ὡρίσατο ἀγαθῶν. ἀξιέπαι-
νος μὲν οὖν καὶ ἡ περὶ τὴν μίμησιν τῶν θείων παραίνεσις·
ἡ δὲ τοῦ „κατὰ τὸ δυνατόν“ προσθήκη ἀξιαγαστότερον τὸν
p. 153 ὅρον ἀπέφηνεν· οὐ | γὰρ κατὰ πάντα δυνατὸν ὁμοιωθῆ-
ναι Θεῷ. πῶς γὰρ ἄν τις ὁρατὸς ὢν ὁμοιωθείη τῷ ἀοράτῳ,
καὶ βραχὺς ὢν καὶ τόπῳ σμικρῷ περιγεγραμμένος τῷ ἀπερι-
γράφῳ καὶ τὴν κτίσιν ξυνέχοντι, καὶ αὖ πάλιν τῷ αἰωνίῳ
πρόσφατος ὤν, καὶ τῷ τὰ πάντα τεκτηναμένῳ μηδὲ πη-
10 χυαῖον οὐρανὸν δημιουργῆσαι δυνάμενος; τοιγάρτοι οὔτε

5—10: Clem. Str. II 21, 130 (Hecat. vit. et plac. 4 Antisth. fr. 59 Anaxag. vit. et plac. 29) ‖ 13—15: Clem. Str. II 22, 133 (Plat. Theaet. p. 176 B)

1 τοὺς (utroque loco): τοῖς DVL^2 | κακία DCVS^2 | 2 τοὺς: τοῖς DVL^2 | τούτοις DSCVL^2 | 3 πλεονετικὸς V | ἐκείνοις DSCVL^2 | 4 τε: τι V | οὕτως S^{1}C | 4—5 ἀντὶ—τεθεικώς om. V | 5 πολυθρύλλητος DVL^2 | 7 ὁ prius om. V | εκταῖος C | αὐτάρκιαν S | 9 ἀπὸ om. SV | 10 ὡρισάμενος D | 11 ἀληθῶς: ὄντως D, corr. Dγρ. | ξυνειδεῖν K | 13 τηρῆσαι D | δὲ om. S | 15 τῷ om. BL | ἀγαθόν DCV: τῶν ἀγαθῶν BL | 16 τῶν θείων: τοῦ θεοῦ V | 17 ἡ: εἰ C | τοῦ om. BL^1 | ἀξιαγαστώτερον S | 18 ἀπέφηναν L^2 C e corr. | 18—19 οὐ—θεῷ om. B^1 | 19 ὁμοιωθείη D: ὁμοιωθῇ C | 20 γεγραμμένος SC | ἀπεριγράπτω D | 21 τῇ κτίσει C | κτίσιν: φύσιν L^2 | τῷ αἰωνίῳ om. V | 22 προσφάτως L^2 | τὰ om. KBL^{1}V | τεκτημένω C^1 | ante μηδὲ add. ὁ DV | μὴ δὴ K | πηχαῖον C | 23 δυνάμενος δημιουργῆσαι V

τὴν φύσιν ἐκείνην οὔτε τὴν δύναμιν οὔτε μὴν τὴν σοφίαν μιμήσασθαι δυνατόν· τοῦ ἀγαθοῦ μέντοι καὶ δικαίου καὶ ἡμέρου καὶ φιλανθρώπου τύπους ἀμηγέπη τινὰς ἐκμάξασθαι οἷόν τε. καὶ γὰρ ὁ δεσπότης Χριστὸς ταύτην τοῖς τελειότητος ἐφιεμένοις τὴν μίμησιν προὔθηκε· „γίνεσθε“ γάρ φησιν „οἰκτίρμονες, καθὼς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος οἰκτίρμων ἐστίν· ὅτι ἀνατέλλει τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους.“

11 *καὶ ὁ τοῦ Πλάτωνος δὲ διδάσκαλος, ὁ Σωφρονίσκου Σωκράτης, οὐ τὸν πλούτῳ περιρρεόμενον καὶ ἐξ οὐρίων φερόμενον, ἀλλὰ τὸν δικαιοσύνῃ κοσμούμενον εὐδαίμονα εἰώθει καλεῖν· καὶ ἀσεβεῖς ὠνόμαζε τοὺς τὸ ξυμφέρον τοῦ δικαίου χωρίζοντας· μόνον γὰρ εἶναι ξυμφέρον τὸ δίκαιον ἔλεγεν.*

12 *οἱ δέ γε ῥήτορες τούτων ἐπαΐειν τῶν λόγων οὐκ ἤθελον· ἄλλο γάρ τι παρὰ τὸ ξυμφέρον εἶναι τὸ δίκαιον ἔλεγον, ἀξύμφορον ταύτῃ πῃ τὸ ξυμφέρον δεικνύντες· ἄδικον γὰρ δήπουθεν τὸ τοῦ δικαίου κεχωρισμένον· τὸ δέ γε ἄδικον βλαβερόν· τὸ δὲ βλαβερὸν οὐκ ἂν εἰκότως κληθείη ξυμφέρον.*

13 *ὁ μὲν οὖν Πλάτων καὶ Σωκράτης καὶ ξύμφωνα ἐφάτην καὶ ἀξιέπαινα· Ἀριστοτέλης δέ, τῆς Πλάτωνος διδασκαλίας μεταλαχών, τούτων οὐκ ἀπώνατο τῶν δογμάτων, ἀλλὰ ξυμπληροῦσθαι τὴν εὐδαιμονίαν ἐκ τριγενείας ἔφη, ἐκ τῶν κατὰ ψυχήν, ἐκ τῶν κατὰ σῶμα, ἐκ τῶν ἐκτός· χρῆναι γὰρ τὸν εὐδαίμονα ἔλεγε μὴ μόνον ἀρετῇ κοσμεῖσθαι, ἀλλὰ*

5—7: Luc. 6, 36 ‖ 7—8: Matth. 5, 45 ‖ 9—13: Clem. Str. II 22, 131 ‖ 20—p. 276, 3: Clem. Str. II 21, 128 (Arist. Eth. Nic. I 8)

3 *φιλανθρώπου καὶ ἡμέρου* L | *ἀμηγέπι* K: *ἀμιγεπὶ* S | 4 *οἴονται* K | post *τοῖς* add. *τῆς* D | 5 *προὔθηκε τὴν μίμησιν* D | *γίνεσθαι* S | 6 *οἰκτείρμονες* KDS, sed corr. K | *καὶ* om. SC | *ἡμῶν* CV | 7 *οἰκτείρμων* KBDS, sed corr. KB | *ὅτι*: *ὃς* DV | *ἀνατέλει* L: *ἐπανατέλλει* DV | 9 *δὲ* om. K | 10 *περιρεόμενον* KSC | *ἐξωρίων* K | *φερομένων* C e corr. | 11 *εἴωθε* KBL | 12 *εὐσεβεῖς* BL¹ | *τοὺς*: *τοῖς* C | 14 *γε* om. D | 15 *τι*: *τοι* V | *τὸ* posterius om. S | 16 *ἀξύμφερον* C | *δηλοῦντες* SC | 18 *τὸ δὲ βλαβερὸν* om. SC, sed add. C in marg.: *τὸ δέ γε βλαβερὸν* DV: *τὸ δὲ* BL¹ | *κλιθείη* C | 21 *μετασχών* L² | *ἀπόνατο* C | 22 post *ξυμπληροῦσθαι* add. *φησι* V | *τριγενίας* K | *ἔφη* om. V | 23 *κατὰ τὸ σῶμα* L | 24 *κοσμίσθαι* SC: *κοσμοῦσθαι* V, sed corr.

καὶ ῥώμην ἔχειν καὶ ὥρᾳ λάμπειν καὶ πλούτῳ περιρρεῖσθαι·
τὸν δέ τινος τούτων ἐστερημένον ἥκιστα καλεῖσθαι εὐδαί-
14 μονα. μᾶλλον δὲ οὗτος, ὡς ἔοικεν, ἠκολούθησε Σιμωνίδῃ
τῷ ποιητῇ· ἐκεῖνος γὰρ ἔφη· „ὑγιαίνειν μὲν ἄριστον ἀνδρί·
δεύτερον δὲ φυὰν καλὸν γενέσθαι· τρίτον δὲ πλουτεῖν ἀδό-
λως.“ καὶ Θέογνις δὲ τὴν πενίαν φεύγειν παρεγγυᾷ καί
φησιν· „χρὴ πενίην φεύγοντα καὶ ἐς μεγακήτεα πόντον
15 ῥιπτεῖν καὶ πετρῶν, Κύρνε, κατ' ἠλιβάτων.“ οἱ δὲ Στωϊκοὶ
ἐναντία τούτοις ἄντικρυς ἐψηφίσαντο. τὸ γὰρ ἀκολούθως
τῇ φύσει ζῆν ὡρίσαντο τέλος καὶ τὴν ψυχὴν ἔφασαν μηδὲν
ὑπὸ τοῦ σώματος ἢ ὠφελεῖσθαι ἢ βλάπτεσθαι· οὔτε γὰρ
εἰς ἀρετὴν αὐτὴν ἡ ὑγίεια μὴ βουλομένην βιάζεται, οὔτε
εἰς κακίαν παρὰ γνώμην ἡ νόσος καθέλκει· ἀδιάφορα γὰρ
ταῦτα ἔλεγον εἶναι. ἐκεῖνο δέ γε αὐτῶν κομιδῇ τολμηρόν· |
p. 154 ἀνθρώπου γάρ τοι καὶ θεοῦ τὴν αὐτὴν ἔλεγον ἀρετήν.
16 Ἐπίκουρος δέ, τὴν ἐναντίαν τούτοις ὁδεύσας, τὸ μήτε πεινῆν
μήτε διψῆν εὐδαιμονίαν ὡρίσατο, καὶ τούτων τὸν ἀπολαύ-
οντα ἔλεγε κἂν Διῒ πατρὶ μάχεσθαι· οὕτως αὐτὸν τὸ φιλή-
δονον ἐπαιδοτρίβησεν εἰς ἀσέβειαν. μὴ γὰρ δή τις μόνον
ἴδῃ τὸ παρ' αὐτοῦ κωμῳδούμενον ὄνομα, τὸν Δία λέγω·
τὸν γὰρ δὴ τῶν ὅλων Θεὸν οὕτω νοῶν ἐκεῖνος τὴν βλασφη-
17 μίαν ἐτόλμησεν. τοῦτο δὲ πέπονθεν ὁ τρισάθλιος, τῷ
αὐτομάτῳ καὶ τοῖς ἀτόμοις πιστεύων καὶ ἀνηγεμόνευτα εἶναι
καὶ ἀτημέλητα τὰ πάντα ἡγούμενος καὶ τῶν βεβιωμένων

3—6: Clem. Str. IV 5, 23 (Simonid. fr. 190 A Scol. 8) ‖ 6—8: Clem. Str. IV 5, 23 (Theogn. 175—176) ‖ 9—10: Clem. Str. II 19, 101 ‖ 10—14: Clem. Str. IV 5, 19 ‖ 15: Clem. Str. VII 15, 88 ‖ 16—18: Clem. Str. II 21, 127 (Epicur. fr. 602)

1 περιρεῖσθαι KC | 2 ἐστερημένων S | 3 ἠκολούθη B: ἠκολούθει L | 4 ἄνδρα BL[1] | 6 ὁ θεόγνης S | 7 πενίαν L | εἰς BSCV | μέγασκητέα C | 8 κύρνε: litt. ε S[2] e corr.: κύρναι C | καταλιβάτων C | στοϊκοὶ C | 9 τούτω V | ἐψηφήσαντο S | 10 ζεῖν S[1] | 11 ἢ prius om. BLV | 12 αὐτῆι K | ἡ suprascr. K: ἢ DSCV et ὑγίειαν DC: ὑγίαν S: ὑγείαν V | 13 εἰ S[1] | ἢ C | οὐ διάφορα C | 14 ταῦτα om. V | 15 τοι om. CV | 16 *post lacunam incipit* M; cf. p. 249, 19 | πινῆν K | 17 τοῦτον S[1]C | 18 καὶ DCV | post οὕτως add. καὶ K | τὸν C | 19 εὐσέβειαν V | 20 εἴδη K | 23 ἀτόποις SC: αὐτομάτοις B | 24 τὰ om. BLV

*οὐ προσμένων ἐξέτασιν, ἀλλὰ μέχρι τῶν τάφων εἶναι νομί-
ζων τῶν ἀνθρώπων τὴν ξύστασιν. ὁ δὲ Πλάτων καὶ τὰ
δικαστήρια τὰ ἐκεῖ καὶ τὰ κολαστήρια δείκνυσι καί φησιν
ἐν τῷ δεκάτῳ τῆς Πολιτείας· „ἐνταῦθα δὴ ἄνδρες ἄγριοι,* 18
*διάπυροι ἰδεῖν, παρεστῶτες καὶ καταμανθάνοντες τὸ φθέγμα,
τοὺς μὲν ἰδίᾳ παραλαμβάνοντες ἦγον, τὸν δὲ Ἀριδαῖον καὶ
ἄλλους, ξυμποδίσαντες χεῖράς τε καὶ πόδας καὶ κεφαλήν,
καταβαλόντες καὶ ἐκδείραντες εἷλκον παρὰ τὴν ὁδὸν ἐκτός,
ἐπ' ἀσπαλάθων κνάπτοντες.“ κἂν τῷ Φαίδωνι δὲ τὰ παρα-* 19
*πλήσια λέγει· „τρίτος“ γάρ φησι „ποταμὸς τούτων κατὰ
μέσον ἐκβάλλει, καὶ ἐγγὺς τῆς ἐκβολῆς ἐκπίπτει εἰς τόπον
μέγαν πυρὶ πολλῷ καιόμενον καὶ λίμνην ποιεῖ μείζω τῆς
παρ' ἡμῖν θαλάττης, ζέουσαν ὕδατος καὶ πηλοῦ. ἐντεῦθεν
δὲ χωρεῖ κύκλῳ θολερὸς καὶ πηλώδης· περιελιττόμενος δέ,
ἄλλοσέ τε ἀφικνεῖται καὶ παρ' ἔσχατα τῆς Ἀχερουσίας λίμνης
καὶ οὐ ξυμμίγνυται τῷ ὕδατι· περιελιχθεὶς δὲ πολλάκις ὑπὸ
γῆν, ἐμβάλλει κατωτέρω τοῦ Ταρτάρου. οὗτος δέ ἐστιν, ὃν* 20
*ἐπονομάζουσι Πυριφλεγέθοντα· οὗ καὶ οἱ ῥύακες ἀποσπά-
σματα ἀναφυσῶσιν, ὅπου ἂν τύχωσι τῆς γῆς. τούτου δ'
αὖ κατάντικρυ ὁ τέταρτος ἐκπίπτει εἰς τόπον δεινόν τε καὶ
ἄγριον. λέγεται δὲ χρῶμα ἔχειν ὅλον οἷον ὁ κυανός· ὃν
δὴ ἐπονομάζουσι Στύγιον· καὶ τὴν λίμνην, ἣν ποιεῖ ὁ πο-*

2—9: Clem. Str. V 14, 90 = Eus. Pr. XIII 13, 5 (Plat. Reip. X p. 615 E—616 A) ‖ 9—p. 278, 6: Eus. Pr. XI 38, 2—3 (Plat. Phaed. p. 113 A—C)

1 *προσμένων*: *πρὸς* B | 2 *δὲ*: *δέ γε* SCMγρ. | 3 *τὰ* posterius om. C | 5 *εἰδεῖν* K | 6 *τὸν* S² e corr.: *τοὺς* C | *ἀρισταῖον* V | 7 *ξυμποδήσαντες* B | 8 *καταβάλλοντες* KBLMSC | *εἶκον* S¹ | 9 *ἀσπάλαθον* V | *κνάμποντες* V: *κνάμπτοντες* S² | 10 post *γάρ* add. *δὴ* BLMV | *φησι* om. V | 11 *ἐκβάλλει* Pl. Eus.: *εἰσβάλλει* codd. | *ἐκβολῆς* K Pl. Eus.: *εἰσβολῆς* BLMSCV | *ἐκπίπτει* K Pl. Eus.: *ἐπιπίπτει* B: *ἐμπίπτει* LCMγρ.: *εἰσπίπτει* MSV | 12 *μέγα* KS¹ | *λήμνην* S | *μείζονα* BLMV, corr. Mγρ. | 14 *θωλερὸς* SC | *δέ* posterius om. K | 15 *ἄλλος* V | *τε*: *γε* BLMV | *καὶ* om. V | *παρὸ* K | *ἀχαιρουσίας* K | 16 *τῷ* om. BLV | *περιελιχθὴς* S: *περιελισσόμενος* V | 17 *ἐκβάλλει* BLS | *κατωτέρου* C | 20 *κατάντικρυς* KBLC | *ὁ* om. KBLC | *τέταρτος*: *τε τάρταρος* M, corr. Mγρ.: *τάρταρος* V | 21 *ὅλον* om. KBL¹ | *οἶνον* L | *κυανοῦς* V | *ὃν*: *ὃ* S | 22 *ὀνομάζουσι* MV, corr. Mγρ. | *στύγιον* V Pl. Eus.: *στυγνόν* KBLMSC |

ταμὸς ἐμβάλλων, Στύγα. ὁ δὲ ἐμπεσὼν ἐνταῦθα καί τινας δυνάμεις λαβὼν ἐν τῷ ὕδατι, δὺς κατὰ τῆς γῆς καὶ περιελιττόμενος, χωρεῖ ἐναντίος τῷ Πυριφλεγέθοντι καὶ ἀπαντᾷ ἐν τῇ Ἀχερουσίᾳ λίμνῃ ἐξ ἐναντίας. καὶ οὐδὲ τὸ ταύτης ὕδωρ οὐδενὶ μίγνυται, ἀλλὰ καὶ οὗτος κύκλῳ περιελθὼν ἐμβάλλει εἰς τὸν Τάρταρον ἐναντίος τῷ Πυριφλεγέθοντι.“

21 καὶ ἵνα μὴ πάντα λέγων μακροτέραν ἐργάσωμαι τὴν διάλεξιν, ῥᾴδιον, ὦ ἄνδρες, ἐντυχεῖν τῷδε τῷ διαλόγῳ καὶ γνῶναι σαφῶς, ὅπως καὶ τὸ δικαστήριον ἐπιδείκνυσι καὶ τῶν τὰ σμικρὰ ἡμαρτηκότων τὰ ξύμμετρα ἐπιτίμια καὶ τῶν τὰ μεγάλα καὶ πλεῖστα ἠσεβηκότων τὰς ἀνηκέστους κολάσεις. ὀλίγων δέ πή τινων ἀπομνημονεύσω κἀγώ· λέγει δὲ οὕτως· |

p. 155 22 „οἳ δ' ἂν δόξωσιν ἀνηκέστως ἔχειν διὰ τὰ μεγέθη τῶν ἁμαρτημάτων, ἢ ἱεροσυλίας πολλὰς καὶ μεγάλας ἢ φόνους πολλοὺς ἀδίκους καὶ παρανόμους ἐξειργασμένοι ἢ ἄλλα, ὅσα τυγχάνει τοιαῦτα ὄντα, τούτους δὲ ἡ προσήκουσα μοῖρα ῥίπτει εἰς τὸν Τάρταρον, ὅθεν οὔποτ' ἐκβαίνουσιν. οἳ δ' ἂν ἰατὰ μέν, μεγάλα δὲ δόξωσιν ἡμαρτηκέναι ἁμαρτήματα, οἷον πρὸς πατέρα ἢ πρὸς μητέρα ὑπ' ὀργῆς βίαιόν τι πράξαντες, καὶ μεταμέλον αὐτοῖς τὸν ἄλλον βίον βιῶσιν, ἢ ἀνδροφόνοι ἢ τοιούτῳ τινὶ ἄλλῳ τρόπῳ γένωνται, τούτους δεῖ ἐμπεσεῖν μὲν εἰς τὸν Τάρταρον, ἐμπεσόντας δὲ αὐτοὺς καὶ ἐνι-

8—11: Eus. Pr. XI 38, 4 (Plat. Phaed. p. 113 D) ‖ 13—p. 279, 3: Eus. Pr. XI 38, 4—5 (Plat. Phaed. p. 113 D—114 A)

ἣν om. KBL | 1 ἐμβάλλων: litt. μ C² e corr. | ante στύγα add. εἰς M | 2 καὶ om. M | 3 ἐναντίως MSC | 3—6 καὶ—πυριφλεγέθοντι om. C | 4 τῇ om. K | τάχερουσία S¹ | 5 οὕτως M | 6 ἐναντία K: ἐναντίας BL: ἐναντίως M | 7 μακροτάτην KBL¹MV, corr. Mγρ. | ἐργάσομαι KC | 9 ἐπειδείκνυσι M | 10—11 τὰ ξύμμετρα—ἠσεβηκότων om. S | 11 ἠσεβηκότων: ἡμαρτηκότων MCV | 12 δέ πή: δ' ἐπι K: πη S¹ | 14 φθόνους BL¹ | 15 ante ἀδίκους add. καὶ MSCV | 16 τοιαῦτα τυγχάνει K Pl. Eus.: τυγχάνει τὰ τοιαῦτα L | τούτοις M | δὲ om. V | 17 τὸν om. V | οἳ οἱ M | δ' om. C | 18 ἂν ἰατὰ Gertz: ἀνίατα KBLMSC: ἂν ἰάσιμα V Pl. Eus. | δόξουσιν M: δωσιν in δρωσιν corr. K | ἁμάρτημα S¹ | 19 πρὸς posterius om. BLMV | πράξαντας K | 20 μετάμελλον LC | βιώσουσιν M: βιώσωσιν SC | 21 γένονται M | δὴ BLS

αυτὸν ἐκεῖ γενομένους ἐκβάλλει τὸ κῦμα, τοὺς μὲν ἀνδρο-
φόνους κατὰ τὸν Κωκυτόν, τοὺς δὲ πατραλοίας κατὰ τὸν
Πυριφλεγέθοντα.“ εἶτα διδάσκει, ὅπως βοῶσί τε καὶ ἱκετεύ- 23
ουσι τοὺς ἠδικημένους δοῦναι σφίσι ξυγγνώμην· ἔπειτα
ἐκείνων ἀνανευόντων, ὅπως εἰς τὴν λίμνην αὖθις ἀναπεμπό-
μενοι τὰς αὐτὰς ὑπομένουσι τιμωρίας. οὕτω δὴ τὰ κολα-
στήρια δείξας, παραδηλοῖ καὶ τῶν εὖ βεβιωκότων τοὺς
χώρους, ὧδέ πῃ λέγων· „οἳ δ' ἂν δόξωσι διαφερόντως πρὸς 24
τὸ ὁσίως διαβιῶναι προκεκρίσθαι, οὗτοί εἰσιν οἱ τῶνδε μὲν
τῶν τόπων τῶν ἐν τῇ γῇ ἐλευθερούμενοι καὶ ἀπαλλαττόμε-
νοι ὥσπερ δεσμωτηρίων, ἄνω δὲ εἰς τὴν καθαρὰν οἴκησιν
ἀφικνούμενοι καὶ ἐπὶ τῆς γῆς οἰκιζόμενοι. τούτων δὲ αὐτῶν
οἱ φιλοσοφίᾳ ἱκανῶς καθηράμενοι ἄνευ τε καμάτων ζῶσι
τὸ παράπαν εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον καὶ εἰς οἰκήσεις ἔτι τού-
των καλλίους ἀφικνοῦνται, ἃς οὔτε ῥᾴδιον δηλῶσαι, οὔτε
ὁ χρόνος ἱκανὸς ἐν τῷ παρόντι· ἀλλὰ τούτων δὴ εἵνεκα
χρή, ὧν διεληλύθαμεν, ὦ Σιμμία, πᾶν ποιεῖν, ὥστε ἀρετῆς
καὶ φρονήσεως μετασχεῖν. καλὸν γὰρ τὸ ἆθλον, καὶ ἡ
ἐλπὶς μεγάλη.“ κἂν τῷ Γοργίᾳ δὲ τὰ παραπλήσια λέγει· 25
„ἄκουε δὴ μάλα καλοῦ λόγου, ὃν σὺ μὲν ἡγήσῃ μῦθον, ὡς
ἐγὼ οἶμαι, ἐγὼ δὲ λόγον· ὡς ἀληθῆ γὰρ ὄντα σοι λεγέσθω,
ἃ μέλλω λέγειν.“ καὶ μετ' ὀλίγα· „τὸν δὲ δικαίως τὸν βίον
διεληλυθότα καὶ ὁσίως, ἐπειδὰν τελευτήσῃ, εἰς μακάρων
νήσους ἀπιόντα οἰκεῖν ἐν πάσῃ εὐδαιμονίᾳ ἐκτὸς κακῶν·

3—6: Eus. Pr. XI 38, 5 (Plat. Phaed. p. 114 A—B) ‖ 8—19: Eus. Pr. XI 38, 6 (Plat. Phaed. p. 114 B—C) ‖ 19—22: Eus. Pr. XII 6, 1 (Plat. Gorg. p. 523 A) ‖ 22—p. 280, 2: Eus. Pr. XII 6, 2 (Plat. Gorg. p. 523 A—B)

22—p. 280, 16: Georg. Mon. Chron. II 8 (p. 62) (22—p. 280, 2: Suid. s. v. *Πλάτων*)

1 *γινομένους* C | *ἐκβάλει* C | 3 *βιῶσί* L[1] | *ἱκετεύωσι* K | 6 *ὑπομένωσι* M | 8 *χορούς* KBL: *χωρούς* S | *λέγων*: *βοῶν* BL | 12 *κατοικιζόμενοι* B | 13 *φιλοσοφίαν* KS[1] | *ζώειν* SC: *ζώηντο* Mγρ. | 14 *ἔπιτα* S[1] | *οἰκήσει* S[1] | *ἔτι* om. SC | 16 post *ἱκανὸς* add. *ὁ* V | post *τούτων* add. *μὲν* BLMSCV | 17 *σημμία* SC | *πᾶν* K Pl. Eus.: *πάντα* V: *πάμπαν* BLMSC | 20 *κακοῦ* M[1] | *ἡγήσει* S | 23 *τελευτήσει* S | *μακάρους* V

τὸν δὲ ἀδίκως καὶ ἀθέως εἰς τὸ τῆς κρίσεώς τε καὶ δίκης
26 δεσμωτήριον, ὃ δὴ Τάρταρον καλοῦσιν, ἰέναι.“ καὶ αὖθις·
„ἔπειτα γυμνοὺς κριτέον ἁπάντων τούτων· τεθνεῶτας γὰρ
δεῖ κρίνεσθαι· καὶ τὸν κριτὴν δεῖ γυμνὸν εἶναι τεθνεῶτα,
αὐτῇ τῇ ψυχῇ αὐτὴν τὴν ψυχὴν θεωροῦντα ἐξαίφνης ἀπο-
θανόντος ἑκάστου, ἔρημον πάντων ξυγγενῶν, καταλιπόντα
ἐπὶ γῆς πάντα ἐκεῖνον τὸν κόσμον, ἵνα δικαία ἡ κρίσις ᾖ.“
27 οὕτως ἀκριβῶς ὁ Πλάτων ἐπίστευεν εἶναι τὰ ἐν Ἅιδου κρι-
τήρια. ἐντυχὼν γὰρ Ἑβραίοις ἐν Αἰγύπτῳ, τῶν προφητι-
κῶν πάντως λογίων ἐπήκουσε καὶ τὸν τοῦ πυρὸς ἔμαθε
p. 156 ποταμόν, ὃν ὁ θεσπέσιος ἐθεάσατο Δανιήλ, | καὶ τοὺς
Ἡσαΐου τοῦ θειοτάτου κατέμαθε λόγους. ἐκεῖνος γάρ που
περὶ τῶν κολαζομένων φησίν· „ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευ-
τήσει, καὶ τὸ πῦρ αὐτῶν οὐ σβεσθήσεται.“ καὶ πάλιν· „τίς
ἀναγγελεῖ ἡμῖν, ὅτι πῦρ καίεται; τίς ἀναγγελεῖ ἡμῖν τὸν
τόπον τὸν αἰώνιον;“

28 Καὶ ἄλλα δὲ τοιαῦτα πλεῖστα ἔστι παρὰ τοῖς προφήταις
εὑρεῖν. ὁ δὲ φιλόσοφος τὰ μὲν ἐκεῖθεν λαβών, τὰ δὲ ἐκ
τῶν Ἑλληνικῶν ἀναμίξας μύθων, τοὺς περὶ τούτων ἐποιή-
σατο λόγους· καὶ τὰ ἐφεξῆς δὲ τὴν αὐτὴν ἔχει διάνοιαν·
„τῶν“ γάρ φησι „δικαστῶν, ὅπερ ἔλεγον, πρῶτον μὲν ὁ
Ῥαδάμανθυς ἐκεῖνος, ἂν τοιοῦτόν τινα λάβῃ, ἄλλο μὲν περὶ
αὐτοῦ οὐκ οἶδεν οὐδέν, οὔτε ὅστις οὔτε ὧντινων, ὅτι δὲ πο-
νηρός τις· καὶ τοῦτο κατιδὼν ἀπέπεμψεν εἰς τὸν Τάρταρον,

3—7: Eus. Pr. XII 6, 3 (Plat. Gorg. p. 523 E) ‖ 10—11: Dan. 7, 10 ‖ 13—14: Es. 66, 24 ‖ 14—16: Es. 33, 14 ‖ 21—p. 281, 7: Eus. Pr. XII 6, 15—16 (Plat. Gorg. p. 526 B—C)

4 δεῖ (priore loco): δὴ BLMCV, sed corr. V | 6 πάντων τῶν ξυγγενῶν V | καταλειπόντα K: καταλιπὼν τὰ S | 7 τῆς γῆς V | 8 ὁ πλάτων ἀκριβῶς K | ἐπίστευσεν ὁ πλάτων C | ἐπίστευσεν KMCV | κρητήρια S | 10 πάντων K | ἐπίκουσε S[1] | 11 τοὺς: τοῦ K | 11—12 τοὺς ἡσαΐου τοῦ θεσπεσίου MV: τοῦ θεσπεσίου ἡσαΐου SC | 12 λόγοις C | που: τοι L | 13 σκόληξ S: σκωλιξ C | 14 βεσθήσεται B | 14—15 τίς—καίεται om. KBLSV Georg. | 15 ὑμῖν K | 17 τοιαῦτα om. MV | ἐστὶ πλεῖστα L | 18 εὑρεῖν: εἰρημένα C: εἰρημένα εὑρεῖν ML[2] | 21 πρῶτος BMV | 22 ῥοδόμυνος K | 23 αὐτὸν C | οὐθ᾿ ὅστις οὐ θείων τινῶν K | ὅστις: τις M | 24 καθιδὼν S | ἀπέκρυψεν L

ἐπισημαινόμενος, ἐάν τε ἰάσιμος, ἐάν τε ἀνίατος εἶναι δοκῇ· ὁ δὲ ἐκεῖσε ἀφικόμενος τὰ προσήκοντα πάσχει. ἐνίοτε δέ, Ἕλληνος ἰδὼν ὁσίως βεβιωκυῖαν καὶ μετὰ ἀληθείας, ἀνδρὸς ἰδιώτου ἢ ἄλλου τινός, μάλιστα μέν, ὡς ἔγωγέ φημι, ὦ Καλλίκλεις, φιλοσόφου τὰ αὑτοῦ πράξαντος καὶ οὐ πολυπραγμονήσαντος ἐν τῷ βίῳ, ἠγάσθη τε καὶ εἰς μακάρων νήσους ἀπέπεμψεν.“ καὶ μετὰ βραχέα ἐπήγαγεν· „ἐγὼ μέν, 29 ὦ Καλλίκλεις, ὑπὸ τούτων τῶν λόγων πέπεισμαι καὶ σκοπῶ, ὅπως ἀποφανοῦμαι τῷ κριτῇ ὡς ὑγιεστάτην τὴν ψυχήν. χαίρειν οὖν ἐάσας τὰς τιμὰς τῶν πολλῶν ἀνθρώπων, τὴν ἀλήθειαν ἀσκῶν πειράσομαι τῷ ὄντι, ὡς ἂν δύνωμαι, βέλτιστος ὤν, καὶ ζῆν, καὶ ἐπειδὰν ἀποθνήσκω, ἀποθνήσκειν. παρακαλῶ δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας ἀνθρώπους, καθ' ὅσον δύναμαι· καὶ δὴ σὲ ἀντιπαρακαλῶ ἐπὶ τοῦτον τὸν βίον, τὸν ἀγῶνα τοῦτον, ὅν φημι ἀντὶ πάντων τῶν ἐνθάδε ἀγώνων εἶναι· καὶ ὀνειδίζω σε, ὅτι οὐχ οἷός τε εἶ σαυτῷ βοηθῆσαι, ὅταν ἡ δίκη σοι ᾖ καὶ ἡ κρίσις, ἣν νῦν ἔλεγον. ἀλλ' ἐλθὼν παρὰ τὸν δικαστὴν ἐκεῖνον, τὸν τῆς *Αἰγίνης* 30 υἱόν, ἐπειδάν σε ἐπιλαβόμενος ἐκεῖνος ἄγῃ, χασμήσει καὶ ἰλιγγιάσεις οὐδὲν ἧττον ἢ ἐγὼ ἐνθάδε καὶ σὺ ἐκεῖ· καί σε ἴσως τυπτήσει καὶ ἐπὶ κόρρης ἀτίμως καὶ πάντως προπηλακιεῖ. τάχα δ' οὖν ταυτὶ μῦθός σοι δοκεῖ λέγεσθαι, ὥσπερ

7—p. 282, 7: Eus. Pr. XII 6, 18—22 (Plat. Gorg. p. 526 D—527 B)

1 ἐπισημαινώμενος C: ἐπισημηνάμενος V | 2 post δὲ prius add. ἀεὶ M: αὖ V | 3 ἰδὼν om. M, add. Mγρ. | post ἰδὼν add. ψυχὴν V | βεβηωκυῖαν ὁσίως C | 4 ὡς om. BL¹ | 5 καλλίκλει C | αὐτὰ MC | 6 ἠγιάσθη V, sed corr. | 8 καλλίκλει C | πέπισμαι S | 9 φανοῦμαι V | post ψυχήν add. ἔχων V | 10 χαίρει C | τὰς om. C | 11 ἀσκῶν: ζητῶν MV, corr. Mγρ. | πειράσωμαι S | δυνήσωμαι K | 12 ἐπιδὰν C | 13 καὶ om. C | ἅπαντας om. BLMCV | 14 δεη S | post δὴ add. καὶ V | post ἀντιπαρακαλῶ add. πάντας MCL² | 15 post βίον add. καὶ V Pl. Eus. | τῶν om. M | 15—16 ἀν͞ω͞νων [ἀγώνων Mγρ.] ἐνθάδε M | 16 σε: σοι V | εἶς αὐτῶ C | 17 καὶ: ἢ V | ἡ posterius om. L | 18 ἀλλ' ἐλθὼν: ἀνελθὼν BL | 19 ἐπειδὴ ἂν L¹: ἐπιδὰν C | ἐπιλαμβανόμενος B L e corr. | ἄγει LC, sed corr. L | χασμήσῃ MSCVL² | 20 εἰλιγγιάσεις KB: ἠλιγγιάσεις S: ἰλιγγιάσῃς C | 20—21 καί σε ἴσως τυπτήσει om. KBL¹V | 21 ἀτίμως K Pl. Eus.: ἀτιμώσει BLMSCV | 22 δ' οὖν: δὴ V | ταύτη CMγρ.: ταῦθ' εἰ K

*ὑπὸ γραός, καὶ καταφρονεῖς αὐτῶν· καὶ οὐδέν γ' ἂν ἦν
θαυμαστὸν καταφρονεῖν τούτων, εἰ ἐπιζητοῦντες εἴχομεν
τούτων βελτίω καὶ ἀληθέστερα εὑρεῖν· νῦν δὲ ὁρᾷς, ὅτι
τρεῖς ὄντες ὑμεῖς, οἵπερ σοφώτατοί ἐστε τῶν Ἑλλήνων, σύ
τε καὶ Πῶλος καὶ Γοργίας, οὐκ ἔχετε ἀποδεῖξαι, ὡς χρὴ
ἄλλον τινὰ βίον ζῆν ἢ τοῦτον, ὅσπερ ἐκεῖσε φαίνεται ξυμ-*
31 *φέρων.“ τοιαῦτα κἀν τῷδε τῷ διαλόγῳ καὶ περὶ τῶν αὐ-
τόθι διεξῆλθε καὶ σοφῶς μάλα παρήνεσεν ἐπιμεληθῆναι
τούτων, ἃ τῶν ἐκεῖ κολαστηρίων ἐλευθεροῖ. κἀν τῷ Κρί-
τωνι δὲ τοὺς νόμους εἰσάγει λέγοντας τῷ Σωκράτει· „ἀλλ'
ὦ Σώκρατες, πειθόμενος ἡμῖν τοῖς σοῖς τροφεῦσι, μήτε παῖ-*
p. 157 *δας περὶ πλείονος ποιοῦ μήτε τὸ ζῆν μήτε* | *ἄλλο μηδὲν
πρὸ τοῦ δικαίου, ἵνα εἰς Ἅιδου ἐλθὼν ἔχῃς ταῦτα πάντα*
32 *ἀπολογήσασθαι τοῖς ἐκεῖ ἄρχουσιν.“ ἐν δὲ τῇ Ἀπολογίᾳ
καὶ ἀγαθὸν εἶναι λέγει τὸν θάνατον· „ἐννοήσωμεν“ γὰρ ἔφη
„καὶ τῇδε, ὡς πολλὴ ἐλπίς ἐστιν ἀγαθὸν αὐτὸ εἶναι. δυοῖν
γὰρ θάτερόν ἐστι τὸ τεθνάναι· ἢ γὰρ οἷον μηδέν τι εἶναι
μηδὲ αἴσθησιν μηδεμίαν μηδενὸς ἔχειν τὸν τεθνεῶτα· ἢ
καὶ κατὰ τὰ λεγόμενα μεταβολή τις τυγχάνει οὖσα καὶ μετ-
οίκησις τῆς ψυχῆς τοῦ τόπου τοῦ ἐνθένδε εἰς ἄλλον.“*
33 *Ἀλλὰ ταῦτα μὲν αὐτοῦ ἐπαινετέον, εἰ καί τινα ἐπιμιξίαν
ἔχει τῶν νόθων δογμάτων, τὸν Ῥαδάμανθυν καὶ τὸν Μίνω
καὶ τὰς μακάρων νήσους, καὶ μέντοι καὶ τὸ μόνας κολά-
ζεσθαι τὰς ψυχὰς τῶν σωμάτων κεχωρισμένας. ταῦτα γάρ
που τῶν τῆς ἀληθείας δογμάτων ἀλλότρια· ἔχει δέ τινα*

9—14: Eus. Pr. XIII 9, 6 (Plat. Crit. p. 54 B) ‖ 14—20: Eus. Pr. XIII 10, 9 (Plat. Apol. p. 40 C)

1 *καὶ* prius om. S | *καταφρονήσεις* KBL: *κατεφρόνεις* M, corr. Mγρ. | *αὐτοῦ* CL²Mγρ. | *γ' ἂν*: *γὰρ* M, corr. Mγρ. | 3 *ἀληθές τε* S | 4 *τρὶς* S | *ἡμεῖς* C | *οἵπερ σοφώτατοί*: *ὑπερσοφώτατοι* MC et *ἐστε*: *ὄντες* MSC | 5 *πόλως* M: *πόλλος* C | *χρῆν* KBL | 6 *ὅπερ* M: *ὥσπερ* SC | *ξυμφέρον* SC | 7 *τῷδε τῷ*: *τῷ δεκάτῳ* MSCL²: *τῷ* V | 9 *κἀν*: *καὶ* L¹ | *κρίττωνι* C | 12 ante *ἄλλο* add. *το* K | 13 *ἔχεις* S: *εὕρῃς* MV | 16 *ἐστιν* om. MSCV | *αὐτὸν* MCVL² | 17 *ἐστι*: *ἐπι* S | 18 *ἔχειν* om. C | *ἢ* om. K | 19 *καὶ* prius om. SC | *κατὰ λεγόμενον* MC | 20 post *ψυχῆς* add. *ἐκ* V | *τοῦ τόπου τοῦ* om. C | 21 *ἐπενεταῖον* S¹ | 22 *ἔχῃ* C | *ῥαδάμανθυ* C | *μίνωα* M | 25 *ἔχῃ* C

σμικρὰν ἀμηγέπη ξυγγνώμην, τῆς ἀποστολικῆς διδασκαλίας
οὐ μετασχών. τὰς δὲ μετενσωματώσεις, ἃς ἐκ τῶν Πυθα- 34
γόρου δογμάτων ἐκεῖνος ὑφείλετο, παντάπασιν, ὦ ἄνδρες,
φευκτέον. κομιδῇ γάρ τοι ἐκεῖνα τὰ δόγματα καταγέλαστα.
περὶ γὰρ δὴ τῶν ψυχῶν τῶν εἰς τὰ σώματα καταπεμπο-
μένων ἐν τῷ Φαίδωνι ἔφη, ὡς ἐνδοῦνται αὗται, ὥσπερ εἰ-
κός, εἰς τὰ τοιαῦτα ἤθη, οἷα ἄττα ἂν καὶ μεμελετηκυῖαι
τυγχάνωσιν ἐν τῷδε τῷ βίῳ· „τὰ ποῖα δὴ ταῦτα λέγεις, ὦ 35
Σώκρατες; οἷον τοὺς μὲν γαστριμάργους τε καὶ ὕβρεις καὶ
φιλοποσίας μεμελετηκότας καὶ μὴ διευλαβουμένους εἰς τὰ
τῶν ὄνων γένη καὶ τὰ τῶν τοιούτων θηρίων εἰκὸς ἐνδύ-
εσθαι. ἢ οὐχί; πάνυ γε εἰκὸς λέγεις. τοὺς δὲ ἀδικίας καὶ
τυραννίδας καὶ ἁρπαγὰς προτετιμηκότας εἰς τὰ τῶν λύκων
τε καὶ ἱεράκων καὶ ἰκτίνων γένη, ἢ ποῖ ἂν ἄλλοσε φαῖμεν
τὰς τοιαύτας ἰέναι; ἀμέλει, ἔφη ὁ Κέβης, εἰς τὰ τοιαῦτα.“
καὶ ἵνα μὴ πάντα λέγων μηκύνω, ἔστιν εὑρεῖν αὐτὸν λέ- 36
γοντα τῶν τὴν πολιτικὴν ἀρετὴν ἠσκηκότων τὰς ψυχὰς εἰς
μελίττας μετενσωματουμένας καὶ σφῆκας καὶ μύρμηκας καὶ
εἴς γε τὸ ἀνθρώπειον γένος. ταῦτα δὲ οὐ μόνον γέλωτος
ἄξια, ἀλλὰ καὶ οἷς ἤδη εἴρηκεν ἄντικρυς ἐναντία. ἐν ἐκεί- 37
νοις μὲν γὰρ ἔφη κολάζεσθαι τὰς ψυχάς, τὰς μὲν εἰς τὸν
Ἀχέροντα καὶ εἰς τὴν Ἀχερουσίαν λίμνην, τὰς δὲ εἰς τὴν

6—15: Eus. Pr. XIII 16, 4—6 (Plat. Phaed. p. 81 E—82 A) || 16—19: Eus. Pr. XIII 16, 7 (Plat. Phaed. p. 82 B)

1 *ἀμιγεπὴ* S | 2 post *μετασχών* novum titulum ΠΕΡΙ ΜΕΤΕΜΨΥΧΩΣΕΩΣ add. S | 4 *φευκταῖον* B¹ | 5 *δὴ* om. BL¹ | 6 *φέδωνι* S | *ἐνδύονται* MV | *εἰκώς* M | 7 *ἤθη* om. V: *ἀήθη* C | *οἷα*: *ἢ* M | *ἂν* om. SV et 8 *τυγχάνουσιν* SC | *ποῖα δὲ* MV: *δὲ ποῖα* C | 9 *γαστριμαργίας* V Pl. Eus. | 10 *μεμελετηκότας*: *μεμαθηκότας* V | *καὶ* om. SC | *μηδὲ* M: *μηδὲν* SCV et *εὐλαβουμένους* MSCV | 11 *ὅλων* M | *τὰ* om. KBL¹V | *τοιούτων* om. KBL¹V | *θηρῶν* B | 13 *τετιμηκότας* K | *τὰς* B | 14 *ἰκτίων* C | *ἄλλως* KC: *ἄλλος* M, corr. Mγρ. et *ἔφαμεν* KC: *φαμεν* ML² | 15 *εἶναι* SCL² | 16 *πάντα*: *ταῦτα* M: *ταὐτὰ* V | post *μηκύνω* add. *τὸν λόγον* MCL² | *λέγοντα αὐτὸν* SC | 18 *μετενσωματωμένας* MS¹C | *μήρμυκας* B | *καὶ* (tertio loco): *ἢ* V | 19 *ἀνθρώπινον* K: *ἀνθρώπιον* S | 21 *hic desinit* B | *μὲν* posterius om. K | *εἰς* suprascr. K | 22 *ἀχαίροντα* SC | *ἀχαιρουσίαν* KSC | *τὴν* (posteriore loco): *τὸν* KMS¹C

Στύγα καὶ Κωκυτὸν καὶ Πυριφλεγέθοντα βαλλομένας· καὶ
τοὺς μὲν ἀνίατα ἐπταικότας ἐν τῷ Ταρτάρῳ τοῖς τοῦ Πυρι-
φλεγέθοντος ἀεὶ ξυμπεριφέρεσθαι ῥεύμασι, τοὺς δέ γ' ἰάσιμα
πλημμελήσαντας, φερομένους ὑπὸ τοῦ κύματος, ἀντιβολεῖν
τοὺς ὑπὸ σφῶν ἠδικημένους, ἐπὶ τῆς ὄχθης φαινομένους,
καὶ πάλιν ὑπὸ τοῦ κύματος εἰς τὴν λίμνην ἀπάγεσθαι· ἐν-
ταῦθα δὲ τοὺς μὲν ταῖς ἡδυπαθείαις δεδουλευκότας ὄνους
γίνεσθαι ἔφη, τοὺς δὲ τυραννικὸν καὶ ἁρπακτικὸν βίον
ἠγαπηκότας εἰς τὰ τῶν λύκων τε καὶ ἱεράκων καὶ ἰκτίνων
εἰσάγεσθαι σώματα, τοὺς δέ γε τὴν πολιτικὴν ἀσκήσαντας
p. 158 ἀρετὴν τρισολβίων ἀπολαύειν ἄθλων, | σφῆκας γινομένους
καὶ μελίττας καὶ μύρμηκας· τοιαῦτα γὰρ τοῖς ἀρετῆς ἐπι-
38 μελουμένοις ὁ φιλόσοφος ἀπένειμε γέρα. καὶ ταῦτα δὲ
ἄντικρυς ἐναντία· ἐν μὲν γὰρ τοῖς πρόσθεν εἰρημένοις εἰς
μακάρων αὐτοὺς ἀπέπεμψε νήσους, τὰς δὲ τῶν φιλοσόφων
οἰκήσεις οὐδὲ λόγῳ ῥητὰς ἔφησεν εἶναι· ἐνταῦθα δὲ σφη-
κῶν αὐτοῖς καὶ μελιττῶν καὶ μυρμήκων ἀπεκλήρωσε βίον,
καὶ τοὺς ἐν τῷ προτέρῳ βίῳ μηδὲν ἠδικηκότας ἆθλον ἔφη
39 λαμβάνειν τὸ ἀδικεῖν καὶ λωβᾶσθαι τοῖς ἄλλοις. καὶ γὰρ
καὶ σφῆκες καὶ μέλιτται πλήττειν τῷ κέντρῳ πεφύκασι, καὶ
μύρμηκες συλῶσι τὰ λήϊα καὶ τοῖς γηπόνοις ξυνδιανέμονται
τοὺς καρπούς, ἥκιστα κεκοινωνηκότες τῶν πόνων· καὶ οἱ
σφῆκες δὲ τοῖς φυτουργοῖς πολεμοῦσι, τὸν τῶν φυτῶν
καρπὸν διαφθείροντες· τοῦτο δὲ ἀμηγέπη καὶ αἱ μέλιτται
δρῶσιν. ἀλλὰ τούτων οὐδὲν ξυνεῖδε τῶν φιλοσόφων ὁ
ἄριστος, ἀλλ' εἰς μόνον ἐπεῖδε τοῦ πρώτου γε ταῦτα εἰρη-

1 τὸν κωκυτὸν καὶ τὸν πυριφλεγέθοντα V | 2 ἐπταικότας: litt. πτ M[2] e corr. | τοῦ om. L | 3 ἀεί: δεῖ K: δεῖξαι L, add. ἀεὶ L[2] | νάμασι CL[2] | γ' om. C | ἄσιμα S[1] | 4 ἀντιβολεῖν: litt. τι suprascr. L: litt. εῖ S[2] e corr. | 5 ὑπ' αὐτῶν SC | ἐπὶ—φαινομένους om. C | 6 ὑπάγεσθαι MV, corr. Mγρ. | 7 ταῖς om. V | 8 γενέσθαι L | 9 τε om. S | ἰκτίων C | 11 ἀπόλαυσιν K | γενομένους M | 12 τοῖς LSV: τῆς K: τοῖς τῆς M: τὴν C | ἀρετὴν L[1]SC | ἐπιμελομένους C | 13 δέ: γε MV | 14 ἐναντίον C | 15 δέ: τε L | 16 σφικῶν SC | 20—21 καὶ μέλιτται—μύρμηκες om. L[1] | 22 καικοινωνηκότες S: κεκοινωνηκότα C | τῶν: καὶ τῶν M | 23 φυτουργοῖς: φυτοῖς S | 25 ξυνίδε KS | 26 μόνους MV | ἐφίδε K: ἀφίδε S: ἀπίδε C: ἀπεῖδε Mγρ. | τοὺς πρώτους καὶ τοῦ πρώ-

κότος τὸ κλέος. καὶ ἑτέρωθι δὲ τοιαῦτα ἄττα μυθολογεῖ 40
καί φησιν· „εἰς μὲν γὰρ τὸ ὅθεν ἥκει ψυχὴ ἑκάστη, οὐκ
ἀφικνεῖται ἐτῶν μυρίων. οὐ γὰρ πτεροῦται πρὸ τοσούτου
χρόνου, πλὴν ἡ τοῦ φιλοσοφήσαντος ἀδόλως ἢ παιδεραστή-
σαντος μετὰ φιλοσοφίας. αὗται δὲ τρίτῃ περιόδῳ τῇ χιλιετίᾳ
ἐῶνται· τρὶς δὲ ἐφεξῆς τὸν βίον τοῦτον οὕτω πτερωθεῖσαι,
τῷ χιλιοστῷ ἔτει ἀπέρχονται. αἱ δὲ ἄλλαι, ὅταν τὸν πρῶτον
βίον τελευτήσωσι, κρίσεως ἔτυχον· κριθεῖσαι δέ, αἱ μὲν εἰς
τὰ ὑπὸ γῆς δικαιωτήρια ἐλθοῦσαι, δίκην τίνουσιν· αἱ δὲ εἰς
τοῦ οὐρανοῦ τινα τόπον ὑπὸ τῆς δίκης κουφισθεῖσαι, διά-
γουσιν ἀξίως οὗ ἐν ἀνθρώπου εἴδει ἐβίωσαν βίου.“ καὶ 41
τούτων δὲ τὴν ἀτοπίαν τῶν λόγων καταμαθεῖν εὐπετές. τίς
γάρ που αὐτὸν τὰς τῶν ἐτῶν ἐδίδαξε μυριάδας, καὶ ὅτι
μυρίων διεληλυθότων ἐτῶν, τότε τῶν ψυχῶν ἑκάστη εἰς ἴδιον
ἐπανέρχεται χῶρον; τὰ δὲ μεταξὺ τούτων οὐδὲ τοῖς ἄγαν
ἀσελγεστάτοις ἥρμοττε λέγειν — ἤπου γε φιλοσόφῳ; τοῖς
γὰρ τὴν ἀκραιφνῆ φιλοσοφίαν κατωρθωκόσι τοὺς ἀκολάστους
καὶ παιδεράστας ξυνέζευξε, καὶ τούτους κἀκείνους τῶν αὐ-
τῶν ἄθλων ἔφησεν ἀπολαύσεσθαι. ἀλλὰ τούτων πάλιν τῶν 42
λόγων ἐπιλαθόμενος (τὸν γὰρ οὐρανὸν ταῖς τοιαύταις ψυ-
χαῖς ἀπεκλήρωσεν), ἐν τῇ Πολιτείᾳ τὴν Ὀρφέως ψυχὴν

1—11: Eus. Pr. XIII 16, 8 (Plat. Phaedr. p. 248 E—249 B) || 21—p. 286, 3: Eus. Pr. XIII 16, 9—10 (Plat. Reip. X p. 620 A—C)

4—19: Georg. Mon. Chron. IV 218 (p. 531)

του MV | εἰρηκότος ταῦτα L | 2 εἰς μὲν: ἴσμεν L | γὰρ om. V | ἡ ψυχὴ LMV | οὐκ: οὕτως M, corr. Mγρ.: οὕτω V | 3 ἐτῶν: ἐκ τῶν KM²: τῶν L¹ | 3—4 τοσούτων χρόνων C | 4 πλὴν om. L¹ | ἡ: ἢ L² | παιδαραστήσαντος MSC | 5 χιλιοετία L | 6 τρεῖς KLMC | οὕτως LSC: ἀνύσασαι V | 7 τῷ om. M | ὅτε L | 8 τελευτήσουσι KL: τελέσωσι S | κρίσεως ἔτυχον om. L¹ | κριθῆσαι S | 9 γῆν Mγρ. | δικαιοτήρια KC: δικαστήρια L¹S | 10 τοῦ οὐρανοῦ Pl. Eus.: τὸν οὐρανοῦ KS: τὸν οὐρανὸν LMCV Georg. et τρόπον MV Georg., corr. Mγρ. | 11 ἐν: ἐὰν SC: τὸν V et ἀνθρωποειδῆ V | βίῳ KSC: βίον LV | 13 τῶν om. V | ἔδειξε SCL² | 14 ἐτῶν om. L¹ | εἰς τὸν ἴδιον MCV | 16 εἴ που C: μήπου VM² | 17 ἀκρεφνῆ S | κατορθωκόσι MC, corr. Mγρ.: κατορθώκασιν S | 18 παιδαράστας SC | 19 ἀπολαύεσθαι S: ἀπολαύσασθαι CV | 19—20 τῶν λόγων πάλιν L | 21 post πολιτείᾳ add. καὶ L

κύκνειον ἔφη σῶμα λαχεῖν, καὶ ἀετὸν μὲν ἔφη γενέσθαι τὸν Ἀγαμέμνονα, λέοντα δὲ τὸν Αἴαντα, ἀθλητὴν δὲ τὴν Ἀταλάντην, καὶ πίθηκον τὸν Θερσίτην, οὐκ οἶδα ὅτου χάριν τήνδε τῶν δογμάτων τὴν ἀλογίαν ἐνθεῖναι τοῖς λόγοις καταδεξάμενος· δῆλος μέντοι ἐστὶ παίζων μᾶλλον ἢ σπουδάζων ἐν οἷς τὰς μετενσωματώσεις διέξεισι· πολλαχοῦ γὰρ τὰ ἐν
p. 159 43 *Ἅιδου κολαστήρια δείκνυσιν. | ἐγὼ δ' εἰς ταῦτα τρέψομαι πάλιν, ἵνα μὴ ἐπ' ἐκείνων δὴ τῶν γελοίων τὸν φιλόσοφον καταλείπω λόγων. ἀκούσατε τοίνυν αὐτοῦ λέγοντος· „ἀλλ' οὐ μέντοι σοι, ἦν δ' ἐγώ, Ἀλκίνου γε ἀπόλογον ἐρῶ, ἀλλ' ἀλκίμου μὲν ἀνδρός, Ἠρὸς τοῦ Ἀρμενίου, τὸ γένος δὲ Παμφύλου· ὃς ἐν τῷ πολέμῳ τελευτήσας, ἀναιρεθέντων δεκαταίων νεκρῶν ἤδη διεφθαρμένων, ὑγιὴς μὲν ἀνῃρέθη, κομισθεὶς δὲ οἴκαδε, μέλλων θάπτεσθαι, δωδεκαταῖος ἐπὶ τῇ πυρᾷ κείμενος ἀνεβίω, ἀναβιοὺς δὲ ἔλεγεν, ἃ ἐκεῖ εἶδεν.*
44 *ἔφη δέ, ἐπειδή οἱ ἐκβῆναι τὴν ψυχήν, πορεύεσθαι ἤδη μετὰ πολλῶν, καὶ ἀφικνεῖσθαι σφᾶς εἰς τόπον τινὰ δαιμόνιον, ἐν ᾧ τῆς τε γῆς εἶναι δύο χάσματα ἐχόμενα ἀλλήλοιν, καὶ τοῦ οὐρανοῦ αὖ ἐν τῷ ἄνω ἄλλα καταντικρύ· δικαστὰς δὲ μεταξὺ τούτων καθῆσθαι, οὕς, ἐπειδὰν δικάσαιεν, τοὺς μὲν δικαίους κελεύειν πορεύεσθαι τὴν εἰς δεξιάν τε καὶ ἄνω*

9—p. 287, 6: Eus. Pr. XI 35, 2—5 (Plat. Reip. X p. 614B—D)

1 *κύκνιον* KS | *σῶμα ἔχειν* K: *λαχεῖν σῶμα* L | *αἰετὸν* L | *ἔφη* om. K | 3 *πίθικον* S | *ὅτου*: *δ' ὅτι* L | 4 *τῶνδε* L | *διαλόγοις* MSC | 5 *δῆλον* K | 6 *τὰ* om. V | 7 *αὐτὰ* L¹: *αὐτὸ* M, corr. M*γρ.*: *αὐτὸν* V | 8 *πάλιν* om. L¹ | *τῶν φιλοσόφων* L | *φιλοσόφου* CM*γρ.* | 9 *καταλίπω* L: *καταλείψω* CV | *λόγων* V: *λόγον* KMSC: *τὸν λόγον* L | 10 *μέντοι σοι*: *μεντοις* K | *ἀλκίνου*: *ἀλκίμου* L¹ | *γε* om. KL¹MV | 11 *ἀλκίμου*: *ἀλκίνου* SCV | *ἠρὸς τοῦ*: *ἢ ῥάστου* K | *ἠρὸς* Pl. Eus.: *ἥρωος* LMV: *ηδος* S¹C: *ἢ δ' ὃς* S² | *τὸ* om. LMV | *δὲ* om. K | 12 post *ὃς* add. *μὲν* L² | *τελευτήσας*: *τηρήσας* V | *δεκαταίων*: litt. *αί* K e corr.: *δεκατέων* SC: *δεκταίων* L¹ | 13 *διεφθαρμένων* Pl. Eus.: *δ' ἐφθαρμένων* V: *πεφθαρμένων* KMSC: *ἐφθαρμένων* L | 15 *ἀναβιοὺς*: litt. *α* posterior S² e corr. | *ἴδεν* KS: *οἶδεν* L¹ | 17 *σφᾶς* om. S | 18 *τε*: *γε* V | *ἀλλήλοιιν* C | 19 *αὖ ἐν τῷ*: *ἃ οὐκ εἰσὶν* L¹ | *ἀλλὰ* L¹: *ἄλλο* V | *κατ' ἄντικρυς* K | 20 *τούτων μεταξὺ* L | *καθεῖσθαι* SC | *ἐπιδὰν* S | *δικάσαι* C | 21 post *μὲν* add. *τοὺς* L¹ | *τὴν* om. C

διὰ τοῦ οὐρανοῦ, σημεῖα περιρράψαντας τῶν δεδικασμένων ἐν τῷ πρόσθεν, τοὺς δὲ ἀδίκους τὴν εἰς ἀριστεράν τε καὶ κάτω, ἔχοντας καὶ τούτους ἐν τῷ ὄπισθεν σημεῖον ἁπάντων, ὧν ἔπραξαν. αὐτοῦ δὲ προσελθόντος, εἰπεῖν, ὅτι δέοι αὐτὸν ἄγγελον ἀνθρώποις γενέσθαι τῶν ἐκεῖ, καὶ διακελεύεσθαι διακούειν τε καὶ θεᾶσθαι πάντα τὰ ἐν τῷ τόπῳ.“ οὗτοι 45 *ἀληθῶς ἄξιοι τῆς φιλοσοφίας οἱ λόγοι. οὐ γὰρ εἰς ἀλόγων σώματα καταπέμπουσι τὰς ψυχάς, ἀλλ' εἰς οὐρανὸν μὲν τὰς εὖ βεβιωκυίας, κάτω δὲ εἰς Ἅιδου τὰς τἀναντία προελομένας. δῆλος τοίνυν ἐστίν, ὡς ἐκεῖνα μὲν παίζων, ταῦτα δὲ λέγει σπουδάζων. καὶ μέντοι καὶ ὁ Πλούταρχος, ἐν οἷς* 46 *Περὶ ψυχῆς ἔγραψε, καὶ τὸν δικαστὴν ὑπέδειξε καὶ τοῦ δικαστηρίου τοὺς ὑπηρέτας, διήγημά τι τοιοῦτον ἐνθεὶς τῷ ξυγγράμματι· „Ἀντύλλῳ“ φησί „τούτῳ καὶ αὐτοὶ παρῆμεν ἅμα Σωσιτέλει καὶ Ἡρακλέωνι διηγουμένῳ. ὡς γὰρ ἀβιώτως ἔχειν ἐδόκει τοῖς ἰατροῖς, ἀνενεχθεὶς μικρὸν ἔκ τινος οὐ βιαίου καταφορᾶς, ἄλλο μὲν οὔτε ἔπραξεν οὔτε εἶπε παρακινητικόν, ἔλεγε δὲ τεθνάναι καὶ πάλιν ἀφεῖσθαι καὶ μὴ τεθνήξεσθαι τὸ παράπαν ὑπὸ τῆς ἀρρωστίας ἐκείνης, ἀλλὰ καὶ κακῶς ἀκηκοέναι τοὺς ἀγαγόντας αὐτὸν ὑπὸ τοῦ κυρίου· πεμφθέντας γὰρ ἐπὶ Νικανδᾶν, αὐτὸν ἥκειν ἀντ' ἐκείνου κομίζοντας· ὁ δὲ Νικανδᾶς ἦν σκυτοτόμος.“ λέγει δὲ καί, ὡς τοῦ Νικανδᾶ τελευτήσαντος παραυτίκα ὁ Ἄντυλλος ἐρρώσθη.*

11—24: Eus. Pr. XI 36, 1 (Plut. de anim. I)

1 *περιρράψαντας* L: *περιράψαντας* M: *περιρίψαντας* KS: *περὶ ῥίψαντες* C: *περιγράψαντας* V: *περιάψαντας* Pl. Eus. | 2 *ἀδίκους*: *ἀδοκίμους* L¹ | 3 *ἐν τῷ* om. L¹: *ἐν τοῖς* L² | *πάντων* K | 6 *θεάσασθαι* SCM*γρ*. | *τὰ* om. KC | 7 *ἄξιοι ἀληθῶς* L | 9 *τὰς τἀναντία*: *τὰ στία* S: *τὰς ἐναντία* MV: *τὰς ἐναντίας* C | 11 *μέντοι*: *μὲν δὴ* L | 12 *ἔδειξε* MV | 13 *διηγήματι* LS¹CV et *τοιούτω* LS¹C | 14 *τούτῳ* om. L¹ | 15 *σωτέλει* L¹ | *ἡρακλεωνίδη ἡγουμένω* SC | *ἀβίωτος* L | 17 post *οὐ* add. *μικρὸν* M | *βιαίας* K | *ἀλλ' ὁ* S: *ἀλλὰ* C | *ἔπραξεν*: *ἔπραξέ τι* V | 18 *δὲ* om. K | *ἀφικνεῖσθαι* L¹: *ἀφίξεσθαι* MV, corr. M*γρ*. | 19 *μὴ*: *μηδὲ* V | 20 *καὶ* om. CV | *ἄγοντας* CL² | 21 *πεμφθέντας* Eus.: *πεμφθέντες* codd. | *νικανδέαν* in *νικάνδαν* corr. K | 22—23 *δᾶς ἦν—νικανδᾶ* om. C | 23 *καί* om. MV | *παραυτίκα* om. L¹ | 24 *ἐρώσθη* S

47 Ὁποῖα μὲν οὖν τῶν φιλοσόφων τὰ δόγματα, καὶ ὡς οἱ
μὲν αὐτῶν τῇ γαστρὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἐμέτρησαν, οἱ δὲ
καὶ τελειοτέρων ἥψαντο λόγων, καὶ οἱ μὲν μέχρι τῶν τάφων
ἐνόμισαν εἶναι τῶν ἀνθρώπων τὸν βίον, οἱ δὲ καὶ τὰς
τῶν βεβιωμένων ὠνειροπόλησαν ἀντιδόσεις καὶ ὑπέδειξαν,
ὡς ἐνῆν τῷ λόγῳ, τὰ φρίκης γέμοντα κολαστήρια, οὐδὲ
ταῦτα τῶν μύθων καταλελοιπότες ἐλεύθερα, δι᾿ ὧν εἰρήκαμεν,
p. 160 48 μεμαθήκατε. | ὥρα δὲ λοιπὸν ὑμᾶς καὶ τὰ θεοπρεπῆ
τῶν ἱερῶν εὐαγγελίων δόγματα θεωρῆσαι. ἀρχὴν τοίνυν τῶν
ἀγαθῶν οὗτοί γε εἶναί φασι τὸν ἐπαινούμενον φόβον·
„ἀρχὴ γὰρ σοφίας φόβος Κυρίου", κατά γε τὸν Σολομῶντα
καὶ τὸν ἐκείνου πατέρα· τέλος δὲ τὸν τοῖς θείοις νόμοις
διακοσμούμενον βίον· „μακάριοι" γάρ φησιν „οἱ ἄμωμοι ἐν
ὁδῷ, οἱ πορευόμενοι ἐν νόμῳ Κυρίου· μακάριοι οἱ ἐξερευ-
νῶντες τὰ μαρτύρια αὐτοῦ· ἐν ὅλῃ καρδίᾳ ἐκζητήσουσιν
49 αὐτόν." τοῦτο δὲ κἀν τοῖς θείοις εὐαγγελίοις ὁ τῶν ὅλων
Σωτὴρ ἐξεπαίδευσεν. μακαρίζει γὰρ οὐ τοὺς πλουτοῦντας
καὶ τρυφῶντας καὶ κατὰ ῥοῦν φερομένους, ἀλλὰ τοὺς πτω-
χοὺς τῷ πνεύματι καὶ τοὺς πραεῖς καὶ τοὺς ἐλεήμονας καὶ
τοὺς πεινῶντας καὶ διψῶντας τὴν δικαιοσύνην καὶ τοὺς
ὑπὲρ ἀγαθοῦ τινος κακῶς πάσχειν ἀνεχομένους, καὶ τοῖς
ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα κατορθοῦσιν ὑπισχνεῖται τῶν οὐρα-
50 νῶν τὴν βασιλείαν. προὔργου δὲ οἶμαι καὶ αὐτοὺς ὑμῖν
τοὺς ἐν εὐφημίας εἴδει γραφέντας ἀναγνῶναι νόμους· „μα-
κάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία
τῶν οὐρανῶν. μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομή-

11—12: Prov. 9, 10 Ps. 110, 10 ‖ 13—16: Ps. 118, 1—2 ‖ 24—p. 289, 7: Matth. 5, 3—10

1 ὡς οἱ: ὅσοι C | 3 καὶ prius om. V | τελειωτέρων S[1] | 5 ἀντιδώσεις ὠνηροπόλησαν C | ὠνειροπόλεσαν K | 6 δικαστήρια L | 8 καὶ τὰ: κατα C | 9 εὐαγγελίων: ἀνδρῶν Vγρ. | 10 οὗτοί: οὔτε C | φόβον: βίον V | 11 γὰρ: δὲ L | σωλομῶντα S | 14 ἐξε-ρευνοῦντες SC | 15 ἐκζητήσωσιν K | 16 εὐαγγελίοις: λογίοις CL²Mγρ. | 20 πινῶντας KC | καὶ τοὺς διψῶντας LM | 22 τὰ om. K | ὑπεισχνεῖται S | 22—23 τὴν τῶν οὐρανῶν SC | 24 εὐφημίαις KC et εἴδει: ἤδη K | νόμους ἀναγνῶναι L | 26 post οὐρανῶν add. μακάριοι οἱ πενθοῦντες ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται L Matth.

σουσι τὴν γῆν. μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν
δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται. μακάριοι οἱ ἐλεή-
μονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται. μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ
καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται. μακάριοι οἱ εἰρηνο-
ποιοί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται. μακάριοι οἱ δε-
διωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία
τῶν οὐρανῶν.“ καὶ τἄλλα δέ, ὦ ἄνδρες, τὴν αὐτὴν ἔχει 51
διάνοιαν· ἀλλ᾽ ἀρκεῖ καὶ ταῦτα δηλῶσαι τὸν τοῦ νομοθέτου
σκοπόν, καὶ πρὸς ποῖον ἡμᾶς ἀφορᾶν ἐδίδαξε τέλος. οὔτε
γὰρ πλοῦτον καραδοκεῖν ἐκέλευσεν οὔτε σώματος ὥραν καὶ
ὑγείαν, ἀλλὰ τῆς ἀρετῆς τοὺς ἱδρῶτας καὶ τοὺς ὑπὲρ ταύ-
της κινδύνους καὶ τὰ μέγιστα αὐτῆς ἆθλα καὶ ἄρρητα. τίς 52
γὰρ ἱκανὸς λόγος τεκμηριῶσαι βασιλείαν οὐρανῶν ἀνώλεθρόν
τε καὶ ἄπειρον καὶ βίον ἀγήρω καὶ ἄλυπον καὶ φροντίδων
ἐλεύθερον; περὶ τούτων ὁ θεσπέσιος Παῦλος βοᾷ· „ἃ ὀφθαλ-
μὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώ-
που οὐκ ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.“
εἰ δὲ ὁ τούτων αὐτόπτης οὐκ ἴσχυσεν εἰπεῖν, ἅπερ ἰδεῖν
ἠξιώθη, σχολῇ γ᾽ ἂν ἄλλος τῶν ἀφράστων κατατολμήσοι.
ὅτι δὲ καὶ οὗτος τέλος ὡρίσατο τῶν ἀγαθῶν τὴν ζωὴν τὴν 53
αἰώνιον, ἀκούσατε αὐτοῦ Ῥωμαίοις γράφοντος· „ὅτε γὰρ
ἦτε δοῦλοι τῆς ἁμαρτίας, ἐλεύθεροι ἦτε τῇ δικαιοσύνῃ.
τίνα οὖν καρπὸν εἴχετε τότε, ἐφ᾽ οἷς νῦν ἐπαισχύνεσθε; τὸ
μὲν γὰρ τέλος ἐκείνων θάνατος· νυνὶ δέ, ἐλευθερωθέντες

15—17: 1. Cor. 2, 9 ‖ 21—p. 290, 4: Rom. 6, 20—23

1 πινῶντες K | 2 post χορτασθήσονται inserunt μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί—οὐρανῶν S, μακάριοι οἱ καθαροὶ—κληθήσονται V; infra vero haec verba om. iidem | 2—4 μακάριοι οἱ καθαροὶ—ὄψονται. μακάριοι οἱ ἐλεήμονες—ἐλεηθήσονται C | 4—7 μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί—οὐρανῶν om. C | 7 δέ om. S | 8 καὶ om. KLV | 9 τέλος ἀφορᾶν ἐδίδαξεν C | οὐδὲ KL: οὔτε δὲ M | 10 ἐκέλευσεν om. V | καὶ: ἢ MV | 11 ὑγιείαν LMS | τοὺς τῆς ἀρετῆς SC | 13 λόγος ἱκανὸς K | 14 ἀγήρων S | 15 θεσπέσιος: μακάριος V | 16 ἴδεν KS: οἶδε LV | καὶ (posteriore loco): οὐδὲ MV | ἀνθρώπου καρδίαν MV | 17 οὐκ om. MV | 18 ἀπτόπτης S | ante ἰδεῖν add. δὴ MC | 19 γ᾽ ἂν: γὰρ K | κατατολμήσει KV: κατατολμῆσαι M, corr. Mγρ. | 20 αὐτὸς MSCV | 23 ἐπαισχύνεσθαι M, corr. Mγρ. | 24 ἐκείνων τέλος MV | νῦν KL

ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, δουλωθέντες δὲ τῷ Θεῷ, ἔχετε τὸν καρ-
πὸν ὑμῶν εἰς ἁγιασμόν, τὸ δὲ τέλος ζωὴν αἰώνιον· τὰ
γὰρ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας θάνατος· τὸ δὲ χάρισμα τοῦ Θεοῦ
p. 161 54 ζωὴ αἰώνιος ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.“ | ἀρκεῖ
μέν, φησί, καὶ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ τῆς ἐλευθερίας δωρεὰ
τὸν τῆς εὐσεβείας ὑμῖν ἐπιδεῖξαι καρπόν, ἐκ φιλοτιμίας δὲ
ὅμως ὁ φιλόδωρος καὶ μεγαλόδωρος Κύριος καὶ τὴν αἰώνιον
ὑμῖν δωρεῖται ζωήν, ἵνα ἁμαρτίας καὶ δικαιοσύνης τὸ διά-
φορον καταμάθητε. ἡ μὲν γὰρ τέλος ἔσχε τὸν θάνατον, ἡ
55 δὲ τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον. εἶτα μετὰ πλεῖστα καὶ τὸ μέγι-
στον ἐπιδείκνυσι τῶν δωρεῶν· „ὅσοι“ γάρ φησι „πνεύματι
Θεοῦ ἄγονται, οὗτοί εἰσιν υἱοὶ Θεοῦ· οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα
δουλείας πάλιν εἰς φόβον, ἀλλ' ἐλάβετε πνεῦμα υἱοθεσίας,
ἐν ᾧ κράζομεν Ἀββᾶ ὁ πατήρ· αὐτὸ τὸ πνεῦμα συμμαρτυρεῖ
τῷ πνεύματι ἡμῶν, ὅτι ἐσμὲν τέκνα Θεοῦ. εἰ δὲ τέκνα,
καὶ κληρονόμοι· κληρονόμοι μὲν Θεοῦ, συγκληρονόμοι δὲ
56 Χριστοῦ, εἴπερ συμπάσχομεν, ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν.“ καὶ
Γαλάταις δὲ ἐπιστέλλων τὰ παραπλήσια ἔφη· „ὥστε οὐκέτι
εἶ δοῦλος, ἀλλὰ υἱός· εἰ δὲ υἱός, καὶ κληρονόμος Θεοῦ διὰ
Χριστοῦ.“ καὶ Τιμοθέῳ δὲ τὴν αὐτὴν διάνοιαν γέγραφεν·
„πιστὸς ὁ λόγος· εἰ γὰρ συναπεθάνομεν, καὶ συζήσομεν·
57 εἰ ὑπομένομεν, καὶ συμβασιλεύσομεν.“ καὶ ἄλλην δὲ γράψας
αὐτῷ ἐπιστολήν, καὶ ταῦτα ἐντέθεικεν· „ἐγὼ γὰρ ἤδη σπέν-
δομαι· καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἀναλύσεώς μου ἐφέστηκεν. τὸν

11—17: Rom. 8, 14—17 ‖ 18—20: Gal. 4, 7 ‖ 21—22: 2. Tim. 2, 11—12 ‖ 23—p. 291, 5: 2. Tim. 4, 6—8

2 εἰς om. MV | 3 ὀψόνια MS | 5 αὐτὴν KC | 6 εὐσεβείας: ἐλευθερίας MV, corr. Mγρ. | 8 δωρεῖται ὑμῖν C | ἡμῖν MV | 9—10 καταμάθητε—ζωὴν om. L¹ | 11 πνεύματι φησὶ L | 12 θεοῦ prius om. L¹ | υἱοὶ θεοῦ εἰσιν C | εἰσιν om. K | 13 ὑοθεσίας S | 15 τῷ: τὸ C | θεοῦ—τέκνα om. L | εἰ δὲ τέκνα om. V | 16 κληρονόμοι alterum om. V | 17 συμπάσχωμεν LMS | 20 ἰησοῦ χριστοῦ L | 21 post γὰρ add. καὶ SC | συναπεθάνωμεν S¹: συν-απεθάναμεν C | συνζήσομεν K: συνζήσωμεν S: συζήσωμεν C: συζήσαμεν M | 22 ὑπομένωμεν C | συμβασιλεύσωμεν C | 22—23 αὐτῷ γράψας K | 23 αὐτῷ om. L¹ | ἐπιστολὴν αὐτῷ L² | ξυντέ-θεικεν V: ἐνξυντέθεικεν M | 24 τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως LS

*καλὸν ἀγῶνα ἠγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν
τετήρηκα· λοιπὸν ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφα-
νος, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ Κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὁ δί-
καιος κριτής· οὐ μόνον δὲ ἐμοί, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἠγα-
πηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ.“ οὗτος καὶ περὶ τῆς τῶν* 58
*σωμάτων ἀναστάσεως καὶ Κορινθίοις καὶ Θεσσαλονικεῦσι
καὶ Φιλιππησίοις καὶ πολλοῖς ἄλλοις ἐπέστειλεν· „καὶ νῦν
μέν“ φησι „σπείρεται ἐν φθορᾷ, ἐγείρεται ἐν ἀφθαρσίᾳ· σπεί-
ρεται ἐν ἀτιμίᾳ, ἐγείρεται ἐν δόξῃ· σπείρεται ἐν ἀσθενείᾳ,
ἐγείρεται ἐν δυνάμει· σπείρεται σῶμα ψυχικόν, ἐγείρεται
σῶμα πνευματικόν.“ αὖθις δέ· „σαλπίσει γάρ, καὶ οἱ* 59
*νεκροὶ ἐγερθήσονται ἄφθαρτοι, καὶ ἡμεῖς ἀλλαγησόμεθα· δεῖ
γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνη-
τὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν.“ καὶ πάλιν· „ἡμῶν δὲ
τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει· ἐξ οὗ καὶ σωτῆρα ἀπεκδε-
χόμεθα κύριον Ἰησοῦν, ὃς μετασχηματίσει τὸ σῶμα τῆς
ταπεινώσεως ἡμῶν εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸ σύμμορφον τῷ
σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ.“ καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Κύριος πρὸς* 60
*τοὺς Ἰουδαίους ἔφη· „ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστί, μὴ θαυμά-
ζετε τοῦτο· ὅτι ἔρχεται ὥρα, ἐν ᾗ πάντες οἱ ἐν τοῖς μνη-
μείοις ἀκούσονται τῆς φωνῆς αὐτοῦ, καὶ ἐκπορεύσονται οἱ
τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς ἀνάστασιν ζωῆς, οἱ δὲ τὰ φαῦλα
πράξαντες εἰς ἀνάστασιν κρίσεως.“ καὶ πάλιν, τὰ περὶ τοῦ* 61
*κοινοῦ διηγούμενος τέλους, καὶ ταῦτα προστέθεικεν· „εὐ-
θέως δὲ μετὰ τὴν θλίψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων ὁ ἥλιος σκο-
τισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς, καὶ
οἱ ἀστέρες πεσοῦνται ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ αἱ δυνάμεις τῶν
οὐρανῶν σαλευθήσονται· καὶ τότε φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ*

7—11: 1. Cor. 15, 42—44 ‖ 11—14: 1. Cor. 15, 52—53 ‖ 14—18: Phil. 3, 20—21 ‖ 18—23: Joh. 5, 27—29 ‖ 24—p. 292, 2: Matth. 24, 29—30

1 *ἠγόνισμαι* MS | 3 *ὁ* prius om. LM | 5 *οὕτως* SC | 6 *θεσαλονικεῦσι* S | 7 *καὶ* primum om. L | *φιλιππισίοις* KL¹SC | *πολλοῖς*: *τοῖς* V | 9 *ἀσθενίᾳ* K | 11 *αὖθις δὲ*: *νῦν δὲ* K: *καὶ αὖθις* SCL² | *γάρ* om. V | 14 *δὲ* om. C | 15 *ἐξ*: litt. *ξ* S² e corr. | 20 *ἔρχετε* M | *μνημίοις* K | 21 *πορεύσονται* LC | 22 *ἀνάπαυσιν* K | 27 *ἀπὸ*: *ἐκ* L¹

υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ τότε κόψονται πᾶσαι
p. 162 αἱ φυλαὶ τῆς γῆς.“ | διὰ δὲ τούτων δηλοῖ τῶν ἠπιστηκό-
62 των τὸν θρῆνον. εἶτα τὴν περὶ τῶν παρθένων παραβολὴν
εἰπών, καὶ ὡς αἱ μὲν εἰσῆλθον εἰς τὸν νυμφῶνα φέρουσαι
τὰς λαμπάδας, αἱ δὲ μωραὶ τῆς παστάδος ἀπεστερήθησαν,
ἐπειδήπερ αἱ λαμπάδες ἐσβέσθησαν, προσθεὶς δὲ καὶ τὰ
τῶν ταλάντων καὶ τῶν οἰκετῶν τῶν σπουδαίων καὶ τοῦ
ἀργοῦ τοῦ τὸ τάλαντον κατακρύψαντος καὶ τῷ ἐξωτάτῳ
63 σκότει παραπεμφθέντος, ἐπήγαγεν· „ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ υἱὸς
τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ ἅγιοι ἄγ-
γελοι αὐτοῦ μετ᾽ αὐτοῦ, τότε καθήσεται ἐπὶ θρόνου δόξης
αὐτοῦ, καὶ συναχθήσονται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη.
καὶ ἀφορίσει αὐτοὺς ἀπ᾽ ἀλλήλων, ὥσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει
τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων· καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα
ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων. τότε ἐρεῖ ὁ
βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ· δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ
πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασι-
λείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου· ἐπείνασα γάρ, καὶ ἐδώκατέ
μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με· ξένος ἤμην, καὶ
συνηγάγετέ με· γυμνός, καὶ περιεβάλετέ με· ἀσθενής, καὶ
ἐπεσκέψασθέ με· ἐν φυλακῇ ἤμην, καὶ ἤλθετε πρός με.“
64 ἐκείνων δὲ φάντων μηδέν τι τούτων πώποτε δεδρακέναι
(ἴδιον γὰρ τὸ μετριάζειν τῶν τῆς ἀρετῆς ἀθλητῶν καὶ κατα-
κρύπτειν τὸν πλοῦτον), „ἐρεῖ“ φησι „πρὸς αὐτοὺς ὁ βασι-
λεύς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ᾽ ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν

3—9: Matth. 25, 1—30 ‖ 9—21: Matth. 25, 31—36 ‖ 22—p. 293, 5: Matth. 25, 37—41

2 αἱ om. K | 3 περὶ om. V | 6 λαμπάδαις M | 6—7 καὶ τὰ τῶν ταλάντων om. K | 7 post καὶ prius add. τὰ V | τοῦ om. K | 8 post ἀργοῦ add. δούλου L | τὸ om. K | ἀποκρύψαντος L¹V: ἀποκατακρύψαντος M | ἐξοτάτω L¹ | 9 παραδοθέντος L¹MV, corr. Mγρ. | δὲ om. V | 10 ἅγιοι om. KL¹V | 11 αὐτοῦ prius om. LC | καθίσει LV | 12 συναχθήσεται K | 13 ἀφορίσει: ἀφοριεῖ L | 15—16 τὰ δὲ — αὐτοῦ om. C | 18 ἐπίνασα K | 21 ἐπεσκέψασθαί MV, corr. Mγρ. | 22 πάντων K | τι om. MSCV | 23 τοὺς — ἀθλητὰς CL²Mγρ. | 24 post κατακρύπτειν add. ταύτης V | τὸ πλουτεῖν M | post ἐρεῖ add. γὰρ SC | πρὸς αὐτοὺς ὁ βασιλεύς φησιν C

*ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ, ἐμοὶ
ἐποιήσατε.“ οὕτω τούτους ἀνακηρύξας καὶ δεδωκὼς τὰ
γέρα τῶν πόνων, „ἐρεῖ“ φησι „καὶ τοῖς ἐξ εὐωνύμων·
πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον
τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ.“
δήλας δὲ καὶ τούτοις τῶν τιμωριῶν τὰς αἰτίας ποιεῖ· οὐδεὶς* 65
*γὰρ ἔδρασεν ἐκείνων, ἃ τῶν δικαίων ἐπετέλεσεν ὁ χορός,
καὶ οὐδὲ τὴν ἐσχάτην ἐκείνων ζηλοῦσιν εὐλάβειαν. ἐκεῖνοι
μὲν γάρ, πάντα ἐκεῖνα πεποιηκότες, ἠρνήθησαν· οὗτοι δέ,
καὶ μὴ δεδρακότες, πεποιηκέναι φασίν· ἀλλὰ καὶ τὸν ἔλεγχον δέξονται καὶ τῇ τιμωρίᾳ παραδοθήσονται.*

Ταῦτα, ὦ ἄνδρες, παραβάλετε τοῖς ἐπαινουμένοις τοῦ 66
*Πλάτωνος λόγοις. ὁ γάρ τοι ἄλλος λῆρος καὶ τοῦδε καὶ
τῶν ἄλλων τοῦ σκότους ἐκείνου γε ἄξιος· ἃ δέ γε καὶ ἡμεῖς
ἐπῃνέσαμεν, ἔχει τινὰ πρὸς ταῦτα ξυγγένειαν. τὰς γάρ τοι* 67
*κολάσεις καὶ τὰς τῶν ἀγαθῶν ἀντιδόσεις κἀκεῖνος εἶναι
ξυνωμολόγησε, καὶ τὰ θεῖα ἐπέδειξε λόγια, καὶ τὰ καινὰ
καὶ τὰ παλαιά· δικαστὰς δὲ ἐκεῖνος μὲν ἑτέρους εἰσήγαγε,
τὸν Αἰακὸν καὶ τὸν Μίνω καὶ τὸν Ῥαδάμανθυν, ἄνδρας
οὐδὲ πάντα ἐπαινουμένους, τοῦ δὲ Μίνω καὶ πολλὰ ἄττα
κατηγοροῦσί τινες· ἡμεῖς δὲ προσμένομεν δικαστὴν τὸν ἡμέτερον ποιητήν, τὸν καὶ τὴν φύσιν, ἣν ἔπλασεν, ἀκριβῶς
ἐπιστάμενον καὶ ταύτης οὐ μόνον τὰς πράξεις καὶ τοὺς
λόγους γινώσκοντα, | ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ τῆς ἐννοίας κινή-* **p. 163**
ματα. δικάσει δὲ τὴν τῆς ἡμετέρας φύσεως στολὴν περι- 68
κείμενος· ἀόρατος γὰρ ἡ τῆς θεότητος φύσις. τῷ τοι καὶ

6—11: Matth. 25, 42—45 ‖ 18—19: Eus. Pr. XII 6, 15—17 (Plat. Gorg. p. 526 B—C)

1 *πεπιστευκότων* L | *ἐμοὶ* bis M: *ἐμὲ* L | 3 *τοῖς*: *τοὺς* C | 4 *πορεύεσθαι* MS | 5 *τὸ*: *τῶ* V | 6 *δηλώσας* C | *τούτων* L^1 | *ποιεῖ* om. C | 7 *ἀπετέλεσεν* MV | 9 *πάντα* om. V | 10 *καὶ μή*: *μηδὲν* V | *δεδραχότες* SCM*γρ.* | 13 *τοι ἄλλος*: *τῶν ἄλλων* L^2 | 14 *ἀξίους* S ut videtur, sed corr. | 15 *ἐπενέσαμεν* S: *ἐπαινέσαμεν* C | 16 *ἀντιδώσεις* SC | 17 *ξυνομολόγησε* S | 18 post *μὲν* add. *καὶ* MSC | 19 *τὸν* (primo loco): *τοὶ* S | *τὸν* alterum om. L | ante *ἄνδρας* add. *καὶ* KMC | 19—20 *ἄνδρας—μίνω* om. S | 20 *οὐδὲ*: *οὐχὶ* V | *πάντας* M, corr. M*γρ.* | *τοῦ*: *τῶ* L | *δὲ*: *γοῦν* V | 24 *λογισμοὺς* SC | 25 *διδάσκει* SL^2 | 26 *τῆς* om. C

*υἱὸν ἀνθρώπου ἑαυτὸν προσηγόρευσεν, ἐπειδὴ ταύτην οἱ
κρινόμενοι θεωροῦσι τὴν φύσιν. διὸ δὴ καὶ ὁ θεῖος ἀπό-
στολος ἐν Ἀθηναίοις δημηγορῶν οὕτως ἔφη· „τοὺς μὲν
οὖν χρόνους τῆς ἀγνοίας ὑπεριδὼν ὁ Θεὸς τὰ νῦν παραγ-
γέλλει πᾶσι πανταχοῦ μετανοεῖν, καθότι ἔστησεν ἡμέραν, ἐν
ᾗ μέλλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, ἐν ἀνδρί, ᾧ
ὥρισε, πίστιν παρασχὼν πᾶσιν, ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.“*

69 *Εἰ δέ τις ἀπιστεῖ τοῖς λεγομένοις καὶ λῆρον ἡγεῖται
τῶν ἀποστόλων τὰ ῥήματα, τῇδε μαθέτω τὴν τούτων ἀλή-
θειαν. πολλὰ περὶ τοῦ μέλλοντος βίου καὶ ὁ δεσπότης
Χριστὸς καὶ οἱ τούτου γε κήρυκες προηγόρευσαν· ἐθέσπισαν
δὲ καὶ ἄλλα ἄττα, ἐκείνῳ μὲν οὐδαμῶς, τῷδε δὲ τῷ βίῳ
προσήκοντα. ἐξετάσατε τοίνυν, ὦ ἄνδρες, τὰς τοῦδε πέρι
γεγενημένας προρρήσεις· κἂν εὕρητε ἀληθεῖς καὶ τοῖς πρά-
γμασιν ἐναργῶς ξυμβαινούσας, δέξασθε ἀδηρίτως ἐκεῖνα τὰ*
70 *περὶ τῶν μελλόντων τεθεσπισμένα. τοῦτο δὲ ὧδέ πῃ δια-
σκεπτέον· τὴν τῶν Ἱεροσολύμων ὁ δεσπότης Χριστὸς προεῖπε
πολιορκίαν, καὶ ὡς ὁ νεὼς ἐκεῖνος ὁ περιβόητος ἄρδην
καταλυθήσεται, καὶ ὡς εἰς ἅπασαν τὴν οἰκουμένην τὸ τῶν
ἐσταυρωκότων αὐτὸν κατασπαρήσεται γένος. ἴδωμεν τοίνυν,*
71 *εἰ μὴ τὸ πέρας ὁ λόγος ἐδέξατο. καὶ περὶ μὲν Ἰουδαίων οὐκ
οἶμαι ὑμᾶς ἀμφισβητήσειν· ἐκείνης τε γὰρ τῆς πόλεως ἐξελή-
λανται καὶ τῆς οἰκουμένης γεγένηνται μέτοικοι· τοῦ νεὼ δὲ
καὶ τὴν ἐρημίαν καὶ τὴν ἐκ βάθρων κατάλυσιν οἱ μὲν
τεθεαμένοι φιλαλήθως ὁμολογήσατε, οἱ δὲ λοιποὶ τοῖς διη-
γουμένοις πιστεύσατε. αὐτόπτης γάρ που κἀγὼ τῆς ἐρημίας
ἐκείνης γεγένημαι, καὶ τὴν πρόρρησιν, ἣν ταῖς ἀκοαῖς ἐδεξά-*

3—7: Act. apost. 17, 30—31 ‖ 17—19: Luc. 21, 5—6 ‖ 19—20: Luc. 21, 20—24

3 *ἀθήναις* M | *δημιγορῶν* C | 7 *πᾶσιν* om. L | 10 post *πολλὰ* add. *γὰρ* V | *καὶ* om. L | 11 *οἱ* om. C | *ἐθέσπισεν* S | 12 *ἐκείνων* S | *τῷδε δὲ τῷ βίῳ*: *τῷ δὲ βίῳ τούτῳ* [*τοῦτο* M] MSCV | 13 *ἐξετάσετε* S | 14 *γεγεννημένας* S | *κἂν*: *καὶ* C | 15 *ἐνεργῶς* S | *δέξασθαι* S | *ἀδιακρίτως* CL² | *κἀκεῖνα* V | 16 *τοῦ μέλλοντος* L | *θεσπισμένα* C¹V | 17 *προσεῖπε* K | 20 *διασπαρήσεται* V | *ἴδομεν* C | 21 *ἰουδαίων μὲν* C, sed *μὲν* postea additum est | 22 *ἐκεῖνοι* V | 24 *καὶ* prius om. KL | *ἐριμίαν* S | 26 *ἀπτόπτης* S | 27 post *τὴν* add. *τε* V | *ἣν* om. KV: *ἣν ἐν* L

μην, ἐθεασάμην τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τὴν ἀλήθειαν ὕμνησά
τε καὶ προσεκύνησα. ὅτι μὲν οὖν ἀψευδὴς οὗτος ὁ λόγος, 72
τὰ πράγματα βοᾷ, μεγίστῃ κεχρημένα φωνῇ· ἐπιζητήσωμεν
δὲ καὶ ἄλλης προφητείας τὸ πέρας. προεῖπε τοῖς ἀποστό-
λοις ὁ δεσπότης Χριστὸς τοὺς ἀγῶνας καὶ τοὺς κινδύνους,
οὓς ἔμελλον πείσεσθαι, καὶ τοῖς ἔθνεσι καὶ Ἰουδαίοις τὴν
διδασκαλίαν προσφέροντες· „ἰδού“ γὰρ ἔφη πρὸς αὐτούς 73
„ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων.“ καὶ πάλιν·
„παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς συνέδρια, καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς
αὐτῶν μαστιγώσουσιν ὑμᾶς, καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας καὶ βασιλεῖς
ἀχθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ εἰς μαρτύριον αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσιν.“
καὶ μετ᾽ ὀλίγα· „παραδώσει ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον,
καὶ πατὴρ τέκνα· καὶ ἐπαναστήσεται τέκνα ἐπὶ γονεῖς καὶ
θανατώσουσιν αὐτούς· καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων
διὰ τὸ ὄνομά μου. ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθή-
σεται.“ καὶ αὖθις· „εἰ τὸν οἰκοδεσπότην Βεελζεβοὺλ ἐπε- 74
κάλεσαν, | πόσῳ μᾶλλον τοὺς οἰκειακοὺς αὐτοῦ;“ καὶ πάλιν· **p. 164**
„μὴ νομίσητε, ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν. οὐκ
ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν. ἦλθον γὰρ διχάσαι
ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς
μητρὸς αὐτῆς καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς· καὶ
ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκειακοὶ αὐτοῦ.“ τούτων ἕκαστον, 75
ὦ φιλότης, ἔργῳ πεπληρωμένον ἔστιν ἰδεῖν. μετὰ γὰρ τῶνδε
τῶν κινδύνων καὶ οἱ ἀπόστολοι τὴν οἰκουμένην ἐφώτισαν,
καὶ οἱ μετ᾽ ἐκείνους, ἣν παρέλαβον, διεφύλαξαν πίστιν· καὶ
μαρτυροῦσι τῶν μαρτύρων αἱ θῆκαι, πανταχοῦ γῆς καὶ

7—8: Matth. 10, 16 ‖ 9—11: Matth. 10, 17—18 ‖ 12—16: Matth. 10, 21—22 ‖ 16—17: Matth. 10, 25 ‖ 18—22: Matth. 10, 34—36

1 ante ἐθεασάμην add. καὶ MV | 1—2 ὑμνήσατε C | 2 ἀψευδεῖς M | post λόγος add. καὶ LMV | 3 τῇ φωνῇ MSC | 6 πεπείσεσθαι K: πίσεσθαι S: πήσεσθαι C | καὶ prius om. V | 8 ἀποστελῶ S | 9 παραδώσωσιν K: παραδώδουσιν M | 10 αὐτῶν om. K | μαστηγώσουσιν S | καὶ prius om. L et post ἡγεμόνας add. δὲ L | βασιλέας M | 11 ἀχθήσεσθαι S | 12 παραδώσει δὲ MSCV | 14 ἔσεσθαι S | 16 καὶ αὖθις om. L[1] | ἐκάλεσαν LV | 17 πόσο C | οἰκιακοὺς S | 18 νομήσητε S | 21 αὐτῆς (priore loco): αὐτοῦ C | καὶ νύμφην — αὐτῆς om. C | 22 τοῦ om. K | οἱ om. L[1] | οἰκιακοὶ KS, sed corr. K | ἕκαστος C

*θαλάττης ἀστράπτουσαι καὶ τῶν θείων προρρήσεων κηρύτ-
τουσαι τὴν ἀλήθειαν. οὐ γὰρ δὴ μόνον τοὺς κινδύνους,
76 ἀλλὰ καὶ τὴν νίκην αὐτοῖς προηγόρευσεν. „ἐπὶ ταύτῃ“ γὰρ
ἔφη „τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι
Ἅιδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς.“ ἔστι δὲ ἰδεῖν καὶ κατὰ
τὴν πρόρρησιν μεμερισμένας τὰς οἰκίας· ἢ γὰρ οἱ ἄνδρες
ὑπὸ τῆς πίστεως ζωγρηθέντες ἀπιστούσαις ἔτι ταῖς γυναιξὶ
διαμάχονται, ἢ αἱ γυναῖκες τὸν τῆς εὐσεβείας δεξάμεναι
ζυγὸν ἁλωμένους ἔτι τοὺς ἄνδρας σαγηνεύειν σπουδάζουσιν.
καὶ ἡ ἀναγκαία διαίρεσις ἕνωσιν ἀξιέπαινον πραγματεύεται.
77 καὶ ἵνα τὰς ἄλλας καταλίπω προρρήσεις, γυνή τις ἀλάβαστρον
μύρου τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ ποσὶ προσενήνοχεν. ταύτης τὴν
πίστιν ἀποδεχόμενος πρὸς τὸν τῶν μαθητῶν ἔφη χορόν·
„ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὅπου ἂν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο
τῆς βασιλείας, κηρυχθήσεται καί, ὃ ἐποίησεν ἡ γυνὴ αὕτη,
εἰς μαρτύριον αὐτῆς.“ ταύτην δὲ τὴν πρόρρησιν καὶ νῦν
ἔστι περατουμένην ἰδεῖν· πανταχοῦ γὰρ γῆς καὶ θαλάττης
καὶ τὸ εὐαγγέλιον τὸ θεῖον ἀναγινώσκεται, καὶ τῆς γυναι-
κὸς ἡ πίστις ἀνακηρύττεται.*

78 *Ἐπειδὴ τοίνυν καὶ ταῦτα προεῖπεν ὁ δεσπότης καὶ τὰ
ἐν ἐκείνῳ γε τῷ βίῳ γενησόμενα προηγόρευσεν, ὁρῶμεν δὲ
ἀναφανδὸν τὴν τούτων ἀλήθειαν, ἀναμφισβητήτως κἀκεῖνα
δεξώμεθα, ἀπὸ τῶν ἤδη γεγενημένων ποδηγούμενοι πρὸς
79 ἐκεῖνα καὶ κεχρημένοι τούτοις τεκμηρίοις ἐκείνων. τούτου
γὰρ δὴ εἵνεκα καὶ ταῦτα κἀκεῖνα προείρηκεν, ἵνα διὰ τού-
των ἐμπεδώσῃ κἀκεῖνα. καὶ τιμάς, ἃς οὐχ ὑπέσχετο, τοῖς
εἰς αὐτὸν πεπιστευκόσι φιλοτίμως ἀπένειμεν· καὶ οὐ μόνον*

3—5: Matth. 16, 18 ‖ 11—16: Matth. 26, 6—13

5 *καὶ* om. L | 6 *τὴν* om. V | 7 *ζωγρηθέντας* C | 8 *τὸν* om. K | 9 *ἀλλωμένους* S | *σαγηνεύει* C | 10 *ἡ* om. L | 11 *καταλείπω* K | 13 *ἀποδεξάμενος* MV | *μαθητὸν* S | 14 *ὅτι* om. L¹V | *ὅπου ἐὰν* L: *ἂν ποῦ* C | 15 *ἡ γυνὴ* om. L | 16 *αὐτῇ* MV, corr. Mγρ. | 17 *πανταχοῖ* K | 18 *καὶ* prius om. L¹ | *τὸ θεῖον* om. L¹ | 19 *κηρύττεται* K¹ ut videtur | 20 *τὰ* om. SC | 21 *ἐν* om. L | *γε* om. V: *τε* KL | 22 *ἀναφανδὼν* M | *κἀκεῖνο* V | 23 *δεξόμεθα* K | 24 *καὶ* om. K | 25 *δὴ* om. V | *ἕνεκα* MV | 26 *οὐχ* om. K¹ (ut videtur) C: *οὐκ* S | 27—p. 297, 2 *φιλοτίμως—τετελευτηκόσι* bis C | *ὑπένειμεν* C

τοῖς ζῶσι παμπόλλην ἔδωκε περιφάνειαν, ἀλλὰ καὶ τοῖς
ἄριστα τετελευτηκόσι πλεῖστον ξυνεκλήρωσε σέβας, ἵνα δι'
ὧν οὐχ ὑπέσχετο μέν, ἔδωκε δέ, πιστεύσωμεν οἷς ὑπέσχετο.
ὁ γάρ τοι τὰ ταῖς ξυνθήκαις οὐκ ἐγκείμενα δωρησάμενος 80
καὶ φιλοτιμίᾳ τὰς ὑποσχέσεις ὑπερβαλὼν δώσει πάντως, ἅπερ
ὑπέσχετο, καὶ ἃ τοῖς ἀγωνιζομένοις ἐπέδειξεν ἆθλα. σχέτλιον
γὰρ τοὺς μὲν γυμνασιάρχους παρέχειν τοῖς ἀθληταῖς τὸν ὑπε-
σχημένον μισθόν, καὶ τοὺς ἐπί τῳ τινας μισθουμένους μετὰ
τὸν πόνον πληροῦν τὰ ξυγκείμενα, τὸν δὲ τῶν | ὅλων δη- **p. 165**
μιουργόν, ὃς δι' ἀγαθότητα μόνην καὶ τοῖς μὴ οὖσι τὸ εἶναι
παρέσχε καὶ τὸ τῆς οἰκονομίας μυστήριον ἐπετέλεσε καὶ τοῖς
οὐχ ὁρῶσι τὸ φῶς τὸ τῆς θεογνωσίας ἐχαρίσατο φῶς, τοῦ-
τον φάναι τὰς οἰκείας μὴ πληρώσειν ἐπαγγελίας. εἰ δὲ 81
ἀληθής, ὥσπερ οὖν ἀληθής — θεία γάρ — ἡ ὑπόσχεσις,
οὐκ ἀνόνητα, ὦ φίλοι ἄνδρες, τὰ τῆς θείας διδασκαλίας
μαθήματα. οὐρανῶν γὰρ βασιλείαν καὶ ζωὴν τέλος οὐ δε-
χομένην καὶ φῶς νοερὸν καὶ τὴν μετὰ τῶν ἀσωμάτων χορείαν
τοῖς πειθομένοις ὑπέσχετο, ὥσπερ αὖ κόλασιν αἰώνιον τοῖς
ἀπιστοῦσιν ἠπείλησε· τοῦτο γὰρ δὴ κἀν τῇ παραβολῇ τῶν
ζιζανίων δεδήλωκεν. ταύτην γὰρ ἑρμηνεύσας ἐπήγαγεν· 82
„οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος τούτου· ἀποστελεῖ
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ συνάξουσιν
ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδαλα καὶ τοὺς ποι-
οῦντας τὴν ἀνομίαν, καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον

21—p. 298, 4: Matth. 13, 40—43

2 ξυνεπλήρωσε MV, corr. Mγρ. | 3 δέδωκε MV | σπιστεύσωμεν C | οἷς: οἷς δ' K: καὶ οἷς MV | 5 post ὑπερβαλὼν add. πολλῷ δήπου μᾶλλον V | 6 ἃ τοῖς: αὐτοῖς C | post ἀγωνιζομένοις add. οἷς K | 7 γυμνασιάρχας M | ὑπισχημένον K | 9 τὸ ξυγκείμενον LMV, corr. Mγρ. | post ὅλων add. τὸν M | 12 τὸ (ante φῶς) om. SC: τόδε τὸ V | τούτων S | 13 οἰκίας S | μὴ πληρώσειν: διαπληρώσειν K | 14 ὥσπερ οὖν ἀληθής om. C | ἡ om. S | 15 οὐκ: οὐδ' K | ἀνόητα K | φίλοι om. V | θείας om. V | 16 ζωῆς K | 18 αὖ: οὖν C | αἰωνίαν MV | 19 ἀπιθοῦσιν L^1: ἀπειθοῦσιν L^2 | ἠπήλησεν S | ante τοῦτο add. καὶ MCL^2 | δὴ om. L | κἀν: καὶ S | 20 ζηζανίων C | 22 τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ om. C

*τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόν-
των. τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασι-
λείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν.“ ταῦτα εἰπὼν ἐπήγαγεν· „ὁ ἔχων
83 ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω.“ ταῦτα καὶ ἡμεῖς ὑμῖν, ὦ φίλοι
ἄνδρες, παραινοῦντές φαμεν. οὐ γὰρ δὴ ἄκοντας τὰς θείας
λαβεῖν ἀναγκάζομεν δωρεάς, ἀλλὰ παρακαλοῦντες καὶ λιπα-
ροῦντες καὶ τὸ μέγεθος τούτων ἐπιδεικνύντες. διά τοι τοῦτο
καὶ τὴν δεσποτικὴν ταύτην καὶ θαυμασίαν ἐπιλέγομεν ῥῆσιν·
„ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω.“*

ΠΕΡΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΑΡΕΤΗΣ. ΙΒ.

1 *Τὰ δένδρα φέρουσι μὲν αἱ ῥίζαι καὶ τρέφουσι, κοσμοῦσι
δὲ οἱ κλάδοι καὶ τὰ φύλλα καὶ ὁ μεταξὺ τούτων ἠωρημένος
καρπός. εἰ γὰρ δή τις ἐκτέμνοι τοὺς κλάδους καὶ ψιλώσοι
τὴν κόμην, ἄχρηστα γίνεται καὶ γυμνοῦται τῆς εὐπρεπείας,
2 καὶ περιττὴ παντελῶς ἡ τῶν ῥιζῶν ἀποφαίνεται βάσις. καὶ
τὸ σῶμα δὲ ὡσαύτως δεῖται μὲν ὀφθαλμῶν ὁρώντων καὶ
τὰς ἄλλας ποδηγούντων αἰσθήσεις, δεῖται δὲ καὶ ποδῶν
μεταβαινόντων καὶ τὸ σῶμα φερόντων καὶ χειρῶν ἐργαζο-
μένων καὶ τοῖς μορίοις ἅπασι καὶ τροφὴν καὶ πόσιν καὶ
3 τὴν ἄλλην χρείαν πορiζουσῶν. καὶ μέντοι καὶ χιτῶνας καὶ
χλαίνας καὶ ἐφεστρίδας καὶ ξυλλήβδην ἅπαντα τὰ ἐσθήματα
οὐ μόνοι ποιοῦσιν οἱ στήμονες· χρεία γάρ που καὶ κρόκης
4 ἐνυφαινομένης καὶ ξυναρμοζομένης τοῖς στήμοσιν. τί δή-
ποτε ταῦτα διεξῆλθον; οὐ τὸν ὕθλον, ὦ ἄνδρες, στέργων,*

1 *κλαθμὸς* S | 5 *τὰς* om. KL[1] | 6 *ἀναγκάζομεν λαβεῖν* C | *λιπαροῦντες*: *παραινοῦντες* S | 8 *αὐτὴν* MV | 9 *περὶ τέλους καὶ κρίσεως* KLS; add. *ια* S | *ἔτος ͵ςωιε* add. V | *hic desinit* V | 10 *βι* K: *λόγος ιβ* LMC | 12 *ἑωρημένος* KS: *αἰωρημένος* C | 13 *ψιλώσηι* K: *ψιλώσει* LM | 14 *κώην* C | *ἄχριστα* C | *γυμνοῦνται* C e corr. | 16 *τὸ* om. C | 16—17 *ὀφθαλμῶν—δεῖται δὲ* om. L | 17 *τῶν ἄλλων* C | 20 *χρίαν* S[1] | *πορίζουσιν* L[1] | 21 *χλένας* S | *ἐφηστρίδας* S: *ἐφηστρίβας* C | *ξυλίβδην* S | post *ξυλλήβδην* add. *εἰπεῖν* MC | *τὰ* om. C | *αἰσθήματα* SC | 22 *μόνον* SC | *χρία* S | 24 ante *ταῦτα* add. *δὴ* SC

ἀλλὰ διὰ τῶνδε τῶν εἰκόνων τῆς τελεωτάτης φιλοσοφίας
τὰς ὕλας ἐπιδεικνύς. μέγιστον μὲν γὰρ ἀληθῶς καὶ παμ-
μέγεθες ἀγαθὸν τῶν θείων ἡ γνῶσις· ἀλλ᾽ οὐκ ἀπόχρη
τέλειον ἀποφῆναι τὸν ταύτης ἀξιούμενον. δεῖ γάρ που 5
τὴν ἀγαθὴν πρᾶξιν ξυναφθῆναι τῇ γνώσει. ὅπερ γάρ ἐστι
δένδρῳ ῥίζα καὶ ὀφθαλμὸς σώματι καὶ οἱ στήμονες τοῖς
ὑφάσμασι, τοῦτο ταῖς ψυχαῖς τῆς ἀληθείας ἡ γνῶσις | καὶ **p. 166**
ἡ βεβαία γίνεται πίστις. χρὴ δὲ οὐ μόνον εἰδέναι, τί 6
προσήκει περὶ τοῦ θείου δοξάζειν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς ἐκεί-
νου πολιτεύεσθαι νόμους. ὥσπερ γὰρ οἱ ζωγραφικὴν ἢ
σκυτοτομικὴν ἢ ἄλλην τινὰ παιδευόμενοι τέχνην, οὐχ ὅπως
μόνον ἐπίστωνται ταῦτα μανθάνειν σπουδάζουσιν, ἀλλ᾽ ἵνα
καὶ χειρουργῶσι καὶ μιμητὰς σφᾶς αὐτοὺς τῶν διδασκάλων
τοῖς ἔργοις δεικνύωσιν, οὕτω δεῖ καὶ τῆς εὐσεβείας τοὺς
ἐραστὰς μὴ μόνον θεολογίαν καὶ φυσιολογίαν παιδεύεσθαι,
ἀλλὰ καὶ τοὺς τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς ἐκπαιδεύεσθαι νόμους
καὶ τούτους φυλάττειν εἰς δύναμιν καὶ πρὸς τούτους πει-
ρᾶσθαι τῆς ψυχῆς ἐκτυποῦν καὶ διασκευάζειν τὸ εἶδος. ὁ 7
γὰρ δὴ οὕτω ῥυθμίζων τε καὶ διαμορφῶν τὴν ψυχὴν οὐ
μόνον τῶν θείων νόμων τοὺς χαρακτῆρας ἐκμάττεται, ἀλλὰ
καὶ αὐτοῦ γε τοῦ νομοθέτου ζῶσά τις εἰκὼν καὶ λογικὴ
γίνεται. τοῦτό τοι διδάσκων καὶ ὁ μέγας κῆρυξ τῆς ἀλη-
θείας βοᾷ· „γίνεσθε οὖν μιμηταὶ τοῦ Θεοῦ.“ καὶ μέντοι
καὶ ὁ τούτου δεσπότης παραινεῖ λέγων· „γίνεσθε μιμηταὶ

23: Eph. 5, 1 ‖ 24—p. 300, 1: Matth. 5, 45

2—p. 300, 1: Georg. Mon. Chron. III 119 (p. 261—262)

1 τελειοτάτης KL: τελεοτάτης S | σοφίας C | 2 ὑποδεικνύς KL | μέγιστον: μεστὸν KL[1] | παμμέγεθος C | 3 ἀγαθῶν S | 4 ἀξιωμένον K | 5 τῇ ἀγαθῇ SCMγρ. et πράξει SC et τὴν γνῶσιν SCMγρ. | 6 δένδρων C | 9 προσήκει: χρὴ K | 10 γραφικὴν KL[1] | 12 μόνον—μανθάνειν: ταῦτα ἐπίσταται μόνον C | ἐπίστανται LM | 13 καὶ prius om. KL | 14 οὕτως K | δεῖ: δὴ MSC | τῆς: litt. ῆ C e corr. | 15 ἐργάτας KLM, corr. Mγρ. | 16 ἀρετῆς om. C | 17 φυλάττει C | τούτους (posteriore loco): τούτοις L | 18 σκευάζειν S | 19 δεῖ S[1] | οὗτος C | 20—21 ἀλλά γε καὶ αὐτοῦ C | 21 αὐτοῦ: τοῦ S | 22 ποι M, corr. Mγρ. | διδάσκως C | 23 γίνεσθαι MS | 24 γίνεσθαι MS | post γίνεσθε add. οὖν M

τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς.“ καὶ πάλιν· „γίνεσθε
τέλειοι, καθὼς ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τέλειός ἐστιν.“
8 μιμεῖται δέ, ὡς ἔνεστι, τὸν τῶν ὅλων Θεὸν ὁ ποθῶν ἐκεῖνα
καὶ ἐχθραίνων ὁμοίως, ἅπερ καὶ αὐτὸς ὁ δεσπότης ἐχθραίνει
τε καὶ φιλεῖ. τίνα δὲ αὐτῷ δυσμενῆ, καὶ τίνα αὖ προσ-
9 φιλῆ, διαρρήδην οἱ θεῖοι διδάσκουσι νόμοι. ἀκούομεν γὰρ
τοῦ θεσπεσίου βοῶντος Δαυίδ· „ὅτι οὐχὶ Θεὸς θέλων ἀνο-
μίαν σὺ εἶ, οὐδὲ παροικήσει σοι πονηρευόμενος, οὐδὲ δια-
μενοῦσι παράνομοι κατέναντι τῶν ὀφθαλμῶν σου· ἐμίσησας,
Κύριε, πάντας τοὺς ἐργαζομένους τὴν ἀνομίαν· ἀπολεῖς
πάντας τοὺς λαλοῦντας τὸ ψεῦδος. ἄνδρα αἱμάτων καὶ
10 δόλιον βδελύσσεται Κύριος.“ ἐν τούτοις δὲ ἡμῖν ἐπιδείξας
τὴν τοῦ νομοθέτου διάθεσιν, ἐν ἑτέρᾳ μελῳδίᾳ πρόσωπον
εἰσήγαγε τούσδε τοὺς χαρακτῆρας ἀκριβῶς ἐκμαξάμενον καὶ
τῷ νομοθέτῃ προσευχόμενον καὶ λέγοντα· „διεπορευόμην ἐν
ἀκακίᾳ καρδίας μου ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου σου· οὐ προετιθέ-
μην πρὸ ὀφθαλμῶν μου πρᾶγμα παράνομον. ποιοῦντας
παραβάσεις ἐμίσησα. οὐκ ἐκολλήθη μοι καρδία σκαμβή·
ἐκκλίνοντος ἀπ' ἐμοῦ τοῦ πονηροῦ, οὐκ ἐγίνωσκον. τὸν
καταλαλοῦντα λάθρᾳ τὸν πλησίον αὐτοῦ, τοῦτον ἐξεδίωκον·
ὑπερηφάνῳ ὀφθαλμῷ καὶ ἀπλήστῳ καρδίᾳ, τούτῳ οὐ συν-
ήσθιον. οἱ ὀφθαλμοί μου ἐπὶ τοὺς πιστοὺς τῆς γῆς, τοῦ
συγκαθῆσθαι αὐτοὺς μετ' ἐμοῦ· πορευόμενος ἐν ὁδῷ ἀμώμῳ

1—2: Matth. 5, 48 ‖ 7—12: Ps. 5, 5—7 ‖ 15—p. 301, 3: Ps. 100, 2—7

1 ἐν τοῖς οὐρανοῖς LM | γίνεσθαι MS | 2 post καθὼς add. καὶ MSC | 3 ποιῶν K | 4 ἐχθραίνων—δεσπότης om. C | post δεσπότης add. ὁμοίως M | ἐχθαίρει L | 5 αὐτῷ: οὕτω K | 6 ante διαρρήδην add. καὶ S | post γὰρ add. αὐτοῦ L² | 8 οὐδὲ (priore loco): οὐ SC | σοι om. K | 10 ἀπολεῖς: litt. εῖ C² e corr. | 12 post κύριος add. ἐγὼ δὲ ἐν τῷ πλήθει τοῦ ἐλέους σου εἰσελεύσομαι εἰς τὸν οἶκόν σου MC (Ps. 5, 8) | δὲ om. MC et 13 post ἑτέρᾳ add. δὲ C | 14 τούσδε: τούτους S | 15 λέγον L¹ | 16 τῆς καρδίας SC | σου: μου LMC | 16—17 οὐ—μου om. M¹ | 18 καρδίας καμβή M | 19 post ἐκκλίνοντος add. δὲ C | ἐγίνωσκων SC | 20 τοῦ πλησίον K: τῶν πλησίον LM | 21 ἀπίστω L: ἀπλείστω C | τοῦτο C: τούτοις KS | 22 πιστοὺς: πραεῖς KS | 23 συγκαθεῖσθαι C

*οὗτός μοι ἐλειτούργει· οὐ κατῴκει ἐν μέσῳ τῆς οἰκίας μου
ποιῶν ὑπερηφανίαν. λαλῶν ἄδικα οὐ κατεύθυνεν ἐνώ-
πιον τῶν ὀφθαλμῶν μου.“ διὰ δὲ τούτων οὐ μόνον ἡμᾶς* 11
*ἐδίδαξεν, ὅτι μιμήσασθαι δυνατὸν τὸν παναλκῆ καὶ πάν-
σοφον Κύριον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ἡμῖν ὑπέδειξε τὸν τῆς μι-
μήσεως τρόπον. οὐ γάρ τοι οὐρανὸν ἡμᾶς καὶ γῆν καὶ
ἥλιον καὶ σελήνην καὶ τἄλλα δημιουργεῖν ἐκέλευσεν οὐδὲ
ἁπλῆν ἔχειν καὶ ἀπερίγραφον φύσιν, ἀλλὰ μόνον ἐχθραίνειν,
ἅπερ ἐκεῖνος μεμίσηκε, καὶ φιλεῖν, ἅπερ δὴ μάλα πεφίληκεν.* |
ταύτην κατορθώσας τὴν ἀρετὴν ὁ προφήτης πρὸς τὸν 12 **p. 167**
*δεσπότην ξὺν παρρησίᾳ βοᾷ· „ἐμοὶ δὲ λίαν ἐτιμήθησαν οἱ
φίλοι σου, ὁ Θεός· λίαν ἐκραταιώθησαν αἱ ἀρχαὶ αὐτῶν.“
καὶ μετ' ὀλίγα· „οὐχὶ τοὺς μισοῦντάς σε, Κύριε, ἐμίσησα
καὶ ἐπὶ τοῖς ἐχθροῖς σου ἐξετηκόμην; τέλειον μῖσος ἐμίσουν
αὐτούς· εἰς ἐχθροὺς ἐγένοντό μοι.“ καὶ πάλιν· „ἄνδρες
αἱμάτων, ἐκκλίνατε ἀπ' ἐμοῦ.“ καὶ αὖθις· „ἐκκλίνατε ἀπ'
ἐμοῦ πονηρευόμενοι, καὶ ἐξερευνήσω τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ
μου.“ καὶ πάλιν· „παρανόμους ἐμίσησα, τὸν δὲ νόμον σου
ἠγάπησα.“ καὶ πάλιν· „ὡς ἠγάπησα τὸν νόμον σου, Κύριε·
ὅλην τὴν ἡμέραν μελέτη μού ἐστιν.“ καί· „ὡς γλυκέα τῷ
λάρυγγί μου τὰ λόγιά σου· ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον τῷ στό-
ματί μου.“ καὶ ἕτερα δὲ τῶν εἰρημένων πολλαπλάσια εὕροι* 13
*τις ἂν ἐν τῇδε τῇ μελῳδίᾳ· ἔμπλεως γὰρ ἡ προφητεία τῆς
τοιαύτης διδασκαλίας. καὶ Μωϋσῆς δὲ ὁ νομοθέτης δείκνυσιν
ἐν τοῖς νόμοις, τί μὲν ἀρέσκει τῷ τῶν ὅλων Θεῷ, τί δ' αὖ
πάλιν ἐχθραίνει. καὶ μέντοι καὶ Ἡσαΐας καὶ Ἱερεμίας καὶ
Ἰεζεκιὴλ καὶ Δανιὴλ καὶ πᾶς ὁ τῶν προφητῶν χορὸς ταύ-*

11—12: Ps. 138, 17 ‖ 13—15: Ps. 138, 21—22 ‖ 15—16: Ps. 138, 19 ‖ 16—18: Ps. 118, 115 ‖ 18—19: Ps. 118, 113 ‖ 19—20: Ps. 118, 97 ‖ 20—22: Ps. 118, 103

2 *ὑπεριφανίαν* C | *κατηύθυνεν* K | 3 *σου* K | 4 *δυνατὸν μιμήσασθαι* K | 8 *ἔχων* M | *ἐχθαίρειν* L: *ἐκκαθαίρειν* K | 11 *ξὺμ* MC | *ἐβόα* C | 14 *τοὺς ἐχθρούς* LC | 17—18 *καὶ—μου* om. C | 19 *πάλιν* om. MSC | 20 *ὅλην—ἐστιν* om. C | *ἡμέραν*: *ἡ* L[1] | *καί* om. L | *γλυκεῖα* KSC | 21 *καὶ κηρίον* om. SC | 22 *παραπλήσια* K: *πολλαπλασίως* C | 24 ante *μωϋσῆς* add. *ὁ* LM | 25 *τῶ*: *τὸν* K et *θεόν* K | 26 *ἐχθαίρει* KL | *ιηερεμίας* C | 27 *ἅπας* SC

14 τὴν ἡμᾶς τὴν διαφορὰν ἐξεπαίδευσεν. καὶ αὐτὸς δὲ ὁ τού-
των Θεὸς ἐν τοῖς εὐαγγελίοις ἔφη· „οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι
Κύριε Κύριε εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ἀλλ'
ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς." καὶ
πάλιν· „ὁ ποιήσας καὶ διδάξας μέγας κληθήσεται ἐν τῇ
βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν." καὶ πάλιν· „ὁ ἀγαπῶν με τὰς
15 ἐντολάς μου πληρώσει." καὶ μέντοι κἀν τῇ παραβολῇ τῶν
ταλάντων ἔδειξεν, ὡς οὐ μόνον ὧν δέδωκεν ἀπαιτήσει τὸν
ἀριθμόν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐργασίαν εἰσπράξεται· καὶ τὸν ταύ-
την οὐκ ἔχοντα, γυμνώσας τῆς χάριτος, τῷ ζόφῳ παραδώσει
πεπεδημένον. καὶ τὰς παρθένους δὲ τὰς ἀρκοῦν οὐκ ἐσχη-
κυίας τὸ ἔλαιον ἔξω τοῦ νυμφῶνος κατέλιπε, καὶ ταῦτα
παρθένους καλῶν. καὶ τὸν ἐσθῆτα περιβεβλημένον οὐχ
ἁρμόττουσαν γάμῳ τῶν δαιτυμόνων ἐχώρισε καὶ τῆς εὐωχίας
ἐξήλασε· καίτοι κληθεὶς εἰσελήλυθεν, ἀλλ' οὐκ αὐτόματος
εἰσεπήδησεν· ἀλλ' ἐπειδὴ διὰ μόνην τὴν τοῦ νυμφίου φιλο-
τιμίαν ἀπολαύσας τῆς κλήσεως οὐκ ἤμειψε τὴν στολήν,
16 ἔπαθεν, ἅπερ ἔπαθεν. διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεῖος ἀπόστολος
κέκραγε λέγων· „ἑκουσίως γὰρ ἁμαρτανόντων ἡμῶν μετὰ τὸ
λαβεῖν τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, οὐκέτι περὶ ἁμαρτίας
ἀπολείπεται θυσία, φοβερὰ δέ τις ἐκδοχὴ κρίσεως καὶ πυρὸς
17 ζῆλος ἐσθίειν μέλλοντος τοὺς ὑπεναντίους." εἶτα ἐκ παρα-
δείγματος τόνδε κρατύνει τὸν λόγον· „ἀθετήσας τις νόμον
Μωϋσέως χωρὶς οἰκτιρμῶν ἐπὶ δυσὶν ἢ τρισὶ μάρτυσιν ἀπο-
θνήσκει. πόσῳ δοκεῖτε χείρονος ἀξιωθήσεται τιμωρίας ὁ

2—4: Matth. 7, 21 ‖ 5—6: Matth. 5, 19 ‖ 6—7: Joh. 14, 15 ‖ 7—13: Matth. 25, 1—30 ‖ 13—18: Matth. 22, 1—14 ‖ 19—22: Hebr. 10, 26—27 ‖ 23—p. 303, 5: Hebr. 10, 28—30

1 ἐξεπαίδευσαν L | τούτων: τῶν ὅλων L² | 3 τοῦ θεοῦ: τῶν οὐρανῶν LM, corr. Mγρ. | 4 ἐν τοῖς οὐρανοῖς K | 6 πάλιν: αὖθις K | 7 πληρώσει: τηρήσει SCL²Mγρ. | 9 τὰς ἐργασίας M, corr. Mγρ. | 10 ante γυμνώσας add. τὴν ἐργασίαν Mγρ.: post γυμνώσας idem add. MCL² | τῷ om. KL | 11 αἰσχηκυίας S | 12 κατέλειπε KS | 14 δετυμόνων S | 15 post κληθεὶς add. καὶ οὐκ αὐτόματος M, qui infra om. ἀλλ' — εἰσεπήδησεν, corr. Mγρ. | 16 τὴν om. L | 20 ἀληθείας: θείας δωρεᾶς SL² | ἁμαρτιῶν C | 22 μέλλον S | 24 μωσέως L | οἰκτειρμῶν K | 25 δοκεῖται C | ἀξιωθῆναι L¹

τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ καταπατήσας καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγησάμενος, ἐν ᾧ ἡγιάσθη, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος ἐνυβρίσας; οἴδαμεν γὰρ τὸν εἰπόντα· ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει Κύριος. καὶ πάλιν· Κύριος κρινεῖ
τὸν λαὸν αὐτοῦ.“ εἶτα τοὺς ῥᾳστώνῃ ξυζῶντας δεδίττεται 18
καί φησιν· | „φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος.“ p. 168
καὶ ἑτέρωθι βοᾷ· „πάντες γὰρ παραστησόμεθα τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομίσηται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν εἴτε κακόν.“

Ὅτι μὲν οὖν δεῖται ἡ γνῶσις τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς, 19
ἱκανὰ καὶ ταῦτα δηλῶσαι· ἴδωμεν δέ, τίνα καὶ τῶνδε πέρι τοῖς Ἑλλήνων ἔδοξε φιλοσόφοις. ὀψόμεθα γάρ τοι τὸν Πλάτωνα καί τινας ἄλλους, τὴν τούτου φιλοσοφίαν ἐζηλωκότας, τῷδε ξυμφωνοῦντας τῷ λόγῳ· καὶ γὰρ ἐν τοῖς Νόμοις οὕτω φησίν· „τὸν οὖν τῷ θεῷ προσφιλῆ γενησόμενον, εἰς δύναμιν ὅτι μάλιστα καὶ ἑαυτὸν τοιοῦτον ἀναγκαῖον γίνεσθαι· καὶ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ὁ μὲν σώφρων ἡμῶν θεῷ φίλος· ὅμοιος γάρ· ὁ δὲ μὴ σώφρων ἀνόμοιός τε καὶ
διάφορος.“ οὐδὲν τοίνυν ἀλλοῖον οὐδὲ οὗτος εἴρηκεν, ἀλλὰ 20
ξυνομολογεῖ καὶ αὐτός, ὡς δυνατόν, ἐν ταῖς περὶ τἀγαθοῦ διαθέσεσι τὸν πεποιηκότα μιμεῖσθαι Θεόν· ἐνταῦθα μέντοι σώφρονα οὐ τὸν ἡδονῶν ἐκάλεσε κρείττονα, ἀλλὰ τὸν σῶον
καὶ ἄρτιον τὸ λογικὸν διασώσαντα. παραπλήσια δὲ κἂν τῷ 21
Θεαιτήτῳ ξυγγέγραφεν· ἔφη γάρ· „ἀλλ' οὔτε ἀπόλλυσθαι τὰ

6: Hebr. 10, 31 ‖ 7—9: 2. Cor. 5, 10 ‖ 14—19: Clem. Str. II 22, 132—133 (Plat. Legg. IV p. 716 C—D) ‖ 24—p. 304, 6: Eus. Pr. XII 29, 14—15 Clem. Str. II 22, 133 (Plat. Theaet. p. 176 A—B)

10: Georg. Mon. Chron. III 119 (p. 262)

1 διαθίκης S | 3 ἐκδικήσεις KC | 4 λέγει κύριος om. KL[1] | post πάλιν add. ὅτι SCL[2] | κρινεῖ κύριος MSC | 5 ξυνζῶντας M | 7 ἑτέρωι K | γὰρ om. SC | παραστησώμεθα S | 8 κομίσητε C | 9 κακόν: φαῦλον K | 10 πατρικῆς C[2] ut videtur | 11 καὶ prius om. M | ἴδομεν C | ante τίνα add. καὶ KMC | τῶνδε: τοῖσδε K | 12 ante ἑλλήνων add. τῶν L | γάρ: δέ K | 15 τὸν νοῦν L[1]S[1]C | γενησόμενον K Pl. Clem.: γενόμενον LMS: γινόμενον C | 17 τρόπον: λόγον S e corr. Pl. Clem. | 18 ὁμοίως K | 19 ἀδιάφορος L[2] | 22 σώφρωνα S | τὸν (priore loco): τῶν SC

*κακὰ δυνατόν, ὦ Θεόδωρε (ὑπεναντίον γάρ τι τῷ ἀγαθῷ
ἀεὶ εἶναι ἀνάγκη), οὔτε ἐν θεοῖς αὐτὰ ἱδρῦσθαι, τὴν δὲ
θνητὴν φύσιν καὶ τόνδε τὸν τόπον περιπολεῖ ἐξ ἀνάγκης·
διὸ καὶ πειρᾶσθαι χρὴ ἐνθένδε ἐκεῖσε φεύγειν ὅτι τάχιστα.
φυγὴ δὲ ὁμοίωσις θεῷ κατὰ τὸ δυνατόν· ὁμοίωσις δὲ δί-*
22 *καιον καὶ ὅσιον μετὰ φρονήσεως γενέσθαι.“ μάλα δὲ καὶ
σαφῶς καὶ σοφῶς ἐν τούτοις τὸν τῆς μιμήσεως ἐξεπαίδευσε
τρόπον. πρῶτον μὲν γὰρ φυγεῖν τὰ τῇδε ἐκέλευσεν, οὐκ
ἔξω τῆς γῆς γινόμενον, ἀλλὰ τῶν περιγείων πραγμάτων
ἀπαλλαττόμενον· τοῦτο γὰρ δεδήλωκεν, ἐν οἷς ἐπήγαγεν·
„φυγήν“ γάρ φησιν „ἐκάλεσα τὴν πρὸς τὸ θεῖον ὁμοίωσιν.“*
23 *ἀξιέπαινος δὲ καὶ ἡ προσθήκη· οὐ γὰρ ἁπλῶς ὁμοιωθῆναι
νενομοθέτηκεν, ἀλλ᾽ ὡς ἀνθρώποις ἐστὶ δυνατόν. εἶτα τὸ
τῆς ὁμοιώσεως ἐπέδειξεν εἶδος· „ὁμοίωσιν“ γάρ φησι „προσ-
ηγόρευσα τὸ ὅσιον καὶ δίκαιον γενέσθαι μετὰ φρονήσεως.“
καὶ αὕτη δὲ ἀξιάγαστος ἡ προσθήκη. εἰσὶ γὰρ δή τινες
πλείστην μὲν τοῦ δικαίου φροντίδα ποιούμενοι, σκαιότητι*
24 *δὲ τῷ τοῦ κατορθώματος λυμαινόμενοι κάλλει. ἔπειτα διὰ
πλειόνων ἐν αὐτῷ γε τῷ διαλόγῳ τὴν τελειότητα διδάσκει
τῆς ἀρετῆς, ὧδέ πῃ γράφων· „λέγωμεν δὴ περὶ τῶν κορυ-
φαίων. τί γὰρ ἄν τις τοὺς παρανόμως ἐν φιλοσοφίᾳ δια-
τρίβοντας λέγοι; οὗτοι δέ που οὔτε εἰς ἀγορὰν ἴσασι τὴν
ὁδόν, οὔτε ὅπου δικαστήριον ἢ βουλευτήριον ἤ τι κοινὸν
ἄλλο τῆς πόλεως ξυνέδριον· νόμους δὲ καὶ ψηφίσματα λεγό-
μενα ἢ γραφόμενα οὔτε ὁρῶσιν οὔτε ἀκούουσιν· σπουδαὶ*
p. 169 *δὲ | ἑταιριῶν ἐπ᾽ ἀρχὰς καὶ ξύνοδοι καὶ δεῖπνα καὶ οἱ ξὺν*

20—p. 305, 11: Eus. Pr. XII 29, 2—3 Clem. Str. V 14, 98 = Eus. Pr. XIII 13, 20 (Plat. Theaet. p. 173 C—174 A)

1 *τι* om. KL[1] | 2 *θεοῖς*: *οἷς* SCL[2] | 3 *περιπολεῖς* S | 4 *δι᾽ ὃν* K: *δεῖ* SC | 6—7 *καὶ σαφῶς* om. C | 7 *καὶ σοφῶς* om. L | 10 *ἐν* om. KL | 13 *νενομοθέτηκεν*: *ἐκέλευσεν* CL[2]M*γρ.* | 14 *ὁμοίωσιν*: *ὁμοίως* C | 14—15 *προσηγορεύσατο* L[1] | 15 *δίκαιον καὶ ὅσιον* K | 18 *τῷ*: *τὸ* SC | *λοιμενόμενοι* S | *ἔπειτα δὲ διὰ* M | 19 *διδάσκει* om. L[1] | 20 *λέγομεν* MC | *κρυφαίων* C | 22 *λέγει* S | 23 *ἢ βουλευτήριον* om. L[1] | 24 *δὲ*: *τε* M, corr. M*γρ.* | 26 *ἑτέρων* KM, corr. M*γρ.*: *ἑτέρω* L[1]: *ἑτερίων* S: *ἑταιρειῶν* L[2] | *ξύνοιδοι* S[1]

*αὐλητρίσι κῶμοι οὐδὲ ὄναρ πράττειν προσίσταται αὐτοῖς·
οὐδὲ εἰ κακῶς τις γέγονεν ἐν πόλει, ἤ τί τῳ κακόν ἐστιν
ἐκ προγόνων γεγονὸς πρὸς ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν, μᾶλλον αὐ-
τὸν λέληθεν ἢ τῆς θαλάττης οἱ λεγόμενοι χόες. καὶ ταῦτα* 25
*πάντα οὐδ' ὅτι οὐκ οἶδεν, οἶδεν· οὐδὲ γὰρ αὐτῶν ἀπέχεται
τοῦ εὐδοκιμεῖν χάριν, τῷ ὄντι δὲ τὸ σῶμα μόνον ἐν τῇ
πόλει κεῖται αὐτοῦ καὶ ἐπιδημεῖ, ἡ δὲ διάνοια, ταῦτα πάντα
ἡγησαμένη σμικρὰ καὶ ὡς οὐδὲν ἀτιμάσασα, πανταχῇ πέτα-
ται, κατὰ Πίνδαρον, τά τε γῆς ὑπένερθεν καὶ τὰ ἐπίπεδα
γεωμετροῦσα, οὐρανοῦ τε ὕπερ ἀστρονομοῦσα καὶ πᾶσαν
πάντῃ φύσιν διερευνωμένη.“ ἐν δὲ τούτοις ὁ Πλάτων τὴν* 26
*τῶν ἡμετέρων φιλοσόφων ἐζωγράφησε πολιτείαν· οὐ γάρ δή
τις παρ' ἐκείνοις τοιοῦτος ἐγένετο. ὁ μὲν γὰρ Σωκράτης,
τῶν φιλοσόφων ὁ κορυφαῖος, κἀν τοῖς γυμνασίοις κἀν
τοῖς ἐργαστηρίοις διαλεγόμενος διετέλει· καὶ ποτὲ μὲν ἐν
ἄστει διέτριβε, ποτὲ δὲ εἰς Πειραιᾶ κατιὼν τὰς πομπὰς
ἐθεώρει· καὶ τοῖς ὁπλίταις δὲ ξυνταττόμενος καὶ ἐν Ποτι-
δαίᾳ καὶ ἐν Δηλίῳ παρετάττετο· καὶ μέντοι καὶ εἰς ξυσ-
σίτια ἀπιὼν ἠνείχετο καὶ Ἀριστοφάνους κωμῳδοῦντος καὶ
Ἀλκιβιάδου κωμάζοντος (τοῦτο γὰρ διδάσκει τοῦ Πλάτωνος
τὸ Ξυμπόσιον)· καὶ εἰς θέατρον ἀναβαίνων ξυνεθεᾶτο τῷ
δήμῳ. ἥκιστα τοίνυν αὐτῷ προσήκει τὰ παρὰ Πλάτωνος* 27
εἰρημένα. εἰ δὲ τούτῳ οὐ προσῆκε, σχολῇ γ' ἂν ἄλλῳ τῳ

(8—10: Pind. fr. 292) ‖ 15—17: Eus Pr. XIII 14, 3 (Plat. Reip. I p. 327 A) ‖ 17—21: Plat. Apol. p. 28 E Symp. passim

1 *αὐλιστρῖσι* C | *οὐ δέον ἁρπάττειν* K | *προίστανται* L[1]: *προσίστανται* M | 2 *κακῶς*: *κακός* KLM*γρ.* | *τῳ* L[2] e corr.: *τὸ* KMC | 4 *ἢ*: *η θι* K: *ἢ οἱ* LM | 5 *οἶδεν* (posteriore loco): *οὐδέν* M: *οὐδὲν δὲ* C | *ἀπέχετε* K | 6 *τὸ σῶμα*: *σώματι* L[2] | *μόνον* om. MC | 7 *πάντα ταῦτα* KM | 8 *ποτᾶται* M | 9 *ὑπερνέθεν* S: *ὕπερθεν* C | 10 *οὐρανοὺς* KMSCL[2] | post *τε* add. *καὶ* MC | *ὑπεραστρονομοῦσα* KSCL[2] | *πᾶσα* C | 11 *διερευνωμένην* K | 12 *ἐζωγράφισε* C | 14 *κἀν* (priore loco): *καὶ* C | 15 *ἐργαστρίοις* K | *διαλεγόμενος*: *ἐργαζόμενος* CM*γρ.* | 16 *ἄστεια* C | *πιραῖα* SC | 17 *ξυναντόμενος* in *ξυναντώμενος* corr. C | *καὶ* posterius om. S | 18 *δηλίῳ* scripsi: *θηλίωι* K: *δήλω* LMSC | 19 *ἠνίχετο* S | *κωμοδοῦντος* S | 21 *ξυνέθετο* K: *ξυνεθεάτω* C | 23 *τοῦτο* LC, sed corr. L | *προσεῖχε* K | *γ' ἂν*: *γὰρ* K: *δ' ἂν* M

*ἁρμόσειεν. οἱ δὲ τῆς εὐαγγελικῆς ἐρασθέντες φιλοσοφίας
πόρρωθεν τῶν πολιτικῶν θορύβων γεγένηνται· τὰς δὲ τῶν
ὀρῶν ἀκρωνυχίας κατειληφότες ἢ τὸν ἐν ἐρήμοις χωρίοις
ἀγαπήσαντες βίον, τῇ θεωρίᾳ τῶν θείων καὶ τῷ ταύτῃ
ξυνηρμοσμένῳ σφᾶς αὐτοὺς ἀπεκλήρωσαν βίῳ, οὐ γυναικῶν
καὶ παίδων καὶ κτημάτων ἐπιμελούμενοι, ἀλλὰ τὰς ψυχὰς
κατά γε τὸν κανόνα τῶν θείων διευθύνοντες νόμων καὶ
οἷόν τινες ἄριστοι ζωγράφοι πρὸς τὰ ἀρχέτυπα τῆς ἀρετῆς*
28 *τὰς νοερὰς αὐτῶν ζωγραφοῦντες εἰκόνας. ὅτι γὰρ δὴ τού-
τοις ἁρμόττει τὰ παρὰ Πλάτωνος εἰρημένα, μάρτυς αὐτὸς
μετὰ πλεῖστα εἰπών· „ἄγροικον δὲ καὶ ἀπαίδευτον ὑπ' ἀσχο-
λίας οὐδὲν ἧττον τῶν νομέων τὸν τοιοῦτον ἀναγκαῖον γίνεσθαι,
σηκὸν ἐν ὄρει τὸ τεῖχος περιβαλλόμενον. γῆς δὲ ὅταν μυρία
πλέθρα ἢ εἴ τι πλέον ἀκούσῃ ὥς τις ἄρα κεκτημένος θαυ-
μαστὰ πλήθη κέκτηται, πάνυ σμικρὰ δοκεῖ ἀκούειν, εἰς*
29 *ἅπασαν εἰωθὼς τὴν γῆν βλέπειν.“ ὅτι δὲ τῶν παρ' Ἕλλησι
πεφιλοσοφηκότων οὐδεὶς ἐν ὄρει σηκὸν δειμάμενος ᾤκησεν,
ἱκανὰ μὲν καὶ τὰ παλαιὰ δηλῶσαι ξυγγράμματα, μαρτυρεῖτε
δὲ καὶ ὑμεῖς, τοῖς τοῦτον μετιοῦσι νεμεσῶντες τὸν βίον. |*
p. 170 *ἀλλ' ὁ Πλάτων τοῦτον εἴρηκεν ἀξιαγαστότατον εἶναι. ξύμ-*
30 *φωνα δὲ κἀν τῷ δευτέρῳ τῆς Πολιτείας ἔφη· „τὸν γὰρ
τοιοῦτόν“ φησι „θέντες, τὸν δίκαιον αὖ παρ' αὐτὸν ἱστῶμεν
τῷ λόγῳ, ἄνδρα ἁπλοῦν καὶ γενναῖον, κατ' Αἰσχύλον, οὐ
δοκεῖν, ἀλλ' εἶναι ἀγαθὸν ἐθέλοντα. ἀφαιρετέον δὲ τὸ δοκεῖν·
εἰ γὰρ δόξαι δίκαιος εἶναι, ἔσονται αὐτῷ τιμαὶ καὶ δωρεαί,
δοκοῦντι τοιούτῳ εἶναι· ἄδηλον οὖν, εἴτε τοῦ δικαίου εἴτε*

11—16: Eus. Pr. XII 29, 9 (Plat. Theaet. p. 174D—E) ‖ 21—p. 307, 6: Eus. Pr. XII 10, 2—3 (Plat. Reip. II p. 361B—D Aesch. Sept. adv. Theb. 592)

23—p. 307, 6: Georg. Mon. Chron. III 119 (p. 263)

2 *πόρρω μὲν* SC: *πόρρωθεν μὲν* M | *γεγέννηνται* S | 3 *ἀκρονυχίας* MC | *ἢ* om. L[1] | *τὸν*: *τῶν* SC | *ἐρήμοις*: *ἑτέροις* SCL[2] | 4—5 *τῶν ταύτῃ ξυνηρμοσμένων* C | 4 *ταύτης* KM | 7 *τῶν*: litt. *ῶν* S[2] e corr. | 13 *τὸ*: *τε* SC | 14 *ἢ εἴ*: *εἴη* C | *ἀκουσίως* M | 15 *πάνσμικρα* K | 16 *πᾶσαν* C | 19 *τοῦτον*: *τοιοῦτον* M, corr. M*γρ.* | *νεμεσόντες* M | 20 *ὁ* om. KL | *εἶναι* om. L | 22 *τὸν*: *τὸ* L[1]M | *αὖ*: *οὖν* L | 23 *κατ' αἰσχύον* S: *κατεσχῦλον* C | 25 *δόξει* M*γρ.*

τῶν δωρεῶν καὶ τιμῶν ἕνεκα τοιοῦτος εἴη. γυμνωτέος δὴ 31
πάντων πλὴν δικαιοσύνης, καὶ ποιητέος ἐναντίως διακείμενος
τῷ προτέρῳ. μηδὲν γὰρ ἔχων, δόξαν ἐχέτω μεγίστην ἀδι-
κίας, ἵνα βεβασανισμένος ᾖ εἰς δικαιοσύνην, τῷ μὴ τίθεσθαι
ὑπὸ κακοδοξίας καὶ τῶν ἀπ' αὐτῆς γινομένων· ἀλλ' ἔστω
ἀμετάστατος μέχρι θανάτου, δοκῶν εἶναι ἄδικος διὰ βίου."
καὶ ταῦτα δὲ ὡσαύτως τοῖς ἡμετέροις ἁρμόττει τῆς ἀρετῆς 32
ἀθληταῖς. οὐ γὰρ Ἀντισθένει καὶ Διογένει καὶ Κράτητι
παραπλησίως κενῆς ἕνεκα δόξης, ἀλλ' αὐτοῦ γε εἵνεκα τοῦ
καλοῦ δρῶσιν, ἃ δρῶσιν. διὸ δὴ καὶ πόλεων καὶ κωμῶν
πόρρω διάγουσι, τὴν ἀρετὴν κατακρύπτοντες καὶ μόνῳ γε
τῷ ταύτης ἀγωνοθέτῃ δεικνύντες. ἀλλ' ὑμεῖς τοὺς μὲν οὕ- 33
τως ἀγωνιζομένους οὔτε θεωρεῖν οὔτε θαυμάζειν ἐθέλετε.
εἰ δέ τινας ἴδοιτε τὸ μὲν πρόσχημα τοῦτο περικειμένους,
οὐ πάντα δὲ ξυνομολογοῦντα τῷ σχήματι βίον ἀσπαζομένους,
εὐθὺς εἰς λοιδορίαν κινεῖτε τὴν γλῶτταν. καὶ εἰ μὲν ἐκεί-
νους ἐβάλλετε μόνους, εἶχεν ἄν τινα τὸ γινόμενον λόγον·
ἐπειδὴ δὲ μετ' ἐκείνων καὶ τοὺς ἄντικρυς ἐναντίως διακει-
μένους ἐκείνοις καὶ ἀληθῶς φιλοσοφοῦντας κωμῳδεῖν πει-
ρᾶσθε καὶ διασύρειν, τὸν ἀδικώτατον ὑμῶν δῆλον ποιεῖτε
σκοπόν· οὐ γὰρ τοῖς πονηροῖς ἀπεχθάνεσθε, ἀλλὰ τὸν
ἀξιέπαινον διαβάλλετε βίον, ὅμοιον ποιοῦντες, ὥσπερ ἂν εἴ
τις πίθηκον ἰδὼν μιμούμενον ἄνθρωπον, δι' ἐκείνην τὴν
μίμησιν καὶ τῶν ἀνθρώπων μισήσοι τὴν φύσιν. ταύτης δέ 34
τοι τῆς γνώμης οὐκ ἐγὼ μόνος, ἀλλὰ καὶ Πλάτων κατηγο-

8—10: Eus. Pr. XV 13, 7—8

1 τοιοῦ S | εἴη: εἴδει C | γυμνώτερος S | 2 διακείμενος Pl. Eus.: διακειμένων K: διακειμένῳ LMSC | 3 μεγίστης LM Georg. | 4 τῷ: τὸ LSC, sed corr. L | 5 ὑπὸ: ἀπὸ C | τῶν om. KL | ὑπ' αὐτῆς M | 6 διαβόλου L[1] | 7 ante τῆς add. τοῖς L | 8 διογένηι C e corr. | 9 post αὐτοῦ add. τοῦ S | γε εἵνεκα: τε τοῦ εἶναι καὶ L | 9—10 τοῦ καλοῦ εἵνεκα C | 10 ἃ δρῶσιν om. M | 13 θέλετε K | 15 οὐ—ἀσπαζομένους om. S | πάντη L | ξυνομολογοῦντας C | σώματι K | 16 λοιδωρίαν SC | 17 ἐβάλλε M: ἐβάλετε C: ἐλάβετε L[2] ut videtur | 18 ἐκεῖνον M | τοῖς K | 19 πεπειρᾶσθαι SC | 20 ἀδικότατον S | ποιῆτε M | 21 ἀπεχθάνεσθαι S | 22 διαβάλλεται S | εἴ om. KLMC | 24 μισοῖ L[1]: μισοίη ML[2]

ρεῖ· ἐν γάρ τοι τῷ Θεαιτήτῳ φησίν· „σκεψώμεθα δέ πῃ
τῇδε. φέρ᾽, εἴ τις αἰγῶν τροφὴν καὶ τὸ ζῷον αὐτό, κτῆμα
ὡς καλόν ἐστιν, ἐπαινοῖ, ἄλλος δέ τις, ἑωρακὼς αἶγας χωρὶς
νεμομένας αἰπόλου ἐν ἐργασίμοις χωρίοις δρώσας κακά, δια-
ψέγοι, καὶ πᾶν θρέμμα ἄναρχον ἢ μετὰ κακῶν ἀρχόντων
ἰδών, οὕτω μέμφοιτο, τὸν τοιοῦτον ψόγον ἡγούμεθα ὑγιὲς
35 ἄν ποτε ψέξαι καὶ ὁτιοῦν; καὶ πῶς;“ ταῦτα τοῦ Πλάτω-
νος, ὦ ἄνδρες, οὐκ ἐμὰ τὰ ῥήματα. ἐδίδαξε δὲ μὴ ἅπαντα
σκώπτειν τὰ θρέμματα διὰ τὰ κακῶς ὑπὸ κακῶν ἀρχόντων
ἀγόμενα ἢ ἄρχοντος πάμπαν ἐστερημένα. καὶ ἀλλαχοῦ δὲ
πάλιν διαρρήδην διδάσκει, ὡς φιλοσόφων πλῆθος ἀδύνατον
γενέσθαι· „ναρθηκοφόροι μὲν γὰρ πολλοί“ φησι, „βάκχοι
p. 171 δέ τε παῦροι.“ | τοῦτο δὲ καὶ ὁ δεσπότης ἔφη Χριστός·
36 „πολλοί“ γὰρ εἶπε „κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.“ ξυνῳδὰ δὲ
τούτοις ὁ Πλάτων κἀν τῇ Ἐπινομίδι φησίν· „οὔ φημι
εἶναι ἀνθρώποις δυνατὸν μακαρίοις τε καὶ εὐδαίμοσι γε-
νέσθαι, πλὴν ὀλίγων. μέχρι περ ἂν ζῶμεν, τοῦτο διορίζο-
37 μαι· καλὴ δὲ ἐλπὶς τελευτήσαντι τυχεῖν ἁπάντων.“ τί δή-
ποτε τοίνυν χαλεπαίνετε, παρ᾽ ἡμῖν ὁρῶντές τινας ψευδομένους,
ὃν ἐπαγγέλλονται βίον; ἀνθ᾽ ὅτου δὲ μὴ θαυμάζετε τοὺς
τὸν ὑπερφυᾶ βίον ἠγαπηκότας καὶ ἐν σώματι μὲν ἀγωνι-
ζομένους, τὴν ἀσώματον δὲ πολιτείαν ἐζηλωκότας; πᾶν γὰρ
τοὐναντίον ἔδει ποιεῖν· τοὺς μὲν ἄγαν θαυμάζειν ὡς
ὑπεραλλομένους τὰ τῆς φύσεως σκάμματα, τοῖς δὲ νέμειν

1—7: Eus. Pr. XII 33, 1 (Plat. Legg. I p. 639 A) ‖ 10—13: Clem. Str. V 3, 17 (Plat. Reip. VI p. 494 A Phaed. p. 69 C) ‖ 14: Matth. 20, 16 ‖ 14—18: Clem. Str. V 1, 7 (Plat. Epin. p. 973 C)

11—18: Georg. Mon. Chron. III 119 (p. 262)

2 φέρε εἴ Pl. Eus.: φέρει KL^{1}MC: φαίρει S: φέροι L^2 | τις: τῆς M | 3 ἐπαινοίη M: ἐπαινεῖ L^2 ut videtur | 4 ἐναργασίμοις C | διαψέγει L^1 | 7 ὅπως MSC | 8 οὐ κενὰ S | πάντα M | 9 σκόπτειν S | καλῶς C | 10 ἐπαγόμενα SCL^2: ἀρχόμενα L^1 | 12 γὰρ om. KL | βάχχοι K | 13 τε om. LC^1 | ἔφη: εἶπε L | 15 τῇ om. S^1 | ἐπινομίδη C | 16 ἀνθρώποις εἶναι C | δυνατὸν ἀνθρώποις K: ἀνθρώποις δυνατὸν ἀνθρώποις L | οὐ δαίμοσι C | 19 χαλεπαίνεται S | ἡμῶν MC S^1 ut videtur | 21 ἀγονιζομένους S | 23 μὲν: litt. μὲ S^2 e corr. | ἄγαν om. S | ὡς om. KL^1 | 24 ὑπερβαλλομένους L^{1}M, corr. Mγρ. | τοῖς: τοὺς L^1

τινὰ ξυγγνώμην, ὡς ὑπὸ τῶν ἐμφύτων κατασυρομένοις
παθῶν. ὅτι γὰρ δὴ ταῦτα παγχάλεπα, ἴστε καὶ ὑμεῖς· „οὐ 38
γὰρ ἐκ δρυός“, κατὰ τὸν ποιητικὸν λόγον, „ἢ ἀπὸ πεύκης“
γεγένησθε. δεδήλωκε δὲ τοῦτο καὶ ὁ Πλάτων ἐν τῷ τῆς
Πολιτείας πρώτῳ διαλόγῳ, τὸν Κέφαλον εἰσαγαγὼν τῷ
Σωκράτει διαλεγόμενον καὶ λέγοντα· „εὖ ἴσθι, ὅτι ἔμοιγε
ὅσον αἱ ἄλλαι αἱ κατὰ τὸ σῶμα ἡδοναὶ ἀπομαραίνονται,
τοσοῦτον αὔξονται αἱ περὶ τοὺς λόγους ἐπιθυμίαι τε καὶ
ἡδοναί.“ εἶτα πυθομένου τοῦ Σωκράτους, εἰ ἔτι τὸ τῶν 39
ἡδονῶν ἐπανίσταται πάθος, ὑπολαβὼν ἔφη· „εὐφήμει ἄν-
θρωπε· ἀσμενέστατα μέντοι αὐτὰ ἀπέφυγον, ὥσπερ λυττῶντά
τινα καὶ ἄγριον δεσπότην ἀποφυγών.“ ἐνταῦθα μὲν οὖν
περὶ τῆς αἰσχρᾶς ἡδονῆς τοιαῦτα διεξελήλυθεν· ἐν δὲ τῷ
Γοργίᾳ περὶ δικαιοσύνης καὶ ἀδικίας ὧδέ φησιν· „χαλεπὸν 40
γάρ, ὦ Καλλίκλεις, καὶ πολλοῦ ἐπαίνου ἄξιον, ἐν μεγάλῃ
ἐξουσίᾳ γενόμενον τοῦ ἀδικεῖν, δικαίως διαβιῶναι· ὀλίγοι
δὲ γίνονται οἱ τοιοῦτοι. ἐπεὶ καὶ ἐνθάδε καὶ ἄλλοθι γεγό-
νασιν, οἶμαι δὲ ἔσονται καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ ταύτην τὴν ἀρε-
τήν, ἥν τοι δικαίως διαχειρίζωσιν, ἃ ἄν τις ἐπιτρέπῃ.“ καὶ 41
αὖ πάλιν· „ἀλλ᾽ ἐν τοσούτοις λόγοις πολλῶν ἐλεγχομένων,
μόνος οὗτος ἠρεμεῖ ὁ λόγος, ὡς εὐλαβητέον ἐστὶ τὸ ἀδικεῖν
μᾶλλον ἢ τὸ ἀδικεῖσθαι, καὶ παντὸς μᾶλλον ἀνδρὶ μελετη-
τέον οὐ τὸ δοκεῖν εἶναι ἀγαθόν, ἀλλὰ τὸ ἀγαθὸν εἶναι καὶ
ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ.“ καὶ τούτους δὲ πάλιν τοὺς λόγους ὁ 42
Σωκράτης τῷ Κρίτωνι προσενήνοχε· μετὰ γὰρ πολλοὺς ἑτέρους

2—3: Hom. τ 163 ‖ 4—12: Clem. Str. III 3, 18 (Plat. Reip. I p. 328 D—329 C); vid. Diss. p. 94 sq. ‖ 14—19: Eus. Pr. XII 6, 14 (Plat. Gorg. p. 526 A—B) ‖ 20—24: Eus. Pr. XII 6, 22 (Plat. Gorg. p. 527 B)

1 *ὡς* om. L | 2 *δὴ* om. SC | 3 *ἢ ἀπὸ πέτρης κατὰ τὸν ποιητικὸν λόγον* L | *πεύκης*: *πέτρης* L Hom.: *πέτρας* Myg. | 4 *γεγένησθαι* MS[1], corr. Myg. | *καὶ τοῦτο* C | *τοῦτο* om. M | *καὶ* om. S | 5 *κεφαλλὸν* C | *εἰσάγων* K | 7 *αἱ* posterius om. S | *τὸ* om. K | 9 *εἰ*: *ἢ* K | *τὸ* om. LM | 10 *ὦ ἄνθρωπε* L | 11 *ἀσμενεστάτε* C | *μὲν τοιαῦτα* K: *μὲν τὰ τοιαῦτα* M: *τοιαῦτα* C | *ἃ πέφυγον* C | *ὡς* C | 13 *διελήλυθεν* SC | 14 *χαλαιπὸν* S | post *χαλεπὸν* add. *μὲν* LMS | 19 *ἣν* LMS | *ἥν τοι* bis L | *διαχειρίζουσιν* MCL[2]: *διαχωρίζωσιν* L[1] | 19—20 *ἃ—ἐλεγχομένων* om. C | 23 *ἀλλὰ τὸ ἀγαθὸν* om. L[1]: *ἀλλὰ τὸ εἶναι* L[2] | 25 *κρίττωνι* C

καὶ τάδε προστέθεικεν· „οὐδαμῶς ἄρα δεῖ ἀδικεῖν. οὐδὲ ἀδικούμενον ἄρα ἀνταδικεῖν, ὡς οἱ πολλοὶ οἴονται, ἐπειδήπερ οὐδαμῶς δεῖ ἀδικεῖν. τί δὲ δή; κακουργεῖν δεῖ, ὦ Κρίτων, ἢ οὔ; οὐ δεῖ δήπου, ὦ Σώκρατες. δεῖ δὲ ἀντικακουργεῖν κακῶς πάσχοντα, ὡς οἱ πολλοί φασι; δίκαιον ἢ οὐ δίκαιον; οὐδαμῶς. τὸ γάρ που κακὸν ποιεῖν ἀνθρώποις τοῦ ἀδικεῖν οὐδὲν διαφέρει. καλῶς λέγεις. οὔτε οὖν ἄρα ἀνταδικεῖν δεῖ οὔτε κακῶς ποιεῖν οὐδένα ἀνθρώπων, οὐδ' ἂν ὁτιοῦν

p. 172 43 *πάσχῃ τις ὑπ' αὐτῶν.“ | τοιαύτην μὲν οὖν ἀδικίας πέρι καὶ δικαιοσύνης Σωκράτης καὶ Πλάτων διδασκαλίαν ἐποιησάτην, ἀξιέπαινον ἀληθῶς καὶ λογικὴν καὶ τῇ φύσει τῇ ἀνθρωπίνῃ ξυμβαίνουσαν· τὰ γὰρ ἠθικὰ μαθήματα πάντας ἀνθρώπους ἡ φύσις ἐπαίδευσεν. διαπλάσας γάρ τοι τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος ὁ ποιητὴς ἐντέθεικε τῇ φύσει τὴν τῶν ἀγαθῶν καὶ τὴν τῶν ἐναντίων διάγνωσιν. ὅθεν οὐ μόνον Σωκράτης καὶ Πλάτων καὶ Ἀριστείδης ὁ Λυσιμάχου καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν Ἑλλήνων τὸν ἄδικον ἐβδελύξαντο βίον,*

44 *ἀλλὰ καὶ τῶν βαρβάρων πολλοί. καὶ γὰρ Ἑλλάνικος ἐν ταῖς ἱστορίαις ἔφη τοὺς Ὑπερβορέους οἰκεῖν μὲν ὑπὲρ τὰ Ῥίπαια ὄρη, ἀσκεῖν δὲ δικαιοσύνην, μὴ κρηφαγοῦντας, ἀλλ' ἀκροδρύοις χρωμένους. καὶ τοὺς Βραχμᾶνας ἱστοροῦσιν ἕτεροι ἐν ταῖς ὕλαις διάγειν, φύλλοις τὸ σῶμα καλύπτοντας.*

45 *καὶ Ἀνάχαρσιν δὲ τὸν Σκύθην φιλόσοφον γεγενῆσθαί φασιν.*

1—9: Eus. Pr. XIII 7, 2—3 (Plat. Crit. p. 49 B—C) ‖ 18—22: Clem. Str. I 15, 71—72 (Hellanic. fr. 96) ‖ 23—p. 311, 6: Clem. Str. V 8, 44

9—p. 311, 10: Georg. Mon. Chron. III 119 (p. 263—264)

2—3 *οἱ πολλοὶ—ἀδικεῖν* om. SC, sed add. in marg. S, superadditis verbis *οὐ δῆτα οὐ φαίνεται* | 3 post *ἀδικεῖν* add. *ὡς* L² | *τί δὲ δή*: *τῇδε ἢ* M | *τί*: *τή* S | *δή*: *δεῖ* C | *κρίττων* S | 4 *δεῖ* om. KL¹ | *δεῖ που δή* M: *δήπου δεῖ* C | 5 post *φασι* add. *δεῖ* L² | 6 *ποιεῖ* C¹ | *τοῦ*: *τὸ* KS¹: *τοὺς* C | 7 *οὐδὲν—ἀνταδικεῖν* om. K | *οὐδὲν*: *τὸ δέον* L | *ἀντιδικεῖν* C | 9 *πάσχει* C | *τοιαύτης* M | *οὖν* om. C | 10 *καὶ* prius om. C | 13 *ἀνθρώπους* om. L¹ | *γάρ*: *γε* M, corr. Mγρ. | 13—14 *τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων* SC | 16 *ἀριστίδης* KSC | *λυσσιμάχου* S | 18 *ελανικος* C | 19 *ὑπερβοραίους* S | 20 *κρηφαγόντας* K: *κρεηφαγοῦντας* L: *κριφαγοῦντας* S¹ | 22 *φύλλοις*: *φυλάττειν* K | 23 *φησιν* S

οὕτως δὲ αὐτὸν ὁ τῆς φιλοσοφίας ἐπυρπόλησεν ἔρως, ὡς ὀνομαστότατον γενέσθαι καὶ παρὰ πᾶσιν ἀοίδιμον. οὐ γὰρ μόνον ἐγρηγορὼς πρὸς τὰ τῆς ψυχῆς ἠγωνίζετο πάθη, ἀλλὰ καὶ καθεύδων τὰ τῆς ἐγκρατείας παρεδήλου σημεῖα· εἰώθει γὰρ τῇ μὲν λαιᾷ τὰ αἰδοῖα κατέχειν, τῇ δεξιᾷ δὲ τὰ χείλη ξυνέχειν, ταύτῃ πῃ δηλῶν, ὡς πολλῷ μείζων ἐστὶν ἡ ἀγωνία τῆς γλώττης καὶ μείζονος ἐπικουρίας εἰς ἀσφάλειαν δεῖται. καὶ Χείρωνα δὲ τὸν Κένταυρον Ἕρμιππός φησιν ὁ Βηρύ- 46
τιος δικαιοσύνης γενέσθαι διδάσκαλον, καὶ Ὅμηρος δὲ αὐτὸν „δικαιότατον τῶν Κενταύρων“ ἐκάλεσεν. οὐ τοίνυν μάλα προσήκει θαυμάζειν οὔτε Ἡσίοδον, τραχεῖαν λέγοντα τῆς ἀρετῆς τὴν ὁδὸν καὶ προσάντη καὶ δύσβατον, οὔτε Σιμωνίδην „τὰν ἀρετὰν“ εἰρηκότα „ναίειν δυσβάτοις ἐπὶ πέτραις.“ ἃ γὰρ δὴ τῷ Χείρωνι καὶ τοῖς Ἱππημολγοῖς προσεμαρτύ- 47
ρησεν Ὅμηρος, καὶ ἅπερ Ἀνάχαρσις ἔργῳ μετῆλθεν ὁ Σκύθης, ταῦτα λόγῳ παρήνεσαν οἱ ἐπαινούμενοι ποιηταί. καὶ Ἀντισθένης δὲ ὁ Κυνικὸς (Σωκρατικὸς δὲ καὶ οὗτος) τοῦ ἥδεσθαι τὸ μαίνεσθαι κρεῖττον εἴρηκεν εἶναι· διὸ καὶ παραινεῖ τοῖς γνωρίμοις μηδὲ δάκτυλον ἐκτεῖναί ποτε εἵνεκα ἡδονῆς. τῆς τούτου διδασκαλίας τετύχηκε Διογένης ὁ 48
Σινωπεύς, λόγῳ μὲν καὶ αὐτὸς τὴν φιλοσοφίαν ζηλώσας, ἡδονῆς δὲ δοῦλος γενόμενος καὶ δημοσίᾳ ταῖς ἑταίραις μιγνύμενος καὶ κάκιστον τοῖς θεωμένοις προσφέρων παράδειγμα. φασὶ δὲ αὐτόν, μεμψαμένου τινὸς τὸ γινόμενον καὶ εἰρηκότος· „τί ποιεῖς, ὦ Διόγενες;“ φάναι ἐκεῖνον, τῇ

8—9: Clem. Str. I 15, 73 (Hermipp. fr. 82) ‖ 9—10: Hom. Λ 832 ‖ 11—12: Clem. Str. IV 2, 5 (Hes. Opp. 289—292) ‖ 12—13: Clem. Str. IV 7, 48 (Simonid. fr. 58) ‖ 14—15: Hom. Ν 5—6 ‖ 16—20: Clem. Str. II 20, 121 Eus. Pr. XV 13, 7 (Antisth. fr. 65) ‖ 20—21: Eus. Pr. XV 13, 8

1 οὕτω K | αὐτῶν L¹ | ἐπυρπόλησεν: ἐξέκαυσεν M, corr. Mγρ. | 2—3 μόνον γὰρ M | 3 ἐγρηγορικῶς M, corr. Mγρ. | ἠγονίζετο K | 5 λαιᾶι μὲν K | 12 σιμωνίδη L | 13 τὰν: τὸν C¹ | post ναίειν add. δὲ M | δυσβάτους ἐπὶ πέτρας MSC | 14 χείρων S¹ | post χείρωνι add. ἀλλὰ S | 15 ἅπερ: τοὔπερ S¹ | ὁ σκύθης ἔργω μετῆλθε MSC | 18 μένεσθαι S¹ | παρήνει SCMγρ. | 20 post τετύχηκε add. καὶ K | 21 σηνωπεύς S | 22 ἑταίρες M, corr. Mγρ.: ἑτέραις S | 23 μηγνύμενος S | 25 διώγενες KM

ξυνήθει λοιδορίᾳ χρησάμενον· „ὦ κάθαρμα, εἰ ἐπιτύχοιμι,
49 ἄνθρωπον.“ οὕτως ἀνέδην ἐλάγνευεν. τούτου Κράτης ὁ
Θηβαῖος τὸν βίον ἐζήλωσε καὶ πολλαῖς μὲν εὐφημίαις τὴν
ἀρετὴν ἐστεφάνωσεν· αὐτοῦ γὰρ δὴ ὅδε ὁ λόγος· „ἡδονῇ
ἀνδραποδώδει ἀδούλωτοι καὶ ἄκαμπτοι ἀθάνατον βασιλείαν
p. 173 ἐλευθερίαν τ' ἀγαπῶσιν.“ | οὗτος εἰώθει λέγειν, τῆς εἰς τὰ
ἀφροδίσια ὁρμῆς κατάπλασμα λιμὸν εἶναι, εἰ δὲ μή, βρόχον.
ἀλλὰ τοῦ πάθους ἐπαναστάντος, Ἱππαρχίαν τὴν Μαρωνῖτιν
δημοσίᾳ ἔγημε καὶ τὰ κυνογάμια ἐν τῇ Ποικίλῃ ἐτέλεσεν,
50 ἐρρῶσθαι πολλὰ φράσας τῇ ὑψηγορίᾳ τῶν λόγων. καὶ
Ἀρίστιππος δὲ ὁ Κυρηναϊκός, ὀνειδιζόμενος, ὅτι δὴ θαμὰ
ξυνεγίνετο τῇ ἑταίρᾳ τῇ Κορινθίᾳ, „ἔχω“ ἔλεγε „Λαΐδα, καὶ
οὐκ ἔχομαι ὑπ' αὐτῆς.“ καὶ οἱ Περιπατητικοὶ δὲ λόγῳ μὲν
εὐφήμουν τὴν ἀρετήν, ἐκύδαινον δὲ ἔργῳ τὴν ἡδονήν· καὶ
ταῦτα αὐτῶν οὐκ ἄλλοι κατηγοροῦσιν, ἀλλ' αὐτοὶ περὶ τοῦ
51 σφῶν διδασκάλου ξυγγράφουσιν. Ἀριστοκλῆς γάρ που ὁ
Περιπατητικὸς Λύκωνα ἔφη τὸν Πυθαγόρειον περὶ Ἀριστο-
τέλους φάναι, ὅτι ἐν ἐλαίῳ θερμῷ λουόμενος τοῦτο ὕστερον
ἀπεδίδοτο· καὶ ἡνίκα δὲ εἰς Χαλκίδα ἀπῄει, τοὺς τελώνας
ἔφη διερευνωμένους τὸ πλοῖον εὑρεῖν <ἐν> αὐτῷ λοπάδια
χαλκᾶ τέτταρα καὶ ἑβδομήκοντα· ἄλλους δέ τινας εἰρηκέναι,
52 τριακοσίας ἐσχηκέναι λοπάδας. καὶ οἶμαι αὐτοὺς μὴ παντά-
πασι ψεύδεσθαι· ἐν τούτοις γὰρ δὴ ἐκεῖνος τὴν εὐδαι-
μονίαν ὡρίζετο. εἰώθει γὰρ λέγειν, οὐκ ἄλλως εὐδαίμονά

2—7: Clem. Str. II 20, 121 (Crat. fr. 5) ‖ 8—9: Clem. Str. IV 19, 121 ‖ 10—13: Clem. Str. II 20, 118 (Aristipp. fr. 30) ‖ 16—22: Eus. Pr. XV 2, 8—9 (Aristocl. fr. 7); vid. Luzac. Lect. Att. p. 297 sqq. ‖ 24—p. 312, 4: Eus. Pr. XV 3—4 (Attic. fr. 2)

1 λοιδωρία SC | 2 οὕτω KM | ἀναίδην K¹MSC | 4 ἡδωνη S¹C | 5 ἀνδραποδώδι S¹C: ἀνδραπόδω δὲ K¹L | 6 οὗτως S¹C | 7 κατάπαυμα SCL²Mγρ. | 8 ἱππάρχειαν K | μαρωνίτην SC | 9 κοινογάμια LM | 11 δὲ om. L | δὴ om. KL | 12 ἐγίνετο SC | ἑτέρα S¹ | 13 δὲ om. C | 14 καὶ om. SC | 17 λύκον L | πυθαγώριον S¹: πυθαγόριον CS² | 19 ἀπίει S: ἀπείη C | 20 διερευνομένους K | ἐν add. Ursinus | λωπάδια M: ὁ πάδια L | 21 χαλκᾶ om. S | εὐδομήκοντα M | 21—p. 314, 21 εἰρηκέναι — εὐόργητον om. C | 22 post τριακοσίας add. αὐτὸν S | λωπάδας M | 23 ante τὴν add. καὶ M | 24 εἴωθε K

τινα γίνεσθαι ἢ διὰ τῆς τοῦ σώματος εὐπαθείας καὶ τῆς
τῶν ἐκτὸς περιουσίας, ὧν ἄνευ μηδὲν τὴν ἀρετὴν ὠφελεῖν.
καὶ τοῦτο δὴ σαφῶς Ἀττικὸς ὁ Πλατωνικός, ἐν οἷς πρὸς
Ἀριστοτέλην γράφει, δεδήλωκεν. τὰ τοίνυν κατ' αὐτοῦ λεγό- 53
μενα βεβαιοῦσιν οἱ λόγοι· ὁ δὲ Πλάτων ἄντικρυς ἐναντία
διδάσκει. ἐν γὰρ τῷ τρίτῳ τῆς Πολιτείας ἐπιμελεῖσθαι
κελεύει τοῦ σώματος ψυχῆς εἵνεκα ἁρμονίας, δι' οὗ βιοῦν
τε ἔστι καὶ ὀρθῶς βιοῦν, καταγγέλλοντας τῆς ἀληθείας τὸ
κήρυγμα. τοῦτο καὶ ὁ θεῖος ἀπόστολος παραινεῖ λέγων· 54
„ἡ νὺξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικεν. ἀποθώμεθα οὖν
τὰ ἔργα τοῦ σκότους καὶ ἐνδυσώμεθα τὰ ὅπλα τοῦ φωτός·
ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐσχημόνως περιπατήσωμεν, μὴ κώμοις καὶ
μέθαις, μὴ κοίταις καὶ ἀσελγείαις, μὴ ἔριδι καὶ ζήλῳ· ἀλλ'
ἐνδύσασθε τὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ τῆς σαρκὸς
πρόνοιαν μὴ ποιεῖσθε εἰς ἐπιθυμίας.“ οὐ γὰρ τοσαύτην 55
αὐτῷ προσφέρειν δεῖ θεραπείαν, ὥστε κατασκιρτᾶν τῆς ψυχῆς,
ἀλλ' ἵνα ὑπουργῇ καὶ ξυνεργῇ καὶ τοῖς ἐκείνης ἕπηται
νεύμασιν. ξυμπεφώνηκε τοίνυν ἐν τούτοις ὁ Πλάτων τοῖς
ἡμετέροις, τὴν ἀναγκαίαν ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι παρεγγυήσας
τοῦ σώματος. ἐπέδειξε δὲ καί, ὅπως ἄρχεταί τε καὶ αὔξεται
τῆς ἐπιθυμίας τὸ πάθος· „ἡμεῖς“ γὰρ ἔφη „λέξοιμεν ἂν 56
ἴσως οὐκ ἀτόπως, ὅτι ἄρχει μὲν ἔρωτος ὅρασις, αὔξει δὲ τὸ
πάθος ἐλπίς, τρέφει δὲ μνήμη, τηρεῖ δὲ ξυνήθεια.“ τοῦτο
δὲ αὐτὸ καὶ περὶ τῆς ἀρετῆς εἴρηκεν· „παντός“ γὰρ ἔφη
„φυτοῦ ἡ πρώτη βλάστη, καλῶς ὀρθωθεῖσα πρὸς ἀρετήν,

6—9: Clem. Str. IV 4, 18 (Plat. Reip. III p. 410 C, cf. IX p. 591 D) ‖ 10—15: Rom. 13, 12—14 ‖ 21—23: Clem. Str. VI 2, 23 (Plato?) ‖ 24—p. 314, 2: Clem. Str. VI 2, 24 (Plat. Legg. VI p. 765 E)

6—p. 314, 5: Georg. Mon. Chron. III 119 (p. 264—266) (Suid. s. v. ὑπωπιάζω)

1 εὐπαθίας S | 4 ἀριστοτέλη K | 7 διαβιοῦν K | 8 τε: ται S[1] | post βιοῦν add. ἐστί L | 9 post τοῦτο add. δὲ L | 12 κόμοις S | 13 ἀσελγίαις M | ἔρισι K et ζήλοις KS | 14 ἐνδύσασθαι MS, corr. Mγρ. | 15 ποιεῖσθαι S | ἐπιθυμίαν L | 18 ἐν τούτοις om. LM | 19 ποιεῖσθαι om. L | 20 δὲ: τε K | τε om. LM | 22 ἔρωτας K | 25 βλάστησις L

τῆς ἑαυτοῦ φύσεως κυριωτάτη τέλος ἐπιθεῖναι τὸ πρόσ-
p. 174 57 φορον.“ καὶ Σωκρά|της δὲ φυλάττεσθαι ἐκέλευσε τὰ
ἀναπείθοντα μὴ πεινῶντας ἐσθίειν καὶ μὴ διψῶντας πίνειν,
καὶ τὰ βλέμματα καὶ τὰ φιλήματα τῶν καλῶν, ὡς χαλεπώ-
58 τερον σκορπίων καὶ φαλαγγίων ἰὸν ἐνιέναι πεφυκότα. ἀλλὰ
ταῦτα ῥήματα ἦν ἄλλως ἔργων γεγυμνωμένα. εἰς γὰρ δὴ
τὰ γυμνάσια τῶν νέων εἵνεκα καὶ καλῶν εἰώθει φοιτᾶν καὶ
τοὺς ὀφθαλμοὺς εἱστία τῇ κακῇ θεωρίᾳ. καὶ μαρτυρεῖ
Φίληβος καὶ Φαῖδρος καὶ Ἀντερασταὶ καὶ Χαρμίδης καὶ
59 ἄλλοι πολλοὶ διάλογοι τοιαῦτα ἔχοντες διηγήματα. ἃ δὲ
Ἀλκιβιάδης ἐν τῷ Ξυμποσίῳ περὶ Σωκράτους ἔφη, Πλάτων
μὲν ἔγραψεν, ἐγὼ δὲ φειδοῖ τοῦ Σωκράτους εἰπεῖν οὐκ
ἀνέξομαι· τοσαύτην ἔχουσιν ἀτοπίαν καὶ παροινίαν Σωκρά-
τους καὶ λώβην τοῖς ὀξυρρόποις περὶ τὸ πταίειν ἐκεῖνοι οἱ
60 λόγοι ἐν ἐκείνῳ τῷ διαλόγῳ. καὶ ἑσπερίσαι αὐτὸν καὶ δια-
νυκτερεῦσαι πίνοντα ἔφη, καὶ τῶν ἄλλων ἀπειρηκότων ἤδη
καὶ τὸν ὕπνον ἀσπασαμένων, ἐγρηγορότα μεῖναι πίνοντα
καὶ μεταξὺ διαλεγόμενον, ὀνησιφόρον μὲν οὐδέν, ἃ δὲ Ἀλκι-
βιάδῃ καὶ Ἀριστοφάνει καὶ τοῖς ἄλλοις ἥρμοττε κωμασταῖς.
61 καὶ ὁ Πορφύριος δέ, τὴν Φιλόσοφον ἱστορίαν ξυγγράψας,
πρῶτον μὲν αὐτὸν ἀκρόχολον καὶ εὐόργητον εἴρηκε γεγε-
νῆσθαι, Ἀριστοξένῳ μάρτυρι κεχρημένος τὸν Σωκράτους
62 βίον ξυγγεγραφότι. ἔφη γὰρ μηδενὶ ἑτέρῳ ἐντετυχηκέναι
πιθανωτέρῳ ἐκείνου· τοιαύτην εἶναι τήν τε φωνὴν καὶ τὸ
στόμα καὶ τὸ ἐπιφαινόμενον ἦθος καὶ πρὸς ἅπασι δὲ τοῖς
63 εἰρημένοις τὴν τοῦ εἴδους ἰδιότητα. γίνεσθαι δὲ τοῦτο,

2—5: Clem. Str. II 20, 120 (Xen. Comm. I 3, 6. 12—13) ‖ 15—19: Plat. Symp. p. 223 C ‖ 20—p. 315, 3: Porph. Phil. hist. fr. 10 (Aristox. fr. 27—28)

1 κυριοτάτη S | 2 ὁ σωκράτης S | 3 πινῶντας K | 4 χαλεπωτέραν K | 5 φαλάγγων KL | ἐνίεται K | 6 ταῦτα τὰ ῥήματα S | ἔργον L¹ | 7 ἕνεκα LM | καὶ prius om. L | φυτᾶν S | 8 ἱστία KS | 9 φήλιβος S | ἀντέρας τὲ M | 10 ἃ: ὁ M | 12 φιδοῖ S | 13 παράνοιαν LM | 15 αἰσπερίσαι S | 16 πεινῶντα M: πινῶντα S¹ | 17 πεινῶντα M | 20 ὁ om. L | 21 ἀκραχόλον K | γεγενεῖσθαι S | 24 πιθανώτερα K | 26 εἴδους: ἤθους Mγρ. | τοῦτοι M

ὅτε μὴ ὀργίζοιτο· ὅτε δὲ ληφθείη ὑπὸ τοῦ πάθους τούτου,
δεινὴν εἶναι τὴν ἀσχημοσύνην· οὐδενὸς γὰρ οὔτε ὀνόματος
ἀπέχεσθαι οὔτε του πράγματος. καὶ ἄλλα δὲ τοιαῦτα διεξελ-
θών, δείκνυσιν αὐτὸν καὶ ταῖς ἡδυπαθείαις δεδουλωμένον·
λέγει δὲ οὕτως· „πρὸς δὲ τὴν τῶν ἀφροδισίων χρῆσιν σφο- 64
δρότερον μὲν εἶναι, ἀδικίαν δὲ μὴ προσεῖναι· ἢ γὰρ ταῖς
γαμεταῖς ἢ ταῖς κοιναῖς χρῆσθαι μόναις. δύο δὲ σχεῖν γυ-
ναῖκας ἅμα, Ξανθίππην μὲν πολῖτιν καὶ κοινοτέραν πως,
Μυρτὼ δὲ Ἀριστείδου θυγατριδῆν τοῦ Λυσιμάχου. καὶ
τὴν μὲν Ξανθίππην προσπλακεῖσαν λαβεῖν, ἐξ ἧς ὁ Λαμ-
προκλῆς ἐγένετο· τὴν δὲ Μυρτὼ γαμηθεῖσαν, ἐξ ἧς Σωφρο-
νίσκος καὶ Μενέξενος. αὗται δὲ ξυνάπτουσαι μάχην πρὸς 65
ἀλλήλας, ἐπειδὰν παύσαιντο, ἐπὶ τὸν Σωκράτην ὥρμων, διὰ
τὸ μηδέποτε αὐτὰς μαχομένας διακωλύειν, γελᾶν δὲ καὶ
ἀλλήλαις καὶ αὐτῷ μαχομένας ὁρῶντα. εἶναι δέ φησιν αὐ-
τὸν ἐν ταῖς ὁμιλίαις ἐνίοτε φιλαπεχθήμονα καὶ λοίδορον
καὶ ὑβριστικόν.“ καὶ ταῦτα δὲ | περὶ τοῦ Σωκράτους 66 **p. 175**
ὁ Πορφύριος ἔφη· „ἐλέγετο δὲ περὶ αὐτοῦ, ὡς ἄρα παῖς
ὢν οὐκ εὖ βιώσειεν οὐδὲ εὐτάκτως. πρῶτον μὲν γάρ φασιν
αὐτὸν τῷ πατρὶ διατελέσαι ἀπειθοῦντα, καὶ ὁπότε κελεύσειεν
αὐτὸν λαβόντα τὰ ὄργανα τὰ περὶ τὴν τέχνην ἀπαντᾶν
ὁπουδήποτε, ὀλιγωρήσαντα τοῦ προστάγματος περιτρέχειν

5—p. 316, 9: Porph. Phil. hist. fr. 12 (Aristox. fr. 28)

1 ὅτε (priore loco) bis M | ληφθείη: η prius C² e corr. | 2 δεινὴν: δεῖν K: δὲ L¹ | ἀσχημωσύνην S | οὐθενὸς KSCL² | οὔτε bis M | 3 οὔτε om. C | του om. S | 4 αὐτῶν C | 6 δὲ: μὲν L² ut videtur | 7 μόναις: νόμοις K | ἔχειν MSC | 8 ξανθῖπειν L¹ ut videtur | 8—10 μὲν—ξανθίππην om. M | 8 μὲν om. L | πολίτην LS | κοινωτέραν SC | 9 ἀριστίδου KSC | 11 σοφρονίσκος C | 12 ξυνάπτουσιν C | 13 σωκράτη LS | ὥρμουν KMSC | post διὰ add. δὲ K | 14 διακολύειν S¹ | post διακωλύειν add. ὁρῶντα CL² ¦ καὶ om. C | 15 ἀλλήλαις: πρὸς ἀλλήλας CL²Mγρ.: πρὸς ἀλλήλαις M | μαχομένων M, corr. Mγρ. | ὁρῶντα om. LMC | φησιν: litt. σ S² e corr. | αὐτὸν om. KL | 16 ἐνίοτε: ἐνῶς τε S | λοίδωρον SC, sed corr. C | 17 καὶ posterius om. C | post τοῦ add. βίου S | 19 βιώσειν L | μὲν om. KL¹ | φησιν MC | 20 κελεύσει S | 21 ἅπαντα C | 22 ὀληγωρήσαντα S | πράγματος L

67 *αὐτόν, ὅπου ποτὲ δόξειεν. ἤδη δὲ περὶ τὰ ἑπτακαίδεκα ἔτη*
προσελθεῖν αὐτῷ Ἀρχέλαον τὸν Ἀναξαγόρου μαθητήν,
φάσκοντα ἐραστὴν εἶναι· τὸν δὲ Σωκράτην οὐκ ἀπώσασθαι
τὴν ἔντευξίν τε καὶ ὁμιλίαν τὴν πρὸς τὸν Ἀρχέλαον, ἀλλὰ
γενέσθαι παρ' αὐτῷ ἔτη συχνά· καὶ οὕτως ὑπὸ τοῦ Ἀρχε-
68 *λάου προτραπῆναι ἐπὶ τὰ φιλόσοφα.“ εἶτα μετ' ὀλίγα· „ἦν*
δὲ καὶ τῶν ἐπιτιμωμένων καὶ τάδε Σωκράτει, ὅτι εἰς τοὺς
ὄχλους εἰσωθεῖτο καὶ τὰς διατριβὰς ἐποιεῖτο πρὸς ταῖς τρα-
πέζαις καὶ πρὸς τοῖς Ἑρμαῖς.“ ταῦτα περὶ Σωκράτους ὁ
Πορφύριος ἔφη καὶ ἄλλα ἄττα, ἃ ἑκὼν εἶναι παρέλιπον·
ἐξ ὧν καταμαθεῖν ἔξεστιν, ὡς λόγοις ἐπῄνουν ἐκεῖνοι τὴν
ἀρετήν, ἠσπάζοντο δὲ τὴν ἡδονὴν καὶ τοῖς πάθεσι δουλεύειν
69 *ἠνείχοντο. εἰ γὰρ δὴ κατὰ τὸν Πορφύριον καὶ περὶ τὰ*
ἀφροδίσια ὁρμητικῶς εἶχε καὶ δύο γυναιξὶ κατὰ ταὐτὸν
ὁμιλῶν οὐκ ἐλάμβανε κόρον, ἀλλὰ καὶ ταῖς κοιναῖς ἀνέδην
ἐχρῆτο καὶ τῶν ἐν ταῖς παλαίστραις γυμνουμένων νέων κατὰ
τὸν Πλάτωνα τὴν θέαν ἠσπάζετο καὶ δυσόργητος ἦν καὶ
μόγις ἄττοντα κατέχειν ἠδύνατο τὸν θυμὸν καὶ λοίδορον
εἶχε τὴν γλῶτταν καὶ ἀχαλίνωτον, ποῖον ἄρα εἶδος φιλοσο-
70 *φίας μετῄει; ὅτι δὲ καὶ Πλάτωνος κατηγοροῦσι τῶν πα-*
λαιῶν τινες ὡς πολλὰ πεποιηκότος φιλοσοφίας ἀνάξια,
ἀκούσατε Ξενοφῶντος λέγοντος ἐν τῇ πρὸς Αἰσχίνην ἐπι-
στολῇ· „Αἰγύπτου γὰρ ἠράσθησαν καὶ τῆς Πυθαγόρου
τερατώδους σοφίας· ὧν τὸ περιττὸν καὶ μὴ μόνιμον ἐπὶ
Σωκράτει διήλεγχεν ἔρως τυραννίδος, καὶ ἀντὶ διαίτης λιτῆς
71 *Σικελιῶτις γαστρὸς τράπεζα.“ αἰνίττεται δὲ διὰ τούτων*

22—26: Eus. Pr. XIV 12 (Xen. Epist. 1)

1 *ὁπουδήποτε* S | *ἔτει* S^1 | 3 *σωκράτη* KS | *ἀπόσασθαι* S | 5 *οὕτως*: *ὅπως* L: *πως* KM, corr. M*γρ*. | *τοῦ* om. LM | 6 *ἐπὶ* om. SC: *περὶ* K | 8 *εἰωθεῖτο* S^1C: *ἐωθεῖτο* K: *ὠθεῖτο* L | *τὰς* om. M | *τὰς τραπέζας* KLS | 9 *ταῖς ἑρμαῖς* MC: *ταῖς ὁρμαῖς* L^2 | 10 *παρέλειπον* KSC | 11 *καταμανθάνειν* SCM*γρ*. | *ἔνεστιν* M, corr. M*γρ*. | *λόγω* L | *ἐκεῖνοι* om. L^1, sed ante *λόγω* add. L^2 | 13 *ἠνίχοντο* S | *καὶ* om. K | ante *περὶ* add. *τὰ* L | 15 *ἀναίδην* KMSC | 16 *ἐχρῆτο*: *ἐφίετο* K | 18 *μόλις* L | *λοίδωρον* SC | 20 *μέτεισιν* K: *μετείη* C | *καὶ* om. M | ante *τῶν* add. *καὶ* K | 22 *ἐχίνην* K | 25 *διήλεγξεν* M, corr. M*γρ*. | *ἕως* L^1 | *λητῆς* S | 26 *σικελιώτης* S | *τούτου* KL

τὴν μετὰ Διονυσίου τοῦ τυράννου ἐν Σικελίᾳ διατριβήν. τὰς γὰρ Ἀθήνας καταλιπὼν ἐκείνῳ ξυνῆν, Συρακουσίας ἀπολαύων χλιδῆς, καὶ μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτὴν τῷ ἐκείνου παιδί. τοσοῦτον δὲ παραινῶν τὸν τύραννον ὤνησεν, ὡς καὶ δεθῆναι κἀν ταῖς λιθοτομίαις εἱρχθῆναι· ὕστερον δὲ αὐτὸν καὶ ὡς ἀνδράποδον ἀπέδοτο βάρβαρον. καὶ ὁ Πλούταρχος δέ φησιν ἔλαιον αὐτὸν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐμπορίας χάριν μετακομίσαι. ἀλλ' ὅμως καὶ τῶν τοιούτων ψόγων 72 *ἀκούοντες, θαυμάζομεν αὐτοῦ τὰ καλῶς εἰρημένα καὶ τὴν ἐκ τούτων ὠφέλειαν καὶ ὑμᾶς ἀξιοῦμεν ξυλλέγειν. καὶ γὰρ* 73 *δὴ καὶ γυναῖκας γεγενῆσθαι παρ' Ἕλλησιν ἀξιεπαίνους ἀκούομεν. Λυσιδίκη μὲν γάρ, ὥς φασιν, | ἐλοῦτο μηδὲ τὸν* p. 176 *χιτωνίσκον ἐκδυομένη, διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς αἰδοῦς. ἡ δὲ Φιλωτέρα κατιοῦσα εἰς τὴν πύελον κατὰ βραχὺ τὸ τῷ ὕδατι καλυπτόμενον ἐγυμνοῦτο τοῦ σώματος, ἀναστέλλουσα κατ' ὀλίγον τὸν χιτῶνα· καὶ αὖ πάλιν ἀνιοῦσα παραπλησίως ἠμπίσχετο. Θεανὼ δὲ ἡ Πυθαγορική, ἀποβλέψαντός τινος εἰς αὐτὴν καὶ εἰπόντος· „καλὸς ὁ πῆχυς", „ἀλλ' οὐ δημόσιος" ἀπεκρίνατο. ἐρωτηθεῖσα δὲ πάλιν· „ποσταία γυνὴ ἀπὸ ἀνδρὸς εἰς τὸ Θεσμοφόριον κάτεισιν;" „ἀπὸ μὲν τοῦ ἰδίου παραχρῆμα" ἔφη, „ἀπὸ δὲ τοῦ ἀλλοτρίου, οὐδέποτε." ταῦτα καὶ ὅσα τοιαῦτα καὶ ἐπαινοῦμεν καὶ φιλοσοφίας εἶναι* 74 *ἄξιά φαμεν. καὶ ἀποδεχόμεθα τὸν Πλάτωνα τοῖς ἀγαθοῖς τὸν γάμον ξυντάξαντα καὶ ἀθανασίας ἐπίνοιαν καὶ διαμονὴν τοῦ γένους καλέσαντα· Δημοκρίτῳ δὲ καὶ Ἐπικούρῳ λίαν μεμφόμεθα, παραιτεῖσθαι καὶ τὸν γάμον καὶ τὴν παιδο-*

6—8: Plut. Sol. 2 ‖ 12—21: Clem. Str. IV 19, 120—121 (17—21: Thean. sent. 3—4) ‖ 23—p. 318, 4: Clem. Str. II 23, 138 (cf. Plat. Symp. p. 207 D Democrit. vit. et. plac. 170 Epicur. fr. 526)

1 *διονύσου* C | 2 *ξυνεῖν* C | *συρακοσίας* K | 3 *τῷ*: *τὸ* C et 4 *παιδίον* C | *δὲ*: *ὅδε* L | 5 *δεηθῆναι* L | 7 *αὐτὸν ἔλαιον* L | 9 *θαυμάζωμεν* K | 11 *δή*: *δεῖ* S¹ | 12 *λυσιδήκη* S | *φησιν* C | *ἐλούετο* MSC K e corr. L² | *μήτε* KLMC | 14 *φιλοτέρα* LSC | *τὸν πύελον* MC | 15 *ἐγύμνου* SCMγρ. | 17 *ἡμπέσχετο* LS | 18 *δημοσίως* L¹ | 19 *ἐρωτιθεῖσα* M | *ποστέα* L¹M | 20 *κάτησιν* S | 22 *ταῦτα*: *τοιαῦτα* K: *τὰ τοιαῦτα* L | *ἐπαινούμενα* K | 26 *παραιτεῖσθε* C

γονίαν κελεύουσιν. τὴν γάρ τοι ἡδονὴν ὁρισάμενοι τέλος,
τὰ φροντίδας ἔχοντα καί τινας ἀηδίας παντελῶς ἀπεκήρυξαν.
75 *οἱ δὲ τῆς Ποικίλης μέσην τινὰ ὁδὸν ὥδευσαν· τοῖς γὰρ*
ἀδιαφόροις τὸν γάμον καὶ τὴν παιδογονίαν ξυνέζευξαν. οἱ
δὲ θεῖοι λόγοι τὴν μὲν διὰ φιλοσοφίαν ἐπινοουμένην ἁγνείαν
ὑμνοῦσιν, ὡς βίον προξενοῦσαν φροντίδων ἐλεύθερον· τὸν
δὲ σώφρονα γάμον νομοθετοῦσιν, ὡς καὶ τὸ γένος αὔξοντα
καὶ λαγνείας τοὺς σωφρονεῖν βουλομένους ἐλευθεροῦντα·
πορνείας δὲ καὶ τῆς ἄλλης ἀκολασίας ὡς συώδους κατηγο-
76 *ροῦσιν. „τίμιος γὰρ ὁ γάμος ἐν πᾶσι, καὶ ἡ κοίτη ἀμίαν-*
τος“ φησὶν ὁ θεῖος ἀπόστολος· „πόρνους δὲ καὶ μοιχοὺς
κρινεῖ ὁ Θεός.“ καὶ πάλιν· „λέγω δὲ τοῖς ἀγάμοις καὶ ταῖς
χήραις· καλὸν αὐτοῖς ἐστιν, ἐὰν μείνωσιν ὡς κἀγώ· εἰ δὲ
οὐκ ἐγκρατεύονται, γαμησάτωσαν.“ καὶ ἑτέρωθι· „πορνεία
δὲ καὶ ἀκαθαρσία μηδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, καθὼς πρέπει
ἁγίοις.“ καὶ ἀλλαχοῦ· „μή τις πόρνος καὶ βέβηλος ὡς
77 *Ἡσαῦ.“ οἱ μὲν οὖν ἡμέτεροι διδάσκαλοι τὸν λογικοῖς πρέ-*
ποντα διεθεσμοθέτησαν βίον· οἱ δὲ τῶν φιλοσόφων ἄριστοι
καὶ αὐτοὶ ταῖς ἡδοναῖς ἐδουλώθησαν καὶ νόμους ἔγραψαν
ἀκολασίαν διδάσκοντας· τοιοῦτοι γὰρ οἱ περὶ γάμων καὶ
παιδεραστίας τοῦ Πλάτωνος νόμοι. καὶ μέντοι καὶ περὶ
φιλίας Ἱππόδαμος ὁ Πυθαγόρειος οὕτω γέγραφεν· „ἃ μὲν
ἐξ ἐπιστάμας θεῶν, ἃ δὲ ἐκ παροχᾶς ἀνθρώπων, ἃ δὲ ἐξ
78 *ἁδονᾶς ζῴων.“ ὁ δὲ δεσπότης Χριστὸς ἐν τοῖς ἱεροῖς εὐαγ-*
γελίοις φησίν· „μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς δύναται δεῖξαι,
ἵνα τις θῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ.“
τὰ τελεώτατα δὲ ἐκπαιδεύων, καὶ τοὺς ἐχθροὺς ἐκέλευσεν

10—12: Hebr. 13, 4 ‖ 12—14: 1. Cor. 7, 8—9 ‖ 14—16: Eph. 5, 3 ‖ 16—17: Hebr. 12, 16 ‖ 20—21: Eus. Pr. XIII 19, 14—18. 20, 6 (Plat. Reip. V p. 457C—461C Phaedr. p. 256D—E) ‖ 21—24: Clem. Str. II 19, 102 ‖ 25—26: Joh. 15, 13 ‖ 27—p. 319, 1: Matth. 5, 44

7 *αὐξάνοντα* S | 8 *τοῦ* C | 9 *ἄλλης* om. L[1] | *συνωδους* K | 12 *τοῖς*: *ταῖς* LM | 13 post *δὲ* add. *καὶ* L | 14 *ἐγκρατεύωνται* C | 14—15 *πορνεία δὲ καὶ* om. C | 15 *μὴ* L | 16 *πόρνος ἢ βέβηλος* [*βέβη* C] LCMγρ. | 16—17 *ὡς καὶ ἠσαῦ* K | 21 *παιδαραστίας* MC | 22 *πυθαγόριος* SC | *οὕτως* K | 23 *ἐπιστήμας* SC | 24 *ἡδονᾶς* SC | 27 *τελεώτερα* K | *δὲ* om. SC | *παιδεύων* KM

ἀγαπᾶν· | ὁ δὲ τὴν Πυθαγόρειον ἐκπαιδευθεὶς τετρακτὺν p. 177
τὴν ἀνθρωπίνην φιλίαν ἐκ παροχῆς ὡρίσατο κατορθοῦσθαι.
οὐ μόνον δὲ ἀπᾴδων ὅδε ὁ λόγος, ἀλλὰ καὶ πάμπαν ἀξύστα- 79
τος. πολλοὺς γὰρ ἐχθρῶν εὐεργέτας γεγενημένους εὑρίσκομεν·
πολλοὺς δὲ εὖ μὲν παρά τινων πεπονθότας, ἀχαρίστους δὲ
μάλα περὶ τοὺς εὐεργέτας γεγενημένους. οὐ τοίνυν παροχῆς
ἔκγονος ἡ φιλία, ἀλλὰ καρπὸς φιλίας ἡ παροχή.

Ταῦτα πάλιν, ὦ ἄνδρες, παρεξετάσαντες καὶ γνόντες, 80
ὅσον θείων καὶ ἀνθρωπίνων τὸ μέσον, δι᾽ ἐκείνων, οἷον
δή τινων στοιχείων, ἐπὶ τὴν τούτων ὁδεύσατε τελειότητα
καὶ „μὴ προφασίζεσθε προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις,“ ᾗ φησιν
ἡ μελῳδία τοῦ Πνεύματος. ὅταν γὰρ τοὺς εὐαγγελικοὺς 81
ἐπιδείξωμεν νόμους πολλῷ τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας ὄντας
ὑψηλοτέρους, τηνικαῦτα ὑμεῖς τοὺς μὲν νόμους ἐπαινεῖτε,
τοὺς δὲ τούτους παραβαίνοντας ἀδεῶς εἰς μέσον προφέρετε
καὶ δι᾽ ἐκείνων πειρᾶσθε διαβάλλειν τοὺς νόμους. ἔδει δὲ 82
ψέγειν μὲν ἐκείνους, ἀλλὰ μὴ τῶν νόμων κατηγορεῖν. οὐδὲ
γὰρ διὰ τὰς φαύλας ἀμπέλους φεύγομεν τὰς ἀρίστας, οὐδὲ
διὰ τὰς πικρὰς ἀμυγδάλας καὶ τὰς γλυκείας ἀποστρεφόμεθα,
οὐδὲ διὰ τὸν ὑπόχαλκον χρυσὸν καὶ τὸν ἀκίβδηλον διαβάλλομεν, οὐδὲ διὰ τὴν ἐψευσμένην πορφύραν καὶ τὴν ἀληθινὴν σκώπτομεν, οὐδὲ τῶν ἀμαθῶν ἕνεκα ζωγράφων καὶ τῶν ἐντέχνων κατηγοροῦμεν, οὐδὲ διὰ τοὺς πονηροὺς ἀνθρώπους καὶ τοὺς σπουδαίους μισοῦμεν, οὐδὲ ἤν τινα εὕρωμεν ἀνεπιστήμονα ἰατρόν, ἤδη καὶ τὴν ἰατρικὴν ἀπαγορεύομεν τέχνην, ἀλλὰ καὶ τῶν ζωγράφων καὶ τῶν ἰατρῶν, καὶ μέντοι καὶ τῶν σκυτοτόμων καὶ τῶν χαλκοτύπων καὶ

11: Ps. 140, 4

1 ὁ: ὅτι C | τὴν om. L | πυθαγόριον SC | 2 φιλίαν: φιλανθρωπίαν CL² | 3 ωδε C | 4 εὑρίσκωμεν S | 6 μᾶλλον CMγρ. | 8 γνῶντες C | 9 ὅσων KS | post θείων add. τε M | ἀνθρωπίων K | οἴων C | 10 δή om. MSC | στοιχίων C | ωδεύσατε C | 11 προφασίζεσθαι MS | ᾗ om. MSC | 13 σοφίας L | 15 προσφέρετε MSC | 16 καὶ om. C | πειρᾶσθαι K | 17 μὲν om. KL | μὴ om. C | 18 διὰ—οὐδὲ om. L¹ | ἀρίστους MSCL² | 19 γλυκίας S | 20 τὸν (priore loco): τὴν C | 21 ἐψευγμένην in ἐψεγμένην corr. K | ἀληθεινὴν K | 22 ζωγράφ M¹ | 24 ἐὰν ἥντινα S | 25 εὕρομεν S

τῶν χρυσοχόων τοὺς μὲν ἀρίστους θαυμάζομεν, τοὺς δὲ
τὴν τέχνην οὐκ ἀκριβοῦντας σκώπτειν εἰώθαμεν· τὰς δέ γε
τέχνας, κἂν μηδένα ἐπιστήμονα εὕρωμεν, διαβάλλειν οὐκ
83 ἀνεχόμεθα. τῶν γὰρ ἀτοπωτάτων διὰ τοὺς τυφλώττοντας
τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ αὐτὴν τὴν ὀπτικὴν αἴσθησιν διαψέγειν
ὡς ἄχρηστον, καὶ διὰ τοὺς τὴν γλῶτταν πεπεδημένους τῶν
τῆς φωνῆς ὀργάνων ὡς οὐκ ἀναγκαίων κατηγορεῖν, καὶ διὰ
τὰ βεβυσμένα ὦτα τὴν ἀκουστικὴν αἴσθησιν περιττὴν ὀνο-
84 μάζειν. οὕτω τοίνυν ἀληθῶς σχέτλιόν τε καὶ ἄδικον τῶν
τοὺς νόμους παραβαινόντων εἵνεκα καὶ αὐτῶν τῶν νόμων
κατηγορεῖν καὶ τῶν τούτους φυλάττειν ἐσπουδακότων. οὐδὲ
γὰρ εἴ τις τέκτων κατὰ λόγον μὲν εὐθύνοι τὴν στάθμην,
παρὰ λόγον δὲ τῷ σκεπάρνῳ χρώμενος διαφθείροι τὰ σημεῖα
τοῦ μέλανος, ἢ περαιτέρω ταύτης τῶν ἔνδον ἀφαιρούμενος
ἢ περιττὰ ἔξωθεν καταλείπων, τὴν στάθμην αἰτιατέον,
p. 178 ἢ τὸ εὐθὲς ἐπιδείκνυσι· | τῆς γάρ τοι τοῦ τέκτονος ἀμα-
85 θίας ἡ ἁμαρτία. οὐκοῦν οἱ νόμοι στάθμης τινὸς καὶ κα-
νόνος καὶ γνώμονος ἐπέχουσι τάξιν· τῶν δὲ τούτοις χρω-
μένων οἱ μὲν ἄριστα τὸν οἰκεῖον διευθύνουσι βίον, οἱ δὲ
τὰ ῥᾷστα ἀντὶ τῶν βελτίστων προαιρούμενοι ἔξω τῆς τού-
των εὐθύτητος βαίνουσιν. τοιγάρτοι τούτων μὲν κατηγορη-
86 τέον, τοὺς δὲ νόμους ἐπαινετέον. οὐδὲ γὰρ εἴ τις ἄριστος ἰατρὸς
ἐπιτάξοι τῷ κάμνοντι τῶν μὲν μεταλαβεῖν, τῶν δὲ μὴ μετασχεῖν
παντελῶς, εἶτα ἐκεῖνος, ὀλίγον τῶν ἰατρικῶν ὑποθηκῶν φρον-
τίσας, τῆς θεραπείας προτιμήσοι τὴν ἡδονὴν καὶ τὰ ἀπειρη-
μένα φαγὼν ἢ πιὼν αὐξήσοι τὴν νόσον, τὸν ἰατρὸν ὡς ἐπί-
βουλον αἰτιώμεθα. ἐκ γὰρ δὴ τῆς τοῦ κάμνοντος ἀκρασίας,
οὐκ ἐκ τῆς τοῦ ξυμβουλεύσαντος προμηθείας ἡ νόσος ηὐξήθη.

1 μὲν om. C | 2 σκόπτειν S | γε om. L | 4 τυφλώτοντας K | 5 τοὺς om. KL[1] | 6 τῶν: τῶ S[1] et 7 ὀργάνω S[1] | ὡς om. K | οὐκ: κ M[1] | ἀναγκαίως K: ἀναγκαῖον C | 9 ἄδικόν τε καὶ ἀληθῶς σχέτλιον K | τῶν: τὸν C | 10 ἕνεκα SC | 12 τέκνων S[1] | post τέκτων add. οὐ S[2] | μὲν om. K | 13 παραλόγως SCMγρ. | 14 ἢ: εἴ K | περετέρω S | τῶν: τὴν SC | 15 post περιττὰ add. τὰ Sylburg | καταλιπὼν KMSC | 16 τοι om. L | 17 ἡ om. L | 18 γνώμονος: ἡγεμόνος L[1]M, corr. Mγρ. | 22 ἐπενετέον S | 24 ὀλίγων M, corr. Mγρ.: ἧττον SCL[2]Mγρ. | 26 αὐξήσει L | 28 τοῦ om. L[1] | προμηθίας S

Ταῦτα τοίνυν ξυλλογισάμενοι καὶ ὅσα τούτοις προσόμοια, 87
τὸν μὲν τῶν σωτηρίων νόμων νομοθέτην ὑμνήσατε, αὐτῶν
δὲ τῶν νόμων θαυμάσατε τὸ βιωφελὲς καὶ ὀνήσιμον· καὶ
οἷον θεωροί τινες τῶν ἀξιεπαίνων ἀγώνων γινόμενοι, τοὺς
μὲν τούτων ἀνακηρύξατε φύλακας, κατὰ δὲ τῶν παραβεβη-
κότων μὴ τὴν ἴσην ἐξενέγκητε ψῆφον. οὐ γὰρ ἴσῳ γε 88
σκοπῷ παραβαίνουσιν ἅπαντες. πολλὰ γὰρ δὴ καὶ παρὰ
γνώμην πλημμελοῦμεν οἱ ἄνθρωποι· καὶ ταῦτα καὶ αὐτοί
γε οἱ νόμοι καλοῦσιν ἀκούσια. καὶ γὰρ δὴ κατὰ κυνός τις
ἢ ἄλλου του λίθον ἀκοντίσας, τοῦ μὲν διήμαρτεν, ἄνθρω-
πον δὲ κατέκτεινε· τοιαῦτα γὰρ δὴ πάθη καὶ Ἡρόδοτος
ᾄδει. πολλάκις δέ τις πέλεκυν ἔχων καὶ ξύλα τέμνων κατά 89
τινος παριόντος ἄκων ἠκόντισε τὸν σίδηρον. τούτοις καὶ
τοῖς τοιούτοις, ὡς ἀκουσίοις, ξυγγνώμην οἱ νόμοι προσνέ-
μουσιν. καὶ τὰ ἑκούσια δὲ οὐ σμικρὰν ἔχει διαφοράν.
οὐδὲ γὰρ ἴσον ὑπό τινος ὀργῆς καὶ θυμοῦ τινα παροξυνό-
μενον πατάξαι τὸν πέλας καὶ παραπέμψαι τῷ θανάτῳ, οὐ
τοῦτο προβουλευσάμενον οὐδὲ ἐπὶ τούτῳ γε παίσαντα, καὶ
τὸ ἐξ ἐπιβουλῆς καὶ λόγου καὶ προνοίας τυρεῦσαι τὸν θά-
νατον· τὸ μὲν γὰρ ἦν ἀκρασίας θυμοῦ, τὸ δὲ πονηρίας
ἐσχάτης· καὶ τὸ μὲν οὐχ ὅλον, τὸ δὲ ὅλον τῆς γνώμης.
οὕτω καὶ ταῖς τῆς ἡδυπαθείας οὐχ ἅπαντες ὁμοίως οἱ ἄν- 90
θρωποι περιπίπτουσιν ἁμαρτίαις· ἀλλ' οἱ μὲν ἥκιστα περιερ-
γαζόμενοι τὰ εὐπρεπῆ τῶν σωμάτων περιπείρονται, ἔσθ'
ὅπη δὲ καὶ ὁρῶσιν ἐξαπίνης καὶ καταδουλοῦνται τῷ πάθει,
τοῦ λογισμοῦ τῆς ἡγεμονίας ἐξισταμένου· οἱ δὲ βίον ἔχουσι

11—12: Herod. I 43

16—p. 322, 23: Anastas. Sin. Resp. 8

2 *τὸν* S[2] e corr. | *νόμον* C | 2—3 *νομοθέτην — νόμων* om. C | 3 *βιοφιλὲς* KC | 6 *ἐξενέγκατε* S: *ἐξηνέγκηται* C | *οὐ*: *εὖ* C | 8 *καὶ* posterius om. C | 10 *ἀλόγου* CL[2]: *ἄλλου ἀλόγου* M | *του* om. C: *τὸν* LM | 11 *ἡρώδοτος* S | 12 *ἄγει* M, corr. M*γρ*. | *πέλυκα* S[2] | 13 *τὸ σιδήριον* SCM*γρ*. | 15 *ὡς μικρὰν* C | 16 *τινα* om. K | 18 *τούτῳ*: *τοῦ* K | 19 *τὸ*: *τὰ* L: *τῶ* S | 21 *οὐχ ὅλον*: *οὐ καλόν* K | 22 *οὕτως* KM | *τῆς* om. C | *ἡδυπαθείαις* KL | 24 *περιπίρωνται* S: *περιπήρονται* C[2] ut videtur: *τιτρώσκονται* M*γρ*. | 25 *δὲ* om. K | *ἐξαπήνης* S: *ἐξαίφνης* M, corr. M*γρ*.

91 τὸ τῇ τοιᾷδε θεωρίᾳ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἑστιᾶν. καὶ οἱ μὲν
οὐδὲ σιτίων οὐδὲ ποτῶν ἀπολαύουσιν ἀδεῶς, ἡττῶνται δὲ
ὅμως παλαίοντες, ἐπειδὴ παλαίειν ἐπιστημόνως οὐ βούλον-
p. 179 ται· οἱ δὲ | ὑπερμαζῶσι καὶ τρυφῶσι καὶ πᾶν εἶδος ἐπι-
νοοῦσι χλιδῆς καὶ τὰς ἄλλας ὀρέξεις διερεθίζουσι παντοδα-
παῖς ἐπινοίαις, καὶ μέντοι καὶ σβεννυμένων ἀσχάλλουσιν.
92 ἐπειδὴ τοίνυν τοσαύτη τῶν παρανομούντων διαφορά, οὐ
χρεὼν ἅπασι χαλεπαίνειν ὁμοίως, ἀλλὰ τοὺς μὲν προδήλως
τὸν συώδη βίον ἀσπαζομένους μυσάττεσθαι, τοῖς δὲ ἄλλοις
καὶ ξυμβουλεύειν καὶ παραινεῖν καὶ χεῖρα ὀρέγειν καὶ θερα-
πεύειν ἐπιμελῶς καὶ προσφέρειν τῆς ὑγιείας τὰ φάρμακα·
ἐκείνους δέ, ἤν τοι ἐπιμένωσι θηριωδῶς βιοτεύοντες, καὶ
περιόντας θρηνήσωμεν καὶ ἀποθανοῦσι τὸ Σαρδαναπάλου
93 ἐπίγραμμα προσενέγκωμεν. τῷ γὰρ δὴ ἐκείνου ἐπεγέγραπτο
τάφῳ· „τόσσ' ἔχω, ὅσσ' ἔφαγον καὶ ἐφύβρισα καὶ μετ' ἔρωτος
τέρπν' ἔπαθον· τὰ δὲ πολλὰ καὶ ὄλβια πάντα λέλειπται.
94 καὶ γὰρ ἐγὼ σποδός εἰμι, Νίνου μεγάλης βασιλεύσας.“ ἀλλὰ
γὰρ καὶ τοῦτο ψευδῶς οἱ γεγραφότες ἐπέγραψαν. οὐ γὰρ
ἔχει ὁ τελευτήσας, ἅπερ ἔφαγε καὶ ἔπιεν, ἀλλ' εἰς τὴν δυσ-
ώδη φθορὰν ἐκεῖνα κεχώρηκεν· ἔχει δὲ μόνον τοῦ παρα-
νόμου βίου τὴν δυσοσμίαν, ἣ διηνεκῶς τὴν ψυχὴν ἀλγύνει
καὶ ἀνιᾷ, ξυνειδυῖαν ἑαυτῇ τὰ κάκιστα καὶ μεμνημένην ὧν
παρανόμως εἰργάσατο.
95 Ταύτην ὑμῖν, ὦ ἄνδρες, δευτέραν καὶ δεκάτην διάλεξιν
προσενήνοχα, καὶ ἐπέδειξα, τίνα μὲν περὶ Θεοῦ καὶ ὕλης
καὶ κτίσεως, καὶ μέντοι καὶ ἀρετῆς καὶ κακίας τοῖς τῶν
Ἑλλήνων ἔδοξε φιλοσόφοις, καὶ τίνα ἡμᾶς οἱ θεῖοι ἐξεπαί-

14—17: Clem. Str. II 20, 118

14—23: Georg. Mon. Chron. I 6 (p. 9—10) (Suid. s. v. Σαρδανάπαλος)

1 τὸ: τῷ LC | 6 καὶ posterius om. C | ἀσχάλουσιν S | 8 προδήλους C | 9 τὸν om. C | εὐώδη K | 10 *hic desinit* C | 11 ὑγείας K | 12 ἐπιμένουσι S | βιωτεύοντες LS | 13 τὰ SL²Mγρ. et σαρδαναπάλλου KM: σαρδαναπάλῳ Mγρ. et 14 ἐπιγεγραμμένα SL²Mγρ. | 15 τόσ' K | ἔχω ὅσσ' om. K | ὅσ' S¹ | post ἔφαγον add. τε M | ἔρωτος: litt. ἔρ L² | 16 ἔμαθον M, corr. Mγρ. | λέληπται S¹ | 22 αὐτῇ L | κακα K | μεμνημένη K | 27 ἐξεπαίδευσαν om. M, add. Mγρ.

*δευσαν λόγοι, καὶ ὡς ἔσβεσται μὲν τὰ ἐκείνων ἅπαντα καὶ
παραδέδοται τῷ ζόφῳ τῆς λήθης, ἀνθεῖ δὲ ταῦτα καὶ τέθηλε
καὶ πολλὰς ἔχει καθ' ἑκάστην καὶ πόλιν καὶ χώραν ἀκροα-
τῶν μυριάδας καὶ διδασκάλους, τὴν μὲν Πλατωνικὴν εὐέπειαν
οὐκ ἔχοντας, τὴν δὲ τῆς ἀληθείας ἰατρείαν προσφέροντας·
καὶ τῶν μὲν ψευδωνύμων θεῶν τὸν πλάνον ἐληλαμένον,
τοῦ δὲ ἡμετέρου Σωτῆρος τὰ δόγματα κηρυττόμενα. τοῦτο* 96
*γὰρ δὴ καὶ ὁ Πορφύριος, ἐν οἷς καθ' ἡμῶν ξυνέγραψεν,
εἴρηκεν· „νυνὶ δὲ“ φησι „θαυμάζουσιν, εἰ τοσούτων ἐτῶν
κατείληφε νόσος τὴν πόλιν, Ἀσκληπιοῦ μὲν ἐπιδημίας καὶ
τῶν ἄλλων θεῶν οὐκέτι οὔσης· Ἰησοῦ γὰρ τιμωμένου, οὐ-
δεμιᾶς δημοσίας τις θεῶν ὠφελείας ᾔσθετο.“ ταῦτα ὁ πάν-* 97
*των ἡμῖν ἔχθιστος Πορφύριος εἴρηκε, καὶ ἀναφανδὸν ὡμο-
λόγησεν, ὡς πιστευόμενος ὁ Ἰησοῦς φρούδους ἀπέφηνε τοὺς
θεούς, καὶ μετὰ τὸν σταυρὸν καὶ τὸ σωτήριον πάθος οὐκέτι
φενακίζει τοὺς ἀνθρώπους Ἀσκληπιός, οὐδὲ ἄλλος τις τῶν
καλουμένων θεῶν. | ἅπαντα γὰρ αὐτῶν τὸν ὁρμαθόν, οἷόν* **p. 180**
*τινας νυκτερίδας, τῷ σκότῳ παρέπεμψεν ἀνατεῖλαν τὸ φῶς.
ταύτης καὶ ὑμᾶς τῆς ἀκτῖνος μεταλαχεῖν ἀξιῶ· τοῦδε γὰρ* 98
*χάριν καὶ τὸν πόνον ἀνεδεξάμην, καὶ οἷόν τινας βοτάνας
πανταχόθεν ξυλλέξας, τὸ ἀλεξίκακον ὑμῖν κατεσκεύασα φάρ-
μακον.*

8—12: Eus. Pr. V 1, 10 (Porph. contra Christ.)

2 *τέθειλε* S[1] | 4 *διδιδασκάλους* M | *εὐεπίαν* KS | 6 *ἐληλασμένον* MS[1] | 9 *θαυμάζουσι φησὶ* M | 12 *ὠφελίας* S | 12—13 *ὁ πλάτων ἡμῖν* L[1]: *ἡμῖν ὁ πάντων* L[2] | 13 *ἡμῖ* S | 14 *ὁ* om. S | 16 *φαινακίζει* KS | 20 *βοτάνας*: litt. *άν* desunt in K: *βοηθείας* K[2] | 22 *περὶ πρακτικῆς ἀρετῆς* KS; add. *λόγος ιβ* S | *θεοδωρήτου* [*θεοδωρίτου ἐπισκόπου κύρου* L] *ἑλληνικῶν θεραπευτικὴ παθημάτων* KL: *ἑλληνικῶν θεραπευτικὴ παθημάτων· ἡ βίβλος αὕτη ἐστὶν ἡ λεγομένη φιλόθεος* S

INDICES.

I. Index scriptorum et philosophorum.

In hoc indice non solum afferuntur scriptores a Theodoreto commemorati, sed ii quoque, quos ad opus suum conficiendum adhibuit vel adhibuisse videtur; horum vero et librorum eorum nomina *litteris inclinatis* scripta sunt. Uncis quadratis inclusi sunt ii scriptorum loci, quorum non ipsa verba a Theodoreto allata sunt. Asterisco notati sunt loci, quos sumpsit a Clemente, cruce vero, quos sumpsit ab Eusebio, et iis quoque locis Clementis, qui etiam apud Eusebium reperiuntur, crux appicta est. De philosophorum placitis cf. Dielsii *Doxographi Graeci*.

II. Index testimoniorum.

Addenda et corrigenda.

p. 10 inter testimonia add. (Suid. s. v. *Κάδμος* et *Ἆπις*).

p. 49 inter auctores leg. Phil. Bybl. fr. 1,2.

p. 58, 6 signum „ tollendum est.

p. 97, 17 in apparatu post MCV add. Georg.

p. 126, 15—17 inter testimonia add. Georg. Mon. Chron. II 8 (p. 63—64).

p. 131, 24 in apparatu add. *ψυχῇ* BL[1] (e pagina sequenti).

p. 134, 5—11 inter testimonia add. (Suid. s. v. *κακῶν*).

p. 188, 4 leg. „*αἰνέσω*“ *γὰρ εἶπε*.

B. G. TEUBNER LEIPZIG.

Ausgaben griechischer und lateinischer Schriftsteller.

1a. Bibliotheca scriptorum Graecorum et Romanorum Teubneriana. [8.]

Diese Sammlung hat die Aufgabe, die gesamten noch vorhandenen Erzeugnisse r griechischen und römischen Literatur in neuen, wohlfeilen Ausgaben zu veröffent-hen, soweit dies zu Gunsten der Wissenschaft oder der Schule wünschenswert ist e Texte der Ausgaben beruhen auf den jeweils neuesten Ergebnissen der kritischen rschung, über welche die beigefügte adnotatio critica, die sich teils in der praefatio, ls unter dem Text befindet, Auskunft gibt. Die Sammlung wird ununterbrochen rtgesetzt werden und in den früher erschienenen Bänden durch neue, verbesserte Aus-ben stets mit den Fortschritten der Wissenschaft Schritt zu halten suchen.

e Sammlung umfaßt zur Zeit gegen 400 Bände zum Preise von ca. 1200 Mark, e bei einmaligem Bezuge zum Vorzugspreise von ca. 900 Mark abgegeben werden.

Alle Ausgaben sind auch gleichmäßig geschmackvoll gebunden käuflich!

Textausgaben der griechischen und lateinischen Klassiker.

a. Griechische Schriftsteller.

eliani de nat. anim. ll. XVII, var. hist., epistt., fragmm. Rec. R. Hercher. 2 voll. *M.* 9.— **10.05.**

— **varia historia.** Rec. R. Hercher. *M.* —.90 **1.30.**

eneae commentarius poliorceticus. Rec. A. Hug. *M.* 1.35 **1.75.**

eschinis orationes. Ed. Fr. Blass. Ed. min. *M.* 2.40 **2.80.**

— —— —— Ed. maior (m. Index). *M.* 8.— **8.60.**

— —— Iterum ed. Fr. Franke. *M.* —.90 **1.30.**

eschyli tragoediae. Ed. H. Weil. *M.* 1.50 **2.—**

Einzeln jede Tragödie (Agamemnon. Choëphorae. Eumenides. Persae. Prometheus. Septem c. Th. Supplices) *M.* —.30 **—.60.**

—] **Scholia in Persas.** Rec. O. Dähnhardt. *M.* 3.60 **4.20.**

esopicae fabulae. Rec. C. Halm. *M.* —.90 **1.30.**

lexandri Lycopol. c. Manich. Ed. A. Brinkmann. *M.* 1.— **1.25.**

ypius: s. Musici.

Anacreontis carmina. Ed. V. Rose. Ed. II *M.* 1.— **1.40.**

Anaritius: s. Euclid. suppl.

Andocidis orationes. Ed. Fr. Blass. Ed. II. *M.* 1.20 **1.60.**

Annae Comnenae Alexias. Rec. A. Reifferscheid. 2 voll. *M.* 7.50 **8.60.**

Anonymus de incredibilibus: s. Mythographi.

Anthologia Graeca epigr. Palat. c. Plan. Ed. H. Stadtmueller.
Vol. I: Pal. l. I—VI (Plan. l. V—VII). *M.* 6.— **6.60.**
Vol. II. P. 1: Pal. l. VII (Plan. l. III). *M.* 8.— **8.60.**

—— **lyrica** s. lyr. Graec. rell. Edd. Bergk-Hiller-Crusius. *M.* 3.— **3.60.**

Antonini, M. Aurel., commentarr. ll. XII. Rec. I. Stich. *M.* 1.80 **2.20.**

Antoninus Liberalis: s. Mythographi.

Apollodori bibliotheca. Rec. Imm. Bekker. *M.* 1.— **1.30.**

—— —— Ed. R. Wagner: siehe Mythographi. Vol. I.

Apollonius Pergaeus (cum commentariis antiquis). Ed. et Lat. interpr. est I. L. Heiberg. 2 voll. *M.* 9.— **10.—**

Die **fetten** Ziffern verstehen sich für **gebundene** Exemplare.

Addenda et corrigenda.

p. 10 inter testimonia add. (Suid. s. v. Κάδμος et Ἆπις).

p. 49 inter auctores leg. Phil. Bybl. fr. 1,2.

p. 58, 6 signum „ tollendum est.

p. 97, 17 in apparatu post MCV add. Georg.

p. 126, 15—17 inter testimonia add. Georg. Mon. Chron. II 8 (p. 63—64).

p. 131, 24 in apparatu add. ψυχῇ BL[1] (e pagina sequenti).

p. 134, 5—11 inter testimonia add. (Suid. s. v. κακῶν).

p. 188, 4 leg. „αἰνέσω" γὰρ εἶπε.

B. G. TEUBNER LEIPZIG.

[A]usgaben griechischer und lateinischer Schriftsteller.

1a. Bibliotheca scriptorum Graecorum et Romanorum Teubneriana. [8.]

Diese Sammlung hat die Aufgabe, die gesamten noch vorhandenen Erzeugnisse [de]r griechischen und römischen Literatur in neuen, wohlfeilen Ausgaben zu veröffent[lic]hen, soweit dies zu Gunsten der Wissenschaft oder der Schule wünschenswert ist [Di]e Texte der Ausgaben beruhen auf den jeweils neuesten Ergebnissen der kritischen [Fo]rschung, über welche die beigefügte adnotatio critica, die sich teils in der praefatio, [tei]ls unter dem Text befindet, Auskunft gibt. Die Sammlung wird ununterbrochen [fo]rtgesetzt werden und in den früher erschienenen Bänden durch neue, verbesserte Aus[ga]ben stets mit den Fortschritten der Wissenschaft Schritt zu halten suchen.

[Di]e Sammlung umfaßt zur Zeit gegen 400 Bände zum Preise von ca. 1200 Mark, [di]e bei einmaligem Bezuge zum Vorzugspreise von ca. 900 Mark abgegeben werden.

Alle Ausgaben sind auch gleichmäßig geschmackvoll gebunden käuflich!

Textausgaben der griechischen und lateinischen Klassiker.

a. Griechische Schriftsteller.

[Ae]liani de nat. anim. ll. XVII, var. hist., epistt., fragmm. Rec. R. Hercher. 2 voll. *M.* 9.— **10.05.**

— varia historia. Rec. R. Hercher. *M.* —.90 **1.30.**

[A]eneae commentarius poliorceticus. Rec. A. Hug. *M.* 1.35 **1.75.**

[A]eschinis orationes. Ed. Fr. Blass. Ed. min. *M.* 2.40 **2.80.**

— — — Ed. maior (m. Index). *M.* 8.— **8.60.**

— — Iterum ed. Fr. Franke. *M.* —.90 **1.30.**

[A]eschyli tragoediae. Ed. H. Weil. *M.* 1.50 **2.—**

Einzeln jede Tragödie (Agamemnon. Choëphorae. Eumenides. Persae. Prometheus. Septem c. Th. Supplices) *M.* —.30 **—.60.**

—] Scholia in Persas. Rec. O. Dähnhardt. *M.* 3.60 **4.20.**

[A]esopicae fabulae. Rec. C. Halm. *M.* —.90 **1.30.**

[A]lexandri Lycopol. c. Manich. Ed. A. Brinkmann. *M.* 1.— **1.25.**

[A]lypius: s. Musici.

Anacreontis carmina. Ed. V. Rose. Ed. II. *M.* 1.— **1.40.**

Anaritius: s. Euclid. suppl.

Andocidis orationes. Ed. Fr. Blass. Ed. II. *M.* 1.20 **1.60.**

Annae Comnenae Alexias. Rec. A. Reifferscheid. 2 voll. *M.* 7.50 **8.60.**

Anonymus de incredibilibus: s. Mythographi.

Anthologia Graeca epigr. Palat. c. Plan. Ed. H. Stadtmueller.

Vol. I: Pal. l. I—VI (Plan. l. V—VII). *M.* 6.— **6.60.**

Vol. II. P. 1: Pal. l. VII (Plan. l. III). *M.* 8.— **8.60.**

— lyrica s. lyr. Graec. rell. Edd. Bergk-Hiller-Crusius. *M.* 3.— **3.60.**

Antonini, M. Aurel., commentarr. ll. XII. Rec. I. Stich. *M.* 1.80 **2.20.**

Antoninus Liberalis: s. Mythographi.

Apollodori bibliotheca. Rec. Imm. Bekker. *M.* 1.— **1.30.**

— — Ed. R. Wagner: siehe Mythographi. Vol. I.

Apollonius Pergaeus (cum commentariis antiquis). Ed. et Lat. interpr. est I. L. Heiberg. 2 voll. *M.* 9.— **10.—**

Die **fetten** Ziffern verstehen sich für **gebundene** Exemplare.

Apollonii Rhodii Argonautica. Rec. R. Merkel. ℳ 1.— 1.40.
Appiani hist. Rom. Ed. L. Mendelssohn. 2 voll. ℳ 9.— 10.—
Archimedis opera omnia. Ed. I. L. Heiberg. 3 voll. ℳ 18.— 19.80.
Aristeae ad Philocratem epistula c. cet. de vers. LXX interpr. testim. Ed. P. Wendland. ℳ 4.— 4.50.
Aristophanis comoediae. Ed. Th. Bergk. 2 voll.
Vol. I: Acharn., Equites, Nubes, Vespae, Pax.
— II: Aves, Lysistr., Thesmoph., Ranae, Eccles., Plutus.
Einzeln jedes Stück ℳ —.45 —.75.
Aristotelis de partib. anim. ll. IV. Ed. B. Langkavel. ℳ 1.80 2.20.
—— **de arte poetica l.** Rec. W. Christ. ℳ —.60 —.90.
—— **physica.** Rec. C. Prantl. ℳ 1.50 1.90.
—— **ethica Nicomachea.** Ed. Fr. Susemihl. ℳ 1.80 2.10.
—— **de coelo et de generatione et corruptione.** Rec. C. Prantl. ℳ 1.20 1.60.
—— **quae feruntur de coloribus, de audibilibus, physiognomonica.** Rec. C. Prantl. ℳ —.60 —.90.
—— **politica.** Ed. Fr Susemihl. Ed. III. ℳ 2.40 2.80.
—— **magna moralia.** Rec. Fr. Susemihl. ℳ 1.20 1.60.
—— **de anima ll. III.** Rec. Guil. Biehl. ℳ 1.20 1.60.
[—— **ethica Eudemia.**] **Eudemi Rhodii ethica.** Adi. de virtutibus et vitiis l. rec. Fr. Susemihl. ℳ 1.80 2.10.
—— **ars rhetorica.** Ed. A. Roemer. Ed. II. ℳ 3.60 4.—
—— **metaphysica.** Rec. Guil. Christ. ℳ 2.40 2.80.
—— **qui fereb. libror. fragmenta.** Coll. V. Rose. ℳ 4.50 5.—
—— **oeconomica.** Rec. Fr. Susemihl. ℳ 1.50 1.90.
—— **quae feruntur de plantis, de mirab. auscultat., mechanica, de lineis insec., ventorum situs et nomina, de Melisso Xenophane Gorgia.** Ed. O. Apelt. ℳ 3.— 3.40.
—— **parva naturalia.** Rec. Guil. Biehl. ℳ 1.80 2.10.
—— *Πολιτεία Ἀθηναίων.* Ed. Fr. Blaß. Ed. III. ℳ 1.80 2.10.
——: s. a. Musici.
Arriani Anabasis. Rec. Car. Abicht. ℳ 1.20 1.70. Mit Karte ℳ 1.50.
—— **scripta minora.** Edd. Hercher-Eberhard. ℳ 1.80 2.20.
Athenaei dipnosophist. ll. XV. Rec. G. Kaibel. 3 voll. ℳ 17.10 18.90.
Autolyci de sphaera quae movetur l., de ortibus et occasibus ll. II. Ed. Fr. Hultsch. ℳ 3.60 4.—

Babrii fabulae Aesopeae. Rec. O. Crus
Acc. fabul. dactyl. et iamb. rell. Ignat
al. testrast. iamb. rec. a C. Fr. Muel
Ed. maior. ℳ 8.40 9.—
Babrii fabulae Aesopeae. Rec. O. Crus
Ed. minor. ℳ 4.— 4.60.
—— —— Ed. F. G. Schneide
Bacchius: s. Musici. [ℳ —.60
Bacchylidis carmina. Ed. Fr. B
ℳ 2.40 2.90.
Batrachomyomachia: s. Hymni Ho
Bio: s. Bucolici. [
Blemyomachia: s. Eudocia Augu
Bucolicorum Graecorum Theocriti, Bi
Moschi reliquiae. Rec. H. L. Ahr
ℳ —.60 1.—
Callinici de vita S. Hypatii l. Edd.
philol. Bonn. sodales. ℳ 3.— 3.40.
Cassianus Bassus: s. Geoponica.
Cebetis tabula. Ed. C. Praechte
ℳ —.60 —.90.
Chronica minora. Ed. C. Frick. Vo
Acc. **Hippolyti Romani** praeter Cano
Paschalem fragmm. chronol. ℳ 6.80 7
Claudiani carmina: s. Eudocia Augu
Cleomedis de motu circulari corpo
caelestium ll. II. Ed. H. Ziegl
ℳ 2.70 3.20.
Colluthus: s. Tryphiodorus.
Cornuti theologiae Graecae compendi
Rec. C. Lang. ℳ 1.50 2.—
Corpusculum poesis epicae Graecae lu-
bundae. Edd. Brandt et Wachsmu
2 fascc. ℳ 6.— 7.—
Demades: s. Dinarchus.
Demetrii Cydon. de contemn. morte
Ed. H. Deckelmann. ℳ 1.— 1.40
Demosthenis orationes. Recc. G. Dindo
Blaß. Ed. maior. [Mit adnot. c
3 voll. [je ℳ 2.40 3.—] ℳ 7.20 9
Ed. minor. [Ohne die adnot. crit.] 3 v
[je ℳ 1.50 2.—] ℳ 4.50 6.— [6 par
je ℳ —.75 1.10.]
Vol. I. Pars 1. Olynthiacae III. P
lippica I. De pace. Philippica
De Halonneso. De Chersoneso. P
lippicae III. IV. Adversus Phili
epistolam. Philippi epistola. De c
tributione. De symmoriis. De R
diorum libertate. De Megalopoli
De foedere Alexandri.
— I. Pars 2. De corona. De falsa le
tione
— II. Pars 1. Adversus Leptine
Contra Midiam. Adversus And
tionem. Adversus Aristocratem.
— II. Pars 2. Adversus Timocrate
Adversus Aristogitonem II. Advers
Aphobum III. Adversus Onetorem
In Zenothemin. In Apaturium.
Phormionem. In Lacritum Pro Ph
mione. In Pantaenetum. In Nau
machum. In Boeotum de nomi
In Boeotum de dote

[De]mosthenis orationes. Recc. G. Dindorf-Blaß.
Vol. III. Pars 1. In Spudiam. In Phaenippum. In Macartatum. In Leocharem. In Stephanum II. In Euergum. In Olympiodorum. In Timotheum. In Polyclem. Pro corona trierarchica. In Callippum. In Nicostratum. In Cononem. In Calliclem.
— III. Pars 2. In Dionysodorum. In Eubulidem. In Theocrinem. In Neaeram. Oratio funebris. Amatoria. Prooemia. Epistolae. Index historicus.

[Di]narchi orationes adiectis Demadis qui fertur fragmentis ὑπὲρ τῆς δωδεκαετίας. Ed. Fr. Blaß. Ed. II. *M.* 1.— **1.40.**

[Di]odori bibliotheca hist. Edd. Bekker-L. Dindorf-Vogel. 5 voll. Voll. I. II. je *M.* 3.60 **4.20.** Vol. III. *M.* 4.— **4.60.** [Ed. L. Dindorf. Voll. III. IV. je *M.* 3.—. Vol. V. *M.* 3.75.]

[D]ionis Cassii Cocceiani historia Romana. Edd. L. Dindorf-Melber. 5 voll. Vol. I. *M.* 4.50 **5.—** Vol. II. *M.* 3.60 **4.20.** [Ed. L. Dindorf. Voll. IV. V. je *M.* 2.70.]

[D]ionis Chrysostomi orationes. Rec. L. Dindorf. 2 voll. *M.* 5.40. [Neubearbeitung von A. Sonny in Vorbereitung.]

[D]ionysi Halic. antiquitates Romanae. Ed. C. Jacoby. 4 voll. Vol. I. *M.* 3.60 **4.20.** Voll. II. III. je *M.* 3.— **3.60.**
— **opuscula.** Edd. H. Usener et L. Radermacher. Vol. I. *M.* 6.— **6.60.**

[D]iophanti opera omnia c. Gr. commentt. Ed. P. Tannery. 2 voll. *M.* 10.— **11.—**

[E]clogae poetarum Graec. Ed. H. Stadtmueller. *M.* 2.70 **3.20.**

[E]picorum Graec. fragmenta. Ed Kinkel. Vol. I. *M.* 3.— **3.50.**

[E]picteti dissertationes ab Arriano dig. Rec. H. Schenkl. Acc. fragmm., enchiridion, gnomolog. Epict., rell., indd. Ed. maior. *M.* 10.— **10.80.** Ed. minor. *M.* 6.— **6.60.**

Eratosthenis catasterismi: s. Mythographi III. 1

Erotici scriptores Graeci. Rec. R. Hercher. 2 tomi. [Vergr.; Neubearbeitung v. A. Eberhard i. Vorbereitung.]

Euclidis opera omnia. Edd. I. L. Heiberg et H. Menge.
Voll. I-V. **Elementa.** Ed. et Lat. interpr. est Heiberg. *M.* 24.60 **27.40.**
— VI. **Data.** Ed. Menge. *M.* 5.— **5.60.**
— VII. **Optica, Opticor. rec. Theonis, Catoptrica,** c. scholl. ant. Ed. Heiberg. *M.* 5.— **5.60.**
— — — Supplem.: **Anaritii** in X ll. priores Element. comm. Ex interpr. Gherardi Crem. ed. M. Curtze. *M.* 6.— **6.60.**
—: s. a. Musici.

Eudociae Augustae, Procli Lycii, Claudiani carmm. Graec. rell. Acc. **Blemyomachiae** fragmm. Rec. A. Ludwich. *M.* 4.— **4.40.**

Eudociae violarium. Rec. I. Flach. *M.* 7.50 **8.20.**

Euripides tragoediae. Rec. A. Nauck. Ed. III. 3 voll. *M.* 5.70 **7.20.**
Vol. I: Alcestis. Andromacha. Bacchae Hecuba. Helena. Electra. Heraclidae. Hercules furens. Supplices. Hippolytus. *M.* 1.50 **2.—**
— II: Iphigenia Aulidensis. Iphigenia Taurica. Ion. Cyclops. Medea. Orestes. Rhesus. Troades. Phoenissae. *M.* 1.50 **2.—**
— III: Perditarum tragoediarum fragmenta. *M.* 2.70 **3.20.**
Einzeln jede Tragödie *M.* —.30 **—.60.**

Eusebii opera. Rec. G. Dindorf. 4 voll. *M.* 15.— **17.20.**

Fabulae Aesopicae: s. Aesop. fab.

Fabulae Romanenses Graec. conscr. Rec. A. Eberhard. Vol. I. *M.* 3.75 **4.30.**

Favonii Eulogii disp. de somnio Scipionis. Ed. A. Holder. *M.* 1.40 **1.80.**

Florilegium Graecum in usum primi gymnasiorum ordinis collectum a philologis Afranis. kart. Fasc. 1—10 je *M.* **—.50;** Fasc. 11—15 je *M.* **—.60.**
Hierzu unentgeltlich: Index argumentorum et locorum.
Außer der Verwendung bei den Maturitätsprüfungen hat diese Sammlung noch den Zweck, dem Primaner das Beste und Schönste aus der griech. Literatur auf leichte Weise zugänglich zu machen und den Kreis der Altertumsstudien zu erweitern.

Galeni Pergameni scripta minora. Recc. I. Marquardt, I. Müller, G. Helmreich. 3 voll. *M.* 7.50 **9.—**
— **institutio logica.** Ed. C. Kalbfleisch. *M.* 1.20 **1.60.**
— **de victu attenuante l.** Ed. C. Kalbfleisch. *M.* 1.40 **1.80.**

Gaudentius: s. Musici.

Geoponica sive Cassiani Bassi Schol. de re rustica eclogae. Rec. H. Beckh. *M.* 10.— **10.80.**

Georgii Acropol. opera. Rec. A. Heisenberg. Vol. I. *M.* 8.— **9.—**

Georgii Cypri descriptio orbis Romani. Acc. **Leonis imp. diatyposis genuina.** Ed. H. Gelzer. Adi. s. 4 tabb. geograph. *M.* 3.— **3.50.**

Heliodori Aethiopic. ll. X. Ed. I. Bekker. *M.* 2.40 **2.90.**

Hephaestion: s. Metrici scriptores.

Heraclitus: s. Mythographi.

Hermippus, anon. christ. de astrologia dialogus. Edd. C. Kroll et P. Viereck. *M.* 1.80 **2.20.**

Herodiani ab excessu divi Marci ll. VIII. Ed. I. Bekker. *M.* 1.20 **1.60.**

Herodoti historiarum ll. IX. Edd. Dietsch-Kallenberg. 2 voll. [je ℳ 1.35 **1.80**] ℳ 2.70 **3.60.**
Vol. I: Lib. 1—4. Fasc. I: Lib. 1. 2. ℳ —.75 **1.10.**
Fasc. II: Lib. 3. 4. ℳ —.75 **1.20.**
— II: Lib. 5—9. Fasc. I: Lib. 5. 6. ℳ —.60 **—.90.**
Fasc. II: Lib. 7. ℳ —.45 **—.75.**
Fasc. III: Lib. 8. 9. ℳ —.60 **—.90.**

Herondae mimiambi. Acc. Phoenicis Coronistae, Mattii mimiamb. fragmm. Ed. O. Crusius. Ed. III maior. [U. d. Pr.] Ed. III minor. ℳ 2.40 **2.80.**

Heronis Alexandrini opera. Vol. I. Druckwerke und Automatentheater, griech. und deutsch hrsg. von W. Schmidt. Im Anh. Herons Fragment über Wasseruhren, **Philons** Druckwerke, **Vitruvs** Kapitel zur Pneumatik. Mit 124 Fig. ℳ 9.— **9.80.**
—— —— —— Suppl.: D. Gesch. d. Textüberliefrg. Griech. Wortregister. ℳ 3.— **3.40.**
—— —— —— Vol. II. Fasc. I. Mechanik u. Katoptrik, hrsg. u. übers. von L. Nix u. W. Schmidt. Im Anh. Excerpte aus **Olympiodor, Vitruv, Plinius, Cato, Pseudo-Euclid.** M. 101 Fig. ℳ 8.— **8.60.**
—— —— —— Vol. III. Vermessungslehre u. Dioptra, griech. u. deutsch hrsg. von H. Schöne. M. 116 Fig. ℳ 8.— **9.—**

Hesiodi quae fer. carmina. Rec. A. Rzach. ℳ 1.50 **2.—**

Hesychii Milesii qui fertur de viris ill. l. Rec. I. Flach. ℳ —.75 **1.10.**

Hieroclis synecdemus. Acc. fragmenta ap. Constantinum Porphyrog. servata et nomina urbium mutata. Rec. A. Burckhardt. ℳ 1.20 **1.60.**

Hipparchi in Arati et Eudoxi Phaenomena comm. Rec. C. Manitus. ℳ 4.— **4.60.**

Hippocratis opera. 7 voll. Recc. H. Kuehlewein et I. Ilberg. Vol. I (cum tab. phototyp.). ℳ 6.— **6.60.** Vol. II. ℳ 5.— **5.50.**

Historici Graeci minores. Ed. L. Dindorf. 2 voll. ℳ 8.25 **9.30.**

Homeri carmina. Ed. Guil. Dindorf. 2 voll. Ed. IV.
Vol. I: Ilias, mit Sengebuschs diss. Hom. I. ℳ 2.25. Ausg. a. Schreibpapier ℳ 4.50.
— II: Odyssea, mit Sengebuschs diss. Hom. II. ℳ 2.25. Ausg. a. Schreibpapier ℳ 4.50.
—— **Ilias.** Ed. Guil. Dindorf. Ed. V cur. C. Hentze. 2 partes. [je ℳ —.75 **1.10.**] ℳ 1.50 **2.20.**
Pars I: Il. 1—12. Pars II: Il. 13—24.
[——] **Iliadis carmm. XVI.** Schol. in usum ed. A. Koechly. ℳ 3.— **3.60.**
—— **Odyssea.** Ed. Guil. Dindorf. Ed. V cur. C. Hentze. 2 partes. [je ℳ —.75 **1.10.**] ℳ 1.50 **2.20.**
Pars I: Od. 1—12. Pars II: Od. 13—24.

Homeri Odyssea. Rec. A. Ludwich. 2 vol[l]. Ed. minor. ℳ 1.50 **2.20.**
Vol. I: Od. 1—12. ℳ —.75 **1.10.**
— II: Od. 13—24. ℳ —.75 **1.10.**

Hymni Homerici acc. epigrammatis [et] **Batrachomyomachia.** Rec. A. Baumeister. ℳ —.75 **1.10.**

Hyperidis orationes. Ed. Fr. Blaß. E[d.] III. ℳ 2.10 **2.50.**

Iamblichi protrepticus. Ed. H. Pistelli. ℳ 1.80 **2.60.**
—— **de communi math. scientia l.** Ed. N. Festa. ℳ 1.80 **2.60.**
—— **in Nicomachi arithm. introduct. l.** Ed. H. Pistelli. ℳ 2.40 **2.80.**

Ignatius Diaconus: s. Nicephorus.

Inc. auct. Byzant. de re milit. l. Rec. R. Vári. ℳ 2.40.

Ioannes Philoponus: s. Philoponus.

Iosephi opera. Recc. Bekker-Naber. 6 voll. ℳ 21.20 **24.40.**
—— —— Rec. I. Bekker. 6 voll. Vol. VI. ℳ 2.10.

Isaei orationes. Ed. C. Scheibe. ℳ 1.2[0] **1.60.**

Isocratis orationes. Recc. Benseler-Blass. 2 voll. ℳ 2.70 **3.60.**

Iuliani imp. quae supers. omnia. Rec. C. F. Hertlein. 2 voll. ℳ 6.75 **7.60.**

Iustiniani imp. novellae. Ed. C. E. Zachariae a Lingenthal. 2 partes. ℳ 10.50 **11.60.**
—— —— —— Appendix (I). ℳ —.60 **1.—**
—— —— —— Appendix (II). **De dioecesi Aegyptiaca lex ab imp. Iustiniano anno 554 lata.** ℳ 1.20 **1.60.**

Leonis diatyposis: s. Georgius Cyprius.

Luciani opera. Rec. C. Jacobitz. 3 voll. ℳ 6.30 **7.80.**

Lycophronis Alexandra. Rec. G. Kinkel. ℳ 1.80 **2.20.**

Lycurgi or. in Leocratem. Edd. Scheibe-Blass. Ed. maior. ℳ —.90 **1.30.** Ed. minor. ℳ —.60 **—.90.**

Lydi l. de ostentis et Calendaria Graeca omnia. Ed. C. Wachsmuth. Ed. II. ℳ 6.— **6.60.**
—— —— —— Ed. I. ℳ 2.70.
—— **de mensibus l.** Ed. R. Wünsch. ℳ 5.20 **5.60.**
—— **de magistratibus l.** Ed. R. Wünsch. [In Vorbereitung.]

Lysiae orationes. Rec. Th. Thalheim. Ed. maior. ℳ 3 — **3.60.** Ed. minor. ℳ 1.20 **1.60.**

Manethonis apotelesmaticorum qui fer. ll. VI. Ed. A. Koechly. Acc. **Dorothei et Annubionis** fragmm. astrologica. ℳ 1.50 **2.—**

Marci Diaconi vita Porphyrii, episcopi Gazensis. Edd. soc. philol. Bonn. sodales. ℳ 2.40 **2.80.**

Die **fetten** Ziffern verstehen sich für **gebundene** Exemplare.

[M]aximi et Ammonis carminum de actionum auspiciis rell. Acc. anecdota astrologica. Rec A. Ludwich. *M.* 1.80 **2.20.**
[M]etrici scriptores Graeci. Ed. R. Westphal. Vol. I: Hephaestion. *M.* 2.70 **3.20.**
[M]etrologicorum scriptorum reliquiae. Ed. F. Hultsch. Vol. I: Scriptores Graeci. *M.* 2.70 **3.20.** [Vol. II: Scriptores Latini. *M.* 2.40 **2.80.**] 2 voll. *M.* 5.10 **6.—**
[M]oschus: s. Bucolici.
[M]usici scriptores Graeci. Aristoteles, Euclides, Nicomachus, Bacchius, Gaudentius, Alypius et melodiarum veterum quidquid exstat. Rec. C. Ianus. Ann. s. tabulae. *M.* 9.— **9.80.**
— — — Supplementum: Melodiarum rell. *M.* 1.20 **1.60.**
[M]ythographi Graeci. Vol. I: **Apollodori bibliotheca, Pediasimi** lib. de Herculis laboribus. Ed. R. Wagner. *M.* 3.60 **4.20.**
— Vol. II. Fasc. I: **Parthenii** lib. *περὶ ἐρωτικῶν παθημάτων*, ed. P. Sakolowski. **Antonini Liberalis** *μεταμορφώσεων συναγωγή*, ed. E. Martini. *M.* 2.40 **2.80.** Suppl.: **Parthenius,** ed. E. Martini. *M.* 2.40 **2.80.**
— Vol. III. Fasc. I: **Eratosthenis** catasterismi. Ed. Olivieri. *M.* 1.20 **1.60.**
— Vol. III. Fasc. II: **Palaephati** *περὶ ἀπίστων*, **Heracliti** lib. *περὶ ἀπίστων*, **Excerpta Vaticana** (vulgo Anonymus de incredibilibus). Ed. N. Festa. *M.* 2.80 **3.20.**
[N]aturalium rerum scriptores Graeci minores. Vol. I: Paradoxographi, Antigonus, Apollonius, Phlegon, Anonymus Vaticanus. Rec. O. Keller. *M.* 2.70 **3.10.**
[N]icephori archiepiscopi opusc. hist. Ed. C. de Boor. Acc. **Ignatii Diaconi vita Nicephori.** *M.* 3.30 **3.70.**
[N]icephori Blemmydae curr. vitae et carmina. Ed. A. Heisenberg. *M.* 4.— **4.40.**
[N]icomachi Geraseni introductionis arithm. ll. II. Rec. R. Hoche. *M.* 1.80 **2.10.**
—: s. a. Musici.
[N]onni Dionysiacorum ll. XLVIII. Rec. A. Koechly. 2 voll. *M.* 9.— **10.—**
— **paraphrasis s. evangelii Ioannei.** Ed. A. Scheindler. *M.* 4.50 **5.—**
[O]nosandri de imperatoris off. l. Rec. A. Koechly. *M.* 1.20 **1.60.**
[P]alaephatus: s. Mythographi.
[P]arthenius: s. Mythographi.
[P]atrum Nicaenorum nomina graece, latine, syriace, coptice, arabice, armeniace. Edd. H. Gelzer, H. Hilgenfeld, O. Cuntz. *M.* 6.— **6.60.** (Scriptores sacri et profani. Fasc. II.)
[P]ausaniae descriptio Graeciae. Rec. I. H. Chr. Schubart. 2 voll. *M.* 3.60 **4.40.**
— — Rec. F. Spiro. Vol. I. *M.* 2.80 **3.40.**
[P]ediasimus: s. Mythographi.

Philodemi volumina rhetorica. Ed. S. Sudhaus. 2 voll. u. Suppl. *M.* 11.— **12.60.**
— **de musica ll.** Ed. I. Kempe. *M.* 1.50 **2.—**
Philoponi de opificio mundi ll. Rec. W. Reichardt. 4.— **5.60.** (Scriptores sacri et profani. Fasc. I.)
— **de aeternitate mundi c. Proclum.** Ed. H. Rabe. *M.* 10.— **10.80.**
Philostrati (mai.) opera. Ed. C. L. Kayser 2 voll. *M.* 8.25 **9.25.**
— **imagines.** Recc. O. Benndorf et C. Schenkl. *M.* 2.80 **3.30.**
Philostrati (min.) imagines et Callistrati descriptiones. Recc. C. Schenkl et Aem. Reisch. *M.* 2.40 **2.80.**
Physiognomonici scriptores Graeci et Latini. Rec. R. Foerster. 2 voll. [Vol. I. *M.* 8.— **8.60.** Vol. II. *M.* 6.— **6.60.**] *M.* 14.— **15.20.**
Pindari carmina. Ed. W. Christ. Ed. II. *M.* 1.80 **2.20.**
Platonis dialogi secundum Thrasylli tetralogias dispositi. Ex recogn. C. F. Hermanni et M. Wohlrabii. 6 voll. [Voll. I. III—VI. je *M.* 1.80 **2.30.** Vol. II. *M.* 1.50 **2.—**] *M.* 10.50 **13.50.**
Auch in folgenden einzelnen Abteilungen:
Nr. 1. Euthyphro. Apologia Socratis. Crito. Phaedo. *M.* —.60 **—.90.**
— 2. Cratylus. Theaetetus. *M.* —.90 **1.30.**
— 3. Sophista. Politicus. *M.* —.90 **1.30.**
— 4. Parmenides. Philebus. *M.* —.75 **1.10.**
— 5. Convivium. Phaedrus. *M.* —.60 **—.90.**
— 6. Alcibiades I et II. Hipparchus. Erastae. Theages. *M.* —.60 **—.90.**
— 7. Charmides. Laches. Lysis. *M.* —.60 **—.90.**
— 8. Euthydemus. Protagoras. *M.* —.60 **—.90.**
— 9. Gorgias. Meno. *M.* —.90 **1.30.**
— 10 Hippias I et II. Io. Menexenus Clitophon. *M.* —.60 **—.90.**
— 11. Rei publicae libri decem. *M.* 1.50 **2.—**
— 12. Timaeus. Critias Minos *M.* —.75 **1.10.**
— 13. Legum libri XII. Epinomis *M.* 1.50 **2.—**
— 14. Platonis quae feruntur epistolae XVIII. Acc. definitiones et septem dialogi spurii. *M.* 1.20 **1.60.**
— 15. Appendix Platonica continens isagogas vitasque antiquas, scholia Timaei, glossar., indices. *M.* 1.50 **2.—**

Inhalt von Nr. 1— 3 = Vol. I.
— 4— 6 = Vol. II.
— 7—10 = Vol. III.
— 11. 12 = Vol. IV.
— 13 = Vol. V.
— 14. 15 = Vol. VI.

Plotini opera. Rec. A. Kirchhoff. 2 voll. Vol. II. *M.* 3.—

Die **fetten** Ziffern verstehen sich für **gebundene** Exemplare.

Plotini Enneades praemisso Porphyrii de vita Plotini deque ordine librorum eius libello. Ed. R. Volkmann. 2 voll. *M.* 9.— **10.10.**

Plutarchi vitae parallelae. Rec. C. Sintenis. 5 voll. [Vol. I. *M.* 1.80 **2.30.** Vol. II. *M.* 2.10 **2.60.** Voll. III—V. je *M.* 1.50 **2.—**] *M.* 8.40 **10.90.**

Auch in folgenden einzelnen Abteilungen:

Nr. 1. Theseus et Romulus, Lycurgus et Numa, Solon et Publicola. *M.* —.90 **1.30.**

— 2. Themistocles et Camillus, Pericles et Fabius Maximus, Alcibiades et Coriolanus. *M.* —.90 **1.30.**

— 3. Timoleon et Aem. Paulus, Pelopidas et Marcellus. *M.* —.90 **1.30.**

— 4. Aristides et Cato, Philopoemen et Flamininus, Pyrrhus et Marius. *M.* —.90 **1.30.**

— 5. Lysander et Sulla, Cimon et Lucullus. *M.* —.90 **1.30.**

— 6. Nicias et Crassus, Sertorius et Eumenes. *M.* —.75 **1.10.**

— 7. Agesilaus et Pompeius. *M.* —.75 **1.10.**

— 8. Alexander et Caesar. *M.* —.75 **1.10.**

— 9. Phocion et Cato minor. *M.* —.60 **—.90.**

— 10. Agis et Cleomenes, Tib. et C. Gracchi. *M.* —.60 **—.90.**

— 11. Demosthenes et Cicero. *M.* —.60 **—.90.**

— 12. Demetrius et Antonius. *M.* —.60 **—.90.**

— 13. Dio et Brutus. *M.* —.75 **1.10.**

— 14. Artaxerxes et Aratus, Galba et Otho. *M.* —.90 **1.30.**

Inhalt von Nr. 1. 2 = Vol. I.
— 3— 5 = Vol. II.
— 6— 8 = Vol. III.
— 9—12 = Vol. IV.
— 13. 14 = Vol. V.

—— **moralia.** Rec. G. N. Bernardakis. 7 voll. je *M.* 4.— **4.60.**

Poetarum Graecorum eclogae. Scholarum in usum composuit H. Stadtmueller. *M.* 2.70 **3.20.**

Polemonis declamationes duae. Rec. H. Hinck. *M.* 1.— **1.40.**

Polyaeni strategematicon ll. VIII. Recc. Woelfflin-Melber. *M.* 7.50 **8.—**

Polybii historiae. Rec. L. Dindorf. 4 voll. Voll. I. II. III. Ed. II cur. Th. Büttner-Wobst. je *M.* 3.60 **4.20.** [Vol. IV u. d. Pr.]

Porphyrii opuscc. sel. Rec. A. Nauck. Ed. II. *M.* 3.— **3.50.**

Procli Lycii carmina: s. Eudocia Augusta.

Procli Diadochi in primum Euclidis elementorum librum commentarii. Rec. G. Friedlein. *M.* 6.75 **7.30.**

—— **in Platonis rem publicam commentarii.** Ed. G. Kroll. Vol. I. *M.* 5.— **5.60.** Vol. II. *M.* 8.— **8.60.**

Ptolemaei opera. Vol. I. Syntaxis, I. L. Heiberg. Pars I. *M.* 8.— **8.**[…] Pars II. *M.* 12.— **13.—**

Quinti Smyrnaei Posthomericorum ll. XI[…] Rec. A. Zimmermann. *M.* 3.60 **4.20.**

Rhetores Graeci. Rec. L. Spengel. 3 vo[…] Vol. I. Ed. C. Hammer. *M.* 3.60 **4.2**[…] [Voll. II u. III vergriffen.]

Scriptores erotici, siehe: Erotici scri[…]tores.

—— **metrici,** siehe: Metrici scriptor[…]

—— **metrologici,** siehe: Metrologi[…] scriptores.

—— **originum Constantinopolit.** Re[…] Th. Preger. Fasc. I. *M.* 4.— **4.60.**

—— **physiognomonici,** siehe: Physi[…]gnomonici scriptores.

—— **sacri et profani.**
Fasc. I: s. Philoponus.
Fasc. II: s. Patrum Nicaen. nom[…]
Fasc. III: s. Zacharias Rhetor.
Fasc. V: E. Gerland, neue Quell[…] z. Gesch. d. latein. Erzbistums Patra[…] *M.* 6.— **6.60.**

Sereni Antinoensis opuscula. Ed. I. […] Heiberg. *M.* 5.— **5.50.**

Sillographorum Graecorum reliquiae. Re[…] C. Wachsmuth. (Corpusc. poes. ep. Grae[…] ludib. Fasc. II.) *M.* 3.— **3.50.**

Simeonis Sethi syntagma. Ed. B. Lang[…]kavel. *M.* 1.80 **2.20.**

Sophoclis tragoediae. Rec. Guil. Din[…]dorf. Ed. VI cur. S. Mekler. Ed. maio[…] *M.* 1.65 **2.20.** Ed. minor. *M.* 1.35 **1.8**[…]
Einzeln jede Tragödie (Aiax. Antigon[…] Electra. Oedipus Col. Oedipus Ty[…] Philoctetes. Trachiniae) *M.* —.30 **—.6**[…]

[——] **Scholia in S. tragoedias veter**[…] Ed. P. N. Papageorgius. *M.* 4.80 **5.4**[…]

Stobaei florilegium. Rec. A. Meinek[…] 4 voll. Vol. IV. *M.* 2.40.

—— **eclogae.** Rec. A. Meineke. 2 vo[…] *M.* 6.— **7.—**

Strabonis geographica. Rec. A. Meinek[…] 3 voll. *M.* 7.80 **9.50.**

Syriani in Hermogenem comm. E[…] H. Rabe. 2 voll. *M.* 3.20 **4.10.**

Themistii paraphras. Aristotelis rell. E[…] L. Spengel. 2 voll. *M.* 6.70 **7.20.**

Theocritus: s. Bucolici.

Theodori Prodromi catomyomachia. E[…] B. Hercher. *M.* —.50 **—.75.**

Theonis Smyrnaei expositio rer. mathe[…]**mat. ad leg. Platonem util.** Re[…] E. Hiller. *M.* 3.— **3.50.**

Theophrasti Eresii opera. Rec. […] Wimmer. 3 voll. Vol. III. *M.* 2.40.

Theophylacti Simocattae historiae. E[…] de Boor. *M.* 6.— **6.60.**

Thucydidis de bello Peloponnesiaco […] **VIII.** Ed. G. Boehme. Ed. II. 2 vo[…] [je *M.* 1.20 **1.80.**] *M.* 2.40 **3.60.**

Die **fetten** Ziffern verstehen sich für **gebundene** Exemplare.

ucydidis de bello Peloponnesiaco ll. VIII. Rec. C. Hude. Ed. maior. 2 voll. [je *M.* 2.40 **3.—**] *M.* 4.80 **6.—** Ed. minor. 2 voll. [je *M.* 1.20 **1.80**] *M.* 2.40 **3.60.**
yphiodori et Colluthi carmm. Ed. G. Weinberger. *M.* 1.40 **1.80.**
nophontis expeditio Cyri. Rec. A. Hug. Ed. mai. *M.* 1.20 **1.60.**
— — Rec. W. Gemoll. Ed. mai. *M.* 1.20 **1.60.** Ed. min. *M.* —.75 **1.10.**
— historia Graeca. Rec. O. Keller. Ed. min. *M.* —.90 **1.30.**
— — Rec. L. Dindorf. *M.* —.90.
— institutio Cyri. Rec. A. Hug. Ed. mai. *M.* 1.50 **2.—** Ed. min. *M.* —.90 **1.30.**
— commentarii. Rec. W. Gilbert. Ed. mai. *M.* 1.— **1.40.** Ed. min. *M.* —.45 —.75.
— scripta minora. Rec. L. Dindorf 2 fascc. *M.* 1.35 **2.10.**
charias Rhetor, Kirchengeschichte. In deutsch. Übersetz. hrsg. v. K. Ahrens u. G. Krüger. (Scriptores sacri et profani. Fasc. III.) *M.* 10.— **10.80.**
onarae epitome historiarum. Ed. L. Dindorf. 6 voll. *M.* 19.50 **22.90.**

---

ovum Testamentum Graece ed. Ph. Buttmann. Ed. V *M.* 2.25 **2.75.**

b. Lateinische Schriftsteller.

Acro.] Pseudacronis scholia in Horatium vetustiora. Rec. O. Keller Vol. I. *M.* 9.— **10.—**
mmiani Marcellini rer. gest. rell. Rec. V. Gardthausen. 2 voll. *M.* 7.20 **8.40.**
mpelius, ed. Woelfflin, siehe: Florus.
nthimi de observatione ciborum epistola. Ed. V. Rose. Ed. II. *M.* 1.— **1.25.**
Anthologia Latina sive poesis Latinae supplementum.
Pars I: Carmm. in codd. script. rec. A. Riese. 2 fascc. Fasc. I. Ed. II. *M.* 4.— **4.60.** Fasc. II vergr.
— II: Carmm. epigraphica conl. Fr. Buecheler. 2 fascc. *M.* 9.20 **10.35.**
Suppl.: s. Damasus.
Anthologie a. röm. Dichtern v. O. Mann. *M.* —.60 **—.90.**
Apulei metamorph. ll. XI. Ed. J. v. d. Vliet. *M.* 3.— **3.50.**
— apologia et florida. Ed. J. v. d. Vliet. *M.* 4.— **4.50.**
Augustini de civ. dei ll. XXII. Rec. B. Dombart. Ed. II. 2 voll. *M.* 6.— **7.20.**
— confessionum ll. XIII. Rec. P. Knöll. *M.* 2.70 **3.20.**
Aulularia sive Querolus comoedia. Ed. R. Peiper. *M.* 1.50 **2.—**
Ausonii opuscula. Rec. R. Peiper. Adi. est tabula. *M.* 6.60 **7.20.**
Avieni Aratea. Ed. A. Breysig *M.* 1.— **1.40.**
Benedicti regula monachorum. Rec. Ed. Woelfflin. *M.* 1 60 **2.—**
Boetii de instit. arithmetica ll. II, de instit. musica ll. V. Ed. G. Friedlein. *M.* 5.10 **5.60.**
— commentarii in l. Aristotelis περὶ ἑρμηνείας. Rec. C. Meiser. 2 partes. *M.* 8.70 **9.70.**
Caesaris commentarii cum A. Hirti aliorumque supplementis. Rec. B. Kübler. 3 voll.
Vol. I: de bello Gallico. Ed. min. *M.* —.75 **1.10.** Ed. mai. *M.* 1.20 **1.60.**
— II: de bello civili. Ed. min. *M.* —.60 **—.90.** Ed. mai. *M.* —.90 **1.30.**
— III. P. I: de b. Alex., de b. Afr. Rec. E. Woelfflin. Ed. min. *M.* —.60 **1.—** Ed. mai. *M.* 1.— **1.40.**
— III. P. II: de b. Hispan., fragmenta, indices. *M.* 1.50 **1.90.**
— commentarii etc. Rec. B. Dinter Ausg. in 1 Band (ohne d. krit. praefatio) *M.* 1.50 **2.10.**
— — de bello Gallico. Ed. minor. Ed. II. *M.* —.75 **1.10.**
— — de bello civili. Ed. minor. Ed. II. *M.* —.60 **—.90.**
Calpurni Flacci declamationes. Ed. G. Lehnert. *M.* 1.40.
Cassii Felicis de medicina l. Ed. V. Rose *M.* 3.— **3.40.**
Catonis de agri cultura l. Rec. H. Keil. *M.* 1.— **1.40.**
Catulli lib. Acc. Laevii, aliorum rell. et Priapea. Rec. L. Mueller. *M.* —.45 **—.75.**
—, Tibulli, Propertii carmina. Rec. L. Mueller. *M.* 2.70 **3.20.**
Celsi de medicina ll. Ed. C. Daremberg. *M.* 3.— **3.50.**
Censorini de die natali l. Rec. Fr. Hultsch. *M.* 1.20 **1.60.**
Ciceronis scripta. Edd. F. W. Müller et G. Friedrich. 5 partes. 11 voll.
Pars I: Opera rhetorica, ed. Friedrich. 2 voll. [Vol. I. *M.* 1.35 **1.80.** Vol. II. *M.* 2.10 **2.60.**] *M.* 3.45 **4.40.**
— II: Orationes, ed. Müller. 3 voll. [je *M.* 2.10 **2.60.**] *M.* 6.30 **7.80.**
— III: Epistulae, ed. Müller. 2 voll. [Vol. I. *M.* 3.60 **4.20.** Vol. II. *M.* 4.20 **4.80.**] *M.* 7.80 **9.—**
— IV: Scripta philosophica, ed. Müller. 3 voll. [je *M.* 2.10 **2.60.**] *M.* 6.30 **7.80.**
— V: Indices. [Vergr., Neubearbeitung in Vorbereitung.]
Auch in folgenden einzelnen Abteilungen:
Nr. 1. Rhetorica ad. Herennium, ed. Friedrich. *M.* —.75 **1.10.**
— 2. De inventione, ed. Friedrich. *M.* —.75 **1.10.**

Ciceronis scripta. Edd. F. W. Müller et G. Friedrich.

Nr. 3. De oratore, ed. Friedrich. *M.* 1.— **1.40.**
— 4. Brutus, ed. Friedrich. *M.* —.60 **—.90.**
— 5. Orator, ed. Friedrich. *M.* —.45 **—.75.**
— 6. De optimo genere oratorum, partitiones et topica, ed. Friedrich. *M.* —.45 **—.75.**
— 7. Orationes pro P. Quinctio, pro Sex. Roscio Amerino, pro Q. Roscio comoedo, ed Müller. *M.* —.60 **—.90.**
— 8. Divinatio in Q. Caecilium, actio in C. Verrem I, ed. Müller. *M.* —.45 **—.70.**
— 9a. Actionis in C. Verrem II sive accusationis ll. I—III, ed. Müller. *M.* —.90 **1.30.**
— 9b. —— —— ll. IV. V, ed. Müller. *M.* —.45 **—.75.**
— 10. Orationes pro M. Tullio, pro M. Fonteio, pro A. Caecina, de imperio Cn. Pompeii (pro lege Manilia), ed. Müller. *M.* —.45 **—.75.**
— 11. Orationes pro A. Cluentio Habito, de lege agr. tres, pro C. Rabirio perduellionis reo, ed. Müller. *M.* —.75 **1.10.**
— 12. Orationes in L. Catilinam, pro L. Murena, ed. Müller. *M.* —.60 **—.90.**
— 13. Orationes pro P. Sulla, pro Archia poeta, pro Flacco, ed. Müller. *M.* —.45 **—.75.**
— 14. Orationes post reditum in senatu et post reditum ad Quirites habitae, de domo sua, de haruspicum responso, ed. Müller. *M.* —.60 **—.90.**
— 15. Orationes pro P. Sestio, in P. Vatinium, pro M. Caelio, ed. Müller *M.* —.60 **—.90.**
— 16. Orationes de provinciis consularibus, pro L. Cornelio Balbo, in L. Calpurnium Pisonem, pro Cn. Plancio, pro Rabirio Postumo, ed. Müller. *M.* —.60 **—.90.**
— 17. Orationes pro T. Annio Milone, pro M. Marcello, pro Q. Ligario, pro rege Deiotaro, ed. Müller. *M.* —.45 **—.75.**
— 18. Orationes in M. Antonium Philippicae XIV, ed. Müller. *M.* —.90 **1.30.**
— 19. Epistt. ad fam. l. I—IV, ed. Müller. *M.* —.90 **1.30.**
— 20. Epistt. ad fam. l. V—VIII, ed. Müller. *M.* —.90 **1.30.**
— 21. Epistt. ad fam. l. IX—XII, ed. Müller. *M.* —.90 **1.30.**
— 22. Epistt. ad fam. l. XIII—XVI, ed. Müller. *M.* —.90 **1.30.**

Ciceronis scripta. Edd. F. W. Müller G. Friedrich.

Nr. 23. Epistulae ad Quintum fratre Q. Ciceronis de petitione ad fratrem epistula, eiusdem vers quidam de signis XII, ed. Müll *M.* —.60 **—.90.**
— 24. Epistt. ad Att. l. I—IV, Müller. *M.* 1.— **1.40.**
— 25. Epistt. ad Att. l. V—VIII, Müller. *M.* 1.— **1.40.**
— 26. Epistt. ad Att. l. IX—XII, Müller. *M.* 1.— **1.40.**
— 27. Epistt. ad Att. l. XIII—XVI, Müller. *M.* 1.— **1.40.**
— 28. Epistt. ad Brutum et epist. Octavium, ed. Müller. *M.* —.60 **—.8**
— 29. Academica, ed. Müller. *M.* —. **—.90.**
— 30. De finibus, ed. Müller. *M.* —. **1.30.**
— 31. Tusculanae disputationes, Müller. *M.* —.75 **1.10.**
— 32. De natura deorum, ed. Mülle *M.* —.60 **—.90.**
— 33. De diviniatione, de fato, e Müller. *M.* —.60 **—.90.**
— 34. De re publica, ed. Mülle *M.* —.60 **—.90.**
— 35. De legibus, ed. Müller. *M.* —.6 **—.90.**
— 36. De officiis, ed. Müller. *M.* —.6 **—.90.**
— 37. Cato Maior de senectute, Laeliu de amicitia, Paradoxa, ed. Mülle [*M.* —.45 **—.75**

Inhalt von
Nr. 1. 2 = Pars I, vol. I.
— 3— 6 = Pars I, vol. II.
— 7— 9 = Pars II, vol. I.
— 10—14 = Pars II, vol. II.
— 15—18 = Pars II, vol. III.
— 19—23 = Pars III, vol. I.
— 24—28 = Pars III, vol. II.
— 29—31 = Pars IV, vol. I.
— 32—35 = Pars IV, vol. II.
— 36. 37 = Pars IV, vol. III.

—— **orationes selectae XXI.** Rec. C. F. W. Müller. 2 partes. [je *M.* —.75 **1.10.**] *M.* 1.50 **2.20.**
Pars I: Oratt. pro Roscio Amerino, in Verrem ll. IV et V, pro lege Manilia, in Catilinam, pro Murena.
— II: Oratt. pro Sulla, pro Archia, pro Sestio, pro Plancio, pro Milone, pro Marcello, pro Ligario, pro Deiotaro, Philippicae I. II. XIV.

—— **orationes selectae XIX.** Edd., indices adiecc. A. Eberhard et C. Hirschfelder. Ed. II. *M.* 2.— **2.50.**
Oratt. pro Roscio Amerino, in Verrem ll. IV. V, de imperio Pompei, in Catilinam IV, pro Murena, pro Ligario, pro rege Deiotaro, in Antonium Philippicae I. II, divinatio in Caecilium.

Die **fetten** Ziffern verstehen sich für **gebundene** Exemplare.

iceronis epistolae. Rec. A. S. Wesenberg. 2 voll. [je *M.* 3.— **3.60.**] *M.* 6.— **7.20.**
— **epistolae selectae.** Ed. R. Dietsch. 2 partes. [P. I. *M.* 1.— **1.40.** P. II. *M.* 1.50 **2.—**] *M.* 2.50 **3.40.**
— **philosophische Schriften.** Auswahl f. d. Schule nebst einer Einleitung in die Schriftstellerei Ciceros und in die alte Philosophie von Professor Dr. O. Weißenfels. Mit Titelbild. *M.* 2.—
— — in einzelnen mit Vorbemerkungen u. s. w. versehenen Heften:
1. Heft: Einleitung in die Schriftstellerei Ciceros und die alte Philosophie. Mit Titelbild. kart. *M.* —.90.
2. Heft: De officiis libri III. kart. *M.* —.60.
3. Heft: Cato Maior de senectute. kart. *M.* —.30.
4. Heft: Laelius de amicitia. kart. *M.* —.30.
5. Heft: Tusculanarum disputationum libri V. kart. *M.* —.60.
6. Heft: De natura deorum libri III und de finibus bonorum et malorum I, 9—21. kart. *M.* —.30.
7. Heft: De re publica. kart. *M.* —.30.

— **rhetorische Schriften.** Auswahl f. d. Schule nebst Einleitung u. Vorbemerkungen von Prof. Dr. O. Weißenfels. *M.* 1.80.
— — in einzelnen mit Vorbemerkungen u. s. w. versehenen Heften:
1. Heft: Einleitung in die rhetorischen Schriften Ciceros nebst einem Abriß der Rhetorik. kart. *M.* 1.—
2. Heft: De oratore und Brutus. Ausgewählt, mit Vorbemerkungen und Analysen. kart. *M.* 1.—
3. Heft: Orator. Vollständiger Text nebst Analyse. kart. *M.* —.60.

laudiani carmina. Rec. J. Koch. *M.* 3.60 **4.20.**
laudii Hermeri mulomedicina Chironis. Ed. E. Oder. *M.* 12.— **12.80.**
ommodiani carmina. Rec. E. Ludwig. 2 partt. *M.* 2.70 **3.50.**
Constantinus.] Inc. auct. de C. Magno eiusque matre Helena libellus. Ed. E. Heydenreich. *M.* —.60 **—.90.**
ornelius Nepos: s. Nepos.
urtii Rufi hist. Alexandri Magni. Rec. Th. Vogel. *M.* 1.20 **1.60.**
amasi epigrammata. Acc. Pseudodamasiana. Rec. M. Ihm. Adi. est tabula. *M.* 2.40 **2.80.**
aretis Phrygii de excidio Troiae hist. Rec. F. Meister. *M.* 1.20 **1.60.**
ictys Cretensis ephem. belli Troiani ll. VI. Rec. F. Meister. *M.* 1.50 **2.—**
onati comm. Terenti. Ed. Wessner I. *M.* 10.— **10.80.**
Dracontii carmm. min. Ed. Fr. de Duhn. *M.* 1.20 **1.60.**
Eclogae poetar. Latin. Ed. S. Brandt. Ed. II. *M.* 1.— **1.40.**
Eutropii breviarium hist. Rom. Rec. Fr. Ruehl. *M.* —.45 **—.75.**
Firmici Materni matheseos ll. VIII. Edd. W. Kroll et F. Skutsch. Fasc. I. *M.* 4.— **4.50.**
Flori, L. Annaei, epitomae ll. II et P. Annii Flori fragmentum de Vergilio. Ed. O. Rossbach. *M.* 2.80 **3.20.**
— **epitomae ll. II,** rec. C. Halm. **L. Ampelii liber memorialis,** rec. E. Woelfflin. *M.* 1.— **1.40.**
Frontini strategematon ll. IV. Ed. G Gundermann. *M.* 1.50 **1.90.**
Fulgentii, Fabii Planciadis, opera. Acc. Gordiani Fulgentii de aetatibus mundi et hominis et S. Fulgentii episcopi super Thebaiden. Rec. R. Helm. *M.* 4.— **4.50.**
Gai institutionum iuris civilis commentt. quattuor. Rec. Ph. Ed. Huschke Ed. V. *M.* 2.70 **3.20.**
Gelli noctium Attic. ll. XX. Rec. C Hosius. 2 voll. *M.* 6.80 **8.—**
Gemini elementa astronomiae. Rec. C Manitius. *M.* 8.— **8.60.**
Germanici Caesaris Aratea. Ed. A. Breysig. Ed. II. Acc. Epigrammata. *M.* 2.— **2.40.**
Hieronymi de vir. inlustr. l. Acc. **Gennadi catalogus viror. inlustr.** Rec. G. Herding. *M.* 2.40 **2.80.**
Historia Apollonii, regis Tyri. Rec. A. Riese. Ed. II. *M.* 1.40 **1.80.**
Historicorum Roman. fragmenta. Ed. H. Peter. *M.* 4.50 **5.—**
Horatii Flacci opera. Rec. L. Mueller Ed. mai. *M.* 1.— **1.40.** Ed. min. *M.* —.75 **1.10.**
Hygini gromatici l. de munit. castr. Rec G. Gemoll. *M.* —.75 **1.10.**
Iurisprudentiae anteiustinianae quae supersunt. In usum maxime academicum rec., adnot. Ph. Ed. Huschke. Ed. V *M.* 6.75 **7.40.** — Indices ed. Fabricius [Vergriffen.]
— — Supplement: Bruchstücke a. Schriften röm. Juristen. Von E. Huschke. *M.* —.75.
— **antehadrianae quae supersunt.** Ed F. P. Bremer. P. I. *M.* 5.— **5.60.**
— — Pars II. Sectio I. *M.* 8.— **8.60.** Sectio II. *M.* 8.— **8.80.**
Iustiniani institutiones. Ed. Ph. Ed. Huschke. *M.* 1.— **1.40.**
Iustini epitoma hist. Philipp. Pompei Trogi ex rec. Fr. Ruehl. Acc. prologi in Pompeium Trogum ab A. de Gutschmid rec. *M.* 1.50 **2.—**
Iuvenalis satirarum ll. Rec. C. F Hermann. *M.* —.45 **—.75.**

Iuvenci ll. evangelicorum IV. Rec. C. Marold. *M.* 1.80 2.40.

Lactantius Placidus: s. Statius. Vol. III.

Livi ab urbe condita libri. Recc. Weissenborn-Müller. 6 partes. [je *M.* 1.— 1.50; Partt. I—IV auch in je 2 fascc. zu *M.* — 60 1.—] *M.* 6.— 9.—
Pars I fasc. I: Lib. 1— 3. Ed. II.
— I fasc. II: Lib. 4— 6.
— II fasc. I: Lib. 7—10. Ed. II.
— II fasc. II: Lib. 21—23. Ed. II.
— III fasc. I: Lib. 24—26. Ed. II.
— III fasc. II: Lib. 27—30. Ed. II.
— IV fasc. I: Lib. 31—35. Ed. II.
— IV fasc. II: Lib. 36—38. Ed. II.
— V: Lib. 39—140.
— VI: Fragmenta et index.

Lucani de bello civ. ll. X. Ed. C. Hosius. *M.* 3.60 4.20.

Lucreti Cari de rerum natura ll. VI. Ed. A. Brieger. Ed. emend. M. Appendix. *M.* 2.10 2.40.
Appendix einzeln *M.* —.30.

Macrobius. Rec. F. Eyssenhardt. Ed. II. *M.* 6.— 6.60.

Marcelli de medicamentis. Ed. G. Helmreich. *M.* 3.60 4.20.

Martialis epigrammaton ll. Rec. W Gilbert. *M.* 2.70 3.20.

Martianus Capella. Rec. F. Eyssenhardt. Acc. scholia in Caesaris Germanici Aratea. *M.* 4.50 5.—

Melae de chorographia ll. III. Rec. C. Frick. *M.* 1.20 1.60.

Metrologicorum scriptorum reliquiae. Ed. F. Hultsch. Vol. II: Scriptores Latini. *M.* 2.40 2.80. [Vol. I: Scriptores Graeci. *M.* 2.70 3.20.] 2 voll. *M.* 5.10 6.—

Minucii Felicis Octavius. Ed. Aem. Baehrens. *M.* 1.35 1.75.

Nepotis vitae. Edd. Halm-Fleckeisen. *M.* —.30 — 60.
—— —— m. Schulwörterbuch v. H. Haacke. 13. Auflage. *M.* 1.— 1.30.

Orosii histt. adv. paganos ll. VII. Rec. C. Zangemeister. *M.* 3.— 3.50.

Ovidius Naso. Rec. R. Merkel. 3 tomi. *M.* 2.90 4.10.
Tom. I: Amores. Heroides. Epistulae. Medicamina faciei femineae. Ars amatoria. Remedia amoris. Ed. II cur. R. Ehwald. *M.* 1.— 1.40.
Tom. II: Metamorphoses. Ed. II. *M.* —.90 1.30.
Tom. III: Tristia. Ibis. Ex Ponto libri. Fasti. Halieutica. Ed. II. *M.* 1.— 1.40.
—— **tristium ll. V.** *M.* —.45 —.75.
—— **fastorum ll. VI.** *M.* —.60 —.90.
—— **metamorphoseon delectus Siebelisianus.** Ed. Polle. Mit Index. *M.* —.60 —.90.

Palladii opus agriculturae. Rec. J. Schmitt. *M.* 5.20 5.60.

Panegyrici Latini XII. Rec. Ae Baehrens. *M.* 3.60 4.20.

Patrum Nicaenorum nomina graece, l tine, syriace, coptice, arabice, arm niace. Edd. H. Gelzer, H. Hilge feld, O. Cuntz. *M.* 6.— 6.60.

Pelagonii ars veterinaria. Ed. M. Ih *M.* 2.40 2.90.

Persii satirarum l. Rec. C. Herman *M.* —.30 —.60.

Phaedri fabulae Aesopiae. Rec. L. Muelle *M.* —.30 —.60.
—— —— mit Schulwörterbuch von Schaubach. *M.* —.90.

Physiognomonici scriptores Graeci Latini. Rec. R. Foerster. 2 vo [Vol. I. *M.* 8.— 8.60. Vol. II. *M.* 6. 6.60.] *M.* 14.— 15.20.

Plauti comoediae. Recc. F. Goetz Fr. Scholl. 7 fascc.
Fasc. I. Amphitruo, Asinaria, Aulularia Praec. de Plauti vita ac poesi testim *M.* 1.50 2.—
— II. Bacchides, Captivi, Casin *M.* 1.20 1.60.
— III. Cistellaria, Curculio, Epidicu *M.* 1.— 1.40.
— IV. *Menaechmi, Mercator, *Mile glor. *M.* 1.50 2.—
— V. *Mostellaria, Persa, *Poenulu *M.* 1.50 2.—
— VI. *Pseudolus, *Rudens, Stichu *M.* 1.50 2.—
— VII. *Trinummus, Truculentus, frag menta. Acc. conspectus metroru *M.* 1.50 2.—
Einzeln die mit * bezeichneten Stücke j *M.* —.60 —.90, die übrigen je *M.* —.4 —.75. Supplementum (De Plauti vit ac poesi testimonia. Conspectus metro rum) *M.* —.45 —.75.
—— —— Rec. A. Fleckeisen. Tom. I. II *M.* 2.70.
Tom. I. Amphitruo, Captivi, Miles glor. Rudens, Trinummus. *M.* 1.50.
— II. Asinaria, Bacchides, Curculio Pseudulus, Stichus. *M.* 1.20.
Einzeln jedes Stück *M.* —.45. [Fortsetzung erscheint nicht.]

Plini naturalis historia. 6 voll. Rec C. Mayhoff. Vol. II. *M.* 3.— 3.50. Vol. III. *M.* 4.— 4.50. Voll. IV. V. je *M.* 6.— 6.60. Vol. VI. (Index.) Ed. Jan. *M.* 3.— 3.50. [Vol. I vergr.; neue Aufl in Vorbereitung.]
—— **ll. dubii sermonis VIII rell.** Coll. I W. Beck. *M.* 1.40 1.80.
—— **(iun.) epistulae.** Rec. C. F. W. Müller *M.* 2.80 3.40.

Die **fetten** Ziffern verstehen sich für **gebundene** Exemplare.

nili Secundi quae fertur una cum Gargilii Martialis medicina. Ed. V. Rose. M. 2.70 3.10.

etae Latini minores. Rec. Aem. Baehrens. 6 voll. M. 20.10 23.40.

etarum Roman. fragmm. Ed. Aem. Baehrens. M. 4.20 4.80.

rphyrionis commentarii in Horatium. Rec. G. Meyer. M. 4.20 4.80.

isciani euporiston ll. III. Ed. V. Rose. Acc. Vindiciani Afri quae feruntur rell. M. 5.— 5.60.

opertii elegiae. Rec. L. Mueller. M. —.60 —.90.

intiliani instit. orat. ll. XII. Rec. Ed. Bonnell. 2 voll. M. 2.40 3.25.

— —— liber decimus. Rec. C. Halm. M. —.30 —.60.

— declamationes. Rec. C. Ritter. M. 4.80 5.40.

emigii Autissiodor. in art. Donati min. commentum. Ed. W. Fox. M. 1.80 2.20.

utilii Namatiani de reditu suo ll. II. Rec. L. Mueller. M. —.75 1.10.

allusti Catilina, Iugurtha, ex historiis orationes et epistulae. Ed. A. Eussner. M. —.45 —.75.

caenicae Romanorum poesis fragmenta. Rec. O. Ribbeck. Ed. III. Vol. I. Tragicorum fragmm. M. 4.— 4.60. Vol. II. Comicorum fragmm. M. 5.— 5.60.

Scribonii Largi conpositiones. Ed. G. Helmreich. M. 1.80 2.20.

Scriptores historiae Augustae. Iterum rec. H. Peter. 2 voll. M. 7.50 8.60.

Senecae (philosophi) opera. Rec. Fr. Haase. 3 voll. Vol. I. M. 2.10 2.60. Vol. II. M. 2.40 3.20. [Vol. III. vergr.] Suppl. M. 1.80 2.40.

— opera. Vol. I. Fasc. I. Dialogi. Ed. E. Hermes. [In Vorbereitung.]

— —— Vol. I. Fasc. II. De beneficiis. De clementia. Ed. C. Hosius. M. 2.40 2.80.

— —— Vol. II. Quaestionn. natural. ll. Ed. A. Gercke. [In Vorbeitung.]

— —— Vol. III. Ad Lucilium epistt. moral. Ed. O. Hense. M. 5.60 6.20.

— tragoediae. Recc. R. Peiper et G. Richter. Ed. II. M. 5.60 6.20.

— (rhetoris) oratorum et rhetorum sententiae, divisiones, colores. Ed. A. Kiessling. M. 4.50 5.—

Sidonius Apollinaris. Rec. P. Mohr. M. 4.— 4.60.

Silii Italici Punica. Ed. L. Bauer. 2 voll. M. 4 80 5.60.

Sorani gynaeciorum vetus translatio Latina cum add. Graeci textus rell. Ed. V. Rose. M. 4.80 5.40.

Statius. Edd. A. Klotz, al.

Vol. I: Silvae. Rec. A. Klotz. M. 2.— 2.50.

— II. Fasc. I: Achilleis. Rec. A. Klotz M. —.75.

— II. Fasc. II: Thebais. Rec. Ph. Kohlmann. M. 4.80 5.40.

— III: Lactantii Placidi scholia in Achilleidem. Ed. R. Jahnke. M. 8.— 8.60.

Suetoni rell. Rec. C. L. Roth. M. 1.50 2.—

Tacitus. Rec. C. Halm. Ed. IV. 2 tomi. M. 2.40 3.20.

Tomus I. Libb. ab excessu divi Augusti. M. 1.20 1.60. [Fasc. I: Lib. I—VI. M. —.75 1.10. Fasc. II: Lib. XI—XVI. M. —.75 1.10.]

— II. Historiae et libb. minores. M. 1.20 1.60. [Fasc. I: Historiae. M. —.75 1.10. Fasc. II: Germania. Agricola Dialogus. M. —.45 —.75.]

Terenti comoediae. Rec. A. Fleckeisen. Ed. II. M. 2.10 2.60.

Jedes Stück (Hecyra, Phormio, Adelphoe, Andria, Hauton Timorumenos, Eunuchus) M. —.45 —.75.

[——] Scholia Terentiana. Ed. Fr. Schlee M. 2.— 2.40.

Tibulli ll. IV. Rec. L. Mueller. M. —.30 —.60.

Ulpiani fragmenta. Ed. E. Huschke. Ed. V. M. —.75 1.10.

Valeri Maximi factorum et dictorum memorab. ll. IX. Cum Iulii Paridis et Ianuarii Nepotiani epitomis. Rec. C. Kempf. Ed. II. M. 4.50 5.—

Valeri Alexandri Polemi res gestae Alexandri Macedonis. Rec. B. Kuebler. M. 2.70 3.20.

Valerii Flacci Argonautica. Rec. Aem Baehrens. M. 1.50 2.—

Verronis rer. rustic. rell. Rec. H. Keil. M. 1.50 2.—

Vegeti Renati epitoma rei milit. Rec C. Lang. Ed. II. M. 3.90 4.40.

Vellei Paterculi hist. Roman. rell. Ed. C. Halm. M. 1.— 1.40.

—— —— Rec. Fr. Haase. M. —.60 —.90.

Vergili Maronis opera. Rec. O. Ribbeck. Ed. II. M. 1.50 2.—

—— —— Aeneis. M. —.90 1.30.

—— —— Bucolica et Georgica. M. —.45 —.75.

—— Bucolica, Georgica, Aeneis. Rec. O. Güthling. 2 tomi. M. 1.35 2.—

Tom. I: Bucolica. Georgica. M. —.45 —.75.

— II: Aeneis. M. —.90 1.30.

Virgili Grammatici opera. Ed. Huemer. M. 2.40 2.80.

Vitruvii de architectura ll. X. Ed. V. Rose. Ed. II. M. 5.— 5.60.

Die **fetten** Ziffern verstehen sich für **gebundene** Exemplare.

1b. Bibliotheca scriptorum medii aevi Teubneriana. [8.]

Alberti Stadensis Troilus. Ed. Th. Merzdorf. ℳ 3.— **3.40.**
Amarcii sermonum ll. IV. Ed. M. Manitius. ℳ 2.25 **2.60.**
Canabutzae in Dionysium Halic. comm. Ed. M. Lehnerdt. ℳ 1.80 **2.20.**
Christus patiens. Tragoedia Gregorio Nazianzeno falso attributa. Rec. I. G. Brambs. ℳ 2 25 **2.60.**
Comoediae Horatianae tres. Ed. R. Jahnke. ℳ 1.20 **1.60.**
Guilelmi Blesensis Aldae comoedia. C. Lohmeyer. ℳ —.80 **1.20.**
Hildegardis causae et curae. Ed. P. K ser. ℳ 4.40 **4.80.**
Odonis abbatis Cluniacensis occupat Ed. A. Swoboda. ℳ 4.— **4.60.**
Thiofridi Epternacensis vita Willibro metrica. Ed. K. Rossberg. ℳ 1.80 **2.**
Vitae sanctorum novem metricae. Guil. Harster. ℳ 3 — **3.50.**

1c. Bibliotheca scriptorum Latinorum recentioris aetatis. Edidit Iosephus Frey. [8.]

Epistolae sel. viror. clar. saec. XVI. XVII. Ed. E. Weber. ℳ 2.40 **2.80.**
Manutii, Pauli, epistulae sel. Ed. M. Fickelscherer. ℳ 1.50 **2.—**
Mureti scripta sel. Ed. I. Frey. 2 vo ℳ 2.40 **3.20.**
Ruhnkenii elogium Tib. Hemsterhus Ed. I. Frey. ℳ —.45 **—.70.**

---

2. Sammlung wissenschaftlicher Kommentare zu griech. u. röm. Schriftstellern. [gr. 8.]

Aetna. Von S. Sudhaus. ℳ 6.— **7.—**
Lucretius de rer. nat. Buch III. Von R. Heinze. ℳ 4.— **5.—**
Vergilius Aeneis Buch VI. Von E. Norden. ℳ 12.— **13.—**
Sophokles Elektra. Von G. Kaibel. ℳ 6.— **7.—**

In Vorbereitung sind:

Altchristl. Apologeten. Von J. Geffcken.
Clemens Alex. Paidagogos. Von Schwartz.
Lukian Philopseudes. Von R. Wünsch.
Ovid Heroiden. Von R. Ehwald.
Pindar Pythien. Von O. Schröder.
Plautus Rudens. Von F. Marx.
Tacitus Germania. Von G. Wissowa.

Mit dem Plan, eine Sammlung wisse schaftlicher Kommentare zu griechische und römischen Literaturwerken erscheine zu lassen, hofft die Verlagsbuchhandlun einem wirklichen Bedürfnis zu begegne Das Unternehmen soll zu einer umfasse deren und verständnisvolleren Beschäftigun mit den Hauptwerken der antiken Literatu als den vornehmsten Äußerungen des klas sischen Altertums auffordern und anleiter zum Nutzen für die Pflege der philologische Wissenschaft überhaupt wie für den einzel nen Philologen.

---

3. Einzeln erschienene Ausgaben und Schriften zu einzelnen Autoren und Schriftwerken [gr. 8, wenn nichts anderes bemerkt]

Die meisten der nachstehend aufgeführten Ausgaben sind bestimmt, wissenschaf lichen Zwecken zu dienen. Sie enthalten daher mit wenigen Ausnahmen den vollständige kritischen Apparat unter dem Texte; zum großen Teil sind sie — wie dies dann in de Titelangabe bemerkt ist — mit kritischem und exegetischem Kommentar versehen.

a. Griechische Schriftsteller.

Acta apostolorum: s. Lucas.
Aeschinis orationes. Ed., scholia adi. F. Schultz. ℳ 8.—
—— orat. in Ctesiphontem. Rec., expl. A. Weidner. ℳ 3.60
Aeschyli Agamemno. Ed. R. H. Klausen. Ed. alt. cur. R. Enger. ℳ 3.75.
Aeschyli Orestie mit erklärend. Anmer von N. Wecklein. ℳ 6.—
Daraus einzeln je ℳ 2.—:
I. Agamemnon.
II. Die Choephoren.
III. Die Eumeniden.
—— fabulae et fragmm. Rec. G. Dindor 4. ℳ 4.—

Die **fetten** Ziffern verstehen sich für **gebundene** Exemplare.

chyli Agamemnon. Griech. u. deutsch m. omm. von K. H. Keck. *M.* 9.—
- Septem ad Thebas. Rec. Fr. Ritschelius. Ed. II. *M.* 3.—

indorf, lexicon Aeschyleum. *M.* 16.—
ichter, z. Dramaturgie d. Ä. *M.* 6.50.
Vestphal, Prolegomena zu Ä.' Tragödien. *M.* 5.—
iphronis rhet. epistolae. Ed. A. Meieke. *M.* 4.—
φάβητος τῆς ἀγάπης. Das ABC der iebe. E. Sammlung rhod. Liebeslieder. Irsg. v. W. Wagner. *M.* 2.40.
thologiae Planudeae appendix Barbeino-Vaticana. Rec. L. Sternbach. *M.* 4.—
ollonius' von Kitium illustr. Kommenar z. d. Hippokrat. Schrift π. ἄρθρων. Irsg. v. H. Schöne. Mit 31 Tafeln in Lichtdr. 4. *M.* 10.—
ollonii Rhodii Argonautica. Ed. R. Merkel. Scholia ed. H. Keil. *M.* 15.—
ristarchus.] Ludwich, A.s Homer. Textkritik. 2 Teile. *M.* 28.—
istophanis fabulae et fragmm. Rec. G. Dindorf. 4. *M.* 6.—
— equites. Rec. A. von Velsen. Ed. II cur. K. Zacher. *M.* 3.—
— ranae. Rec. A. von Velsen. *M.* 3.—
— Plutus. Rec. A. von Velsen. *M.* 2.—
— ecclesiazusae. Rec. A. von Velsen. *M.* 2.40.
— thesmophoriazusae. Rec. A. von Velsen. Ed. II. *M.* 2.—

Müller-Strübing, A. u. d. hist. Kritik. *M.* 16.—
Roemer, Aristophanesstudien. I. *M.* 8.—
Zacher, d. handschriften u. klassen d. Aristophanesscholien. *M.* 6.—
ristotelis ars rhet. cum adnotatione L. Spengel. Acc. vet. translatio Latina. 2 voll. *M.* 16.—
— politica cum vet. translatione G. de Moerbeka. Rec. Fr. Susemihl. *M.* 18.—
— ethica Nicomachea. Ed. et comment. instr. G. Ramsauer. Adi. est Fr. Susemihlii epist. crit. *M.* 12.—

Heitz, die verlor. Schriften d. A. *M.* 6.—
Rose, Aristoteles pseudepigraphus. *M.* 14.—
Artemidori onirocritica. Rec. R. Hercher. *M.* 8.—
Bionis epitaphius Adonidis. Ed. H. L. Ahrens. *M.* 1.50.
Bucolicorum Graec. Theocriti, Bionis et Moschi rell. Ed. H. L. Ahrens. 2 tomi. *M.* 21.60.

Hiller, Beitr. zur Textgesch. d. gr. Bukoliker. *M.* 3.20.

Callimachea. Ed. O. Schneider 2 voll. *M.* 33.—
Vol. I. Hymni cum scholiis vet. *M.* 11.—
— II. Fragmenta. Indices. *M.* 22.—
[Callisthenes.] Pseudo-C., hrsgg. von H. Meusel. *M.* 2.40.
Carmina Graeca medii aevi. Ed. G. Wagner. *M.* 9.—
— popularia Graeciae recentioris. Ed. A. Passow. *M.* 14.—
Christianor. carmm. Anthologia Graeca. Edd. W. Christ et M. Paranikas. *M.* 10.—
Comicorum Atticorum fragmenta. Ed. Th. Kock. 2 voll. *M.* 48.—
Vol. I. Antiquae comoediae fragmenta. *M.* 18.—
— II. Novae comoediae fragmenta. Pars I. *M.* 14.—
— II. Novae comoediae fragmenta. Pars II. Comicorum incertae aetatis fragmenta. Fragmenta incertorum poetarum. Indices. Supplementa. *M.* 16.—
Demosthenis oratt. de corona et de falsa legatione. Cum argumentis Graece et Latine ed. I. Th. Voemelius. *M.* 16.—
— orat. adv. Leptinem. Cum argumentis Graece et Latine ed. I. Th. Voemelius. *M.* 4.—
— de corona oratio. In usum schol. ed. I. H. Lipsius. Ed. II. *M.* 1.60.

Fox, die Kranzrede d. D., m. Rücksicht a. d. Anklage d. Aeschines analysiert u. gewürdigt. *M.* 5.60.
Preuss, index Demosthenicus. *M.* 10.—
Schaefer, D. u. s. Zeit. 3 Bde. 2. Aufl. *M.* 30.—
Περὶ διαλέκτων excerptum ed. R. Schneider. *M.* —.60.
Didymi Chalcenteri fragmenta. Ed. M. Schmidt. *M.* 9.—
Dionysii Thracis ars grammatica. Ed. G. Uhlig. *M.* 8.—
Eratosthenis carminum rell. Disp. et expl. Ed. E. Hiller. *M.* 3.—
— geographische Fragmente, hrsg. von Berger. *M.* 8.40.
Euripidis fabulae et fragmm. Rec. G. Dindorf. 4. *M.* 9.—
— — Edd. R. Prinz et N. Wecklein *M.* 46.60.
Vol. I. Pars I. Medea. Ed. II. *M.* 2.40
— I. — II. Alcestis. Ed. II. *M.* 1.80
— I. — III. Hecuba. Ed. II. *M.* 2.40
— I. — IV. Electra. *M.* 2.—
— I. — V. Ion. *M.* 2.80.
— I. — VI. Helena. *M.* 3.—
— I. — VII. Cyclops. *M.* 1.40.
— II. — I. Iphigenia Taurica. *M.* 2.40.
— II. — II. Supplices. *M.* 2.—
— II. — III. Bacchae. *M.* 2.—

Euripides fabulae. Edd. R. Prinz et N. Wecklein.
Vol. II. Pars IV. Heraclidae. ℳ 2.—
— II. — V. Hercules. ℳ 2.40.
— II. — VI. Iphigenia Aulidensis. ℳ 2.80.
— III. — I. Andromacha. ℳ 2.40.
— III. — II. Hippolytus. ℳ 2.80.
— III. — III. Orestes. ℳ 2.80.
— III. — IV. Phoenissae. ℳ 2.80.
— III. — V. Troades. ℳ 2.80.
— III. — VI. Rhesus. ℳ 3.60.
—— tragoediae. Edd. Pflugk-Klotz-Wecklein. (Mit latein. Kommentar.) Medea. Ed. III. ℳ 1.50. — Hecuba Ed III. ℳ 1.20. — Andromacha. Ed. II. ℳ 1.20. — Heraclidae. Ed. II. ℳ 1.20. — Helena. Ed. II. ℳ 1.20. — Alcestis. Ed. II. ℳ 1.20. — Hercules furens. Ed. II. ℳ 1.80. — Phoenissae. Ed. II. ℳ 2.25. — Orestes. ℳ 1.20. — Iphigenia Taurica. ℳ 1.20. — Iphigenia quae est Aulide. ℳ 1.20.
[**Etymologica.**] Reitzenstein, Geschichte d. griech. E. Mit 2 Tafeln. ℳ 18.—
Eusebii canonum epitome ex Dionysii Telmaharensis chronico petita. Verterunt notisque illustrarunt C. Siegfried et H. Gelzer. 4. ℳ 6.—
Galeni de placitis Hippocratis et Platonis. Rec. I. Müller. Vol. I. Prolegg., text. Graec., adnot. crit., vers. Lat. ℳ 20.—
Gnomica I. Sexti Pythagorici, Clitarchi, Euagrii Pontici sententiae. Ed. A. Elter. gr. 4. ℳ 2.40.
—— **II. Epicteti et Moschionis sententiae.** Ed. A. Elter. gr. 4. ℳ 1.60.
Grammatici Graeci recogniti et apparatu critico instructi. 8 partes. 15 voll. Lex.-8.
Pars II. Vol. I. Et. s. t.: Apollonii Dyscoli quae supersunt. Recc. R. Schneider et G. Uhlig. Fasc. I. Apollonii scripta minora a R. Schneidero edita. ℳ 10.—
Pars IV. Et. s. t.: Theodosii Alexandrini canones, Georgii Choeroboscі scholia, Sophronii patriarchae Alexandrini excerpta. Rec. A. Hilgard.
Vol. I. Theodosii canones et Choeroboscі scholia in canones nominales. ℳ 14.—
— II. Choerobosci scholia in canones verbales et Sophronii excerpta e Characis commentario. ℳ 22.— [Fortsetzung in Vorber.]
Herodas' Mimiamben, hrsg. v. R. Meister. Lex.-8. ℳ 5.—

Crusius, Untersuch. z. d. Mimamben d. Herondas. ℳ 6.—
Herodiani ab excessu d. Marci ll. VIII. Ed. L. Mendelssohn. ℳ 6.80.
Herodiani technici rell. Ed., expl Lentz. 2 tomi. Lex.-8. ℳ 54.—
Herodots II. Buch m. sachl. Erläut. v. A. Wiedemann. ℳ 12.—
Ἡσιόδου τὰ ἅπαντα ἐξ ἑρμηνείας Σίττλ. ℳ 10.—
Hesiodi quae fer. carmina. Rec. R. Rz [In Vorbereitung.]
—— —— Rec. A. Köchly, lect. var. sub G. Kinkel. Pars I. ℳ 5.— [Fortsetzung erscheint nicht.]
—— —— Rec. et ill. C. Goettling. Ed cur. I. Flach. ℳ 6.60.
[——] **Glossen und Scholien** zur Hesi schen Theogonie mit Prolegomena J. Flach. ℳ 8.—

Dimitrijevic, studia Hesiodea. ℳ 6
Steitz, d. Werke u. Tage d. H. n ihrer Compos. gepr. u. erkl. ℳ 4.
Hesychii Milesii onomatologi rell. E Flach. Acc. appendix Pseudohesychia indd., spec. photolithogr. cod. A. ℳ 9
Hipparch, geograph. Fragmente, hrsg. Berger. ℳ 2.40.
Homeri carmina. Rec. A. Ludwich. Par Ilias. 2 voll. Vol. I. ℳ 16.— 18.—. Pars Odyssea. 2 voll. ℳ 16.— 20.—
—— **Odyssea.** Ed. I. La Roche. 2 pa ℳ 13.—
—— **Ilias.** Ed. I. La Roche 2 pa ℳ 22.—
—— **Iliadis carmina** seiuncta, discr emendata, prolegg. et app. crit. instru ed. G. Christ. 2 partt. ℳ 16.—
[——] **D. Homer. Hymnen** hrsg. u. erl. A. Gemoll. ℳ 6.80.
[——] **D. Homer. Batrachomachia** Pigres nebst Scholien u. Paraphrase hr u. erl. v. A. Ludwich. ℳ 20.—

Autenrieth, Wörterb. z. d. Homer. G dichten. 8. Aufl. ℳ 3.— **3.60.**
Ebeling, lexicon Homericum. 2 vo ℳ 60.—
Frohwein, verbum Homericum. ℳ 3.
Gehring, index Homericus. ℳ 16.—
Gladstone's Homer. Studien, bearb. Schuster. ℳ 9.—
Kammer, d. Einheit d. Odyssee. ℳ 16.
La Roche, die Hom. Textkritik i. Alte ℳ 10.—
Ludwich, d. Homervulgata als v alexandrinisch erwiesen. ℳ 6.—
Nutzhorn, d. Entstehungsweise d. Ho Gedichte. ℳ 5.—
Volkmann, Gesch. u. Krit. d. Wolfsch Prolegomena. ℳ 8.—
Incerti auctoris epitome rerum gestaru Alexandri Magni. Ed. O. Wagn ℳ 3.—

Die **fetten** Ziffern verstehen sich für **gebundene** Exemplare.

[In]scriptiones Graecae metricae ex scriptoribus praeter Anthologiam collectae. Ed. Th. Preger. ℳ 8.—

[In]ventio sanctae crucis. Ed. A. Holder. ℳ 2.80.

[Io]hannes.] Evangelium sec. Iohannem. Ed. F. Blass. ℳ 5.60.

[Iul]iani II. contra Christianos: s. Scriptorum Graecorum e. q. s.

—— —— deutsch v. J. Neumann. ℳ 1.—

[Ky]rillos, d. h. Theodosios: s. Theodosios.

[Le]ges Graecorum sacrae e titulis coll. Edd. J. de Prott et L. Ziehen. 2 fascc. Fasc. I. Fasti sacri. Ed. J. de Prott. ℳ 2.80.

[L]exicographi Graeci recogniti et apparatu critico instructi. Etwa 10 Bände. gr. 8. [U. d. Presse, bez. in Vorbereitung.]

I. Lexika zu den zehn Rednern (G. Wentzel).
II. Phrynichus, Aelius Dionysius, Pausanias und and. Atticisten (L. Cohn).
III. Homerlexika (A. Ludwich).
IV. Stephanus von Byzanz.
V. Cyrill, Bachmannsches Lexikon und Verwandtes, insbesond. Bibelglossare (G. Wentzel.)
VI. Photios.
VII. Suidas (G. Wentzel).
VIII. Hesych.
IX. Pollux. Ed. E. Bethe. Fasc. I. ℳ 14.—
X. Verschiedene Specialglossare, namentlich botanische, chemische, medicinische u. dergl.

[Näheres s. Teubners Mitteilungen 1897 No. 1 S. 2.]

[Lucas.] Acta apostolorum. Ed. F. Blaß. ℳ 2.—

[——] **Evangelium sec. Lucam.** Ed. F. Blaß. ℳ 4.—

Lykophron's Alexandra. Hrsg., übers. u. erklärt von C. v. Holzinger. ℳ 15.—

[Lysias.] Pseudol. oratio funebris. Ed. M. Erdmann. ℳ —.80.

[Mathematici.] Heiberg, philolog. Studien z. griech. Mathematikern. I—IV. ℳ 3.—

[Matthaeus.] Evangelium sec. Matthaeum. Ed. F. Blaß. ℳ 3.60.

Metrodori Epicurei fragmm. coll., script. inc. Epicurei comment. moralem subi. A. Koerte. ℳ 2.40.

Musäos, Hero u. Leander. Eingel. u. übers. v. H. Oelschläger. 16. ℳ 1.—

Nicandrea theriaca et alexipharmaca. Rec. O. Schneider. Acc. scholia. ℳ 9.—

[Oratores.]

Blaß, d. *attische Beredsamkeit.* 3 Abt. ℳ 56.—
Drerup, üb. d. b. d. att. Rednern eingel. Urkunden. ℳ 5.20.
Westermann, Unters. üb. d. i. d. att. Redner eingel. Urkunden. ℳ 3.—

Περὶ παθῶν excerpta ed. R. Schneider. ℳ —.80

Papyrus magica mus. Lugd. Bat. a C. Leemans ed. Denuo ed. A. Dieterich. ℳ 2.—

Philodemi Epicurei de ira l. Ed. Th. Gomperz. Lex.-8. ℳ 10.80.

—— *περὶ ποιημάτων* l. II fragmm. Ed. A. Hausrath. ℳ 2.—

Pindari carmina rec. O. Schroeder. (Poet. lyr. Graec. coll. Th. Bergk. Ed. quinta. I, 1.) ℳ 14.—

—— **Siegeslieder,** erkl. v. Fr. Mezger. ℳ 8.—

—— **carmina prolegg. et commentt. instructa** ed. W. Christ. ℳ 14.—

—— **versezetei kritikai és Magyarázó jegyzetekkel kladta** Hómann Ottó. I. Kötet. ℳ 4.— [Ohne Fortsetzung.]

Rumpel, lexicon Pindaricum. ℳ 12.—

Platonis opera omnia. Rec., prolegg. et commentt. instr. G. Stallbaum. 10 voll. (21 sectiones.) (Mit latein. Kommentar.)

Die nicht aufgeführten Schriften sind vergriffen.

Apologia Socratis et Crito. Ed. V cur. M. Wohlrab. ℳ 2.40. — Phaedo. Ed. V cur. M. Wohlrab. ℳ 2.70. — Protagoras. Ed. IV cur. I. S. Kroschel. ℳ 2.40. — Phaedrus. Ed. II. ℳ 2.40. — Menexenus, Lysis, Hippias uterque, Io. Ed. II. ℳ 2.70. — Laches, Charmides, Alcibiades I. II. Ed. II. ℳ 2.70. — *Meno et Euthyphro itemque incerti scriptoris* Theages, Erastae et Hipparchus. Ed. II cur. A. R. Fritzsche. ℳ 6.— — Theaetetus. Ed. M. Wohlrab. Ed. II. ℳ 3.60. — Sophista. Ed. II cur. O. Apelt. ℳ 5.60. — Politicus et incerti auctoris Minos. ℳ 2.70. — Philebus. ℳ 2.70. — Leges. 3 voll. [je ℳ 3.60.] ℳ 10.80. [Vol. I. Lib. I—IV. Vol. II. Lib. V—VIII. Vol. III. Lib. IX—XII et Epinomis.]

—— **Timaeus interprete Chalcidio cum eiusdem commentario.** Ed. I. Wrobel. ℳ 11.20.

Immisch, philolog. Studien z. P. I. Heft: Axiochus. ℳ 3.—. II. Heft: De recenss. Plat. praesidiis atque rationibus. ℳ 3.60.

Peipers, Unters. über das System P.s. I. Teil: D. Erkenntnistheorie P.s. ℳ 16.80.

—— ontologia Platonica. ℳ 14.—

Ritter, P.s Gesetze. Darstellg. d. Inhalts ℳ 3.20.

—— —— Kommentar z. griech. Text. ℳ 10.—

Schmidt, krit. Commentar z. P.s Theaetet ℳ 4.—; exeget. Commentar ℳ 3.20.

Susemihl, d. genet. Entwicklg. d. Plat. Philosophie. 2 Teile. ℳ 21.—

Plutarchi de musica. Ed. R. Volkmann. *M.* 3.60.
— **de proverbiis Alexandrinorum.** Rec. O. Crusius. Fasc. I. 4. *M.* 2.80.
— — — Fasc. II Commentarius. 4. *M.* 3.—
— **Themistokles.** F. quellenkrit. Übung u comm. u. hrsg. v. A. Bauer. *M.* 2.—
— *τὸ ἐν Δελφοῖς Ε.* Ed. G. N. Bernardakis. *M.* 1.50.
Poetae lyrici Graeci. Rec. Th. Bergk. Ed. IV. 3 voll. Vol. III: Poetae melici. *M.* 13.60. [Voll. I. II vergr.]
— — Ed. V. 2 voll.
Vol. I. 1. Pindari carmina. Recens. O. Schröder. *M.* 14.—
— II. Poetae eleg. et iambogr. Rec. O. Crusius. [In Vorber.]
Poetarum scenicorum Graecorum Aeschyli, Sophoclis, Euripidis et Aristophanis fabulae et fragmenta. Rec. Guil. Dindorf. Ed. V. 4. *M.* 20.—
Pollucis onomasticon. Rec. E. Bethe. (Lexicographi Graeci IX.) Fasc. I. *M.* 14.—
Porphyrii quaestt. Homer. ad Iliadem pertin. rell. Ed. H. Schrader. 2 fascc. gr. Lex.-8. *M.* 16.—
— — ad Odysseam pertin. rell. Ed. H. Schrader. gr. Lex.-8. *M.* 10.—
Ptolemaei *περὶ κριτηρίου καὶ ἡγεμονικοῦ* lib. Rec. Fr. Hanow. gr. 4. *M.* 1.—

Boll, Studien üb. Claud. Ptol. *M.* 5.60.
[Quintus Smyrnaeus.]
Zimmermann, krit. Unters. zu Q. S. *M.* 4.—; krit. Nachlese zu Q. S. *M.* 4.—
[Scylax.] **Anonymi vulgo Scylacis Caryandensis periplus maris interni cum appendice.** Rec. B. Fabricius. Ed. II. *M.* 1.20.
Scriptorum Graecorum qui christ. impugn. relig. quae supers. Fasc. III: **Iuliani imp. contra Christianos quae supers.** Ed. C. I. Neumann. Insunt **Cyrilli Alex.** fragmm. Syriaca ab E. Nestle edita. *M.* 6.—
Sophoclis tragoediae et fragmm. Rec. G. Dindorf. 4. *M.* 5.—
— — Recc. et explann. Wunderus-Wecklein. 2 voll. *M.* 10.80.
Philoctetes. Ed. IV. *M.* 1.50. — Oedipus Rex. Ed. V. *M.* 1.50. — Oedipus Coloneus. Ed. V. *M.* 1.80. — Antigona. Ed. V. *M.* 1.50. — Electra. Ed. IV. *M.* 1.80. — Aiax. Ed. III. *M.* 1.20. — Trachiniae. Ed. III. *M.* 1.50.
— **König Oidipus.** Griechisch u. deutsch m. Kommentar von F. Ritter. *M.* 5.—
— **Antigone.** Griech. u. deutsch hrsg. v. A. Böckh. Nebst 2 Abhandl. üb. diese Tragödie (Mit Porträt Aug. Böckh's.) *M.* 4.40.

Plüß, S. Elektra. Eine Auslegung. *M.* 3.—

Staatsverträge des Altertums. Hrsg. von Scala. I. Teil. *M.* 8.—
Stoicorum veterum fragmenta. J. v. Arnim. Vol. II. *M.* 14.—
[**Theocritus.**] Rumpel, lexicon Theocriteum. *M.* 8.—
Theodoros, der h. Theodosios: s. Theodosios.
[**Theodosios.**] D. heil. Theodosios. Schriften d. Theodoros u. Kyrillus, hrsg. v. Usener. *M.* 4.—
Theophanis chronographia. Rec. C. Boor. 2 voll. *M.* 50.—
Theophrasts Charaktere. Hrsg., erkl. übersetzt v. d. Philolog. Gesellschaft Leipzig. *M.* 6.—
Thucydidis historiae. Recens. C. Hude. Tom. I: Libri I—IV. *M.* 10.—
— II: Libri V—VIII. Indices. *M.* 12.—
— **de bello Peloponnesiaco ll. VIII.** Explann. E. F. Poppo et I. M. Stahl. 4 voll. [8 sectiones.] *M.* 22.80.
Lib. 1. Ed. III. *M.* 4.50. — Lib. Ed. III. *M.* 3.—. — Lib. 3. Ed. II. *M.* 2.4 — Lib. 4. Ed. II. *M.* 2.70. — Lib. Ed. II. *M.* 2.40. — Lib. 6. Ed. II. *M.* 2.4 — Lib. 7. Ed. II. *M.* 2.70. — Lib. Ed. II. *M.* 2.70.

Herbst, zu Thukydides. I u. II. *M.* 6.40.
Stahl, quaestiones gramm. ad Th. pertinentes. Ed. II. *M.* 1.60.
Tragicorum Graecorum fragmenta. Rec. A. Nauck. Ed. II. *M.* 26.—
Xenokrates. Darstellg. d. Lehre u. Sammlg. d. Fragmente v. Heinze. *M.* 5.60.
Xenophontis hist. Graeca. Rec. O. Keller. Ed. maior. *M.* 10.—
Xenophontis opera omnia, recensita et commentariis instructa.
De Cyri Minoris expeditione ll. VII (Anabasis), rec. Kühner. *M.* 3.60.
Oeconomicus, rec. L. Breitenbach. *M.* 1.50.
Hellenica, rec. L. Breitenbach. 2 partt. *M.* 6.60.
Pars I. Libri I et II Ed. II. *M.* 1.80.
— II. Libri III—VII. *M.* 4.80
Zosimi historia nova. Ed. L. Mendelssohn. *M.* 10.—

b. Lateinische Schriftsteller.

Anecdota Helvetica. Rec. H. Hagen. Lex.-8. *M.* 19 —
Aurelii imp. epistt.: s. Fronto, ed. Naber.
Averrois paraphrasis in l. poeticae Aristotelis. Ed. F. Heidenhain. Ed. II. *M.* 1.—
Aviani fabulae. Ed. G. Froehner. gr. 12. *M.* 1.20.

sar.] **Polionis de b. Africo** comm.: Polio.

---

beling, Schulwörterb. zu Caesar. 4. Aufl. M. 1.— **1.30.**

enge et Preuss, lexicon Caesarianum. M. 18.—

sii Bassi, Atilii Fortunatiani de metris . Rec. H. Keil. gr. 4. M. 1.60.

onis praeter libr. de re rust. quae exunt. Rec. H. Jordan. M. 5.—

– de agri cult. l., **Varronis rer. rust.** l. **III.** Rec. H. Keil. 3 voll. M. 33.40.
 Vol. I. Fasc. I. Cato. M. 2.40.
 — I. — II. Varro. M. 6.—
 — II — I. Comm. in Cat. M. 6.—
 — II. — II. Comm. in Varr. M. 8.—
 — III. — I. Ind. in Cat. M. 3.—
 — III. — II. Ind. in Varr. M. 8.—

tulli l. Recensuit et interpretatus est Aem. Baehrens. 2 voll. M. 16.40.
 Vol. I. Ed. II cur. K. P. Schulze. M. 4.—
 — II. Commentarius. 2 fascc. M. 12.40.
 — —— Hrsg. u. erkl. v. A. Riese. M. 4.—

ceronis, M. Tullii, epistularum ll. XVI. Ed. L. Mendelssohn. Acc. tabulae chronolog. ab Aem. Koernero et O. E. Schmidtio confectae. M. 12.—

– **ad M. Brut. orator.** Rec. F. Heerdegen. M. 3.20.

—] **ad Herennium ll. VI:** s. Cornificius und [Herennius].

– **Q. Tullii, rell.** Rec. Fr. Buecheler. M. 1.60.

Schmidt, d. Briefwechsel d. Cicero von s. Proconsulat in Cilicien bis zu Caesars Ermordg. Nebst Neudruck d. XII. u. XIII. Buches d. Briefe an Atticus. M. 12.—
—— d. handschriftl. Überlief. d. Briefe C.s an Atticus, Q. Cicero, M. Brutus in Italien. Mit 4 Taf. M. 6.—

Zieliński, Cicero im Wandel d. Jahrhunderte. kart. M. 2.40.

laudiani carmina. Rec. L. Jeep. 2 voll. M. 20.40.

ommentarii notarum Tironianarum. Cum prolegg., adnott. crit. et exeget. notarumque indice alphabet. Ed. Guil. Schmitz. [132 autograph. Tafeln.] Folio. In Mappe M. 40.—

ornifici rhetoricorum ad C. Herennium ll. VIII. Rec. et interpret. est C. L. Kayser. M. 8.—

orpus glossarior. Latinor. a G. Loewe incohatum auspiciis Societatis litterarum regiae Saxonicae comp., rec., ed. G. Goetz. 7 voll. Lex.-8.
 Vol. II. Glossae Latinograecae et Graecolatinae. Edd. G. Goetz et G. Gundermann. Acc. minora utriusque linguae glossaria. Adiectae sunt 3 tabb. phototyp. M. 20.—

Corpus glossarior. Latinor. a G. Loewe incohatum auspiciis Societatis litterarum regiae Saxonicae comp., rec., ed. G. Goetz.
 Vol. III. Hermeneumata Pseudodositheana. Ed. G. Goetz. Acc. hermeneumata medicobotanica vetustiora. M. 22.—
 — IV. Glossae codicum Vaticani 3321, Sangallensis 912, Leidensis 67 F. Ed. G. Goetz. M. 20.—
 — V. Placidi liber glossarum, glossaria reliqua. Ed. G. Goetz. M. 22.—
 — VI. Thesaurus glossarum emendatarum. Conf. G. Goetz. Pars prior 2 fascc. je M. 18.—
 — VII. Thesaurus glossarum emendatarum. Conf. G. Goetz. Pars posterior. Acc. index Graecus G. Heraei. Fasc. I. M. 24.—

Dialectorum Italicarum aevi vetust. exempla sel. Ed. E. Schneider.
 Vol. I. Dialecti Lat. prisc. et Falisc. exempla. Pars I. M. 3.60.

Didascaliae apostolorum fragmenta Veronensia Latina. Acc. canonum qui dic. apostolorum et Aegyptiorum reliquiae. Prim. ed. E. Hauler. Fasc. I. Praefatio, fragmenta. Mit 2 Tafeln. M. 4.—

Exuperantius, Epitome. Hrsg. v. G. Landgraf u. C. Weyman. M. —.60.

Fragmentum de iure fisci. Ed. P. Krueger. M. 1.60.

Frontonis et **M. Aurelii imp. epistulae.** Rec. S. A. Naber. M. 8.—

Gedichte, unedierte lateinische, hrsg. von E. Baehrens. M. 1.20.

Glossae nominum. Ed. G. Loewe. Acc. eiusdem opuscula glossographica coll. a G. Goetz. M. 6.—

Goetz, der Liber Glossarum. M. 1 Facs. M. 3.—

Grammatici Latini ex rec. H. Keilii. 7 voll. Lex.-8. M. 139.20.
 Vol. I. Fasc. 1. Charisii ars gramm. ex rec. H. Keilii. M. 9.—
 — I. Fasc. 2. Diomedis ars gramm. ex Charisii arte gramm. excerpta ex rec. H. Keilii. M. 10.—
 — II. Fasc. 1 et 2. Prisciani institutiones gramm. ex rec. M. Hertzii. Vol. I. M. 19.—
 — III. Fasc. 1. Prisciani institutiones gramm. ex rec. M. Hertzii. Vol. II. M. 12.—
 — III. Fasc. 2. Prisciani de figuris numerorum, de metris Terentii, de praeexercitamentis rhetoricis libri, institutio de nomine et pronomine et verbo, partitiones duodecim versuum Aeneidos principalium, accedit Prisciani qui dic. liber de accentibus ex rec. H. Keilii. M. 7.—

Die **fetten** Ziffern verstehen sich für **gebundene** Exemplare.

Grammatici Latini ex rec. H. Keilii.
Vol. IV. Fasc. 1. Probi catholica, instituta artium, de nomine excerpta, de ultimis syllabis liber ad Caelestinum ex rec. H. Keilii. — Notarum laterculi edente Th. Mommsen. *M.* 11.—
— IV. Fasc. 2. Donati ars grammatica, Marii Servii Honorati commentarius in artem Donati, de finalibus, de centum metris, de metris Horatii, Sergii de littera, de syllaba, de pedibus, de accentibus, de distinctione commentarius, explanationes artis Donati, de idiomatibus ex rec. H. Keilii. *M.* 8.—
— V. Fasc. 1. Cledonii ars gramm., Pompeii commentum artis Donati, excerpta ex commentariis in Donatum ex rec. H. Keilii. *M.* 9.—
— V. Fasc. 2. Consentius, Phocas, Eutyches, Augustinus, Palaemon, Asper, de nomine et pronomine, de dubiis nominibus, Macrobii excerpta ex rec. H. Keilii. *M.* 10.—
— VI. Fasc. 1. Marius Victorinus, Maximus Victorinus, Caesius Bassus, Atilius Fortunatianus ex rec. H. Keilii. *M.* 9.—
— VI. Fasc. 2. Terentianus Maurus, Marius Plotius Sacerdos, Rufinus, Mallius Theodorus, fragmenta et excerpta metrica ex rec. H. Keilii. *M.* 14.—
— VII. Fasc. 1. Scriptores de orthographia Terentius Scaurus, Velius Longus, Caper, Agroecius, Cassiodorius, Martyrius, Beda, Albinus. *M.* 10.—
— VII. Fasc. 2. Audacis de Scauri et Palladii libris excerpta, Dosithei ars gramm., Arusiani Messii exempla elocutionum, Cornelii Frontonis liber de differentiis, fragmenta gramm., index scriptorum. *M.* 11.20.
Supplementum continens anecdota Helvetica ex rec. H. Hageni. Lex.-8. *M.* 19.—

[**Herennius.**] Incerti auctoris **de ratione dicendi ad C. H. ll. IV.** [M. Tulli Ciceronis ad Herennium libri VI.] Recens. F. Marx. *M.* 14.—

Historicorum Romanorum reliquiae. Ed. H. Peter. Vol. I. *M.* 16.—

Horatii opera. Recensuerunt O. Keller et A. Holder. 2 voll. gr. 8.
Vol. I. Carmina, epodi, carmen saec. Iterum rec. O. Keller. *M.* 12.—
— II. Sermones, epistulae, de arte poet. *M.* 10.—
—— —— —— Editio minor. *M.* 4.—
—— **carmina.** Rec. L. Mueller. 16. *M.* 2 40, eleg. geb. m. Goldschnitt *M.* **3.60.**
—— **Satiren.** Krit. hergestellt, metr. übersetzt u. m. Kommentar vers. v. C. Kirchner u. W. S. Teuffel. 2 voll. *M.* 16.40.

Horatii Satiren. Lat. u. deutsch m. [...]läuter. von L. Döderlein. *M.* 7.—
—— —— siehe auch: Satura, v. Blümn[...]
—— **Episteln.** Lat. u. deutsch m. Erlä[...] von L. Döderlein. [B. I vergr.] B[...] *M.* 3.—
—— **Briefe**, im Versmaß der Urschrift [...] deutscht von A. Bacmeister u. O. Kell[...] 8. *M.* 2.40 **3.20.**

Friedrich, Q. Hor. Flaccus. Phi[...] Unters. *M.* 6.—
Keller, Epilegomena zu H. 3 Tle. *M.* 24[...]
Mueller, Q. Hor. Flaccus. E. lit.-hi[...] Biographie. *M.* 2.40.
Plüss, Horazstudien. Alte u. neue A[...] üb. Horaz. Lyrik. *M.* 6.—

[**Iuris consulti.**] Kalb, Roms Juris[...] nach ihrer Sprache. *M.* 4.—

Iuvenalis saturae. Erkl. v. A. Weidn[...] 2. Aufl. *M.* 4.40.
—— —— siehe auch: Satura, v. Blümn[...]

[**Lucanus.**] **Scholia** in L. bellum civ[...] ed. H. Usener. Pars I. *M.* 8.— [Fo[...]setzung erscheint nicht.]

Lucili saturarum rell. Recens., enarra[...] F. Marx. [In Vorber.]

Mueller, Leben u. Werke d. L. *M.* 1.[...]

Nepotis quae supersunt. Ed. C. Hal[...] *M.* 2 40.

Nonii Marcelli compendiosa doctrin[...] Emend. et adnot. L. Mueller. 2 part[...] *M.* 32.—

Novatians epist. de cibis Iudaicis. Hr[...] v. G. Landgraf u. C. Weyman. *M.* 1.[...]

Optatiani Porfyrii carmina. Rec. [...] Müller. *M.* 3.60.

Orestis tragoedia. Ed. I. Maehly. 1[...] *M.* 1.20.

Ovidii ex Ponto ll. Ed. O. Korn. *M.* 5.[...]
—— **Elegien der Liebe.** Deutsch v[...] H. Oelschläger. 2. Aufl. Min.-Aus[...] *M.* 2.40, eleg. geb. **3.20.**

Siebelis-Polle, Wörterbuch z. O.s Met[...]morph. 5. Aufl. *M.* 2.70 **3.10.**
Stange, kleines Wörterb. z. O.s Met[...]morph. *M.* **2.50.**

Persius, siehe: Satura, v. Blümner.

[**Petronius.**] Segebade et Lommatzsch[...] lexicon Petronianum. *M.* 14.—

Phaedri fabulae Aesopiae. Ed. L. Mülle[...] *M.* 3.—

Placidi glossae. Rec. et illustr. A. Deuer[...]ling. *M.* 2.80.

Plauti comoediae. Recensuit, instrument[...] critico et prolegomenis auxit F. Rit[...]schelius sociis operae adsumptis G[...] Loewe, G. Goetz, F. Schoell. 4 tom[...] *M.* 91.20.
Tomi I fasc. I. Trinummus. Rec. F[...] Ritschl. Ed. III cur. F. Schoel[...] *M.* 5.60.

Die **fetten** Ziffern verstehen sich für **gebundene** Exemplare.

...uti comoediae.
Tomi I fasc. II. Epidicus. Rec. G. Goetz. *M.* 3.—
— I fasc. III. Curculio. Rec. G. Goetz. *M.* 2.40.
— I fasc. IV. Asinaria. Recc. G. Goetz et G. Loewe. *M.* 3.60.
— I fasc. V. Truculentus. Rec. F. Schoell. *M.* 4.80.
— II fasc. I. Aulularia. Rec. G. Goetz. *M.* 2.40.
— II fasc. II. Amphitruo. Recc. G. Goetz et G. Loewe. *M.* 3.60.
— II fasc. III. Mercator. Rec. F. Ritschl. Ed. II cur. G. Goetz. *M.* 3.60.
— II fasc. IV. Stichus. Rec. F. Ritschl. Ed. II cur. G. Goetz. *M.* 3.60.
— II fasc. V. Poenulus. Recc. F. Ritschelii schedis adhibitis G. Goetz et G. Loewe. *M.* 5.—
— III fasc. I. Bacchides. Rec. F. Ritschl. Ed. II cur. G. Goetz. *M.* 4.—
— III fasc. II. Captivi. Rec. F. Schoell. *M.* 4.—
— III fasc. III. Rudens. Rec F. Schoell. *M.* 5.60.
— III fasc. IV. Pseudolus. Rec. F. Ritschl. Ed. II cur. G. Goetz. *M.* 5.60.
— III fasc. V. Menaechmi. Rec. F. Ritschl. Ed. II cur. F. Schoell. *M.* 5.60.
— IV fasc. I. Casina. Rec. F. Schoell. *M.* 5.60.
— IV fasc. II. Miles gloriosus. Rec. F. Ritschl. Ed. II cur. G. Goetz. *M.* 6.—
— IV fasc. III. Persa. Rec. F. Ritschl. Ed. II cur. F. Schoell. *M.* 5.60.
— IV fasc. IV. Mostellaria. Rec. F. Ritschl. Ed. II cur. F. Schoell. *M.* 6.—
— IV fasc. V. Cistellaria. Rec. F. Schoell. Acc. deperditarum fabularum fragmenta a G. Goetz recensita. *M.* 5.60.
— —— Ex rec. et cum app. crit. F. Ritschelii. [Vergriffen außer:]
Tomus I. Pars 3. Bacchides. *M.* 3.—
— III. Pars 2. Mercator. *M.* 3.—
— —— Scholarum in usum rec. F. Ritschelius. [Vergriffen außer:]
Bacchides, Stichus, Pseudolus, Persa, Mercator. Einzeln je *M.* —.50.
— **miles gloriosus.** Ed. O. Ribbeck. *M.* 2.80.

Analecta Plaut. scrips. F. Schoell, G. Goetz, G. Loewe. *M.* 6.—
Ribbeck, Übers. d. Miles gloriosus, in: R., Alazon. *M.* 4.40.
Ritchl, prolegomena de rationibus crit., gramm., prosod., metr. emendationis Plaut. *M.* 4.—

Polemii Silvii laterculus. Ed. Th. Mommsen. Lex.-8. *M.* —.80.
Polionis de bello Africo comm. Edd. E. Wölfflin et A. Miodoński. Adi. est tab. photolithograph. *M.* 6.80.
[Pompeius Trogus.] v. Gutschmid, üb. d. Fragmm. d. P. T. u. d. Glaubwürdigkeit ihrer Gewährsmänner. *M.* 2.70.
[Probus.] Die Appendix Probi. Hrsg. v. W. Heraeus. *M.* 1.20.
Propertii elegiae. Rec. A. Baehrens. *M.* 5.60.
Psalterium, das tironische, der Wolfenbütteler Bibliothek. Hrsg. v. Kgl. Stenograph. Institut zu Dresden. Mit Einleitung und Übertragung des tiron. Textes von O. Lehmann. *M.* 10.—
Quintiliani institutionis orator. ll. XII. Rec. C. Halm. 2 partes. [Pars I vergr.] Pars II: Libb. VII—XII. *M.* 9.—
Rhetores Latini minores. Ed. C. Halm. Lex.-8. *M.* 17.—
Saliarium carminum rell. Ed. B. Maurenbrecher. *M.* 1.—
Sallusti Crispi quae supersunt. Rec. Rud. Dietsch. 2 voll. [Vol. I vergr.] Vol. II: Historiarum rell. Index. *M.* 7.20.
— **historiarum fragmenta.** Ed. Fr. Kritzius. *M.* 9.—
— **historiarum rell.** Ed. B. Maurenbrecher.
Fasc. I: Prolegomena. *M.* 2.—
Fasc. II. Fragmenta argumentis, commentariis, apparatu crit. instructa. Acc. indices. *M.* 8.—
Satura. Ausgew. Satiren d. Horaz, Persius u. Juvenal in freier metr. Übertragung von H. Blümner. *M.* 5.— **5.80.**
Scaenicae Romanorum poesis fragmenta. Rec. O. Ribbeck. 2 voll. Ed. II. *M.* 23.—
Vol. I. Tragicorum fragmenta. *M.* 9.—
— II. Comicorum fragmenta. *M.* 14.—
[Seneca (philosophus).] Gercke, Seneca-Studien. *M.* 9.—
Servii grammatici qui fer. **in Vergilii carmina commentarii.** Recc. G. Thilo et H. Hagen. 3 voll.
Vol. I fasc. I. In Aen. I—III comm. Rec. G. Thilo. *M.* 14.—
— I fasc. II. In Aen. IV—V comm. Rec. G. Thilo. *M.* 10.—
— II fasc. I. In Aen. VI—VIII comm. Rec. G. Thilo. *M.* 10.—
— II fasc. II. In Aen. IX—XII comm. Rec. G. Thilo. *M.* 10.—
— III fasc. I. In Buc. et Georg. comm. Rec. G. Thilo. *M.* 10.40.
— III fasc. II. App. Serviana. *M.* 20.—
[— III fasc. III (Indices) in Vorber.]
Staatsverträge des Altertums. Hrsg. v. von Scala. I. Teil. *M.* 8.—
Statii silvae. Hrsg. von Fr. Vollmer. *M.* 16.—

Die **fetten** Ziffern verstehen sich für **gebundene** Exemplare.

Statii Thebais et Achilleis cum scholiis. Rec. O. Müller. Vol. I: Thebaidos ll. I—VI. ℳ 8.—
Symmachi relationes. Rec. Guil. Meyer. ℳ 1.60.
Syri sententiae. Rec. Guil. Meyer. ℳ 2.40.
—— —— Rec. E. Woelfflin. ℳ 3.60.
Taciti de origine et situ Germanorum l. Rec. A. Holder. ℳ 2.—
—— **dialogus de oratoribus.** Rec. Aem. Baehrens. ℳ 2.—

Draeger, üb. Syntax u. Stil d. T. 3. Aufl. ℳ 2.80.
Gerber, Greef et John, lexicon Taciteum. ℳ 57.60.
[Tertullianus.] Hoppe, Syntax u. Stil d. T. ℳ 8.—
[Tiro.] Comm. not. Tir. ed. Schmitz, siehe: Commentarii.
[——] D. tiron. Psalterium, siehe: Psalterium.
Varronis saturarum Menippearum rell. Rec. A. Riese. ℳ 6.—
—— **rerum rusticarum ll. III,** rec. Keil, siehe: Cato.
—— **antiquitatum rer. divin. ll. I. XIV. XV. XVI.** Praemissae sunt quaestt. Varr. Ed. R. Agahd. ℳ 9.20.

Vergilii Maronis opera app. crit. in a[…] contracto iterum rec. O. Ribbeck. 4 […] ℳ 22.40.
Vol. I. Bucolica et Georgica. ℳ 5[…]
— II. Aeneidos libri I—VI. ℳ 7[…]
— III. Aeneidos libri VII—XII. ℳ 7[…]
— IV. Appendix Vergiliana. ℳ 3[…]
—— —— Ed. I. [Vergriffen außer:]
Vol. III. Aeneidos lib. VII—XII. ℳ 8[…]
— IV. Appendix Vergiliana. ℳ 5[…]
[——] **Scholia Bernensia ad Vergilii** [B…] et Georg. Ed H. Hagen. ℳ 6.—

Comparetti, V. im Mittelalter, deut[sch] von Dütschke. ℳ 6.— [14…]
Heinze, V.s epische Technik. ℳ 12[…]
Plüss, V. u. d. epische Kunst. ℳ 8[…]
Sonntag, V. als bukol. Dichter. ℳ 5[…]
Weidner, Commentar zu V.s Aen. [I] u. II. ℳ 8.—
Vitruvii de architectura ll. X. E[d.] V. Rose et H. Müller-Strübi[ng.] ℳ 7.—
—— —— Rec. et in German. serm. ve[rtit] C. Lorentzen. Vol. I. Pars I. ℳ 4.[…]

Nohl, index Vitruvianus. ℳ 5.—
Volusii Maeciani distributio partiu[m]. Ed. Th. Mommsen. ℳ —.30.

4. Meisterwerke der Griechen und Römer in kommentiert[en] Ausgaben. [gr. 8.]

Die Ausgaben beabsichtigen, nicht nur den Schülern der oberen Gymnasialklass[en,] sondern auch angehenden Philologen sowie Freunden des klassisch[en] Altertums, zunächst zu Zwecken privater Lektüre, verläßliche, nach gemeinsam verei[n]barten Grundsätzen verfaßte und die neuesten Fortschritte der philologischen Forschu[ng] verwertende Texte und Kommentare griechischer und lateinischer, von der Gymnasia[l]lektüre selten oder gar nicht berücksichtigter Meisterwerke darzubieten.

I. **Aischylos' Perser,** von Jurenka. 2 Hefte. ℳ 1.40.
II. **Isokrates' Panegyrikos,** von Mesk. 2 Hefte. ℳ 1.40.
III. **Auswahl a. d. röm. Lyrikern** (m. griech. Parallel.), v. Jurenka. 2 Hefte. ℳ 1.60.
IV. **Lysias' Reden geg. Eratosthenes u[nd] üb. d. Ölbaum,** von Sewera. 2 Heft[e.] ℳ 1.20.
V. **Ausgewählte Briefe Ciceros,** v[on] Gschwind 2 Hefte. ℳ 1.20.

5. B. G. Teubners Schulausgaben griechischer und lateinische[r] Klassiker mit deutschen erklärenden Anmerkungen. [gr. 8.]

Bekanntlich zeichnen sich diese Ausgaben dadurch aus, daß sie das Bedürfn[is] der Schule ins Auge fassen, ohne dabei die Ansprüche der Wissenschaft u[n]berücksichtigt zu lassen. Die Sammlung enthält fast alle in Schulen gelesene[n] Werke der klassischen Schriftsteller.

a. Griechische Schriftsteller.

Aeschylos' Agamemnon. Von R. Enger. 3. Aufl., von Th. Plüß. ℳ 2.25 **2.75.**
—— **Perser.** Von W. S. Teuffel. 4. Aufl., von N. Wecklein. ℳ 1.50 **2.—**
Aeschylos' Prometheus. Von N. Wec[k]lein. 3. Aufl. ℳ 1.80 **2.25.**
—— —— Von L. Schmidt. ℳ 1.20.
—— **die Sieben geg. Theben.** Von [N.] Wecklein. ℳ 1.20 **1.50.**

Die **fetten** Ziffern verstehen sich für **gebundene** Exemplare.

hylos' die Schutzflehenden. Von N. ecklein. ℳ 1.60 **2.—**
stophanes' Wolken. Von W. S. Teuffel. Aufl., von O. Kaehler. ℳ 2.70 **3.20.**
Wespen. Von O. Kaehler. [In Vorber.]
stoteles, der Staat der Athener. Der storische Hauptteil (Kapp. I—XLI). on K. Hude. ℳ —.60 **—.85.**
ians Anabasis. Von K. Abicht. 2 Hefte. Heft. M. Karte. ℳ 1.80 **2.25.** II. Heft. 2.25 **2.75.**] ℳ 4.05 **5.—**
osthenes' ausgewählte Reden. Von Rehdantz u. Fr. Blaß. 2 Teile. 6.60.
I. Teil. A. u. d. T.: IX Philipp. Reden. 2 Hefte. ℳ 4.50.
Heft I: I—III. Olynthische Reden. IV. Erste Rede geg. Philippos. 8. Aufl., von Fr. Blaß. ℳ 1.20 **1.70.**
— II. Abt. 1: V. Rede über den Frieden. VI. Zweite Rede gegen Philippos. VII. Hegesippos' Rede über Halonnes. VIII. Rede über die Angelegenheiten im Cherrones. IX. Dritte Rede gegen Philippos. 5. Aufl., von Fr. Blaß. ℳ 1.50 **2.—**
— II. Abt. 2: Indices. 4. Aufl., von Fr. Blaß. ℳ 1.80 **2.25.**
II. Teil. Die Rede vom Kranze. Von Fr. Blaß. ℳ 2.10 **2.60.**
ipides' ausgewählte Tragödien von . Wecklein.
I. Bdch. Medea. 3. Aufl. ℳ 1.80 **2.25.**
II. Bdch. Iphigenia im Taurierland. 2. Aufl. ℳ 1.50 **2.—**
III. Bdch. Die Bacchen. ℳ 1.50 **2.—**
IV. Bdch. Hippolytos. ℳ 1.50 **2.—**
V. Bdch. Phönissen. ℳ 1.80 **2.25.**
odotos. Von K. Abicht. 5 Bände. 11.70.
Band I. Heft 1. Buch I nebst Einleitung u. Übersicht über den Dialekt. 4. Aufl. ℳ 1.80 **2.25.**
— I. Heft 2. Buch II. 3. Aufl. ℳ 1.50 **2.—**
— II. Heft 1. Buch III. 3. Aufl. ℳ 1.50 **2.—**
— II. Heft 2. Buch IV. 3. Aufl. ℳ 1.50 **2.—**
— III. Buch V und VI. 3. Aufl. ℳ 1.80 **2.30.**
— IV. Buch VII. Mit 2 Karten. 4. Aufl. ℳ 1.80 **2.30.**
— V. Buch VIII u. IX. Mit 2 Karten. 4. Aufl. ℳ 1.80 **2.30.**
mers Ilias, erklärt von J. La Roche. 6 Teile.
Teil I. Gesang 1—4. 3. Auflage. ℳ 1.50 **2.—**
— II. Gesang 5—8. 3. Auflage. ℳ 1.50 **2.—**
— III. Gesang 9—12. 3. Auflage. ℳ 1.50 **2.—**

Homers Ilias, erklärt von J. La Roche.
Teil IV. Gesang 13—16. 3. Auflage. ℳ 1.50 **2.—**
— V. Gesang 17—20. 2. Auflage. ℳ 1.50 **2.—**
— VI. Gesang 21—24. 2. Auflage. [Vergriffen.]
—— —— Von K. Fr. Ameis u. C. Hentze. 2 Bände.
Band I. Heft 1. Gesang 1—3. 5. Aufl. ℳ —.90 **1.30.**
— I. Heft 2. Gesang 4—6. 5. Aufl. ℳ 1.20 **1.70.**
— I. Heft 1/2 zusammen in 1 Band ℳ **2.60.**
— I. Heft 3. Gesang 7—9. 4. Aufl. ℳ 1.50 **2.—**
— I. Heft 4. Gesang 10—12. 4. Aufl. ℳ 1.20 **1.70.**
— I. Heft 3/4 zusammen in 1 Band ℳ **3.30.**
— II. Heft 1. Gesang 13—15. 3. Aufl. ℳ 1.20 **1.70.**
— II. Heft 2. Gesang 16—18. 3. Aufl. ℳ 1.20 **1.70.**
— II. Heft 1/2 zusammen in 1 Band ℳ **3.—**
— II. Heft 3. Gesang 19—21. 3. Aufl. ℳ 1.20 **1.70.**
— II. Heft 4. Gesang 22—24. 3. Aufl. ℳ 1.50 **2.—.**
— II. Heft 3/4 zusammen in 1 Band ℳ 3.30.
—— —— —— Anhang:
Heft 1. Ges. 1—3. 3. Aufl. ℳ 2.10 **2.60.**
— 2. Ges. 4—6. 2. Aufl. ℳ 1.50 **2.—**
— 3. Ges. 7—9. 2. Aufl. ℳ 1.80 **2.30.**
— 4. Ges. 10—12. 2. Aufl. ℳ 1.20 **1.70.**
— 5. Ges. 13—15. 2. Aufl. ℳ 1.80 **2.30.**
— 6. Ges. 16—18. 2. Aufl. ℳ 2.10 **2.60.**
— 7. Ges. 19—21. ℳ 1.50 **2.—**
— 8. Ges. 22—24. ℳ 1.80 **2.30.**
—— Odyssee. Von K. Fr. Ameis und C. Hentze. 2 Bände.
Band I. Heft 1. Gesang 1—6. 11. Aufl. ℳ 1.50 **2.—**
— I. Heft 2. Gesang 7—12. 10. Aufl. ℳ 1.35 **1.80.**
— II. Heft 1. Gesang 13—18. 8. Aufl. ℳ 1.35 **1.80.**
— II. Heft 2. Gesang 19—24. 9. Aufl. ℳ 1.40 **1.80.**
—— —— —— Anhang:
Heft 1. Ges. 1—6. 4. Aufl. ℳ 1.50 **2.—**
— 2. Ges. 7—12. 3. Aufl. ℳ 1.20 **1.70.**
— 3. Ges. 13—18. 3. Aufl. ℳ 1.20 **1.70.**
— 4. Ges. 19—24. 3. Aufl. ℳ 2.10 **2.60.**
Isokrates' ausgewählte Reden. Von O. Schneider. 2 Bändchen. ℳ 3.— **3.95.**
I. Bändchen. Demonicus, Euagoras, Areopagiticus. 3. Aufl., v. M. Schneider. ℳ 1.20 **1.70.**
II. Bändchen. Panegyricus u. Philippus. 3. Aufl. ℳ 1.80 **2.25.**

Lucians ausgewählte Schriften. Von C. Jacobitz. 3 Bändchen. ℳ 3.60 **5.10.**
I. Bändchen. Traum. Timon. Prometheus. Charon. 3. Aufl., von K. Bürger. ℳ 1.20 **1.70.**
II. Bändchen. Die Totengespräche. Ausgewählte Göttergespräche. Der Hahn. 2. Aufl. ℳ 1.20 **1.70.**
III. Bändchen. Demonax. Der Fischer. Anacharsis. ℳ 1.20 **1.70.**

Lykurgos' Rede gegen Leokrates. Von C. Rehdantz. ℳ 2.25 **2.75.**

[Lyriker.] Anthologie a. d. griech. Lyr. Von E. Buchholz. 2 Bdchn. ℳ 4.20 **5.20.**
I. Bändchen. Elegiker u. Iambographen. 5. Aufl., von R. Peppmüller. ℳ 2.10 **2.60.**
II. Bändchen. Die melischen und chorischen Dichter und die Bukoliker. 2. Aufl., von Sitzler. ℳ 2.10 **2.60.**

Lysias' ausgew. Reden. Von H. Frohberger. 2 Hefte. ℳ 3.60.
I. Heft. Prolegomena. — R. gegen Eratosthenes. — R. geg. Agoratos. — Verteidigung geg. die Anklage wegen Umsturzes der demokratischen Verfassung. — R. f. Mantitheos. — R. geg. Philon. 3. Aufl., v. Th. Thalheim. ℳ 1.80 **2.25.**
II. Heft. Reden gegen Alkibiades. — R. geg. Nikomachos. — R. üb. d. Vermögen d. Aristophanes. — R. üb. d. Ölbaum. — R. geg. die Kornhändler. — R. geg. Theomnestos. — R. f. d. Gebrechlichen. — R. geg. Diogeiton. 2. Auflage, von Th. Thalheim. ℳ 1.80 **2.25.**

—— —— Größere Ausgabe. 3 Bde. [Bd. II u. III vergriffen.]
I. Bd. R. geg. Eratosthenes, Agoratos. Verteidigung geg. die Anklage weg. Umsturzes d. Verfassung. 2. Aufl., von G. Gebauer. ℳ 4.50.

Platons ausgew. Schriften. Von Chr. Cron, J. Deuschle u. a.
I. Teil. Die Verteidigungsrede d. Sokrates. Kriton. Von Chr. Cron. 11. Aufl., von H. Uhle. ℳ 1.— **1.40.**
II. Teil. Gorgias. Von J. Deuschle. 4. Aufl., von Chr. Cron. ℳ 2.10 **2.60.**
III. Teil. 1. Heft. Laches. Von Cron. 5. Aufl. ℳ —.75 **1.20.**
III. Teil. 2. Heft. Euthyphron. Von M. Wohlrab. 4. Aufl. ℳ —.60 **—.90.**
IV. Teil. Protagoras. Von Deuschle u. Cron. 5. Aufl., v. E. Bochmann. ℳ 1.20 **1.70.**
V. Teil. Symposion. Von A. Hug. 2. Aufl. ℳ 3.— **3.50.**
VI. Teil. Phaedon. Von M. Wohlrab. 3. Aufl. ℳ 1.50 **2.—**
VII. Teil. Der Staat I. Buch. Von M Wohlrab. ℳ —.60 **—.90.**

Plutarchs ausgew. Biographien. Von O. Siefert und Fr. Blaß. 6 Bändch
I. Bändchen. Philopoemen u. Fla nus. Von O. Siefert. 2. Aufl., Fr. Blaß. ℳ —.90 **1.30.**
II. Bändchen. Timoleon u. Pyrrhos. O Siefert. 2. Aufl., von Fr. B ℳ 1.50 **2.—**
III. Bändchen. Themistokles u. Peri Von Fr. Blaß. 2. Aufl. ℳ 1.50
IV. Bändchen. Aristides u. Cato. Fr. Blaß. 2. Aufl. ℳ 1.20 **1.7**
V. Bändchen. Agis u. Kleomenes. Fr. Blaß. ℳ — 90 **1.30.**
VI. Bändchen. Tiberius und G Gracchus. Von Fr. Blaß. ℳ —.90 **1**

Sophokles. Von Gust. Wolff und Bellermann.
I. Teil. Aias. 5. Aufl. ℳ 1.50 **2.-**
II. — Elektra. 4. Aufl. ℳ 1.50
III. — Antigone. 6. Aufl. ℳ 1.50
IV. — König Oidipus. 4. Aufl. ℳ 1.50
V. — Oidipus auf Kolonos. ℳ 1.20

Supplementum lect. Graecae. Von C J. Hoffmann. ℳ 1.50 **2.—**

Testamentum novum Graece. Das N Testament. Von Fr. Zelle.
I. Evangelium d. Matthäus. Von Zelle. 1.80 **2.25.**
IV. Evangelium d. Johannes. Von Wohlfahrt. ℳ 1.50 **2.—**
V. Apostelgeschichte. Von B. Wo fahrt. ℳ 1.80 **2.25.**

Thukydides. Von G. Böhme u. S. W mann. 9 Bändchen. [je ℳ 1.20 1. ℳ 10.80 **15.30.**

1. Bändchen.	1. Buch.	6. Auflage
2. —	2. —	6. —
3. —	3. —	5. —
4. —	4. —	5. —
5. —	5. —	5. —
6. —	6. —	5. —
7. —	7. —	5. —
8. —	8. —	5. —

9. Bdchn. Einleitung u. Register. 5. A

Xenophons Anabasis. Von F. Vollbrec 9. (bez. 8., 7.) Aufl.
Ausgabe m. **Kommentar unter d. Te**
I. Bdchn. B. I. II. M. 2 Figuren u. 1 Karte. ℳ 1.35 **1.80**
II. — B. III. IV. ℳ —.90 **1.**
III. — B. V—VII. ℳ 1.20 **1.**

—— —— dasselbe. Buch I—IV. Text **Kommentar getrennt.**
Text. M. e. Übersichtskarte. ℳ— 90 **1.**
Kommentar. Mit Holzschnitten Figurentafeln. ℳ 1.35 **1.80.**

—— **Kyropädie.** Von L. Breitenba 2 Hefte. [je ℳ 1.50 **2.—**] ℳ 3.—
I. Heft. Buch I—IV. 4. Auflage, B. Büchsenschütz.
II. — Buch V—VIII. 3. Aufl.

Die **fetten** Ziffern verstehen sich für **gebundene** Exemplare.

[Xe]nophons griech. Geschichte. Von B. Büchsenschütz. 2 Hft. [je ℳ 1.50 **2.—**] ℳ 3.— **4.—**
I. Heft. Buch I—IV. 6. Aufl.
II. — Buch V—VII. 4. Aufl.
— **Memorabilien.** Von Raph. Kühner. 6. Aufl., von Rud. Kühner. ℳ 1.60 **2.20.**
— **Agesilaos.** Von O. Güthling. ℳ 1.50 **2.—**

b. Lateinische Schriftsteller.

[C]aesaris belli Gallici libri VII und Hirtii liber VIII. Von A. Doberenz. 9. Aufl., von B. Dinter. 3 Hefte. ℳ 2.55 **4.—**
I. Heft Buch I—III. M. Einleit. u. Karte v. Gallien. ℳ —.90 **1.40.**
II. — Buch IV—VI. ℳ —.75 **1.20.**
III. — Buch VII u. VIII u. Anhang. ℳ —.90 **1.40.**
— **comm. de bello civili.** Von A. Doberenz. 5. Aufl., v. B. Dinter. ℳ 2.40 **2.90.**
[Ci]cero de oratore. Von K. W. Piderit. 6. Aufl., von O. Harnecker. 3 Hefte. ℳ 4.80 **6.25.**
I. Heft. Einleit. u. Buch I ℳ 1.80 **2.25.**
II. — Buch II. ℳ 1.50 **2.—**
III. — Buch III. M. Indices u. Register z. d. Anmerkungen. ℳ 1.50 **2.—**
Aus Heft III besonders abgedruckt: Erklär. Indices u. Register d. Anmerkgn. ℳ —.45.
— — — 5. Auflage, von Adler. In 1 Band. ℳ 4.50.
— **Brutus de claris oratoribus.** Von K. W. Piderit. 3. Aufl., von W. Friedrich. ℳ 2.25 **2.75.**
— **orator.** Von K. W. Piderit. 2. Aufl. ℳ 2.— **2.60.**
— **partitiones oratoriae.** Von K. W. Piderit. ℳ 1.— **1.40.**
— **Rede f. S. Roscius.** Von Fr. Richter. 3. Aufl., v. A. Fleckeisen. ℳ — 90 **1.30.**
— **div. in Caecilium.** Von Fr. Richter. 2. Aufl., von A. Eberhard. ℳ —.45 **—.80.**
— **Reden gegen Verres.** IV. Buch. Von Fr. Richter. 3. Aufl., von A. Eberhard. ℳ 1.50 **2.—**
— — V. Buch. Von Fr. Richter. 2. Aufl., von A. Eberhard. ℳ 1.20 **1.70.**
— **Rede üb. d. Imperium d. Cn. Pompejus.** Von Fr. Richter. 5. Aufl., von A. Eberhard. ℳ —.75 **1.20.**
— **Reden g. Catilina.** Von Fr. Richter. 6. Aufl., von A. Eberhard. ℳ 1.— **1.40.**
— **Rede f. Murena.** Von H. A. Koch. 2. Aufl., von G. Landgraf. ℳ —.90 **1.30.**
— **Rede f. Sulla.** Von Fr. Richter. 2. Aufl., von G. Landgraf. ℳ —.75 **1.20.**
— **Rede f. Sestius.** Von H. A. Koch. 2. Aufl., von A. Eberhard. ℳ 1.— **1.40.**

Ciceros Rede f. Plancius. Von E. Köpke. 3. Aufl., von G. Landgraf. ℳ 1.20 **1.70.**
— **Rede f. Milo.** Von Richter-Eberhard. 4. Aufl., von H. Nohl. ℳ 1.— **1.40.**
— **I. u. II. Philipp. Rede.** Von H. A. Koch. 3. Aufl., v. A. Eberhard. ℳ 1.20 **1.70.**
— **I., IV. u. XIV. Philipp. Rede.** Von E. R. Gast. ℳ —.60 **—.90.**
— **Reden f. Marcellus, f. Ligarius u. f. Deiotarus.** Von Fr. Richter. 3. Aufl., von A. Eberhard. ℳ —.90 **1.30.**
— **Rede f. Archias.** Von Fr. Richter 4. Aufl., von H. Nohl. ℳ —.45 **—.80.**
— **Rede f. Flaccus.** Von A. du Mesnil. ℳ 3.60 **4.10.**
— **ausgew. Briefe.** Von J. Frey. 6. Aufl. ℳ 2.20 **3.—**
— **Tusculanae disputationes.** Von O. Heine. 2 Hefte. ℳ 2.85 **3.30.**
I. Heft. Lib. I. II. 4. Aufl. ℳ 1.20 **1.70.**
II. — Lib. III—V. 4. Aufl. ℳ 1.65 **2.15.**
— **Cato maior.** Von C. Meißner. 4. Aufl. ℳ —.60 **1.—**
— **somnium Scipionis.** Von C. Meißner. 4. Aufl. ℳ —.45 **—.80.**
— **Laelius.** Von C. Meißner. 2. Aufl. ℳ —.75 **1.20.**
— **de finibus bon. et mal.** Von H. Holstein. ℳ 2.70 **3.20.**
— **de legibus.** Von A. du Mesnil. ℳ 3.90.
— **de natura deorum.** Von A. Goethe. ℳ 2.40 **2.90.**
[—] **Chrestomathia Ciceroniana.** Ein Lesebuch f. mittlere u. obere Gymnasialklassen. Von C. F. Lüders. 3. Aufl., bearb. v. O. Weißenfels. Mit Titelbild. ℳ **2.80.**
[—] **Briefe Ciceros u. s. Zeitgenossen.** Von O. E. Schmidt. I. Heft. ℳ 1.— **1.40.**
Cornelius Nepos, siehe: Nepos.
Curtius Rufus. Von Th. Vogel. 2 Bändchen. ℳ 4.35 **5.35.**
I. Bändchen. Buch III—V. 3. Auflage ℳ 2.10 **2.60.**
II. — Buch VI—X. Mit Karte. 2. Aufl. ℳ 2.25 **2.75.**
[Elegiker.] Anthologie a. d. El. der Römer. Von C. Jacoby. 2. Aufl. 4 Hft. ℳ 3.50 **5.10.**
1. Heft: Catull. ℳ —.90 **1.30.**
2. Heft: Tibull. ℳ —.60 **1.—**
3. Heft: Properz. ℳ 1.— **1.40.**
4. Heft: Ovid. ℳ 1.— **1.40.**
Horaz, Oden u. Epoden. Von C. W. Nauck. 15. Aufl., v. O. Weißenfels. ℳ 2.25 **2.75.**
[—] Auswahl a. d. griech. Lyrik z. Gebrauch b. d. Erklärg. Horaz. Oden, von Großmann. ℳ — 15.
— **Satiren und Episteln.** Von G. T. A. Krüger. 2 Abt. [je ℳ 1.80 **2.30.**] ℳ 3.60 **4.60.**
I. Abt. Satiren. 14. Aufl., v. G. Krüger.
II. — Episteln. 14. Aufl., v. G. Krüger

Horaz, Sermonen. Von A. Th. Fritzsche. 2 Bände. ℳ 4.40 **5.40.**
I. Bd. Der Sermonen Buch I. ℳ 2.40 **2.90.**
II. — Der Sermonen Buch II. ℳ 2.— **2.50.**

Livius, ab urbe condita libri.
Lib. 1. Von M. Müller. 2. Aufl. ℳ 1.50 **2.—**
Lib. 2. Von M. Müller ℳ 1.50 **2.—**
Lib. 3. Von F. Luterbacher. ℳ 1.20 **1.70.**
Lib. 4. Von F. Luterbacher. ℳ 1.20 **1.70.**
Lib. 5. Von F. Luterbacher. ℳ 1.20 **1.70.**
Lib. 6. Von F. Luterbacher. ℳ 1.20 **1.70.**
Lib. 7. Von F. Luterbacher. ℳ 1.20 **1.70.**
Lib. 8. Von F. Luterbacher. ℳ 1.20 **1.70.**
Lib. 9. Von F. Luterbacher. ℳ 1.20 **1.70.**
Lib. 10. Von F. Luterbacher. ℳ 1.20 **1.70.**
Lib 21. Von E. Wölfflin. 5. Aufl. ℳ 1.20 **1.70.**
Lib. 22. Von E. Wölfflin. 3. Aufl. ℳ 1.20 **1.70.**
Lib. 23. Von E. Wölfflin u. F. Luterbacher. ℳ 1.20 **1.70.**
Lib 24. Von H. J. Müller. 2. Aufl. ℳ 1.35 **1.80.**
Lib. 25. Von H. J. Müller. ℳ 1.20 **1.70.**
Lib. 26. Von F. Friedersdorff. ℳ 1.20 **1.70.**
Lib. 27. Von F. Friedersdorff. ℳ 1.20 **1.70.**
Lib. 28. Von F. Friedersdorff. ℳ 1.20 **1.70.**
Lib 29. Von F. Luterbacher. ℳ 1.20 **1.70.**
Lib. 30. Von F. Luterbacher. ℳ 1.20 **1.70.**

Nepos. Von Siebelis-Jancovius. 12. Aufl., von O. Stange. Mit 3 Karten. ℳ 1.20 **1.70.**
—— Von H. Ebeling. ℳ —.75.
—— Ad historiae fidem rec. et usui scholarum accomm. Ed. Ortmann. Editio V. ℳ 1.— **1.40.**

Ovidii metamorphoses. Von J. Siebelis u. Fr. Polle. 2 Hefte. [je ℳ 1.50 **2.—**] ℳ 3.— **4.—**
I. Heft. Buch I—IX. 16. Aufl.
II. — Buch X—XV. 14. Aufl.
—— **fastorum libri VI.** Von H. Peter. 2 Abteilungen. ℳ 3.60 **4.50.**
I. Abt. Text u. Kommentar. 3 Aufl. ℳ 2.70 **3.20.**
II. — Krit. u. exeget. Ausführungen. 3. Aufl. ℳ —.90 **1.30.**
—— **ausgew. Gedichte** m. Erläut. für den Schulgebr. Von H. Günther. ℳ 1.50 **2.—**

Phaedri fabulae. Von Siebelis u. Eckstein. 6. Aufl., v. Polle ℳ —.75 **1.20.**

Plautus' ausgewählte Komödien. V[o]n E. J. Brix. 4 Bdchn. ℳ 5.— **6.80.**
I. Bdchn. Trinummus. 4. Aufl., v[on] M. Niemeyer. ℳ 1.20 **1.[4]**
II. — Captivi. 5. Aufl. ℳ 1.— **1.[4]**
III. — Menaechmi. 4. Auflage, v[on] M. Niemeyer. ℳ 1.— **1.4[0]**
IV. — Miles gloriosus. 3. Aufla[ge] ℳ 1.80 **2.30.**

Plinius' d. J. ausgewählte Briefe. V[on] A. Kreuser. ℳ 1.50 **2.—**

Quintiliani institut. orat. liber X. V[on] G. T. A. Krüger. 3. Aufl., von G. Krüge[r] ℳ 1.— **1.40.**

Sallusti Crispi bell. Catil., bell. Iugurth[.] oratt. et epistt. ex historiis excerpta Von Th. Opitz. 3 Hefte. ℳ 2.05 **3.2[.]**
I. Heft: **Bellum Catilinae.** ℳ —.60 **1.[.]**
II. — **Bellum Iugurthinum.** ℳ 1.[.] **[1.4.]**
III. — **Reden u. Briefe a. d. Historie[n]** ℳ —.45 **—.80.**

Tacitus' Historien. Von K. Heraeu[s] 2 Teile. ℳ 3.90 **4.85.**
I. Teil. Buch I u. II. 4. Aufl. ℳ 1.80 **2.2[.]**
II. — Buch III—V. 4. Auflage, v[on] W. Heraeus. ℳ 2.10 **2.60.**
—— **Annalen.** Von A. Draeger. 2 Bänd[e] ℳ 5.70 **7.50.**
I. Band. 2 Hefte: Buch I. II. Buch III—V 6. Aufl., v. Becher. je ℳ 1.50 **2.-**
II. — 2 Hefte: Buch XI—XIII. Bu[ch] XIV—XVI. 4. Aufl., v. Beche[r] je ℳ 1.35 **1.75.**
—— **Agricola.** Von A. Draeger 5. Au[fl.] ℳ —.60 **—.90.**
—— **dialogus de oratoribus.** Von G. Andresen. 3. Aufl. ℳ —.90.
—— **Germania.** Von E. Wolff. ℳ 1.35 **1.7[5]**

Terentius, ausgewählte Komödien. Vo[n] C. Dziatzko.
I. Bändchen. Phormio. 3. Aufl., vo[n] Hauler. ℳ 2.40. **2.90.**
II — Adelphoe. 2. Aufl., v. Kaue[r] ℳ 2.40 **2.90.**

Vergils Aeneide. Von K. Kappes. 4 Heft[e]
I. Heft. Buch I—III. 5. Aufl. ℳ 1.20 **1.7[0]**
II. — 3 Abt. Buch IV, V, VI. 4. Aufl., vo[n] E. Wörner. je ℳ —.50 **—.80**
II. — Buch IV—VI (4. Aufl.) in 1 Ban[d] ℳ 2.—
III. — Buch VII—IX. 3. Aufl. ℳ 1.2[0] **1.70.**
IV. — 3 Abt. Buch X, XI, XII. 3. Aufl. von M. Fickelscherer. je ℳ —.50 **—.80.**
IV. — Buch X—XII (3. Aufl.) in 1 Band ℳ 2.—

Die **fetten** Ziffern verstehen sich für **gebundene** Exemplare.

6. Schultexte der „Bibliotheca Teubneriana“. [gr. 8. geb.]

Die Schultexte der „Bibliotheca Teubneriana“ bieten in denkbar ster Ausstattung zu wohlfeilem Preise den Zwecken der Schule besonders tsprechende, in keiner Weise aber der Tätigkeit des Lehrers vorgreifende, unverkürzte d zusatzlose Texte. Sie geben daher einen auf kritischer Grundlage ruhenden, aber er kritischen Zeichen sich enthaltenden, in seiner inneren wie äußeren Gestaltung lmehr inhaltliche Gesichtspunkte zum Ausdruck bringenden 'lesbaren' Text. e Schultexte enthalten als Beigaben eine Einleitung, die in abrißartiger Form s Wichtigste über Leben und Werke des Schriftstellers, sowie über sach-ch im Zusammenhange Wissenswertes bietet; ferner gegebenenfalls eine Inhalts-ersicht oder Zeittafel (jedoch keine Dispositionen) sowie ein Namenverzeich-s, das außer geographischen und Personennamen auch sachlich wichtige usdrücke enthält, bez. kurz erklärt.

aesar de bello Gallico. Von J. H. Schmalz. *M.* **1.20.**
iceros Catilinar. Reden. Von C. F. W. Müller. *M.* —.55.
— **Rede üb. d. Oberbefehl des Cn. Pompeius.** Von C. F. W. Müller. *M.* —.**50.**
— **Rede für Milo.** Von C. F. W. Müller. *M.* —.55.
— **Rede für Archias.** Von C. F. W. Müller. *M.* —.**40.**
— **Reden geg. Verres. IV. V.** Von C. F. W. Müller. *M.* **1.—**
oraz. Von G. Krüger. *M.* **1.80.**
ivius B. XXI—XXIII. Von M. Müller. *M.* **1.60.**
allusts Catilinar. Verschwörung. Von Th. Opitz. *M.* —.55.
Sallusts Jurgurthin. Krieg. Von Th. Opitz. *M.* —.80.
Beides zusammengeb. *M.* **1.20.**

Demosthenes' neun Philipp. Reden. Von Th. Thalheim. *M.* **1.—**
Herodot B. V—IX. Von A. Fritsch. *M.* **2.—**
Lysias' ausgew. Reden. Von Th. Thalheim. *M.* **1.—**
Thukydides B. I—III. Von S. Widmann. *M.* **1.80.**
Einzeln: Buch I, Buch II. je *M.* **1.—**
—— **B. VI—VIII.** Von S. Widmann. *M.* **1.80.**
Xenophons Anabasis. Von W. Gemoll. 2. Aufl. *M.* **1.60.**
—— —— Buch I—IV. *M.* **1.10.**
—— **Memorabilien.** Von W. Gilbert. *M.* **1.10.**

---

7. B. G. Teubners Schülerausgaben griech. u. lat. Schriftsteller. [gr. 8. geb.]

Jedes Bändchen zerfällt in 3 Hefte:

1. **Text** enthält diesen in übersichtlicher Gliederung, mit Inhaltsangaben über den Hauptabschnitten und am Rande, nebst den Karten und Plänen;
2. **Hilfsheft** enthält die Zusammenstellungen, die die Verwertung der Lektüre unterstützen sollen, nebst den erläuternden Skizzen und Abbildungen;
3. **Kommentar** enthält die fortlaufenden Erläuterungen, die die Vorbereitung erleichtern sollen.

2/3. als **Erklärungen** auch zusammengebunden erhältlich.

Die Sammlung soll wirkliche „Schülerausgaben“ bringen, die den Bedürfnissen der Schule in dieser Richtung in der Einrichtung wie der Ausstattung entgegenkommen wollen, in der Gestaltung des „Textes“, wie der Fassung der „Erklärungen“, die sowohl Anmerkungen als Zusammenfassungen bieten, ferner durch das Verständnis fördernde Beigaben, wie Karten und Pläne, Abbildungen und Skizzen.

Das Charakteristische der Sammlung ist das zielbewußte Streben nach organischem Aufbau der Lektüre durch alle Klassen und nach Hebung und Verwertung der Lektüre nach der inhaltlichen und sprachlichen Seite hin, durch Einheit der Leitung, Einmütigkeit der Herausgeber im Ganzen bei aller Selbständigkeit im Einzelnen, wie sie deren Namen verbürgen, und ernstes Bemühen, wirklich Gutes zu bieten, seitens des Verlegers.

Die fetten Ziffern verstehen sich für gebundene Exemplare.

Ziel und Zweck der Ausgaben sind, sowohl den Fortschritt der Lektü durch Wegräumung der zeitraubenden und nutzlosen Hindernisse zu erleichter als die Erreichung des Endzieles durch Einheitlichkeit der Methode u planmäßige Verwertung der Ergebnisse zu sichern.

Nepos' Lebensbeschreibungen in Auswahl. Von Fügner.
1. Text. 4. Aufl. M. 3 Karten. *M.* **1.—**
2. Hilfsheft. 4. Aufl. Mit Abbild. i. Text. *M.* **1.—** / **3. Komment.** 3. Aufl. *M.* **—.90.** } **2/3. Erklärungen.** 3. Aufl. *M.* **1.40.**

Caesars Gallischer Krieg. Von Fügner.
1. Text. M. 3 Karten, sowie 8 Plänen u. 3 Abb. i. Text. 5. Aufl. *M.* **1.80.**
2. Hilfsheft. 4. Aufl. Mit Abb. im Text. *M.* **1.20.** / **3. Komment.** 4. Aufl. *M.* **1.60.** } **2/3. Erklärungen.** 3. Aufl. *M.* **2.40.**
|| **Text B.** M. Einleitg. 5. Aufl. *M.* **2.—** Dazu **Kommentar.** 4. Aufl. *M.* **1.60.**

— Bürgerkrieg. Von Fügner.
1. Text. Mit 2 Karten. *M.* **1.60.**

Livius, Römische Geschichte im Auszuge. Von Fügner.
I. Der zweite punische Krieg.
1. Text. 2. Aufl. Mit 3 Karten. *M.* **2.—**
2. Hilfsheft. *M.* **2.—**
3. Kommentar. 2 Hefte. je *M.* **1.20.**
II. Auswahl aus der 1. Dekade
1. Text. *M.* **1.40.**
Verkürzte Auswahl aus der 1. u. 3. Dekade.
1. Text. *M.* **2.—**

Ovids Metamorphosen in Auswahl. Von Fickelscherer.
1. Text. 3. Auflage. *M.* **1.20.**
2. Hilfsheft. 2. Aufl. M. Abbild. im Text. *M.* **1.40.** / **3. Komment.** 3. Aufl. *M.* **1.40.** } **2/3. Erklärungen.** 2. Aufl. *M.* **2.20.**
Wörterbuch. 2. Aufl. steif geh. *M.* —.50.
|| **Text B.** M. Einleitg. 3. Aufl. *M.* **1.35.** Dazu **Kommentar.** 3. Aufl. *M.* **1.40.**

Ciceros Catilinar. Reden u. Rede de imperio. Von Stegmann.
1. Text. 2. Auflage. Mit Titelbild u. 3 Karten. *M.* **1.10.**
2. Hilfsh. *M.* **1.10.** / **3. Kommentar.** 3. Aufl. *M.* **—.80.** } **2/3. Erklärungen.** *M.* **1.60.**
|| **Text B.** M. Einleit. 2. Aufl. *M.* **1.35.** Dazu **Kommentar.** 3. Aufl. *M.* **—.80.**

— Rede f. S. Roscius u. Rede f. Archias. Von Hänsel.
1. Text. *M.* **—.80.**
3. Kommentar. Mit Einleitung. *M.* **—.60.**

Ciceros Cato maior de senectute. V Weißenfels.
1. Text. steif geh. *M.* —.50.
3. Kommentar. steif geh. *M.* —.50.

— Auswahl a. d. philosoph. Schrifte Von Weißenfels.
1. Text. *M.* **1.60.**

[—] Ausgew. Briefe a. Ciceronischer Ze Von C. Bardt.
1. Text. Mit Karte. *M.* **1.80.**
2. Hilfsheft. steif geh. *M.* —.60.
2/3. Kommentar. Mit Einleitung.
I. Heft: Brief 1—61. *M.* 1.80 **2.20.**
II. Heft: Brief 62—114. *M.* 1.60 **2.—**

Sallusts Catilinar. Verschwörung. V Stegmann.
1. Text. Mit Karte. *M.* **—.70.**
2/3. Erklärungen. *M.* **—.60.**

Tacitus' Annalen i. Ausw. u. d. Batave aufstand d. Civilis. Von Stegman
1. Text. Mit 4 Karten u. 1 Stammtaf *M.* **2.20.**
3. Kommentar. *M.* **1.40.**
Ausgabe in 2 Teilen:
I. Ann. B. I—VI. a. Text. *M.* **1.** b. Kommentar. *M.* **1.—**
II. Ann. B. XI—XVI. Historien B. IV/ a. Text. *M.* **—.80.** b. Kommenta *M.* **—.80.**
III. Zeittafel, Namenverz. u. Kart., z. bei Teilen. *M.* **—.80.**

Vergils Aeneide i. Ausw. Von Fickelscherer.
1. Text. 2. Aufl. Mit Karte. *M.* **1.4**
2. Hilfsh. *M.* **—.60.** / **3. Komm.** *M.* **1.60.** } **2/3. Erklärunge** *M.* **2.—**
|| **Text B.** Mit Einleitung. Mit Kart *M.* **1.60.**

Horatius, Gedichte. V. Schimmelpfen
1. Text. Mit Karte u. Plan. *M.* **2.—**
3. Kommentar. *M.* **1.60.**

Xenophons Anabasis i. Ausw. Von Sorof
1. Text. 4. Aufl. Mit Karte u. Pläne im Text. *M.* **1.80.**
2. Hilfsheft. 2. Aufl. Mit Abb. im Text. *M.* **—.80.** / **3. Komment.** 3. Aufl. *M.* **1.40.** } **2/3. Erklärungen.** 2. Aufl. *M.* **1.80.**
|| **Text B.** Mit Einleit. 4. Aufl. *M.* **2.—** Dazu **Kommentar.** 3. Aufl. *M.* **1.40.**
Wörterbuch. *M.* **1.20.**

Die **fetten** Ziffern verstehen sich für **gebundene** Exemplare.

Xenophons Hellenika in Auswahl. Von Sorof.
1. **Text.** 2. Aufl. Mit Karte u. Plänen im Text. M. **1.80.**
2/3. **Kommentar.** Mit Einleitung. M. **1.—**
— **Memorabilien in Auswahl.** Von Rösiger.
1. **Text.** M. **1.—**
3. **Kommentar.** steif geh. M. —.80.

Homer. I: Odyssee. Von Henke.
1. **Text.** 2 Bdchn: B. 1—12. 3. Aufl. — B. 13—24. 2. Aufl. Mit 3 Karten. je M. **1.60.** — B. 1—24 in 1 Band M. **3.20.**
2. **Hilfsheft.** 2. Aufl. Mit zahlr. Abb. M. **2.—**
3. **Kommentar.** 3 Aufl. 2 Hefte. steif geh. je M. 1.—. Zus. in 1 Bd. geb. M. **1.80.**
Inhaltsübersicht (nur direkt) M. —.05.
— **II: Ilias.** Von Henke.
1. **Text.** 2 Bdchn.: B. 1—13. 2. Aufl. — B. 14—24. Mit 3 Karten. je M. **2.—.** — B. 1—24 in 1 Band M. **4.—**
2. **Hilfsheft.** Mit zahlr. Abb. M. **2.—**
3. **Kommentar.** 2. Aufl. 2 Hefte. steif geh. M. 1.60 u. M. 1.20. Zusammen in 1 Bd. geb. M. **2.40.**

Herodot i. Ausw. Von Abicht.
1. **Text.** 2. Aufl. M. Karte u. 4 Plänen im Text. M. **1.80.**
2. **Hilfsh.** M. Abb. i. Text. M. —.80. } 2/3. **Erklärungen.** M. **2.40.**
3. **Komm.** M. **1.80.** }
|| **Text B.** Mit Einleitung. 2. Aufl. M. **2.—**
Dazu **Kommentar.** M. **1.80.**

Demosthenes, ausgew. politische Reden. Von Reich.
1. **Text.** M. **1.20.**
2. **Hilfsheft.** M. **1.—** } 2/3. **Erklärungen.** M. **2.20.**
3. **Kommentar.** I. II. steif geh. je M. —.80. Zus. in 1 Bd. geb. M. **1.40.** }

Thukydides i. Ausw. Von Lange.
1. **Text.** Mit Titelbild u. 3 Karten. M. **2.20.**
2. **Hilfsh.** Mit Abb. i. Text. M. —.70. } 2/3. **Erklärungen.** M. **2.—**
3. **Komment.** M. **1.60.** }
|| **Text B.** Mit Einleitung. M. **2.60.**
Dazu **Kommentar.** M. **1.60.**
Ausgabe in 2 Teilen:
I. B. I—V. a. Text. M. **1.40.** b. Kommentar. M. **1.—**
II. B. VI—VIII. a. Text. M. **1.—** b. Kommentar. M. **1.—**
III. Zeittafel, Namenverz. u. Karten, z. beid. Teil. M. —.50.

Platons Apologie u. Kriton nebst Abschn. a. d. Phaidon u. Symposion. Von Rösiger.
1. **Text.** steif geh. M. —.80.
3. **Kommentar.** steif geh. M. —.80.

Sophokles' Tragödien. Von Conradt.
1. **Text: I. Antigone.** M. Titelbild. M. **—.70.** **II. König Oedipus.** M. **—.80.** **III. Aias.** M. **—.80.** Text I u. II zus.-geb. M. **1.10.**
2. **Hilfsheft.** M. **—.70.**
3. **Kommentar: I. Antigone.** M. **—.70.** **II. König Oedipus.** M. **—.70.** **III. Aias.** M. **—.80.**
2/3. **Erklärungen** (Hilfsheft u. Kommentar I u. II zus.-geb.). M. **1.60.**

Wichtige Handbücher und neuere Erscheinungen aus dem Gebiete der klassischen Philologie.

Die auf einzelne Schriftsteller (oder Literaturgattungen) bezüglichen Schriften s. o. S. 12 ff.

Archiv für Papyrusforschung und verwandte Gebiete, hrsg. von U. Wilcken. Jährlich 4 Hefte. *M.* 20.—

Archiv für lateinische Lexikographie u. Grammatik, hrsg. v. E. Wölfflin. Preis f. d. Band von 4 Heften *M.* 12.—
Band 1—7 auf einmal bezogen *M.* 42.—

Byzantinische Zeitschrift, herausg. von K. Krumbacher. Preis f. d. Band von jährlich 4 Heften *M.* 20.—

Neue Jahrbücher f. das klass. Altertum, Geschichte u. deutsche Literatur u. f. Pädagogik, herausg. v. J. Ilberg und B. Gerth. Jährlich 10 Hefte. *M.* 30.—

Bender, Grundriß d. römischen Literaturgeschichte f. Gymnasien. *M.* 1.—

Bethe, Homer u. die Heldensage. *M.* —.80.

Blaß, die attische Beredsamkeit. 2. Aufl. *M.* 56.— **64.—**
- I. Abt. [Von Gorgias bis zu Lysias.] *M.* 14.— **16.—**
- II. — [Isokr. u. Isaios.] *M.* 14.— **16.—**
- III. — 1. Abschnitt. [Demosthenes.] *M.* 16.— **18.—**
- III. — 2. Abschnitt. [Demosthenes' Genossen u. Gegner.] *M.* 12.— **14.—**

Bloch, d. ständischen u. sozialen Kämpfe in Rom z. Zeit d. Republik. *M.* 1.— **1.25.**

—— Alkestisstudien. *M.* 2.—

Blümner, Technologie u. Terminologie d. Gewerbe u. Künste bei Griechen u. Römern. Mit zahlr. Abb. 4 Bände. *M.* 50.40.

Boeckh, Encyklopädie u. Methodologie d. philolog. Wissenschaften. Herausgegeben von E. Bratuscheck. 2. Aufl., von R. Klußmann. *M.* 14.—

[——] Lebensbeschreibung u. Auswahl a. s. wissenschaftl. Briefwechsel. Von M. Hoffmann. *M.* 12.—

Boissier, Cicero u. s. Freunde. Studie üb. d. röm. Gesellschaft zu Cäsars Zeit. Deutsch bearb. v. Döhler. *M.* 4.50 **6.—**

Boll, Sphaera. Texte und Untersuchungen z. Geschichte d. Sternbilder. Mit 6 Tafeln und 19 Textabbildungen. *M.* 24.—

Bretzl, botan. Forschungen des Alexanderzuges. *M.* 12.— **14.—**

Brunn's kleine Schriften. 3 Bände.
- I. Band. Röm. Denkmäler. Altital. u. etrusk. Denkmäler. M. d. Bildn. d. Verf. u. 65 Abb. *M.* 10.—
- II. u. III. Band in Vorbereitung.

Bursian, Geographie von Griechenland. 2 Bände *M.* 18.—
- I. Band. D. nördl. Griechenland. Mit 7 lith. Tafeln. *M.* 6.—
- II. Band. Peloponnesos u. Inseln. Mit 8 lith. Tafeln u. 1 von H. Lange gezeichn. Karte v. Griechenland. *M.* 12.—

Der II. Band auch in 3 Abteilungen:
1. Abt. Argolis, Lakonien, Messenien. Mit 6 lith. Tafeln. *M.* 3.60.
2. — Arkadien, Elis, Achaja. Mit 3 lith. Tafeln. *M.* 3.—
3. — Die Inseln. Mit Karte von Griechenland, gez. v. H. Lange. *M.* 5.60.

Cantor, Vorlesungen über Geschichte der Mathematik. I. Band: Von den ältesten Zeiten bis 1200 n. Chr. 2. Aufl. *M.* 22.—

Christ, Metrik der Griechen und Römer. 2. Aufl. *M.* 11.60.

Cumont, die Mysterien des Mithra, deutsch v. Gehrich. *M.* 5.— **5.60.**

Delorme, Cäsar u. s. Zeitgenossen. Betrachtung d. röm. Sitten gegen d. Ende d. Republik. Deutsch bearb. v. Döhler. *M.* 3.75 **5.40.**

Diels, Elementum. *M.* 3.—

Dieterich, Mithrasliturgie. *M.* 6.— **7.—**

Draeger, histor. Syntax d. latein. Sprache. 2. Aufl. 2 Bände. *M.* 26.—

Dziatzko, Untersuchungen über ausgew. Kapitel d. antiken Buchwesens. *M.* 6.—

Die **fetten** Ziffern verstehen sich für **gebundene** Exemplare.

Filleul, das Zeitalter des Perikles. Deutsch bearb. v. Döhler. 2 Bände. M. 12.—

Gardthausen, griech. Paläographie. Mit 12 Tafeln u. vielen Textillustrat. M. 18.40.

— Augustus u. seine Zeit. 2 Teile.
I. Teil. 1. Band M. 10.— 2. Band M. 12.—
II. — (Anmerkungen). 1. Band M. 6.—
2. Band. M. 9.—
[I, 3 u. II, 3 (Schluß) in Vorbereitung.]

— Sammlungen u. Kataloge griechischer Handschriften. M. 6.—

Gilbert, Gustav, Handbuch d. griech. Staatsaltertümer. 2 Bde. M. 13.60.
I. Band. D. Staat d. Lakedaimonier u. d. Athener. 2. Aufl. M. 8.—
II. — M. 5.60.

— Otto, Geschichte u. Topographie der Stadt Rom i. Altertum. 3 Abt. M. 24.—

Grammatik, historische, d. latein. Sprache. Bearbeitet von H. Blase, A. Dittmar, J. Golling, G. Herbig, G. Landgraf, C. F. W. Müller, J. H. Schmalz, Fr. Stolz, Jos. Thüssing u. A. Weinhold. In mehreren Bänden. I. Band. Von Fr. Stolz. 1. Hälfte: Einleitung u. Lautlehre. 2. Hälfte: Stammbildungslehre. je M. 7.— [Fortsetzung unter der Presse.]

Helbig, d. Homer. Epos a. d. Denkmälern erläutert. Archäologische Untersuchungen. [Zur Zeit vergriffen. 3. Aufl. in Vorbereitung.]

— Führer durch die öffentl. Sammlungen d. klass. Altertümer in Rom. 2 Bände. 2. Aufl. M. 15.— [Die Bände werden nicht einzeln abgegeben.]

— — auf extradünnes Papier gedruckt und mit Schreibpapier durchschossen, zum Handgebrauch für Fachgelehrte. M. 17.—

Herzog, Geschichte u. System d. römischen Staatsverfassung. 2 Bände. M. 33.—
I. Band. Königszeit u. Republik. M. 15.—
II. — Die Kaiserzeit von der Diktatur Cäsars b. z. Regierungsantritt Diocletians.
1. Abt. Geschichtl. Übersicht. M. 10.—
2. — System d. Verfassung d. Kaiserzeit. M. 8.—

Holder, alt-celtischer Sprachschatz. In ungefähr 18 viermonatlichen Lieferungen zu je 8 Bogen. I. Band. (A—H.) M. 64.—

— — 9.—14. Lieferung. (I—Sextus.) Jede Lieferung M. 8.—

Hoppe, Bilder z. Mythologie u. Geschichte d. Griechen u. Römer. 30 Blatt Lichtdruck, 39/53 cm. Komplett in Schulmappe mit Text (Text apart M. 1.—) M. 12.—, in Geschenkmappe (Leinwand) M. 16.—

Imhoof-Blumer, Porträtköpfe auf röm. Münzen der Republik und der Kaiserzeit. 2. Aufl. kart. M. 3.20.

— Porträtköpfe auf antiken Münzen hellenischer und hellenisierter Völker. kart. M. 10.—

Imhoof-Blumer und Keller, Tier- und Pflanzenbilder auf Münzen und Gemmen des klass. Altertums. kart. M. 24.—

Kaerst, Geschichte des hellenistischen Zeitalters. In 3 Bänden. I. Band: Die Grundlegung des Hellenismus. M. 12.— **14.—**

— die antike Idee der Oekumene. M. 1.20.

Keller, latein. Volksetymologie und Verwandtes. M. 10.—

Klotz, Handbuch d. lat. Stilistik. M. 4.80.

Lehrs, populäre Aufsätze a. d. Altertum, vorzugsweise zur Ethik u. Religion der Griechen. 2. Aufl. M. 11.—

Leo, die griech.-röm. Biographie nach ihrer literarischen Form. M. 7.—

Lexikon, ausführliches, d. griech. u. röm. Mythologie. Im Verein mit vielen Gelehrten herausg. von W. H. Roscher. Mit zahlreichen Abbildungen. 3 Bände.
I. Band (A—H.) M. 34.—
II. — (I—M.) M. 38.—
III. — [Im Erscheinen.] 37.—46. Lieferung. (Nabaiothes—Paris.) Jede Lieferung M. 2.—
Supplemente: I. Bruchmann, epitheta deorum quae apud poetas Graecos leguntur. M. 10.—
II. Carter, epitheta deorum. M. 7.—

Lübker's Reallexikon des klass. Altertums für Gymnasien. 7. verb. Auflage, herausgegeben von Erler. Mit zahlreichen Abbildungen. M. 14.— **16.50.**

Maspero, Ägypten und Assyrien. Geschichtliche Erzählungen f. Schule u. Haus. Deutsch von Birnbaum. Mit 190 Abb. nach Zeichn. v. Faucher-Gudin. Wohlf. Ausg. M. 3.—

Mitteis, a. griech. Papyrusurkunden. M. 1.20.

Norden, d. antike Kunstprosa vom VI. Jahrh. v. Chr. bis in der Zeit der Renaissance. 2 Bände. M. 28.—

Peter, d. geschichtl. Literatur üb. d. röm. Kaiserzeit bis Theodosius I. und ihre Quellen. 2 Bände. M. 24.—

— der Brief in der römischen Literatur. M. 6.—

Pfeiffer, antike Münzbilder für den Schulgebrauch. M. 1.60.

Quellenbuch zur alten Geschichte f. obere Gymnasialklassen. Bearb. von Herbst, Baumeister und Weidner. 2 Abtlg. 5 Hefte. M. 10.20.
I. Abteilung. Griechische Geschichte.
1. Heft. Bearb. von Herbst u. Baumeister. 3. Aufl. M. 1.50. [Vergr.]
2. Heft. Bearbeitet von Baumeister. 3. Aufl. M. 1.80 **2.30.**
II. Abteilung. Römische Geschichte. Bearbeitet von Weidner.
1. Heft. 2. Aufl. M. 1.80 **2.30.**
2. — 2. Aufl. M. 2.40 **3.—**
3. — 2. Aufl. M. 2.70 **3.30.**

Die **fetten** Ziffern verstehen sich für **gebundene** Exemplare.

Ribbeck, Reden u. Vorträge. *M.* 6.— **8.—**
Riese, d. rheinische Germanien i. d. antiken Literatur. *M.* 14.—
Roßbach und **Westphal**, Theorie der musischen Künste der Hellenen. (Als 3. Aufl. d. Roßbach-Westphalschen Metrik.) 3 Bände. *M.* 36.—
I. Band. (Griech. Rhythmik v. Westphal.) *M.* 7.20.
II. — (Griech. Harmonik u. Melopöie v. Westphal.) *M.* 6.80.
III. — I. Abt. (Allgem. Theorie d. griech. Metrik von Westphal und Gleditsch.) *M.* 8.—
III — II. Abt. (Griech. Metrik m. besond. Rücksicht auf die Strophengattungen u. d. übrigen melischen Metra v. Roßbach u. Westphal.) *M.* 14.—
Schaefer, Demosthenes u. s. Zeit. 2. Ausg. 3 Bände. *M.* 30.—
Schmidt, Synonymik der griech. Sprache. 4 Bände. *M.* 54.—
—— Handbuch d. lat. u. griech. Synonymik. *M.* 12.—
Schneider, das alte Rom. Entwickelung seines Grundrisses und Geschichte seiner Bauten. 12 Seiten Text, 12 Karten, 14 Tafeln mit 287 Abbildungen u. 1 Plan d. heutigen Stadt auf Karton. Quer-Folio. *M.* **16.—**
Schulze, Grundriß d. Logik u. Übersicht üb. d. griech. Philosophie. *M.* 1.60 **2.—**
Schwartz, Charakterköpfe a. d. antiken Literatur. *M.* 2.— **2.60.**
Sitzler, Abriß d. griech. Literaturgeschichte. I. Band. D. nationale klass. Literatur von der ältesten Zeit bis zum Tode Alexanders des Großen. *M.* 4.—
Stoll, Handbuch d. Religion u. Mythologie d. Griechen u. Römer. *M.* 2.25.
—— d. Götter u. Heroen d. klass. Altertums. Populäre Mythologie d. Griechen u. Römer. Wohlf. Ausg. *M.* **3.60.**
Stoll, d. Sagen d. klass. Altertums. Erzählungen a. d. alten Welt. Wohlf. Ausgabe. 2 Bände. 5. Aufl. *M.* **4.50.**
Studniczka, die Siegesgöttin. Entwurf d. Geschichte e. antiken Idealgestalt. Mit 12 Tafeln. *M.* 2.—
Susemihl, Geschichte d. griechischen Literatur in der Alexandrinerzeit. 2 Bände. *M.* 30.— **34.—**
Teuffel, Geschichte d. röm. Literatur. 2 Bde. 5. Aufl., bearb. v. Schwabe. *M.* 14.40 **18.—**
—— Studien u. Charakteristiken z. griech. u. röm. Literaturgeschichte. 2. Auflage. *M.* 12.—
Thesaurus linguae Latinae editus auctoritate et consilio academiarum quinque Germanicarum Berolinensis, Gottingensis, Lipsiensis, Monacensis, Vindobonensis. gr. 4. Jeder Fascikel *M.* 7.20. (Erschienen sind bis jetzt: Vol. I. Fasc. I—V. Vol. II. Fasc. I—V.)
Uhle, Plutarchs Lebensbeschreibungen großer Helden Griechenlands und Roms. Wohlf. Ausg. 2 Bände. je *M.* **3.—**
Vaniček, griech.-lat. etymolog. Wörterbuch. 2 Bände. *M.* 24.—
—— etymolog. Wörterbuch d. lat. Sprache. 2. Aufl. *M.* 6.—
Volkmann, d. Rhetorik d. Griechen u. Römer. 2. Aufl. *M.* 12.—
Wachsmuth, die Stadt Athen im Altertum. I. Band. *M.* 20.—
II. — I. Abt. *M.* 12.—
Weicker, d. Seelenvogel i. d. alten Literatur u. Kunst. Mit 103 Abb. *M.* 28.—
Weise, Charakteristik d. lat. Sprache. 2. Aufl. *M.* 2.40 **3.—**
Wendland, Christentum u. Hellenismus in ihren literar. Beziehungen. *M.* —.60.
Wislicenus, astronom. Chronologie. *M.* 5.—
Wohlrab, die altklassischen Realien im Gymnasium. 5. Aufl. *M.* **1.20.**

Die **fetten** Ziffern verstehen sich für **gebundene** Exemplare.

	Theodoretus Theodoreti graecarum affectionum curatio... 255591

MAY 18 '31	S. J. Case	MAY 18 '31

Theodoretus

Theodoreti graecarum affectionum curatio...

255591

S. J. Case

255591